

Gravelot delin. *G. Scotin Sculp.*

Gravelot delin. *G. Scotin Sculp.*

11 Cc 5

ARTURI JONSTONI

PSALMI DAVIDICI

INTERPRETATIONE, ARGUMENTIS, NOTISQUE

ILLUSTRATI:

IN USUM SERENISSIMI

PRINCIPIS.

LONDINI,

Apud GULIELMUM INNYS, DANIELEM BROWNE,
et PAULUM VAILLANT, BIBLIOPOL.

Typis *Gulielmi Bowyer.*

MDCCXLI.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

929.

CELSISSIMO PRINCIPI

GEORGIO

FREDERICI WALLIÆ PRINCIPIS

FILIO,

GEORGII SECUNDI

MAGNÆ BRITANNIÆ, FRANCIÆ,

ET HIBERNIÆ REGIS

NEPOTI,

NOVAM HANC EDITIONEM

PSALMORUM DAVIDICORUM

ARTURI JONSTONI,

Votis Ardentissimis

Dat, Dicat, Dedicat

W. BENSON.

VITA

ARTURI JONSTONI, Medici.

ARTURUS JONSTONUS ab antiquâ et equeſtri familiâ apud Scotos oriundus eſt. Majorum ſedes, ſolumque ejus natale, fuit Caſkieben, prope Aberdoniam, quod pulcherrimis hiſce verſibus ipſe nobis indicavit.

" Æmula Theſſalicis en hîc Jonſtonia Tempe,
" Hoſpes! hyperboreo fuſa ſub axe vides.
" Mille per ambages nitidis argenteus undis,
" Hîc trepidat lætos Urius inter agros.
" Explicat hîc ſeras ingens Bennachius umbras,
" Nox ubi libratur lance dieſque pari.
" Gemmifer eſt amnis, radiat mons ipſe lapillis,
" Queis nihil Eous purius orbis habet.
" Hîc pandit Natura ſinum, nativaque ſurgens
" Purpura felicem ſub pede ditat humum.
" Aëra per liquidum volucres, in flumine piſces,
" Adſpicis in pratis luxuriare pecus.
" Hîc ſeges eſt, hîc poma rubent, onerantur ariſtis
" Arva, ſuas ægrè ſuſtinet arbor opes.
" Propter aquas arx eſt, ipſi contermina cœlo,
" Auctoris menti non tamen æqua ſui.
" Imperat hæc arvis et vectigalibus undis,
" Et famulâ ſtadiis diſtat ab urbe tribus.
" Hæc mihi terra parens: gens has Jonſtonia lymphas,
" Arvaque per centum miſſa tuetur avos.

" Clara

" Clara Maronæis evaſit Mantua cunis;
" Me mea natalis nobilitabit humus.

Anno 1587 in lucem editus eſt, dies verò natalis eſt ignotus. Nec de loco, ubi literis inſtituebatur, certi aliquid memoriæ traditum eſt. Aberdoniam tamen fuiſſe omnino veriſimile videtur, cùm ob loci iſtius paternis ædibus vicinitatem, tum præſertim quia ad ſummam Aberdonenſis Academiæ dignitatem, *Rectoris* ſcilicet *magnifici*, poſtea evectus eſt; quod alii, quàm doctæ illius ſodalitatis alumno, vix contingere potuit. Medicæ artis ſtudio adoleſcens præcipuè ſe addixit, ad cujus ſcientiam majorem comparandam, patriâ relictâ, in exteras regiones ſe contulit. Romam bis adiit, Patavii autem aliquamdiu manſit, ubi anno 1610 Doctor Medicinæ renunciatus eſt; quod ex carmine manuſcripto, in Advocatorum Bibliothecâ Edinburgi ſervato, intelligimus. In primis autem obſervari oportet, quòd eximiam Latinæ poeſeos facultatem, quâ deinceps adeò inclaruit, felici huic apud Patavinos commorationi debuiſſe videtur. Nam ſatis conſtat, hanc ſcientiam (ſi ita eam nominare liceat) paucis ante annis e Sepulchro, ut ita dicam, erutam fuiſſe ab admirabili illo *Erythræo*, qui, ex iſtâ Academiâ profectus, Patavii et Venetiis accuratiſſimas in *Virgilium* obſervationes ediderat; ex quibus totum iſtius Poetæ artificium omneſque elegantias peritiſſimè explicuit: unde Jonſtonus, qui in iis fuit verſatiſſimus, ſine dubio hauſit. Patavio relicto, per reliquas Italiæ partes Germaniam, Daniam, Angliam, Belgium, aliaſque regiones peragravit, et in Galliâ tandem domicilium fixit, ubi Latinis carminibus præclaram ſibi famam comparavit. Hinc enim a THOMA URQUHARTO Cromartenſi equite aurato, ac pæne ejus æquali, in libro quodam Anglicè ſcripto, *Pag.* 200. Libri autem titulus eſt ΕΚΣΚΥΒΑΛΑΥΡΟΝ, or, *The Diſcovery of an excellent Jewel*, &c. elogium hoc retulit.

" Sunt, inquit, nuperque fuerunt, gentis * illius plures alii Lati-
" næ Poeſeos vi et facultate præcellentes: inter quos omnino me-
" morari debet ARTURUS JONSTONUS, arte quidem Medicus,
" Heliconis verò fonte tam ſuaviter imbutus, ut, tertio ac viceſi-

* *Scotiæ.*

" mo

" mo ætatis anno nondum exacto, Parisiis laureâ Poeticâ donaretur;
" idque meritissimò, sicut *Parerga*, *Psalmorum Paraphrasis* (quâ
" si Buchananum non antecellit, certè exæquat) aliaque ejus scrip-
" ta, quorum nomina mihi ignota sunt, planè demonstrant."

Ceterùm annis viginti in Galliâ peractis, in Scotiam reversus est, cùm per quatuor ac viginti annorum spatium abfuisset. Is annus erat 1632, circa quod tempus in curiâ Edinburgensi eum lite implicitum fuisse acta concilii ostendunt. Anno autem sequenti Rex Carolus, ejus nominis primus, iter in Scotiam fecit, et perquam reverendum Gulielmum Laud, Episcopum Londinensem, qui eum comitatus est, in gentis illius concilium adscivit; cujus necessitudo cum Auctore nostro tunc primum, ut credere licet, coorta, præclarum illud opus, quod huic scripto occasionem dedit, postmodum produxit. Eodem enim anno Psalmorum specimen ei dicatum Londini edidit JONSTONUS. Dubitari igitur nequit, quin Præsul illi persuaserit ut e Scotiâ Londinum se conferret, et ibi opus susciperet, deinde verò, specimine conspecto, ut totum pertexerit; quod spatio quadriennii confeciſse ex eo compertum est, quòd omnium Psalmorum editio anno 1637 Aberdoniæ prodierit: At eodem fere tempore * aliam Londini vulgatam esse, suspicandi locus relinquitur; quandoquidem editio Londinensis anno 1657 longe emendatior sit, quàm ista Aberdonensis; multasque variationes exhibeat, quas ab Auctoris manu profectas necesse est, e quibus unam solummodo brevitatis causâ hîc proferam:

"Quam tibi *sacrarem*, bucula tosta juvat," Psal. li. 16.

Ita versus hic legitur in editione Aberdonensi, Middelburgensi, Amstelodamensi, ceterisque omnibus, præter Londinensem jam dictam, in quâ sic se habet:

" Quam tibi *libarem*, bucula tosta juvat."

Typographum igitur aliud exemplar hîc secutum esse, quod jam periit, manifestò constat. Quare, si fas esset, conjectarer auctorem, cùm primum opus suum perfeciſset, unum exemplar, quo amicorum populariumque postulatis satisfaceret, Aberdoniam mi-

* Inspecto Libro, cui titulus BIBLIOTHECA SACRA, Autore Dom. Le Long, patet eum vidisse editionem Psalmorum Jonstoni anno 1637, Londini in octavo impressam.

fisse;

ſiſſe; alterum verò Londini ſecum retinuiſſe, quod inter relegendum, vel forſan dum prelo ſubeſſet, in locis quibuſdam caſtigavit.

Anno demum 1641 Oxonium unam filiarum viſendi gratiâ profectus, quam Theologo Eccleſiæ Anglicanæ in celeberrimâ iſtâ Muſarum ſede nuptiis collocaverat, Diarrhœâ corripiebatur, cujus vis tanta fuit, ut paucis diebus anno ætatis quinquageſimo quarto vitam ei ademerit. Fatis autem non conceſſit, priuſquam turbarum initia vidiſſet, quæ Patrono ſuo exitium poſtea attulerunt; quem ob ſtudium ſingulare in præclaro hoc opere promovendo, de re literariâ optimè promeritum, ingrati eſſet animi non agnoſcere.

Auctoris noſtri corpus Oxonii, ubi deceſſit, conditum eſt; quo honore patriam fuiſſe privatam in Poemate in mortem JONSTONI editum, cui nomen dedit *Suſpiria*, Doctiſſimus ejus amicus Wedderburnus ſequentibus verſiculis deflet:

" Scotia mœſta, dole, tanti viduata ſepulchro
" Vatis; is Angligenis contigit altus honos."

Quo tempore Medicus Regius conſtitutus eſt non comperi. Anno autem 1633, magni ejuſdem amici commendatione, qui poſt reditum in Angliam Archiepiſcopus Cantuarienſis creatus eſt, eo honore auctum fuiſſe vero ſimillimum videtur; hoc enim anno *Canticum Solomonis*, verſibus Elegiacis Latinè a ſe converſum, Regiæ majeſtati dicavit. Egregium ſanè opus, cujus nitidiſſimam editionem, cum notis doctiſſimi viri, Thomæ Ruddimanni, anno 1710, Edinburgi emiſſam, Deliciarum hujuſmodi ſtudioſi ſibi comparare poſſint.

Reliquæ omnes ejus *Sacrarum Literarum*, præter *Canticum Solomonis* verſiones, Pſalmis hîc ſubjunctæ ſunt ad dictæ Londinenſis editionis exemplum.

Extant præterea ſtrictâ oratione ab eo ſcripta *Epigrammata*, *Parerga*, et *Muſæ Aulicæ*, hoc eſt, hominum ſeu in Eccleſiâ, ſeu Republicâ, tunc temporis illuſtrium elogia; quæ omnia licèt ejuſdem præſtantis ingenii indicia præ ſe ferant, ab opere tamen ſejuncta quod lector jam incepturus eſt, magis eum delectabunt. Ne diutius igitur ab eâ voluptate detineatur, quid in hac editione præſtitum ſit, paucis exponam.

Quod

Quod ad *Textum*, ut vocatur, attinet, nihil curæ aut laboris in eo recenſendo omiſſum fuit; omnes priores editiones, quæ uſpiam inveniri poſſent, inter ſe collatæ fuerunt; multæque emendationes ex Londinenſi præſertim factæ, quæ ad operis integritatem haud parum contulerunt: in iſtâ etiam editione nonnulla depravata in integrum reſtituta ſunt. Ita Pſal. lxxvi. 9.

" Vidit et obſtupuit, *lex* cum *cæleſtis* egenis
" Attulit optatam, dum premerentur, opem.

Ubi verba *Lex-cæleſtis* loco Hebrææ vocis ponuntur, quâ denotatur *Deus*; quapropter *Rex-cæleſtis* ſine dubio legendum. Item alibi *Auſter* pro *Euro* perperam irrepſiſſe fons Hebraicus oſtendit. Locus eſt Pſal. lxxviii. 26.

" Illius imperio Volucres hinc impiger *Auſter*
" Ponè ruens caſtris intulit, inde Notus.

Interpretatio et *Notæ* ad tyronum in linguâ Latinâ uſum ſolummodo deſignantur: eamque ob cauſam ut illa facilis admodum intellectu reddita eſt; ſic Figuræ omnes Rhetoricæ, et quidquid vel gentium antiquarum ritus, vel ad fabuloſam poetarum hiſtoriam ſpectat, in his ſunt explicata: hujuſmodi enim emblematis orationem diſtinguere et ornare, quo ad Carminis dignitatem, quæ ubique jam conſpicitur, opus aſſurgeret, neceſſe fuit Auctori: qualia ſunt *Rector Olympi* pro *vero Deo*, *Tartarus* pro *Loco ad impiorum pœnas deſtinato*, *Larem* pro *Domo*, *Faſces* pro *Dominio*, et id genus alia. Porro ad dictionis puritatem et elegantiam illuſtrandam, ſimiles locutiones, ex Virgilio præſertim, in *Notis* ſunt adductæ; quem unum imitandum Auctor noſter ſibi propoſuit: ex eo enim fonte nitor ſtyli et perſpicuitas, vis atque brevitas, numerorum quoque harmonia ac majeſtas emanarunt, ſicut pluribus alibi oſtenditur.

Argumenta brevia, *Notis* ſingulorum *Pſalmorum* in compendium lectoris præfixa, e Tremellio ſunt decerpta.

Quoties denique de Hebrææ veritatis ſenſu dubitatio aliqua occurrerit, Grotius, Patricius, Clericus, Calmetus, aliique, potiſſimum verò doctiſſimus Hammondus, ſunt conſulti.

Quod ad Teſtimonia Doctorum, huic Autoris vitæ compendio ſubjuncta, Lector procul dubio boni conſulet, ſi de hujus operis fa-

ma et exiſtimatione apud exteras gentes non minus quam in Magnâ Britanniâ certior fiat.

THOMAS DEMPSTERUS *Hiſt. Eccleſiaſt. Gentis Scotorum* Lib. ix. p. 393.

ARTURUS JONSTONUS familiâ Kaſkibeniâ, præclaro ingenio adoleſcens, Doctoralem in medicinâ apicem Patavii cum laude adeptus. Scripſit verſu elegantiſſimo Elegiaco Pſalmorum verſionem, Epigrammata varia, lib. 1. Poemata Latina, lib. 1. et alia. In Scotiam reverſus, ut puto, ſuos ornat.

ISAACI GRUTERI *Carmen in Latinam Pſalmorum verſionem, auctore* Arturo Jonſtono *Scoto, Middelburgenſi Jonſtoni Operum omnium Editioni præfixum.*

INCOLA qui mundi ſentis contagia terræ,
Cujus in immenſum reptile virus abit;
Si necdum expulſus fugit de pectore ſenſus,
Ætheraque agnoſcit mens vitiata ſuum:
Splendida nugacis deliria projice ſecli,
Et quæ per chartas ſeminat orbis amor:
Ad numeros et plectra redi, Regemque ſecutus
Fatidicum cœlo fer tua vota comes.
Hîc ſociat pariles pietas et purpura curas,
Sideraque auguſto ſub duce cultus obit.
Auxilii ſeu plorat inops, ſeu victor ab hoſte
Vocali geminat carmina feſta cheli.
Tu quoque luctantis ſtimulos et ſemina carnis,
Et quas delicias devia ſpondet humus,
Cautus ab illuſtri diſcas obtundere vate:
Expugnat ſanctus cœlica templa labor.
Priſca ſacerdotem magnum ſi vidit Idume,
Si Solymæ orantis ſentiit alma ſonos,
Rara Dei benefacta tulit: non infima laus eſt
Numen adoranti complacuiſſe viro.

Nunc

Nunc Latii cultus non indignata decoros,
Romano nobis geſtiit ore loqui.
Sit diviſa ſuis vertendi gloria terris,
Dum vario interpres militat axe ſacer:
Arrogat eximias VICTRIX ſibi SCOTIA laudes,
SCOTIA Phœbeis imperioſa jugis.
Emicuit ſolio majeſtas digna Prophetæ,
Sparſit Apollineas cùm Buchananus opes.
Nunc agili Jonſton urget veſtigia plectro,
Et vegetâ ſcriptor cum brevitate placet.
Confer priſca novis: parilis laus, munera ſceptro
Et cathedrâ vatis digna tuliſſe, fuit.

ISAACUS GRUTERUS.

D. G. MORHOFII Polyhiſt. *Edit.* 3. 1732. 4to. *p.* 1066.

SI quis Sacri Argumenti Scripta velit, Arturus Jonſtonus, in Pſalmorum Verſione, quemadmodum et in operibus cæteris, *ubique purus et terſus eſt, ut ego quidem nihil in illo deſiderare poſſim.*

EDWARD LEIGH's Felix Conſortium; *or a fit Conjuncture of Learning and Religion,* lib. iv. cap. 6. p. 232.

ARTHUR JOHNSTON a *Scotch* Doctor of Phyſick; before he was full twenty three Years of Age, he was laureated Poet at *Paris.* His *Paraphraſtick Tranſlation of the Pſalms* is commended.

EDWARD PHILIPS's Theatrum Poetarum; *or a compleat Collection of the Lives of the antient and modern Poets*, Part 2. p. 13.

ARTURUS JONSTONUS an eminent *Scotch* Phyſician, who in his younger Years had the Reputation of ſo excellent a Poet, that he was laureated at *Paris* before he had fully arrived to the 23d Year of his Age: Of his Poetical Works there are particularly collected together, his Epigrams, his *Parerga*, and his *Muſæ Aulicæ*. His *Paraphraſtical Tranſlation of* David's *Pſalms* is alſo remembered with particular Commendation.

D. HOOGSTRATANI *Dedicatio ad* JANUM BROUKHUSIUM, *virum nobiliſſimum, Edit. Amſtelod.* 1706, *præfixa.*

ÆQUUM eſt, Vir nobiliſſime, ut tibi inſcribam hunc libellum, ad quem caſtigatiùs emittendum me ipſe hortatus es, captus ſcilicet concinnitate, quam ibi reſidere videbas, *et ſatagens publicæ utilitatis, quæ exigit, ut ingenua adoleſcentia non ſolum elegantiam Romani ſermonis et eloquentiæ affectet, lectionique bonorum ſcriptorum adſueſcat*, rejectis impuris et barbaris nugis, et in tempore abhorrere diſcat à tumidâ illâ ſcribendi ratione, quâ hâc tempeſtate homines delectari videntur; *ſed etiam pietatem fideliter imbibat, ſeque his extremis temporibus præceptis ſalutaribus confirmet, quorum Pſalmi largam certè exhibent copiam.* Te quidem juvat ſæpè afflictam valetudinem, uti ingraveſcens ætas ferax eſt morborum, ſolari his divinis cantilenis, poſitum in ſolitudine vitæ ruſticæ, quæ longè remota eſt à lubrici orbis vanitate. Servet Deus, omnis boni fons, animum tibi ſerenum, et aptum ſanctitati ſtudiorum tuorum; faciatque ut diu mihi liceat gaudere fructibus amicitiæ, quâ tot jam annos me dignatus animum meum tibi planè devinxiſti, totumque tuum reddidiſti.

Ejuſdem

Ejuſdem HOOGSTRATANI *Lectori Epiſtola Edit. prædict. affixa.*

ARTURI JONSTONI, Medici Regii in Scotiâ, quo, meâ ſententiâ, in illis oris nemo poſt Buchananum, facundiſſimum virum, meliùs, terſiùs, aut concinniùs ſcripſit, Pſalmos Davidicos reduco in lucem, Lector φιλόμυσε. Cùm enim mirum in modum caperer felici poëtandi ratione, *quâ breviter et ſine ullâ circuitione tantas res complexus eſt, non imminutâ ſententiarum gravitate, legentiumque animum contra omnem ſatietatem et faſtidium munivit*; dolebam profectò non inveniri hujus libelli exempla, niſi prorſus defœdata et mendis ſcatentia. Quare auctor fui Franciſco Halmæ ut novam editionem adornaret. Nec defuit ille deſiderio meo, ſuaviſſimum hoc opuſculum ita procurans, ut charactere novo nitidâque chartâ expreſſum facilè poſſit circumferri. Et circumferri certè, et in numero bonorum librorum collocari erat neceſſe, quòd nihil ſit utilius homini ingenuo et bonas literas edocto, quàm crebrò verſari in divinâ hâc philoſophiâ, quæ optima etiam humanæ ſapientiæ præcepta longo poſt ſe relinquit intervallo. Quid enim utilius eſt, quàm hîc, velut in tabulâ, contemplari infinitam Dei bonitatem cum ſummâ prudentiâ conjunctam? Quid utilius eſt, quàm crebrò meditari illum diem, quo ad tribunal ſupremi Judicis reddenda erit ratio totius vitæ? Denique quid ſanctius, quàm in Deo ſolo collocare ſpem ſuam, ideòque omnia illa nihili ducere, quæ vulgus bona exiſtimat, neque animo cadere in rebus adverſis, quando hîc docemur adverſa atque incommoda, quibus affluit vita humana, non eſſe habenda in numero malorum? Diſce ergò hinc cum fructu tibi viam munire ad veram virtutem, quæ non alibi rectiùs veris coloribus depingitur, quàm in his hymnis. *Hos, ſi ſapis, nunquam de manibus depones.*

Cantici

Cantici Solomonis Paraphraſis poetica, ARTURO JONSTONO *Auctore. Edinburg. anno* 1709.

Ex Epiſtolâ THOMÆ RUDDIMANNI Lectori.

IN eo [*Jonſtono*] Romani ſermonis *nitor et elegantia* cum numerorum mirâ *ſuavitate et gratiâ* conſpirant; *ſemper caſtus et purus, placidus ſemper et æquabilis incedit*; illa autem ejus præcipua laus eſt, quòd, cùm alii non pauci, nudâ interpretatione haud contenti, ſacrum Hymnum miſerè interpolârint, et pro vero ejus ſenſu mortalibus nondum ſatis comperto ingenii ſui commenta venditârint, indeque in diverſas, ſæpe et pugnantes ſententias abierint; ille integros ſemper et incorruptos adeat fontes, Regiique auctoris veſtigiis unicè inſiſtat: et ita tamen (quod mirêre) ut nihil uſquam de carminis venuſtate decedat, neque orationis nexus et tenor abruptis ſententiarum periodis interturbetur.

Notas aliquot adjeci; non eo conſilio, ut facillimum ſcriptorem ſupervacaneis commentationibus onerarem; Formulas quidem loquendi aliquas, et nonnulla alia diſcentibus minus obvia, magis nonnunquam aperta reddere ſum conatus: Sed eò potiſſimum in hâc qualicumque opellâ pertinet inſtituti mei ratio, quamque auctori noſtro illuſtrando aptiſſimam judicabam, *ut præcipua apud principes Latini ſermonis loca oſtenderem, quæ tam felici ſucceſſu, atque artificio prorſus ſingulari, non modò in uſum ſuum* JONSTONUS *vertiſſe, ſed ſibi quaſi propria feciſſe videtur.*

Authors

Authors of the Univerſal Hiſtory, Vol. 1. p. 710. *in a marginal Note mark'd* (l).

THIS [*the ſtrong and lofty Expreſſions and Figures*] is one of the Reaſons why the *Pſalms*, the Book of *Job*, and ſome other poetick Pieces of Holy Writ, loſe ſo much of their Beauty and Energy in all Verſions. However, there is this Difference between theſe two Books, that the latter cannot bear a literal Tranſlation; whereas thoſe of the former, which have followed the Original cloſeſt, have ſucceeded beſt; ſuch are, in particular, the Latin ones of *Caſtalio*, *Buchanan* and *Johnſton*. *This laſt is indeed the moſt literal, and wonderfully diſplays the Elegancy of the* Hebrew.

Poetarum Scotorum Muſæ ſacræ, erudito GULIELMO LAUDERO, *Edinburg. anno* 1739, *editore, in Notis pag.* 76. *Pars prior.*

CUJUSDAM viri docti, quod mihi videre contigit, de hac * Elegia judicium tamquam ſingulari quidpiam complexum, hîc adſcribere haud pigebit. Id autem ita ſe habebat:

" Carmen hoc ἀπολογητικὸν, quantivis certè pretii, nervoſum
" (ita me Deus!) ac venuſtum, melle jucundius, pretioſius auro,
" tam mihi gratum ſemper acceptumque à multis retrò annis
" exſtitit, ut haud alio ferè remedio, ad ſolanda vitæ incommo-
" da, deliniendaſque animi ægritudines, aſſiduâ quàm ejus, ſa-
" crorumque ſimul hymnorum (quibus præfixum pro lætiſſimi
" id auſpicatiſſimique ominis frontiſpicio inſervit) meditatione
" uſus ſim: nec fruſtra. Ejus enim vires præſentiſſimi inſtar
" medicamenti, ſive incantamenti veriùs, vel potiùs (ut religioſiùs
" loquar) Divini inſtar vocis Angeli, propriè me compellantis

* Elegia à Jonſtono ſcripta, et Pſalmis ſuis Davidicis præfixa, Buchananum honeſtandi ſtudio.

" confir-

" confirmantiſque, in pacandis irrequietis ſollicitiſque animi mo-
" tibus, reſtituendâque cœleſti menti tranquillitate, continuò ſum
" expertus. Quod hîc mihi Saulum, primum Iſraelitarum Re-
" gem, in memoriam redigit; cujus ægrotantis, triſtitiâque la-
" borantis animum arreptâ modulataque David teſtudine ſola-
" batur. Suas ad ſolandum vires, poſt ter mille ferè annos, ve-
" terum Hebræorum Divini Regis ac Vatis lyræ blandiloquentia
" adeo non amiſit! Ea muſicæ cultique carminis vis!" Hactenus ille. Atque hoc remedium ſive medicinam per annos plurimos uſurpabat, quippe qui integrum ſanctiſſimum ſuaviſſimumque opuſculum annuo duodecies ſpacio, hoc eſt, ſingulis ſemel menſibus, prout ritu Eccleſiæ Anglicanæ Pſalmorum liber perlegi jubetur, diligenter perluſtraret.

CATALOGUS variarum Editionum *Pſalmorum Davidicorum* ARTURI JONSTONI.

Londini, Anno 1637, 8°.
Aberdoniæ, Anno 1637, 12°.
Middleburgiæ, Anno 1642. 24°.
Londini, Anno 1652, 12°.
Cantabrigiæ, ——— 12°.
Amſtelædami, Anno 1706, 24°.
Edinburgi, Anno 1739, 8°.
Edinburgi, Anno 1739, 12°.

M. Rysbrackius marm: Sculp & G. Vertue æri incidit 1740.

ARTURI JONSTONI

PSALMI

DAVIDICI.

I.

FELIX, consiliis qui nec seductus iniquis
Per scelus impuro cum grege carpit iter:
Nec, quibus Impietas insistit, passibus hæret;
Nec postica tuum Sanna sedile premit!

2. Mente

INTERPRETATIO.

Beatus ille, *qui neque deceptus pravis consiliis, nefariè ambulat in viâ cum fœdâ turbâ: neque inhæret* eisdem *vestigiis, in quibus Impietas pergit; neque occupat tuam sellam, o postica Irrisio!*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est generis didactici, *quo* nempe de felicitate piorum, malorum autem infelicitate *docemur*; & constat ex duabus partibus, *Propositione*, scilicet, & *Confirmatione*. *Propositio* prioribus quinque versibus continetur, & *Confirmatio* versu ultimo.

1. FELIX] Vox Hebraïca *Aschre*, cui respondet *felix*, tantam vim habet, ut nequeat Latine satis exprimi, nisi per circuitum; quasi dixeris, *illius sunt felicitates*, Anglice, His are Happinesses.

GREGE] De hominibus non minus quam animalibus adhibetur hoc vocabulum. Sic, *Oratorum* grex, *Cic.* i. *Verr.* 49. *Unum hoc vos oro, ut me in vestrum* gregem *recipiatis*, Ter. Eun. v. ix. 54. *Epicuri de* grege *porcum*, Hor. i. Ep. iv. 16.

CARPIT ITER] *Carpere iter* est idem quod *ambulare*. Ita *Hor.* ii. *Carm.* xvii. 12.

Utcunque præcedes, supremum
Carpere iter *comites parati.*

In hoc loco est *metaphora* sumpta a viatoribus, & idem significat ac *degere vitam.*

IMPIETAS] *Impietas* hîc personam induit, pro *Impius*, ex usitato Poetarum more, apud quos crebro invenire licet virtutes, vitia, affectiones animi, & multa alia ejusmodi, hoc modo exhibita. Ita Virgilius sub personæ forma *Famam* depingit, in loco notiore quam ut recitatione egeat: & *Pudicitiam* etiam ut personam effingit, *Ante, Pudor! quam te violo.* Æn. iv. 27.

POSTICA SANNA] *Sanna* significat *Derisum aliquem, gestu mimico expressum.* Quicquid post nos est, *Posticum* dicitur; cui opponitur *Anticum*, quod ante nos est. *Postica sanna* igitur est *gestus ridentis aliquem a tergo*; ut apud Persium, Sat. i. 62.

——— Posticæ *occurrite* sannæ.

Idem etiam notandum de *Sanna*, quod in priore Nota diximus de *Impietate*, quod scilicet *Sanna* personam induat, & sumenda sit pro

2. Mente ſed ætherei meditatur juſſa Parentis,
Seu nox eſt, roſeo ſeu micat axe dies.
3. Arboris in morem ſurget, felicibus auris
Quæ viret, ad ripam lene fluentis aquæ;
Cui tempeſtivis curvantur brachia pomis,
Nullaque vernantes decutit aura comas:
Illius aſpirans votis clementia cœli
Omnia propitio ſidere cœpta reget. Non

INTERPRETATIO.

2. *Sed animo meditatur præcepta Patris cœleſtis, ſive nox eſt, ſive ſol luceſcit rutilo* ſuo *axe.* 3. *Creſcet inſtar arboris, quæ vireſcit in felici aere, juxta marginem rivi leniter labentis; cujus brachia onerantur tempeſtivis fructibus, & nullus flatus excutit* ejus *virides comas: Lenitas cœli favens illius optatis diriget omnia* ejus *incepta benignâ ſtellâ.*

ANNOTATIONES.

Sannio. Sed inſuper hîc obſervare eſt figuram, quam vocant *Apoſtrophen*, per quam Poeta, ad ſtylum ſuum variandum & magis animandum, *Sannam* ut perſonam coram alloquitur. Eâdem figurâ utitur Virgilius, *Geor.* ii. 96. Poſtquam plures ſpecies vitium recenſuerit, unam nominatim, per *Apoſtrophen*, hoc modo affatur;

—— *Sed quo te carmine dicam,*
Rhætica!

2. SEU NOX EST, ROSEO SEU MICAT AXE DIES] Elegans hæc eſt *Antitheſis* & *Amplificatio* pro *aſſidue*, ut apud Maronem:

Noctes atque dies *patet atri janua Ditis.*

Dies hîc ponitur pro *Sole*, effectus ſcilicet pro cauſa. *Axis* ſumitur pro *curru*, pars nempe pro toto per *Synecdochen*; quod etiam obſervandum eſt de *æthereo Parenti* linea præcedente, ubi *æther* ponitur pro toto cœlo, quamvis proprie puriſſimi aëris in cœlis regio ſit; ſic apud Maronem *æthere ſummo* & *vertice cæli*, ſynonyma ſunt, *Æn.* i. 227, 229.

Roſeo idem eſt ac *ſplendenti*, nam *roſei* & purpurei colores, utpote rutilantiſſimi, ponuntur apud veteres pro clariſſimo quovis colore. Ita Virgilius, de Venere loquens, ait, *Roſeâ ceruice refulſit*, Æn. i. 406. Et *mare* purpureum vocat, *Geor.* iv. 373. ut etiam Horatius, *Olores* purpureos, iv *Carm.* i. 10.

3. ARBORIS, &c.] Phyſici obſervant arbores, quas vocant *aquaticas*, omnium maxime eſſe luxurioſas; &, inter omnes aquaticas, palmam excellere; quæ arbor abundabat in Judæa: unde veriſimile eſt palmam hîc intelligi, ad exemplum Pſal. xcii. 12. *Gens pia florebit, victricibus æmula* palmis. Huc accedit, quod arbor de qua hîc agitur, *non perdere folia* dicitur, quæ quidem qualitas optime convenit palmæ, cujus folia, decerpto fructu, non decidunt.

FELICIBUS AURIS] *Aura*, inter alia, ponitur pro *aere*, ſive *cœlo aperto*, ex auctoritate Virgilii, *Æn.* i. 59.

Quippe ferant rapidi ſecum, verrantque per auras.

Per *felicibus auris* igitur intellige *in placido aere*, vel *in ſereno climate.*

LENE] *Lene* vel eſt adverbium, vel potius adjectivum adverbialiter ſumptum; Græcorum more, quem ſæpius imitatur Virgilius. Ut, *Æn.* vii. 394. *Torvum clamat*, pro *torvè* & *Æn.* ix. 794. *Acerba tuens*, pro *acerbè.*

CUI TEMPESTIVIS] *Cui* eſt dictio elegans & poetica pro *cujus.* Ita Virgilius de Tityo loquens, *Æn.* vi. 496, ait,

—— *Per tota novem* cui *jugera corpus*
Porrigitur.

BRACHIA —— COMAS] Arboris *brachia* ſunt rami, & *comæ* folia; per *Metaphoram* ſumptam a corpore humano. Utriuſque exemplum ſume ex Virg. *Geor.* ii. 368. Ubi loquitur de vite,

— *Tum ſtringe* comas, *tum* brachia *tonde.*

ASPIRANS] *Aſpirare* idem eſt quod *affla-*

re

4. Non ita gens exlex, paleæ ſed ſolibus uſtæ
Inſtar erit, volucri quam rotat orbe Notus.
5. Judicis hæc ſolium fugiet, cœtumque piorum,
Ultima cum dirimet faſque nefaſque dies.
6. Nam probat aſtrorum Rector veſtigia juſti,
Diraque cum domino fraus peritura ſuo eſt.

INTERPRETATIO.

4. *Gens ſine lege non* eſt *ita; ſed erit ſimilis ſtipulæ toſtæ ſolibus, quam Auſter circumvolutat celeri gyro.* 5. *Hæc* gens *exulabit a throno Judicis, & a concilio proborum, cum ultima dies ſeparabit æquum & iniquum.* 6. *Nam Moderator aſtrorum comprobat ſemitam juſti, & horrida impietas peribit cum ſuo auctore.*

ANNOTATIONES.

re, & proprie dicitur de vento ſecundo, quo aſpirante, navis ad portum optatum feliciter tendit. Quo ſenſu utitur Virg. Aſpirant *auræ in noctem*, Æn. vii. 8. Inde *metaphorice* ſumitur pro *favere*, ſive *auxilium præbere*. — Aſpirat *primo fortuna labori*, Æn. ii. 385. *Vos, o Calliope! precor*, aſpirate *canenti*, Æn. ix. 525.

4. SOLIBUS USTÆ] *Solibus* in plurali numero utitur, ut maximum temporis æſtivi ardorem exprimat. Virg. *Geor.* i. 65.

——— *Glebaſque jacentes,*
Pulverulenta coquat maturis ſolibus *æſtas.*

NOTUS] *Notus* hîc per *Synecdochen* ponitur pro quovis vento, exemplo optimorum Poetarum. — *Tendunt vela* Noti, *Æn.* iii. 268. *Nam tulit iratos mobilis unda* Notos, *Prop.* iv. vi. 28.

6. ASTRORUM RECTOR] *Cæli moderator* per *Synecdochen*, ut ſupra; nam *aſtra* hîc ponitur pro toto cœlo.

VESTIGIA] *Metaphora* hîc, ut ſupra in primo verſu; nam *veſtigium* proprie ſignificat *notam* vel *impreſſionem a pede factam*, hîc autem *vitæ inſtitutum*.

FRAUS] *Fraus* hîc nequitiam vel ſcelus in genere ſignificat. Quo ſenſu occurrit etiam apud Cicer. pro Rabir. *Capitalem* fraudem *admittere*. Et contra, *fides, juſtitia, integritas* pro virtute in genere ſumuntur.

II.

CUR populus ſine lege fremit? cur mente volutat
Non profecturas turba nefanda minas?
2. In Dominum, Regemque, caput cui tinxit olivo
Dextra Patris, bellum gens trabeata parat.
3. Eja!

INTERPRETATIO.

Cur populus ſine lege vivens *murmurat? cur execranda turba verſat inanes comminationes?* 2. *Gens trabeis induta meditatur bellum contra Dominum, & Regem, cujus caput dextera Patris imbuit oleo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus, ut ſuperior, eſt generis didactici, cujus partes ſunt tres, *Propoſitio* ſive *Exordium*, ad verſum quartum; *Narratio*, a verſu quinto uſque ad decimum; et *Concluſio*, inde ad finem pſalmi.

1. VOLUTAT] Vox Virgilio uſitatiſſima ——*Secumque ita corde* volutat, *Æn.* iv. 533. Vid. *Æn.* vi. 185. *Æn.* x. 159. & xii. 843. Significat rem ſæpiùs animo verſare, iterum iterumque volvere, & ſolicite de ea cogitare.

2. CUI] Vid. Pſal. i. 3. de hac loquendi formula.

TINXIT

3. Eja! alacres aiunt, nodos rumpamus ahenos,
Nos quibus hi ſtringunt, impediuntque pedes.
4. Hæc Pater æthereus ſuperâ ridebit ab aulâ:
Accedet ſannis ira, furorque comes.
5. Frænaque dans iræ trepidos Deus obruet hoſtes,
His et corripiet pectora cæca modis:
6. Sacra meo Regi ſucco viridantis olivæ
Tempora perfundens, ſceptra ferenda dedi:
Sceptra dedi, regnique decus; ſanctæque Sioni
Impoſui; ſacris præpoſuique jugis.

7. Eloquar

INTERPRETATIO.

3. *Eja! exultantes aiunt, frangamus catenas æreas, quibus hi vinciunt nos, & implicant* noſtros *pedes.* 4. *Pater cæleſtis deridebit has res ab excelſâ* ſuâ *aulâ: ira adjungetur deriſionibus* illius, *et indignatio* erit *comes* iræ. 5. *Et Deus laxans habenas* ſuæ *iræ delebit hoſtes* ſuos *perterritos, & in hunc modum increpabit cæca* illorum *corda:* 6. Ego *aſpergens tempora ſacra mei Regis humore viridis olivæ, dedi* ei *ſceptrum geſtandum: dedi* ei *ſceptrum & ornamentum regni, & conſtitui* eum *ſuper ſanctam Sionem, & præfeci* eum *ſacris collibus.*

ANNOTATIONES.

TINXIT OLIVO] Mos erat antiquitus non minus res quam perſonas *oleo* imbuere; unde legimus, Jacobum *oleo* perfudiſſe ſaxum, ſuper quo dormiverat, memorabili illa nocte, qua Deum per ſomnum viderat, *Gen.* xxviii. 18. Sed præcipue invaluit conſuetudo Reges *oleo* conſecrandi; unde Samuel, ex ipſius Dei mandato, Davidem inunxit *oleo*, in ſymbolum inaugurationis, 1 *Sam.* xvi. 13. Qui mos ad altas gentes ſerpſit, & in hunc uſque diem perdurat.

GENS TRABEATA] Elegans periphraſis pro principibus & magnatibus terræ. Servius, in *Æn.* vii. tria *Trabearum* genera fuiſſe oſtendit: unum e ſola purpura, Diis conſecratum; alterum e purpura non ſine albo, quo Reges uſi fuerunt; tertium Augurale, e purpura & cocco. *Trabea* ſic dicta, quia multis faſciis, inſtar trabium tranſverſis ac diſcurrentibus, ornaretur.

3. EJA!] *Eja* eſt exclamatio hortandi & feſtinandi. Eja *age! rumpe moras*, Æn. iv. 569. *Ferte citi ferrum, date tela, ſcandite muros: Hoſtis adeſt*, eja! *Æn.* ix. 37.

4. ACCEDET] *Accedere* pro inſuper addi, adjungi vel augeri, duntaxat in tertiis perſonis uſurpatur. *Illud quoque nobis* accedit *incommodum*, Cic. pro Quinct. iii. De *ſanna* vide Notam in Pſal. i. 1.

IRA, FURORQUE COMES] Hujuſmodi repetitiones verborum ejuſdem fere ſenſûs magnam quandam vim habent in ſacris his carminibus.

5. FRÆNAQUE DANS] *Dare fræna, dare lora*, vel *immittere habenis*, proprie de equis, quibus liber impetus & curſus permittitur. Inde *metaphorice* transferuntur a Virgilio, (1.) Ad ignem, *Furit* immiſſis *Vulcanus* habenis, *Æn.* v. 662. (2.) Ad navem, *Claſſique* immittit habenas, *Æn.* vii. 1. (3.) Ad luxuriantes arborum ramos,—*Palmes—laxis per purum* immiſſus habenis, *Geor.* ii. 364. Quem imitatus Poeta noſter tranſtulit ad iram Dei contra impios.

6. MEO REGI] *Meo regi* vel regitur a verbo *dedi* (dedi meo regi ſceptra) vel, quod magis poeticum eſt, conjungitur cum *perfundens*, ad exemplum Pſalm. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

SUCCO VIRIDANTIS OLIVÆ] *Succo viridantis olivæ* eſt periphraſis pro *oleo*. *Olivæ* optime convenit epitheton *viridantis*, quia hæc arbor ſemper viret.

SCEPTRA

7. Eloquar edictum: Tu Filius es mihi, luce
Hac ego te genui; munera poſce Patrem.
8. Hæredi tibi regna dabo, Genteſque ſubibunt
Imperium tellus ultima quotquot habet.
9. Has tua vis olim ſceptro ferroque potenti
Franget, ut e vili vaſcula ficta luto.
10. Eja agedum! quæ regna tenes, quæ jura miniſtras,
Natio! quam fas eſt carpere, diſce viam.
11. Juſſa faceſſe Dei; mens hoc lætetur honore;
Temperet obſequium lætitiamque timor.

12. Oſcula

INTERPRETATIO.

7. *Enunciabo decretum: Tu es Filius meus, hodie ego te procreavi; poſtula dona a* me *Patre* tuo. 8. *Te hæredem regnis donabo, & omnes Gentes, quas extrema terra continet, ſubjicientur* tuæ *ditioni.* 9. *Tua potentia demum confringet eas valido ſceptro ferreo, veluti vaſa formata e ſordido luto.* 10. *Age modo, o Natio! quæ poſſides regna, quæ jus dicis, diſce viam, quam inire datur* tibi. 11. *Exſequere præcepta Dei; animus* tuus *gaudeat hoc honore: metus moderetur* tuam *obedientiam & gaudium.*

ANNOTATIONES.

SCEPTRA FERENDA DEDI: SCEPTRA] Hæc figura *Anaphora*, vel *Repetitio* dicitur; orationi magis animandæ inſerviens, & rei in mente penitus infigendæ. Ita Virgilius, *Æn.* i. 3.

— Multum *ille et terris* —
Multa *quoque et bello paſſus* ——

SCEPTRA] Pluralis pro ſingulari; quo modo Virgilius, *Æn.* i. 60.

—— *Celſâ ſedet Æolus arce*
Sceptra *tenens* ——

SIONI] Urbs Hieroſolyma diviſa fuit in duas partes principales, *Superiorem* ſcilicet & *Inferiorem*, quibus nomina indita ſunt *Sion* & *Acra*, a duobus montibus ſuper quibus urbs ſita fuit. In Monte *Sione* David extruxerat Caſtellum munitum & ſuperbum, regiam quoque aulam poſterorum Regum domicilium: Inde Sion *urbs Davidis* dicta. Vid. 2 *Sam.* v. 7. Quo autem clarius pateat Lectoribus de hoc, & multis aliis locis, de quibus fit mentio in hoc opere, ad finem ſubjuncta eſt lineatio urbis Hieroſolymæ.

SANCTÆ] Sionem *ſanctam* vocat, quia illuc a Davide tranſlata fuerat arca, unde ſe præſentem exhibuit Deus *ſanctiſſimus*. Vid. 1 *Paral.* xvi.

7. EDICTUM] *Edictum* proprie ſignificat *Magiſtratus juſſum*, vel *Principis decretum.*

9. SCEPTRO FERROQUE] Pro *ſceptro ferreo*, per figuram quam vocant *Hendiadyoin*, i. e. *unum per duo*: qua figura utitur Virgilius, *Georg.* ii. 193. —— Pateris *libamus* & auro, *pro* pateris aureis, *Georg.* iii. 56. Maculis *inſignis* & albo, *pro* maculis albis.

10. EJA] Vid. Not. in ver. 3. *Eja!* alacres ——

AGEDUM] Eſt hortantis adverbium, & ſignificat *age modo*: ſumptum ex Græcis, qui ἄγε & ἄγετε eodem modo utuntur.

QUÆ REGNA TENES, &c.] Eſt *Periphraſis* pro *Reges & Judices.*

FAS EST] *Fas eſt* hic accipi videtur eodem ſenſu quo apud Virgilium,—Mihi juſſa capeſſere *fas eſt*. *Æn.* i. 81. Ubi Servius ait commutationem eſſe negativi ſenſus in affirmativum, *Fas eſt capeſſere*, pro *nefas eſt non capeſſere*. Ita hic *fas eſt carpere viam*, i. e. *debetis carpere, nefas eſt non carpere.*

CARPERE VIAM] Vid. Not. in Pſal. i. 1: *carpit iter.*

11. JUSSA FACESSE] Ita Virgilius, *Æn.* iv. 295.

Imperio læti parent, ac juſſa faceſſunt.

OSCULA

12. Oſcula da Nato, ſubitam ne colligat iram,
Quæ tibi perniciem quantulacunque feret:
Felicem nimium, quiſquis ſecurus in illo
Spem locat, & ſolam Numinis ambit opem!

INTERPRETATIO.

12. *Oſculare Filium, ne concipiat repentinam iram, quæ quantumvis modica adferet exitium tibi: O ſumnopere beatum, quicunque ſecure reponit ſpem* ſuam *in illo, & expetit auxilium Dei ſolum!*

ANNOTATIONES.

12. OSCULA DA NATO] *Oſcula dare* eſt *venerari* vel *ſolenni honore amplecti*; nam *oſculum* erat ſymbolum vel ſignum honoris, quo ſubditi erga ſuum Regem defungi ſolebant. Inde legitur, 1 *Sam.* x. 1. Samuel, ubi Regem Saulem oleo conſecraverat, *oſculo* eum ſalutavit. Erat etiam *ſignum adorationis*, ut videre eſt, 1 *Reg.* xix. 18. Ubi curvare genu coram Baale, eumque *oſculari* conjunguntur. Jobus etiam, in celebri illo loco, ubi vindicat ſe a crimine idololatriæ, ad hunc ritum religioſi cultus alludit, *Job.* xxxi. 26, 27. Si, *inquit*, aſpiciendo Solem cum ſplenderet, aut Lunam in fulgore ſuo incedentem, pellectus eſt in occulto animus meus, aut os meum eſt manus *oſculatum*. Unde, *Oſcula da Nato* ſignificabit, *amplectere Natum pro tuo Rege, eumque colendum tibi proponito.*

FELICEM] Supple interjectionem O, quæ ſæpius per *Ellipſin*, reticetur. Ut Ter. *Scitum hercle hominem! Eun.* ii. 2. 23. Stricte tamen loquendo, in ejuſmodi locutionibus ſubauditur *prædico, ſentio*, aut ſimile verbum.

NIMIUM] Adverbium *nimium* non ſemper in malam partem ſumitur, ſed nonnunquam idem valet quod *magnopere*, vel *ſupra modum*, quale exemplum habes apud Virgilium, *Georg.* ii. 458.

—— *O fortunatos* nimium
———— *agricolas.*

SECURUS] *Securus* hîc ponitur, per *Enallagen*, pro *ſecure*. Similia occurrunt exempla apud Virg. *Æn.* viii, 465.

Nec minus Æneas ſe matutinus *agebat.*
pro mane. *Juv. Sat.* x. 18.
—— Rarus *venit in cœnacula miles.*
pro raro. *Sal. Bel. Cat. cap.* xlv. *Illi haud* timidi *reſiſtunt. pro* timide.

III.

AH, Deus! hoſtiles quantùm crevêre phalanges!
Agmina me contra quàm numeroſa ruunt!
2. Quem colis infelix, aiunt, tibi Conditor orbis
Non feret optatam, cum premet hoſtis, opem.

3. Tu

INTERPRETATIO.

Eheu, o Deus! quantum auctæ ſunt hoſtium meorum *phalanges! quam numeroſæ catervæ impetum faciunt in me!* 2. *Fabricator mundi, inquiunt* illi, *quem* tu *miſer adoras, non adferet tibi deſideratum auxilium, cum hoſtis te infectabitur.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus e tribus partibus conſtat, *Expoſtulatione*, ſcilicet verſu primo & ſecundo; *Narratione*, verſu tertio; & *Petitione*, verſu ſeptimo.

1. PHALANGES] *Phalanx* eſt vox Græca, & ſignificat ſpeciem illam agminis militaris, qua Macedones utebantur: continebat octo

3. Tu tamen umbo mihi es, Deus! et largiris honorem;
Tu caput erectum ferre ſub aſtra jubes.
4. Te petii ſupplex; auditæ, rebus in arctis,
Supplicis e ſacrâ rupe fuêre preces.
5. Sunt mihi ſecuro ſub noctem membra quieti
Tradita; ſecuro mane ſoluta quies:
6. Tu, Deus! adſtabas: non, te cuſtode, timebo,
Me licet invadant tela quot orbis habet.

7. Surge

INTERPRETATIO.

3. *Attamen tu, o Deus! es mihi pro clypeo, &* tu mihi *honorem abunde donas; tu jubes* me *attollere caput* meum *ſublime ad ſidera.* 4. Ego *ſupplex te invocavi; preces* mei *ſupplicis, in rebus adverſis, exauditæ ſunt* tibi *de ſancta* tua *colle.* 5. *Impavidus tradidi mea membra ſomno circa noctem; mane ſomnus* meus *eſt diſcuſſus,* me *impavido.* 6. *Tu, o Deus! aderas* mihi; *non metuam, te cuſtodiente* me, *etſi tot arma, quot mundus continet, me aggrediantur.*

ANNOTATIONES.

armatorum millia; nec ullum genus aciei validius erat. *Phalangem* ita deſcribit Q. Curtius, lib. iii. c. 11, 13. Vocant peditum ſtabile agmen; vir viro, armis arma conſerta ſunt; ad nutum monentis intenti ſequi ſigna, ordines ſervare didicerunt. Per *Phalanges* igitur hic indicat tum numerum, tum vires hoſtium.

2. CONDITOR ORBIS] Eſt Dei attributum pro *ipſo Deo* dictum, quo modo dixit Virgilius, *Divûm Pater atque hominum Rex,* Æn. i. 69. & *Hominum Sator atque Deorum,* Æn. i. 258, pro *Jove.*

PREMET] *Premere,* inter alia, ſignificat *agitare,* vel *inſectari.* Ut apud Virgilium, *Æn.* i. 471.

Hac fugerent Graii, premeret *Trojana juventus.*

3. UMBO] *Umbo* proprie eſt media pars clypei in rotundum inſtar umbilici eminentior, ferro vel ære munita, qua cominus pugnantes hoſtem impellebant: ponitur hic pro ipſo ſcuto, per *Synecdochen,* pars ſcilicet pro toto, quo modo etiam apud Virgilium, — *Nec ſufficit* umbo *Ictibus, Æn.* ix. 810. —*Sed ſuſtinet aureus* umbo, *Æn.* x. 884.

CAPUT ERECTUM FERRE SUB ASTRA] Eſt locutio *hyperbolica,* pro eo quod eſt *ad honores evehere.* Ita *Hor.* i. *Carm.* i. 36. *Sublimi feriam ſidera vertice.*

SUB ASTRA] Eſt idem quod *ad aſtra,* ut apud Virgilium, *Æn.* ii. 460.

Turrim in præcipiti ſtantem, ſummiſque ſub aſtra
Eductam tectis — Vid. etiam *Æn.* iii. 243.

4. PETII] *Petii* hic ponitur, per *Syncopen,* pro *petivi.*

TE PETII SUPPLEX—SUPPLICIS] Eſt *Anaphora,* ut ſupra Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi——ſceptra.*

5. SUNT MIHI SECURO] Duplex in hoc verſiculo occurrit *Anaphora,* (1.) in voce *ſecuro,* (2.) in voce *quies.*

SUB NOCTEM] i. e. adveniente nocte, ut apud Virgilium, *Sub lucem,* pro *adveniente luce.*

Sub lucem *exportans calathis adit oppida paſtor. Georg.* iii. 402.

6. TELA] *Tela vulgo* a τῆλε *procul,* unde proprie ſignificat *miſſilia,* quæcunque arma procul & eminus jaciuntur. Aliquando vero ſumitur pro armis quibus cominus pugnatur. Ut pro *enſe,* Æn. ix. 747.

At

7. Surge, Parens! dextrâque juva, quæ cæde madentûm
Innocuâ malas fregit et ora Ducum.
8. Tu gregis es tutela ſacri; ſemperque benignus
Indulges populo tempora læta tuo.

INTERPRETATIO.

7. *Exurge, o Pater! & adjuva* me *dextera* tua, *quæ fregit maxillas & ora Ducum conſperſorum cæde inſonti.* 8. *Tu es tutamen ſacræ turbæ; & ſemper benevolus concedis populo tuo felicia tempora.*

ANNOTATIONES.

At non hoc telum *mea quod vi dextera verſat, Effugies.*

Pro cæſtibus, *Æn.* v. 438.

Corpore tela *modo atque oculis vigilantibus exit.*

DEXTRAQUE] *Dextra* per *Syncopen* dixit pro *dextera*, Fulmina molitur *dextra*, Virg. *Georg.* i. 329. eodem more *madentum* pro *madentium* ponitur.

INNOCUA CÆDE] *Innocua cæde* hic dicitur, per *Hypallagen*, pro *cæde innocuorum*. Similia quædam apud Virgilium occurrunt exempla, ut *Æn.* ii. 168.

Virgineas *auſi Divæ contingere* vittas.

pro vittas Divæ virginis. *Ibid. ver.* 575.

——————*Subit ira, cadentem*
Ulciſci patriam, & ſceleratas ſumere pœnas.

pro ſumere pœnas de ſcelerata, *nempe Helena.*

8. INDULGES] *Indulgere*, inquit Valla, eſt *concedere, &*, ut ſic dicam, *obſequenter delicateque tribuere.* Nullum igitur vocabulum huic loco magis proprium.

LÆTA] *Lætus* eſt epitheton non modo perſonis, ſed rebus etiam inanimatis poetice attributum; iis nimirum quæ aſpectu ſuo & effectu exhilarant & *lætum* reddunt animum. Inde a Virgilio tribuitur (1.) *Palmiti*, Eccl. vii. 48. (2.) *Imbri*, ib. ver. 60. (3.) *Gramini*, Georg ii. 525. (4.) *Agro*, Georg. i. 102. (5.) *Frugibus* denique & (6) *Arvis*, ib. 169. *Læta tempora* igitur *metaphorice* dicitur pro *tempora felicia*, quia homines lætitia afficiunt.

IV.

LUCE tuâ qui pura facis, qui candida cernis
Pectora, quæ fundo, ſuſcipe vota, Deus!
Quamque mihi duris in rebus ſæpe tuliſti,
Nunc, prece ſuſceptâ, mitte benignus opem.

2. Gens

INTERPRETATIO.

O Deus! qui reddis corda pura tuo lumine, qui ſpectas corda *ſincera, accipe vota, quæ profero: Et, accepta* mea *prece, almus mitte auxilium* mihi *nunc, quod ſæpe attuliſti mihi in rebus adverſis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt ex tribus partibus, *Petitione*, nimirum, quæ verſu primo continetur; *Digreſſione didactica*, a verſu ſecundo ad nonum uſque; & *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

1. CANDIDA] *Candidus* proprie eſt *albus* cum ſplendore quodam: unde tribuitur cycnis, *Virg.* vii. *Ecl.* 38. Et nivi, *Hor.* i. *Carm.* ix. 1. Hinc transfertur ad animum; & ſignificat *purum, ſincerum*, nullaque invidiæ

2. Gens hominum! quid te pascis mendacibus umbris?
Opprobrio nostrum quò decus usque petes?
3. Elegit, fulcitque pios Pater ætheris alti;
Ne dubita, questus audiet ille meos.
4. Hunc metuens, desiste malis; et, nocte silenti,
In mentem tacitus facta diurna refer.
5. Victima sit pectus sine fuco; teque malorum
Fluctibus in mediis, et tua crede Deo.
6. Quas sitit, optet opes vulgus; tu, lumine cœli,
Ore tuo, nobis da, Pater alme! frui.
7. His ego plùs lætor, quàm gens addicta saginæ,
Cui penus est locuples, dolia plena mero.
8. Ergò, toro recubans, placido dabo lumina somno;
Et secura tuo Numine tecta colam.

INTERPRETATIO.

2. O *genus hominum! cur pascis teipsum vanis umbris? quamdiu incesses meum honorem infamiâ?* 3. *Pater alti cœli elegit, et sustentat pios* homines; *noli dubitare, ille audiet meas querelas.* 4. *Hunc timens, cessa a malis; et, nocte silenti, tacite revoca in animum facta diei.* 5. *Mens sine dolo sit sacrificium; et committe Deo teipsum et tua in mediis fluctibus malorum.* 6. *Turba exoptet divitias, quas vehementer cupit; tu, benigne Pater! permitte nobis potiri luce cœli, tuo vultu.* 7. *Ego magis gaudeo his, quàm gens dedita pinguedini, cujus penus est opulenta,* cujus *cadi implentur vino.* 8. Ego *igitur recumbens* in *lecto, tradam oculos* meos *tranquillo somno; et habitabo domicilia tuta tuo præsidio.*

ANNOTATIONES.

invidiæ aut malevolentiæ maculâ labefactatum. Quo sensu apud Ciceronem, 9. ad Att. occurrit *vita candida*, h. e. irreprehensibilis.

2. PASCIS MENDACIBUS UMBRIS] Verbum *pasco* proprie significat *alere, comedere*, sed per Translationem ponitur pro *delectare*. Ita Virgilius:

Sic ait: atque animum pictura pascit *inani*, Æn. i. 468.

4. TACITUS] *Tacitus* hîc ponitur per *Enallagen* pro *tacitè*, adjectivum nempe pro adverbio. Vid. *Psal.* ii, 12. *Securus.*

5. VICTIMA SIT PECTUS SINE FUCO] *Victima*, a *Victoria* dicta, quia post victoriam manu victrici immolabatur. Proprie significat sacrificium majus, i. e. de majoribus animalibus, ut apud Virgilium:

Hinc albi, Clitumne, greges, & maxima taurus
Victima —— *Geor.* ii. 146.

Hîc vero sumitur metaphorico sensu pro *eo quod erit Deo gratissimum.*

FUCO] *Fucus* est *unguentum* aut *pigmentum*, quo mulieres tingi solebant, ut vitia corporis emendarent vel occultarent. *Plaut. Most.* i. iii. 118. *Vetulæ, edentulæ, quæ vitia corporis* fuco *occultant.* Hinc *fraudem* aliquando significat, et *insidias*, sub quibus occultatur veritas. Ita *Cic.* i. *Att.* i. *Sine fuco*, i. e. simpliciter et aperte.

6. SITIT] *Sitis* proprie est *bibendi appetitus*; et, per Translationem, nimia aviditas cujuscunque rei dicitur *sitis*: Eodem modo *sitire* Metaphorice ponitur pro *vehementer cupere, Cic.* iii. *Q. Frat.* iv. *Nec* sitio *honores, nec desidero gloriam.*

7. PENUS] *Penus, hujus peni*, vel *hujus penûs*, masculini vel fœminini generis: vel *penus, penoris*, neutrius: sunt res ad victum necessariæ. Inde *penitus*, et *penetro*, et *Penates* Dii, qui in intima domus parte colebantur.

V.

MAGNE Parens! tellus Dominum quem ſuſpicit, audi
Quæque premo tacitus, quæque ſub aſtra fero.
2. Annue quæſitis, Deus, et Rex! perpete voto
Tu mihi, præ cunctis, ſolicitandus eris.
3. Mane novo, ſupplex oculos ad ſidera tollam:
Mane novo, facili quæ loquar aure trahes.
4. Tu noxam refugis, quâ delectantur iniqui;
Gentis et impuræ crimina ferre nequis.
5. Grande ſupercilium, te coram, Faſtus inanis
Exuet; odiſti tu, Deus! omne nefas.
6. Ibit in exitium mendax; inviſaque turpis
Fraus erit, et ſocii tincta cruore manus.

7. Sed

INTERPRETATIO.

1. O *magne Parens! quem terra admiratur ut Dominum* ſuum, *audi* ea verba *quæ tacite occulto*, nec non *ea quæ emitto ad ſidera.* 2. *Fave* meis *precibus*, O *Deus et Rex! tu urgendus es a me perpetuo voto magis omnibus.* 3. *Ineunte mane*, ego *ſupplicans attollam oculos* meos *ad ſidera: ineunte mane*, tu *hauries leni aure* verba *quæ loquar.* 4. *Tu averſaris crimen, quo injuſti* homines *gaudent; et non potes tolerare ſcelera impuræ gentis.* 5. *Vana ſuperbia deponet magnum* ſuum *ſupercilium, te præſente; tu*, O *Deus! odio habes omnem nequitiam.* 6. *Mendax funditus peribit; et turpis Dolus* tibi *erit odioſus, et manus imbuta ſanguine ſodalis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus conſtat *Exordio*, verſu primo & ſecundo; *Propoſitione*, a verſu tertio ad nonum; *Petitione*, a verſu nono ad decimum ſecundum; et *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

1. TACITUS] Vide Notam in Pſal. ii. 12. *Securus.*

SUB ASTRA] Vide Pſal. iii. 3.

3. MANE NOVO —— MANE NOVO] *Anaphora*, ut Pſal. ii. 6. *Sceptra* ferenda dedi, —— *ſceptra.*

5. GRANDE SUPERCILIUM] *Supercilium* eſt ultima pars frontis, pilis veſtita, quæ ciliis prominet. *Supercilia* maxime indicant faſtum, qui hîc ſedem habet; unde pro *Superbia* aliquando ponitur,

—*Si cum magnis virtutibus affers*
Grande Supercilium, *Juv. Sat.* vi. 167.

FASTUS INANIS] *Faſtus* ponitur pro Faſtuoſo, per *Enallagen:* vide notam in Pſal. i. 1. *Impietas.*

6. FRAUS] *Fraus* eodem modo ponitur pro *Fraudulento.*

7. CERNUUS

7. Sed Patre te fretus, ſacras ego volvar ad aras
Cernuus; illuſtres ſternar et ante pedes.
8. Hoſtibus expoſitum, fons omnis et arbiter æqui!
Dirige; ſuſpectæ duxque, comeſque viæ.
9. His pariunt mellita dolos labra; putre ſepulchrum
Guttur olet; pectus carnificina mali eſt.
10. Perde reos; pereatque ſuis gens impia technis,
Quæ furit, et præceps in ſcelus omne ruit.
11. Geſtiat interea, te qui ſecurus in uno
Spem locat; et numeris mulceat aſtra novis:
Gaudia concipiat, cœleſti Numine tutus,
Vir pius, et quiſquis flagrat amore tui.

12. Tu,

INTERPRETATIO.

7. *Sed ego confiſus te Patre, pronus proſternar ad ſacras* tuas *aras; et meipſum dejiciam ante pedes* tuos *inſignes.* 8. O Deus, *origo et judex omnis æquitatis! dirige* me *objectum hoſtibus* meis; tu qui es *dux, et comes* meæ *ſuſpectæ viæ.* 9. *Horum labra tincta melle proferunt fraudes; guttur olet putridum ſepulchrum; pectus eſt carnificina mali.* 10. *Perde ſontes; et impia gens pereat ſuis dolis, quæ* gens *ſævit et præcipitat ſe in omnem nequitiam.* 11. *Interea exultet, quiſquis ſecure reponit ſpem* ſuam *in te ſolo; et recreet æthera novis cantibus: Vir pius ſecurus præſidio cœleſti ſumat lætitiam, et quicunque incenditur amore tui.*

ANNOTATIONES.

7. CERNUUS] *Cernuus* is dicitur, qui procumbit in faciem; eam ſcilicet partem, quâ *cernimus*, ſeu videmus: hinc *cernuare* in pronum ire.

ILLUSTRES STERNAR ET ANTE PEDES] Alludit ad antiquum morem procumbendi ad genua, ad pedes; quo ritu Supplicantium fiebat adoratio, non minus apud gentes quam Judæos. Docet *Plinius Hiſt. lib.* xi. *cap.* 45. creditum veteribus pietatem quandam ineſſe genibus, et propterea ſupplicantes ſolitos procumbere ad pedes, genua amplecti et oſculari, hæc attingere, ad hæc manus tendere, hæc ut aras adorare.

9. HIS PARIUNT] *His* eſt *Antiptoſis* dativi caſûs pro genitivo. Vide Notam in Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis*, etc.

10. TECHNIS] *Techna* eſt vox origine Græca τέχνη, Latine *Ars*. Aliquando ſignificat *Dolum, aſtutiam, fraudem artificioſam:* ut *Ter. Heaut.* iii. i. 62. *Falli te ſinas* technis *per ſervulum.*

PRÆCEPS] Ex *præ* et *capio* compoſitum, ſignificat proprie eum qui, ſine conſideratione aliqua, aut modo, quid agit: et quaſi rem et tempus præoccupat. *Virg. Æn.* iii. 598.

—— *Mox ſeſe ad littora* præceps
Cum fletu, precibuſque tulit, h. e. *Sine reſpectu ſalutis*, inquit *Servius.*

11. SECURUS] Hîc pro *Secure*, ut Pſal. ii. 12.

MULCEAT ASTRA] Imitatur Virgilium, *Æn.* vii. 34.

Æthera mulcebant *cantu, lucoque volabant.*

12. Tu, Deus! objecto clypeo, tutabere juſtos;
Hoſtis et a furiis, inſidiiſque teges.

INTERPRETATIO.

12. *Tu, O Deus! proteges juſtos, interpoſito* tuo *ſcuto; et defendes* eos, *a furoribus et dolis hoſtis.*

ANNOTATIONES.

NUMERIS] *Numerus* proprie eſt ex unitatibus compoſita multitudo; ſed ponitur etiam, ut hîc, pro ratione harmonica, quam Græco vocabulo Rythmum appellamus, quod omnis harmonia & omnis concentus *numeris* conſtet. *Virg. Ecl.* ix. 45.

Numeros *memini, ſi verba tenerem.*

VI.

NE, rerum, Deus, alme ſator! me corripe, fræno
Dum furor excuſſo ſævit, et ira fremit,
2. Parce laboranti, dextramque ſalutifer ægro
Porrige; dum mentem laſſat et oſſa dolor.
3. Quò trahis uſque moram? Lethum pulſurus, amoris
Si memor es patrii, te mihi redde, Pater!
5. Senſus abeſt tumulis; nec te cantare ſilentes,
Dicere nec laudes flebilis Umbra poteſt.

6. Flens

INTERPRETATIO.

1. O *benigne Deus, Genitor rerum! ne caſtiga me; dum indignatio tua furit, et ira ſævit fræno ſoluto.* 2. *Parce* mihi *afflicto, et extende dextram* tuam *ferens ſalutem* mihi *languido; dum dolor fatigat animum* meum *et oſſa.* 3, 4. *Quamdiu cunctaberis? O Pater! reſtitue teipſum mihi, mortem* a me *depulſurus, ſi memineris paterni* tui *amoris.* 5. *Senſus abeſt* a *ſepulchris; nec ſilentes* poſſunt *te canere, nec lamentabilis Umbra poteſt celebrare* tuas *laudes.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus conſtat è tribus partibus; *Petitione*, ad verſum quintum; *Confirmatione*, a verſu quinto ad nonum; et *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

1. FRÆNO EXCUSSO] Vide Notam in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans iræ*, &c.

3. LETHUM PULSURUS] *Lethum*, mors, ſecundum Priſcianum a *Leo* fit, quo veteres uſi ſunt pro *Deleo*, quoniam mors omnia *delet*: Quæ opinio ſi vera eſt, aſpirationem non recipit *Letum*. Varro autem et Feſtus a λήθη, i. e. *oblivione* fieri putant, unde et per *th* abſque diphthongo ſcribunt.

5. TUMULIS] *Tumulus* eſt *tumor ex aggeſtione terræ, vel lapidum unum in locum*: unde tam pro ſepulchro quàm pro colle uſurpatur. Pro *colle*, *Æn.* v. 44.

—— *Socios in cœtum littore ab omni*
Advocat Æneas, tumulique *ex aggere fatur.*

Pro *ſepulchro*, *Æn.* v. 760.

—— Tumuloque *ſacerdos*
Et lucus late ſacer additur Anchiſæo.

NOCTEMQUE

6. Flens ego defeci toties; noctemque fatigans,
Implevi lachrymis triſte cubile meis.
7. Ex oculis fugitivam aciem, cava lumina, riſus,
Prô dolor! hoſtiles inter et arma vides.
8. I procul, Impietas! me, qui regit ætheris axes
Audiit; et porrò ſpes jubet eſſe ratas.
10. Hoſtica gens perculſa metu, ſuffuſa rubore,
Verſa dabit ſubitæ terga pudenda fugæ.

INTERPRETATIO.

6. *Ego toties flendo defeci; et laſſans noctem, implevi mœſtum lectum meis fletibus.* 7. *Cernis acumen viſûs ex oculis* meis *evaneſcens, oculos cavos, pro dolor! inter riſus et arma hoſtium.* 8, 9. O *Impietas! procul* a me *recede*; ille *qui gubernat axes cœli me audivit; et deinceps vult* meas *ſpes eſſe firmas.* 10. *Hoſtilis gens commota timore, tincta rubore, converſa tradet turpia terga repentinæ fugæ.*

ANNOTATIONES.

6. NOCTEMQUE FATIGANS] i. e. *Noctem lacrymando traducens.* Hanc dictionem *Fatigare noctem* Virgilio acceptam refert:

Olli remigio noctemque diemque fatigant, *Æn.* viii. 94.

i. e. dies et nox deficiunt, priuſquam illi remigio finem imponunt.

8. IMPIETAS] *Impietas* pro impiis hominibus; vide Notam in Pſal. i. 1. Nec quibus *Impietas* inſiſtit.

ÆTHERIS AXES] *Axis* cœli vel ætheris, proprie eſt linea ipſa ſive obelus, circa quem cœlum volvi concipitur: ſed *axes* hîc, per *Synecdochen*, ſumi videntur pro *globis cœleſtibus.*

AUDIIT] Vide Pſal. iii. 4. Te *petii* ſupplex.

PORRO] *Porro* aliquando, ut hîc, ſignificat *deinceps*, vel *in poſterum*: ita *Ter. Hec.* iii. i. 20. —— *Quid reſtat, niſi* porro *ut fiam miſer?*

SUFFUSA RUBORE] *Rubore* pro *Pudore*, effectus ſcilicet pro cauſa.

VII.

SPES mihi tu vitæ: vitam, Deus! eripe letho;
Impia de jugulo tela repelle meo.

2. Adfer

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! tu* es *ſpes meæ vitæ, vitam e morte libera; arce nefaria tela de meo gutture.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *mixtus*, continens *Exordium*, verſu primo et ſecundo; *Narrationem*, verſu tertio, quarto et quinto; *Petitionem*, ad verſum undecimum; *Confirmationem*, ad verſum decimum ſeptimum; et *Concluſionem*, verſu ultimo.

1. ERIPE LETHO] De *letho* vide Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

TELA] Vid. Not. in Pſal. iii. 6. *Telæ quot*, etc.

JUGULUS] *Jugulus, i*, m. et *Jugulum*, *i*, n.

2. Adfer opem, ne me lanient impune Tyranni;
Sanguineus miſeram ceu leo frangit ovem.
3. Si clandeſtini deprêndar criminis autor,
Vel mihi, te vitæ judice, dextra rea eſt;
4. Si malè mulctavi ſocios mihi fœdere junctos;
Et niſi ſenſit opem gens inimica meam:
5. Me premat hæc, captoque ferox, ſtratoque triumphet;
Et calcet pedibus, turpet et ora luto.
6. Ultor ades, tandemque ſuos furor exerat ignes;
Hoſtica frange vigil ſpicula, frange dolos.
7. Tum tua majeſtas populis cingetur, et, alto
Aureus è ſolio, jura tremenda dabis.
8. Me tibi jam ſiſto; famulum, Deus! adſpice, cauſa
Si bona, ſi nullo fulta querela dolo eſt.
9. Pectora qui penetras, et lynceus abdita cernis,
Juſte Deus! juſtos erige, perde malos.

10. Es

INTERPRETATIO.

2. *Affer auxilium, ne tyranni diſcerpant me impunè, ut cruentus leo contundit miſeram ovem.* 3. *Si comperiar auctor occulti ſceleris, vel* ſi *dextra mea eſt culpabilis, te judice* meæ *vitæ.* 4. *Si malè tractavi amicos ſociatos mihi fœdere, et niſi gens* mihi *hoſtilis experta eſt meum auxilium:* 5. Gens *illa me perſequatur, et ferociter agat triumphum* de me *capto et proſtrato; et conculcet* me *pedibus, et fœdet* meum *vultum ſordibus.* 6. Tu *adeſto* mihi *vindex, et ira* tua *demum proferat ſuos ignes; et vigilans* pro me *contunde hoſtilia tela, contunde dolos.* 7. *Tum tua majeſtas circumdabitur populis, et tu aureus diſtribues metuendas leges e ſublimi tuo throno.* 8. *Jam exhibeo meipſum tibi; O Deus! intuere* me *famulum* tuum, *ſi cauſa* mea ſit *bona, ſi queſtus* meus *nulla fraude innitatur.* 9. *O juſte Deus! qui pervadis corda, et lynceis oculis cernis ſecreta, attolle juſtos, deleto malos.*

ANNOTATIONES.

i, n. dicitur anterior pars colli; a *jungo*, quòd per eam pectori caput jungatur.

2. IMPUNE TYRANNI] *Tyrannus* apud veteres dicebatur Dominus omnem habens in ſubditos poteſtatem; quum vero ſuperbi reges regnare cœpiſſent, nomen *tyranni* ad illos tantum tranſlatum eſt, qui non jure et æquis legibus, ſed vi, et quadam animi libidine dominabantur.

3. DEPRENDAR] Dicitur per *Syncopen* pro *deprehendar.*

5. PREMAT] Vid. Not. ad Pſal. iii. 2. *Cum* premet *hoſtis.*

FEROX] *Ferox* pro *ferociter*, ut Pſal. ii. 12. *ſecurus* in illo.

ORA] *Ora* pro *vultus* ſæpius occurrit apud optimos auctores. Vide *Virg. Æn.* i. 358. de Sichæi imagine inquit,

— *Ipſa*— ora *modis attollens pallida miris.*

7. AUREUS] *Aureus* hic ſignificare videtur *ſplendidus* et *præclarus*, quo modo Virgilius ſolem *aureum* appellat:

Per duodena regit mundi ſol aureus *aſtra*, Georg. i. 232.

9. LYNCEUS] *Lynceus*, i. e. *Perſpicax*, Epitheton ſumptum a *Lynce* animali acutiſſimi viſûs.

JUSTOS

10. Es mihi tu clypeus; vacuas tu crimine mentes
Protegis; odiſti tu ſine fine nefas:
11. Inque reluctantes acuis, quo cingeris, enſem;
Lævaque fert arcum; miſſile dextra tenet.
13. Tela necem, ſtragemque dabunt; his turba peribit
Impia, quæ faſtu me petulante premit.
14. Parturit hæc noxam; ſterili ſed credidit arvo
Semina, nec præter ſomnia vana metet.
15. In foveam, molita dolum, ſe condidit audax;
Ulta ſed eſt ſubitò facta ruina nefas.
17. Ergò canam juſtumque Deum, Dominumque potentem:
Carminis hæc ſemper ſumma futura mei eſt.

INTERPRETATIO.

10. *Tu es ſcutum mihi; tu protegis animos expertes nequitiæ; tu ſemper averſaris malum:* 11, 12. *Et acuis gladium, quo accingeris, contra contumaces;* *et læva* manus *fert arcum; dextra tenet miſſile* telum. 13. *Arma* tua *mortem dabunt et ruinam; his peribit nefaria multitudo, quæ inſectatur me protervâ arrogantiâ.* 14. *Hæc turba parturit ſcelus; ſed ſemina commiſit infœcundo agro, et nihil demetet niſi vana ſomnia.* 15, 16. *Machinata fraudem, audax abdidit ſe in ſcrobem; ſed ruina repente facta vindicavit* ejus *nequitiam.* 17. *Quapropter cantabo* tum *juſtum Deum, tum potentem Dominum: hæc perpetuo erit ſumma mei cantus.*

ANNOTATIONES.

JUSTOS ERIGE, PERDE MALOS] Hîc copula reticetur, per figuram quam vocant *Aſyndeton.*

11. DEXTRA] Vide Not. ad Pſal. ii. 2. *Dextra Patris.*

13. PETULANTE] *Petulans* is dicitur qui per contumeliam alios *petit,* vel laceſſit.

PREMIT] Vide Pſal. ii. 2. Cum *premet* hoſtis.

14. PARTURIT] *Parturio* proprie dicitur de mulieribus in pariendo laborantibus; ſed, per Tranſlationem, ad alia etiam adhibetur, (1.) *Ager almus* parturit, Virg. Georg. ii. 330. (2.) *Arbor omnis nunc* parturit, Ec. iii. 36. *Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jamdiu* parturit, Cic. xi. Philip. cxix.

15. MOLITA] *Molior* derivari videtur a μόλις *ægre,* et ſignificat rem cum labore machinari: optime igitur deſignat aſſiduitatem quam improbus exercet in pravis inſtitutis.

17. JUSTUMQUE DEUM, DOMINUMQUE POTENTEM] Conjunctio *que* hic redundat, per figuram quam vocant *Polyſyndeton:* qualia multa apud Virgilium occurrunt exempla, ut,

Una Euruſque Notuſque *ruunt,* creberque *procellis*
Africus —— Æn. i. 85.

VIII.

VIII.

QUàm tua, cœlicolûm Rex, implet gloria terras!
Æthereas quantùm transvolat illa domos!
2. Ipsa tuum passim lactens infantia robur,
Hostis ut obstupeat, quo licet ore, canit.
3. Dum digitis cœlata tuis laquearia cœli
Conspicor, et lunam, sidereasque faces;
4. Quantula gens hominum res est, quam mente recondas?
Quantula, quam visas, gens oriunda luto?
5. Hunc tua cœligenis æquavit penè ministris
Dextera, et illustri cinxit honore comas.

7. Illius,

INTERPRETATIO.

1. *O rex cœlitum! quantum tua gloria complet terras! quantum illa volat ultra cœlestes ædes!* 2. *Ipsi infantes lactentes ubique celebrant tuam potentiam, ore quo possunt, ut inimicus obstupescat.* 3. *Dum cerno laquearia cœli sculpta tuis digitis, et lunam, et stellatas faces;* 4. *Quàm minuta res est genus humanum, quod in animo* tuo *reponas? Quàm minuta res genus humanum ortum luto, quod* tu *visites?* 5. *Tua dextra fecit hunc fere æqualem servis* tuis *cœligenis, & crines* illius *insigni honore coronavit.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *laudativus*, constans ex *Propositione*, versu primo; *Narratione*, a versu secundo ad sextum; *Confirmatione*, inde ad decimum; et *Conclusione laudativa*, versu ultimo.

3. LAQUEARIA] *Laquear*, et *Laqueare*, *is*, n. diminutivum a *lacus*, i. e. trabs in ædificiis plana: a quo fit diminutivum *lacunar*, a quo *lacunarium*, et per *Antistœchon laquear* et *laquearium*, quod proprie significat *tectum concameratum:* et, ob figuræ similitudinem, ad cœlum transfertur.

SIDEREASQUE FACES] Per *sidereas faces* hîc intellige *sidera*, quæ instar lampadum micant in tenebris. Videtur ob oculos habuisse illud Lucretii:

Noctivagæque faces *cœli, Flammæque volantes*, Lib. v. 1190.

4. QUANTULA GENS HOMINUM, etc.] Subita et abrupta hujus versus Transitio et *Apostrophe* hæc a divinis operibus, ad suspiciendam Dei ipsius benevolentiam, haud temere fit, nec sine judicio; nam Poeta, dum negligit connectionem, imitatur impetum, et vividam vim animi vehementer agitati, qua ad suum objectum raptim impellitur, et in ejus obtutu fixus inhæret. Si interposuisset hîc, *sic reputo*, vel *sic mecum revolvo*, quam frigens et languida fuisset sententia, quæ nunc et viget et ardet! Simile habes exemplum apud Virgilium, in hymno ad Herculem, *Æn.* viii. 294. ubi subita est et incohærens Transitio a tertia persona ad *Apostrophen*, qua chorus juvenum et senum Herculem coram affatur:

— Tu nubigenas, invicte! bimembres,
Hylæumque, Pholumque manu; tu Cressia mactas
Prodigia ———.

Ad utrumque respexisse videtur Miltonus:

— Thou also mad'st the Night,
Maker Omnipotent! and thou the Day.
Parad. amiss. lib. iv. 724.

5. COMAS] *Comæ* hîc ponuntur per *Synecdochen*, pro capite.

7. BUCERA

6. Illius, omnipotens quidquid manus intulit orbi,
Juſſiſti nutus imperiumque ſequi.
7. Accepêre jugum pecudes, armentaque paſſim
Bucera, quæque colunt invia luſtra feræ:
8. Quæque viam ſupra carpit per inane volucris;
Quique ſub hâc gaudet findere piſcis aquas.
9. Quàm tua, Cœlicolûm Rex, implet gloria terras!
Æthereas quantùm tranſvolat illa domos!

INTERPRETATIO.

6. *Quodcunque* tua *omnipotens manus induxit in orbem* terrarum, id tu *juſſiſti ſequi* illius *nutum et imperium.* 7. *Pecudes* illius *jugum admiſerunt, et ubique armenta cornuta, et feræ quæ habitant antra inacceſſa:* 8. *Et avis quæ ſupra carpit iter per vacuum; et piſcis qui lætatur ſcindere aquas ſub hâc.* 9. *O Rex Cœlitum, quantum tua gloria complet terras! quantum illa volat trans cœleſtes ædes!*

ANNOTATIONES.

7. BUCERA] *Bucerus* eſt vox Græcæ originis, a βοῦ *valde*, & κέρας *cornu*; per *armenta bucera* igitur intellige greges cornutorum pecudum.

LUSTRA] *Luſtra* ſunt ferarum cubilia, a *luto*, quod ſit lutoſa lacuna. *Invia luſtra* imitatio Virgilii:

Poſtquam altos ventum in montes, atque invia luſtra, Æn. iv. 151.

8. CARPIT VIAM] De hac dictione vide Not. ad Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

PER INANE] Supple *ſpatium:* Philoſophi *inane* vocabant ſpatium undequaque diffuſum, carens corporibus; ut apud Virgilium:

Namque canebat uti magnum per inane *coacta*
Semina ——— *fuiſſent,* Ecl. vi. 31.

Hic vero ſumitur pro aëre, et cœlo aperto, quod ad *inane* proxime accedit.

IX.

PECTORE te toto recolam; te, voce canorâ,
Factaque, per populos, ſuſpicienda feram.
2. Gaudia,

INTERPRETATIO.

1. *Ego meditabor te toto animo; extollam te ſonorâ voce, et* tua *admiranda facta, per gentes.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, duabus partibus conſtans; prima eſt *Laudatio* ſingularis Prophetæ, ad verſum decimum ſecundum; ſecunda *Theſis* ad omnes fideles pertinens, inde ad finem Pſalmi.

1. SUSPICIENDA] *Suſpicio* proprie eſt *ſurſum aſpicere*, cui opponitur, *deſpicio, deorſum aſpicere:* quo modo proprie accipitur, Pſal. xi. 7. inde, per Tranſlationem, hoc ſignificat *contemnere*, et illud *mirari.*

2. Gaudia, te ſpectans, carpam, ſine fine, modoque:
Exultans, cytharâ te, Pater alme! canam.
3. Territa, te coram, verſo gens hoſtica tergo
Corruit; et gelidam cæſa momordit humum.
4. Te coram lis acta mihi eſt; te judice, vici:
Sunt comites ſolii juſque fideſque tui.
5. Increpuit, genteſque furor tuus obruit; ipſa
Juſſit et æternâ nomina nocte premi.
6. Nunc eat, et populi clades gens hoſtica, verſa
Mœnia, de faſtis oppida raſa canat.
7. At ſolium ſine fine Deo eſt, qui legibus æquis
Semper, et auguſto Numine, cuncta regit.

9. Rebus

INTERPRETATIO.

2. Ego, *te intuens, percipiam gaudia indeſinenter, et ſine modo: O benigne Pater!* ego *geſtiens laudabo te cytharâ.* 3. *Gens hoſtilis attonita, coram te, tergo converſo collapſa eſt; et occiſa momordit frigidam terram.* 4. *Cauſa mea acta eſt coram te; te arbitro, ſuperior fui: juſtitia et fidelitas ſunt comites tui throni.* 5. *Tua indignatio objurgavit, et evertit gentes; et juſſit ipſa nomina tegi ſempiterna nocte.* 6. *Nunc hoſtilis gens abeat, et prædicet ſtrages populi, mœnia diruta, oppida ex faſtis evulſa.* 7, 8. *At thronus æternus eſt Deo, qui ſemper gubernat cunctas res juſtis legibus, et* ſuâ *ſacroſanctâ majeſtate.*

ANNOTATIONES.

In hoc verſu et ſequentibus, præcipua eſt Emphaſis et magna elegantia in crebra repetitione vocis *te:* ubi Autor ſequitur Virgilium ſuum præclarum magiſtrum et exemplar:

Tenemus *Angitiæ, vitrea* Te *Fucinus unda,*
Te *liquidi flevere lacus,* — Æn. vii. 759.
Te *dulcis conjux,* Te *ſolo in littore ſecum,*
Te *veniente die,* Te *decedente canebat,*
Georg. iv. 465.

2. CYTHARA TE, PATER ALME] *Cythara* vulgo *Harpa* dicta, inſtrumentum muſicum cum decem chordis, ad ſimilitudinem fidium minorum.

6. MOENIA] *Mœnia* et *muros* ita diſtinguunt nonnulli, ut *muros* velint eſſe lapideum ambitum, quo urbs cingitur; *mœnia* munitiones, turres et id genus cætera, quibus muri defenduntur: cui diſtinctioni favere videtur illud Virgilii:

Dividimus muros, *et* mœnia *pandimus urbis,* Æn. xi. 234.

DE FASTIS —— RASA] Alluſio eſt ad *faſtorum* libros, in quibus res populi Romani ſcriptæ continebantur: plus valet *ex faſtis radere,* quam ex memoria eximere; ſecundum illud Ciceronianum, pro *Sext.* 33. *Conſules non modo ex memoria, ſed etiam ex* faſtis *evellendi.* Nam ex hominum memoria res facilè et cito excidunt; ſed in faſtis conſervatæ in omne ævum perdurare poſſunt: ex *faſtis* vero eraſæ nunquam ſunt in memoriam revocandæ.

9. Hic

9. Rebus in afflictis, hic murus aheneus, arcûs
Hic inopi, noxam cum timet, inſtar erit.
10. Ergò, Deus! te qui noſcet, te fidet amico;
Qui renuis nulli, quam prece poſcit, opem.
11. Pangite, quos meruit Solymam qui protegit, hymnos;
Geſtaque, per populos, Fama loquatur anus.
12. Ille memor, fuſo repetit pro ſanguine pœnas;
Nec miſeri ſurdâ reſpuit aure preces.
13. Tu, Deus! adfer opem; quibus implicor, adſpice fluctus;
Mors priùs eſt, memini, te duce, victa mihi:
14. Sic ego te, laudeſque tuas, partamque ſalutem,
Sublimi Solymæ lætus ab arce canam.
15. Scilicet ipſa ſuis gens ſubdola caſſibus hæſit;
Et ſcrobe, quam fodit, contumulata jacet.

16. Hæc

INTERPRETATIO.

9. *Ille* erit *murus aheneus, in rebus adverſis, ille erit pauperi inſtar arcûs, cum perniciem metuit.* 10. *Ergo, o Deus! quiſquis cognoverit te, confidet te amico; qui denegas nemini auxilium quod precatione poſtulat.* 11. *Celebrate hymnos, quos* ille *meritus eſt qui Hieroſolymam protegit; et Fama vetuſta enarret* ejus *facta, inter gentes.* 12. *Ille memor, exigit pœnas pro ſanguine effuſo; nec aſpernatur vota* hominis *miſeri ſurdâ aure.* 13. *Tu, O Deus! adfer* mihi *auxilium; intuere fluctus* ærumnarum, *quibus involvor; memini mortem prius a me ſuperatam eſſe tuo ductu:* 14. *Ita ego exultans prædicabo te, et tuas laudes, et ſalutem comparatam, ab altâ arce Hieroſolymæ.* 15. *Quippe gens doloſa ipſa implicata eſt* in *ſuis retibus; et jacet ſepulta in fovea quam fodit.*

ANNOTATIONES.

9. HIC MURUS AHENEUS] Imitatus, ut videtur, Horatium:

—— Hic murus aheneus *eſto*,
Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.
1 Ep. i. 60.

Proverbialis dictio cujus ſenſus eſt, bonos homines circummuniri divina providentia, ut muro quolibet aheneo.

11. PANGITE] *Pangere* proprie ſignificat *figere:* unde plantæ *pangi* dicuntur, cum in terram defiguntur; et verſus *pangi*, id eſt, figi in cereis tabulis. Ita Horatius:

Ego mira poemata pango,
De art. Poet. 416.

SOLYMAM] *Solyma, æ*, vel *Solymæ, arum*, Urbs nobilis, Judææ metropolis.

FAMA LOQUATUR ANUS] *Anus* hîc adjective ſumitur, ad exemplum Catulli:

—— *Nam te omnia ſæcla*
Noſcent, et, qui ſis, Fama loquetur anus.
Carm. lxxvii. 10.

13. ADSPICE FLUCTUS] *Fluctus* proprie aquæ diſcurrentis moles atque impetus, quæ et unda dicitur: inde Metaphorice, *fluctus fortunæ, curarum, irarum*, pro impetu et perturbatione. Et, *fluctus* civilis, *Nepos in Attico*, vi. 1. Ita comparantur civiles turbæ, quibus, ſicut procellis et tempeſtate, omnia jactantur.

14. SOLYMÆ] De *Solyma* vide Not. in ver. 11. *Solymam*, etc.

16. Hæc recolenda Deus raræ monumenta reliquit
Juſtitiæ; prendi dum jubet arte dolum.
17. Numinis immemores populos, ſcelerumque miniſtros,
Præcipites, tellus ſub pede rupta trahet.
18. Nulla ſed afflictos mergent oblivia: nunquam
Succeſſu miſerûm ſpes caritura ſuo eſt.
19. Surge, Deus! victor ne tollat homuncio criſtas;
Imperii populos ſub juga coge tui.
20. Incute terrorem, vindex! cœloque rebellis
Progenies fictam ſe ſciat eſſe luto.

INTERPRETATIO.

16. *Deus reliquit hæc monumenta ſingularis* ſuæ *juſtitiæ conſideranda; dum vult fraudem arte capi.* 17. *Terra diſrupta ſub pede, pronas hauriet gentes obliviosas Dei, et criminum miniſtros.* 18. *Sed nulla oblivio obruet afflictos: expectatio miſerorum nunquam privabitur ſuo felici exitu.* 19. *Surge, O Deus! ne victor homunculus erigat criſtas; redige gentes ſub jugum tui dominatús.* 20. Tu, *ultor! injice* iis *metum, et ſoboles repugnans cœlo cognoſcat ſe eſſe formatam* de *luto.*

ANNOTATIONES.

16. PRENDI DUM JUBET] *Prendi* dixit, per *Craſin* vel *Synæreſin*, pro *prehendi*; quo modo Virgilius:

Quo res ſumma loco, Pantheu? quam prendimus *arcem?* Æn. xi. 322.

17. PRÆCIPITES] *Præceps* a *præ* et *capio* componitur; ſignificatque proprie eum, qui ſine conſideratione aliqua, aut modo, quid agit, et quaſi rem et tempus præoccupat.

18. MERGENT OBLIVIA] *Oblivium* eſt vox Poetica pro *oblivione*. Reperitur, ut hîc, in plurali numero (1) apud Virgilium:

Securos latices, et longa oblivia *ponunt,* Æn. vi. 715.

(2) apud Horatium, *Jucunda* oblivia *ſolicitæ vitæ*, 2 Serm. vi. 62.

19. TOLLAT CRISTAS] *Criſtas tollere* eſt *Metaphora* tranſlata ab avibus criſtatis, in quibus *criſtæ* erectiores, alacritatis atque animorum indicia ſunt; inde ſignificat, *ferocire, animo efferri*, vel *ſibi placere*. Ut apud Juvenalem, de Domitiano ſuperbiente:

—— *Quid apertius? et tamen illi*
Surgebant criſtæ, Sat. iv. 69.

X. Quò

X.

QUÒ, Deus! abſcedis? rerum tutela mearum!
Cur, Pater! in mediis ſubtrahis ora malis?
2. Impius, ah! tenuem faſtu premit uſque nefando:
Conſiliis pereat qui, precor, ipſe ſuis.
3. Quod cupit, hoc jactat ſcelus; et, dum palpat avarum,
Hunc in deliciis, quem Deus odit, habet.
4. Dumque ſupercilio cœleſtia deſpicit alto;
Nec quærit, tumidus, nec putat eſſe Deum.
5. Ex voto dum cuncta fluunt, et criminis ultor
Stat procul, hoſtiles non timet ille manus.
6. Quas, ait, incurrunt alii, ridebo ruinas
Incolumis; rerum deſpiciamque vices.
7. Os dolus et fraudes armant, convitia linguam;
Mille ſub hâc peſtes, mille venena latent.

8. Sueta

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! quò recedis?* O *Pater, tutamen mearum rerum! cur aufers vultum* tuum *in medio malorum* meorum? 2. *Heu! nefarius ſemper urget pauperem ſcelerata arrogantia! qui, opto, ipſe intereat ſuis conſiliis.* 3. *Gloriatur de hoc ſcelere quod expetit; et, dum adulatur avaro, habet hunc in deliciis, quem Deus odio habet.* 4. *Dumque* ſpernit *cœleſtia alto ſupercilio, inflatus* ſuperbia, *nec quærit* Deum, *nec putat Deum eſſe.* 5. *Dum cuncta proveniunt ex* ejus *deſiderio, et vindex ſceleris ſtat procul, ille non metuit hoſtium turmas.* 6. Ego, *inquit, ſalvus deridebo ſtrages in quas alii incidunt; et ſpernam viciſſitudines rerum* 7. *Fallacia et fraudes armant os* ejus, *maledicta* armant *linguam; mille contagia, mille toxica celantur ſub hac.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *Precatorii*, ex tribus partibus conſtans: *Exordio*, verſu primo et ſecundo; *Narratione*, inde ad verſum decimum primum; et *Petitione*, ad finem uſque.

2. TENUEM] *Tenuis* proprie ſignificat *parvum* et *exiguum*: forſan a *teneo*, quia quæ *tenuia* ſunt facile teneantur. Sumitur ut hîc pro paupere apud Ciceronem: *Nam locupletiſſimi cujuſque cenſus extenuarant*, tenuiſſimi *auxerant*, In Verr. iv. 138.

3. JACTAT] *Jacto* proprie *emittere inania verba*, Anglice to throw out: quo modo hac voce utitur Virgilius:

—— *Ibi hæc incondita ſolas*
Montibus, et ſylvis ſtudio jactabat *inani*,
Ecl. xi. 5.

inde pro *gloriari* ſumitur.

PALPAT] *Palpo*, et *Palpor* depon. proprie ſignificat leniter, blande, et quaſi tentando tangere. Unde pro *adulari* ponitur apud Plautum: *Obſervatote quam blande mulieri* palpabitur, *Amphit.* i. iii. 9.

4. SUPERCILIO] Vide Not. in Pſal. v. 5. *Grandè ſupercilium* ——.

DESPICIT] De hac voce ſupra, in Pſal. ix. 1. *Suſpicienda feram.*

8. OPACA

8. Sueta latrocinio, paſſim per opaca viarum
Sævit; et innocuo ſanguine dextra rubet.
9. Quemque voret, fixis oculis deſignat egenum;
Inque ſuos caſſes, inſidiaſque trahit:
Sic leo, quam torvo conſpexit lumine, prædam
Involat; et laceram ſævus in antra rapit.
10. Sæpe, necem clademque parans, blanditur; et atram
Ingluviem, miſeros dum vorat, arte tegit.
11. Te, Deus! immemorem, gens hæc, et lumine caſſum,
Et vacuum curâ pectus habere putat.
12. Exorere, et validâ miſeros, Pater! aſſere dextrâ;
Eluat hos animo nulla ſenecta tuo.
13. Impietas impunè tuas cur provocet iras?
Numinis ultrices cur neget eſſe manus?

14. Quæ

INTERPRETATIO.

8. *Dextra aſſueta rapinæ paſſim furit per tenebroſas vias, et inficitur ſanguine innocenti.* 9. *Et fixis oculis notat pauperem, quem devoret; et attrahit* eum *in ſua retia et inſidias: Haud aliter leo irruit in prædam, quam intuitus eſt fero oculo; et dilaniatam ferox rapit in* ſua *antra.* 10. *Sæpe adulatur, dum parat mortem et ſtragem; et celat fœdam* ſuam *gulam arte, dum devorat miſeros.* 11. *O Deus! hæc gens opinatur te* eſſe *immemorem, et* oculis *privatum, et habere animam curâ inanem.* 12. *Exurge, o Pater! et vindica afflictos* tuâ *potenti dextrâ; nulla vetuſtas deleat hos* e *tuo animo.* 13. *Cur Nequitia impune irritet tuos furores? cur neget manus Numinis eſſe vindices?*

ANNOTATIONES.

8. OPACA VIARUM] *Opaca viarum* idem valet quod *opacas vias*; et eſt forma loquendi Hiſtoricis quibuſdam, ſed Poetis præcipue, haud infrequens. Ita Virgilius:

Miratur portas ſtrepitumque et ſtrata viarum, *Æn.* i. 426.

Conſule etiam Æn. ii. 332. et vi. 633. Eodem modo dixit Horatius, Amaraque curarum *cluere efficax*, 4 Carm. Od xii. 19.

INNOCUO SANGUINE] Vide Notam in Pſal. iii. 7.

DEXTRA] Vid. Not. ad Pſal. xi. 2. *Dextra* Patris.

9. QUEMQUE VORET, etc] Hìc Poeta alludit ad morem araneæ, ſuæ prædæ inſidiantis. Nam ut animal illud doloſum, e latebris ſuis, improvidam muſcam *fixis* obſervat *oculis*; eamque, occaſione oblata, invadit, et in ſuas *caſſes vorandam attrahit*; ita impius, egenum.

ANTRA] Pluralis pro ſingulari, ut ſupra, Pſal. ii. 6. *Sceptra dedi.*

10. ATRAM INGLUVIEM] Imitatus Virgilium, *Georg.* iii. 431. ubi deſcribit anguem, — *hic piſcibus* atram — ingluviem — *explet. Ingluvies* ſinus eſt gutturis; ſive pellis cava, qua cibus primo ingeſtus, et adhuc indigeſtus, continetur. Inde, per *Metonymiam*, ſumitur pro *voracitate.*

12. DEXTRA] Vide ſupra, Pſal. ii. 2. *Dextra* Patris.

13. IMPIETAS] Per *Metonymiam* pro *Impius*, ut ſupra, Pſal. i. 1. *Nec quibus* Impietas.

IRAS] *Iras* pro *iram:* pluralis numerus pro ſingulari, more Virgiliano:

Namque dabunt veniam votis, iraſque *remittent*, Georg. iv. 536.

16. TENUEM

14. Quæ patimur tu damna vides, et mente recondis;
Aptaque vindictæ dextera tela gerit:
Præsidio tenuem, tutelâ protegis orbum;
Sentit uterque tuam, dum furit hostis, opem.
15. Perde truces, scelerum cæsis autoribus; ipsum
Perde nefas, sceleri ne sit in orbe locus.
16. Tu sceptrum sine fine geris: gens impia pessum
Ibit, et ex imâ stirpe recisa ruet.
17. Supplicis exaudis gemitus, et pectora firmas;
Et pronâ miseri suscipis aure preces.
18. Tu, Deus! afflictos, patribus tu protegis orbos;
Hostica nec quisquam, te duce, tela timet.

INTERPRETATIO.

14. *Tu cernis, et reponis* tuo *animo, injurias quas ferimus; et dextera* tua *fert arma accommoda ultioni:* Defendis *Pauperem* tuo *munimine, pupillum defendis* tuo *patrocinio; uterque experitur tuum subsidium, dum sævit hostis.* 15. *Perde crudeles, occisis auctoribus criminum;* immo *perde ipsam nequitiam, ne locus sit impietati in terris.* 16. *Tu fers sceptrum sempiternum: gens nefaria ibit in exitium, et resecta ab ultimâ radice cadet.* 17. Tu *audis suspiria, et corroboras pectus supplicis; et accipis precationes afflicti inclinatâ aure.* 18. *Tu, o Deus!* tutaris *oppressos, tu tutaris orphanos; nec quisquam extimescit hostilia tela, dum habet te ducem.*

ANNOTATIONES.

16. TENUEM] Vide Notam in versum secundum hujus Psalmi, *Tenuem.*

PESSUM IBIT] *Pessum* est adverbium, et idem valet quod deorsum. *Ire pessum*, igitur, proprie dicitur de iis quæ ad imum usque aquæ fundum subsidunt. *Columel.* lib. xii. c. 6. *Nam ubi dulcem caseum demiseris in eam, si* pessum ibit, *scies esse adhuc crudum.* Ita Lucret:

—— *Multæ per mare* pessum
Subsidere *suis pariter cum civibus urbes,*
Lib. vi. 588.

Inde, per Translationem, idem significat quod *perdi.* Ut apud Plautum: *Neque, nisi quia miser non* eo pessum, *mihi ulla abest* perdito *pernicies,* Cist. ii. i. 12.

17. PECTORA] Pro *pectus*, pluralis pro singulari; ut apud Virgilium:

Crudeles aras, trajectaque pectora *ferro*
Nudavit —— Æn. i. 359.

18. TELA] De hâc voce supra, ad Psal. iii. 6. *Tela*, etc.

XI.

NUMINE cur fretus jubeor juga linquere nota,
Ut volucris, trepido cùm fugit icta metu?
2. Impius, en! arcum ſinuat; ſociataque nervo,
Per ſcelus, inſontem cæca ſagitta petit.
3. Legibus extinctis, quò ſe mens candida vertet?
Heu! Pietas quid, ſe quo tueatur, habet?
4. At Pater omnipotens, ſolio ſublimis ab alto,
Adamidûm vigili lumine facta notat.
5. Dum probat inſontes; odio ſectatur iniquos,
Quoſque juvant fraudes, bella, rapina, neces.
6. Sulphur in hos et turbo ruent, vibratus et ignis
Deſuper; hæc merces impietatis erit.
7. Nam Pater æthereus, fons jugis et arbiter æqui,
Jus amat; et placido deſpicit ore pios.

INTERPRETATIO.

1. *Cur ego confiſus divinâ potentiâ jubeor deſerere notos montes ut volucris, cum ſaucia aufugit feſtino metu?* 2. *Ecce! ſceleratus curvat arcum; et occulta ſagitta nefariè aptata nervo appetit innocuum.* 3. *Si leges ſint extinctæ, quò ſe vertet ſincera mens? Ah! quid habet Pietas, quo ſe ſuſtentet?* 8. *At Pater omnipotens, excelſus ab alto* ſuo *throno, obſervat facta Adamidûm vigili oculo:* 5. *Dum comprobat innocentes, odio proſequitur injuſtos, et quoſcunque doli, bella, rapina, occiſiones delectant.* 6. *Sulphur et turbo in eos decident, et ignis ſuperne jaculatus; hoc erit præmium* eorum *nequitiæ.* 7. *Nam Pater cœleſtis, origo perennis et judex æquitatis, juſtitiam diligit; et deſpectat pios placido vultu.*

ANNOTATIONES.

Hoc Canticum eſt generis *didactici*; continens primùm *Contentionem* adverſus improbos, verſu primo; deinde *Narrationem propheticam* ad verſum ſeptimum; poſtremo *Confirmationem*, verſu ultimo.

1. TREPIDO METU] Vox *trepidus* eſt ambiguæ ſignificationis, interdum enim idem valet quod *feſtinus:* ut,

— *Dum* trepidi *crudelia lumina linquunt,*
Æn. iii. 616.

alias ſignificat *pavidus.* Hîc priore ſenſu accipienda videtur.

3. CANDIDA] Vide Notam in Pſal. iv. 1. *Qui* candida *cernis.*

4. ADAMIDÛM] Per *Syncopen* dicitur pro *Adamidarum*, nomen patronymicum, ab *Adamo* communi humani generis parente.

5. FRAUDES, BELLA, RAPINA, NECES] Hîc etiam copula reticetur, ut ſupra Pſal. vi. 9. *Juſtos erige, perde malos.*

XII. FER,

XII.

FER, Deus! auxilium; Pietas, en adſpice! terras
Sanctaque Simplicitas liquit, et alma Fides.
2. Quiſque, per inſidias, ſocium fallacibus umbris
Lactat; et indignis mancipat ora dolis:
Candor abeſt omnis, nec menti conſona vox eſt;
Hæc ubi blanditur, concipit illa nefas.
3. At Deus exſcindet dulci lita labra veneno,
Quæ fera jucundo toxica melle tegunt:
Eruet et linguam vano quæ grandia typho
Efflat, et ampullis ambitioſa tumet.

4. Obruet

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! affer opem; ecce intuere! Pietas, et ſacra Sinceritas, et fauſta Fides reliquit terras.* 2. *Unuſquiſque proximum inſidioſe paſcit mendacibus umbris; et vendit os indignis dolis: Omnis ſinceritas abeſt, nec conſentit cum animo lingua, dum hæc* (lingua) *adulatur, ille,* (animus) *excogitat nequitiam.* 3. *At Deus execabit labia fucata ſuavi veneno, quæ ocultant crudelia toxica grato melle: Et evellet linguam quæ expirat magnifica* verba *cum inani jactantia, et ambitioſe turget ampullis.*

ANNOTATIONES.

Pſalmus hic eſt generis precatorii, conſtans *Propoſitione*, verſu primo et ſecundo; *Narratione*, inde ad verſum ſextum; *Confirmatione*, verſu ſexto; et *Concluſione petitoria*, verſu ſeptimo, et octavo.

1. PIETAS, SIMPLICITAS, FIDES] Hæ virtutes ſumuntur hic perſonaliter, ut ſupra adnotavimus in Pſal. i. 1. in voce *Impietas*.

ALMA] *Almus* derivatur ab *alo*, Ang. to nourish; inde epithetum hoc tribuitur agro. (1) *Parturit* almus *ager*, Georg. ii. 330. (2) Cereri et terræ, quæ ſunt hominum nutrices, *Georg.* i. 7. et *Æn.* vii. 644. (3) Sed ſumitur ſæpius eodem ſenſu, quo *pulcher, clarus, inclytus:* ut *Æn.* i. 310. *alma* dies, i. e. *clara*, ib. 622. *Alma* Venus i. e. *pulchra*. (4) Interdum etiam pro *puro* vel *caſto* adhibetur; ut *Æn.* vi. 74. Sibylla *alma* vocatur, i. e. *caſta*, quia virgo.

2. MANCIPAT] Emphatice dixit *Mancipat ora*; nam *mancipare*, eſt in alterius dominium tradere, ſive vendere; quo modo mancipia in jus dominorum alienantur.

ORA] eſt pluralis numerus pro ſingulari, ut ſupra in Pſal. ii. 6. *Sceptra*, etc.

CANDOR ABEST] De Etymologia vocis *Candor* vide Pſal. iv. 1. *Candida*.

3. TYPHO] *Typhos* vox Græcæ originis, τύφος: Latine, *faſtus, elatio*.

AMPULLIS] *Ampulla* vas eſt vitreum, ventre amplo, et quaſi inflato. Inde per Tranſlationem, ſignificat, *Inflata et ſuperba verba*.

Projicit ampullas *et ſequipedalia verba.*
Hor. Art. Poet. 96.

AMBITIOSA] Hîc dicitur pro *ambitioſe*: ut ſupra adnotavimus ad Pſal. ii. 12. in voce *Securus*.

4. Obruet artificem ſceleris, qui, fræna pudoris
Excutiens, linguas nunc acuamus, ait:
Nos penes imperium eſt linguæ, vociſque poteſtas;
Libera quis duros mittat in ora lupos?
5. At Deus excitus miſerûm clamoribus, ultor
His ego ſuppetias, inquit, opemque feram:
Quamque dolis armata premit violenta Tyrannis,
Auxilio Pietas tuta futura meo eſt.
6. Pura Dei vox eſt, argenti fuſilis inſtar,
Igne quod admoto ſeptima teſta probat.
7. Hoſtis ab inſultu, rerum Pater! aſſere juſtos;
Excubiaſque ſacro pro grege ſemper age.
8. Impia progenies nos obſidet undique, viles
Dum ſinis et fæcem plebis honore frui.

INTERPRETATIO.

4. Deus *funditus evertet auctorem ſceleris, qui rejiciens habenas pudoris ait, Nunc exacuamus linguas* noſtras: *Nos ipſi habemus imperium in linguam, et vocis poteſtatem; quis injiciet dura lupata* noſtris *liberis oribus?* 5. *At Deus excitatus clamoribus miſerorum,* ego, *inquit, vindex adferam his ſubſidium et auxilium: Et Pietas, quam violenta tyrannis armata fraudibus inſectatur, deinceps ſecura manebit meo præſidio.* 6. *Vox Dei eſt pura, inſtar argenti liquefacti, quod ſeptima teſta explorat, igne* ei *applicato.* 7. *O Pater rerum! vindica juſtos ab inſultatione hoſtis; et ſemper excuba pro ſacra turba.* 8. *Impia propago nos ab omni parte oppugnat, dum permittis abjectos* homines, *et purgamenta populi potiri honore.*

ANNOTATIONES.

4. FRÆNA PUDORIS EXCUTIENS] De hac *Metaphora* conſule Pſal. ii. 5. *Frænaque dans, &c.*

7. EXCUBIASQUE — AGE] *Excubias age* eſt *Metaphora* ſumpta a ſpeculatoribus, ad exprimendam aſſiduam, et intentam curam, qua providens Deus ſuis invigilat.

XIII. Quò

XIII.

QUÒ, Deus! uſque mei capient te oblivia? Vultum,
Durus et averſus, quò, Pater! uſque teges?
2. Quò miſer uſque ferar dubius? luceſque fatigans
Quò dolor, hoſtilis quò premet uſque furor?
3. Adſpice res lapſas; facilem da planctibus aurem;
Luce retroſpectans da propiore frui:
Optatum mox redde jubar; mihi lumina ſomno
Perpetuo ne Mors invidioſa premat.
4. Ne ſine fine meis inſultet cladibus hoſtis;
Et, me proſtrato, gens fera cantet Io.
5. Es mihi tu vitæ ſpes, et tutela ſalutis;
Et tuus afflicti pectora lenit amor.

6. Ergò

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! quamdiu oblivio mei te occupabit? quamdiu* tu, O *Pater! ſeverus et alienus, occultabis faciem tuam?* 2. *Quamdiu* ego *infelix impellar incertus? et quamdiu mœror dies traducens, quamdiu hoſtium furor me urgebit?* 3. *Cerne* meas *afflictas res; da lenem aurem* meis *lamentationibus; retro ad me ſpectans concede* mihi *potiri* tuo *lumine propiore: Sine mora reſtitue* mihi *deſideratum jubar; ne mors invida tegat oculos meos perpetuo ſomno.* 4. *Ne perpetuo inimicus* meus *illudat meis malis; neve ſæva gens canat Io, me everſo.* 5. *Tu es ſpes meæ vitæ, et tutamen* meæ *ſalutis; et tuus amor lenit animum* mei *afflicti.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis precatorii, conſtans *Propoſitione* querelæ, ad verſum tertium; *Petitione*, verſu tertio et quarto; et *Concluſione*, verſu ultimo.

1. OBLIVIA] Vide Notam ad Pſalmum ix. 18. *Mergent oblivia.*

2. LUCESQUE FATIGANS] De hac poetica dictione vide Notam in Pſal. vi. 6. *Noctemque fatigans.*

3. RETROSPECTANS] Facile apparebit quam aptè et eleganter Poeta uſus ſit hac voce *retroſpectans*, ſi adnimadvertas Deum, in primo verſu, *averſum* dici: Cum vero *Deus averſus* ſignificat alienationem divini favoris; *retroſpectans* rite exprimet, iſtius favoris reſtitutionem.

MORS] *Mors* hic more poetico perſonaliter depingitur, ut etiam a Virgilio:

Et cum frigida mors *anima ſeduxerit artus*, Æn. iv. 385.

4. INSULTET] *Inſultare* a *ſalio*, eſt verbum, quod vocant, frequentativum; quaſi ſæpius et cum impetu inſilire:

——— *Equitem docuere ſub armis*
Inſultare *ſolo, et greſſus glomerare ſuperbos*, Virg. Georg. iii. 116.

Inde *alicui inſultare* pro *irridere*, et contumelioſius in aliquem aut dicere aliquid, aut facere; et modo dativo, modo accuſativo jungitur:

——— *Mezentius unquam*
Huic capiti inſultans, *Virg. Æn.* viii. 570.
Multos a puericia bonos inſultaverat. Sall.

Io] *Io* vox eſt omnes fere affectus exprimens, ſed præcipue gaudium, a particula græca ἰώ.

6. Ergò tuas laudes referam cœleſtibus hymnis;
Et mihi te facilem, propitiumque canam.

INTERPRETATIO.

6. *Ergo* ego *prædicabo tuas laudes cœleſtibus hymnis; et cantabo te lenem et placidum mihi.*

XIV.

NUMINIS extincto ſenſu, gens ſtulta virorum
In cœlo nullum ſomniat eſſe Deum:
In ſcelus omne ruens, confundit faſque nefaſque,
Perdita; nec juſtum quem vocet orbis habet.
2. Deſuper æthereo proſpexit lumine terras
Rerum opifex, famulam qui pede calcat humum:
Luſtravitque genus mortale, ut diſceret ecquis
Senſus in orbe foret numinis, ecquis amor.

3. Sed

INTERPRETATIO.

1. *Stulta gens hominum, ſenſu divinitatis deleto, ſomniat quod nullus ſit Deus in cœlis: Præceps in omnem nequitiam, confundit æquum et iniquum, flagitioſa; nec orbis* terrarum *habet* unum *quem appellet juſtum.* 2. *Creator mundi, qui calcat miniſtram humum pede, ſuperne intuitus eſt terras cœleſti* ſuo *oculo: Et circumſpexit genus humanum, ut cognoſceret ſiquis ſenſus, ſiquis amor numinis eſſet in terris.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis didactici, conſtans ex *Propoſitione*, ad verſum quartum; *Conteſtatione* adverſus improbos, ad verſum ſeptimum; et *Concluſione prohetica*, verſu ultimo.

1. EXTINCTO] *Extinctus* dicitur de iis quæ erant *accenſa*. Hoc igitur epithetum aptiſſime convenit iis, qui aberrarunt a ſenſu numinis. Quod enim lumen Deus, per ſua opera, *accendit* in mente humana, *ipſi*, quantum poſſunt, *extinxerunt*.

FASQUE NEFASQUE] Hic geminatur copula *que*, per figuram quam vocant *Polyſyndeton*, de qua ſupra ad Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

PERDITA] *Perditus* is dicitur qui ita vitiis adictus eſt, ut inde ſe eximere non poſſit, nec de eo ulla amplius ſpes habenda ſit. *Perditum* enim id dicere ſolemus, quod interiit, ac recuperari non poteſt.

2. LUSTRAVITQUE GENUS MORTALE] *Luſtrare* proprie ſignificat *expiare*, a *luo* idem; per Tranſlationem vero *circuire* et *perſpicere:* forſan quia expiationes agrorum et urbium per *circuitiones* fiebant. Eodem ſenſu reperitur apud Virgilium:

—— *Veſtigia retro*
Obſervata ſequor per noctem, et lumine luſtro, Æn. ii. 574.

3. LYM-

3. Sed ſimul in præceps omnes lymphaticus error
Egerat, et ſcelerum pernicioſa ſitis:
Fugerat hinc Pietas; nec, qui ſine crimine vitam
Tranſigeret, de tot millibus unus erat.
4. Plebis an ignorant proceres ſe ſanguine paſci,
Ceu dape, nec ſuperûm ſolvere vota Patri?
5. At Deus, inſontes clypeo qui protegit, olim
His quatiet ſubito corda profana metu.
6. Hei mihi! conſilium ridet gens impia juſti;
Nempe quòd in Domino ſpem locat ille ſuo.
7. O Precor! auxilium ſacrâ de rupe Sionis
Fulgeat, et priſco fœdere pacta ſalus:
Vincla Deus reduci populo cum dempſerit, hymnos
Tollet in aſtra Sion, Abramidûmque domus.

INTERPRETATIO.

3. *Sed inſanus error omnes unà deorſum raptaverat, et damnoſa cupido criminum: Hinc deceſſerat Pietas; nec erat unus de tot millibus, qui degeret vitam* ſuam *abſque crimine.* 4. *An magnates neſciunt ſe depaſci ſanguine vulgi, ceu cibo, nec reddere vota* ſua *patri ſuperorum.* 5. *At Deus qui defendit innocentes* ſuo *clypeo, tandem percutiet horum impia corda repentino terrore.* 6. *Hei mihi! prava gens deridet conſilium juſti; quia ſcilicet hic collocat ſpem* ſuam *in ſuo Domino.* 7. *Utinam ſubſidium affulgeat* tuis *de ſancta colle Sionis, et ſalus promiſſa per antiquum fœdus: Cum Deus detraxerit catenas* ſuo *populo reduci, Sion et familia poſterorum Abrahami attollet cantus ad ſidera.*

ANNOTATIONES.

3. LYMPHATICUS] *Lymphaticus, inſanus, furioſus,* a *Nymphis, lympharum* præſidibus, quæ eos, a quibus erant conſpectæ, in furorem agebant: vel, quod in rabiem acti, *lympham,* id eſt, *aquam* timeant. Eodem ſenſu Virgilius, deſcribens Amatam in furorem actam dicit:

Immenſam ſine more furit lymphata *per urbem,* Æn. vii. 377.

SITIS] De Metaphorica hujus vocis ſignificatione ſupra dictum ad Pſal. iv. 6. *Quas ſitit.*

PIETAS] Hic iterum occurrit *Pietas* pro *Piis hominibus:* cujus figuræ uſus mire animat orationem.

4. SUPERÛM] Per *Syncopen* dixit pro *Superorum.*

5. OLIM] *Olim* eſt omnium horarum adverbium: Quodlibet enim tempus ſignificat (1) De præterito omnibus notum. (2) De præſenti, Virg.

Veſtra meos olim *ſi fiſtula dicat amores.*
Ecl. x. 34.

(3) de futuro,

Hunc tu olim *cœlo ſpoliis orientis onuſtum*
Accipies —— Æn. i. 293.

7. SIONIS] Vide Notam in Pſal. ii. 6. *Sanctæque* Sioni.

VINCLA] Dicitur per *Syncopen* pro *vincula:* ut Georg. iv. 412.

Tanto, nate, magis contende tenacia vincla.

REDUCI] *Redux* is dicitur qui a periculis in tutum, ab exilio ſive captivitate *reducitur* in patriam. Virg.

Namque tibi reduces *ſocios claſſemque relatam*
Nuntio. —— Æn. i. 394.

ABRAMIDÛM] per *Syncopen* pro *Abramidarum.*

XV.

TELLURIS, Cœlique Sator! tentoria tecum
Quis tua, quis montis culmina ſacra colet?
2. Cui mens labe vacans; legi cui conſona vita;
Pectora perfidiæ neſcia, lingua doli.
3. Felle caret, nec obeſt ſocio; nec dulcis amici
Nomen in opprobrium ludibriumque trahit:
4. Deprimit oſorem, cultorem Numinis effert:
Nec ſua ſolicitant fallere damna fidem:
5. Nec premit uſurâ tenuem; nec prodere cogit
Innocuos auri pernicioſa fames:
Hæc quicunque poteſt, ſtat nullo mobilis ævo;
Et colet æternùm Templa ſacrata Deo.

INTERPRETATIO.

1. *Pater Cœli et Terræ! quis* habitabit *tua tabernacula tecum, quis habitabit ſancta faſtigia* tui *montis?* 2. *Cujus mens caret macula; cujus vita* eſt *conformis legi*; cujus *animus* eſt *fraudis ignarus, et lingua* ignara *fallaciæ.* 3. *Caret felle, nec nocet proximo; nec adducit nomen ſuavis* ſui *amici in infamiam et deriſionem:* 4. *Deprimit eum qui odit, et evehit eum qui colit Numen: nec ſua damna impellunt* eum *violare fidem:* 5. *Nec opprimit pauperem uſurâ; nec damnoſa ſitis auri inducit* eum *prodere innocentes: Quiſquis hæc* præſtare *poteſt, ſtat immobilis per omne ſæculum; et ſemper habitabit Templa conſecrata Deo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, conſtans ex *Quæſtione*, in verſu primo; et *Reſponſo*, in verſibus ſubſequentibus.

3. FELLE CARET] *Fel* humor in corpore, qui, quod flavus eſt, a medicis bilis flava appellatur. Per Tranſlationem pro *mordacitate* et *cavillatione* ponitur: et pro ipſo veneno a Virgilio:

—— *Sagittam*
Armatam — felle *veneni*, Æn. xii. 857.

4. SOLICITANT] *Solicitare* eſt inſtare, et velut allicere, vel ſpem oſtendendo, vel metum. Unde reperies, (1) *Solicitare* pretio, *Cic.* iv. in *Catil.* 17. (2) *Solicitare* votis, *Tib. l.* ii. iv. 53. (3) Voluptas *ſolicitat*, Virg. Georg. iii. 131. Si autem Etymologiam vocis quæras, *ſolicitare* eſt *ſolo citare*, id eſt, *ex ſuo loco movere.*

5. TENUEM] Vide ſupra Not. in Pſal. x. 2. *Impius ah!* tenuem.

XVI.

XVI.

PRÆSIDIO dextrâque tuâ me protege, rerum
Conditor! in te ſpes certa repôſta mihi eſt.
2. Te, Deus! agnoſco Dominum, nullius egenum;
Quem nequeo cultu demeruiſſe meo.
3. Siqua tamen ſtudioſa tui gens luminis aurâ
Veſcitur, hanc ſtudio proſequor uſque pio:
Altiùs humanis ſiquis caput extulit, illum
Dulce mihi eſt famulâ ſuſtinuiſſe manu.
4. At ſpreto quicunque DEO ſimulachra Deorum
Muta colunt, pœnas, quas meruêre, luent:
Abſit ut his ſociem cœptis immanibus aras,
Noſtra vel infando dextra cruore litet:
Abſit ut hæc memorans os ſe contaminet; aures
Abſit ut offendant nomina læva meas.

5. Summa

INTERPRETATIO.

1 *O Creator rerum! tutare me* tuo *munimine et tua dextra; mea ſpes firma collocata eſt in te.* 2. *O Deus! agnoſco te Dominum, nullius* rei *indigentem; cui non poſſum prodeſſe meo cultu.* 3. *Si vero ulla gens ambitioſa tuæ lucis fruitur aere, ego aſſidue colo hanc pio affectu: Siquis erexerit caput ſupra res humanas, jucundum eſt mihi ſuſtentaſſe hunc miniſtrante manu.* 4. *Quicunque vero adorant mutas imagines Deorum, neglecto* Deo, *dabunt pœnas quas ſunt meriti: Abſit ut participem aras cum his* in *horridis* eorum *conſiliis, vel ut mea dextra propitiet diro ſanguine: abſit ut os* meum *ſe polluat horum mentionem faciens; abſit ut infauſta nomina lædant meas aures.*

ANNOTATIONES.

Hoc Canticum eſt generis *mixti*, partim *Precatorii*, partim *Euchariſtici*. Ejus partes ſunt tres: *Propoſitio*, verſu primo; *Enarratio*, verſibus quinque ſequentibus; et *Sponſio Euchariſtica*, inde ad finem Pſalmi.

1. DEXTRAQUE] *Dextra* dixit pro *dextera*, ut ſupra Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

REPOSTA] *Repoſta* pro *repoſita*, dictio triſyllaba, ſed ſæpius apud Poetas, per *Syncopen*, fit diſſyllaba, ut hîc. Sic Virgilius,

— *Manet alta mente* repoſtum, *Æn.* i. 30.
— *Tereti cervice* repoſta, *Lucret. lib.* i. 35.
Quando repoſtum *Cæcubum ad feſtas dapes*, Hor. Epod. ix. 1.

3. VESCITUR AURA] Imitatus Virgilium,

—— *Si* veſcitur aura *ætherea*, Æn. i. 550.

Veſci aura autem ſignificat, *uti* vel *frui aere*, ex interpretatione Nonii ad Lucret.

Quove modo genus humanum variante loquela
Cœperit inter ſe veſci *per nomina rerum*, lib. v. 72.

4. COEPTIS IMMANIBUS] Ita Virgilius,

—— *Cœptis immanibus* effera Dido, *Æn.* iv. 642.

DEXTRA] Vide ſupra in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

LITET] Inter *Litare* et *Sacrificare* hoc intereſt; *ſacrificare* eſt veniam petere; *litare* vero eſt propitiare et veniam impetrare. Exemplo ſit Virgilius:

Tu

5. Summa meæ ſortis Deus eſt, cuſtoſque fidelis;
Sufficit hic largâ præmia læta manu.
6. Hæredi mihi ſignat agrum; qui mille renidens
Lautitiis domino gaudia mille parit.
7. Tolletur, me vate, Deus, ſuper ætheris orbes:
Hujus ego nutu, conſilioque regor;
Hujus et afflatu ſacras præcordia flammas
Concipiunt, pulsâ nox ubi luce redit.
8. Hunc oculis, hunc mente fero ſine fine; ruina,
Hic modò ſit dexter, nulla timenda mihi eſt.
9. Geſtiet ergò mihi mens, et cum pectore lingua;
Nec deerit tumulo ſpes animoſa meo:

10 Nam

INTERPRETATIO.

5. *Deus eſt ſumma, et fidus cuſtos meæ fortunæ; ille ſuppeditat* mihi *munera exhilarantia abundanti manu.* 6. Ille *deſignat mihi Hæredi agrum; qui reſplendens mille elegantiis profert mille gaudia* ſuo *Domino.* 7. *Deus efferetur ſupra cœli orbes, me poeta: ego gubernor hujus nutu, et conſilio; et cor concipit ſacros ignes illius inſpiratione, ubi nox revertitur luce fugata.* 8. Gero *hunc* in *oculis, gero hunc ſemper* in *animo; nulla pernicies eſt formidabilis mihi, dummodo hic adſit mihi a dextrâ.* 9. *Propterea animus meus exultabit, et lingua cum corde; nec fortis ſpes deerit meo ſepulchro:*

ANNOTATIONES.

Tu modo poſce Deos veniam, ſacriſque litatis, *Æn.* iv. 50.

Litare eſt quaſi *lutare*, id eſt luere et ſolvere.

NOMINA LÆVA] *Lævus*, quum de humanis rebus loquimur, ſignificat *ſtultus, contrarius, noxius*; ut apud Virgilium:

(1) *Et, ſi fata Deûm, ſi mens non* læva *fuiſſet*, Æn. ii. 54.

(2) —— Lævo *contriſtat lumine cœlum*, Æn. x. 275.

Quum vero ſermo eſt de cœleſtibus *lævus* ſignificat, *proſper, ſecundus*, ut,

(1) *Intonuit* lævum —— *Æn.* xi. 693.

(2) ——— *Siquem Numina* læva *ſinunt, auditque vocatus Apollo*, Georg. ii. 7.

Ratio eſt vel quia ſiniſtra numinum, intuentibus dextra ſunt; vel potius quia Romani, in captandis auſpiciis, ſpectabant meridiem; et ſic ad ſiniſtram habebant partes mundi exorientes, ad dextram occidentes: ut conſtat ex *Varrone Epiſt. Quæſ.* l. 5. qui inde factum arbitratur, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quàm dextera, eſſe exiſtimentur. Græci, contra, ad ſeptentrionem ſe converterunt in ſervando cœlo: ut patet ex *Homero Iliad.* xii. 239. Unde quæ Romani ſiniſtra, Græci dextera habuerunt; ſed utriuſque orientalia auſpicia viſa ſunt meliora, quia lucis et motus principium ab ea parte eſt.

5. LÆTA] Vide Notam in Pſal. iii. 8. *Tempora* læta.

9. TUMULO] De hujus vocis propria ſignificatione ſupra dictum ad Pſal. vi. 5. *Senſus abeſt* tumulis.

LOCA

10. Nam neque permittes animam, Pater alme! tenebras
Inter, in infernâ ducere valle moras;
Nec tibi dilectum, tumuli ſub fornice, putres
Pulveris in ſordes durus abire ſines.
11. Ad tua ſecurum me duces atria; paſſus
Tu face cœleſti per loca ſenta reges:
Mille tuos vultus comitantur gaudia; vitæ
Delicias omnes dextra perennis habet.

INTERPRETATIO.

10. *Nam* tu, o *benigne Pater! neque ſines animam* meam *trahere moras, inter tenebras, in infernâ valle; nec* tu *ſeverus permittes charum tibi diſcedere in putridas immunditias pulveris, ſub camera ſepulchri.* 11. Tu *deduces me tutum ad tua atria; tu diriges* mea *veſtigia* tua *cœleſti luce per loca horrida: Mille gaudia comitantur tuam faciem;* tua *dextra continet omnes voluptates æternæ vitæ.*

ANNOTATIONES.

11. LOCA SENTA] *Sentis* eſt ſpina: ſic dictus, quia quamprimum a tangentibus *ſentitur:* hinc *ſenticoſus*, et *ſentus*, aſper, horridus, ut apud Virgilium:

Sed me juſſa Deûm, quæ nunc has ire per umbras,
Per loca ſenta *ſitu cogunt*, Æn. vi. 461.

Ita etiam Terentius: *Video* ſentum, *ſqualidum, ægrum, annis panniſque obſitum*, Eun. ii. ii. 5.

TUOS VULTUS] Plurali numero hîc utitur pro ſingulari, ut etiam Virgilius:

——— *Notos pueri puer indue* vultus, Æn. i. 688.

DEXTRA] Vide ſupra Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

XVII.

SANCTE Parens! aurem juſtis adverte querelis;
Votaque ſuſpecti ſuſcipe pura doli.
2. Quod jus faſque jubent tandem decerne: ſereno
Æquus et e ſolio deſuper æqua vide.

3. Tu

INTERPRETATIO.

1. O *ſancte Parens! admove aurem* meis *juſtis queſtibus, et accipe vota* mea *quæ ſunt vacua ſuſpectæ fraudis.* 2. *Tandem ſtatue id quod convenit juſtitiæ et æquitati:* et tu *juſtus ſuperne ſpecta juſta e throno* tuo *tranquillo.*

ANNOTATIONES.

Hujus Pſalmi partes ſunt tres: *Exordium* ſive *Propoſitio*, verſu primo et ſecundo; *Enarratio*, inde ad verſum decimum quartum; et *Concluſio*, verſu ultimo.

3. Tu, Deus! egiſti cenſuram, noctis in umbrâ;
Pectoris et judex interioris eras:
Nil tamen hîc acies tua noxæ repperit; ori
Scilicet injeci ſtricta lupata meo.

4. Legis ad obſequium, ſatago dum flectere mores;
Quas teneant didici Viſque Doluſque vias.

5. Ne mihi, quam monſtras, linquatur ſemita vitæ,
Ne pede vacillem, tu, Deus! uſque præi.

6. Te, Deus! oravi; te tangent vota precantis:
Auſcultans, famuli fac rata vota tui.

7. Da mihi te facilem, famulos qui vindice dextrâ
Protegis, hoſtiles cùm cecinêre tubæ.

8. Me tege, pupillam veluti; me conde ſub alis,
Præſidii tutum præſtet ut umbra tui.

9. Undique me cingit crudelis et ingruit hoſtis:
Hic gazas, jugulum, per ſcelus, ille petit.

10. Omnibus

INTERPRETATIO.

3. *Tu*, o *Deus*, *examinationem* mei *feciſti*, *in tenebris noctis*; *et eras judex intimæ* meæ *mentis*: *Sed tuus oculus nullum crimen hic invenit*; *quippe quia impoſui arcta fræna meo ori*. 4. *Dum anxie ſtudeo dirigere mores* meos *ad obſervantiam* tuæ *legis*; *didici vias quas Violentia et Dolus occupent*. 5. *O Deus! tu ſemper* mihi *dux eſto*, *ne iter vitæ*, *quod* tu *oſtendis*, *deſeratur* a me, *ne titubem pede*. 6. *O Deus!* ego *te invocavi*; *vota* mei *ſupplicantis movebunt te*: *advertens aurem redde vota tui ſervi firma*. 7. *Præbeto te propitium mihi*, tu *qui tutaris ſervos* tuos *ultrice* tua *dextra*, *cum buccinæ hoſtium ſonuere*. 8. *Tuere me*, *ceu pupillam* oculi; *abde me ſub tuis alis*, *ut umbra tui muniminis reddat me ſecurum*. 9. *Sævus inimicus ab omni parte me includit et invadit*: *alter appetit* meas *divitias*, *alter nefarie appetit* meum *guttur*.

ANNOTATIONES.

3. REPPERIT] Dixit *repperit* pro *reperit*, per Figuram vulgo dictam *Epentheſin*; quo modo ipſe Virgilius:

Sunt alii, *quos ipſe via ſibi* repperit *uſus*,
Georg. ii. 22.

4. SATAGO] *Satagere*, quaſi ſat habere quod agas, ſignificat, in re agenda anxium eſſe, diligentem eſſe, feſtinare. *Nam hic Clinia*, *etſi is ſuarum rerum* ſatagit, *Ter. Heaut.* ii. i. 13. *Nunc* ſatagit, *adducit domum etiam ultro*, *et ſcribit nummos*, Plaut. Aſin. ii. iv. 34.

VISQUE DOLUSQUE] *Viſque Doluſque* hîc, more poetico, ponuntur pro *Violento*, et *Doloſo*.

6. TANGENT] *Tangere* hic ſumitur eodem ſenſu, quo apud optimos auctores; nimirum pro *movere*. Ita Lucret.

Nec bene pro meritis capitur, *nec* tangitur *ira*, lib. i. 62.

Hæc modice me tangunt, i. e. mediocriter me commovent, *Cic. Att.* 19. et *Virg.*

—— *Miſeri te ſiqua parentis*
Tangere *cura poteſt*, Æn. xii. 933.

9. INGRUIT] Emphatice dixit *Ingruit*, nam *ingruere* eſt ſimul, et confertim, veluti

grauum

10. Omnibus ora nitent; turgent abdomine ventres;
Ipſaque dum ſpirant funera verba tument.
11. Quà feror, obſervant greſſus; inſtantque, premuntque:
Utque vorent, ſævo lumine facta notant:
12. Sic cervum veſtigat, hians immane, leæna;
Sic oculo paſſus inſidiante legit:
Non aliter capream de rupe leunculus altâ
Signat; et obſervat, quà fugit illa, viam.
13. Surge, Deus! præverte nefas quod parturit hoſtis
Impius; hunc, miſſo fulmine, dede neci.

14. Eripe

INTERPRETATIO.

10. *Ora omnium nident; alvi inflantur abdomine; et verba* eorum *turgeſcunt dum efflant ipſam mortem.* 11. *Quacunque moveor, animadvertunt* mea *veſtigia; urgentque* me, *et inſequuntur: et obſignant meas actiones fero oculo, ut* me *devorent.* 12. *Ita leæna, hians vaſte, indagat cervum; ita inſiſtit* ejus *veſtigiis inſidioſo oculo: Non aliter parvus leo notat capram de excelsâ colle; et obſervat ſemitam, quà illa fugit.* 13. *O Deus! exorere, præveni ſcelus quod nefarius hoſtis molitur; trade hunc morti, jacto* tuo *fulmine.*

ANNOTATIONES.

gruum more invadere. Qua voce utitur Virgilius:

Ingruit *Æneas Italis, et prælia miſcet,*
Æn. xii. 628.

Hîc ſubauditur præpoſitio *in*; dicimus enim *ingruit mihi*, vel *ingruit in me.*

10. OMNIBUS ORA NITENT] Poetice dixit *omnibus* pro *omnium*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

ABDOMINE] *Abdomen* ſignificat in homine pinguedinem illam in ventre inferiori ſurſum verſus ad præcordia intumeſcentem, auctore Celſo iv. 1. Aliquoties ſumitur Metaphoricè pro ſtudio gulæ. Unde apud Ciceronem: *Ille gurges atque helluo natus* abdomini *ſuo, non laudi atque gloriæ*, In Piſon. 41. *Abdomini natus*, i. e. *ventri et gulæ.*

11. INSTANTQUE PREMUNTQUE] Ingeminatur *que*, ut ſupra Pſal. viii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

12. HIANS IMMANE] Simili comparatione utitur Virgilius:

Impaſtus ſtabula alta leo ceu ſæpe peragrans
(Suadet enim veſana fames) ſi forte fugacem
Conſpexit capream, aut ſurgentem in cornua cervum;
Gaudet hians immane, *comaſque arrexit, et hæret*
Viſceribus ſuper accumbens, Æn. x. 723.

Immane hîc non eſt adverbium, ſed adjectivum adverbialiter ſumptum, ut ſupra, Pſal. i. 3. *Lene fluentis.*

LEGIT PASSUS] *Legere veſtigia* vel *paſſus*, eſt aliquem ita ſequi, ut premas eadem veſtigia quibus ille inſtiterat.

—— *Simul et* veſtigia *retro*
Obſervata legit, *Virg. Æn.* ix. 392.

13. NEFAS PARTURIT] De Metaphorico ſenſu verbi *parturit*, ſupra adnotatum ad Pſal. vii. 14. *Parturit hæc noxam.*

14. Eripe me dextris, quas caſtigare nocentes,
Aptaque vindictæ ſpicula ferre jubes:
Da, precor, imbellem me ne premat improba mundi
Colluvies, nimias quæ natat inter opes:
Das illi tellure frui; dapibuſque ſaginas,
Quas tibi de cornu divite fundit humus:
Succedit loculis proles numeroſa paternis;
Arvaque diſcinctus ſulcat avita nepos.

15. Aſt

INTERPRETATIO.

14. *Exime me dextris, quas* tu *velis punire ſontes, et ferre tela accommodata ultioni: Concede, oro* te, *ut maligna turba mundi non me inſectetur, quæ* turba *nat inter immoderatas divitias:* Tu *permittis illi potiri terrâ; et pinguefacis* eam *cibis, quos tellus effundit tibi ex abundanti cornu: Numeroſa ſoboles ſuccedit paternis ſacculis; et diſſolutus nepos arat agros avitos.*

ANNOTATIONES.

14. DEXTRIS] Vide ſupra Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

JUBES] *Jubere* nonnunquam pro *velle*, ut hîc. Ita (1) Terentius: *Qui ſcis an quæ* jubeam, *ſine vi faciat?* Eun iv. vii. 20. et (2) Plautus: Jubeo *te ſalvere*, Aſin. ii. ii. 30.

COLLUVIES MUNDI] *Colluvies* proprie eſt labes aut immunditia, quæ ex concurſu alicujus rei contrahitur. *Medetur et ſuibus hæc — addita in* colluviem *poturis*, Plin. lib. xxiv. 19. Per Tranſlationem pro *impuro hominum grege*, ut apud Ciceronem: *Et te in certamine vinci cum illo facilius patiaris, quam cum hoc in ea, quæ perſpicitur, futura* colluvie *regnare*, h. e. ſceleratorum turba, *Att.* ix. 12.

SAGINAS] *Saginare*, a *Sagina*, cibus quo quis pinguis efficitur, eſt pingue facere. *Ordeo* ſaginandus *equus*, Col. c. 27. Inde pro ſaturare: Saginare *ſanguine civium*, Cic. pro Sext. 78.

TIBI — FUNDIT] *Tibi*, i. e. te jubente.

CORNU DIVITE] Quo modo dixit Horatius *cornu* benigno:

—— *Hinc tibi copia*
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu,
i. Carm. xvii. 16.

Cornu hic pro *copia, abundantia*; ex alluſione ad cornu Fortunæ, quo divitiæ ligari dicebantur.

SUCCEDIT LOCULIS] *Loculus*, ſacculus in quo pecunia ſervatur, frequentius in plurali legitur, ut

—— *Gemmaque princeps*
—— Loculis *quæ cuſtoditur eburnis*,
Juv. Sat. xiii. 39.
Geſtit enim nummum in loculos *demittere*,
Hor. ii. Ep. i. 175.

Inde ponitur per *Metonymiam* pro *nummis*.

DISCINCTUS NEPOS] *Diſcinctus* proprie *non cinctus*, et de veſtimento laxo et ſoluto dicitur. Inde per Tranſlationem *mollis, luxurioſus*. Apud Romanos enim *diſcinctum* ſeu *non cinctum* prodire in publicum hominis diſſoluti ac luxuriâ perditi nota erat. Contra *cinctus* vel *accinctus* vocatur gnavus ac fortis. Tranſlatio ab iis qui gnaviter aliquid facturi veſtem altius cingebant, ne laciniis defluentibus impedirentur.

NEPOS] *Nepos* vocatur luxurioſus, quod ei non major cura ſit rei ſuæ familiaris, quam ſolet eſſe juveni, cujus pater et avus adhuc vivunt, quos ſibi novit opes congerere et opi-

mam

15. Aſt ego, cùm ſurgam redivivus, fæce ſepulcri
Depoſitâ, vultu perfuar uſque tuo:
Hâc lucem de luce traham, radioſque perennes:
Hic fructus, merces hæc pietatis erit.

INTERPRETATIO.

15. *At ego, cum ſurrexero in vitam reſtitutus, exutis ſordibus ſepulcri, ſemper potiar tuâ facie: Lumen derivabo de hoc lumine, et ſempiternos radios: hic* erit *fructus, hoc erit præmium pietatis.*

ANNOTATIONES.

mam hæreditatem comparare. Unde Horatius,

Diſcinctus, *aut perdam, ut* nepos, *Epod.* i. 34.

XVIII.

TU mihi delicium es, Rex o cœlique, ſolique!
Me tua cœleſti dextera fulcit ope.
2. Tu, Deus! et vindex, et pluſquam adamantina rupes;
Tu columen vitæ præſidiumque meæ es:
Spes mea te clypeo, te ſolo fidit aſylo;
Durabitque tuo robore fulta ſalus.
3. Te precibus votiſque colam, cui debita laus eſt:
Hoſtis ab inſidiis ſic ego tutus ero.

4. Me

INTERPRETATIO.

1. *O Rex cœli et terræ! tu es meum oblectamentum, tua dextera ſuſtentat me cœleſti auxilio.* 2. *Tu, o Deus! tum aſſertor* es meus, *tum rupes* mea *pluſquam adamantina; tu es tutela et munimentum meæ vitæ: Meu ſpes* nititur *te clypeo* meo, *nititur te* meo *ſolo perfugio; et ſalus* mea *permanebit ſuſtentata tuâ potentiâ.* 3. Ego *precationibus, et votis adorabo te, cui laus eſt debita: ita ego ero ſecurus a dolis hoſtis* mei.

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *triumphalis* ac *laudativus*, conſtans ex *Propoſitione*, ad verſum quartum; *Narratione*, ad verſum quadrageſimum ſeptimum; et *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

2. ADAMANTINA RUPES] *Adamantinum*, proprie dicitur quod eſt ex *adamante* factum, vel ad *adamantem* pertinet. *Adamantinum* vero per *Metaphoram* vocamus quicquid invictum atque inexpugnabile indicare volumus: propterea quod incredibilis eſt ipſius *adamantis* durities. Inde Horatius:

—— *Si figit* adamantinos
Summis verticibus dira neceſſitas
Clavos —— iii. Carm. xxiv. 5.

ASYLO] *Aſylum* vox originis Græcæ ἄσυλος, locus a violento tutus; inde locus refugii.

4. LETHI

4. Me dolor obſedit lethi; me terruit ingens
Gurges, et infandis Lerna referta malis.
5. Undique terrificus tumuli circumſtetit horror;
Et laqueis hæſi, Mors truculenta! tuis.
6. Fluctibus e mediis, et lethi faucibus atris,
Ad Dominum ſupplex vota Deumque tuli:
Ille preces humiles ſuperâ ſuſcepit ab aulâ;
Et facili planctum ſupplicis aure bibit.
7. Mota fuit tellus, nutârunt vertice montes;
Imaque cum ſummis plena tremoris erant.

8. Naribus

INTERPRETATIO.

4. *Cruciatus mortis me oppugnavit, vaſta vorago me terrificabat, et Lerna repleta diris malis.* 5. *Ex omni parte metuendus horror ſepulchri me cinxit; et,* O *Mors ſæva! implicitus fui tuis vinculis.* 6. Ego *ſupplicans, preces ſuſtuli ad Dominum et Deum, e medio fluctuum et ex nigris faucibus mortis: Ille accepit* meas *humiles precationes ab altâ ſuâ aulâ; et hauſit meam lamentationem leni aure.* 7. *Terra commota fuit, montes inclinarunt cacumina; et infima cum ſupremis repleta erant tremitu.*

ANNOTATIONES.

4. LETHI] De hac voce vide ſupra Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

LERNA] Fuit *Lerna* palus in *Peloponneſi* agro Argivo, ubi fuit Hydra, ſerpens ſeptem, vel juxta alios, quinquaginta capitibus terribilem; quorum quoties unum abſciſſum erat, toties alia duplicato numero pullulabant. Hercules tandem eam interfecit, igni ad ſingula vulnera admoto. De quo Virgilius:

—— *Non te rationis egentem*
Lernæus *turba capitum circumſtetit anguis*, Æn. viii. 299.

Lerna igitur Metaphorice ſignificat numeroſum agmen malorum, vel plurima mala in unum congeſta.

5. HÆSI, MORS TRUCULENTA!] Duo hîc notanda occurrunt, primo, ſubita Mutatio perſonæ; a tertia ſcilicet ad primam. Secundo *Apoſtrophe* ad *Mortem* perſonaliter ſumptam. De hoc parco et prudenti uſu Figurarum ita Quintilianus: "Una tamen in re "maxime utilis, ut quotidiani et ſemper "eodem modo formati ſermonis faſtidium "levet, et nos a vulgari genere dicendi de"fendat. Quo ſiquis parce, et cum res po"ſcet, utetur, velut aſperſo quodam condi"mento, jucundior erit." Huc accedat, quod *Apoſtrophe*, et Figura quam vocant *Proſopopœiam*, dictionem mire intendit, animat et nervoſam reddit.

6. LETHI FAUCIBUS] De Etymologia vocis *Lethi*, vide ſupra Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

AURE BIBIT] i. e. *Promptè audivit.* Horatium ſecutus eſt,

Denſum humeris bibit aure *vulgus*, lib. ii. od. xiii. 32.

et Propertium:

Incipe, ſuſpenſis auribus *iſta* bibam, *lib.* iii. *Eleg.* iv. 8.

7. NUTARUNT VERTICE] Imitatus eſt Virgilium:

—— *Quercus*
Attollunt capita — et ſublimi vertice *nutant*, Æn. ix. 682.

8. CUNCTA

8. Naribus efflavit nebulas Deus, excitus irâ;
Cunctaque flammantes volvit ab ore faces.
9. Æthere depresso, solio descendit ab alto:
Nubila sidereos implicuêre pedes.
10. Ventorum volucres humeris circumdedit alas,
Scandit et ætherei flammea terga chori.
11. Quàque volat, nubes glomerans, se condidit umbris;
Et circumfusis undique texit aquis.
12. Ut jubar admovit, cœperunt hiscere nubes,
Igne micare polus, grandine terra quati.
13. Ore Deus sacro tonuit; mox, grandine mixta
Fulmina cœlesti desiliêre domo.
14. His jaculis pavidos disjecit et obruit hostes,
Ultrici geminans ignea tela manu.

15. Ut

INTERPRETATIO.

8. *Deus commotus irâ spiravit nubes* e *naribus*; *et torsit ab ore faces incendentes omnia.* 9. *Æthere inclinato, descendit a sublimi* suo *throno: nubes involvebant* suos *stellatos pedes.* 10. *Cinxit humeros celeribus ventorum alis, et ascendit flammantia terga cœlestis chori.* 11. *Et quacunque volitat, colligens nubes, abscondit se tenebris; et ab omni parte sepsit* se *aquis circumdatis.* 12. *Ut* primum *applicuit* suum *jubar, nubes cœperunt se diffindere, cœlum splendere fulgure, terra concuti grandine.* 13. *Deus intonuit sacro ore; protinus fulmina mixta grandine descendêre cœlesti domo.* 14. *His armis dispulit et funditus evertit hostes* meos *perteritos, conduplicans ardentes sagittas vindice* suâ *manu.*

ANNOTATIONES.

8. CUNCTAQUE FLAMMANTES] *Flammo* hîc active sumitur pro inflammo: quo modo occurrit apud Tacitum: *His inter se vocibus insistentes,* flammavere *insuper allatæ a Vespasiano literæ,* Hist. iv. 24.

9. SIDEREOS PEDES] *Sidereus,* i. e. *fulgens* instar siderum, ut apud Virgilium:

Nam neque erant astrorum ignes, nec lucidus æthrâ
Sidereâ *polus,* Æn. iii. 586.

10. TERGA CHORI] *Chorus* proprie est Cœvorum cantus atque saltatio; estque vox origine Græcâ χορὸς. Sed sæpius usurpatur ab autoribus pro quovis cœtu sive conventu, in genere.

11. NUBES GLOMERANS] *Glomerare,* proprie est *implicare,* et in globi, hoc est Sphæræ Figuram, filum inducere. Per Translationem, *congregare* et *accumulare*; in quo sensu sæpius occurrit apud Virgilium: (1) —— *Aves* glomerantur, *Æn.* vi. 311. (2) —— *Agmina cervi*
Pulverulenta fugâ glomerant, *Æn.* iv. 155.

12. MICARE POLUS] *Polus* quasi cœli cardo, quo cœlum vertitur: a πολέω, *verto: Polus* vero interdum, ut hîc, pro cœlo ipso sumitur: ut,

Humentemque Aurora polo *dimoverat umbram,* Virg. Æn. iii. 589.

Micare est subinde, et per intervalla, ut *micæ* faciunt, resplendere. Exemplo sit illud Virgilii:

—— *Crebris* micat *ignibus æther,*
Æn. i. 94.

Huic igitur loco optime congruit hoc verbum.

14. TELA] De hujus vocis Etymologiâ et primariâ significatione supra dictum in Psal. iii. 6. *Tela.*

15. SE

15. Ut Deus increpuit, pelagi ſe pandit abyſſus ;
Aruit et refugas alveus inter aquas :
Ut rutilos patulis efflavit naribus ignes,
Icta metu latebras ima recluſit humus.
16. Deſuper auxilium tulit; et me, mille ſepultum
Fluctibus, exertâ ſuſtulit ille manu.
17. Cùmque calens irâ premeret me fortior hoſtis,
Hic mihi de cœli vertice miſit opem.
18. Straverat incautum gens impia, rebus in arctis :
Hic, baculo nixum, ſurgere juſſit humo.
19. Carceris obſeptum tenebris, eduxit in auras
Ætheris ; hoc patrii pignus amoris erat.
20. Præmia conceſſit recti moderator et æqui,
Quæ meruit pietas, et ſine labe manus.

21. Præbuit

INTERPRETATIO.

15. *Ut* primum *Deus intonuit, abyſſus maris ſe aperuit ; et alveus* ejus *ſiccatus eſt inter refluas aquas : Ut* primum *flavit coruſcos ignes* e ſuis *patentibus naribus, infima tellus perculſa metu pandit* ſuas *cavernas.* 16. Ille *attulit auxilium* mihi *ſuperne ; et, porrectâ manu, ille levavit me obrutum mille undis.* 17. *Et cum* meus *potentior hoſtis, fervens irâ, me inſectaretur, hic miſit auxilium mihi de faſtigio cœli.* 18. *In* meis *rebus adverſis, nefaria gens me proſtraverat improvidum : hic juſſit* me *ſurgere* ex *humo ſuſtentatum* ſuo *baculo.* 19. *Ille eduxit* me, *obvolutum tenebris cuſtodiæ, in æthereas plagas ; hoc erat pignus paterni* ſui *amoris.* 20. *Rector juſtitiæ et æquitatis impertivit mihi præmia, quæ pietas* mea *merita eſt et manus præſtitit ſine maculâ.*

ANNOTATIONES.

15. SE PANDIT ABYSSUS] *Abyſſus*, vox Græcæ originis ἄβυσσος, eſt aqua ſine fundo, vel in immenſam patens profunditatem.

16. FLUCTIBUS] De propriâ, et hâc Metaphoricâ ſignificatione vocis *Fluctus* vide ſupra Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice* fluctus.

17. PREMERET] Verbum *Premo* ſignificat hîc *perſequor, infeſto, infector*, ut ſupra, Pſal. iii 2. *Premet.*

19. CARCERIS OBSESSUM TENEBRIS] *Carcer* eſt proprie locus ubi ſervantur noxii et damnati, vel unde quis exire prohibetur : a *coerceo* dictus.

AURAS ÆTHERIS] *Aura* inter alia ſignificat *aer*, vel *ſpatium aerium* ; unde apud Virgilium reperies *auras æthereas* ; ubi de æſculo ſic dicit :

Æſculus imprimis, quæ quantum vertice ad auras
Æthereas, *tantum radice in Tartara tendit*,
Georg. ii. 291.

20. SINE LABE MANUS] *Labes*, proprie macula in veſtimento dicitur : et inde transfertur in homines vituperatione dignos ; quorum animus vitiis eſt contaminatus : *Hunc tu quas conſcientiæ* labes *in animo cenſes habuiſſe ?* Cic. Off. iii. 21.

21. CONSCIA

21. Præbuit obſequium legi ſincera voluntas;
Conſcia nec ſceleris menſve manuſve fuit.
22. Ante oculos lex ſemper erat, nec in æquoris undas
Sculpta Dei digitis juſſa tulêre Noti.
23. Mens mihi pura fuit; nec, cùm ſuaderet iniquum,
Indulſi genio libera fræna meo.
24. Grata Deo pietas mercedem rettulit; inſons
Dextera munificâ mox cumulata manu eſt.
25. Te,

INTERPRETATIO.

21. Mea *ſincera voluntas præſtitit obedientiam* illius *legi*; *nec animus nec manus fuit particeps nequitiæ*. 22. *Lex* Dei *ſemper erat ante oculos* meos, *nec Auſtri abſtulere in undas maris mandata cœlata digitis Dei*. 23. *Animus meus fuit purus*; *nec conceſſi ſolutas habenas meæ naturæ, cum hortaretur iniquitatem*. 24. Mea *pietas accepta Deo* ab eo *reportavit præmium*, mea *innocens dextera protinus aucta eſt* bonis ab ejus *benignâ manu*.

ANNOTATIONES.

21. CONSCIA — MENSVE MANUSVE] *Conſcius* is dicitur qui cum aliis aliquam rem cognitam habet. Et transfertur etiam ad inanimata, cujus exemplum habes apud Virgilium:

—— *Fulſere ignes, et* conſcius *æther*
Connubii ——— Æn. iv. 167.

ubi loquitur de Connubio Didonis et Æneæ.

22. IN ÆQUORIS UNDAS TULÊRE NOTI] *Tulére Noti* eſt dictio proverbialis Poetis non inuſitata, pro eo quod eſt oblivíſci, atque ex animo ejicere: (1) Exemplo ſit Virgilius:

—— *Nec* ferre *videt ſua gaudia* ventos, Æn. x. 652.
Multa patri portanda dabat mandata: ſed auræ
Omnia diſcerpunt, *et nubibus irrita donant*, Æn. ix. 312.

(2) Horatius:

——— *Triſtitiam et metus*
Tradam *protervis in mare Creticum*
Portare ventis, —— *Car.* i. *Od.* xxvi. 2.

(3) Propertius:

—— *Rapidas in vanum* ferre procellas, ii. *Eleg.* xvi. 45.

(4) Tibullus:

——— *Veneris perjuria* venti
Irrita per terras, et freta ſumma ferunt.

Senſus eſt igitur mandata Dei non exciderunt ex animo meo; nec ſpreta aut neglecta fuere, ut res nihili quam damus ventorum ludibrio.

IN ÆQUORIS UNDAS] Plus eſt ferre in undas maris quam in terras; poſſunt enim recuperari quæ res etiam ad ultimos terræ fines ſunt abreptæ; quas vero venti in undas tulerunt, prorſus ſunt irrecuperabiles.

ÆQUOR] Vox *Æquor* proprie æqualitatem et planitiem ſignificat. Unde Virgilius ſolo terræ attribuit:

—— *Ignotum ſcindimus* æquor, *Geor.* i. 50.

Et transfertur ad mare, ab æqua et plana ejus ſuperficie, ut ex innumeris patet exemplis: quod, ob eandem cauſam, etiam *marmor* dicitur:

——— *Inſidum remis impellere* marmor, *Geor.* i. 254.

NOTI] *Notus* eſt Auſter, ſive ventus meridionalis, ſic dictus a voce Græcâ νοτὶς *humor*, quia humores colligit: hîc vero *Noti* ponitur pro ventis, in genere, ut ſupra, Pſal. i. 4. *Notus*.

23. INDULSI GENIO] De propriâ ſignificatione verbi indulgere, vide Pſal. iii. 8. *Indulges*. *Indulgere genio* eſt obſequi animo ad voluptates prono; ut apud Perſium:

Indulge genio, *carpamus dulcia*, Sat. v. 151.

LIBERA FRÆNA] Vide Not. in Pſal. ii. 5. *Frænaque*.

25. Te, Deus! agnoſcit ſanctum pius; integer æquum;
Purus es et puris; tetricus uſque malis.
27. Tu, Pater omnipotens! humilem de pulvere tolles:
Ardua cœleſti tu pede colla premes.
28. Tu mihi depelles tenebras; et luce ſerenâ,
Sedibus e ſuperis, te radiante, fruar.
29. Te duce, perrumpam validos, quibus implicor, hoſtes;
Mœnia tranſiliens, te duce, victor ero.
30. Recta via eſt, quamcunque teris; vox fuſilis auri
Æmula: tu clypei protegis ære pios.
31. Alme parens! quid, te ſemoto, Numinis uſquam eſt?
Te niſi, quid magni maximus orbis habet?

32. Tu

INTERPRETATIO.

25. O *Deus! pius deprehendit te ſanctum; candidus* deprehendit te *juſtum: et* tu *es purus puris* hominibus; *ſemper* es *auſterus pravis.* 27. *Tu,* o *omnipotens Pater! levabis demiſſum e cinere: tu deprimes alta colla cœleſti* tuo *pede.* 28. *Tu diſſipabis meas tenebras; et potiar clara luce, te radios emittente,* e tuis *altis domiciliis.* 29. *Tuo ductu, perfodiam potentes* meos *hoſtes quibus impedior; tuo ductu, tranſcendens muros, victor evadam.* 30. Illa *via, quamcunque* tu *calcas, eſt recta; vox* tua *eſt imitatrix liquefacti auri: tu defendis pios ærato* tuo *ſcuto.* 31. O *benigne parens! ecquis Deus uſpiam eſt, te excepto? quid magnum continet maximus mundus præter te?*

ANNOTATIONES.

25. AGNOSCIT SANCTUM] *Agnoſcere* hîc eſt idem quod *deprehendere, intelligere, experiri.* Ut apud Virgilium:

——— *Sed Troius heros*
Agnovit *ſonitum, et divæ promiſſa parentis,*
Æn. viii. 531.

et Cicero, v. *de Fin.* 49.

Auribus ut noſtros poſſis agnoſcere *cantus, agnoſcere* auribus, h. e. auditu ipſo intelligere.

28. DEPELLES MIHI TENEBRAS, ET LUCE SERENÂ, TE RADIANTE, FRUAR] Omnes hæ ſimilitudines deſumptæ ſunt a ſole, qui vivida nobis exhibetur imago Dei, *Patris luminum,* et fontis vitæ perennis, cujus propitii vultûs perceptio ærumnoſas tenebras penitus diſpellit, mentemque luce ſerenâ irradiat.

29. MOENIA] De diſcrimine inter *Mœnia* et *Muros,* vid. Not. in Pſal. ix. 6. *Mœnia.*

30. CLYPEI ÆRE] Pro *clypeo ærato,* per Figuram quam vocant *Hendiadyoin,* de qua ſupra in Pſal. ii. 9. *Sceptro ferroque.* Hujus figuræ varia apud optimos Poetas reperiuntur exempla, præcipue apud Virgilium: ut, ubi loquitur de Jove intonante,

Intonuit, radiiſque ardentem lucis et auro
Ipſe manu quatiens oſtendit ab æthere nubem,
Æn. vii. 142.

Lucis et auro dixit pro *aureæ lucis,* vid. *Geor.* ii. 193, iii. 56. *Æn.* i. 65.

31. QUID NUMINIS — QUID MAGNI] Pro *quid numen, quid magnum:* ut Virgilius:

—— *Huic* aliud mercedis *erit,* Ec. vi. 26.

MAXIMUS ORBIS] Ita Virgilius:

—— *Et te* maximus orbis
Auctorem frugum — accipiat, Georg. i. 26.

32. Tu,

32. Tu mihi das vires, et cingis robore lumbos:
Tu ſternis faciles per loca cæca vias.
33. Tu curſu ſuperare levis veſtigia cervæ,
Et juga ſecurum ſcandere ſumma jubes.
34. Tu dextram bellare doces: mihi ferreus arcus
Rumpitur; eſt impar viribus ille meis.
35. Texiſti clypeo, fulciſti robore dextræ,
Meque tuus pavit ſemper et auxit amor.
36. Pandit iter tutum bonitas tua; neve labaret,
Neve vacillaret pes mihi, cura fuit.
37. Hoſtibus indixi bellum, cepique fugaces:
Nec, niſi proſtratis, patria viſa mihi eſt.
38. Vulnera vulneribus cumulans, tota agmina ferro
Mactavi, pedibus mox ſubigenda meis.
39. Robore me valido tua cinxit dextra: rebelles
Hæc eadem domitos in mea vincla dedit.

40. Te

INTERPRETATIO.

32. *Tu præbes mihi potentiam, et firmas meos lumbos vigore: tu munis* mihi *faciles ſemitas per loca tenebroſa.* 33. *Tu jubes* me *prævertere fugam celeris cervæ currendo, et tranſcendere altiſſimos montes impavidum.* 34. *Tu doces dextram* meam *pugnare: ferreus arcus a me frangitur; ille eſt inæqualis meo robori.* 35. Tu *defendiſti* me *ſcuto*, tu *ſuſtentaſti* me *potentia* tuæ *dextræ: et tuus amor ſemper aluit et provexit me.* 36. *Tua bonitas aperuit* mihi *ſecurum iter; et cura fuit* tibi, *ut pes meus non laberetur, nec titubaret.* 37. Ego *denunciavi bellum hoſtibus, et cepi* eos *fugitivos: nec patria* mea *viſa eſt a me, donec eſſent deleti.* 38. *Augens vulnera vulneribus, occidi totas catervas enſe*, quæ *ſtatim* erant *proterenda meis pedibus.* 39. *Tua dextra ſepſit me validis viribus: hæc eadem* dextra *tradidit debellatos hoſtes in mea vincula.*

ANNOTATIONES.

32. TU, etc.] Eſt *Anaphora* in crebrâ repetitione vocis *Tu*, in hoc et ſequentibus verſiculis: ubi Poeta, felix Virgilii imitator, reſpexiſſe videtur *Æn.* viii. 293. ubi laudes Herculis celebrantur:

— Tu *nubigenas, invicte! bimembres,*
Hylæumque, Pholumque manu; tu *Creſſia mactas*
Prodigia, etc.

34. DEXTRAM] Pro *Dexteram:* ut in ſequenti verſu *dextræ* pro *dexteræ*, vide Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

35. ROBORE DEXTRÆ] Pro *robuſtâ dextrâ*, per Figuram quæ dicitur *Hendiadyoin*, de qua ſupra dictum. Vide Not. in Pſal. ii. 9. *Sceptro ferroque*, et in hujus Pſalmi verſiculum trigeſimum, *Clypei ære.*

38. PEDIBUS — SUBIGENDA] *Subigere* hîc ſumitur eodem ſenſu quo in Catone, *Farinam* ſubigere, i.e. contundere, *Cap.* lxxiv.

39. DEXTRA] Vide ſupra Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

VINCLA] Dixit per *Syncopen*, pro *vincula*; quo modo etiam Virgilius:

Ipſe viro primus manicas atque arcta levari
Vincla *jubet Priamus*, Æn. ii. 146.

40. Te duce, cervices mihi ſubmisêre Tyranni;
Impia juſſiſti dedere colla neci.
41. Vota Deo ſtrictas inter fudêre ſecures:
Ille ſed aversâ reſpuit aure preces.
42. In cineres verſos Notus abſtulit: inque plateis
Hoſtica calcavi corpora, more luti.
43. Tu, Deus! ampla mihi pacato regna dediſti;
Serviet et ſceptris gens peregrina meis.
44. Offeret obſequium, noſtris excita triumphis,
Turba frequens; tellus ultima dona dabit.
45. Fama mei ignotas quatiet formidine gentes,
Quaſque colunt latebras, ſepoſitoſque lares.
46. Vivat honos, nomenque Dei; qui robore mentem
Firmat, et æternùm vivere poſſe dedit.

47. Ille

INTERPRETATIO.

40. *Tuo ductu, tyranni ſubjecere colla mihi*; tu *juſſiſti* eos *tradere morti* ſua *nefaria jugula*. 41. *Emiſerunt vota* ſua *Deo inter ſtrictas ſecures: ſed ille rejecit* eorum *preces averſâ aure*. 42. *Auſter abripuit* eos *converſos in cineres: et ego calcavi corpora* meorum *hoſtium in vicis, inſtar cœni*. 43. *Tu*, o *Deus! dediſti ſpatioſum regnum mihi pacem habenti*; *et extranea gens parebit meo ſceptro*. 44. *Numeroſa multitudo, excitata meis triumphis, offeret* mihi *obedientiam*; *remotiſſima terra donabit* mihi *munera*. 45. *Fama mei incutiet terrorem ignotis gentibus, et penetralibus quæ habitant, ſemotiſque ædibus*. 46. *Vivat honos et nomen Dei*; *qui corroborat* meum *animum viribus, et conceſſit* mihi *ut poſſim vivere æternùm*.

ANNOTATIONES.

40. TYRANNI] De hac voce conſule Not. in Pſal. vii. 2. *Impune* tyranni.

42. NOTUS ABSTULIT] De hac locutione ſupra dictum in hujus Pſalmi verſiculo viceſimo ſecundo, *In æquoris undas* tulere Noti.

43. PACATO] *Pacatus* hîc idem ſignificat quod *pace potitus*, vel ab hoſtibus liberatus, ut apud Livium: *Neſcio quo facto, magis bellantes quam* pacati *propitios habemus Deos*, lib iii. 19.

REGNA — SCEPTRIS] *Enallage* eſt numeri pluralis pro ſingulari, more Poetis ſatis uſitato. Ita Virgilius:

—— *Illic fas* regna *reſurgere Trojæ*, Æn. i. 210.

Conjugio Æacidæ Pyrrhi ſceptriſque *potitum*, Æn. iii. 296.

45. SEPOSITOSQUE LARES] *Lares* erant Dii domeſtici quos in ſecreta parte ædium gentes colebant. Quidam exiſtimant *Lares* fuiſſe ipſas animas parentum qui, quod olim in ipſo domo ſepulturæ mandarentur, curare ſemper familiam putabantur ſuam; et propterea religioſe colebantur. Sed ſumitur hîc pro ædibus, ut apud Virgilium:

Sæpe etiam effoſſis (ſi vera eſt fama) latebris
Sub terra fodere larem, Geor. iv. 43.

47. PESSUN-

47. Ille mihi vires reparans peſſundedit hoſtes,
Subdidit et ſceptris colla ſuperba meis.
48. Tu, Deus! es vindex; humilem tu tollis in altum:
Impia tu populos ponere tela jubes.
49. Ergò tuos titulos nunc audiet ultima tellus,
Et mihi perpetuum laus tua carmen erit.
50. Quem tibi ſacrâſti, tua ſervat dextera regem:
Hæc eadem ſobolem cum patre porro teget.

INTERPRETATIO.

47. *Ille reficiens meas vires delevit hoſtes* meos; *et ſubjecit* eorum *ſuperbas cervices meo ſceptro.* 48. *Tu*, o *Deus! es* meus *Liberator*; *tu erigis* me *demiſſum in excelſum*; *tu jubes populos deponere nefaria* ſua *arma.* 49. *Ergo extrema terra nunc audiet tuos titulos: et tua laus erit meus perpetuus cantus.* 50. *Tua dextra cuſtodit regem, quem conſecraſti tibi: eadem hæc* dextra *in futurum defendet prolem cum parente.*

ANNOTATIONES.

47. PESSUNDEDIT HOSTES] De voce *peſſum* et ejus compoſito *peſſundo*, vide Pſal. x. 16. *Peſſum.*

SCEPTRIS] Pluralis numerus iterum pro ſingulari, ut ſupra in verſu quadrageſimo tertio.

48. TELA] De hujus vocis Etymologia et primaria ſignificatione, conſule Pſal. iii. 6. *Tela.*

49. TUOS TITULOS] *Tituli* hîc ſunt *laudes, gloria, honores*, ut apud Horatium:
—— *Scelus ob* titulos *admittis inanes*,
lib. ii. Sat. iii. 212.

50. SACRASTI] Per *Syncopen* dixit pro *Sacraviſti.*

PORRO] De hac voce vide Not. in Pſal. vi. 8. *Porro.*

XIX.

NUMINIS inſcriptæ titulis ſunt ætheris arces:
Et rerum dominâ regia picta manu.
2. Lux lucem, noctemque premens nox altera, laudes
Artificis memorant nocte dieque ſui.

3. Non

INTERPRETATIO.

1. *Arces æthereæ ſunt ſignatæ Dei titulis: et regia* cœli eſt *picta manu rerum dominante.* 2. *Dies* urgens *diem, et altera nox urgens* alteram *noctem, commemorant laudes* ſui *creatoris noctu et interdiu.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, partim *Didacticus*, partim *Precatorius.* Sunt autem partes illius duæ: *Propoſitio*, uſque ad verſum undecimum; et *Concluſio*, inde ad finem Pſalmi.

1. INSCRIPTÆ] Eſt imitatio Virgilii: *Dic quibus in terris* inſcripti *nomina regum Naſcantur flores*, Ecl. iii. 106.

TITULIS] De hac voce ſupra ad Pſal. xviii. 49. *Tuos* titulos.

4. BIBIT

3. Non tam ſepoſita eſt, nec gens tam barbara, voces
Illarum quæ non jugiter aure trahat.
4. Omnibus aſtriferâ radii mittuntur ab aulâ;
Et bibit æthereos ultima terra ſonos:
Adſpicis ut ſolidis ſurgant palatia gemmis;
Sol ubi purpureum fundit ab axe jubar.
5. Sponſi more novi thalamo ſe tollit Eoo;
Carpit et, exultans more gigantis, iter.
6. Littus in Heſperium roſeo dum fertur ab ortu;
Omnia vivifico, quà volat, igne fovet.
7. Sed magè flexanima eſt Domini lex, neſcia labis:
Expolit hæc mentes fida magiſtra rudes.
8. Æquius hâc nihil eſt; nihil eſt hâc purius unâ:
Hæc cor lætitiâ, lumina luce beat.

9. Huic

INTERPRETATIO.

3. *Non* ulla *gens eſt adeo remota, nec adeo barbara, quæ non aſſidue aure percipiat illarum verba.* 4. *Radii emittuntur ad omnes* e *ſidereâ aulâ; et extrema tellus haurit æthereos ſonos: Vides quomodo palatia ſurgant ſolidis gemmis, ubi ſol effundit ſplendidum* ſuum *jubar de cœlo.* 5. *Se attollit, inſtar novi ſponſi,* e ſuo *lecto matutino; et geſtiens inſtar gigantis progreditur.* 6. *Dum movet a rutilo oriente in littus occidentale; alit omnia, quacunque volat, ſuo vitali calore.* 7. *Sed lex Domini, quæ caret maculâ, magis flectit animum: hæc* ut *fidelis magiſtra excolit imperitos animos.* 8. *Nihil eſt magis æquum quam hæc* eſt; *nil eſt magis purum quam hæc una: hæc* beat *cor gaudio,* hæc *beat oculos lumine.*

ANNOTATIONES.

4. BIBIT SONOS] De hac formula loquendi *bibere ſonos,* vide Pſal. xviii. 6. *Aure* bibit.

PURPUREUM JUBAR] Quo modo Virgilius dixit,

Purpureum lumen, *Æn.* vi 640.

Largior hic campos æther et lumine *veſtit*
Purpureo, i. e. *ſplendenti:* ut etiam, *Æn.* i. 595.

——Lumen*que juventæ* — purpureum.

et Horatius:

—— Purpureis *ales oloribus,*
Carm. iv. Od. i. 10.

AXE] *Axis* proprie eſt *Stipes teres circa* quem rota vertitur; et transfertur ad polos cœli, præcipue ad polum arcticum; unde per *Synecdochen* ſumitur, ut hîc, pro toto cœlo: ut apud Virgilium:

—— *Nudoque ſub ætheris* axe
Ingens ara fuit, Æn. xi. 512.

5. THALAMO EOO] *Thalamus* eſt *torus* vel *lectus* conjugalis; vox quæ huic loco bene convenit. *Eous, orientalis,* vel *matutinus,* ab ἠὼς, *eos,* vel *aurora,* quæ inde oritur.

6. LITTUS IN HESPERIUM] *Heſperium, occidentale*; ab *Heſpero,* Veneris ſtella; quæ mane ſub Luciferi nomine apparet, ſero ſub nomine Heſperi; et per *Metonymiam,* occaſum ſignificat. Inde Græci eas regiones, quas habebant ad occaſum, Italiam nempe et Hiſpaniam, *Heſperiam* appellaverunt. Et a Græcis hoc nomen devenit ad Romanos. Exemplo eſt Virgilius, qui Italiam vocat *Heſperium littus:*

—— *Juvenum*

9. Huic pietas eſt pura comes, luceſque perennes:
Nil habet erroris; nil tegit illa doli.
10. Vilius hâc aurum eſt, quod ſeptimus eliquat ignis:
Dulcia nec tam ſunt condita mella favis.
11. Lex monet, et mentem famuli præmunit; et ampla
Præmia fert quiſquis, quod jubet illa, facit.
12. Hei mihi! caligat mens ad ſua crimina: dele
Tu, Pater! arcano quæ fovet illa ſinu.
13. Ne tumeat, ſceleri fac ne ſe mancipet: hydris
Mille repurgatis, ſic ego purus ero.
14. Suſcipe quæ promo, tacitâ vel mente voluto:
Quod vivo, et vigeo, munus id omne tuum eſt.

INTERPRETATIO.

9. *Pura pietas eſt hujus comes, et ſempiterna lumina:* illa *continet nullum errorem;* illa *occultat nullum dolum.* 10. *Aurum eſt minoris pretii quam hæc,* aurum *quod ſeptimus ignis liquefacit: nec mella repoſita* in *favis ſunt æque ſuavia.* 11. *Lex admonet, et præfulcit animum ſervi* tui; *et quicunque agit* id *quod illa jubet, percipit larga præmia.* 12. *Hei mihi! mens* mea *cæcutit ad ſua delicta: O Pater! aboleto tu* ea delicta *quæ illa tegit* in *abdito pectore.* 13. *Faxis ne* mens mea *turgeat, ne vendat ſe nequitiæ: mille hydris expurgatis, ſic ego ero purus.* 14. *Accipe* verba *quæ profero, vel quæ verſo* in *ſilenti animo: quod vivo et valeo id totum eſt tuum donum.*

ANNOTATIONES.

—— *Juvenum manus emicat ardens*
Littus *in* Heſperium, *Æn.* vi. 6.

ROSEO — ORTU] De Poetico uſu hujus epitheti *roſeus*, vide Pſal. i. 2. *Roſeo.*

9. LUCES PERENNES] Plurali numero uſus eſt pro ſingulari, cujus Figuræ uſus eſt, ut magis intendat orationem.

13. MANCIPET] De hac voce conſule Pſal. xii. 2. *Mancipat.*

HYDRIS REPURGATIS] *Hydra* proprie ſerpens aquaticus, ab ὕδωρ aqua; qui, ut docet Plinius, nullis ſerpentium veneno inferior; et Poetis fuit ſerpens multorum capitum in Lerna palude. Hinc transfertur ad *prævos affectus*, qui animum corrumpunt, et conſcientiæ morſus et angores pariunt.

14. VOLUTO] De hac voce vide ſupra Not. in Pſal. ii. 1. *Volutat.*

QUOD VIVO, etc.] Imitatus eſt Horatium:

Totum muneris *hoc* tui *eſt,*
Quod monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod ſpiro, et placeo, *ſi placeo,* tuum *eſt,*
Carm. iv. Od. iii. 21.

XX.

REBUS in anguſtis, pateant tibi numinis aures;
Magnus et Iſacidûm ſit tua parma Deus.
2. Advolet ex adytis, cinctus victricibus armis;
Et ferat è ſacrâ rupe Sionis opem.
3. Sitque memor, donis quoties cumulaveris aras;
Donaque promiſſo deſuper igne probet.
4. Mollibus adſpiret Zephyris, et vota ſecundet;
Sitque ratum quicquid mens ſine labe petit.
5. Sic ubi tu, voti compos, ſervabere, paſſim
Vindicis extabunt læta tropæa tui:
6. Annuet

INTERPRETATIO.

1. *Aures Dei aperiantur tibi, in* tuis *rebus adverſis; et magnus Deus Iſraelitarum ſit tuum ſcutum.* 2. *Indutus victricibus armis celerrime veniat ad te e* ſuis *penetralibus; et adferat auxilium* tibi *e ſancto colle Sionis.* 3. *Et reminiſcatur, quoties oneraveris* illius *altaria muneribus; et cœlitus comprobet* tua *munera igne pollicito.* 4. *Faveat* tibi *lenibus Zephyris, et proſperet* tua *vota; et quodcunque animus tuus abſque macula orat ſit confirmatum.* 5. *Sic cum tu potitus voti ſalvabere, ubique erunt læta tropæa tui aſſertoris.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Precatorius*, ex tribus partibus conſtans; *Petitione*, uſque ad verſum ſextum; *Confirmatione*, ad verſum nonum; et *Concluſione*, verſu ultimo.

1. ISACIDÛM] Per *Syncopen* dixit *Iſacidûm* pro *Iſacidarum*.

2. ADYTIS] *Adyta* eſt vox Græcæ originis; erant intimæ partes domorum templorumque, quò non *vulgo profano* patebat aditus: ab α, privativo, et δύω *ingredior*.

SIONIS] De hoc loco vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni*.

3. PROMISSO DESUPER IGNE PROBET] Plerique Interpretes ſacræ ſcripturæ exiſtimant Deum ſignum dediſſe doni vel ſacrificii ſibi accepti et probati, ignem cœlitus demittendo ad victimam conſumendam: ut in exemplo Abrahami, *Gen.* xv. 17. et Eliæ, 1 *Reg.* xviii. 38. ad quod ſignum Poeta hîc loci reſpicere videtur.

4. ADSPIRET] De propriâ et Metaphoricâ hujus vocis ſignificatione conſule ſupra Pſal. i. 3. *Aſpirans*.

MOLLIBUS ZEPHYRIS] *Zephyrus* ventus flans ab occaſu æquinoctiali, ſic dictus quaſi ζοηφόρος, *vitam afferens*, Latinis *Favonius*.

VOTA SECUNDET] *Secundet*, i. e. proſperet, a voce *ſecundus* dictum, cum enim, in capiendis auſpiciis, poſt adverſum omen, novum repeteretur, ſi hoc proſperum erat, primum deſtruebat, vocabaturque ſecundum.

5. VOTI COMPOS] Dicitur *compos mentis, compos rationis*, qui hæc habet: At *compos voti, compos victoriæ*, qui hæc obtinuit. *Compos voti* idem eſt quod apud Virgilium *Reus voti:*

——— *Taurum*
Conſtituam ante aras voti reus, Æn. v. 237.

LÆTA TROPÆA] *Tropæa*, a τροπὴ, id eſt fuga hoſtium; erant ſpolia ab hoſtibus capta, et fixa in ſtipitibus, ut eſſent inſignia et monumenta bellicæ laudis ac victoriæ. Inde Virgilius ſpolia Mezentii *Tropæa* vocat:

Mezenti ducis exuvias; tibi magne Tropæum
Bellipotens, — Æn. xi. 67. PENE-

6. Annuet optatis Deus; et, me vate, miniſtri,
Quem ſibi ſacravit, proteget ille caput:
Illius e ſuperæ ſacris penetralibus aulæ
Auris erit votis pervia, prompta manus.
7. Ille rotis, hic fidat equis et fortibus armis:
Supplice nos Domino fundimus ore preces.
8. Illa jacet gens ſtrata ſolo; nos robore firmo
Numinis erexit ſuſtinuitque manus.
9. Magne Parens rerum! patriæ tu protege patrem;
Et populi votis annuat ille ſui.

INTERPRETATIO.

6. *Deus concedet* tua *vota; et, me vaticinante, ille tutabitur caput* ſui *famuli quem conſecravit ſibi: Auris illius erit aperta* tuis *deſideriis, e ſanctis adytis* ſuæ *altæ aulæ*, illius *manus* erit *parata.* 7. *Unus confidat rotis, alius confidat equis et validis armis: nos effundimus precationes Domino ſupplicante ore.* 8. *Illa gens jacet proſtrata humi; manus Dei elevavit et fulſit nos firmis viribus.* 9. *O magne Parens naturæ!* tu *defende patrem* ſuæ *patriæ; et ille faveat deſideriis ſui populi.*

ANNOTATIONES.

6. PENETRALIBUS] *Penetralia* erant partes domûs interiores, ubi *penates* ſervabantur, a *penetro* et *penus:* vide Pſal. iv. 7. *Penus.*

XXI.

QUÀM, Pater alme! tuo Rex plaudet Numine fultus!
Clamabit quoties, te duce, victor, Io!
2. Tu rata feciſti tacitâ quæ mente popoſcit;
Vana nec alipedes verba tulêre Noti.
3. Prævertêre

INTERPRETATIO.

1. *O benigne Pater! quantopere exultabit Rex ſuſtentatus* tuâ *potentiâ! victor, tuo ductu, quoties exclamabit Io!* 2. *Tu feciſti firma quæcunque poſtulavit ſilenti animo, nec Auſtri alatis pedibus abſtulêre verba illius illuſa.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *gratulatorius*, conſtans ex *Propoſitione*, verſu primo; *Narratione*, ad verſum decimum ſecundum; et *Concluſione*, ultimis duobus verſibus.

1. ALME] De hac voce vide Pſal. xii. 1. *Alma.*

CLAMABIT Io] De hac interjectione *Io* vide Pſal. xiii. 4.

2. TULERE NOTI] De hac forma loquendi vide ſupra Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas* tulere Noti.

ALIPEDES NOTI] Ventos, ob velocitatem

3. Prævertêre preces opulentæ munera dextræ,
Gemmiferum cinxit cùm Diadema comas.
4. Ut vitam petiit, vitam ſine fine dediſti:
Et te perpetuus vindice crevit honos.
6. Hôc tu felices feciſti rege tribules:
Luce tui vultûs geſtiit ille frui.
7. Quâque priùs fidit, tua ſemper gratia præſtò eſt;
Dirigit et greſſus, nec titubare ſinit.
8. Præda cadent odiis armati triſtibus hoſtes:
Induet et manicas gens ſcelerata tuas.
9. Te, Deus! accenſo, ſcintillans ſulphure fornax
Hauriet hanc; fervens et teget ora cinis.
10. Arva ſuas meſſes, fœtus quoque ſubtrahet arbor;
Et genus ex iſto ſemine nemo trahet.
11. Scilicet occùltâ gens hæc te fraude petivit:
Verſa ſed in fumum fraus truculenta fuit.

12. Ergò

INTERPRETATIO.

3. *Dona* tuæ *divitis Dextræ prævenêre* ejus *precationes, quum gemmata corona circumdedit illius comas.* 4. *Quum vitam rogavit,* tu *dediſti* illi *vitam ſine fine: et perpetuus honos* illi *accrevit, te auctore.* 6. *Tu feciſti tribules beatos* in *hoc rege: ille lætatus eſt dum potiretur lumine tui vultûs.* 7. *Et tuus favor, quo prius confidit, ſemper ei adeſt; et dirigit* ejus *veſtigia, nec permittit ut vacillent.* 8. *Hoſtes* tui *armati ſævis odiis cadent* ut *præda: et flagitioſa gens induet tuas catenas.* 9. *O Deus! cum tu ſis incenſus* ira, *furnus ſcintillans ſulphure devorabit hanc* gentem; *et ardens cinis operiet* ejus *vultum.* 10. *Agri* ſubducent *ſuas ſegetes, arbor etiam ſubducet* ſuos *fructus; et nemo ducet originem ex iſto ſemine.* 11. *Quippe hæc gens inceſſit te abdita fraude: ſed fraus* illius *ſæva abiit in fumum.*

ANNOTATIONES.

tem qua feruntur, poetico more depingit quaſi alatis pedibus: Quo etiam modo Virgilius equum, perniciſſimum animal, alipedem vocat:

—— *Jubet ordine duci*
Inſtratos oſtro alipedes,— *Æn.* vii. 277.

Lucretius idem epithetum *cervis* attribuit:

Naribus alipedes *ut* cervi *ſæpe putantur,*
Ducere de latebris ſerpentia ſæcla ferarum,
Lib. vi. 765.

3. DEXTRÆ] Per *Syncopen* pro *dexteræ*, vide Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

COMAS] Per *Synecdochen* pro *capite*, ut ſupra Pſal. viii. 8.

DIADEMATE] *Diadema*, vox Græca διάδημα, erat faſcia candida quæ regum capitibus obligabatur. Hîc ſumitur pro *corona* in genere.

4. VITAM SINE FINE DEDISTI] Maronem imitatus:

Imperium ſine fide dedi, — *Æn.* i. 283.

6. TRIBULES] *Tribules* vel in genere qui ſunt ex *tribu*, vel potius plebeii, pauperes: ut *tribulis conviva*, pro non divite ab Horatio uſurpatur:

Ut cum pileolo ſoleas conviva tribulis,
i. Ep. xiii. 15.

GESTIIT] Per *Syncopen* pro *geſtivit.*

12. SEQUES-

12. Ergò ſequeſtratam meritâ tu cuſpide figes :
Strictaque jam vindex ſpicula nervus habet.
13. Exere tu vires : æquata potentia cœlo
Carmen erit nobis, laudis et ampla ſeges.

INTERPRETATIO.

12. *Ergo* tu *transfiges* eam *derelictam merito ferro : et ultor nervus habet tela jam parata.* 13. Tu *exere potentiam* tuam : tua *poteſtas, adæquata cœlo, erit nobis canticum, et copioſa materies laudis.*

ANNOTATIONES.

12. SEQUESTRATAM] *Sequeſter*, unde *ſequeſtratus*, is dicitur apud quem plures eandem rem, de qua controverſia eſt, depoſuerunt, a *ſequendo*, quod utraque pars ejus fidem et judicium ſequatur. Inde *ſequeſtrare* ſignificat rem ſeparare et relinquere.

CUSPIDE] *Cuſpis* proprie acuta pars gladii quæ infigit vulnus : hîc vero ponitur per *Synecdochen* pro *ipſo telo* vel *gladio* ; ut etiam apud Virgilium :

Sed non Dardaniæ medicari cuſpidis *ictum*
Evaluit, —— Æn. vii. 756.

XXII.

AH ! Deus, ah ! me cur liquiſti ? ululatibus aures
Cur, procul abſcedens, ſubtrahis uſque meis ?
2. Te noctu, te luce voco ; ſed nocte dieque
Tu famuli durâ negligis aure preces.
3. Ad pia vota, Deus ! pelagi tu ſurdior undâ es ;
Sanctus es ipſe tamen, templaque ſancta colis.
4. Numine

INTERPRETATIO.

1. *Eheu ! O Deus, eheu ! cur me deſeruiſti ? cur, decedens in longinquum, ſemper ſubducis aures* tuas a meis *lamentationibus.* 2. Invoco *te noctu, invoco te die ; ſed noctu et die tu averſaris preces ſervi* tui *ſeverâ aure.* 3. *Tu*, o *Deus ! es magis ſurdus, ad* mea *pia vota, quam eſt unda maris ; attamen* tu *ipſe es ſanctus, et habitas ſancta templa.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, partim *Precatorius*, partim *Gratulatorius* ; duabus partibus conſtans, *Precatione*, uſque ad verſum vigeſimum ſecundum ; et *Gratiarum actione*, inde ad finem Pſalmi.

1. ULULATIBUS] *Ululatus* proprie dicitur de flebili queſtu avis nocturnæ quæ *ulula* appellatur ; inde ad humanos ploratus transfertur : ita Virgilius lugubres fletus ob mortem Didonis *ululatus* vocat :

Lamentis gemituque et fœmineo ululatu
Tecta fremunt, —— Æn. iv. 667.

3. PELAGI TU SURDIOR UNDA ES] Eſt hoc adverbium dictum in eos qui non audiunt : mare vero *ſurdum* vocatur, quia magno fragore reſonans, ob ſtrepitum undarum præterea nihil exaudire liceat.

4. Numine fulta tuo Solyme ſtetit; inter et hoſtes,
Te domus Iſacidûm vindice tuta fuit.
5. Admovêre preces; tua juvit dextra precantes;
Nec Spes erubuit Numine nixa tuo.
6. Nulla mihi jam forma viri eſt; ah! reptilis inſtar,
Calcor, et opprobriis undique mille petor.
7. Qui ſpectator adeſt, ridet, ringitque, caputque
Quaſſat; et hæc in me ſannio probra jacit:
8. Ille Deo fidit; nunc, cui ſe credidit, illi
Sit Deus auxilio, ſiquid amoris habet.
9. Me tamen, alme Parens! traxiſti matris ab alvo;
Tu quoque lactenti ſpes mihi dulcis eras.
10. Me tua ſuſcepit naſcentem dextera: cunas
Texit ab inſidiis mox tua cura meas.
11. Ne procul abſcedas; cervicibus imminet hoſtis:
Ah! niſi tu dederis, nil mihi reſtat opis.

12. Mille

INTERPRETATIO.

4. *Hieroſolyma ſuſtentata tua potentia ſtetit; et domus Iſraelitarum fuit ſecura inter hoſtes, te defenſore.* 5. *Applicuere preces; tua dextra ſuccurrit precantibus; nec ſpes* illorum *erubuit freta tuo præſidio.* 6. *Nunc nullam habeo formam hominis; heu! proculcor more reptilis, et ab omni parte inceſſor mille convitiis.* 7. *Spectator qui adeſt, ridet, et frendet, et quatit caput; et ſcurra jactat hæc in me convicia:* 8. *Ille confidit Deo; nunc Deus, cui ſe commiſit, ſit illi ſubſidio, ſi ullum habet* erga eum *amorem.* 9. *Sed* tu, *o benigne Pater! duxiſti me ab utero matris; tu etiam eras ſuavis ſpes mihi lactenti.* 10. *Tua dextera ſuſtinuit me natum: ſtatim tua cura protexit mea incunabula a dolis.* 11. *Ne longe abſiſtas; hoſtis impendet* meo *jugulo: heu! nullum auxilium reliquum eſt mihi, niſi tu præbueris.*

ANNOTATIONES.

4. SOLYME] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

ISACIDÛM] Per *Syncopen* pro *Iſacidarum.*

TE VINDICE] *Vindex* ſæpius ſignificat idem quod *ultor*, hic vero ſumitur pro *defenſor*, eodem ſenſu quo apud Ciceronem; *Nunquamne intelliges, — utrum illi — homicidæ ſunt, an* vindices *libertatis!* Phil. ii. 12.

5. DEXTRA] Vide Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

SPES ERUBUIT] *Spes* hic ſumitur perſonaliter more poetico; et *ſpes erubuit* idem eſt ac ſi dixiſſet, *ſpes eluſa eſt.*

7. RINGITQUE, CAPUTQUE QUASSAT] Hic copula *que* geminatur et redundat, per Figuram *Polyſyndeton*, de qua ſupra Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

SANNIO] De hac voce videnda quæ ſupra annotavimus ad Pſal. i. 1. *Sanna.*

9. ALME] De hoc epitheto ſupra, Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

11. CERVICIBUS IMMINET] *Cervicibus* pro *cervici*: per *Enallagen* pluralis pro ſingulari.

12. DAPE

12. Mille truces cingunt, et limant cornua tauri,
Quos dape Baſanis lauta ſaginat humus.
13. Rictibus horrendi pandunt immanibus ora:
Trux leo balantes ſic rugit inter oves.
14. Inſtar aquæ fluitant artus, compage ſolutâ:
Liquitur et ceræ cor mihi more novæ.
15. Areſcit, ceu teſta, vigor; vox faucibus hæret:
Et mihi jam tumulum juſſa recludit humus.
16. Infeſti cinxêre canes, et ſanguine gaudens
Turba; manus foſſas ære pedeſque vides.
17. Oſſa miſer numerem: tamen his fera lumina paſcit,
Cladibus inſultans gens ſcelerata meis.

18. His

INTERPRETATIO.

12. *Mille feroces tauri* me *circundant, et poliunt* ſua *cornua, quos* tauros *dives ſolum Baſanis pinquefacit cibo.* 13. *Terribiles recludunt* ſua *ora diris rictibus: ita ferox leo rugit inter oves balantes.* 14. Mea *membra fluunt ut aqua,* eorum *junctură reſolutâ: et cor meum liqueſcit inſtar recentis ceræ.* 15. *Vis* mea *aret, ut teſta; vox adhæret gutturi: et terra juſſa jam aperit mihi ſepulchrum.* 16. *Hoſtiles canes* me *circumdedere, et multitudo exultans ſanguine; vides manus* meas *transfixas ære et pedes.* 17. *Infelix poſſum numerare oſſa* mea: *attamen nefaria gens, illudens meis calamitatibus paſcit* ſuos *crudeles oculos his.*

ANNOTATIONES.

12. DAPE BASANIS] *Baſan* regio opulenta et populo frequens, nunc Batanæa dicta: ibi regnavit olim Ogus e ſtirpe gigantum oriundus, et hæc terra pecorum cultu erat præcipue inſignis; ut patet ex *Deut.* xxxii. 14.

13. HORRENDI PANDUNT] i. e. *horribiliter* pandunt, adjectivum ſcilicet pro adverbio; ut ſupra Pſal. ii. 12. *Securus.*

14. FLUITANT ARTUS] *Artus* ſunt compagines ac junctură majorum corporis membrorum; ut *articuli* minorum, puta digitorum: hîc vero ponitur pro ipſis membris; ut apud Virgilium:

Et ſale tabentes artus *in littore ponunt,*
Æn. i. 177.

15. VOX FAUCIBUS HÆRET] Imitatus Virgilium:

Obſtupui, ſteteruntque comæ, et vox faucibus hæſit, *Æn.* vi. 774.

TUMULUM] Videſis de hac Not. in Pſal. vi. 5. *Tumulis.*

16. FOSSAS ÆRE] *Ære,* hîc ponitur, per *Metonymiam,* pro telo vel lancea ex ære, quo modo *ferrum* ponitur pro *gladio*; et *æs* pro *roſtris navium,* apud Virgilium:

Vela dabant læti, et ſpumas ſalis ære *ruebant,* Æn. i. 39.

et *æra* iterum pro operibus ex ære factis:

Et mœſtum illachrymat templis ebur, æraque *ſudant,* Georg. i. 480.

17. PASCIT] De Metaphorica ſignificatione hujus verbi vide ſupra Pſal. iv. 2. *Paſcis mendacibus umbris.*

INSULTANS] Conſule de hac voce Not. in Pſal. xiii. 4. *Inſultet.*

21. FUL-

18. His ſpolium ceſſit, me qui velabat, amictus;
Et lis de tunicâ ſorte dirempta fuit.
19. Spes vitæ, columenque meæ! ne longiùs abſta;
Quam potes, adfer opem; nectere parce moras.
20. Enſibus infandis, quibus impetor, eripe vitam:
Circumlatrantes undique pelle canes.
21. Dextera fulmineo tua comprimat ora leoni:
Exuat et cornu monocerota truci.
22. Fratribus ergò meis, populi ſpectante coronâ,
Ut decet, invicti Numinis acta canam.
23. Facta Dei laudent, quibus eſt reverentia cœli;
Iſacidûmque tribus, Abramidûmque genus.
24. Ille nec afflictos eſt dedignatus; egenis
Ora nec avertit, clauſa nec auris erat.
25. Illius attollam laudes, et dulce putabo
In medio populi ſolvere vota choro.

26. Se

INTERPRETATIO.

18. *Veſtitus, qui me texit, iis ſpolium devenit; et contentio de mea tunica dijudicata fuit ſorte.* 19. Tu, *ſpes et columna meæ vitæ! noli procul recedere; adfer* mihi *auxilium quod potes; deſine ducere moram.* 20. *Libera vitam* meam *a diris gladiis, quibus laceſſor: abige canes latrantes circum* me *ab omni parte.* 21. *Tua dextera occludat fauces fulminantis leonis: et ſpoliet unicornem* ſuo *ſævo cornu.* 22. *Ergo* ego, *ut convenit, prædicabo meis fratribus facta Dei inſuperabilis, turba populi intuente.* 23. Illi *quibus eſt veneratio cœli laudent Dei geſta; et tribus Iſraelitarum, et progenies Abramidarum* laudent ejus facta. 24. *Ille neque aſpernatus eſt calamitoſos; neque amovit vultum* ſuum *a pauperibus, neque* iis *auris* ejus *erat clauſa.* 25. Ego *efferam ejus laudes, et jucundum exiſtimabo reddere* mea *vota in medio cœtu populi.*

ANNOTATIONES.

21. FULMINEO LEONI] *Fulmineo*, i. e. violenter in me irruenti inſtar *fulminis*; quo modo Virgilius enſem *fulmineum* appellat,

—— *Vaginâque eripit enſem,*
Fulmineum, —— Æn. iv. 579.

21. MONOCEROTA] *Monoceros, otis*, Græce μονόκερως, Latine *Unicornis*, animal ſic dictum quia unum habeat cornu nigrum media fronte, reliquo corpore equo ſimile; teſte Plinio, *Lib.* viii. *c.* 21.

23. ISACIDÛMQUE — ABRAMIDÛMQUE] Pro *Iſacidarumque — Abramidarumque*, ubi *que* redundat, ut ſupra Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

24. ORA] Pro *vultu*, ut ſupra Pſal. vii. 5. Hîc etiam pluralis numerus ponitur pro ſingulari.

25. MEDIO CHORO] De *choro* vide ſupra Pſal. xviii. 10. *Chori.*

27. STERNET

26. Se ſaturabit inops; factum mens, Numine freta,
Efferet, æternis mox fruitura bonis.
27. Accurrent populi memores a finibus orbis,
Seque ſimul ſternent illius ante pedes.
28. Ille manu forti rerum moderatur habenas,
Sceptraque quot Veſper, quotquot et Ortus habet.
29. Hunc colet autorem rebus qui floret opimis,
Expletus dapibus, lautitiisque meris:
Proximus et tumulo, ſupplex, dabit oſcula plantis;
Hoc ſine nam fruſtra languida membra leves.
30. Serviet et ſoboles cœlo devota; Deoque
Sub duce, militiæ pars erit una ſacræ.
31. Diſcet et ex illâ proles ventura favorem
Numinis, et dextræ cuncta regentis opus.

INTERPRETATIO.

26. *Egenus ſe explebit: animus confiſus Deo exaltabit factum, protinus potiturus ſempiternis bonis.* 27. *Populi id in memoria retinentes approperabunt a terræ finibus: et una proſternent ſe ante illius pedes.* 28. *Ille dirigit fræna rerum potenti manu, et quotcunque ſceptra Veſper, et quotcunque* Ortus *continet.* 29. *Quicunque floret opulentis rebus adorabit hunc auctorem, ſatiatus cibis, et puris epulis: Et* qui *appropinquat ſepulchro, ſupplicans dabit oſcula plantis* pedis illius; *nam ſine hoc, fruſtra attolles effœta* tua *membra.* 30. *Et proles, devota cœlo, ſerviet* ei; *et ſub Deo duce erit una pars ſanctæ militiæ.* 31. *Et ſoboles futura diſcet ex illâ favorem Dei, et opus* illius *dextræ gubernantis omnia.*

ANNOTATIONES.

27. STERNENT ILLIUS ANTE PEDES] De hujus ritûs ſignificatione videnda ſunt quæ ſupra annotavimus ad Pſal. v. 7. *Illuſtres* ſternar *et* ante pedes.

28. MODERATUR HABENAS RERUM] i. e. mundum univerſum pro ſua voluntate regit; *Metaphorâ* ſumptâ de equis, qui ope fræni vel habenarum huc et illuc flectuntur ad libitum equitis.

QUOT] Pro *quotquot:* Catullo haud inſolitum:

—— *Diſertiſſime Romuli nepotum*
Quot *ſunt*, quotque *fuere, Marce Tulli*,
Quotque *poſt aliis erunt in annis*,
Carm. xlix. 1.

Adeſte Hendecaſyllabi quot *eſtis*
Omnes undique, quotquot *eſtis omnes*,
Ibid. xlii. 1.

VESPER] *Veſper* proprie ſtella quæ *Venus* dicitur, e ſeptem planetis unus; et mane quidem appellatur *Lucifer*, ſero *Veſper* et *Heſperus*. Ponitur hîc pro occidentali mundi parte, per *Metonymiam*. Vide ſupra Pſal. xix. 6. *Littus in* Heſperium.

29. TUMULO] De hac voce conſule Not. in Pſal. vi. 5. *Tumulis*.

DABIT OSCULA PLANTIS] De propria ſignificatione hujus ritûs vide Pſal. ii. 12. *Oſcula da Nato*.

31. DEXTRÆ] Per *Syncopen* pro *dexteræ*: Vide Notam in Pſal. iii. 7. *Dextraque*.

XXIII.

BLANDUS ut upilio, me paſcit Conditor orbis:
Ne mihi quid deſit, providus ille cavet.
2. Dat ſatur ut recubem pratorum in gramine molli:
Ducit et ad rivos lene ſonantis aquæ.
3. Cor recreat, rectique viam mihi monſtrat et æqui;
Illius ut laudes lætus in aſtra feram.
4. Non ego degeneri quaterer formidine, lethi
Ante oculos quàmvis vallis opaca foret:
Tu, Deus! es præſtò, baculo veſtigia firmans
Ne titubem; vires reſtituiſque meas.
5. Hoſte palàm tu das plenis accumbere menſis;
Et mihi regales porrigis ipſe dapes:

Tu

INTERPRETATIO.

1. *Creator mundi paſcit me ut almus paſtor: ille conſulens providet ne quid deficiat mihi.* 2. Ille *efficit ut* ego *ſaturatus jaceam in molli herba pratorum: et me deducit ad fluenta aquæ leniter ſtrepentis.* 3. Ille *reficit cor* meum, *et oſtendit mihi iter juſtitiæ et æquitatis; ut alacris attollam illius laudes ad ſidera.* 4. *Ego non commoverer ignobili terrore, etiamſi umbroſa vallis mortis eſſet ante* meos *oculos: Tu,* o *Deus! ades* mihi, *confirmans greſſus* meos tuo *pedo ne vacillem; et renovas meum robur.* 5. *Tu concedis* mihi *accubare plenis menſis coram hoſte; et* tu *ipſe protendis mihi regias epulas:*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, quo Pſaltes ſuam fiduciam in Deum benignum duobus modis exponit: primo per *Narrationem Allegoricam*, uſque ad verſum quintum; deinde per *Accommodationem Allegoriæ* ad perſonam ſuam, duobus reliquis.

1. UPILIO] *Upilio* hîc ponitur pro *Opilio*, *o* brevi, in *u* longum, metri cauſa, mutato; ad exemplum Virgilii:

Venit et upilio, *tardi venere bubulci*,
Ecl. x. 19.

2. LENE SONANTIS] Vide quæ Annotavimus ad Pſal. i. 3. *Lene.*

3. LÆTUS] Eſt *Enallage* adjectivi pro adverbio, *lætus* nempe pro *læte*. Vide Pſal. ii. 12. *Securus.*

4. DEGENERI] *Degener* is eſt qui Patris vel majorum ſuorum moribus non reſpondet: inde idem ſignificat quod vilis, ignobilis; ut apud Virgilium:

Degeneres *animos timor arguit*, Æn. iv. 13.

LETHI] De hujus vocis *Etymologia* ſupra dictum ad Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

5. DAS ACCUMBERE, etc.] Felix imitatio Virgilii:

Tu mihi quodcunque hoc regni, tu ſceptra, Jovemque,
Concilias: tu das *epulis* accumbere *divûm*,
Æn. i. 82.

Succo

Tu caput irroras ſucco felicis olivæ;
Sufficis et largâ pocula plena manu.
6. Me tua defendet bonitas, dum lumine veſcar;
Per ſalebras greſſus diriget illa meos:
Inque tuis adytis, rerum Pater alme! morabor;
Hìc, ubi perpetuò gaudia lætus agam.

INTERPRETATIO.

5. *Tu irroras caput* meum *liquore luxuriantis olivæ; et* tu *ſuppeditas* mihi *plena pocula liberali manu.* 6. *Tua bonitas proteget me, dum potiar lumine; illa dirigat mea veſtigia per loca aſpera: Et* ego *commorabor,* o *benigne Pater! in tuo templo; hìc ubi* ego *hilaris in æternum celebrabo lætitiam.*

ANNOTATIONES.

SUCCO FELICIS OLIVÆ] Eſt *Periphraſis* pro *oleo*; ut ſupra Pſal. ii. 6. Succo *viridantis* olivæ.

FELICIS] *Felix* hìc accipitur eodem ſenſu quo apud Virgilium:

—— *Nec longum tempus et ingens*
Exiet ad cœlum ramis felicibus *arbos,*
Georg. ii. 80.

PLENA] Hac eleganti *Anaphora*, vocis *plena* nempe et *plenis*, Poeta ſuo more ſequitur magiſtrum ſuum Virgilium:

Huc, Pater o Lenæe! tuis hìc omnia plena
Muneribus, tibi pampineo gravidus autumno
Floret ager, ſpumat plenis *vindemia labris,*
Georg. ii. 4.

6. LUMINE VESCAR] De hac dictione *Lumine veſci*, vide Pſal. xvi. 3. *Aura veſcitur.*

ADYTIS] De voce *adyta* conſule Pſal. xx. 2. *Adytis.*

GAUDIA] *Gaudia* dixit in plurali numero, quò exprimat plenos illos lætitiæ et voluptatum rivos, qui a numinis vultu et favore proveniunt.

LÆTUS] Hìc adverbialiter ſumitur pro *læte*, ut ſupra in verſiculo tertio.

XXIV.

TERRA Dei eſt, terramque ſinu qui ſuſcipit orbis;
Quidquid et indigenûm terra vel æquor habet.
2. Illius

INTERPRETATIO.

1. *Terra eſt Dei, et mundus qui accipit terram* in ſuo *gremio; et omnes incolæ quos terra vel mare continet.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt partim *laudativus*, partim *didacticus*, prædicans univerſum Dei imperium; et generalem ipſius providentiam, ab initio ad verſum tertium: deinde ſpecialem celebrat Dei præſentiam qua adeſt veris pietatis cultoribus, a verſu tertio ad ſeptimum. Hujus præſentiæ ſymbolum apud Judæos erat Arca fœderis, quam propterea cum omni lætitia excipiendam eſſe oſtendit; inde ad finem Pſalmi.

1. INDIGENÛM] Pro *Indigenarum* per *Syncopen.*

ÆQUOR] De propria ſignificatione vocis *æquor*, vide Pſal. xviii. 22. *Æquoris.*

2. Illius æquoreis terram ſtabilivit in undis
Dextera, flumineas fixit et inter aquas.
3. Quem colit hic, ecquis nitatur in ardua montis?
Ecquis ſacratâ ſiſtet in æde pedem?
4. Cui manus eſt inſons; cor purum; neſcia faſtûs
Mens; nec perjura eſt lingua, nec uſa dolo:
5. Hunc Deus, autor opis, donis cumulabit opimis;
Et dabit, electo cum grege, recta ſequi.
6. Numinis ore frui quiſquis ſic ambit et ardet,
Solus hic Abramidûm ſe putet eſſe genus.
7. Pandite jam valvas, princeps et gloria Regum
En! ſubit; æternas pandite, Templa! fores.
8. Ecquis hic eſt, regum decus ingens? Robore pollens
Ille, triumphali ventilat arma manu.

9. Majeſtas

INTERPRETATIO.

2. *Dextera illius firmavit terram ſuper undis maris, et conſtituit* eam *inter aquas fluviales.* 3. *Quis aſcendet in excelſa* ſpatia *montis quem hic incolit? Quis conſtituet pedem* ſuum *in templo* huic *conſecrato?* 4. *Cujus manus eſt innocua;* cujus *cor eſt purum;* cujus *animus* eſt *ab arrogantia alienus; nec lingua eſt perfida, nec perpetravit dolum.* 5. *Deus, autor auxilii, onerabit hunc opulentis muneribus; et concedet* illi *ſequi juſtitiam cum* ſuo *electo cœtu.* 6. *Quicunque ita ſtudet et vehementer cupit potiri vultu Dei, hic ſolus reputet ſe progeniem eſſe Abramidarum.* 7. O Templa, *jam aperite portas* veſtras, *ecce! Princeps et gloria Regum ingreditur; templa! aperite æternas portas.* 8. *Quis eſt ille, magnum regum ornamentum? Ille excellens potentiâ, vibrat arma manu triumphali.*

ANNOTATIONES.

3. ARDUA MONTIS] Pro *arduum montem*, ut *opaca viarum*, Pſal. x. 8. quem locum vide.

5. GREGE] De ſignificatione Metaphorica vocis *grex*, vide Pſal. i. 1. *Grege.*

6. ABRAMIDÛM] Per *Syncopen* pro *Abramidarum*, ut ſupra Pſal. xxii. 23.

7. VALVAS — FORES] Portæ ac januæ partes hîc diſtinguemus. *Porta* proprie de urbibus dicitur: quia cum circuitus urbis aratro primum deſignabatur, qua parte relinquendus erat in urbem aditus, attollebatur aratrum, ac *portabatur*, ne ſulcum imprimeret. Privatarum domorum ingreſſus, cum apertus eſt, dicitur *janua*, vel ab *eundo*, vel a *Jano*; cum clauſus eſt, dicitur *oſtium*, ab *obſtando*. Ea per quæ prohibetur ingreſſus, ſi *foras* aperiuntur, dicuntur *fores*: ſi duas in partes ab utroque latere panduntur, *bifores*: ſi ab uno tantum latere, ſed in ſe *volvuntur*, ac replicantur, *valvæ*, quaſi *volvæ*. Sed hæ voces ſæpius promiſcue uſurpantur.

8. VENTILAT ARMA] *Ventilo*, a *vento*, proprie ſignificat ventum excitare ut aliquid ardeat vel coquatur: hîc dicitur eodem ſenſu quo de gladiatoribus; hi enim *ventilare* dicuntur, cum proludentes brachia jactant et arma et ventum faciant.

9. *Excelſa*

9. Majeſtas ſublimis adeſt; ſe ſponte perennes
Recludant aditus, excutiantque ſeras.
10. Ecquis adeſt tantâ rex Majeſtate coruſcus?
Hoc Rex, qui bello fulminat, ore nitet.

INTERPRETATIO.

9. *Excelſa majeſtas adeſt; ſempiternæ portæ aperiant ſe* ſua *ſponte, et excutiant* ſua *clauſtra.* 10. *Quis Rex adeſt inſignis tanta majeſtate? Rex qui intonat bello, ſplendet hoc vultu.*

XXV.

TE, Deus! obſervo; mens te mea ſuſpicit unum;
Præſidioque tuo res ego credo meas.
2. Numine te fido; nec ſit te fidere turpe;
Nec recreet mentes noſtra ruina truces.
3. Spes te nixa probro ſit nulli: dedecus orbis
Sit gens, quæ, nullo crimine læſa, fremit.
4. Alme parens! da nôſſe viam; veſtigia fulci;
Et, face prælatâ, pande ſalutis iter.
5. Dux mihi ſis, et recta doce, ſpes unica vitæ!
Quâ fruor, eripiet ſpem mihi nulla dies.
6. Ante oculos ſit priſca tibi clementia; priſcus
Hæreat æternùm pectore fixus amor.

7. Exoret

INTERPRETATIO.

1. O *Deus!* ego *obſervo te, meus animus te ſolum ſurſum aſpectat; et ego committo meas res tuæ tutelæ.* 2. *Confido* in *te Deo* meo; *nec ſit probroſum* mihi *confidere te; nec mea pernicies oblectet animos feros.* 3. *Spes freta te ſit opprobrium nemini:* Iſta *natio quæ violata nulla injuria ſævit, ſit infamia orbis* terrarum. 4. O *benigne Parens! concede* mihi *ſcire viam; ſuſtenta* meos *greſſus; et aperi* mihi *iter ſalutis,* tuo *lumine prælato.* 5. *Eſto dux mihi, et doce* me *recta,* tu *ſola ſpes* meæ *vitæ! nulla dies auferet mihi ſpem qua potior.* 6. *Priſtina* tua *lenitas ſit ante tuos oculos; priſtinus* tuus *amor maneat infixus tuo animo æternò.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *optativus*, conſtans tribus partibus, *Petitione* ſcilicet, uſque ad verſum octavum; *Confirmatione*, ad verſum decimum ſextum; et *Concluſione petitoria*, inde ad finem uſque.

1. TE OBSERVO] *Obſervo te*, eſt dictio valde emphatica, "*obſervare* enim, inquit Vala, eſt cuſtodire aliquid oculis animoque, in "modum ſpeculatoris, ne nos ſilentio, tacito- "que prætereat."

4. ALME] Vide de hac voce Pſal. xii. 1. *Alma.*

FACE PRÆLATA] Eſt *Metaphora* deſumpta a viatoribus, qui per loca periculoſa et ignota noctu iter facturi, ductorem viæ ſibi aſſumunt, qui per tenebras eorum veſtigia, face prælatâ, dirigat.

7. PREMAT

7. Exoret tua te bonitas ; delicta juventæ
Hæc tegat, et cæcâ crimina nube premat.
8. Eſt juſtus, comiſque Deus ; gens diſcit ab illo
Devia, quod fugiat, quodque ſequatur iter.
9. Mens quibus eſt humilis, manſuetaque pectora, tutas,
Hoc duce, corripient expedientque vias.
10. Illius obſequio vitam qui mancipat, illi
Vallat iter fas hinc, Numinis inde favor.
11. Da mihi, da fœdæ veniam, Pater optime ! culpæ ;
Te rogo per patrii quidquid amoris habes.
12. Quantus hic eſt, qui mente Deum timet ? Auſpice cœli
Præſide, ſecuram ſeliget ille viam.
13. Gens ignara mali gaudebit pace ſerenâ :
Incolet et patrios ſtirps numeroſa lares.
14. Fœdera ſancta piis Deus et myſteria cœli
Pandet ; et his mentes erudit ipſe rudes.

15. Jugiter

INTERPRETATIO.

7. *Tua bonitas te placet ; hæc operiat offenſas* meæ *juventutis, et obruat* mea *ſcelera tenebroſa nube.* 8. *Deus eſt juſtus, et lenis ; gens aberrans diſcit ab illo,* iter *quod evitet, et quod inſequatur.* 9. Illi *quibus eſt animus demiſſus, et* quorum *corda* ſunt *mitia, ſub ejus ductu ingredientur, et conficient itinera ſecura.* 10. *Hinc æquitas, illinc gratia Dei ſepit viam iſtius* hominis *qui addicit vitam* ſuam *illius obedientiæ.* 11. *O optime Pater ! concede, concede mihi remiſſionem turpis* mei *criminis ; oro te per omnem paternum amorem quem poſſides.* 12. *Quam magnus* eſt *ille* vir *qui Deum animo veretur ? Ille eliget tutum iter ſub auſpiciis Rectoris cœli.* 13. *Gens neſcia mali* lætabitur *pace tranquilla : et frequens* ipſius *progenies habitabit paternas ædes.* 14. *Deus aperiet piis* hominibus *ſacra* ſua *pacta et myſteria cœleſtia ; et ipſe inſtruit horum ignaros animos.*

ANNOTATIONES.

7. PREMAT] Hoc verbum hîc ſumitur eodem ſenſu quo in illo loco Virgilii :

Concordes animæ nunc et dum nocte premuntur, *Æn.* vi. 827.

10. MANCIPAT VITAM] *Mancipare vitam,* perquam emphatice ſignificat *vitam* addicere, abalienare, ut non ſibi, ſed Deo vivat. De hac phraſi conſule Pſal. xii. 2. *Mancipat ora.*

11. DA MIHI, DA — VENIAM] Repetitio verbi, in hoc verſu, bene exprimit ardorem et vehementiam, qua animus tactus pœnitentia remiſſionem ſui criminis efflagitat, et impatienter ſtit.

13. LARES] De primaria ſignificatione vocis *Lares,* vide Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque* lares.

14. MYSTERIA] *Myſterium,* a Græca voce μυστήριον, Latine dicitur *arcanum,* vel ſub quo arcani aliquid latet, quodque non perficitur niſi occulta aliqua ſacrorum ratione : derivatur a *myſta,* Græcæ μύστης, ſacra diſcens, myſteriorum peritus, initiatus ſacris alicujus numinis.

HIS MENTES ERUDIT] *His* ponitur hic pro *horum,* ut ſupra *cui* pro *cujus,* in Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

15. TUEOR

15. Jugiter hunc oculis tueor: mihi porriget ille
Promptus opem, laqueis expedietque pedes.
16. Me, Deus! adſpecta placidus; miſerere jacentis;
Et deſolato mox mihi tende manum.
17. Ah! mala creverunt, et curis mille fatigor;
Tu mala, tu mentis nubila pelle meæ.
18. Hos, quibus infeſtor, quibus obruor, adſpice fluctus;
Et veniam famulo da, Pater alme! tuo.
19. Mille pharetratas oculis circumſpice turmas,
Turgentes odiis, terrificiſque minis.
20. Eripe me turbis; te ſolo vindice nitor:
Ne ſit dedecori ſpes mea nixa Deo.
21. Me mea defendat pietas, et candida virtus;
Et, tua quæ ſolum reſpicit ora, fides.

22. Tu

INTERPRETATIO.

15. Ego *perpetuo ſpecto hunc oculis* meis: *ille feſtinus extendet mihi auxilium, et liberabit pedes* meos ab *inſidiis.* 16. O *Deus! intuere me placide; miſereſce* mei *proſtrati; et protinus porrige manum* tuam *mihi deſerto.* 17. *Heu! mala* mea *aucta ſunt, et vexor mille curis: tu averte mala* mea, *tu diſſipa nubes meæ mentis.* 18. *Intuere hos fluctus, quibus inquietor, quibus mergor; et,* o *benigne Pater! concede remiſſionem tuo ſervo.* 19. *Circumſpice oculis* tuis *mille catervas pharetris armatas, quæ tument odiis, et horridis interminationibus.* 20. *Libera me* a *turbationibus; te unico* meo *defenſore confido; ne mea ſpes freta Deo ſit pudori* mihi. 21. *Mea pietas, et ſincera virtus protegat me; et fides quæ intuetur tuam faciem ſolummodo.*

ANNOTATIONES.

15. TUEOR HUNC OCULIS] Eſt *Pleonaſmus* nominis, hic enim redundat *oculis*: tale Exemplum habes apud Terentium: *Hiſce* oculis *egomet vidi*, Adel. iii. ii. 31. et apud Virgilium:

Obſtupuit —— *Sidonia Dido*
—— *Et ſic* ore *locuta eſt*,
Æn. i. 618.

PROMPTUS] Hîc dicitur per *Enallagen* pro *promptè:* conſule Not. in Pſal. ii. 12. *Securus.*

16. PLACIDUS ADSPECTA] *Placidus* hic adverbialiter ſumitur pro *placide*, more Poetis haud inuſitato, ut ſupra dictum, Pſal. ii. 12. *Securus.*

17. TU — TU] Eſt *Anaphora*, ut etiam in verſiculo ſequenti *quibus:* de qua Figura vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra*, etc.

18. FLUCTUS] Vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice* fluctus.

ALME] De hac voce ſupra in Pſal. xii. 2. *Alma.*

19. PHARETRATAS] Id eſt *Pharetra accinctas*, a *pharetra* in ...umentum in quo ſagittæ reponuntur. A Græco φέρω, *fero*, et τραῦμα, *vulnus*; quia fert lethalia tela.

20. TE VINDICE] De hac peculiari ſignificatione hujus vocis *vindex* vide ſupra Not. in Pſal. xxi. 5. *Vindice.*

21. CANDIDA] De Etymologia et uſu hujus vocis vide Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

ORA] Pro *vultum*, ut ſupra Pſal. vii. 5. *Ora.*

22. MURUS

22. Tu Pater Iſacidis, tu murus aheneus eſto;
Et ſacri clypeus præſidiumque gregis.

INTERPRETATIO.

22. *Tu* eſto *Pater, tu eſto æneus murus poſteris Iſaaci; et ſcutum atque munimentum ſacri cœtûs.*

ANNOTATIONES.

22. MURUS AHENEUS] De Metaphorica ſignificatione hujus locutionis vide ſupra Pſal. ix. 9.

GREGIS] Vide Pſal. i. 1. *Grege.*

XXVI.

TE, Deus! appello, vitam qui puriter egi;
Te fidi: ſtabilis pes mihi ſemper erit.
2. Nunc age cenſuram, cum moribus excute pectus;
Quidquid et arcanæ pectora labis habent.
3. Fixus amor menti tuus eſt; benefacta putanti
Omne fuit ſtudium, te duce, recta ſequi.
4. Nec Balatro, nec Vappa levis, nec dedita technis
Turba, ſodalitii pars fuit ulla mei.

5. Hunc

INTERPRETATIO.

1. O *Deus!* ego *teſtor te*, ego *qui tranſegi vitam* meam *pure*; ego in *te confiſus ſum: meus pes ſemper erit immobilis.* 2. *Jam cenſuram exerceto, examina cor* meum *cum moribus; et quamcunque ſecretam maculam cor continet.* 3. *Amor tuus infixus eſt animo* meo; *omnis* mea *cura fuit, cum reputarem* tua *beneficia, ſequi juſtitiam, tuo ductu.* 4. *Neque Balatro, neque vilis Vappa, nec multitudo addicta dolis, fuit ulla pars meæ ſodalitatis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *optativus*, conſtans tribus partibus; *Propoſitione*, uſque ad verſum nonum; *Petitione*, ad ultimum uſque; et *Concluſione*, verſu ultimo.

2. EXCUTE PECTUS] *Excutio* hîc ſumitur pro *ſcrutari*, ſive *diligenter inquirere*, quo modo etiam uſus eſt Cicero, *Nihil eſt Glaucia quod metuas, non* excutio *te: ſiquid forte ferri habuiſti, non ſcrutor*, Pro Roſc. Amer. 97.

PECTORA] Pluralis numerus pro ſingulari, ut ſupra Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

4. BALATRO] *Balatro* eſt *homo nihili.* De Etymologia hujus vocis non ſatis conſtat; quidam a *balatu*, i. e. vaniloquentia derivant: alii volunt *balatronem* eſſe quaſi *blatronem*, a *blaterare*, i. e. inepte clamare. Eadem vox apud Horatium occurrit:

Mendici, mimæ, balatrones ——
i. *Serm.* ii. 2.

VAPPA LEVIS] *Vappa* proprie ſignificat vini vitium quod ſponte deferbuit et odorem ſaporemque amiſit. Quemadmodum occurrit etiam apud Horatium:

Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque *profeſtis*,
ii. Serm. iii. 144.

Inde

5. Hunc ego, flagitiis vitam qui polluit, odi;
Nec mihi vir nequam fœdere junctus erat.
6. Ergò, ubi me purâ luſtravi fluminis undâ,
Ante tuas aras, cum prece, thura dabo.
7. Hìc ego perſolvam grates; miracula pandens
Hìc tua, te Dominum præco ſub aſtra feram.
8. Traxit amore ſui tua me domus, æmula cœlo,
Quæque tuâ ſemper regia luce nitet.
9. Ne me, quâ pereunt fontes, involve ruinâ;
Nec tumidis, ſævo cum grege, merge vadis.

10. Eſt

INTERPRETATIO.

5. *Ego odio* habui *eum qui contaminat vitam* ſuam *ſceleribus*; *nec improbus homo ſociatus erat mecum pacto.* 6. *Quapropter cum expiaverim me* ipſum *purâ aquâ fluminis, offeram thura, cum precatione, ante tua altaria.* 7. *Hìc ego reddam gratias* tibi; *hìc ego præco aperiens tua miracula exaltabo te Dominum ad ſidera.* 8. *Tua domus, ſimilis cœlo, attraxit me amore ſui, et regia quæ ſemper ſplendet tuo lumine.* 9. *Ne implica me ruinâ quâ nocentes pereunt*; *neque obrue me tumeſcentibus fluctibus, cum ferâ turbâ.*

ANNOTATIONES.

Inde transfertur ad hominem ignavum, vilem et nugatorem, ut idem Horatius:

——— *Non ego avarum*
Quum veto te fieri, vappam *jubeo aut nebulonem,* i. Serm. i. 104.

TECHNIS] De Etymologia et ſignificatione hujus vocis vide Pſal. v. 10. *Technis.*

6. LUSTRAVI] De hac voce vide Not. in Pſal. xiv. 2. *Luſtravitque*, etc.

LUSTRAVI ME PURA UNDA FLUMINIS] In ſignum nempe meæ innocentiæ; ex more Judæorum per legem Moſaicam præſcripto, *Deut.* xxi. 6. Idem ritus purificationis etiam apud alias gentes invaluit. Non enim attrectabant ſacra, nec ad ſacrificium offerendum accedebant, niſi prius lotis manibus: præſertim ſi cæde aliqua fœdi eſſent. Lotio fiebat, non ſtagnanti, aut pluviali aqua; ſed vivâ ac perenni, qualis eſt fontium ac fluminum. Unde Æneas apud Virgilium ſic loquitur:

Tu, genitor, cape ſacra manu, patrioſque penates:
Me bello e tanto digreſſum et cæde recenti,
Attrectare nefas; donec me flumine vivo
Abluero ——— *Æn.* ii. 717.

THURA DABO] *Thus* eſt incenſum quo Diis, vel Deo, ſacrificabatur. Quidam derivant ἀπὸ τῦ θύω, *odorem facio*, vel potius a θύω, *ſacrifico*; quòd qui ſacrificabant, thure utebantur: alii tamen credunt eſſe dictum a tunſis glebis, quia de arbore deſtillat, et a terra ſubjecta combibitur, in eaque congelatur, indeque tunſis glebis colligitur. *Thura*, inquit Plinius, *præter Arabiam nullis, ac ne Arabiæ quidem univerſæ*, Lib. xii. c. xiv. 1.

7. SUB ASTRA] Vide Notam in Pſal. iii. 3. *Sub aſtra.*

9. GREGE] De hac voce ſupra dictum ad Pſal. i. 1. *Grege.*

VADIS] *Vada, brevia, ſyrtes*, communiter ſignificant partes illas maris, ubi frequentes, et vento mutabiles fiunt arenarum aggeſtiones: *vada* quidem dicta, quia pedibus illic facile eſt *vadere*, difficile navibus; *brevia*, quia *brevis* et parum alta ibidem eſt aqua; *ſyrtes* vero quaſi σύρτεις, a σύρω, *traho*, quia eò limum arenamque, et ſaxa ingentia fluctus *trahunt.*

Hic

10. Eſt illi ſcelerata manus; corruptaque donis
Dextera venalis, per ſcelus, auget opes.
11. Hunc ego declinans, incedam tramite recto:
Tu modò fer, quam te poſco, miſertus opem.
12. Legis ad obſequium flectam veſtigia; laudes
Et, coram populo, vox canet alta tuas.

INTERPRETATIO.

10. *Manus* ipſius *eſt nefaria; et mercenaria dextera, corrupta muneribus, nefarie accumulat divitias.* 11. *Ego hunc fugiens, ambulabo* in *rectâ ſemitâ: ſolummodo tu miſertus* mei *adfer auxilium quod te oro.* 12. *Convertam greſſus* meos *ad obſervantiam* tuæ *legis; et alta vox* mea *cantabit tuas laudes, coram populo.*

XXVII.

CUR ego formidem? Lux, et ſpes certa ſalutis
Eſt Deus, et vitæ firma columna meæ.
2. Barbara gens, in me dum rictibus irruit atris,
Poplite ſucciduo lapſa momordit humum.
3. Non ego ferratas acies, nec ſtricta timebo
Spicula: cœleſtis ſpem mihi fulcit amor.
4. Ore Dei, temploque frui, dum vita manebit,
Summa fuit voti, ſumma futura mei eſt.
5. Ille ſacris adytis bonus, et penetralibus altis
Me teget; et rupis, cum premar, inſtar erit.

6. Ille,

INTERPRETATIO.

1. *Cur ego timeam? Deus eſt lumen* meum, *et certa ſpes* meæ *ſalutis, et firmum præſidium meæ vitæ.* 2. *Dum barbara natio irrupit in me diris rictibus, proſtrata momordit terram poplite ſuccumbente.* 3. *Ego non* metuam *copias ferro inſtructas, nec metuam tela* in me *parata: cœleſtis amor ſuſtinet meam ſpem.* 4. *Fuit et futura eſt ſumma mei deſiderii, frui vultu et templo Dei, dum vita* mea *permanebit.* 5. *Ille bonus ocultabit me* in *ſacris* ſuis *adytis, et altis receſſibus; et erit* mihi *inſtar rupis, cum infeſter.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis mixti, partim *didacticus*, partim *optativus*; et conſtat tribus partibus; *Propoſitione*, ad verſum ſeptimum; *Petitione*, ad verſum ultimum uſque; et *Concluſione*, verſu ultimo.

3. STRICTA SPICULA] Hoc Epitheton *ſtricta* proprie de gladio dicitur, cum evaginatur et ad ictum impingendum paratur.

5. ADYTIS] De Etymologia et propria ſignificatione hujus vocis *adyta* vide Pſal. xx. 2. *Adytis.*

PENE-

6. Ille, quibus cingor, ducibus me præferet ipſis:
Hunc celebrans, aris debita thura feram.
7. Te, Deus! inclamo: facilis, Deus! annue votis;
Meque ſalutiferâ protege fortis ope.
8. Reſpice me ſolum, dixiſti: juſſa peregi;
Noſtra tuo ſolum mens avet ore frui.
9. Lumina deflectens, famulum ne reſpue; triſtem
Ne fuge, qui vitæ ſpes mihi ſemper eras!
10. Me licèt horreret pater, et patris æmula mater;
Dextra tamen, ſpero, me tua tollet humo.
11. Tu, quod iter ſubeam, monſtra; facilemque clienti,
Hoſtis ut evitem ſpicula, pande viam.
12. Subtrahe me populi furiis, qui crimine ficto
Me premit, immani ſpirat et ore minas.
13. Spem mihi tu reparas, venturæ gaudia vitæ
Dum recolo, et cœli quæ bona civis habet.

14. Fide

INTERPRETATIO.

6. *Ille anteponet me ipſis ducibus quibus circumvenior:* ego *hunc laudans offeram* ſuper illius *altaribus debita thura.* 7. O *Deus! invoco te:* O *Deus! benignè concede mea optata; et fortiter me tutare* tuo *ſalutari auxilio.* 8. Tu *dixiſti* mihi, *intuere me unum:* ego *perfeci* tua *mandata; animus meus cupit potiri tuo vultu ſolummodo.* 9. *Ne rejice ſervum* tuum, *avertens* tuos *oculos; ne declina* me *mœſtum,* tu *qui ſemper eras ſpes* meæ *vitæ.* 10. *Etſi pater abhorreret me, et mater imitatrix patris; attamen, ſpero, tua dextra, eriget me humo.* 11. *Tu oſtende* mihi *viam quam ingrediar; et patefacito facilem ſemitam* tuo *famulo, ut effugiam tela hoſtis* mei. 12. *Eripe me furoribus populi, qui inſectatur me falſo crimine, et efflat minas diro ore.* 13. *Tu reficis meam ſpem, dum meditor gaudia futuræ vitæ, et bona quæ cœleſtis civis poſſidet.*

ANNOTATIONES.

PENETRALIBUS] De hac voce vide Not. in Pſal. xx. 5. *Penetralibus.*

6. THURA] Vide ſupra Notam in Pſal. xxvi. 6. *Thura.*

7. FACILIS] *Facilis* hìc adverbialiter ponitur pro *facilè*, Græcorum more, ut ſupra dictum, Pſal. ii. 12. *Securus.*

FORTIS] *Fortis* etiam pro *fortiter*, per eandem Figuram.

10. DEXTRA] Vide Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

11. CLIENTI] *Cliens* apud Romanos unus erat e Plebeiis quem unus e Proceribus in ſuam tutelam adoptabat: hujuſmodi neceſſitudo id ferebat ut Cliens caput ac fortunas ſuas Patroni ſui patrocinio tutaretur. *Cliens* ponitur etiam pro ſectatore, et pro eo qui ſub tutela alterius, et quaſi famulus eſt. Ita Plautus: Clientes *ſibi omnes volunt eſſe multos*, Men. iv. ii. 4.

14. Fide Deo, firmaque fidem : ſunt præmia præſtò ;
Erigit, et mentes ſuſtinet ille pias.

INTERPRETATIO.

14. In *Deo confide, et confirma fidem* tuam : *mercedes adſunt ; ille levat, et fulcit pios animos.*

XXVIII.

TE, Deus ! imploro, mea vita ! ſilentia rumpe,
Ne peream, ceu qui ſe propè buſta videt.
2. Annue quæſitis, ferio dum ſidera planctu ;
Ad tua dum ſupplex porrigo templa manus.
3. Sint procul artifices fraudum, qui blanda loquuntur ;
Dum ſociis laqueos mens ſcelerata parat.
4. Redde parem meritis mercedem ; crimine dignas
Fac, Deus ! ut pœnas menſque manuſque luant.
5. Corruet, æthereæ quiſquis miracula dextræ
Non ſtupet, et nullâ reſtituetur ope.
6. Gloria ſit ſuperûm Regi, qui ſæpe vocantem
Audiit, et memori condidit aure preces.

7. Hic

INTERPRETATIO.

1. O *Deus, mea vita ! obſecro te, rumpe ſilentium, ne* ego *inteream, ut* is *qui videt ſeipſum prope ſepulchrum.* 2. *Concede* mea *optata, dum pulſo aſtra ploratu ; dum ſupplicans extendo manus* meas *ad tuum templum.* 3. *Auctores fraudum procul abſint* a me, *qui loquuntur blanditias ; dum* ipſorum *animus nefarius præparat inſidias* ſuis *ſodalibus.* 4. *Repende mercedem æqualem* illorum *meritis ;* O *Deus ! da ut animus* eorum *et manus ſolvant pœnas dignas ſcelere.* 5. *Quicunque non ſuſpicit miranda tuæ cœleſtis dextræ, concidet, et relevabitur nullo auxilio.* 6. *Gloria ſit Regi ſuperorum, qui ſæpe audivit* me *invocantem* eum, *et repoſuit* meas *precationes memori aure.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis mixti, partim *optativus*, partim *euchariſticus. Precatio*, continetur quinque primis verſibus ; *Laudatio* vero tribus ſequentibus.

1. SILENTIA] Plurali numero utitur pro ſingulari, ut ſupra Pſal. ii. 6. *Sceptra*. Idem etiam notandum de voce *buſta* pro *buſtum*.

BUSTA] *Buſtum* proprie dicitur locus in quo mortuus eſt combuſtus et ſepultus ; et dicitur *buſtum* quaſi *bene uſtum*.

2. TUA TEMPLA] *Templa* hîc pro *templum*, pluralis numerus ſcilicet pro ſingulari, ut ſupra.

5. DEXTRÆ] Vide ſupra Notam in Pſal. iii. 7. *Dextraque*.

STUPET] Perquam emphatice dixit *ſtupet* pro *miratur, ſtupere* enim proprie is dicitur qui in re aliqua contemplanda manet immotus, et quaſi torpore quodam correptus.

6. SUPERÛM] Dixit per *Syncopen* pro *ſuperorum* ; ut in ſequentibus *audiit* pro *audivit*.

7. NUMERIS

7. Hic rupes, clypeuſque mihi eſt; hoc freta, revixit
Languida mens: numeris hunc canet illa novis.
8. Attulit hic quoties regi quotieſque ſalutem?
Hic ſociis quoties turris ahena fuit?
9. Cuſtodi, populumque bea, Pater! inſtrue menſas;
Et ſoboli lauro perpete cinge comas.

INTERPRETATIO.

7. *Hic eſt rupes et ſcutum meum*; meus *animus langueſcens*, *freta illo*, *in vitam rediit*: *ille* (animus) *cantabit hunc novis carminibus*. 8. *Quoties et quoties ille attulit ſalutem* ſuo *regi*? *quoties hic fuit ahenea turris* ſuis *amicis*? 9. O *Pater! conſerva et bea populum* tuum, *appara* huic *menſas*; *et corona crines* tuæ *ſobolis perpetuâ lauro*.

ANNOTATIONES.

7. NUMERIS] De hac voce vide ſupra Notam in Pſal. v. 11. *Numeris*.

8. QUOTIES — QUOTIESQUE] Eſt *Anaphora*, eademque valde emphatica. Vide Not. in Pſal. ii. 6. Sceptra *ferenda dedi* — ſceptra.

9. LAURO CINGE COMAS] i.e. Fac ut ſemper victores evadant et triumphent; nam victores Delphis, et triumphantes Romæ *lauro* coronari ſolebant: ut docet Plinius, *Hiſt. lib.* xv. *c.* 30.

COMAS] *Comas* hîc ponitur pro *caput*, ut ſupra, Pſal. viii. 5. *Comas*.

XXIX.

NUMINIS, Heroes! ſacras agnoſcite vires;
Et, quod ſidereâ fundit ab arce, jubar.
2. Quas ſacra promeruit majeſtas, pandite laudes;
Quæque decet templi figite dona tholis.
3. Eminus

INTERPRETATIO.

1. Vos *Heroes! confitemini ſanctam potentiam Dei*; *et jubar quod* ille *effundit de* ſua *ſtellata arce*. 2. *Celebrate laudes quas ſacro-ſancta* illius *majeſtas merita eſt*; *et affigite donaria*, *quæ convenit*, in *tholis templi*.

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *laudativus*, conſtans duabus partibus; *Hortatione* ſcilicet ad laudem, ad verſum tertium; et *laudum argumentis*, inde ad finem Pſalmi.

1. HEROES] *Heroes* dicuntur *ii*, qui quum fuerint homines, rebus tamen geſtis eam opinionem apud vulgus emeruerunt, ut inter divos relati credantur.

2. THOLIS] *Tholus* eſt vox Græca Θόλος, qua ſignificatur media ac ſuprema pars tecti, in formam ſcuti brevis, in quo trabes coivere, et ad quod dona ſuſpendi conſueverunt, ut apud Virgilium:

—— *Siqua ipſe meis venatibus auxi*
Suſpendive tholo, *aut ſacra ad faſtigia fixi*,
Æn. ix. 408.

3. Eminus auditur Deus, inter nubila; latè
Dum tonat, effusis dum sata mergit aquis.
4. Alta Dei quantâ vox majestate coruscat!
Fulminis in morem, quàm violenta ruit!
5. Frondeus hâc Libani vertex nudatur: et ingens
Dissilit horrisono verbere fracta cedrus.
6. Hâc juga subsultant; veluti, stimulante juventâ,
Bucula per sylvas, monocerosque levis.
7. Hujus et imperio, rutilat polus igne minaci;
Crebraque disruptâ fulmina nube volant.
8. Icta metu deserta tremunt, nemorumque recessus,
Tesquaque montanis vix habitanda feris.
9. Mollibus hæc damis sobolem, sylvisque decorem
Excutit: his templum laudibus omne sonat.
10. Frænat aquas pelagi Deus, et dominatur in undis:
Nec decus imperii terminat ulla dies.
11. Ille suo populo vires, pacisque beatæ,
Hostibus elisis, otia læta dabit.

INTERPRETATIO.

3. *Deus e longinquo exauditur, inter nubes; dum intonat latè, dum obruit arva aquis emissis.* 4. *Quanta majestate excelsa vox Dei fulgurat, quàm violenter decidit instar fulminis!* 5. *Hac* voce *frondosum cacumen Libani denudatur: et vasta cedrus fracta ictu horrendùm sonante diffinditur.* 6. *Hac* voce *montes saltant; ut juvenca in silvis, provocante* eam *juventa, et veluti agilis unicornis.* 7. *Et cœlum inflammatur minitanti igne jussu hujus* vocis; *et repetita fulmina volitant, nube dississa.* 8. *Solitudines metu percussæ tremunt, et secessus lucorum, et tesqua vix habitabilia feris montosis.* 9. *Hæc* vox *excutit prolem teneris damis, et pulchritudinem sylvis: omne templum resonat his laudibus.* 10. *Deus frænat aquas maris, et dominium tenet in undas: nec ulla dies finit honorem* illius *regni.* 11. *Ille præbebit robur suo populo, et lætam quietem felicis pacis,* horum *inimicis contusis.*

ANNOTATIONES.

4. VIOLENTA] Est adjectivum adverbialiter sumptum pro *violenter*, ut supra dictum in voce *Securus*, Psal. ii. 12.

5. LIBANI VERTEX] *Libanus* mons inter Arabes et Phœnices sacris et profanis historiis notissimus; excelsas ferens arbores, præcipue cedros eximias. Ex eo Orontes fluvius oritur.

6. MONOCEROSQUE] De *monocerote* sive unicorni, vide Psal. xxii. 21. *Monocerota.*

7. POLUS] De significatione vocis *polus* vide suprà Psal. xviii. 12. *Polus*, quæ vox ibi ponitur ut hic pro ipso cœlo, per *Synecdochen.*

8. TESQUAQUE] *Tesqua* sunt loca semota, aspera et inculta; et propterea peragendis mysteriis, sive captandis auguriis consecrata. Proinde quidam scribunt *Tesca*, quasi *Tuesca*, a tuendis sacris.

10. DOMINATUR IN UNDIS] Dicimus Latine *Dominari rei*, vel *in rem*, vel *in re*. Hujus postremi extat exemplum apud Ciceronem: *Casus et natura in nobis* dominatur.

XXX.

QUI mea victrici velâsti tempora lauro,
Te, Pater omnipotens! et tua facta canam:
More triumphantis, nostris ne cladibus hostis
Nequiter insultet, muneris omne tui est.
2. Te, Deus! implorans, implevi questibus auras;
Nec mora, cœlesti sum relevatus ope.
3. Me tuus è tumulo favor et pallentibus umbris
Eruit, optatum restituitque diem.

4. Die

INTERPRETATIO.

1. O *omnipotens Pater! qui coronasti mea tempora victrici lauro*, ego *cantabo te et tua opera: ut hostis non nefarie illudat meis calamitatibus, instar triumphantis, est totum* effectum *tui doni.* 2. O *Deus!* ego *te obsecrans, implevi aerem* meis *querelis; et sine mora sum sublevatus* tuo *cœlesti auxilio.* 3. *Tuus favor eripuit me e sepulchro et pallidis umbris, et reddidit* mihi *optatum diem.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *laudativus*, tribus partibus constans; *Propositione*, ad versum quartum; *Hortatione* ad laudes, inde ad versum ultimum; et *Conclusione*, versu ultimo.

1. VELASTI] *Velasti* hìc, per *Syncopen*, ponitur pro *velavisti*

TEMPORA] *Tempus* ea pars capitis, quæ est ad latera. Habet enim caput duo *tempora*; unum a dextra, alterum a sinistra:

Temporibus *geminis canebat sparsa senectus*, Virg. Æn. v. 416.

Nam primo *tempora* canescunt, cavanturque magna diuturnitate temporis: unde quidam *tempora* in capite ob id dicta putant, quod ab iis indicia petamus senectutis. Hìc vero ponuntur *tempora* per *Synecdochen*, pro toto capite.

VICTRICI LAURO] *Laurus victrix* denominatur, quia in victoribus coronandis antiquitus adhibebatur; ut supra adnotatum in Psal. xxviii. 9. *Lauro cinge comas.*

INSULTET] De propria et Metaphorica hujus vocis significatione vide supra Psal. xiii. 4. *Insultet.*

MUNERIS OMNE TUI EST] Vide quæ supra annotavimus ad Psal. xix. 14. *Munus id omne tuum est.*

2. NEC MORA] *Nec mora*, subauditur *erat*, idem valet ac *protinus*, confestim, ut sæpius etiam occurrit apud Virgilium:

Haud mora, *continuo matris præcepta facessit*, Georg. iv. 548.

Vide *Æn.* iii. 548.

3. E TUMULO] De *tumulo*, vide Psal. xvi. 9.

PALLENTIBUS UMBRIS] Tria distinguebant antiqui in homine, animam, corpus, et *umbram*; animam a corpore separatam ad cœlum ascendere, corpus ad terram redire, umbram tumulum circumvolare, vel apud inferos degere opinabantur. Unde Ulysses apud Homerum *Odyss.* xi. 600. ait, se inter inferorum umbras idolum vel *umbram* Herculis vidisse, quocum sermonem habuerat: ipsum vero, id est ipsius animam apud superos degere, ibique frui cœlestium Deorum consortio.

4. ANTE

4. Dic laudes, gens ſancta! Deo; dic ſupplice grates
Pectore, ſidereos ante voluta pedes.
5. Illius hybernâ fugit ira citatiùs horâ;
Unus et eſt vitæ perpetis ille parens:
Me quibus involvunt nocturna crepuſcula, triſtes
Curarum nebulas diſcutit orta dies.
6. Cùm freta ſulcarem ventis felicibus, alnum
Concutiet, dixi, nulla procella meam.
7. Spem mihi firmâſti, murî, Deus! inſtar aheni:
Spes abiit, vultûs te retrahente jubar.

8. Rebus

INTERPRETATIO.

4. O *ſancta gens! canta laudes Deo; canta gratias humili corde, proſtrata ante* illius *ſtellatos pedes.* 5. *Ira illius volat celerius hybernâ horâ; et ille ſolus eſt parens perpetuæ vitæ: Dies orta diſſipat mœſtas nubes curarum, quibus crepuſcula noctis implicant me.* 6. *Cum proſcinderem æquora proſperis ventis, dixi, nulla tempeſtas labefaciet meum navigium.* 7. Tu, O *Deus! inſtar muri abenei, confirmâſti meam ſpem: te renovente jubar* tui *vultus, ſpes* mea *evanuit.*

ANNOTATIONES.

4. ANTE VOLUTA PEDES] Conſule Notam in Pſal. v. 7. *Sternar et* ante pedes.

5. HYBERNA HORA] *Hora* eſt vox Græcæ originis ὥρα, et ſignificat quamcunque æternitatis partem, ſive annuum, ſive diurnum, ſive nocturnum ſpatium complectens. Dies *hyberna* obſcura fere, procelloſa et nimbis obducta, unde apta eſt imago mentis tetricæ vel averſæ, et frontis contractæ: ſed dies hyberni etiam breviſſimæ, ſecundum illud Virgilii:

Quid tantum Oceano properent ſe tingere ſoles,
Hyberni ——— *Georg.* ii. 481.

quapropter rite *hora hyberna* illuſtrat iram, et iræ brevitatem.

CREPUSCULA] *Crepuſcula* quaſi *crepera*, i. e. dubia lux; utrique tempori poſſit jungi, uſus tamen ut matutino jungamus obtinuit. Aliquando autem, ut hìc, jungitur veſpertino.

6. FRETA] *Fretum Synecdochicè* pro mari in genere: *fretum* enim proprie eſt anguſtum mare inter duas terras: ut *fretum Siculum, Gaditanum*, etc. a fervendo dictum, quod in eo mare compreſſum efferveſcat, ac veluti ebulliat.

FRETA SULCAREM VENTIS FELICIBUS] *Sulcare freta* eſt *Metaphora* ab arando, et ſignificat idem quod *navigare*: et *ſecundis vel felicibus ventis navigare*, is dicitur cui res ex ſententiâ ſuccedunt. Ita Horatius in Sermonibus:

Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo,
Non tamen adverſis *ætatem ducimus* Auſtris,
ii. Serm. ii. 871.

ALNUM CONCUTIET] *Alnus* proprie eſt arbor fluvialis, ſive paluſtris, notiſſima; Anglicè, the Alder-tree: inde Poetice ſumitur pro navigiolo, quia ex trunco alni excavatæ fiebant ejuſmodi Scaphæ, teſte Virgilio:

— Alnos *primum fluvii ſenſêre cavatas,*
Georg. i. 136.

7. FIRMASTI] Dixit per *Syncopen* pro *firmaviſti*; ut etiam *abiit* pro *abivit*.

TE RETRAHENTE JUBAR] Eſt *Metaphora* a ſole deſumpta.

8. REBUS

8. Rebus in acciſis, tenſis ad ſidera palmis,
Hæc mihi, nam memini, fuſa querela fuit:
9. Quid juvat exitio caput hoc depoſcere? Noſtræ
Quis necis, et fuſi ſanguinis uſus erit?
Tene, fidemve tuam, cineres cantare repôſti,
Solvere vel grates muta ſepulchra queunt?
10. Me, Pater! exaudi, famuli bonus annue votis;
Et pactam propera ferre benignus opem.
11. Tu facis ut lachrymis ſuccedat riſus: amictu
Tu pro lugubri coccina ferre jubes.
12. Ergò, poli dum luce fruar, tibi carmina pangam:
Factorumque recens gratia ſemper erit.

INTERPRETATIO.

8. *In* meis *afflictis rebus, ubi porrexiſſem manus* meas *ad aſtra, hic queſtus, nam reminiſcor, effuſus fuit a me:* 9. *Quid prodeſt poſcere hoc caput ad mortem? Quænam erit utilitas meæ mortis, et* mei *ſanguinis effuſi? Num cineres reconditi poſſunt cantare te vel tuam fidem, vel poſſunt ſilentia ſepulchra reddere gratias* tibi? 10. O *pater! audi me, propitius concede vota* tui *ſervi; et almus feſtina adferre* mihi *promiſſum auxilium.* 11. *Tu facis ut riſus ſuccedat* meis *fletibus: tu jubes* me *geſtare coccina, pro luctuoſo veſtitu.* 12. *Quapropter, dum* ego *potiar* lumine *cœli, componam hymnos tibi: et* gratia tuorum *actorum ſemper erit recens* apud me.

ANNOTATIONES.

8. REBUS ACCISIS] *Res acciſæ*, i. e. extenuatæ, afflictæ, et imminutæ, ut apud Livium iii. 10.

9. REPÔSTI] Per *Syncopen* pro *repoſiti*, ut ſupra dictum de *repôſta*, Pſal. xvi. 1.

10. BONUS — BENIGNUS] Sunt hìc adjectiva, per *Enallagen*, adverbialiter ſumpta; de quâ Figurâ conſule Pſal. ii. 12. *Securus.*

11. COCCINA] *Coccinum* ponitur pro *coccinâ veſte*, ut apud Martialem:

Zoilus ægrotat: faciunt hanc ſtragula febrem:
Si fuerit ſanus, coccina quid facient?
Lib. ii. Epig. xvi. 1.

Hoc veſtitu opulentiores et proſperâ uſi fortunâ indui ſolebant. Teſte eodem auctore:

Non niſi vel cocco *madidâ vel murice tinctâ*
Veſte nites ——— Lib. v. Ep. xxiv. 5.

12. POLI] De hac voce vide ſupra Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

CARMINA PANGAM] De ſignificatione hujus vocis *pangere*, vide Pſal. ix. 11. *Pangite.*

XXXI.

ARX mea! te fidi, facto pudor abſit; et, æqui
Arbiter, alme Parens! dum premor, adfer opem.
2. Eia age! rumpe moras; inclina leniter aurem:
Unica tu rupes, turris et una mihi es.
3. Spes vitæ columenque meæ! tu dirige greſſus;
Et majeſtatis da documenta tuæ.
4. Exue me pedicis, mea vis! quibus implicor inſons;
Et clandeſtinis eripe, quæſo, dolis.
5. Tutelæ me credo tuæ, dextræque fideli
Hanc animam, vitæ fons et origo meæ!
6. Hunc ego qui fraudes concinnat abominor; unum
Te ſequor; in te ſpes certa repôſta mihi eſt.
7. Me tua ſolatur bonitas: tu lumine juſto
Adſpicis ærumnas quas ſine fine tuli.
8. Solvit,

INTERPRETATIO.

1. Mea arx! *in* te *confiſus ſum, ne pudor ſit* huic meo *facto*; *et*, o *benigne Parens, Judex æquitatis! adfer opem mihi, dum vexor.* 2. *Eia age! abrumpe moras*; *lenè inflecte aurem* mihi: *tu es ſola rupes, et ſola turris mihi.* 3. *Spes et tutela meæ vitæ! tu dirige* mea *veſtigia*; *et da exempla tuæ majeſtatis.* 4. O tu *mea potentia! libera me vinculis, quibus* ego *innocens involvor*; *et exime me, oro* te, *arcanis inſidiis.* 5. O tu *auctor et principium meæ vitæ! committo me tuo præſidio, et hanc animam* tuæ *fidæ dextræ.* 6. *Ego deteſtor hunc qui componit fraudes*; *ſequor te ſolum*; *certa ſpes mea collocata eſt in te.* 7. *Tua bonitas me conſolatur: tu adſpectas æquo oculo angores quos indeſinenter paſſus ſum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis mixti, *optativus*, ſcilicet, *euchariſticus*, et *didacticus*, ac proinde conſtat ex tribus partibus; *Precatione*, ad verſum viceſimum; *Laudatione*, ad verſum viceſimum quartum; et *Concluſione didacticâ*, duobus ultimis verſibus.

1. ALME] De hujus epitheti ſignificatione et Etymologia vide ſupra Pſal. xii. 1. *Alma.*

2. EIA AGE] De voce *Eia* vide Pſal. ii. 3. *Age* eſt Græcorum more, qui ἄγε et ἄγετε eodem modo utuntur; ut apud Homerum occurrit, νῦν δ' ἄγε δ', quem morem loquendi imitatur Virgilius:

Quare agite *o proprios generatim diſcite cultus*, Georg. ii. 35.

5. DEXTRÆ] Per *Syncopen* pro *dexteræ.*

6. ABOMINOR] Proprie eſt rem aliquam, veluti *malum omen* deteſtari, execrarique, et a nobis amoliri. Dicitur etiam *abominari*, cum aliquod verbum veluti ſiniſtri ominis deprecamur: ut apud Suetonium: *Et in ultima cognitione pro tribulali*, acceſſiſſe ad finem mortalitatis, *quanquam* abominantibus *qui audiebant, ſemel atque iterum pronuntiavit*, Claud. c. xvii.

REPÔSTA] Per *Syncopen* pro *repoſita*, ut ſupra Pſal. xvi. 1. *Repoſta.*

8. DEXTRA

8. Solvit, et hoſtiles tua rupit dextra catenas;
Enſibus obſeſſas explicuitque vias.
9. Mitis ades, fractumque malis bonus erige: mentem
Torpor habet; macies viſcera; ruga genas.
10. Vita mihi gemitu, lachrymis conſumitur ætas,
Diſſipat et vires, rodit et oſſa dolor.
11. Hoſtibus opprobrium, vicinis fabula vixi,
Et, quibus occurri, civibus horror eram.
12. Non magis extinctos mergunt oblivia; vilis
Nec magis eſt teſtæ lamina ficta luto.
13. Oſſa tremunt, proceres dum cerno dira minantes,
Et conjuratas in mea fata manus.
14. Te tamen adſpecto, Deus! et mens arma, minaſque
Deſpicit hoſtiles, Numine nixa tuo.
15. Lubrica tu fragilis diſpenſas tempora vitæ:
Hoſtica nunc jugulo ſpicula pelle meo.

16. Prome

INTERPRETATIO.

8. *Tua dextera diſſolvit, et fregit vincula hoſtium, et expedivit vias circumdatas gladiis.* 9. *Lenis adeſto, et bonus attolle* me *afflictum malis: languor tenet animum* meum; *tabes* tenet *viſcera*; *ruga* tenet *genas.* 10. *Vita mea* abſumitur *gemendo, ætas abſumitur lachrymando, mœſtitia tum conſumit* meas *vires, tum corrodit* mea *oſſa.* 11. Vixi *probrum hoſtium* meorum, *vixi fabula vicinorum; et eram terror civium quibus obveni.* 12. *Oblivio non magis obruit mortuos* quam me; *nec lamina teſtæ formata e luto eſt magis neglecta* quam ego ſum. 13. *Oſſa* mea *contremiſcunt, dum video magnates interminantes* mihi *terribilia, et catervas confœderatas in meam mortem.* 14. *At, O Deus!* ego *ſpecto ad te; et animus* meus, *fretus tuo numine, contemnit arma et interminationes hoſtium.* 15. *Tu diſponis pereuntia tempora* meæ *fluxæ vitæ: jam averte tela hoſtium* a *meo gutture.*

ANNOTATIONES.

8. DEXTRA] Pro *dextera*, per *Syncopen*, ut jam ſæpius dictum: vide Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

9. MITIS — BONUS] Hîc iterum occurrit *Enallage* adjectivi pro adverbio: ad exemplum Pſal. ii. 12. *Securus.*

12. OBLIVIA] De hac voce Poetica vide ſupra Pſal. ix. 18. *Mergent oblivia.* Huc accedat pluralem numerum hîc uſurpari pro ſingulari.

13. IN MEA FATA] i. e. *In meum fatum*, plurali numero ſcilicet uſurpato pro ſingulari. *Fatum* vero, a *Fatus* in paſſiva ſignificatione, id eſt *dictum*; unde ſignificat *juſſum* et *dictum Dei. Fatum* ita definitur a Cicerone, *de Div.* i. 125. "*Fatum*, inquit, "id appello quod Græci εἱμαρμένην, id eſt "ordinem, ſeriemque cauſarum, quum cau- "ſæ cauſa nexa rem ex ſe gignat: ea eſt ex "omni æternitate fluens veritas ſempiter- "na." Unde *Fatum* ſumitur ut hîc pro morte: quod nihil tam neceſſarium impendeat homini quam mors.

15. JUGULO] De hac voce vid. Not. in Pſal. vii. 1. *Jugulo.*

16. Prome jubar, vultûſque tui me luce ſerena:
Et fer opem, per te, te, Pater alme! rogo.
17. Ne mihi ſit probro pietas aut vota vocanti:
Buſtaque perverſis ora pudenda premant.
18. Muteſcat gens fraudis amans, quæ turgida faſtu
Sævit, et inſontes dente proterva petit.
19. Quanta ſequeſtravit bonitas tua præmia juſtis!
Quàm fuit et famulis dextra benigna tuis!
20. Dum faſtu, dum felle tumens furit impius hoſtis,
Hos arcana tuæ protegit umbra domûs.
21. Hæc tua laudetur bonitas, mirabilis orbi,
Quæ mihi præſidium, turris et inſtar erat.
22. Mentis inops, vultum te ſubtraxiſſe querebar:
Sed famuli votis auris aperta fuit.
23. Ergò Dei vos urat amor, pia pectora! merces
Ampla Pios, Faſtum debita pœna manet.
24. Perdurate,

INTERPRETATIO.

16. *Profer jubar* tuum, *et ſerena me lumine tui vultûs: et*, o *benigne Pater! obſecro* te, *per te*, per *te*, *adſer opem mihi.* 17. *Ne* mea *pietas aut vota ſint opprobrio mihi* te *invocanti: et ſepulchrum claudat infamia ora depravatorum.* 18. *Obmuteſcat gens amatrix doli, quæ tumens arrogantiâ furit, et laceſſit innocentes petulanter dente.* 19. *Quam magnas mercedes bonitas tua deſtinavit juſtis! Et quam benefica fuit* tua *dextra ſervis tuis!* 20. *Secreta umbra tuæ domûs defendit hos, dum nefarius hoſtis* turgens *arrogantiâ, dum turgens felle ſævit.* 21. *Laudetur* hæc *tua bonitas orbi terrarum admiranda, quæ erat munimentum mihi et inſtar turris.* 22. Ego *impos mentis conqueſtus ſum te ſubduxiſſe* mihi *faciem* tuam: *ſed* tua *auris patebat precibus ſervi* tui. 23. *Ergo*, o *pia corda! amor Dei accendat vos: largum præmium* manet *Pios, pœna digna manet ſuperbiam.*

ANNOTATIONES.

16. PER TE, TE] Eſt elegans *Epizeuxis:* quàm emphatice vox *te* geminata arguit ardorem et vehementiam, qua pius animus divinæ gratiæ perceptionem ſitit et impatienter exoptat.

ALME] Vide ſupra Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

17. BUSTA] De hac voce jam dictum ad Pſal. xxviii. 1. *Buſta.* Pluralis etiam pro ſingulari.

PERVERSIS] Eſt *Antiptoſis* dativi caſûs pro genitivo, ut ſupra, Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

19. SEQUESTRAVIT] De hac voce ſupra adnotavimus ad Pſal. xxi. 12. *Sequeſtratam.*

DEXTRA] Vide Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

20. FELLE TUMENS] De propriâ et Metaphoricâ ſignificatione vocis *felle*, vide Pſal. xv. 3. *Felle caret.*

22. MENTIS INOPS] i. e. *Mente captus*, vel *deſtitutus:* quo modo Virgilius dixit *inops animi:*

Sævit inops animi, *totamque incenſa per urbem*, Æn. iv. 300.

23. FASTUM] *Faſtus* hîc ſumitur perſonaliter pro *faſtuoſo*; more Poetico, de quo ſupra pluſquam ſemel dictum, vide Pſal. i. 1. *Impietas.*

Hujus

24. Perdurate, Deo ſpem qui fixiſtis in uno;
Viribus et mentes inſtruet ille novis.

INTERPRETATIO.

24. *Perſeverate vos qui collocaſtis ſpem in Deo ſolo; et ille reficiet* veſtras *mentes novis viribus.*

XXXII.

FELIX! cui ſcelerum nævos Deus eluit, umbrâ
Cui ſuperinductâ facta nefanda tegit.
2. Felix! cui noxas non imputat arbiter æqui;
Cujus et eſt nullo mens maculata dolo.
3. Vulnera dum celans fremerem ſine fine modoque,
Oſſibus obrepſit ſicca ſenecta meis.
4. Me manus adflixit tua, ſeu ſol promeret orbi,
Seu premeret roſeum nox revoluta diem:
Squallebant reſides, venis marcentibus, artus,
Ut Canis arenti ſidere toſta ſeges.
5. At ſimul ac morbumque tibi culpamque retexi,
Et ſcelerum tortas multipliceſque vias;
Deſuper affulgens omnem clementia labem
Suſtulit, et veteris ſemina prima mali.

6. Gens

INTERPRETATIO.

1. *Beatus* ille! *cujus criminum maculas Deus abſterget, cujus nefaria facta velat umbrâ ſuperductâ.* 2. *Beatus* ille! *cui judex æquitatis non imputat delicta; et cujus animus eſt contaminatus nulla fraude.* 3. *Dum* ego *operiens* mea *vulnera vociferarer indeſinenter et immodice, arida ſenectus obrepſit meis oſſibus.* 4. *Tua manus afflictavit me, ſive ſol mundo proferret, ſive nox rediens obtegeret rutilum diem: torpida* mea *membra horrebant, venis* meis *exareſcentibus, ut ſeges aduſta torrenti ſidere caniculæ.* 5. *Ut primum vero patefeci tibi morbum* meum, *et peccatum, et tortuoſas et involutas ſemitas* meorum *criminum*; tua *miſericordia refulgens ſuperne abſtulit omnem maculam, et prima ſemina* mei *antiqui mali.*

ANNOTATIONES.

Hujus Pſalmi partes ſummæ ſunt tres: prima, *Propoſitio beneficiorum Dei*, uſque ad verſum ſextum; ſecunda, *Propoſitio officii noſtri*, ad verſum decimum; poſtrema, *Concluſio*, duobus ultimis verſibus.

4. ROSEUM DIEM] *Roſeus dies*, i. e. *pulcher* vel *ſplendidus*, ut ſupra dictum in Pſal. i. 2. *Roſeo.*

ARTUS] De hac voce vide ſupra Pſal. xxii. 14.

CANIS ARENTI SIDERE] *Canis*, Sirius, vel Canicula, eſt ſtella in ore majoris canis: cujus vis in ſubjectas mundi partes inſignis eſſe perhibetur, quo tempore ſol oritur in principio Leonis, nempe exeunte Julio:

6. Gens igitur te ſancta colet; ſtata tempora ſervans,
Tu quibus, alme Parens! inveniendus eris:
Hæc quoque, ne dubites, ſtabit ſecura ruinæ,
Tota licèt tellus obrueretur aquis.
7. Tu mihi præſidium es, mala tu, quibus impetor, arces;
Lætus et auxilio fulcior uſque tuo.
8. Quin, ais, et, cæcæ depellens nubila mentis,
Luce tuos greſſus præradiante regam.
9. Abſit equi, vel te muli ſtupor occupet; una
Quos, cum judicium deſit, habena domat.
10. Mille neces, ſcelerum; ſuperi clementia regis
Juſtitiæ merces, et pietatis erit.
11. Exulta, cui pura manus, cui candida mens eſt!
Et, dominum ſpectans, gaudia lætus age!

INTERPRETATIO.

6. *Ergo ſacra progenies adorabit te; obſervans tempora definita, quibus tu,* o *benigne Pater! eris reperiendus: Hæc* gens, *noli dubitare, etiam permanebit tuta a ruina, etſi tota terra mergeretur aquis.* 7. *Tu es tutela mihi, tu avertis mala quibus laceſſor;* et ego *gaudens ſemper ſuſtentor tuâ ope.* 8. *Quin, dicis,* ego *etiam removens nubes* tui *cæci animi dirigam tua veſtigia lumine prælucente.* 9. *Abſit* ut *ſtupiditas equi vel muli invadat te; quos frænum ſolum frangit, cum prudentia iis deſit.* 10. *Mille mortes* erunt merces *criminum; lenitas excelſi Regis erit merces juſtitiæ et pietatis.* 11. *Geſti,* tu, *cujus manus eſt pura, cujus animus eſt ſincerus! et intuens dominum, hilaris gaudia celebra!*

ANNOTATIONES.

tumque æſtus ferventiſſimus eſt: dieſque illi *Caniculares* vocantur, donec ſol totum leonis ſignum perluſtraverit, ad uſque viceſimum tertium menſis Auguſti.

6. ALME] Vide de hac voce Pſal. xii. 1. *Alma.*

SECURA RUINÆ] Eſt conſtructio Græca Poetis haud infrequens; exemplo ſit (1) Horatius:

Integer vitæ, ſceleriſque purus,
Carm. i. Od. xxii. 1.

(2) Virgilius:

Ille mihi ante alios, fortunatuſque laborum,
Egregiuſque animi, ——— *Æn.* xi. 416.

(3) Catullus:

——— Vagus animi
Devolvit ille acuto ſibi pondera ſilice,
Carm. lxiii. 4.

7. LÆTUS] Hîc adverbialiter ſumitur pro *lætè*, more Poetico; ut ſupra dictum in voce *Securus*, Pſal. ii. 12.

11. CANDIDA] Vide Notam in Pſal. iv. 1. *Candida.*

LÆTUS AGE] *Lætus* dicitur pro *lætè*, ut ſupra in verſu ſeptimo.

XXXIII.

SANCTA cohors! fer læta Deum ſuper æthera grato
Carmine: grata decet pectora ferre pios.
2. Illius et citharæ celebrent et nablia laudes,
Et quod bis quino ſtamine tinnit ebur.
3. Ede novos cantus; et, Io ter voce ſonorâ
Ingeminans, Domino pange perenne melos.
4. Facta Dei fas, labe vacans, comitatur, et æquum,
Verbaque ſunt ipſâ candidiora nive.
5. Jus amat hic, pectuſque legit ſibi criminis expers,
Illius et donis tota redundat humus.

6. Ille

INTERPRETATIO.

1. O *ſancte cœtus! hilariter extolle Deum ſuper cœlos grato cantu: convenit piis geſtare corda grata.* 2. *Tum lyræ, tum nablia celebrent illius laudes, et ebur quod ſonat decem chordis.* 3. *Emitte nova cantica; et, ter reiterans Io canorâ voce, compone carmen ſempiternum Domino.* 4. *Rectitudo, carens maculâ, et æquitas comitatur acta Dei; et* illius *verba ſunt magis candida quam ipſa nix.* 5. *Ille diligit juſtitiam, et eligit ſibi cor vacuum ſcelere, et tota tellus ſuperfluit ipſius muneribus.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt partim *laudativus*, partim *petitorius*, ex tribus partibus conſtans; *Laudatione*, tribus primis verſibus; *Narratione*, a verſu quarto uſque ad vigeſimum; et *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

1. SANCTA COHORS] *Cohors* eſt corpus militum minus Legione: *Cohors* de peditibus ſolum, *turma* vero de equitibus dicitur: Sæpius eſt, *quorumcunque hominum congregatio. Quid ſtudioſa* cohors *operum ſtruit?* Hor. i. Epiſt. iii. 6.

2. CITHARÆ] *Cithara* vulgo *Harpa* dicitur, inſtrumentum muſicum cum decem chordis, ad ſimilitudinem fidium minorum.

NABLIA] *Nablium* eſt inſtrumentum muſicum quod alias *Pſalterium* dicitur; ex Hebraico *Nebbel*, duodecim chordis conſtans, quæ totidem tonos edebant. De *Nablio* ita Ovidius:

Diſce etiam duplici genialia nablia *palmâ Verrere: conveniunt dulcibus illa modis,* De Art. Aman. iii. 327.

QUINO STAMINE] *Stamen* a *ſtando*, dicitur quicquid in colo ad nendum. Sumitur hîc pro chordis muſicis, ut etiam apud Ovidium:

——— *Tum* ſtamina *docto Pollice ſolicitat,* —— Met. xi. 169.

Quia ante nervorum uſum *ſtaminibus* uterentur lineis.

EBUR] Ponitur hîc pro inſtrumento eburneo, pectine ſcilicet, vel plectro quo pulſatur cithara: quia ex *ebore* fiebat; ut conſtat ex Virgilio:

Jamque eadem digitis, jam pectine pulſat eburno, Æn. vi. 647.

Ebur ſumitur ab eodem Virgilio pro *Tibia: Inflavit cum pinguis* ebur *Tyrrhenus ad aras,* Geor. ii. 193.

3. Io] De hac voce, vide Pſal. xiii. 4.

6. POLI

6. Ille poli volucres verbo contexuit orbes,
Quotquot et igne micans agmina campus habet.
7. Illius ad nutum pelagus confluxit, et alto
Gurgite collectas clausit abyssus aquas.
8. Hunc metuant quos sol oriens, quos lumine condens
Adspicit; et gemino terra sub axe tremat.
9. Os Deus ut pandit, se mundi sustulit ingens
Machina; quam dextrâ sustinet usque suâ.
10. Impia sacrilegæ difflat molimina turbæ,
Quosque piis nectit mens scelerata dolos.
11. Quod statuit, sanxitque semel, vis nulla revellet,
Nullaque mutabit disjicietve dies.
12. Est felix populus, cœli scribetur et hæres,
Sincerâ Dominum qui pietate colit.
13. Qui regit imperio terras, et sidera nutu,
Humanum superâ spectat ab arce genus:

14. Spectat

INTERPRETATIO.

6. *Ille construxit celeres globos cœli suo verbo, et quotcunque acies campus igne lucens continet.* 7. *Mare in unum fluxit ad nutum illius, et abyssus clausit congregatas aquas* in *profundo* suo *gurgite.* 8. Omnes *timeant hunc quos sol oriens, quos* sol *celans lucem* suam *spectat; et tellus tremat* hunc *sub utroque polo.* 9. *Ut primum Deus aperuit os* suum, *ingens moles mundi se levavit; quam* ille *semper fulcit sua dextra.* 10. *Dissipat nefarios conatus execrabilis cœtûs, et insidias quas flagitiosus animus struit piis.* 11. *Nulla potentia rescindet, et nulla dies mutabit vel evertet,* id *quod ille semel constituit et decrevit.* 12. *Beatus est populus, et statuetur hæres cœli, qui veneratur Dominum sincerâ pietate.* 13. Ille *qui gubernat terras* suâ *auctoritate, et astra* suo *nutu, cernit genus hominum de* suâ *altâ arce.*

ANNOTATIONES.

6. POLI] Vide de hujus vocis significatione et Etymologia, Psal. xviii. 12. *Micare polus.*

MICANS] Vide ibidem de propria hujus verbi significatione.

7. ALTO GURGITE] *Gurges* proprie est locus in flumine profundus, in quo aqua congeritur, et circumvertitur: porro omnis aquarum congeries, ut hìc, dicitur *Gurges*; ut apud Virgilium:

Dulichias vexasse rates, et gurgite *in* alto,
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis? Ecl. vi. 76.

CLAUSIT ABYSSUS] De voce *Abyssus* vide Psal. xviii. 15. *Abyssus.*

8. SOL — LUMINA CONDENS] Est *Periphrasis* pro *sole occidente.*

GEMINO SUB AXE] De propria significatione vocis *axis* vide Psal. vi. 8. Sumitur hìc pro *polo* sive *axis* extremitate.

10. DIFFLAT MOLIMINA] *Difflat* hìc usurpatur perquam emphaticè, significat enim *flatu prosternere*, sive *disturbare. Cujus tu legiones* difflasti *spiritu, quasi ventus folia*, Plaut. Mil. i. i. 17.

13. SPECTAT AB ARCE — SPECTAT] Notetur *Anaphora*, ut Psal. ii. 6. *Sceptra*, etc.

PENE-

14. Spectat ab aſtriferæ ſacris penetralibus aulæ,
Qui terras habitent Oceanique ſinus.
15. Ille opifex rerum mortalia pectora finxit:
Excutit et quidquid mens latebroſa tegit.
16. Denſa nec armatos defendunt agmina reges:
Nec ſtat turba potens viribus ipſa ſuis.
17. Futilis eſt ſonipes, exſpirans naribus ignes:
Illius incaſsùm robore fidit eques.
18. Fert Deus unus opem, placido dum lumine juſtos
Adſpicit, et ſanctis undique vallat iter.
19. Ille pias animas medio de gurgite lethi
Eripit; infeſtam pellit et ille famem.
20. Quidquid ineſt animi nobis, huic ſerviat uni!
Hic clypeus, vitam quo tueamur, erit.
21. Gaudia concipiet mens, quæ, jactata periîclis,
Semper ab illius læta pependit ope.

22. Nunc,

INTERPRETATIO.

14. *Cernit eos qui incolant terras et littora oceani, e ſanctis receſſibus ſuæ ſidereæ regiæ.* 15. *Ille creator rerum formavit corda mortalium: et examinat quicquid animus latebroſus celat.* 16. *Nec conferta agmina protegunt armatos reges: nec valida multitudo ſtat ipſa per ſuam potentiam.* 17. *Equus, efflans flammas naribus, eſt* res *vana: eques fruſtra confidit* in *illius vi.* 18. *Deus ſolus adfert auxilium, dum ſpectat juſtos propitio oculo, et ab omni parte munit ſemitam ſanctorum.* 19. *Ille liberat pias animas de media voragine mortis; et ille abigit exitioſam famem.* 20. *Omnis animus qui eſt in nobis, colat hunc ſolum! hic erit ſcutum, quo defendamus* noſtram *vitam.* 21. *Animus* noſter, *qui agitatus periculis ſemper dependebat alacriter ab illius ſubſidio, percipiet gaudia.*

ANNOTATIONES.

14. PENETRALIBUS] De hac voce ſupra dictum in Pſal. xx. 6. *Penetralibus.*

17. SONIPES EXSPIRANS NARIBUS IGNES] Eſt elegans deſcriptio bellatoris equi, de quo Virgilius ſuo ſublimi more:

Stare loco neſcit, micat auribus et tremit artus,
Collectumque premens volvit ſub naribus ignem, *Georg.* iii. 81.

18. VALLAT ITER SANCTIS] Eſt *Antiptoſis* dativi pro genitivo, ut ſupra Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

19. LETHI] De hâc voce vide ſupra Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

21. PERICLIS] Per *Syncopen* pro *periculis*, quo modo Virgilius:

Quo res cunque cadent, unum et commune periclum, *Æn.* ii. 709.

LÆTA PEPENDIT] Pro *lætè pependit*, adjectivo ſcilicet adverbialiter ſumpto.

22. ALMA

22. Nunc, precor, alme Parens! adſpira mitibus auris;
Noſtra tuo ſiquidem pendet ab ore ſalus.

INTERPRETATIO.

22. *Nunc oro* te, o *benigne parens!* | *ſalus dependet a tuo vultu.*
affla nobis lenibus auris; quoniam noſtra |

ANNOTATIONES.

22. ALME] Vide Pſal. xii. 1. *Alma.*
ADSPIRA MITIBUS AURIS] De priâ et Metaphoricâ ſignificatione hujus verbi *Adſpiro* vide Pſal. i. 3. *Adſpirans.*

XXXIV.

NUMINIS attollam laudes, grateſque rependam,
Hâc ego dum cœli, quam traho, luce fuar.
2. Freta Deo mens, læta Deum jactabit amicum:
Geſtiet exemplo gens pia docta meo.
3. Cœleſtes animæ! devotaque pectora! mecum
Illius unanimi tollite voce decus.
4. Supplicis ille preces ſuſcepit promptus, et omnem,
Cor ubi diriguit, depulit ille metum.
5. Vir pius hunc ſpectans accurret, et obvius ulnis
Excipiet, pudor huic et procul omnis erit.
6. Sedibus e ſuperis, miſeri, quem conſpicis, ille
Audivit gemitus; auxiliumque tulit.

7. Agminis

INTERPRETATIO.

1. Ego *efferam laudes Dei, et perſolvam gratias* ei, *dum ego potiar hac luce cœli, quam haurio* 2. *Animus* meus *nixus Deo, alacriter gloriabitur de Deo* ſuo amico: *pia gens inſtructa meo exemplo exultabit.* 3. O *vos animæ cœleſtes! et corda devota* Deo! *exaltate illius honorem mecum concordi voce.* 4. *Ille promptè excepit preces ſupplicis, et ille removit omnem metum, cum cor obſtupuit.* 5. *Pius homo aſpiciens hunc* ſupplicem *curret ad eum, et obveniens recipiet* eum *brachiis* ſuis, *et omnis pudor aberit ab hoc* ſupplice. 6. *Ille audivit ſuſpiria miſeri* iſtius *quem vides, ex alto ſuo throno; et opem* ei *attulit.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt mixti generis, *laudativus*, et *didacticus*; ejus partes ſunt tres: *Exordium*, duobus primis verſibus; *Propoſitio laudativa*, ad verſum octavum uſque; et *Doctrinæ loci*, inde ad finem.

2. LÆTA JACTABIT] Pro *lætè jactabit*, ut ſupra dictum, vide Pſal. ii. 12. *Securus.*

4. COR DIRIGUIT] *Dirigeo*, eſt præ frigore aut timore, aut alio caſu viribus deſtitui. Ut apud Virgilium:

(1) Diriguit *viſu in medio, calor oſſa reliquit*, Æn. iv. 475.
(2) *At ſociis ſubitâ gelidus formidine ſanguis*
Diriguit: ——— *Æn.* iii. 260.

7. AGMINIS

7. Agminis aligeri cingit cuſtodia juſtos;
Et ſacra cœleſti caſtra tuetur ope.
8. Cerne oculis, devota cohors! et ſenſibus imis
Percipe quàm veſtri flagret amore Deus:
O ter felicem! Dominum qui ſuſpicit unum,
Præter et hunc nullum quem veneretur habet.
9. Flecte genu, gens ſancta! Deo: Nil deficit illi,
Hunc Dominum quiſquis ſupplice mente colit.
10. Sæpe fames ipſos domat importuna leones:
Plena tamen juſtis copia ſemper adeſt.
11. Huc ades, auſculta ſoboles mihi chara! vereri
Ut diſcas Domini, me duce, juſſa tui.
12. Dulcibus illecebris longi qui duceris ævi;
Qui cupis auratos et ſine nube dies:
13. Os fræno cohibe; validis preme labra lupatis;
Lubricus ingenuo ſit procul ore dolus:

14. Pone

INTERPRETATIO.

7. *Præſidium alati exercitûs ambit juſtos: et defendit ſacra caſtra cœleſti auxilio.* 8. O *agmen devotum* Deo! *ſpecta oculis, et concipe intimis ſenſibus quantùm Deus ardeat amore veſtrûm*: O hominem *ter beatum! qui ſurſum aſpectat* ad *Dominum ſolum, et habet neminem niſi hunc quem colat.* 9. O *gens ſancta! inclina genu Deo: Nil deeſt illi qui veneratur hunc Dominum humili animo.* 10. *Sæpe urgens fames ſubigit ipſos leones; Sed larga copia ſemper præſto eſt juſtis.* 11. O *proles mihi dilecta! adeſto huc, adverte aures, ut diſcas revereri mandata tui Domini ſub meo ductu.* 12. Tu *qui caperis jucundis blandimentis diuturnæ vitæ; qui optas dies aureos et ſine nube.* 13. *Compeſce os* tuum *fræno*; *reprime labia* tua firmis *habenis*; *fallaces inſidiæ longe abſint a* tuo *candido ore.*

ANNOTATIONES.

7. AGMINIS ALIGERI] Per *agmen aligerum*, hîc intelligendi ſunt Angeli, qui alati deſcribuntur in ſacris literis. Virgilius, ubi de avium grege loquitur, eâdem dictione utitur:

Litoreas agitabat aves, turbamque ſonantem
Agminis aligeri: —— *Æn.* xii. 249.

AGMINIS ALIGERI CINGIT CUSTODIA] Id eſt *agmen* aligerum angelorum cuſtodiens, vel excubias agens: nam *cuſtodia* hîc ponitur, per *Metonymiam*, pro *cuſtode*, effectu nempe pro cauſa, ut apud Catullum:

Namque tuo adventu vigilat cuſtodia *ſemper*, Epig. lxii. 33.

Et Tibullum:

Sed pretium ſi grande feras, cuſtodia *victa eſt*, Lib. ii. Eleg. iv. 33.

8. CERNE OCULIS] Vide Not. in Pſal. xxv. 15. *Oculis tueor.*

O TER FELICEM!] Conſule Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

9. FLECTE GENU] *Flectere genu*, erat ſignum religioſi cultûs, tum apud Judæos, tum apud Ethnicos. Inde in ſacris literis *flectere genu*, et *venerari*, vel *adorare* idem valent. Vide 1 *Reg.* xix. 18.

12. AURATOS DIES.] *Aurati* vel *aurei dies*, ſunt tempora felicia; unde felix Saturni regnum, ſæculum *aureum* denominatum.

14. Pone modum ſceleri; tantùm ſectare quod æquum eſt;
Et niveâ ſtudium ſit tibi pace frui.
15. Rerum opifex placido dignatur lumine juſtos;
Et caſtas facili ſuſcipit aure preces:
16. At ſcelerum ſocios ſic fulmine diſſipat iræ,
Nullus ut his toto reſtet in orbe locus.
17. Prona Deo eſt ſemper juſtorum queſtibus auris,
Inque repentinis dextera prompta malis.
18. At Deus huic præſtò eſt, vitæ quem turpiter actæ
Pœnitet, occulto torret et igne dolor:
Hunc teget, et mediis vindex ſervabit in undis,
Cui mens eſt humilis, vitaque fracta malis.
19. Mille pium clades circumſtant, mille pericla;
Sed tegit hunc ſuperi provida cura Patris.
20. Eſt Deus huic cuſtos; et, tutelaribus armis
Vim prohibens omnem, non ſinit oſſa teri.
21. Artifici damnoſa ſuo fraus fraude peribit;
Quæque pios odit turba repente ruet.
22. Devotas animas rerum Sator afferet olim:
Deque ſacrâ nullum gente perire ſinet.

INTERPRETATIO.

14. *Finem impone nequitiæ; tantummodo ſequere* id *quod eſt æquum; et ſit cura tua potiri niveâ pace.* 15. *Creator rerum dignatur juſtos propitio oculo; et accipit* eorum *puras preces leni aure.* 16. *At ita disjicit participes criminum fulmine* ſuæ *iræ, ut nullus locus relinquatur iis in orbe* terrarum. 17. *Deus habet aurem ſemper inclinatam querelis juſtorum, et* ipſius *dextera eſt parata in* eorum *ſubitis malis.* 18. *Sed Deus adeſt huic, quem pœnitet vitæ fœde actæ, et* quem *mœſtitia perurit arcano igne: Protegat hunc, et defendens conſervabit in mediis fluctibus, cujus mens eſt demiſſa, et vita afflicta malis.* 19. *Mille calamitates, mille pericula circundant pium; ſed prudens cura Patris cœleſtis tutatur hunc.* 20. *Deus eſt hujus cuſtos; et, arcens omnem violentiam* ab eo ſuis *tutelaribus armis, non permittit* ejus *oſſa contundi.* 21. *Dolus pernicioſus ſuo autori interibit dolo: et cœtus qui odio habet pios ſubito cadet.* 22. *Creator orbis demum vindicabit animas* ſibi *devotas: et patietur nullum e ſacra progenie interire.*

ANNOTATIONES.

19. PERICLA] Dixit *pericla*, per *Syncopen*, pro *pericula*.

22. ASSERET OLIM] *Olim* eſt, ut loquuntur, adverbium omnium horarum. Hîc futurum tempus reſpicit: ut apud Virgilium: *Hunc tu* olim *cœlo ſpoliis orientis onuſtum Accipies,* —— Æn. i. 293.

XXXV.

XXXV.

OCYUS affulgens pro me, Pater optime! litem
Suſcipe; cum ſævo confer et hoſte manum.
2. Indue te clypeo, cinctuſque potentibus armis
Sta prope; meque tuâ protege victor ope.
3. Hoſtis et ut furiis obſiſtas, ſume bipennem:
Dic mihi, dic animæ, me duce, ſoſpes eris.
4. Fabula ſit, noſtri ſitiens gens dira cruoris;
Tergaque det turpi turba doloſa fugæ.
5. Diſſipet hanc ſummi miſſus de vertice cœli
Angelus, ut paleas ventilat ira Noti.
6. Lubrica cingantur tenebris veſtigia cæcis;
Quàque fugit, vindex Spiritus enſe premat.
7. Hæc foveam, caſſeſque mihi, nil tale merenti,
Struxit; et occulto vita petita dolo eſt.

8. O

INTERPRETATIO.

1. O *optime pater! protinus refulgens pro me, recipe* in te *cauſam* meam; *et conſere manum cum fero hoſte* meo. 2. *Indue teipſum ſcuto, et ſeptus validis armis, adſta* mihi *propius; et* tu *victor tutare me tuo auxilio.* 3. *Utque reſiſtas furoribus hoſtis* mei, *accipe ſecurem* tuam: *dic mihi, dic animæ* meæ, tu *eris incolumis meo ductu.* 4. *Crudelis gens, quæ vehementer cupit noſtrum ſanguinem, ſit fabula; et fraudulenta multitudo vertatur in infamem fugam.* 5. *Angelus miſſus de cacumine ſupremi cœli disjiciat hanc; quemadmodum ira Auſtri agitat paleas.* 6. *Lubrici* illius *greſſus circumdentur obſcuris tenebris; et quacunque fugit, ultor ſpiritus perſequatur* eam *gladio.* 7. *Hæc paravit ſcrobem, et laqueos mihi, merenti nihil tale; et vita* mea *laceſſita eſt arcanis inſidiis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *optativus*, conſtans ex quatuor partibus; *Exordio*, uſque ad verſum undecimum; *Petitione*, ad vigeſimum ſeptimum; et *Concluſione*, duobus ultimis verſibus.

3. SUME BIPENNEM] *Bipennis* proprie eſt *ſecuris* quæ utrinque aciem habet: a *pinna* derivatum nomen, quod *acutum* veteres dicebant.

5. IRA NOTI] *Notus*, Auſter, hîc ponitur pro quovis vento, ut etiam Pſal. i. 4. *Notus*. *Ira Noti* dixit pro *vi* et *impetu*, Poetarum more, qui omnes naturæ partes animant, et humanis affectibus induunt. Hinc Virgilius:

—— *Celſâ ſedet Æolus arce*
Sceptra tenens: mollitque animos et temperat iras, *Æn.* i. 60.

De Etymologia vocis *Notus* vide Pſal. xviii. 22. *Noti*.

8. O precor! incautum mors caſſibus implicet hoſtem;
Inque ſuas foveas cernuus ipſe ruat.
9. Tunc ego gaudebo cœleſti vindice tutus:
Ille voluptatis fons mihi jugis erit.
10. Mens ſecum, Deus! ecquis, ait, par eſt tibi? fortem
Puſio, prædonem, te duce, vincit inops.
11. In me ſtrinxit atrox, acuitque Calumnia dentes;
Finxit et ignoti criminis eſſe reum.
12. Penſavit benefacta malis, gens hoſtica; vitæ
Struxit et inſidias, perniciemque meæ.
13. Hâc tamen ægrotâ, junxi jejunia votis;
Et caput obſtipum, veſtis et atra fuit.
14. Non magè lugubris mors exſpirantis amici;
Funera nec fratris, nec genitricis erant.
15. Sed damnis gaviſa meis gens ſæva minaxque
Clam coit; et vulgi rictibus uſque petor.

16. Sub-

INTERPRETATIO.

8. *Utinam mors involvat* ſuis *laqueis hoſtem* meum *improvidum: et ipſe cadat pronus in ſuas ſcrobes.* 9. *Tum ego lætabor ſecurus cœleſti* meo *aſſertore: ille erit mihi perpetuus fons voluptatis.* 10. *Animus meus ait ſecum, O Deus! quis eſt æqualis tibi? egenus puellus ſuperat potentem prædatorem, tuo ductu.* 11. *Crudelis Calumnia eduxit, et exacuit dentes* ſuos *contra me; et mentita eſt me eſſe ſontem ſceleris incogniti.* 12. *Gens inimica* mihi *compenſavit* mea *beneficia malis; et paravit inſidias, et exitium meæ vitæ.* 13. *Attamen hâc* gente *ægrotante,* ego *conjunxi jejunia* cum *votis; et caput* meum fuit *inflexum, et veſtitus niger fuit.* 14. *Mors* mei *amici efflantis animam non fuit flebilior* mihi; *nec mortes fratris* mei, *nec matris erant* flebiliores. 15. *Sed crudelis et aſpera gens, læta meis cladibus clanculùm convenit; et* ego *ſemper impetor rictibus plebeculæ.*

ANNOTATIONES.

8. CERNUUS — RUAT] De ſignificatione et Etymologiâ vocis *cernuus* vide Pſal. v. 7. *Cernuus.*

10. PUSIO — VINCIT INOPS] *Puſio* eſt *parvus puer.* Veteres enim *puſum* et *puſam,* pro *puero* et *puellâ* uſurpabant. Exemplo præivit Juvenalis:

Nonne putas melius quod tecum puſio *dormit?*
Puſio *qui noctu non litigat,* Juv. Sat. vi. 34.

11. ACUIT CALUMNIA DENTES] *Calumnia* hîc perſonaliter ſumitur pro *calumniatore,* cujus dentes gladiis comparantur et propterea *ſtringi* dicuntur.

13. JUNXI JEJUNIA, etc.] *Jejunia,* vota, incurvatio capitis, et uſus atri veſtitûs erant externa ſigna luctûs apud Judæos, ut patet ex multis locis ſacræ ſcripturæ.

16. SANNIO

16. Subdola mordaces inter convivia riſus
Ah! movet, et dentem ſannio dente terit.
17. Quò, Deus! uſque premi famulum patiere? leoni
Ecqua dies animam ſubtrahet, ecqua malis?
18. Mille tibi grates, populo ſpectante, rependam;
Audiet et laudes fœmina virque tuas.
19. Abſit ut inſultet noſtris injuria damnis;
Impia gens oculo vel petulante notet.
20. Illius alloquiis amor et pax exulat omnis;
Et ſtruit in placidos mens mala mille dolos.
21. Oraque me contra pandens ſcurriliter, Euge!
Euge! ait, optatâ nunc ego luce fruor.
22. Hæc, Pater! adſpectas; taciturna ſilentia tandem
Rumpe, patrocinio meque tuere tuo.

23. Eripe

INTERPRETATIO.

16. *Ah! Irriſor excitat pungentes riſus inter doloſa convivia, et atterit dentem dente.* 17. *Quamdiu*, o *Deus! ſines ſervum* tuum *vexari? Quæ dies eripiet* meam *animam leoni, quæ* dies eripiet animam meam *malis?* 18. Ego *ſolvam tibi mille gratias, populo intuente, et mas et fœmina audiet tuas laudes.* 19. *Abſit ut Injuria illudat meis calamitatibus; vel* ut *nefaria gens deſignet* me *protervo oculo.* 20. *Omnis amor et pax fugit illius orationem; et* illius *malus animus excogitat mille inſidias contra mites.* 21. *Et aperiens* ipſius *os contra me procaciter, Euge! euge! inquit, ego nunc potior cupita luce.* 22. Tu, o *Pater! adſpicis hæc; Demum rumpe mutum ſilentium, et defende me tuo præſidio.*

ANNOTATIONES.

16. SANNIO] De hujus vocis ſignificatione ſupra dictum ad Pſal. i. 1. *Sanna.*

DENTEM DENTE TERIT] Spectat ad illud Virgilii:

Ecce volat, calcemque terit *jam* calce *Diores*, Æn. v. 324.

18. FOEMINA VIRQUE] eſt *Periphraſis*, pro omnibus utriuſque ſexûs.

19. INSULTET INJURIA] *Injuria* hîc perſonaliter ponitur pro *injurioſo*, ut Pſal. i. 1. *Impietas.*

21. ORAQUE] Pluralis numerus hîc ponitur pro ſingulari.

SCURRILITER] *Scurriliter*, procaciter, a *ſcurra* dictum. *Scurra* vero dictus a *ſequendo*, quia erant tenuioris fortunæ homines qui alium honoris gratia proſequerentur. Itaque *ſcurra* nihil aliud fuit quam *ſectator* aut pediſſequus; neque primum inhoneſtum ſenſum præ ſe ferebat, ſed homines denotabat urbano otio aſſuetos: poſtea, cum otioſi homines ex omni materia effuſos quærerent riſus, male audire *ſcurrarum* nomen cœpit.

OPTATA LUCE] *Lux* hîc per *Metonymiam*, pro *die* ponitur, ut ſæpius apud optimos auctores; exemplo ſit Virgilius:

Si mihi non hæc lux toto jam longior anno eſt, Ecl. vii. 43.

22. TACITURNA SILENTIA] Pro *taciturnum ſilentium*, pluralis numerus ſcilicet pro ſingulari.

23. Eripe te ſtratis; oculos, Deus! exue ſomno;
Meque tuo vindex et mea ſiſte foro.
24. Subjice cenſuræ mores: hoc deprecor unum,
Me victo, ne gens hoſtica cantet Io.
25. Ne ſecum ſic jactet ovans: Mens! læta triumpha;
En! jacet everſus viribus ille meis.
26. Quem mea delectat clades, qui prœlia mecum
Conſerit, huic turpet conſcius ora pudor.
27. Geſtiat, inſonti quiſquis favet; oraque ſolvens
Prædicet hunc, famuli cui pia cura ſui eſt.
28. Te, Pater alme! canam, qui ſervantiſſimus æqui es;
Nullaque non laudes efferet hora tuas.

INTERPRETATIO.

23. *Exime teipſum lecto; o Deus! libera oculos tuos ſomno; et aſſertor* meus *ſiſte me et mea* in *tuo foro.* 24. *Submitte* meos *mores* tuo *examini: hoc ſolum vehementer precor, ne hoſtilis gens canat Io, , me ſuperato.* 25. *Ne exultans glorietur ſecum in hunc modum:* O *mens* mea *hilariter triumpha! ecce! ille jacet proſtratus meo robore.* 26. *Conſcius pudor fœdet illius vultum, quem mea calamitas juvat, qui confert prœlia mecum.* 27. *Quicunque favet* mihi *innocenti exultet; et aperiens os* ſuum *celebret hunc, cui eſt pia cura ſui ſervi.* 28. O *benigne pater!* ego *celebrabo te, qui es obſervantiſſimus æquitatis; et nulla hora non extollet tuas laudes.*

ANNOTATIONES.

24. DEPRECOR UNUM] Sæpius *precor* et *deprecor* ſunt contraria, hìc verò *deprecor* ſignificat valde ſive vehementer precor, ut apud Catullum:

Cui ego quaſi eadem totidem mox deprecor *illi*
Aſſidue, verum diſpeream niſi amo,
Epig. lxxxvii.

Io] Vide de hâc voce Pſal. xiii. 4. *Io.*

25. JACTET OVANS] *Ovatio* proprie erat minor triumphus, pedeſtris; ad ſummum ex equo, non e curru. Nomen eſt, vel ab acclamatione militum, geminatâ ſæpius litera *O*, juxta Feſtum: vel ab *ove*, quæ in minore triumpho immolabatur. Hinc ad lætitiam omnem ſignificandam vox hæc tranſducta; etiam ad corvos, de quibus ita Virgilius:

—— *Hinc ille avium concentus in agris,*
Et lætæ pecudes, et ovantes *gutture corvi,*
Georg. i. 423.

LÆTA] Hìc etiam adjectivum adverbialiter ſumptum, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

26. HUIC TURPET] Dativus pro genitivo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

ORA] Dixit *ora* pro *os*, numerus pluralis ſcilicet pro ſingulari, ut etiam in verſiculo ſequenti, *Oraque.*

28. ALME] Vide de hac voce Pſal. xii. 1. *Alma.*

SERVANTISSIMUS ÆQUI] Ita Virgilius de Ripheo:

—— *Cadit et Ripheus juſtiſſimus unus*
Qui fuit in Teucris, et ſervantiſſimus æqui,
Æn. ii. 427.

XXXVI.

AUCTIBUS immenſis ſcelerum dum creſcere fibras
Conſpicor, et miris luxuriare modis;
Mens ait: Excuſſo legum gens impia fræno
Se prodit vacuam Numinis eſſe metu.
2. Ipſa ſibi plaudit; dum tandem nequiter actæ
Pœniteat vitæ, diſpliceatque ſibi.
3. Impia vox illi eſt, fucataque; neſcia veri
Mens ſtupet, et rectum devia linquit iter.
4. Nocte nefas animo verſat, nec crimina terrent,
Dumque meat lævo tramite, recta fugit.
5. Magne opifex rerum! tua te clementia cœlo
Inſerit, et nubes tranſvolat alma fides.
6. Vaſtius oceano ſolium eſt, et montibus altis
Firmius; hôc homines, quadrupedeſque regis.
7. Quàm

INTERPRETATIO.

1. *Dum cerno fibras flagitiorum augeri vaſtis incrementis, et abundare mirum in modum*; *animus* meus *ait: Nefaria gens, abjectis habenis legum, demonſtrat ſe eſſe deſtitutam timore Dei.* 2. *Ipſa applaudit ſibi; donec tandem pœniteat* ſe *vitæ improbe actæ, et odioſa ſit ſibi.* 3. *Vox illius eſt nefaria, et doloſa*; *animus* ipſius *aliena a vero ſtupeſcit, et erratica deſerit rectam ſemitam.* 4. *Noctu meditatur nequitiam animo, nec ſcelera ſunt* illi *terrori; et dum pergit in ſemitâ ſiniſtrâ, declinat rectitudinem.* 5. O *magne Creator mundi! tua miſericordia infert te cœlo, et tua ſancta fidelitas tranſcendit nubes.* 6. Tuus *thronus immenſior eſt oceano, et ſtabilior excelſis montibus*; tu *gubernas homines et beſtias hôc.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, nempe *laudativus*, et *optativus*, et propterea conſtans duabus partibus; *Laudatione*, uſque ad verſum decimum, et *Precatione*, inde ad finem uſque.

1. EXCUSSO FRÆNO] Vide Not. in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

2. DUM POENITEAT] *Dum* hìc accipitur pro *donec*, ut apud Virgilium:

Tityre, dum *redeo, brevis eſt via, paſce capellas*, Ecl. ix. 23.

3. FUCATAQUE] De Etymologiâ vocis *fucata*, vide Pſal. iv. 5. *Fuco.*

5. ALMA FIDES] Ita Ennius: *O Fides alma!* Cic. Off. iii. 29. De ſignificatione hujus vocis vide ſupra, Pſal. xii. 1. *Alma.*

7. MOLLIBUS

7. Quàm tuus eximius favor eſt! Tu mollibus alis
Protegis Adamidas, incubituque foves.
8. Te pandente manum, dapibus ſaturantur opimis;
Reſtinguuntque ſitim flumine dulcis aquæ.
9. Sunt tibi vitales latices: tu, lumine cinctus
Sidereo, roſeâ pectora luce reples.
10. Qui te nôſſe cupit, lenem te ſentiat opto;
Juſtitiæque tuæ protegat umbra pios.
11. Abſit ut Ambitio pedibus me proterat! abſit
Sedibus excutiat me fera turba meis!
12. Autores ſcelerum ſubitam traxêre ruinam:
Nec proclinatos eriget ulla dies.

INTERPRETATIO.

7. *Quam excellens eſt tuus favor! tu defendis filios Adami* tuis *lenibus alis, et* foves eos *incubatione.* 8. *Te aperiente manum* tuam, *explentur largis ciſtis; et ſedant ſitim* ſuam *rivo dulcis aquæ.* 9. *Vitales aquæ ſunt tibi; tu, ſeptus ſtellatâ luce, imples animos* noſtros *ſplendenti lumine.* 10. *Precor* ut is *qui ardet te cognoſcere, experiatur te* eſſe *placidum; utque umbra tuæ juſtitiæ tueatur pios.* 11. *Abſit ut ambitio conculcet me pedibus* ſuis! *abſit* ut *ſæva multitudo dejiciat me meo ſedili!* 12. *Artifices criminum induxere* in ſe *repentinam perniciem: neque ulla dies attollet illos proſtratos.*

ANNOTATIONES.

7. MOLLIBUS ALIS PROTEGIS, INCUBITUQUE FOVES] Pia ſummi numinis erga homines indulgentia, ſollicitæ gallinæ circa pullos curæ comparatur; unde apte uſurpavit vocem *incubitu*, *incubitus* enim proprie de Gallina dicitur, quum cubat et extendat alas ſuper ova, ut pullos excludat vel excluſos foveat.

9. VITALES LATICES] *Latex* omnis humor dicitur: ab eo quod intra aliquid *lateat*. Unde et de aqua, vino, et cæteris dicitur. De vino apud Virgilium:

Regales inter menſas, laticemque *Lyæum*,
Æn. i. 690.

De aqua apud Lucretium:

Cedere ſquamigeris latices *nitentibus aiunt*,
Lib. i. 373.

ROSEA] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. i. 2. *Roſeo*.

11. AMBITIO] Perſonaliter hìc ſumitur *Ambitio* pro *ambitioſa*; ut Pſal. i. 1. *Impietas*.

XXXVII.

NE freme, fulgorem gentis dum cernis iniquæ;
Candida nec cruciet pectora Livor edax.
2. Concidet illa brevi, ſuccifi graminis inſtar;
Defluet et teneræ flaccida more roſæ.
3. Tu modò fide Deo, recti ſectator et æqui:
Ille larem, lautas conferet ille dapes.
4. Arbiter æthereus tibi ſit mellita voluptas:
Et deſideriis annuet ille tuis.
5. Hoc duce, carpe viam, mediis in fluctibus, unum
Hunc ſpecta, portum, quem petis, ille dabit.
6. Illius auſpiciis, probitas tua lumina ſolis
Æquabit, medio cum ſecat axe diem.

7. Mente

INTERPRETATIO.

1. *Noli obmurmurare, dum ſpectas ſplendorem injuſtæ gentis; nec corrodens invidia torqueat ſinceros animos.* 2. *Illa cito ruet, inſtar herbæ demeſſæ; et marcens inſtar teneræ roſæ defloreſcet.* 3. *Tu ſolummodo confide* in *Deo, ſequens rectitudinem et æquitatem: ille præbebit* tibi *ædes, ille* præbebit *copioſos cibos.* 4. Deus *Judex cœleſtis ſit tuum dulce gaudium: et ille concedet tua optata.* 5. *Sub illius ductu, ingredere viam, intuere hunc ſolum, in medio fluctuum: ille dabit* tibi *portum ad quem tendis.* 6. *Illius favore et diſpoſitione tua bonitas adæquabit ſplendores ſolis, cum dividit diem* in *medio cœlo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, conſtat autem ex tribus partibus, *Propoſitione*, a verſu primo uſque ad ſeptimum; *Confirmatione*, a verſu ſeptimo ad vigeſimum ſeptimum, et *Concluſione*, ad finem uſque.

1. CANDIDA] De hujus vocis Etymologiâ et ſignificatione primariâ vide Pſal. iv. 1. *Candida.*

LIVOR CRUCIET] *Livor* proprie eſt veſtigium et nota quæ fit ex aliquâ percuſſione, aut contuſione, ſive ulcere. Inde pro *Invidiâ*, quia hæc animi perturbatio fœdat vultum, et pallorem et *livorem* inducit. Ut apud Ciceronem: *Impediuntur* livore *et malevolentiâ, nequid faciant*, ii. Fam. xx.

3. LAREM] De hâc voce conſule Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

5. CARPE VIAM] De hac locutione vide Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

MEDIIS IN FLUCTIBUS] De Metaphoricâ ſignificatione vocis *fluctus* vide ſupra Not. in Pſal. ix. 13. *Fluctus.*

6. ILLIUS AUSPICIIS] *Auſpicia* proprie erant ſigna vel omina quæ capiebant Romani ab *avium aſpectu.* Et quia apud eos omnia fere auſpicato gerebantur, inde pro conſilio, ductu, ſive rei diſpoſitione hæc vox ponitur. Ut apud Virgilium:

Me ſi fata meis paterentur ducere vitam
Auſpiciis ——— *Æn.* iv. 340.

MEDIO CUM SECAT AXE DIEM] Eſt *Periphraſis* pro meridiano tempore. *Axis* hîc ponitur pro *toto cœlo*, ut ſupra Pſal. xix. 4. *Axe.*

7. Mente Deum ſpecta placidâ, ſperaque; nec urat
Cor tibi, perverſis cum nimìs aura favet.
8. Iræ pone modum, ruptis ne forſan habenis
In vitium præceps, hâc ſtimulante, ruas.
9. Ibit in exitium gens impia: Numine fretus
Vivet, et huic ſedes terra perennis erit.
10. Parva mora eſt, gens prava ruet; fruſtraque nefandi
Veſtiges ubi ſint rudera priſca laris.
11. Incolet interea terras qui pectore miti eſt,
Hîc ubi gaudebit divite pace frui.
12. Dum ſtruit occultas juſtò gens impia technas,
Infremit; et dentem perfida dente terit.
13. Ridet at æthereâ recti Deus Autor ab aulâ,
Exitii cernens non procul eſſe diem

14. Impius

INTERPRETATIO.

7. *Adſpice Deum quieto animo, et confide; neque cor* tuum *angat te, cum aura nimiùm favet depravatis.* 8. *Pone terminum iræ* tuæ, *ne fortaſſe, ſolutis habenis, pronus concidas in nequitiam hac incitante.* 9. *Nefaria gens in perniciem ibit:* is *qui nititur Deo vivet, et terra erit illius perpetua habitatio.* 10. *Mora eſt exigua, impia turba concidet; et incaſſum ſcruteris ubi ſint priſtinæ ruinæ execrandæ domûs.* 11. *Interim* is *qui eſt miti animo habitabit terras, hìc ubi lætabitur in potiendâ largâ pace.* 12. *Dum prava gens parat abditos dolos juſto, frendet; et perfidè atterit dentem dente.* 13. *At Deus Autor æquitatis deridet a cœleſti* ſua *aulâ, videns diem* illorum *ſtragis non multum abeſſe.*

ANNOTATIONES.

7. AURA FAVET] Eſt *Metaphora* ſumpta a navigantibus, de qua vide Not. in Pſal. xxx. 6. *Ventis felicibus.*

8. RUPTIS -- HABENIS] De hac *Metaphora* jam dictum ad Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

IN VITIUM PRÆCEPS] De voce *Præceps* vide Not in Pſal. v. 10. *Præceps.*

10. VESTIGES] Hîc ſubjunctivus modus præſentis temporis uſurpari videtur loco futuri indicativi; ut apud optimos Autores. (1) Exemplo ſit Cicero: *Siquis Deus mihi largiatur, ut ex hac ætate repuereſcam, et in cunis vagiam, valde* recuſem, *De Senect. c.* xxiii. (2) Horatius:

Quòd ſi Threîcio blandius Orpheo
Auditam moderare arboribus fidem:
Non vanæ redeat *ſanguis imagini,*
1 Carm. xxiv. 13.

(3) Terentius:

Quid igitur faciam? non eam? ne nunc quidem,
Cùm accerſar ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?
Eun. i. i. 1.

LARIS] De hâc voce vide ſupra Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

12. TECHNAS] Vide Not. in Pſal. v. 10. *Technis.*

DENTEM DENTE TERIT] De hac locutione ſupra, ad Pſal. xxxv. 16.

15. ILLI

14. Impius eduxit gladium, lunavit et arcum,
Quo pius occumbat, quo juguletur inops.
15. Sed Deus hôc illi transfiget viscera ferro,
Franget et ultrici cornua tensa manu.
16. Sors justi tenuis pompam supereminet aulæ
Divitis, et famulas ambitionis opes.
17. Hostibus elidet cœlestis dextera vires:
Sinceræ vindex hæc pietatis erit.
18. Adspicit ærumnas sancti gregis Arbiter orbis,
Illius et, dempto fine, tuetur opes.
19. Ora pio nullus tinget pudor: affluet idem
Deliciis, reliquos dum premit atra fames.
20. Improba vanescet gens, et difflabitur: agnæ
Sic abit in fumos igne perustus adeps.
21. Mutua dum sumit, persolvit debita nulli
Impius: est justo semper aperta manus.

22. Quem

INTERPRETATIO.

14. *Nefarius strinxit gladium, et curvavit arcum, per quem pius cadat, per quem egenus macletur.* 15. *Sed Deus transfodiet illius viscera hoc* gladio, *et rumpet arcus intensos vindice* illius *manu.* 16. *Fortuna pauperis* æqui *transcendit pompam opulentæ regiæ, et divitias ministras ambitionis.* 17. *Dextera divina franget potentiam hostium: hæc* dextera *erit defensor sinceræ pietatis.* 18. *Judex mundi spectat dolores sancti cœtûs, et defendit illius divitias sine fine.* 19. *Nullus pudor inficiet vultum pii* hominis: *idem abundabit gaudiis, dum funesta fames persequitur reliquos.* 20. *Scelerata turba evanescet, et dissipabitur: ita pinguedo aquæ igne combusta in fumum abit.* 21. *Dum nefarius mutuo accipit, solvit nemini quæ debet: manus justi est semper aperta.*

ANNOTATIONES.

15. ILLI TRANSFIGET] Pro *illius* transfiget, per Figuram huic Poetæ satis usitatam. Vide Not. in Psal. i. 3. *Cui tempestivis.*

CORNUA TENSA] *Cornua* dicuntur arcus, vel quia curvantur in morem cornu, vel quia olim arcus erant ex *cornu.* Inde *Parthum cornu* dixit Virgilius pro *arcu Parthico:*

— *Libet* Partho *torquere Cydonia* cornu
Spicula. ——— Ecl. x. 59.

18. GREGIS] De hâc voce vide Not. in Psal. i. 1. *Grege.*

19. ORA PIO TINGET] *Ora* dixit in plurali numero pro *Os*, et *pio* pro *pii.*

ATRA FAMES] *Atra* hîc loci sumi potest vel ad literam, pro *nigra*, quia fames nigrorem in vultum inducit; vel pro *fœda, aira*, sive *funesta*, quo modo Virgilius *atra ingluvies* dixit:

— *Ripisque habitans hic piscibus* atram
Improbus ingluviem, ranisque loquacibus explet, Georg. iii. 430.

20. DIFFLABITUR] De hâc voce vide supra Psal. xxxiii. 10. *Difflat.*

FUMOS] Pluralis numerus pro singulari.

22. Quem beat, et placidum Deus adſpicit, incolet orbem:
Sed premet exoſos fœda ruina lares.
23. Sternit iter juſto rerum qui ſceptra gubernat:
Et probat hanc unam, quam terit ille, viam.
24. Labitur ille quidem, ſed ſic ut ſurgere poſſit:
Nam Deus infirmis porrigit ipſe manum.
25. Antè puer charæ pendebam matris in ulnis;
Nunc arat exangues plurima ruga genas:
Non tamen affligi vidi ſine vindice juſtos,
Poſcere vel natos ore tremente dapes.
26. Larga piis ſemper manus eſt, et dapſilis; olim
Sors quoque ter felix poſteritatis erit.
27. Ergò animum vitiis mox exue, recta ſequutus,
Stare diu in terris qui tua tecta cupis.
28. Juris amans Deus eſt, nec juſtum deſerit; illi
Semper adeſt: præceps cætera turba ruet.
29. Sors erit his tellus, quibus eſt reverentia legum;
Obruet et patrias nulla ruina domos.

30. Jugiter

INTERPRETATIO.

22. Ille, *quem Deus beat et placidè intuetur, habitabit orbem* terrarum: *Sed dira pernicies inſequetur ædes inviſas.* 23. Ille *qui regit imperium mundi munit ſemitam juſti: et comprobat hanc ſolam viam quam ille calcat.* 24. *Ille,* juſtus, *cadit equidem, ſed ita ut valeat ſurgere: Nam Deus ipſe extendit manum imbellibus.* 25. Ego *priùs puer pendebam in amplexibus* meæ *matris dilectæ; nunc multæ rugæ ſulcant* meas *pallidas genas: Veruntamen non conſpicatus ſum juſtos afflictari ſine aſſertore, vel* eorum *liberos petere cibos tremulo ore.* 26. *Manus piorum ſemper eſt liberalis, et munifica; poſthac conditio* illorum *poſterorum erit etiam beatiſſima.* 27. *Ergo* tu, *qui optas ut tua domicilia diu perſtent in terris, libera animum* tuum a *vitiis, ſequens rectitudinem.* 28. *Deus eſt amator Juſtitiæ, neque relinquit juſtum* hominem; *ſemper præſens eſt illi: cætera multitudo concidet prona.* 29. *Terra erit patrimonium horum, qui reverentur leges; et nullum exitium evertet* eorum *paternas ædes.*

ANNOTATIONES.

22. PLACIDUM] Eſt adjectivum adverbialiter ſumptum, ut Pſal. i. 3. *Lene.*

LARES] Vide de hac voce Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

23. STERNIT ITER JUSTO] *Juſto* eſt caſus tertius pro ſecundo, qualia multa in hoc libro occurrunt exempla. Vide Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

26. DAPSILIS] Eſt vox Græca (δαψιλὴς) idem valet quod affluens, abundans. Apud auctores ſatis probatos reperitur: Solummodo adducemus Plautum: — *Alios* dapſiles *ſumptus facit.* Moſtel. iv. ii. 66.

OLIM] Vide Not. in Pſal. xxxiv. 22. *Olim.*

30. Jugiter os illis rectum ſpirabit et æquum;
Et pia juſtitiam lingua ſub aſtra vehet.
31. Sancta Dei lex eſt imis infixa medullis:
Hæc vacillantes ſuſtinet una pedes.
32. Sævus, in excubiis latitans, his imminet hoſtis;
Et ſtricto jugulum cominus enſe petit.
33. Sed Deus affulgens famulos tutabitur: umbris
Devotos miſeræ ſubtrahet ille neci.
34. Tu ſpera, pareque Deo: ſic ſtabis in altum
Evectus, coram dum ruet hoſtis atrox.
35. Vidi ego, nam memini, ſcelerum florere miniſtros,
Ut viret in pingui laurus amœna ſolo.
36. In fumos abiêre tamen; veſtigia nulla,
Umbraque quærenti nulla reperta mihi eſt.
37. Sedulus obſerva juſtos, et reſpice finem:
Pax illis niveos claudet amica dies.

38. Im-

INTERPRETATIO.

30 *Os illorum ſemper efflabit rectitudinem et æquitatem; et* illorum *pia lingua feret juſtitiam ad aſtra.* 31. *Sacroſancta lex Dei hæret in intimis* illorum *medullis: hæc ſola fulcit* eorum *labantes pedes.* 32. *Ferox hoſtis, latens in excubiis, impendet his; et prope ferit* illorum *fauces educto gladio.* 33. *At Deus defendet ſervos* ſuos iis *affulgens:* ille *eripiet eos* cum ſint *devoti umbris* infernis *a miſerâ morte.* 34. *Tu confide, et obſequere Deo: ita ſtabis ſublatus in altum, dum ſævus hoſtis concidet in tua præſentia.* 35. *Ego ſpectavi, nam reminiſcor, famulos vitiorum florentes, ut pulchra laurus vireſcit in divite ſolo.* 36. *Sed in fumos evanuêre; nullæ reliquiæ, et nulla umbra* eorum *inventa eſt a me ſcrutante.* 37. *Sedulò obſerva juſtos, et conſidera* eorum *finem: grata pax concludet illorum niveos dies.*

ANNOTATIONES.

30. OS SPIRABIT ILLIS] *Illis* hîc eſt etiam *Antiptoſis* dativi caſûs pro genitivo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

SUB ASTRA VEHET] De hac locutione *ſub aſtra* conſule Not. in Pſal. iii. 3. *Caput erectum ferre* ſub aſtra.

33. UMBRIS DEVOTOS] Quid ſit *umbra* ex opinione veterum jam dictum ad Pſal. xxx. 3. *Pallentibus umbris.*

37 SEDULUS OBSERVA] *Sedulus* hîc ſumitur adverbialiter pro *Sedulò*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

NIVEOS DIES] *Nivei* dies ſunt proſperi, felices, triumphales; nam color albus felicitatem, victoriam, lætitiam deſignabat, ater vero ærumnas et infortunium; ut apud Virgilium:

Quos dulcis vitæ exſortes et ab ubere raptos
Abſtulit atra dies, *et funere merſit acerbo,*
Æn. vi. 428.

Et apud Tibullum:

Sis felix, et ſint candida *fata tua,*
Lib. iii. Eleg. vi. 30.

38. Col-

38. Impia colluvies hominum ſimul occidet omnis,
Et ſimul ex ipsâ ſtirpe reciſa ruet.
39. Una ſalus juſto Deus eſt; hôc pendet ab uno
Vir pius, hôc clypeo ſeque ſuoſque tegit.
40. Muniet hôc pectus, ſceleratáque tela retundet:
Hanc ſibi mercedem vendicat alma fides.

INTERPRETATIO.

38. *Tota turba ſceleratorum hominum unà peribit; et unà reſecta ab ipſâ radice evertetur.* 39. *Deus eſt unica ſalus juſti; pius homo dependet ab eo ſolo, protegit ſeipſum et ſuos hoc ſcuto.* 40. *Tutabitur pectus ſuum hoc, et repellet nefaria arma: ſancta fides arrogat ſibi hoc præmium.*

ANNOTATIONES.

38. COLLUVIES HOMINUM] De hac voce *colluvies* vide ſupra ad Pſal. xvii. 14. *Colluvies.*

40. TELA] Vide de hac voce Pſal. iii. 6. *Tela.*

RETUNDET] *Retundere* proprie cuſpidem vel aciem alicujus rei uſu nimio vel alio caſu hebetare. Per Tranſlationem, *repellere, rejicere.* Exemplo ſit Cicero: *Idemque gladios in rempublicam diſtrictos* retudimus, *Catil.* iii. 2.

ALMA FIDES] De voce *almus* vide Pſal. xii. 1. *Alma.*

XXXVIII.

NE famulum reprehende, Deus! dum fervidus iram
Colligis, et juſtus ventilat arma furor.
2. Tu mea lethiferis fixiſti pectora telis,
Et gravis afflictum jam tua dextra premit.

3. Fax

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! noli objurgare ſervum* tuum, *dum* tu *ardens congregas iram, et* tua *juſta indignatio vibrat arma.* 2. *Tu confodiſti meum cor lethalibus telis, et tua gravis dextera jam urget* me *laborantem.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *optativus*, et conſtat ex tribus partibus, *Exordio*, verſu primo; *Narratione*, ad verſum viceſimum; et *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

1. FERVIDUS] Dixit *fervidus* pro *fervidè*: adjectivo nempe adverbialiter poſito, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

VENTILAT ARMA] Conſule Not. in Pſal. xxiv. 8. *Ventilat.*

2. PECTORA] Eſt pluralis numerus pro ſingulari, ut ſupra Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

TELIS] De Etymologia hujus vocis *telum* vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

DEXTRA] Pro *dextera* per *Syncopen*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

6. LUMINA

3. Fax iræ violenta tuæ depaſcitur artus,
Nec locus eſt plagis vulneribuſque novis:
Oſſa quatis luxaſque mihi, compage ſolutâ;
Scilicet hæc ſonti debita pœna fuit.
4. Obruor illuvie ſcelerum, ceu vortice ſorptus;
Quoque premor nimiùm, prò dolor! urget onus.
5. Vulnera tabe fluunt, et ſpargitur undique virus;
Stultitiæ merces juſtaque pœna meæ.
6. Curvus in inviſam defigo lumina terram,
Lumina perpetuo quæ mihi rore madent.
7. Ulcere corroſos urunt incendia renes;
Nullaque pars morbo, nulla dolore vacat.
8. His fractus merſuſque malis, ululatibus, unum
Quod ſupereſt, terras laſſo polumque meis.
9. Telluris cœlique Sator! tibi nuncupo vota:
Tu mala quæ patior vix toleranda vides.
10. Cor trepidat, languent tremuli ſine viribus artus:
Nox oculis, acie deficiente, natat.

11. Me

INTERPRETATIO.

3. *Vehemens tæda tuæ iræ conſumit* mea *membra, neque eſt locus novis ictibus et vulneribus:* Tu *concutis et moves mea oſſa e ſuo loco, nexu* eorum *diſſoluto; quippe hoc ſupplicium erat debitum* mihi *noxio.* 4. *Mergor ſordibus ſcelerum, ut* qui *abſorptus* eſt *gurgite; et, pro dolor! pondus quo immodice deprimor me infeſtat.* 5. Mea *vulnera manant tabo, et pus ab omni parte diſſeminatur; præmium et juſtum ſupplicium meæ dementiæ.* 6. Ego *incurvatus figo oculos* meos *deorſum in terram* mihi *odioſam, oculos,* inquam, *qui irrigantur mihi perpetuo rore.* 7. *Inflammationes urunt* meos *renes exeſos ulcere; et nulla pars* caret *morbo, nulla* pars *caret cruciatu.* 8. Ego *debilitatus, et obrutus his malis, fatigo terras et cœlum* meis *gemitibus, quod unicum reliquum eſt.* 9. O *Pater cœli et terræ!* ego *ſuſcipio vota tibi: tu cernis mala vix ferenda quæ* ego *ſuſtineo.* 10. *Cor* meum *palpitat,* mea *membra trementia marceſcunt deſtituta robore: Nox natat* in *oculis, viſu* eos *deſerente.*

ANNOTATIONES.

6. LUMINA — LUMINA] Eſt *Anaphora*, de quâ Figurâ vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi: Sceptra.*

8. ULULATIBUS] De propria ſignificatione vocis *ululatus* vide Pſal. xxii. 1. *Ululatibus.*

POLUMQUE] *Polus* hîc ponitur pro toto cœlo, ut ſupra in Pſal. xviii. 12. *Polus.*

10. NOX OCULIS NATAT] i. e. *Nox* vel tenebræ obducuntur oculis meis in ſignum appropinquantis mortis; umbræ enim ſive imagines ante oculos morientium volitare, ſive *natare* ſolent.

12. JUGULO

11. Me fugiunt, quos junxit amor vel ſanguis, amici,
Et ſpectatores non levis horror habet.
12. Imminet et jugulo ſtrictis manus impia telis,
Et petor opprobriis, compoſitiſque dolis.
13. Aſt ego ſurdus ad hæc, ceu qui ſtupet auribus orbus;
Et, ceu nulla foret vox mihi, mutus eram.
15. Nempe, Parens rerum! ſpes in te noſtra recumbit:
Suſcipies famuli tu pia vota tui.
16. Annue, dicebam, votis, ne fortè vacillem,
Hoſtibus et fiam fabula læta meis:
Annue, ne noſtrâ quiſquam de clade triumphet,
Et proclinatus prociduuſque premar.
17. Succiduo jam penè miſer ſum poplite; præſens
Semper et ærumnæ triſtis imago meæ eſt.
18. Judice te coram, vitæ delicta fatebor;
Et tepido cernes imbre madere genas.
19. Hoſtica ſed numero ſuperans, et robore pollens
Turba, meis vivit læta vigetque malis.
20. Inſontem premit hæc odiis, benefactaque pœnis
Compenſat, ſtudiis ſemper iniqua piis.

21. Ne

INTERPRETATIO.

11. *Amici, quos amor vel conſanguinitas conjunxit* mihi, *evitant me: et horror non parvus occupat ſpectatores* mei. 12. *Et nefaria turba impendet* meis *faucibus* cum *intentis armis: et inceſſor convitiis, et inſidiis excogitatis.* 13, 14. *At ego* eram *ſurdus ad hæc, ut* is *qui captus auribus obſtupet; et eram mutus quaſi nulla loquela fuiſſet mihi.* 15. *Quippe, o Pater mundi! mea ſpes nititur in te: tu excipies pias preces tui ſervi.* 16. Ego *dicebam, concede* mea *deſideria, ne forte titubem, et deveniam grata fabula meis inimicis: Concede ne aliquis exultet de meâ calamitate, et* ne ego *incurvatus et prolapſus opprimar.* 17. *Jam fere ſum miſer, poplite* meo *ſuccumbente; et triſte ſimulacrum meæ mœſtitiæ ſemper adeſt mihi.* 18. Ego *agnoſcam crimina* meæ *vitæ, coram te* meo *judice; et* tu *videbis* meas *genas humectari calido imbre.* 19. *Sed turba* mihi *inimica excedens numero, et potens viribus, vivit et valet gaudens meis malis.* 20. *Hæc* turba *inſectatur* me *innocentem odiis: et remuneratur* mea *beneficia ſuppliciis, ſemper inimica piis conſiliis.*

ANNOTATIONES.

12. JUGULO] De hac voce vide Not. in Pſal. vii. 1. *Jugulo.*

TELIS] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

21. PORRIGE

21. Ne me linque, Deus! nec te mihi ſubtrahe; vitæ
Sed columen! famulo porrige promptus opem.

INTERPRETATIO.

21. O *Deus! noli deſerere me, neque ſubmoveas teipſum a me; ſed* tu, *columna* meæ *vitæ! promptè extende auxilium* tuo *ſervo.*

ANNOTATIONES.

21. PORRIGE PROMPTUS] *Promptus* hìc pro *prompte*, Græcorum more, ut ſæpius adnotavimus. Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Securus.*

XXXIX.

CAUTIUS incedam, dixi, ne fortè vacillans
Audeat effari lingua proterva nefas:
Os mihi compeſcam fræno, præſentibus illis
Quos juvat obliquo tramite prava ſequi.
2. Lingua diu ſiluit, juſtas nec protulit iras:
Quod mihi majoris cauſa doloris erat.
3. Ignis ut incluſus tacitum cor arſit; in auras
Mox dolor erumpens talia dicta dedit:
4. Da, Deus! annorum numerum, momentaque vitæ
Futilis; extremum da mihi noſſe diem.
5. Vita brevis, tecum ſi confers, æmula palmi eſt;
Et nihil, et nihilo ſiquid in orbe minus.
6. Horret

INTERPRETATIO.

1. Ego *ambulabo, dixi, magis cautè, ne forſitan, dum vacillo, petulans lingua audeat proferre nequitiam: Comprimam meum os fræno, dum illi adſunt quos delectat ſequi pravitatem* in *viâ curvâ.* 2. *Lingua* mea *diu obmutuit, nec elocuta eſt* meam *juſtam iram: quod erat mihi cauſa majoris mœroris.* 3. Meum *cor tacitè fervebat, ut ignis clauſus; protinus mœror* meus *prorumpens in aërem proferebat hujuſmodi verba:* 4. O *Deus! fac* me ſcire *numerum* meorum *annorum, et momenta* meæ *fluxæ vitæ; fac me ſcire* meum *poſtremum diem.* 5. *Vita* mea *brevis, ſi æſtimas tecum, eſt ſimilis palmi; et* eſt *nihil, et ſiquid in mundo* eſt *minus quàm nihil.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *Optativi*, ut prior, ejuſque partes ſunt duæ, *narratio* altera ad verſum quartum; altera *precatio*, ad finem uſque.

2. JUSTAS IRAS] Plurali numero utitur pro ſingulari, ut iræ magnitudinem exprimat.

4. FUTILIS] Vanus, vel inutilis: *futiles* dicuntur, qui ſilere tacenda nequeunt, ſed ea *effundunt.* Sic et vaſa *futilia* a *fundendo* vocata.

6. Horret iter tenebris; curarum mole gravatur
Pectus, et hæredem neſcit avarus opum.
7. Quid mihi reſtat opis? Te fido, maxime rerum!
Ancora tu noſtræ, cum furit unda, rati es.
8. Eripe me noxæ; nævos, Pater! elue; lædi
Ludibrio ſtolidi ne patiare gregis.
9. Cura fuit rigidis linguam frænare lupatis;
Tu quia fortunæ, quâ premor, autor eras.
10. Tolle quod infeſtat; moderatiùs exige pœnas:
Ah! perii plagis, vulneribuſque tuis.
11. Crimina dum plectis, formam, ceu tinea, rodis:
Ah! quàm mortales lubrica turba ſumus!
12. Suſcipe vota; meis aures adverte querelis;
Nec tetricus, lachrymas dum tibi fundo, file:
Scilicet extorrem patriis me cernis ab oris;
Et proavis tellus hæc peregrina fuit.
13. Pone tuas iras, et fractum robore pectus
Inſtrue, ſupremum funeris ante diem.

INTERPRETATIO.

6. Illius *via horreſcit tenebris; cor deprimitur onere curarum, et avarus ignorat hæredem divitiarum* ſuarum. 7. *Quid auxilii reliquum eſt mihi!* O tu *maxime* omnium *rerum! confido* in *te, tu es ancora meo navigio cum fluctus ſævit.* 8. *Libera me* a *crimine*; O *Pater! elue* meas *maculas*; *ne ſinas* me *affici ludibrio ſtultæ turbæ.* 9. *Cura fuit* mihi *coercere linguam* meam *duris frænis*; *quia tu eras autor ſortis quâ ego urgeor.* 10. *Aufer* id *quod vexat* me; *lenius ſume ſupplicium* de me: *ah!* ego *interii tuis ictibus, et vulneribus.* 11. *Dum* tu *animadvertis in crimina, conſumis pulchritudinem, ſicut tinea: ah! quàm fluxa multitudo* nos *mortales ſumus!* 12. *Accipe* meas *preces*; *applica aures* tuas *meis queſtibus*; *neque ſeverus taceto, dum effundo lachrymas tibi: Quippe* tu *vides me exulem* a meis *patèrnis finibus*; *et hæc tellus fuit externa* meis *proavis.* 13. *Depone tuas iras, et refice* meum *debilitatum pectus viribus, ante poſtremum diem mortis.*

ANNOTATIONES.

7. ANCHORA] Vel potius *Ancora*, a voce Græca ἄγκυρα, eſt dens ferreus quo firmantur ac retinentur naves; inde Metaphoricè ſignificat, refugium, præſidium, firmamentum; ut apud Ovidium:

Quò ferar? unde petam lapſis ſolatia rebus?
Ancora *jam noſtram non tenet ulla* ratem,
Triſt. v. ii. 41.

8. GREGIS] De hac voce vide Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

11. CEU TINEA] *Tinea* vermiculus eſt, qui, ex pulvere ac ſitu aut putredine interdum naſcens, veſtes aut libros abrodit:

—— *Aut* tineas *paſces taciturnus inertes,*
Hor. i. Ep. xx. 12.

12. TETRICUS] Eſt hîc adjectivum adverbialiter ſumptum, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

XL.

XL.

SPE mihi non vanâ mentem fulcivit, et aures
Indulſit precibus qui regit aſtra meis.
2. Illius ex imâ bonitas me traxit abyſſo,
Juſſit et in ſolidâ figere rupe pedem.
3. Ille novos numeros famulo dictabit et hymnos,
Facta quibus ſuperi ſunt celebranda Patris:
Audiet hos mundi gemino ſub cardine tellus;
Fidet et autori, tacta timore, ſuo.
4. O felix, Domino quiſquis ſpe firmiter hærens
Deſpicit elatos, artificeſque doli!
5. Quis mirâcla, Deus! tua quis benefacta retexat?
Mens hebet hæc verſans; promere lingua nequit.
6. Nec tibi cæſa placent, nec toſta piamina flammis:
Hoc tacitè vulsâ me, Pater! aure mones.

7. En

INTERPRETATIO.

1. Ille *qui gubernat ſidera ſuſtentavit meum animum ſpe non inani, et benigne præbuit aures* ſuas *meis precibus.* 2. *Bonitas illius duxit me e profundo barathro, et juſſit* me *collocare pedem* meum *in firmâ rupe.* 3. *Ille ſuggeret ſervo* ſuo, *novos modos et cantus, quibus geſta excelſi patris ſunt laudanda: Tellus ſub utroque polo mundi audiet hos* hymnos, *et percuſſa metu fidet ſuo autori.* 4. O ille *beatus, quicunque ſpe conſtanter adhærens Domino, contemnit arrogantes, et autores fraudis!* 5. O *Deus! ecquis* explicet tua *miracula, ecquis explicet tua beneficia? Animus* meus *meditans hæc ſtupet; lingua* mea *non poteſt* ea *proferre.* 6. *Neque piamenta cæſa, neque combuſta flammis juvant te:* tu, O *Pater! ſuggeris hoc mihi, aure* mea *clam tracta.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *optativus*, conſtans ex duabus partibus; *Propoſitione*, ad verſum undecimum; et *Petitione*, inde ad finem uſque.

1. INDULSIT] De hujus vocis propriâ ſignificatione, vide Pſal. iii. 8. *Indulges.*

QUI REGIT ASTRA] i. e. *Qui regit cœlos*, per *Synecdochen.*

2. ABYSSO] De ſignificatione et Etymologiâ vocis *abyſſus*, vide Pſal. xviii. 15. *Abyſſus.*

3. ILLE NOVOS NUMEROS] De *numeris* in hoc ſenſu vide Pſal. v. 11. *Numeris.*

GEMINO SUB CARDINE] *Cardo* proprie eſt id quo vertuntur fores: quia eſt earum quaſi *cor*, vel quaſi hamus ex quo ſuſpenduntur, eſt autem *hamus* Græcis κρίκος. Hîc ponitur pro cœli vertice, vel *polo*, quo cœli verti finguntur.

5. MIRACLA] Ponitur hîc, per *Syncopen*, pro *miracula.*

6. TOSTA PIAMINA] *Piamen* ſeu *piamentum* id erat quo in expiando utebantur; a *pio*, purgo. Eſt vero *piamen* dictio Poetica magis, quam oratoria.

VULSA ME, PATER, AURE MONES] Reſpicere videtur ad illud Virgilii:

Quum canerem reges, et prælia, Cynthius aurem
Vellit, *et admonuit,* —— Ecl. vi. 3.

7. En, Deus! en! adſum, dixi, quò juſſeris ibo:
In tabulis proſtant nomina noſtra tuis.
8. Mens jubet obſequium rerum præbere Parenti:
Æternùmque animo lex tua fixa manet.
9. Juſtitiæ monumenta tuæ cantata per orbem
Sunt mihi; nec, memini, vox taciturna fuit.
10. Tu mihi teſtis ades, non hæc ego pectore clauſi;
Sed fidei et partæ præco ſalutis eram:
Non ego celavi populum benefacta, nec illa
Fœdera, quæ nullo ſunt violanda die.
11. Ne mihi te ſubduc, ſed, dum nitet ignibus æther,
Hinc tua me bonitas protegat, inde fides.
12. Obruor ærumnis, ſcelerum dum perfero pœnas;
Lumina nec fas eſt tollere victa malis:
Verticis iſta pilos ſuperant tormenta cruceſque;
Liquitur et nimiis mens ſuperata vadis.

13. Sit

INTERPRETATIO.

7. *Ecce, O Deus! ecce, adſum, aiebam, ibo quò* tu *juſſeris: meum nomen extat in tuis tabulis.* 8. *Animus* meus *jubet* me *exhibere obedientiam Parenti mundi: et tua lex hæret æternùm fixa* in meo *animo.* 9. *Monumenta tuæ juſtitiæ ſunt celebrata a me per orbem* terrarum; *neque, reminiſcor, mea vox ſilebat.* 10. *Tu præſtò es mihi teſtis, ego non ſuppreſſi hæc* in meo *pectore*; *ſed eram præco* tuæ *fidelitatis et ſalutis acquiſitæ: ego non celavi* tua *beneficia a populo, neque illa pacta, quæ non ſunt diſſolvenda ullo die.* 11. *Noli ſummovere te a me, ſed, dum cœlum ſplendet ignibus, tua bonitas defendat me ab unâ parte, fidelitas ab alterâ.* 12. *Ego mergor doloribus, dum ſuſtineo pœnas* meorum *delictorum*; *nec licet* mihi *attollere* meos *oculos oppreſſos malis: Iſti cruciatus et angores excedunt capillos* mei *verticis*; *et animus* meus *devictus immodicis vadis liqueſcit.*

ANNOTATIONES.

Hæc dictio *vellere aurem* trahi videtur a more præceptorum, qui dum pueros ſuos admonent alicujus rei, *aurem vellunt* ac trahunt, ut in mentem revocent.

12 CRUCESQUE] *Crux* proprie eſt gabalus vel patibulum cui affigebantur malefici; ſed etiam quicquid nos cruciat, torquet et affligit, dicitur *crux*; ut apud Terentium: *Et illis* crucibus, *quæ nos, noſtramque adoleſcentiam habent deſpicatam,* Eun. ii. iii. 91.

SUPERATA VADIS] *Vadum* eſt locus in flumine, lacu, mari, et quacunque aqua, per quem *vadere* licet, quum ſit minus profundus. Et quoniam ejuſmodi loca ſint navibus periculoſa, inde *vada* per *Metaphoram* ſignificat *pericula, mala.* Exemplo eſt Cicero: *Sed quoniam emerſiſſe jam e* vadis, *et ſcopulos prætervecta videtur oratio mea, perfacilis mihi reliquus curſus oſtenditur,* Pro Cœlio 51.

14. OR-

13. Sit vitæ tibi cura meæ, dulciſſime rerum!
Et pede, ne peream, mox properante veni.
14. Omnibus opprobrio ſit, qui mihi dura minatur,
Hoſtis et obſcœnæ det citò terga fugæ.
15. Opprimat hunc clades, qui dentem dente fatigans
Nequiter, ah! riſu me petulante petit.
16. Geſtiat exſultans, te qui ſibi quærit amicum;
Signaque lætitiæ det manifeſta ſuæ:
Quiſquis et auxilium te poſcit, voce canorâ
Dicat, Io! Domino ſit ſua laus et honos.
17. Sum miſer, ah! fateor; tamen eſt tibi cura clientis:
Lenis ades, ſegnes ducere parce moras.

INTERPRETATIO.

13. O tu *dulciſſime rerum! curam habeas meæ vitæ, et ſtatim accede* ad me *feſtino pede, ne inteream.* 14. Is *qui minatur mihi ſevera, ſit omnibus infamiæ; et hoſtis* meus *celeriter præbeat tergum* ſuum *fœdæ fugæ.* 15. *Pernicies obruat hunc, qui nefarie atterens dentem dente, heu! laceſſit me protervo riſu.* 16. Ille *qui petit te amicum ſibi lætus triumphet; et edat clara ſigna ſui gaudii: et quicunque poſcit auxilium a te, dicat canente voce, Io! ſit Domino laus* ſibi *propria et honos.* 17. *Heu!* ego *ſum miſer, agnoſco; veruntamen tu habes curam* tui *ſervi: adeſto* mihi *facilis, deſine trahere tardas moras.*

ANNOTATIONES.

14. OBSCOENÆ FUGÆ] *Obſcœnus* vox eſt auguralis, cujus Etymon eſt vel *ob* et *cano*, id eſt *contra cano:* quod quando pulli in auguriis captandis faciebant, funeſtiſſimum erat: vel potius ab *ob* et *cœnum, lutum,* quod *ſordidum* notat.

DET CITO TERGA] *Terga* eſt *Heteroſis* pluralis numeri pro ſingulari.

15. PETULANTE] Vide Not. in Pſal. vii. 13. *Petulante.*

16. Io] De hac voce ſupra dictum ad Pſal. xiii. 4.

17. CURA CLIENTIS] De voce *cliente* vide ſupra ad Pſal. xxvii. 11. *Cliente.*

LENIS ADES] *Lenis* hîc eſt adjectivum, per *Enallagen*, ſumptum pro adverbio; ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

LENIS ADES, SEGNES DUCERE PARCE] Hìc reticetur copula per Figuram quam *Aſyndeton* vocant, cujus eſt natura ut feſtinationem fere denotet. Vide ſupra Notam in Pſal. vii. 9. *Juſtos erige, perde malos.*

XLI.

O FELIX, inopem trutinâ qui penſitat æquâ!
Huic feret afflicto Conditor orbis opem.
2. Hunc Deus incolumem rebus ſervabit in arctis,
Et dabit innubes et ſine nocte dies:
3. Hoſtibus eripiet, vireſque reſarciet ægro;
Ponet et in molli languida membra toro.
4. Adfer opem, dixi, Deus! ablue vulnera mentis:
Heu! tua majeſtas crimine læſa meo eſt.
5. Me petit opprobriis fera gens, et, terminus illi
Ecquis, ait, vitæ, nominis ecquis erit?
6. Mellea vox illi eſt, ægrum dum viſit: at, intus
Quæ coquit, abſcedens dira venena vomit.
7. Turba calens odiis inter ſe murmure cæco
Muſſat, et inſontem tollere fraude parat.
8. En!

INTERPRETATIO.

1. *O beatus* ille, *qui æſtimat pauperem in juſtâ librâ! Creator mundi afferet auxilium huic afflicto.* 2. *Deus conſervabit hunc ſoſpitem in adverſis rebus, et concedet* ei *dies ſine nubibus et ſine nocte:* 3. *Liberabit* eum *ab inimicis, et reparabit* illius *robur cum ægrotat; et collocabit* illius *languentia membra in molli lecto.* 6. O *Deus! dixi, adfer auxilium* mihi; *abſterge vulnera* mei *animi: heu! tua majeſtas eſt violata meo delicto.* 5. *Aſpera turba inceſſit me convitiis, et ait quis erit finis illius vitæ, quis erit* finis illius *nominis?* 6. *Vox illius eſt mellita, dum viſitat* me *ægrotum: at abiens evomit ſæva venena quæ molitur intus.* 7. *Multitudo fervens odiis muſſitat inter ſe occulto fremitu, et conatur interficere* me *innocentem dolo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, *optativus* ſcilicet et *laudativus*, conſtans ex tribus partibus; *Exordio*, ad verſum quartum; *Narratione*, a verſu quarto ad decimum; et *Petitione*, reliquis verſibus.

1. TRUTINA ÆQUA] *Trutina* eſt ſtatera in qua rerum gravitates examinantur, et per *Metaphoram* ſignificat *animi judicium*, teſte Cicerone: *Ad ea probanda, quæ non artificis ſtatera, ſed quadam populari trutina examinantur*, De Orat. ii. 159.

3. VIRESQUE RESARCIET ÆGRO] *Ægro* hîc ponitur Poetice in dativo caſu pro genitivo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

MOLLI TORO] *Torus* lectus ab *intortus* herbis dictus; antiquis enim *torus* e ſtramento erat qualiter nunc etiam in caſtris, ut apud Virgilium:

—— *Viridante* toro *conſederat herbæ*,
Æn. v. 388.

7. TURBA CALENS ODIIS] *Odiis* hîc eſt pluralis numerus pro ſingulari, quò odium violentius exprimat.

8. En! ait, ille jacet, morbo confectus acerbo:
Occidet, et nullâ reſtituetur ope.
9. Qui ſocius vitæque fuit menſæque, jacenti
Imminet, et ſtratum calce ſubinde ferit.
10. Fer, Deus! auxilium; da poſſe reſurgere; digna
Hoſtibus ut referam præmia, parque pari.
11. Hoc, ubi ſacrilegis ſpes intercepta triumphi eſt,
Quem mihi vovisti, pignus amoris erit.
12. Me mihi tu reddens cœleſti Numine fulcis,
Æternùmque tuo das, Pater! ore frui.
13. Tu, Deus Iſacidûm! tibi, quas decet, aſſere laudes;
Sitque dies titulis nulla ſuprema tuis.

INTERPRETATIO.

8. *Ecce inquit, ille jacet, oppreſſus gravi morbo: peribit, et reſtaurabitur nullo auxilio.* 9. Is *qui fuit particeps* meæ *vitæ et menſæ, impendet* mihi *jacenti, et identidem calce percutit* me *proſtratum.* 10. O *Deus! adfer* mihi *opem*; *da* mihi *ut poſſim reſurgere*; *ut rependam debitas mercedes* meis *inimicis, et par pari.* 11. *Ubi ſpes triumphi adempta eſt ſceleſtis, hoc erit pignus amoris quem* tu *promiſiſti mihi.* 12. *Tu reſtituens meipſum mihi ſuſtentas* me tuâ *cœleſti potentiâ*; *et tu,* o *Pater! concedis* mihi *potiri tuo vultu æternùm.* 13. *Tu,* o *Deus Iſraelitarum! vendica tibi laudes quas decet* te; *et nulla dies ſit ultima tuis titulis.*

ANNOTATIONES.

9. CALCE FERIT] Eſt Figura proverbialis, pro eo quod eſt omni contumeliæ genere afficere. Unde Cicero in *Oratione pro Sylla*, dicit quendam non ſolum verbis uti improbiſſimis ſolitum, verum etiam pugnis et *calcibus.*

10. REFERAM PAR PARI] *Referre par pari* eſt proverbium apud optimos auctores occurrens, ut apud Terentium:

——— *Denique*
Tu par pari referto, *quod eam remordeat,*
Eun. iii. i. 54.

Qua monemur ut tales ſimus in alios, quales in nos illos experimur.

13. ISACIDUM] Dixit per *Syncopen*, pro *Iſacidarum.*

TITULIS] De hac voce vide Not. in Pſal. xviii. 49. *Titulos.*

XLII.

CERVUS ut, in medio celsis de montibus æstu
Actus, in algentes fertur anhelus aquas;
Sic mea vitali satiari Numinis undâ
Mens avet, et Domini languet amore sui:
2. Gaudet, et optat amans, vitæ se jungere fonti:
His mihi deliciis quæ dabit hora frui?
3. Dum sine fine petunt ubi sis, cui servio, Numen!
Sunt misero lachrymæ nocte dieque dapes.
4. Scandere me quoties memini penetralia sacra,
Et longo populos ordine ponè sequi;
Aurea dum recolo missas ad sidera voces,
Et plausum, festis quem decet esse choris:
In lachrymas totus miser et suspiria solvor;
Inter et ærumnas est mihi dulce queri.

5. Cur

INTERPRETATIO.

1. *Ut cervus in medio ardore agitatus de altis montibus, urgetur anhelans in frigidas aquas; sic meus animus cupit saturari vitali unda Dei, et languescit amore sui Domini:* 2. *Lætatur et cupit vehementer adjungere se fonti vitæ: quæ hora concedet mihi potiri his gaudiis?* 3. *Dum sciscitantur indesinenter ubi* tu *sis,* o *Deus! quem colo; lachrymæ sunt cibi* mihi *infelici nocte et die.* 4. *Quoties reminiscor me ascendere sancta* tua *adyta, et populos sequi* me *a tergo longâ serie; dum meditor verba missa ad aureas stellas, et plausum quem convenit esse lætis choris:* Ego *infelix totus dissolvor in lachrymas et gemitus; et juvat me conqueri inter* meos *angores.*

ANNOTATIONES.

Hujus Psalmi partes sunt duæ, una quâ Psaltes expostulat de suo exilio, usque ad versum sextum; altera quâ expostulat de suis calamitatibus: utraque vero *Conclusionem* habet *amœbæam.*

1. CERVUS] Eâ naturâ est *cervus* ut in cursu agitatus omni tempore confugere soleat ad aquas anhelus; maxime vero autumno, quo tempore propter æstum est sitis impatientissimus. Vide Arist. *de Hist. Animal. Lib.* vi. *c.* xxxix.

OPTAT AMANS] *Amans* hìc adverbialiter ponitur, ut de multis aliis jam observatum. Vide Not. in Psal. ii. 12. *Securus.*

4. PENETRALIA SACRA] De *penetralibus* vide supra Not. in Psal. xx. 6. *Penetralibus.*

AUREA SIDERA] Hoc epitheton *aureum* significat *pulchrum*, vel *splendidum.* Idem usurpavit Horatius:

Perambulabis astra sidus aureum,
Epod. xvii. 41.

Et Virgilius:

Per duodena regit mundi sol aureus *astra,*
Georg. i. 232.

CHORIS] Vide de hac voce Psal. xviii. 10. *Chori.*

5. TRO-

5. Cur ita turbaris? Cur te, mens! dejicis exſpes?
Cur ita me torques anxia? Fide Deo:
Scilicet hic placido recreat mihi lumine pectus;
Et mihi materies unica laudis erit.
6. Dum queror, in mentem, liquidis Jordanis ab undis,
Sepoſitiſque jugis, tu mihi ſæpe redis.
7. Gurgitis eſt gurges, rauci comes æquoris æquor:
Fluctibus, infelix, obruor uſque novis.
8. Luce ſed in mediâ bonitas tua fulcit abyſſo:
Nocte, Parens vitæ! tu mihi carmen eris.
9. Tunc ego, cur, dicam, capiunt te oblivia noſtrî?
Rerum Opifex! animæ portus et aura meæ!
Cur, propè confectum curis, lachrymiſque ſepultum,
Me finis immani durus ab hoſte premi?
10. Hic petit, inſultans, ubi ſis: ego vulneror inde;
Enſis et in morem permeat oſſa dolor.

11. Cur

INTERPRETATIO.

5. *Cur ita perturbaris?* O mea *mens! cur dejicis te ſine ſpe? Cur ita crucias me ſolicita? confide* in *Deo: Quippe hic reficit meum cor* ſuo *propitio oculo; et erit unicum argumentum meæ laudis.* 6. *Dum conqueror, tu ſæpe revocaris in* meam *mentem, a limpidis aquis Jordanis, et a remotis montibus.* 7. *Gurges eſt* comes *gurgitis, et pelagus eſt comes rauci pelagi:* ego *miſer ſemper mergor novis fluctibus.* 8. *Sed interdiu tua bonitas ſuſtent..t* me *in medio abyſſi: Noctu,* O *Parens* meæ *vitæ! tu eris meum canticum.* 9. *Tunc ego dicam,* O *Creator mundi! portus et aura meæ animæ! cur oblivio mei occupat te? Cur* tu *ſeverus permittis me fere peremptum curis, et obrutum lachrymis, exagitari a feroci hoſte?* 10. *Hic irridens rogat ubi ſis: inde ego ſaucior; et cruciatus pervadit* mea *oſſa inſtar gladii.*

ANNOTATIONES.

5. TORQUES ANXIA] *Anxia* hîc ponitur per *Enallagen* pro *anxiè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

6. JORDANIS] *Jordanes* eſt fluvius nobilis Palæſtinæ, ex monte Libano oriens, et in plures rivulos ſe dividens.

7. ÆQUOR] De hac voce vide ſupra Pſal. xviii. 22. *Nec in æquoris undas.*

FLUCTIBUS] De Metaphoricâ hujus vocis ſignificatione jam dictum ad Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

8. ABYSSO] Vide Not. in Pſal. xviii. 15. *Abyſſus.*

9. OBLIVIA] De hac voce poeticâ vid. Not. in Pſal ix. 18. *Mergunt* oblivia.

DURUS] Ponitur hîc adverbialiter pro *durè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

10. HIC PETIT INSULTANS] De propriâ et Metaphoricâ ſignificatione vocis *inſultare*, vide Pſal. xiii. 4. *Inſultet.*

11. Cur ita turbaris? Cur te, mens! dejicis exſpes?
Cur ita me torques anxia? Fide Deo:
Scilicet hic placido recreat mihi lumine pectus;
Et mihi materies unica laudis erit.

INTERPRETATIO.

11. *Cur ita perturbaris? O mea mens! cur dejicis teipſam, ſpe rejectâ? Cur ita crucias me ſolicita? confide* in *Deo. Quippe hic refocillat meum cor* ſuo *propitio oculo; et erit mihi unicum argumentum laudis.*

ANNOTATIONES.

11. ANXIA] Vide Not. in verſum quintum, *Torques* anxia.

XLIII.

SIS mihi tu judex, Deus! et crudelibus obſta;
Subdola ne me gens, ne ſcelerata premat.
2. Es mihi tu rupes: ah! me cur rebus in arctis
Ablegas? ah! cur victus ab hoſte gemo?
3. Prome jubar, quo cuncta foves; hôc dirige greſſus:
Scandere da templi limina ſancta tui.
4. Tum mea te referet chelys; et proſternar ad aras,
Lætitias animæ deliciaſque meæ.

5. Cur

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! eſto tu judex meus, et obſiſte crudelibus; ne doloſa gens, ne ſceleſta* gens *infectetur me.* 2. *Tu es mea rupes: ah! cur repellis me in rebus adverſis? ah! cur* ego *lugeo ſuperatus ab hoſte?* 3. *Profer jubar, quo refocillas cuncta; dirige* mea *veſtigia hôc: concede* mihi *aſcendere ſacra limina tui templi.* 4. *Tum mea lyra prædicabit te; et* ego *procidam ad* tua *altaria, gaudia et oblectamenta meæ animæ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt ejuſdem generis et argumenti cum ſuperiore, ac velut illius *epitome:* continens *Petitionem,* verſu primo; *Exornationem petitionis,* uſque ad verſum quintum; et *Concluſionem,* verſu quinto.

1. PREMAT] Vide Not. in Pſal. iii. 2. *Premet.*

2. ME CUR ABLEGAS] *Ablego* eſt propriè quempiam aliò omittere, qui nobis eſt tædio, aut impedimento. Dictum a *legatis,* qui cum legationibus mittuntur.

3. TEMPLI LIMINA] *Limen* eſt tranſverſum in janua lignum, inferius vel ſuperius; vel a *limes,* quia illic terminatur domus; vel a *limus,* id eſt, *obliquus* et *tranſverſus*; hìc ponitur, per *Synecdochen,* pro ipſis foribus.

4. TE REFERET CHELYS] *Chelys* vox Græca χέλυς, teſtudo: capitur etiam pro *Lyra,* quod Mercurius Lyram primus ex *teſtudine* fecerit, quam Nilo decreſcente in littore repererat.

5. ANXIA

5. Cur ita dejecta es? Cur te, mens! anxia torques?
Cur gemis? Ætherei poſce Parentis opem:
Huic ego feſtivo perſolvam carmine grates;
Nec Deus hunc præter, quem ſequar, alter erit.

INTERPRETATIO.

5. *Cur es ita mœſta?* O mea *mens! cur anxiè crucias te? Cur luges? poſtula auxilium cœleſtis parentis: Ego rependam gratias huic læto cantu; nec alius erit Deus quem ſequar, præter hunc.*

ANNOTATIONES.

5. ANXIA TORQUES] Vide Not. in Pſal. xlii. 5.

XLIV.

ARRECTA, Deus! aure, tuæ miracula dextræ
Hauſimus, antiqui quæ cecinêre patres.
2. Gentibus expulſis, ſimul et, te vindice, cæſis
Indigenis, tellus hoſtica ceſſit avis.
3. Non ſuus hos enſis felicibus intulit arvis;
Nec fuit humano robore parta ſalus:
Hos, Pater armorum! peperit tua dextra triumphos:
Dilectique gregis lux tua rexit iter.

4. Te

INTERPRETATIO.

1. O *Deus!* nos *percepimus arrectâ aure miracula tuæ dextræ, quæ priſtini patres perhibuerunt.* 2. *Poſtquam nationes eſſent* ejectæ, *et pariter indigenæ occiſi, te ultore, terra hoſtium obvenit* noſtris *avis.* 3. *Suus gladius non induxit eos in hæc arva; nec ſalus* ipſorum *fuit comparata humanis viribus:* O *Pater armorum! tua dextera acquiſivit hos triumphos: et tuum lumen direxit ſemitam chari cœtûs.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *optativi*, conſtans ex tribus partibus, *Exordio*, a verſu primo ad decimum uſque: *Propoſitione*, a verſu decimo ad viceſimum quartum; et *Concluſione petitoriâ.*

1. DEXTRÆ] Dixit per *Syncopen* pro *dexteræ*, ut verſu tertio *dextra* pro *dextera*: vide Not. in Pſal. iii. 12. *Dextraque.*

CECINERE PATRES] Verbum *Cano* tribuitur vatibus oraculiſque: ut apud Virgilium de Sibylla:

(1) ——— *Horrendas* canit *ambages*, Æn. vi. 99.

(2) *Atque hæc deinde* canit *divino ex ore ſacerdos*, Æn. iii. 155.

Inde, qui ſanctas et venerabiles res atque divinas docendo proponunt, auguſtiore veluti verbo, *canere* dicuntur, non *dicere*. Ita Boethius, cum libro tertio in finem uſque diſputationem Philoſophiæ de Deo et ejus bonitate retuliſſet, quartum his verbis auſpicatur: *Hæc cum Philoſophia leniter ſuaviterque* ceciniſſet, etc.

2. CÆSIS INDIGENIS] *Indigena* dicitur qui non aliunde in aliquam patriam venit, ſed ibi natus eſt; quaſi *indegenitus.*

3. GREGIS] Vide Notam in Pſal. i. 1. *Grege.*

4. Te rerum Dominum, te regem agnoſcimus unum:
Fer, Deus! Iſacidis, quam potes unus, opem.
5. Te duce, cogemus ſubitò dare terga rebelles,
Et pedibus populos ſubdere colla truces.
6. Non ego vel gladio, levibus vel fido ſagittis:
Nil gladius, nil me miſſa ſagitta juvet.
7. Tu, Deus! hoſtiles fœdâſti pulvere vultus;
Imperioque tuo libera turba ſumus.
8. Ergò tuas laudes omni celebrabimus ævo,
Et fons tu noſtri carminis unus eris.
9. At, procul abſcedens, tu nos hoſtilibus offers
Opprobriis; ſolito more nec arma regis.
10. Terga fugæ trepidos nos cogis vertere: noſtris
Auctus et exuviis impius hoſtis ovat.
11. Præda ſumus, velut agna lupis: patriiſque relictis
Sedibus, in toto quærimus orbe fugam.
12. Et minimo venire jubes, et ſubjicis haſtæ
Captivos: lucri nil tamen inde legis.
13. Objicis opprobriis; et nos vicinia riſu
Excipit, indignis perſequiturque jocis:

14. Fabula

INTERPRETATIO.

4. *Fatemur te Dominum rerum, te ſolum regem:* O *Deus! adfer Iſaaci poſteris auxilium quod* tu *ſolus potes.* 5. *Tuo ductu adigemus rebellantes ſubitò vertere terga, et feroces populos ſubjicere* ſua *colla* noſtris *pedibus.* 6. *Ego neque confido gladio* meo, *nec celeribus ſagittis: gladius* adjuvabit me *nihil, ſagitta jacta me adjuvabit nihil.* 7. *Tu,* O *Deus, turpâſti vultus hoſtium pulvere*; *et* nos *ſumus libera multitudo tuâ potentiâ.* 8. *Propterea* nos *celebrabimus tuas laudes in omne ſæculum, et tu ſolus eris origo noſtri cantûs.* 9. *Sed tu in longinquum diſcedens objicis nos convitiis kyſtium*; *nec ducis* noſtra *arma uſitato more.* 10. Tu *compellis nos pavidos vertere terga* noſtra *fugæ: et nefarius hoſtis cumulatus noſtris ſpoliis triumphat.* 11. Nos *ſumus præda, ſicut agna* eſt *lupis: et, paternis* noſtris *domiciliis relictis, petimus fugam per totum orbem* terrarum. 12. *Et* tu *jubes nos vendi minimo* pretio, *et ſubjicis* nos *captivos haſtæ: attamen* tu *nullum emolumentum inde colligis.* 13. Tu *offers* nos *maledictis*; *et vicinitas proſequitur nos deriſione, et inſectatur* nos *fœdis jocis.*

ANNOTATIONES.

6. JUVET] Hîc ponitur loco futuri indicativi, qualia nonnulla exhibuimus exempla ad Pſal. xxxvii. 10. *Veſtiges.*

7. FOEDASTI] Dixit per *Syncopen* pro *fœdaviſti.*

10. AUCTUS ET EXUVIIS] *Exuviæ* ſunt ſpolia hoſtibus detracta ab *exuendo* dicta.

OVAT] De hac voce *ovare* vide Not. in Pſal. xxxv. 25. *Ovans.*

12. SUBJICIS HASTÆ] i. e. *Nos venundas*

14. Fabula ſic vulgi ſumus; et, dum nubila ſors eſt,
Vertice nos moto turba profana notat.
15. Nec modus eſt, vel meta malis; ſemperque fatiſcit
Obruta mens curis, turpat et ora pudor.
16. Stringit in inſontem truculenta Calumnia dentes;
Armat et ultrices gens ſcelerata manus.
17. Hæc licèt infeſtent, animo tu firmiter hæres;
Et, tibi quam dedimus, ſtat ſine labe fides.
18. Nec te deſeruit mens, tot vexata procellis;
Nec, quod ſignâſti, devia liquit iter.
19. Hauſerunt miſeros habitata draconibus antra;
Mortis et ante oculos vallis opaca fuit.
20. Si tamen inde tui mens eſt oblita favoris;
Si cui, te præter, ſunt data vota Deo:

21. Hocne

INTERPRETATIO.

14. *Ita ſumus fabula vulgi; et, dum* noſtra *fortuna eſt nebuloſa, impia turba ſignat nos moto capite.* 15. *Neque eſt menſura nec terminus* noſtris *malis; et* noſtra *mens merſa curis ſemper ſuccumbit, et pudor fœdat* noſtros *vultus.* 16. *Sæva Calumnia educit dentes contra innocentem; et ſceleſta turba armat vindices* ſuas *manus.* 17. *Etſi hæc* nos *vexent, tu immote inſides* noſtro *animo; et fides, quam dedimus tibi, ſtat ſine maculâ.* 18. *Animus* noſter *exagitatus tot nimbis neque reliquit te; neque erraticus deſtituit ſemitam quam tu monſtraſti.* 19. *Speluncæ habitatæ draconibus devorârunt* nos *infelices; et umbroſa vallis mortis fuit ante oculos* noſtros. 20. *Attamen ſi propterea animus* noſter *oblitus eſt tui favoris; ſi* noſtra *vota nuncupata fuere ulli Deo præter te:*

ANNOTATIONES.

das; nam mos erat apud Romanos in auctionibus ponere haſtam, et ea quæ publice venundabant, *haſtæ* ſubjicere. Unde Cicero: Haſtâ poſitâ *pro æde Jovis ſtatoris, bona*, etc. *bona, inquam, Cn. Pompeii Magni voci acerbiſſimæ ſubjecta Præconis*, Phil. ii. 64.

15. NEC MODUS EST, VEL META MALIS] *Meta* propriè eſt *extremitas, terminus*, ſive in agris, ſive in circo; vulgo e lapidibus oblongis, in acumen ac pyramidem erectis: dicta *meta* a *metiendo*, vel quia eſſet poſita in dimenſo ſpatio: vel quia eam *metiantur* quadrigæ circumcurrentes. Inde, per Tranſlationem, pro termino quocunque ac fine, ut apud Virgilium:

His ego nec metas *rerum, nec tempora pono*,
Æn. i. 282.

16. CALUMNIA] Hîc perſonaliter ponitur, ut ſupra in Pſal. xxxv. 11. *Calumnia.*

18. SIGNASTI] Dixit per *Syncopen*, pro *ſignaviſti.*

19. HAUSERUNT MISEROS] *Hauria* proprie eſt extrahere humorem et educere ex profundo aliquo loco; ſed ſignificat etiam *ſorbere, devorare*, ut apud Ciceronem: *Quid eum non ſorbere animo, quid non* haurire *cogitatione, cujus ſanguinem non bibere cenſeris?* Phil. ii. 10.

HABITATA DRACONIBUS] *Draco* eſt genus animalis venenoſi, dicti ἀπὸ τοῦ δέρκεσθαι, *videre*. Clariſſimam enim habere dicitur oculorum aciem: qua ex cauſa incubantes eos theſauris finxerunt antiqui.

21. Hocne tuos oculos fugiet ſcelus, intima cordis,
In tenebris, acie qui penetrante vides?
22. Te propter luimus, te propter jugiter, eheu!
Cædimur; imbelles ſic laniantur oves.
23. Surge; quid ignavo conduntur lumina ſomno?
Evigila, miſeris ne procul eſſe velis.
24. Cur fugis oppreſſos immani pondere? Noſtræ
Immemor ærumnæ cur, Deus! ora tegis?
25. Viribus extinctis, animas in pulvere merſas;
Membraque jam cernis tabida fixa ſolo.
26. Eripe te ſtratis; pacti memor, aſſere ſervos,
Et bonus hoſtili ſubtrahe colla jugo.

INTERPRETATIO.

21. *An hoc crimen latebit tuos oculos, qui cernis receſſus mentis, in tenebris, penetrante viſu?* 22. *Ah! luimus* pœnas *propter te, perpetuò propter te necamur; ita infirmæ oves mactantur.* 23. *Surge; cur oculi* tui *teguntur inerti ſomno? Expergiſcere, ne velis procul eſſe* a nobis *miſeris.* 24. *Cur ſubtrahis te* a nobis *vaſto onere oppreſſis?* O *Deus! cur celas vultum* tuum *oblitus noſtræ miſeriæ?* 25. Noſtris *viribus exhauſtis,* tu *obruis animas* noſtras *in cinere; et vides* noſtra *tabifica membra jam hærentia humo.* 26. *Subtrahe te lecto; memor fœderis* tui, *vindica* tuos *famulos, et propitius ſummove* noſtras *cervices e jugo hoſtium.*

ANNOTATIONES.

22. TE PROPTER — TE PROPTER] Eſt *Anaphora*, de qua vide Notam in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi: ſceptra.*

24. ORA] Pro *vultus*, ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

26. ERIPE TE STRATIS] *Stratis* dixit in Plurali numero pro *ſtrato*, ut Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

BONUS] Eſt adjectivum adverbialiter ſumptum, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

SUBTRAHE COLLA JUGO] *Jugum* ſub quo ignominiæ gratia victi hoſtes mittebantur. Nam fixis in terram duabus haſtis, ſuper eas ligabatur tertia, et tunc victi hoſtes diſcingebantur, et ſub illa cogebantur tranſire inermes. Inde *ſubjugare* ſignificat debellare, ac ſubjicere.

XLV.

DICERE fert animus Regem; nova carmina Regi
Lingua parat; calamo par erit illa levi.
2. Forma viros ſuperans, affuſaque gratia labris
Te beat, et Domini non periturus amor.
3. Eia age, Rex! humeris apta ſtellantibus enſem,
Quem decus et bello partus adornat honos.
4. Macte novis titulis: niveos Clementia currus
Cingat, et auratas Faſque Fideſque rotas:
Sic tua perculſæ diſcent miracula gentes;
Intremet et gemini terra ſub axe poli.

5. Hoſtica

INTERPRETATIO.

1. *Animus* meus *inducit* me *celebrare Regem*; *lingua* mea *præparat nova cantica Regi*; *illa*, lingua, *erit æqualis celeri pennæ*. 2. *Pulchritudo excedens homines, et favor infuſus in* tua *labia beat te, et amor Domini nunquam periturus*. 3. *Eia age*, O *Rex! accinge* tuis *conſpicuis humeris gladium, quem gloria et honos acquiſitus bello ornat*. 4. *Macte novis honoribus: Lenitas ambiat* tuos *niveos currus, et Æquitas et Fides* ambiat tuas *aureas rotas: Ita gentes everſæ diſcent tua miracula; et tellus tremet ſub axe utriuſque poli*.

ANNOTATIONES.

Eſt hoc Canticum *Epithalamium*, generis *laudativi*; cujus partes ſunt quatuor, *Exordium*, verſu primo; *Laudatio ſponſi*, a verſu ſecundo ad nonum uſque; *Laudatio ſponſæ*, a verſu nono ad decimum ſeptimum; et *Concluſio*, verſu decimo ſeptimo.

1. CALAMO] *Calamus*, frutex aquaticus; qui et arundo dicitur: quamvis arundo proprie ſit quæ craſſior ac longior eſt; *calamus*, gracilis tenuiſque et tibiis fere ac ſcripturæ aptus. Inde ſumitur ut hîc, pro inſtrumento quo ſcribimus, ut apud Ciceronem: *Quum inſtituiſſem ad te ſcribere*, calamum*que ſumpſiſſem*, Att. vi. 8.

3. EIA AGE] De hac exclamatione vide Not. in Pſal. ii. 3. et 10. *Eia*, et *eia agedum*.

4. MACTE NOVIS TITULIS] *Mactus*, quaſi *mauctus*, id eſt, *magis auctus*. Sic herba adulta dicta eſt a Catone *macta*, quia aucta: Hoſtiæ quoque *mactæ*, quia mola, vino, thure ſpargebantur, et quaſi cumulabantur, augebanturque ante ſacrificium; unde *mactare* pro cædere dictum fuit. Diis ipſis in ſacrificiis acclamabant: macte *hocce vino inferio eſto*, macte *hacce dape eſto*, quia ſacrificiis augeri eorum felicitatem putabant. Cicero dixit, Mactare *honoribus*, De Repub. vi. Plautus, Mactare *infortunio*, Curcul. iv. iii. 5. Hac formula vocativum *macte* adhiberi volunt pro nominativo *mactus*, more Attico: quemadmodum (1) apud Tibullum:

—— *Sic venias* hodierne, Lib. i. vii. 53.

(2) apud Perſium:

Stemmate quod Tuſco ramum milleſime *ducis*,

Reperitur etiam apud Plinium in plurali numero: macti *ingenio eſte cœli interpretes*.

TITULIS] De hâc voce vide Not. in Pſal. xviii. 49. *Titulos*.

CLEMENTIA, — FASQUE FIDESQUE] Hîc perſonaliter ſumuntur.

AXE POLI] *Axe* hîc ponitur eodem ſenſu quo apud Virgilium:

—— *Nudoque ſub ætheris* axe,
Æn. ii. 512.

ubi ſignificare videtur *regione* vel *plaga*.

POLI] De hac voce vide Pſal. xviii. 12. *Polus*.

5. TELIS

5. Hoſtica lethiferis transfiges corda ſagittis:
Corruet et telis gens numeroſa tuis.
6. Quoque ſedes ſolium, ſtans nullo mobile ſeclo,
Cuncta reget, populis et pia jura dabit.
7. Sunt tibi jus, et fas, et candida pectora cordi;
Impietas odio, menſque referta dolis:
Ergò tibi ſuperûm Rector perfudit olivo
Tempora; præ ſociis hic tibi ceſſit honos.
8. E thalamis quoties procedis lætus eburnis,
Myrrham, aloen, caſiam regia veſtis olet.

9. Regia

INTERPRETATIO.

5. Tu *transfodies corda hoſtium lethalibus* tuis *ſagittis: et frequens turba concidet tuis ſpiculis.* 6. *Et ſolium* in *quo ſedes, ſtans immobile in omne ævum, gubernabit cuncta, et feret pias leges populis.* 7. *Juſtitia, et æquitas, et ſincera corda ſunt accepta tibi; nequitia eſt odio tibi, et mens plena dolorum: Quapropter moderator cœlitum imbuit tua tempora oleo; hic honor obtigit tibi ſupra ſocios* tuos. 8. *Quoties* tu *exultans progrederis ex eburneis thalamis,* tuus *regius veſtitus redolet myrrham, aloen, et caſiam.*

ANNOTATIONES.

5. TELIS] De Etymologiâ hujus vocis vide Pſal. iii. 6. *Tela.*

MOBILE SECLO] *Seculum* ſive per *Syncopen ſeclum,* pro certo annorum ſpatio uſurpari ſolet. Nunc ſpatium centum annorum, unde *Carmen ſeculare,* in quo ſcribuntur ſacrificia quæ centeſimo quoque anno fiebant; nunc ſpatium triginta annorum *ſeculum* dicitur. Ut notat Servius in illud Virgilii:

Sed mihi tarda gelu, ſeclisque effœta ſenectus,
Æn. viii. 508.

Seculum a *ſequendo* dictum, eo quod ſequatur *ſe,* et in *ſe* revolvatur.

7. JUS ET FAS, ET CANDIDA PECTORA] Redundat copula *et,* per Figuram quam *Polyſyndeton* vocant. Ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

CANDIDA] De hujus vocis Etymologiâ et ſignificatione vide Pſal. iv. 1. *Candida.*

SUPERUM] Per *Syncopen* pro *ſuperorum.*

8. MYRRHAM] *Myrrha* arbuſcula eſt in Arabiâ præcipue naſcens. Ejus altitudo ad quinque cubita, nec ſine ſpina, caudice duro et intortò, cortice levi, folio olivæ fere ſimili. Sudat autem ſponte priuſquam incidatur, ſtacten dictam cui nulla præfertur; ea etiam eſt virtute ut corpora imputribilia reddat: Vide Plin. *Lib.* xii. *c.* xv. et xvi. Unde condiendis cadaveribus, et imbuendis capillis aliiſque ejuſmodi deliciis adhibebatur. Teſte Virgilio:

——— *Crines*
Vibratos calido ferro, myrrhaque *madentes,*
Æn. xii. 100.

et Horatio:

Myrrheum *nodo cohibere crinem,*
Carm. iii. Od. xiv. 22.

ALOEN] *Aloe* herba eſt amariſſimi ſucci. Unde, per *Metaphoram,* dixit Juvenalis:

Plus aloes *quam mellis habet,* Sat. vi 180.

hoc eſt plus amaritudinis quàm dulcedinis. *Aloe,* inquit Plinius, *ſcillæ ſimilitudinem habet, major, et pinguioribus foliis ex obliquo ſtriata; eſt gravi odore, guſtu amara, et laudatiſſima ex Indiâ affertur.*

CASIAM] *Caſia* frutex eſt ſalicis Amerinæ magnitudine. Tria præcipuè ſunt *caſiæ* genera, (1) Frutex cinnamomo affinis, odorato cortice: de quo Virgilius:

Nec

9. Regia progenies te cingit, mille miniſtras
Inter honoratas, et tua juſſa ſubit:
A dextris Regina ſedet, ſpectabilis auro,
Quod legit in patriis gens Ophyræa jugis.
10. Tu mihi, purpureæ decus Heroina cohortis!
Auſculta, monitis obſequioſa meis:
Dele animo populoſque tuos, charoſque propinquos;
Nec patris, aut patrii ſit tibi cura ſoli.
11. Blanda tuæ Regem ſuccendat gratia formæ:
Hunc quoque tu Dominum relligioſa cole.
12. Se tibi turba frequens populi proſternet; et ipſæ
Sponte ferent Tyriæ regia dona nurus.

13. Tota

INTERPRETATIO.

9. *Regia ſoboles te circumſtat, inter mille honorabiles famulas, et accipit tua mandata: Regina ſedet* ad tuam *dextram, inſignis auro, quod Ophyræa natio colligit in* ſuis *paternis montibus.* 10. O *Heroina, ornamentum decoræ catervæ! tu adverte mihi, morigera meis admonitionibus: Tolle ex animo* tuo *tum populos tuos, tum dilectos conſanguineos; nec cura ſit tibi patris aut patriæ terræ.* 11. *Grata venuſtas tuæ formæ accendat Regem: tu etiam religioſè venerare hunc Dominum* tuum. 12 *Numeroſa multitudo populi procumbet tibi; et ipſæ Tyriæ puellæ ultro adferent* tibi *regia munera.*

ANNOTATIONES.

Nec caſiâ *liquidi corrumpitur uſus olivi,*
Georg. ii. 466.

(2) Fiſtula cujus medulla medicinalis eſt.

(3) Herba coronaria, de quâ idem Virgilius:
Tum caſiâ, *atque aliis intexens ſuavibus herbis,* Ecl. ii. 49.

Caſia hîc prioris ſpeciei videtur intelligenda.

9. GENS OPHYRÆA] Varias conjecturas faciunt docti de Ophyræ ſitu, quas recenſere nimis eſſet longum. Ad veritatem proxime accedere videntur qui eam inter inſulas Indiæ ultra Gangem locant. Vide *Hiſt. univ. Tom.* ii. *p.* 800.

10. PURPUREÆ] De Poetico uſu vocis *purpureus*, vide Pſal. xix. 4. *Purpureum.*

COHORTIS] Vide de hac voce Pſal. xxxiii. 1. *Cohors.*

POPULOSQUE TUOS, CHAROSQUE PROPINQUOS] Copula *que* hîc redundat per Figuram cui nomen eſt *Polyſyndeton.* Vide ſupra Notam in Pſal. vii. 17. *Juſtumque*, etc.

11. RELLIGIOSA] Per *Enallagen* pro *religioſè.* Vide ſupra Pſal. ii. 12. *Securus.*

12. TYRIÆ NURUS] *Nurus* propriè uxor filii eſt: ſed ponitur hîc pro fœminis junioribus, ut etiam apud Virgilium:

Vidi Hecubam, centumque nurus, *Æn.* ii. 501.

Priamus enim non centum filios, atque adeo nec centum nurus habuit.

TYRIÆ] *Tyriæ* a *Tyro*, quæ olim ſplendidiſſima urbs Phœniciæ, ſita in Inſula circiter ſeptingentorum millium paſſuum a mari remota, priuſquam eam Alexander aggere immiſſo continenti annecteret. Τυρὸν Græci *caſeum* dicunt, ut a re pecuaria florente *Tyrus* nomen habuerit.

13. Tota nites intus; veſtis tibi texitur auro;
Pallaque Sidoniis ter ſaturata cadis.
14. Ibis in amplexum Regis, ſine compare Virgo!
Cui niveus Phrygiâ pingitur arte ſinus.
15. Se jungent comites, Regum de ſtirpe puellæ;
Lætaque virgineis perſtrepet aula choris.
16. Implebitque vicem ſoboles generoſa parentum:
Omnibus hæc populis, te duce, jura dabit.
17. Ergò mihi nullo, Regina! taceberis ævo:
Concinet et laudes ultima terra tuas.

INTERPRETATIO.

13. Tu *tota ſplendes introrſum*; *veſtitus tuus intexitur auro*; *et palla ter tincta Sidoniis doliis.* 14. Tu *Virgo ſine pare! cujus niveus ſinus pingitur Phrygiâ arte, procedes in complexum Regis.* 15. *Puellæ de progenie Regum adjungent ſe comites* tibi; *et feſtiva regia perſonabit choris virginum.* 16. *Et nobilis proles ſupplebit vicem* tuorum *parentum: hæc* proles *feret leges omnibus gentibus, tuo ductu.* 17. *Ergo tu, Regina! ſileberis a me nullo ſeculo: et extrema terra canet tuas laudes.*

ANNOTATIONES.

13. PALLAQUE] *Palla* erat honeſtæ mulieris veſtimentum, ad veſtigia uſque demiſſum. Dicta *palla* quaſi tunicæ *pallium*; vel quod palam et foris erat.

—— *Pro longæ tegmine* pallæ
Tigridis exuviæ per dorſum a vertice pendent, Virg. Æn. xi. 652.

SIDONIIS TER SATURATA CADIS] Per *Saturatam* pallam intelligit purpuram ter tinctam, quæ erat pretioſiſſima. Exemplo præivit Martialis:

Non quicunque capit ſaturatas *murice veſtes*, Lib. viii. Ep. xlviii.

SIDONIIS CADIS] *Sidon*, urbs Phœniciæ in Syria, a Tyro remota ducentorum ſtadiorum intervallo. Utraque autem urbs Tyrus et Sidon erat celebris piſcatu *muricis*, piſcis ſive conchæ marinæ, ex qua liquor profluit *oſtrum* vocatus, quo lanæ purpureo colore tingebantur. Veſtes ejuſmodi apud antiquos ſummo pretio habitæ, atque regibus principibuſque viris tantum conceſſæ erant. Præcipuè celebratur purpura Tyria ſive Sidonia apud Virgilium:

—— Tyrio *conſpectus in* oſtro,
Georg. iii. 17.

Modum vero eam conficiendi, ſive oſtro tingendi inter res deperditas numerat Pancirollus.

14. PHRYGIA ARTE] i. e. veſtimentis Phrygiâ arte elaboratis, vel acu pictis; quam artem Phryges invenerunt. Unde ejuſmodi ornatus *Phrygiones* appellati ſunt Plin. *Lib.* viii. *c.* xlviii.

15. CHORIS] De propriâ ſignificatione vocis *chorus* vide ſupra Pſal. xviii. 10. *Chori.*

XLVI.

UNA Deus miſeris ſpes eſt, et ahenea turris;
Nec procul eſt, populi cùm fremit ira trucis.
2. Non ego formidem, tellus licèt ima dehiſcat;
Vaſta licèt montes obruat unda maris:
3. Nec trepidem pelagum ſpectans, dum murmure rauco
Inſultat ſcopulis, et juga ſumma quatit.
4. Urbs habitata Deo, jucundo flumine vitæ,
Sanctaque felici templa rigantur aquâ.
5. In medio Deus eſt, et, ne ruat, undique vallat;
Fertque citam, quoties ingruit hoſtis, opem.
6. Infremuêre truces populi; cœlumque tremiſcens
Intonuit, tellus et liquefacta fuit.
7. Sed Deus Iſacidûm, bello qui præſidet, arcis
Inſtar erat nobis, auxiliumque tulit.
8. Huc ades, et mecum ſpecta mirâcla Tonantis,
Regnaque cœleſti depopulata manu.
9. Bella

INTERPRETATIO.

1. *Deus eſt unica ſpes et ahenea turris calamitoſis; neque longe abeſt, cum ira crudelis populi ſævit.* 2. *Ego non timebo, etſi infima terra diffindatur; etſi ingentes fluctus maris inundent montes:* 3. *Neque pavebo intuens mare, dum attollit ſe ſupra ſaxa rauco fremitu, et concutit altiſſimos montes.* 4. *Urbs a Deo inhabitata, rigatur amœno flumine vitæ, et ſancta* illius *templa rigantur aquâ felici.* 5. *Deus eſt in medio, et munit* eam *ab omni parte ne diruatur; et adfert* ei *properum ſubſidium quoties invadit* eam *hoſtis.* 6. *Sævæ gentes obſtrepuere; et cœlum tremens fulminavit, et terra fuit diſſoluta.* 7. *Sed Deus poſterorum Iſaaci, qui præeſt bello, erat nobis inſtar arcis, et attulit* nobis *opem.* 8. *Veni huc, et cerne mecum miracula Tonantis, et regna devaſtata* illius *cœleſti manu.*

ANNOTATIONES.

Hoc Canticum eſt *didacticum*, ex duabus partibus conſtans: *Propoſitione*, ad verſum octavum; et *Hortatione*, inde ad finem uſque.

2. FORMIDEM] Hîc ponitur loco futuri, ut ſupra in Pſal. xxxviii. 10. *Veſtiges*. Et in verſu ſequenti, *Trepidem*.

4. FELICI] *Felix* hîc ſignificat *larga, luxurians*; ut Pſal. xxii. 5. *Succo* felicis *olivi*.

5. INGRUIT] De hac voce conſule Not. in Pſal. xvii. 9. *Ingruit*.

7. ISACIDUM] Per *Syncopen* dixit pro *Iſacidarum*, ut etiam inſequenti verſu undecimo.

8. MIRACLA TONANTIS] *Mirâcla* pro *miracula*, per *Syncopen* fit more Poetico. Eſt vero *miraculum* quicquid admirationem afferre poteſt.

9. Bella Deus paſſim premit, et vi conterit arcus,
Telaque; falcatas perdit et igne rotas.
10. Pone minas, inquit; Dominum me ſuſpice: faſces
Agnoſcent olim terra fretumque meos.
11. Sed Deus Iſacidûm, bello qui præſidet, arcis
Inſtar erit nobis, auxiliumque feret.

INTERPRETATIO.

9. *Deus ubique ſupprimit bella, et contundit arcus et tela* ſua *potentia; et igne conſumit rotas falcibus inſtructas.* 10. *Depone minas, ait; me Dominum venerare: tandem terra et mare confitebuntur meos faſces.* 11. *Sed Deus poſterorum Iſaaci, qui præeſt bello, erit nobis inſtar arcis, et afferet* nobis *opem.*

ANNOTATIONES.

9. FALCATAS ROTAS] *Rotæ* hîc ponuntur per *Synecdochen* pro curribus. Vox *falcatus* interdum ſignificat curvatus in modum falcis, ut apud Virgilium:

—— Falcati *cominus enſes*, Æn vii. 732.

Hîc verò ſignificat *falcibus inſtructus*: cujuſmodi currus olim ad prœlia erant comparati; de quibus vide *Livium* xxxvii, xli.

10. FASCES] *Faſces* inſignia dicebantur conſulum Romanorum. Erant autem faſciculi colligati ex virgis ſeu bacillis de betula arbore, inter quas obligata ſecuris ita erat, ut ferrum in ſummo *faſce* emineret. Inde uſurpantur pro imperii inſignibus apud Virgilium:

—— *Primos attollere* faſces,
Regibus omen erat, —— Æn. vii. 173.

Et pro ipſo imperio, ut hîc, apud Horatium:

——— *An ſuperbos*
Tarquinî faſces ——— *memorem*,
1 Carm. xii. 35.

FRETUMQUE] De propriâ ſignificatione vocis *fretum*, vide Pſal. xxx. 6. *Freta.*

XLVII.

PLAUDITE, mortales! rerum celebrate parentem;
Voxque triumphantis ter geminetur, Io.
2. Sedibus è ſuperis, nutu ſceptroque tremendo
Ille regit, veſper quidquid et ortus habet.

3. Ille

INTERPRETATIO.

1. *Plaudite, homines! prædicate Parentem rerum; et Io, exclamatio triumphantis, ter repetatur.* 2. *Ex altis* ſuis *domiciliis ille regit* ſuo *nutu, et venerando ſceptro, quidquid occidens et oriens comprehendit.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus* in genere *laudativo*, continens partes duas; prima *Hortatio* ad laudes Dei, ad verſum quintum; ſecunda *Rationes* ſive *Argumenta* quibus iſta *Hortatio* ſuadetur, inde ad finem Pſalmi.

1. Io] Vide Not. in Pſal. xiii. 4. *Io.*

2. VESPER] De hac voce *veſper* prius dictum ad Pſal. xxii. 28. *Veſper.*

3. GEMINO

3. Ille feros populos, gemino ſub vertice cœli,
Antè triumphatos, ſub juga noſtra trahet.
4. Et ſibi dilectæ donabit prædia genti:
Hoc domus Iſacidûm geſtit honore frui.
5. Ille triumphali ſuperûm palatia curru
Scandit, et adventûs ſigna dedêre tubæ.
6. Pſallite, mortales! et Io ter dicite Regi:
Plaudite victori terque quaterque Deo.
7. Illius occaſus ſolium veneratur et ortus:
Hunc celebret mentis quidquid et oris habes.
8. Illius imperio tellus obtemperat omnis:
Et ſolii pietas cingit utrumque latus.
9. Abramidûm populis junguntur fœdere reges;
Quos regit hic, quibus et præripit omne decus.

INTERPRETATIO.

3. *Ille rediget ſub noſtrum jugum feroces gentes ſub utroque vertice cœli, cum prius de his triumphaverit.* 4. *Et* ille *dabit* eorum *poſſeſſiones genti ſibi charæ: domus Iſraelitarum lætatur potiri hoc honore.* 5. *Ille aſcendit regiam cœlitum triumphali curru, et buccinæ edidere indicia* ſui *adventûs.* 6. *Pſallite, homines! et ter dicite Regi Io: Plaudite Deo victori ter et quater.* 7. *Occaſus et ortus reveretur illius thronum: quidquid* vel *animi vel vocis habes* id *celebret hunc.* 8. *Tota terra paret illius auctoritati: et ſanctitas ambit utrumque latus* illius *throni.* 9. *Reges fœdere ſociantur* cum *populis Abramidarum; quos* reges *hic gubernat, et* a *quibus eripit omnem* illorum *honorem.*

ANNOTATIONES.

3. GEMINO SUB VERTICE] i. e. *Ab utroque polo. Terra a* verticibus duobus, *quos appellavere polos, centrum cœli eſt*, Plin. Lib. ii. c. xv. Eodem modo loquitur Virgilius:

Hic vertex *nobis ſemper ſublimis; at illum*
Sub pedibus Styx atra videt, maneſque profundi, Georg. i. 242.

SUB JUGA NOSTRA] *Romanis mos erat*, inquit Dionyſius, *quoties hoſtes traditis armis deditionem faciebant, duo tigna recta humi defigere, hiſque tertium tranſverſum ſuperimponere, et ſub eo captivos tranſmittere moxque dimittere liberos. Hoc ipſi* jugum *vocant.*

JUGA] Dixit in plurali numero pro ſingulari per *Heteroſin.*

4. PRÆDIA] Hîc aptè autor ſelegit vocem *prædia*, eſt enim *prædium* a *præda*: eo quod capti ab hoſtibus agri militibus diſtribuebantur.

ISACIDUM] Per *Syncopen* pro *Iſacidarum.*

5. SUPERUM] Per *Syncopen* pro *Superorum.*

Io] Vide de hac Interjectione Pſal. xiii. 4.

6. TERQUE QUATERQUE] Id eſt *iteratis laudibus*; exemplo ſæpius præivit Virgilius,

—— *O* terque quaterque *beati,*
Queis ante ora Patrum ——
Contigit oppetere! —— Æn. i. 98.

Vide Æn. iv. 589. et xii. 155.

8. PIETAS] Vox *pietas* ſignificat animi amorem et benevolentiam qua Parens amplectitur liberos: et propterea optime convenit Deo communi rerum Parenti.

9. ABRAMIDUM] Per *Syncopen* dixit pro *Abramidarum.*

XLVIII.

MAJESTAS immensa Dei est, venerabilis urbi
Quam colit, et sacris ter celebranda jugis.
2. Alma Sion, Boream spectans, pulcherrima rerum est;
Et domus augusti Regis, et orbis amor.
3. Omnibus hæc aperit portam, portumque salutis;
Nullus et in toto est tutior orbe locus.
4. Hâc conjurati visâ stupuêre tyranni,
Protinus et turpi terga dedêre fugæ.
6. Hos metus invasit trepidus; luctusque virorum
Æmulus angori parturientis erat:
7. Haud aliter puppes violentia dissipat Euri,
Ægæum tumidis cùm mare fervet aquis.

8. Hæc,

INTERPRETATIO.

1. *Majestas Dei est infinita, veneranda urbi quam habitat, et ter laudanda sanctis collibus.* 2. *Inclyta Sion, vergens ad septentrionem, est formosissima rerum*; est*que domus sacrosancti Regis, et deliciæ terrarum.* 3. *Hæc patefacit januam et portum salutis omnibus; et nullus locus in tota terra est magis tutus.* 4, 5. *Tyranni conjuncti attoniti fuere ubi hanc vidissent, et sine mora dederunt terga* sua *fœdæ fugæ.* 6. *Festinus metus occupavit hos; et mœror virorum erat similis dolori puerperæ:* 7. *Non aliter vis Euri dispellit naves, cum Ægæum mare æstuat turgidis fluctibus.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est generis *laudativi* et *eucharistici*, continens primo *Propositionem*, usque ad versum quartum; deinde *Narrationem*, usque ad versum nonum; postremo *Professionem* fiduciæ in Deum, ad finem usque.

2. ALMA] Vide Notam in Psal. xii. 1. *Alma.*

SION] De hac voce supra dictum ad Psal. ii. 6. *Sioni.*

BOREAM SPECTANS] *Boreas* est ventus flans a septentrione, frigidus et siccus, a Βοάω, *clamo*, quia sonorus sit et procellosus. Vocatus et Aquilo, a vehementiore flatu et volatu: quasi *aquila* inquit Festus.

PULCHERRIMA RERUM] Accommodavit Sioni, quod Virgilius dixit de Roma:

Scilicet et rerum *facta est* pulcherrima *Roma*, Georg. ii. 524.

4. TYRANNI] De hac voce jam dictum ad Psal. vii. 2. *Impune* Tyranni.

6. METUS TREPIDUS] *Trepidus* vox est ambigua, vel enim significat *tremulus*, *pavidus*; vel *festinus*, quòd qui timent, festinent gressus: In hoc posteriori sensu occurrit, ut hîc, apud Virgilium:

Hîc me, dum trepidi *crudelia limina linquunt*, Æn. iii. 616.

7. EURI] *Eurus* est ventus ab oriente brumali flans, violentus, atrox et rapidus.

ÆGÆUM MARE] *Ægæum mare*, nunc *Archipelagus* dictum, Græciam a minore Asia separavit: nomen habuit ab *Ægæo*, Rege Athenienſium, qui eò se præcipitavit. Ibi magna insularum multitudo, unde fervet mare, et æstuant fluctus, ubi sævior ingruit ventus.

9. ALME

8. Hæc, quæ fama refert, in ſacrâ vidimus urbe
Numinis invicti quæ ſtabilita manu eſt.
9. Alme Parens! feſtis quoties advolvimur aris,
Una tuæ cunctos ſpes bonitatis alit.
10. Par majeſtati laus eſt tua, neſcia metæ;
Sanctaque juſtitiæ dextera lance nitet.
11. Geſtiat alta Sion; celebrent et judicis æqui
Facta, Palæſtinæ quas habet ora nurus.
12. Mœnia circumiens Solymæ, quam ſuſpicis, hoſpes!
Dinumera turres, quas habet ille locus:
13. Adſpice ſupremis inſertas nubibus arces;
Quæque vides ſoboli regia tecta refer.
14. Qui colit hanc, dum luce fruar, dum ſtabit et orbis
Machina, dux nobis et Deus unus erit.

INTERPRETATIO.

8. *Spectavimus hæc, quæ fama narrat, in ſanctâ urbe, quæ firmata eſt manu invincibilis Dei.* 9. O *benigne Parens! quoties proſternimur ad* tua *altaria ſolenniter læta, unica ſpes tuæ bonitatis fovet* nos *omnes.* 10. *Tua laus eſt æqualis majeſtati, ignara finis: et ſancta* tua *dextera ſplendet trutinâ juſtitiæ.* 11. *Celſa Sion exultet, et fœminæ quas regio Palæſtinæ continet, laudent geſta juſti judicis.* 12. *Advena! incedens circa muros Hieroſolymæ, quam miraris, numera turres quas ille locus habet:* 13. *Cerne arces immixtas altiſſimis nubibus; et narra* tuæ *proli regias domus quas ſpectas.* Ille *qui habitat hanc, erit noſter dux et ſolus Deus, dum* ego *potiar lumine, et* dum *fabrica mundi ſtabit.*

ANNOTATIONES.

9. ALME] De hac voce vide Pſal. xii. 1. *Alma.*

10. NESCIA METÆ] De *meta* vide ſupra Pſal. xliv. 15. *Meta.*

11. SION] Vide Notam in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

PALÆSTINÆ] *Palæſtina* interdum latiori ſignificatione pro tota Terra Sancta, ſed ſtrictè loquendo erat anguſta illius regionis portio ſecundùm oram maritimam porrecta, quæ ab oriente tribu Judæ et Simeontis erat clauſa, ab occidente mari Mediterraneo, a Septentrione Amaleci finibus, et a Meridie cum tribu Danis ſe immiſcebat. Quinque oppidis præcipue inclaruit, quorum nomina ſunt *Gaza, Aſcalon, Gath, Aſhdod,* et *Ekron,* unde tota terra *Pentapolis* nonnunquam appellata.

NURUS] De hac Poetica ſignificatione vocis *nurus* ſupra dictum ad Pſal. xlv. 12. *Nurus.*

12. MOENIA] De diſcrimine inter *muros* et *mœnia* vide Not. in Pſal. ix. 6. *Mœnia.*

SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

SUSPICIS] De hujus vocis propriâ et Metaphoricâ ſignificatione vide Notam in Pſal. ix. 1. *Suſpicienda.*

XLIX.

PANDE meis aurem monitis, quicunque virorum
Incolis Eoas, Heſperiaſve plagas!
2. Auſcultent clari proceres, et futile vulgus;
Et qui divitiis pollet, et æris inops.
3. Quæ loquar, arcanos reſerans Sapientia fontes
Suggeret: hæc animo volvere dulce mihi eſt.
4. Seria res agitur; vates oracula plectro
Perſequar, intentus cantibus ipſe meis.
5. Cur ego formidem, cùm fluctibus undique vaſtis
Cingor, et a tergo vindicis enſe premor?
6. Spem locat in loculis animus mortalia curans,
Jactat et ingentes ambitioſus opes:

7. Non

INTERPRETATIO.

1. *Quiſquis hominum habitas orientales vel occidentales oras! aperi aurem* tuam *meis admonitionibus.* 2. *Inclyti magnates advertant* mihi, *et leve vulgus; et qui abundat opibus, et egentes nummi.* 3. *Sapientia recludens* ſuos *abditos fontes dictabit* mihi *quæ loquar: juvat me verſare hæc animo* meo. 4. *Sermo eſt de re ſeriâ*; ego *Propheta proſequar oracula citharâ, ipſe advertens animum meis carminibus.* 5. *Cur ego timeam, cum ab omni parte circumvenior ingentibus fluctibus, et ponè infeſtor gladio ultoris?* 6. *Animus ſolicita de rebus mortalibus, locat ſpem* ſuam *in nummis, et ambitioſè gloriatur de magnis* ſuis *divitiis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, tres partes continens: *Exordium*, uſque ad verſum quintum; *Propoſitionem*, a verſu quinto ad decimum ſeptimum; et *Concluſionem*, inde ad finem uſque.

1. INCOLIS EOAS] De voce *Eous* jam dictum ad Pſal. xix. 5. *Eoo.*

HESPERIASVE] De voce *Heſperias* vide Pſal. xix. 6. *Littus in* Heſperium.

3. SAPIENTIA] Hîc ſumitur perſonaliter, Poetarum more, quo etiam modo ſæpius occurrit in ſacris literis.

4. ORACULA] *Oraculum* ab *ore* dicitur, eſtque propriè Deorum reſponſum. Oracula *enim*, inquit Cicero, *ex eo ipſo appellata ſunt, quod ineſt his Deorum* oratio. *Sed* Oraculum *eſt etiam, dictum alicujus celebre et veluti divinum:* unde dicimus Oraculum *Catonis.*

PLECTRO] *Plectrum* eſt inſtrumentum quo Citharœdi fides *plectunt*, id eſt, percutiunt. Hîc autem ponitur per *Synecdochen* pro ipsâ citharâ, ut etiam apud Horatium:

Et te ſonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro *dura navis,*
Carm. ii. Od. xiii. 27.

5. FLUCTIBUS] De Metaphoricâ hujus vocis ſignificatione vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

6. IN LOCULIS] De hac voce *loculis*, conſule Notam in Pſal. xvii. 14. *Succedit* loculis.

JACTAT] Vide Not. in Pſal x. 3. *Jactat.*

AMBITIOSUS] Hîc ponitur adverbialiter pro *ambitioſè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

8. GAZIS

7. Non tamen his frater prævertit funera fratris;
Nec pretio flecti Numinis ira poteſt.
8. Vita nequit gazis redimi; pernicibus alis
Illa fugit, nullâ reſtituenda die:
9. Ære nec oblato ſeros mercaberis annos;
Dona nec admittit mortis avara manus.
10. Cum fatuo prudens moritur, cum paupere dives;
Nec mora, quos linquunt, occupat alter agros.
11. Nemo ſibi non ſpondet opes tituloſque perennes:
Sed titulos et opes mors inopina rapit.
12. Eſt fugitivus honos; et quotquot naſcimur Adæ
Semine, quadrupedum more perire vides.
13. Vana ſequi gens ſtulta ſolet; patrumque nefanda
Dicta probat ſoboles improba, pejor avis.
14. Strata jacent, ritu pecudum, ſub mole ſepulchri
Agmina, lethali depopulata manu:
Vir pius hæc rectique tenax, cùm deſuper Eos
Fulſerit, imperio vim prohibente premet:

Ora,

INTERPRETATIO.

7. *Attamen frater non prævenit mortem fratris his*; *nec ira Dei poteſt placari mercede.* 8. *Vita non poteſt redimi divitiis*; *illa volat celeribus pennis, nunquam reſtituenda.* 9. *Neque coëmes longam ſeriem annorum pecuniâ oblatâ*; *nec avida manus mortis ſuſcipit dona.* 10. *Sapiens moritur cum ſtulto, opulentus cum egeno*; *et, ſine mora, alter invadit arva quæ* hi *relinquunt.* 11. *Unuſquiſque pollicetur ſibi divitias et honores perpetuos: Sed repentina mors abripit honores et divitias.* 12. *Honos eſt fluxus*; *et cernis* nos, *quotcunque procreamur* ex *ſemine Adami, interire inſtar brutorum.* 13. *Stulta turba ſolet ſequi vana*; *et ſceleſta proles, deterior avis, comprobat nefaria dicta patrum.* 14. *Catervæ devaſtatæ manu mortis, jacent proſtratæ more beſtiarum, ſub maſſa tumuli: cum aurora ſuperne illuxerit, homo pius et adhærens æquitati coercebit hæc* agmina *imperio impediente violentiam:*

ANNOTATIONES.

8. GAZIS REDIMI] *Gaza*, dictio Perſica, ſignificat opes, ſupellectilem, et generaliter quicquid poſſidemus, ut apud Virgilium:

——*Tabulæque et Troïa* gaza *per undas*, Æn. i. 123.

10. NEC MORA] De hac locutione vide Not. in Pſal. xxx. 2.

11. TITULOSQUE PERENNES] De voce *Titulus* in hac ſignificatione jam dictum ad Pſal xviii. 49. *Tuos* titulos.

OPES TITULOSQUE — TITULOS ET OPES] Eſt elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi: Sceptra.*

14. Eos] Eſt vox Græca ἠὼς, *Aurora*, inde *eous* matutinus, vel orientalis: de quâ voce vide Pſal. xix. 5. *Thalamo* eoo.

Ora venuſta priùs cernet manantia tabo,
Junctaque marmoreo fœda ſepulchra lari.
15. At mihi vim lethi depellet Rector Olympi;
Et dabit ut ſecum gaudia lætus agam.
16. Ne trepida, gazas ſubito ſi congerit alter,
Et domus auratas explicat alta trabes.
17. Nudus opum buſto tegitur; nec gaza, nec auro
Dives ad infernas pompa ſequetur aquas.
18. Ille cutem curat, fugitivaque gaudia vivus
Captat; et hunc laudat quem juvat illa ſequi.
19. Mors tamen hunc addet proavis; quæ meſſuit illos,
Non ſinet hunc vitæ perpete flore frui.

20. Hei

INTERPRETATIO.

Spectabit illorum *vultus*, qui *priùs erant decori*, *fluentes* ſanie, *et ſordidos tumulos conjunctos ædibus* illorum *marmoreis*. 15. *Sed gubernator Cœli propulſabit a me potentiam mortis*; *et concedet* mihi *ut feſtivus celebrem gaudia cum ſeipſo*. 16. *Ne formida, ſi alius repente accumulat divitias, et ſi* illius *excelſa domus expandit tigna* ſua *aurata*. 17. *Spoliatus opibus conditur tumulo; nec divitiæ, nec pompa abundans auro comitabitur* eum *ad infernales aquas*. 18. *Ille curat cutem, et dum vivit aucupatur fugacia gaudia; et laudat hunc quem delectat ſequi illa*. 19. *Nihilominus mors adjunget hunc proavis* ſuis; mors *quæ demeſſuit illos, non concedet huic potiri perpetuo flore vitæ*.

ANNOTATIONES.

LARI] Vide Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque* lares.

15. LETHI] De hujus vocis Etymologiâ vide Not. in Pſal. vi. 3. Lethum *pulſurus*.

RECTOR OLYMPI] Montes duodecim hoc nomine *Olympi* inſigniti ſunt. Præcipuus in ea parte Theſſaliæ, quæ ad Macedoniam vergit: cujus vertex ita editus, ut nubes penetrare, et ad cœlum uſque pertinere dicatur; immo et pro cœlo ſumatur a Poetis. Dictus *Olympus* quaſi ὁλολαμπὴς, *totus lucidus*, quia nubes excedit, et ſole ſemper illuſtratur.

LÆTUS] Pro *lætè*, per *Enallagen*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

17. BUSTO TEGITUR] De *buſto* vide Not. in Pſal. xxviii. 1. *Buſta*.

POMPA SEQUETUR] *Pompa* vocatur omne ſpectaculum et apparatus ſolennis, cum oſtentatione et ſpecie quadam triumphi, idque in adverſis, ut hîc, non minus quam in proſperis et lætis. Inde paſſim legitur in autoribus, nuptiarum *pompa*, *pompa* ſacrorum, *pompa* funerum.

18. ILLE CUTEM CURAT] *Curare cutem* eſt *genio indulgere, voluptatibus inſervire*. Exemplo præivit Juvenalis:

Et curare cutem *ſummi conſtantia civis*,
Sat. ii. 105.

Et Horatius:

Me pinguem et nitidum bene curatâ cute *viſes*,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum,
i. Epiſt. iv. 15.

20. TANGIT

20. Hei mihi! gens hominum, dum tangit vertice cœlum,
Se pecudum neſcit claudere more diem.

INTERPRETATIO.

20. *Ah! dum humanum genus attingit cœlum* ſuo *vertice, ignorat ſe terminare* | *vitam* ſuam *inſtar beſtiarum.*

ANNOTATIONES.

20. TANGIT VERTICE COELUM] i. e. *Evecta ad honoris faſtigium*; ad exemplum Poetarum, apud quos paſſim reperies, *ad ſidera tollere, cœlum ferire*, et ſimilia. Huic dictioni autoris noſtri præcipue reſpondet illud Horatianum:

Sublimi feriam ſidera vertice, i. *Carm.* i. 36.

L.

ARBITER æthereus, cui ſervit purpura regum,
Perculit, os pandens, orbis utrumque latus:
Ætheris excelſi ſolio ſe ſiſtere juſſit
Regna, rubens quotquot veſper et ortus habet.
2. Ille Sionææ roſeo de vertice rupis
Fulſit, et auratum protulit inde jubar.
3. Hinc aderit, nec verba premet: præcurret euntem
Flamma vorax, circùm vaſta procella ruet.
4. Æthera teſtatus, terramque ſub ætheris axe,
Diſcutiet populi facta ſiniſtra ſui.
5. Confluat

INTERPRETATIO.

1. *Cœleſtis judex, cui purpurati reges ſerviunt, aperiens os* ſuum, *percuſſit utrumque latus telluris: mandavit quotcunque regna rubicundus heſperus et oriens comprehendit ſiſtere ſe ad thronum alti cœli.* 2. *Ille effulſit de pulchro cacumine Sionæi collis, et emiſit inde* ſuum *aureum jubar.* 3. *Adveniet hinc, neque ſupprimet verba: devorans flamma præibit* eum *progredientem, ingens tempeſtas ſæviet circa* eum. 4. *Invocans teſtes cœlum, et terram ſub cœlo, examinabit perverſa facta ſui populi.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, ex duabus partibus conſtans: *Narratione*, ad verſum ſeptimum; et *Propoſitione*, inde ad finem uſque.

1. PURPURA REGUM] Virgilium eſt imitatus:

Illum non populi faſces, non purpura regum
Flexit ——— Georg. ii. 495.

VESPER] Conſule Notam in Pſal. xxii. 28. *Veſper.*

2. ROSEO DE VERTICE] De uſu Poetico hujus epitheti *roſeo* vide Not. in Pſal. i. 2. *Roſeo.*

4. SUB ÆTHERIS AXE] Sub nudo et aperto cœlo, inquit Servius in Virg.

Ædibus in mediis, nudoque ſub ætheris axe,
Æn. ii. 512.

5. Confluat huc, dicet, mihi gens dilecta, juvencis
Fœdera quam mecum pacta litare jubent.
6. Sidera juſtitiam narrabunt Numinis; ipſe
Nam Deus officium judicis æquus obit.
7. Eloquar; Iſacidæ! trepidas advertite mentes:
Vos ego cœleſti poſtulo voce reos:
Vos Deus appello: Dominum me prædicat orbis;
Et ſacra gens priſco fœdere juncta mihi es.
8. Non ego, quòd noſtras rarò pecus imbuat aras,
Parciùs offerri non holocauſta queror.
9. Nec caper è caulis, nec me, ſpectante popello,
Vilibus è ſtabulis tracta juvenca juvat.
10. Quidquid habent campi pecudum, ſaltuſque profundi,
Quidquid alunt rupes et juga mille, meum eſt.
11. Suntque mihi notæ volucres in montibus altis,
Meque colit Dominum quidquid inerrat agris.
12. Si premar eſurie, non vos ſolatia poſcam:
Me penes eſt, tellus quidquid et æther habet.

13. An

INTERPRETATIO.

5. *Conveniat huc, inquiet, gens chara mihi, quam fœdera mecum inita obligant* me *placare buculis.* 6. *Aſtra declarabunt juſtitiam Dei; nam ipſe juſtus Deus exequitur munus judicis.* 7. *Affabor; Poſteri Iſaaci! adhibete pavidos animos: ego accuſo vos cœleſti voce:* ego *Deus teſtor vos: mundus declarat me Dominum; et tu ſancta gens es adjuncta mihi antiquo pacto.* 8. Ego *non* queror *quòd pecus raro tingat mea altaria, non queror quod holocauſta rarius offerantur.* 9. *Neque caper e ſeptis, nec bucula educta e ſordidis ſtabulis, plebeculâ intuente, delectat me.* 10. *Omnes pecudes, quas agri et intimæ ſylvæ continent, omnes quas ſaxa et mille montes paſcunt, ſunt meæ.* 11. *Et alites in excelſis montibus ſunt cognitæ mihi, et quodcunque pererrat agros veneratur me Dominum.* 12. *Si urgear fame, non petam ſolamen a vobis: quodcunque terra et cœlum continet, eſt meum.*

ANNOTATIONES.

5. LITARE] De diſcrimine inter *litare* et *ſacrificare* vide Not. in Pſal. xvi. 4. *Litet.*

6. SIDERA] Ponitur hìc *ſidera*, per *Synecdochen*, pro *cœlis*.

8. IMBUAT ARAS] Ita Virgilius:

——— *Illius* aram
Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet *agnus*,
Ecl. i. 7.

HOLOCAUSTA] *Holocauſtum*, Græcè ὁλοκαυτὸν, erat hoſtia quæ, detractis extis, integra aræ imponebatur, quaſi ὅλον καυτὸν, hoc eſt, *totum combuſtum*, aut *totum igne abſumptum*.

12 SOLATIA] Eſt *ſolatia* pro *ſolatium*, per *Heteroſin* pluralis numeri pro ſingulari, ut Pſal. ii. 6. *Sceptra*.

14. DOMINOQUE

13. An mihi toſta famem depellant viſcera tauri?
An levet hircini ſanguinis unda ſitim?
14. Solve tuo grates potiùs Dominoque Deoque,
Votaque, me quiſquis ſimplice mente colis!
15. Tempeſtas cùm ſævit, opem me poſce Parentem:
Hanc ego depellam; tu mea facta refer.
16. Crimina ſed ſpectans, his te, gens impia! judex
Arguet æthereus corripietque modis:
Quid tibi nobiſcum eſt? cur tu mea fœdera pandis?
Cur memorat leges improba lingua meas?
17. Tu mihi reclamas; legum tu ſpernis habenas;
Et, te cùm moneo, das mea verba Notis.
18. Tu prædatori comitem te jungere gaudes:
Te quoque conſortem turpis adulter habet.
19. Ore paras fraudes; utero conceptus eodem
Te timet, et linguæ ſpicula ſæva tuæ.
21. Ad tua quòd tacitus connivi crimina, rides;
Meque tui ſimilem, gens ſcelerata! putas:

At

INTERPRETATIO.

13. *An aſſata viſcera tauri abigant famem meam? an fluentum hircini ſanguinis ſedet* meam *ſitim?* 14. *Quicunque veneraris me ſincerâ mente! potius repende gratias et vota* tua mihi *et Domino et Deo.* 15. *Quum ingruit procella, roga ſubſidium a me Patre* tuo: *ego eam diſſipabo; tu prædica mea facta.* 16. *Sed,* o *nefaria turba! cœleſtis judex intuens* tua *crimina, accuſabit et reprehendet te hoc modo: Quid eſt tibi mecum? cur tu enarras mea pacta? cur nefaria* tua *lingua mentionem facit mearum legum?* 17. *Tu repugnas mihi; tu contemnis fræna* mearum *legum; et, cum admoneo te, tradis mea verba ventis.* 18. *Tu lætaris præbere te comitem prædoni: fœdus adulter etiam habet te ſocium.* 19. *Præparas dolos ore* tuo; *conceptus* tecum *eadem alvo formidat te, et crudeles ſagittas tuæ linguæ.* 21. *Quia* ego *tacitè connivi ad tua ſcelera, rides; et* o *nefaria turba! exiſtimas me eſſe inſtar tui:*

ANNOTATIONES.

14. DOMINOQUE DEOQUE] Eſt exemplum Figuræ quam vocant *Polyſyndeton*, per quam copula *que* redundat. Vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque* Deum, Dominumque *potentem.*

17. TU MIHI RECLAMAS] *Reclamare* eſt quaſi clamando adverſari, repugnare, refragari, ut apud Ciceronem: Reclamat *Sicilia tota, propter cælati argenti cupiditatem, reos fieri rerum capitalium,* vi. Verr. xli.

DAS MEA VERBA NOTIS] De hac loquendi formula vide Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulere* Noti.

NOTIS] De hujus vocis propriâ ſignificatione et Etymologiâ vide ibid. Pſal. xviii. 22. et Not. in Pſal. i. 4 *Notus.*

21. TACITUS CONNIVI] *Tacitus* hìc ponitur pro *tacitè* per *Enallagen* adjectivi loco

At mihi tu meritas ſcelerum dabis, improba! pœnas;
Nam tua ſunt digitis facta notata meis.
22. Numinis immemores! monitis advertite ſacris:
Ne mea vos, nullo vindice, dextra terat.
23. Me colit hic, qui laude litat: ſectator et æqui
Pars erit electi, me tribuente, gregis.

INTERPRETATIO.

Sed tu ſceleſta! lues mihi dignas pœnas; nam tua geſta ſunt indicata meis digitis. 22. Vos *oblivioſi Dei! attendite* meis *ſacris admonitionibus: ne mea dextera contundat vos, cum nullus ſit liberator.* 23. *Hic qui ſacrificat laude, veneratur me: et qui ſectatur æquitatem, erit pars turbæ ſelectæ, me præbente.*

ANNOTATIONES.

loco adverbii. Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Securus.*

22. VINDICE] De hac ſignificatione vocis *vindex*, vide Not. in Pſal. xxii. 4. *Te* vindice.

DEXTRA] Per *Syncopen* pro *dextera*, vide Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

23. LITAT] De hujus vocis ſignificatione vide Not. in Pſal. xvi. 4. *Litet.*

GREGIS] Vide Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

LI.

ME, Deus! exaudi facilis; patriique favoris
Adſpiret famulo mollior aura tuo:
Quique reis toties veniam totieſque benignus
Indulges, ſcelerum me quoque faſce leva.
2. Turpe nefas dele; fœdam, Pater! elue noxam
Obverſantem oculis nocte dieque meis.

3. In

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! lenis audi me, et benignior aura paternæ gratiæ faveat tuo ſervo: et* tu, *qui toties totieſque almus concedis remiſſionem noxiis, leva me quoque* hoc *onere ſcelerum.* 2. *Aboleto* meum *infame flagitium;* o *Pater! ablue* meam *probroſam culpam, quæ nocte et die ante oculos* meos *frequenter adeſt.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *optativus*, conſtans ex duabus partibus; *Petitione ſingulari*, a verſu primo ad vigeſimum; et *Petitione communi*, inde ad finem.

1. EXAUDI FACILIS] *Facilis* hìc ſumitur adverbialiter pro *facilè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

ADSPIRET FAMULO] De propriâ et Metaphoricâ ſignificatione verbi *adſpirare*, vide Not. in Pſal. i. 3. *Aſpirans.*

INDULGES] De hoc verbo vide Not. in Pſal. iii. 8. *Indulges.*

FASCE LEVA] *Faſcis* proprie lignorum aut alterius cujuſcunque rei ligata congeries, quam ligando facimus: inde ſignificat *onus*, quod *faſces* lignorum ſeu aliorum rerum graves

3. In te deliqui; te ſolum crimine læſi:
Ut ſcelus ulciſci jus tibi faſque foret.
5. Polluit auſpicium vitæ mihi fœda libido;
Primaque lux miſeræ conſcia labis erat:
Luce carens, ipsâ contraxi matris in alvo
Triſte rudimentum, ſeminiumque mali.
6. Sed te pura juvat mens; quam tu, nube remotâ,
Erudies, leges diſcat ut illa tuas.
7. Hyſſopi me fronde, ſacro me flumine luſtra:
Sic ego mundus ero, candidiorque nive.
8. Mitte ſalutiferæ qui gaudia nuntiet horæ:
Ut redeat fracto priſcus in oſſa vigor.
9. Parce meo puros in crimine figere vultus:
De medio potiùs flebile tolle nefas.
10. Redde,

INTERPRETATIO.

3. *Peccavi contra te; violavi te ſolum* meo *ſcelere: ut juſtum et æquum eſſet tibi punire* meum *delictum.* 5. *Turpis libido contaminavit* initium *meæ vitæ; et prima dies erat conſcia infelicis maculæ: privatus luce, in ipſo utero matris hauſi miſerum principium et ſemen mali.* 6. *Sed pura mens delectat te; quam tu inſtrues poſtquam removeris nebulas, ut illa diſcat tua præcepta.* 7. Purifica *me ramo hyſſopi, purifica me ſacro fluento: ita ego ero immaculatus, et magis candidus quam nix.* 8. *Mitte* aliquem *qui declaret mihi gaudia ſalutaris horæ: ut priſtinus vigor reveniat in oſſa* mihi *fracto.* 9. *Deſine figere tuum purum vultum in* meo *ſcelere: potius aufer* meum *luctuoſum delictum e medio.*

ANNOTATIONES.

ves ſunt portantibus. Exemplo eſt Virgilius:

——— *Ego hoc te* faſce *levabo,*
Ecl. ix. 65.

5. POLLUIT AUSPICIUM] *Auſpicium* hìc ſignificat *initium:* quia veteres, graviſſimarum rerum initio, captare omina, *auſpicia* et auguria ſolebant; unde *auſpicari* dicimus, pro, *initium* capere, et incipere; et *inaugurari*, pro, *in dignitatem aliquam aſſumi.* Inde Virgilius uſurpavit *omen* eodem ſenſu, quo autor noſter *auſpicium:*

——— *Et primos attollere faſces*
Regibus omen *erat* —— Æn. vii. 173.

SEMINIUMQUE MALI] *Seminium* idem eſt quod *ſemen*, ſive illud quod ex femine ortum eſt. Quo ſenſu Varro De re ruſtica: *E quo* ſeminio *ego procreavi pullos:* et Lucretius, quem præcipuè reſpexiſſe Jonſtonus videtur:

Denique cur acris violentia triſte Leonum
Seminium *ſequitur* —— Lib. iii. 741.

7. HYSSOPI] *Hyſſopus* eſt herba purgatoria ſatis nota. Hìc Pſaltes reſpicit ritum illum cæremonialem, de quo vide *Lev.* xiv. 6, 7. et *Num.* xix. 6. ubi præceptum traditur legis Moſaicæ, de *hyſſopo* aſpergendis lepro affectis aliiſque impuris, in ſignum purificationis.

FLUMINE LUSTRA] De hujus ritûs ſignificatione vid. Not. in Pſal. xxvi. 6. *Luſtravi.*

LUSTRA] De hujus verbi ſignificatione vide Not. in Pſal. xiv. 2. Luſtravitque *genus mortale.*

9. TUOS VULTUS] Eſt pluralis numerus pro ſingulari. Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

11. ADV-

10. Redde, quod amiſi, pectus ſine crimine; mentem
In reſtaurato pectore finge novam.
11. Nec me adytis diſclude ſacris; et Spiritus olim
Quas tuus accendit, ne mihi deme faces.
12. Redde mihi vitæ ſpirantes gaudia vultus:
Meque regat promptâ Spiritus ille manu.
13. Indicio tum verſa meo gens devia greſſus
Diriget, et Solymæ figet in æde pedem.
14. Autor opis, vitæque Parens! ne cæde madentem
Lethifer in pœnas poſce; ſed abde nefas:
15. Tunc ego te lætus tollam ſuper aſtra: reclude
Vocis iter, laudes ut canat alta tuas.
16. Nec te thuris odor, nec victima cæſa, nec, ultrò
Quam tibi libarem, bucula toſta juvat.
17. Mens ſcelerum ſub mole gemens, fraudeſque peroſa,
Una placet, numen placat et una tuum.

18. Adſpice,

INTERPRETATIO.

10. *Reſtitue* mihi *pectus ſine ſcelere, quod perdidi*; *informa novum animum in* meo *renovato pectore.* 11. *Neque ſepara me* a *tuis ſanctis penetralibus*; *neque adime mihi lumina quæ tuus Spiritus dudum accendit.* 12. *Reſtitue mihi* tuam *faciem quæ ſpirat gaudia vitæ: et ille Spiritus dirigat me paratâ manu.* 13. *Tum gens erratica converſa diriget ſua veſtigia meo exemplo, et collocabit pedem* ſuum *in templo Hieroſolymæ.* 14. O tu *autor auxilii, et Pater vitæ! ne inflicturus mortem pete* me *in ſupplicium imbutum homicidio*; *ſed cela* meum *crimen:* 15. *Tunc ego exultans attollam te ſuper ſidera: aperi meatum* meæ *vocis, ut cantet tuas laudes altè.* 16. *Nec odor thuris, nec victima mactata, nec juvenca cremata, quam libenter ſacrificarem tibi, delectat* te. 17. *Animus ingemens ſub onere peccatorum, et exoſa dolos, ſola placet* tibi, *et ſola propitiat tuam majeſtatem.*

ANNOTATIONES.

11. ADYTIS] De hujus vocis ſignificatione et Etymologiâ vide Not. in Pſal. xx. 2. *Adytis.*

12. VULTUS] In plurali numero dixit pro *vultum* in ſingulari.

13. SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

15. LÆTUS TOLLAM] *Lætus* hîc adverbialiter ponitur pro *lætè*, ut ſupra dictum ad Pſal. ii. 12. *Securus*; idem quoque hîc dicendum de *alta*, ſcilicet pro *altè*.

16. THURIS ODOR] De *Thure* vide Not. in Pſal. xxvi. 6. *Thura.*

QUAM TIBI LIBAREM] *Libo* a Græco λείβειν, leviter deguſtare, et primis veluti vix *labris* attingere, quod de apibus propriè dicitur, ut apud Virgilium:

Purpureoſque metunt flores, et flumina libant, *Georg.* iv. 54.

Præcipuè hoc verbo uſi ſunt veteres, quum de primitiis Diis oblatis ſermo eſſet; illæ enim de frugibus delibabantur, vel decerpebantur; vel quum inter epulas, in honorem alicujus Dei in menſam, vel inter ſacra in aram aliquid vini de paterâ defundebant. Ut apud eundem Virgilium:

Dixit,

18. Adſpice, ſed facilis, turres, Pater alme! Sionis;
Et Solymæ memori mœnia conde manu.
19. Tum tibi placato pecudum cruor imbuet aras;
Et cadet in ſacros hoſtia grata focos.

INTERPRETATIO.

18. *O benigne Pater! reſpice, ſed propitius, turres Sionis; et ædifica muros Hieroſolymæ memori manu.* 19. *Tum ſanguis beſtiarum imbuet tua altaria, cum fueris placatus; et accepta victima cadet in ſacros ignes.*

ANNOTATIONES.

Dixit, et in menſa laticum libavit *honorem*, Æn. i. 740.

Inde, per *Synecdochen*, *libare* ponitur pro *ſacrificare*: ex eadem auctoritate,

—*Nunc pateras* libate *Jovi*, Æn. viii. 133.

18. SED FACILIS] *Facilis* hìc, per *Enallagen*, ſumitur adverbialiter pro *facilè*. Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Securus.*

PATER ALME] De ſignificatione et Etymologiâ vocis *almus* vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

SIONIS] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

SOLYMÆ] De *Solymâ* conſule Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

19. IMBUET ARAS] Vide Not. in Pſal. i. 8. *Imbuat aras.*

LII.

TURBA potens! ecquid ſtolidè tua crimina jactas?
Numinis eſt conſtans, nec periturus amor.
2. Impia lingua tibi eſt, quam nulla novacula, lævi
Cote nitens, acies vincere nulla poteſt.
3. Prava piis ſtudiis præfers, mendacia vero;
Oſque meras fraudes, perniciemque parat.
5. Te Deus exſcindet vindex; vitâque, boniſque
Exuet; et patriis ſedibus exul ages.

6. Vir

INTERPRETATIO.

1. O *potens multitudo! cur ſtultè gloriaris de tuis flagitiis? amor Dei eſt permanens, nec deſiturus.* 2. *Tu habes pravam linguam, quam nulla novacula ſplendeſcens lævi cote, nullum acumen poteſt excedere.* 3, 4. *Anteponis nefaria* ſtudia *piis ſtudiis*, anteponis *falſa veritati*; *et os* tuum *præparat puros dolos, et exitium.* 5. *Deus ultor exſecabit te; et ſpoliabit* te *vita et bonis; et exul deges* a *paternis* tuis *domiciliis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *didactici*, conſtans ex tribus partibus; *Reprehenſione*, ad verſum ſeptimum; *Prædicatione lætitiæ*, ad nonum uſque; ac poſtremo *Glorificatione fidei*, duobus ultimis verſibus.

1. JACTAS] De hoc verbo vide Not. in Pſal. x. 3. *Jactat.*

2. NULLA NOVACULA] *Novacula* eſt

6. Vir pius hæc ſpectans, Dominum venerabitur orbis;
Illudenſque reis talia dicta dabit:
7. Divinam qui riſit opem, cui copia rerum,
Et mala mens olim dux fuit, ecce! jacet.
8. Aſt ego, qui Domino fidi conſtanter, olivæ
Inſtar, in illius luxuriabor agro.
9. Te, Deus! obſervans Dominum, tua dulce putabo
Jugiter in ſacro pandere facta choro.

INTERPRETATIO.

6. *Pius homo intuens hæc, colet Dominum mundi; et inſultans noxiis proferet ejuſmodi dicta.* 7. *En!* is *proſternitur, qui derifit divinum auxilium, cujus abundantia rerum et pravus animus dudum fuit* ipſius *dux.* 8. *Sed ego, qui firmiter confidi* in *Domino, ſuperabundabo in illius agro, more olivæ.* 9. O *Deus!* ego *obſervans te Dominum, ſuave putabo perpetuò referre tua geſta in ſancto cœtu.*

ANNOTATIONES.

culter raſorius, a *novo, novas*, quod *novare* id eſt novum facere videatur. Porro veteres *novare* pro *radere* dicebant, ut Scaliger in *Ætnam Severi*, ℣ 57. obſervat.

8. OLIVÆ] *Olivam* Plinius numerat inter illas arbores quarum folia nunquam decidunt.

9. OBSERVANS DOMINUM] Emphaticè uſus eſt hac voce *obſervans*; *obſervare* enim eſt cuſtodire aliquid oculis animoque in modum ſpeculatoris, ne nos ſilentio, tacitoque prætereat: poteſt etiam accipi hîc pro *venerari*, ſive *admirari*, quo ſenſu occurrit apud Virgilium:

Præterea Regem non ſic Ægyptus, et ingens Lydia, nec populi Parthorum aut Medus Hydaſpes
Obſervant ——— *Georg.* iv. 211.

SACRO CHORO] De voce *Choro* vide Pſal. xviii. 10. *Chori.*

LIII.

STULTUS ait ſecum, non eſt Deus: inquinat omne
Cor ſcelus; et recto tramite nemo meat.
2. Deſpiciens terras Deus inquiſivit, an orbem
Incoleret prudens, et pietatis amans.

3. Omnia

INTERPRETATIO.

1. *Stultus dicit ſecum, non eſt Deus: omnis nequitia polluit cor* ejus; *et nemo incedit* in *rectâ ſemitâ.* 2. *Deus deſpectans terras inveſtigavit, an ſapiens et amator pietatis habitaret tellurem.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *didactici*, et ejuſdem argumenti cum Pſalmo decimo quarto, qui plurimâ ex parte cum hoc conſonat.

4. PER-

3. Omnia peſtis erant, omnes involverat error;
Virque pius toto nullus in orbe fuit.
4. Cæcane perverſis mens eſt, ait? impete facto,
Glubere qui populum non metuêre meum:
Ceu dape, dilectæ paſcuntur ſanguine gentis:
Nemo mihi toto de grege vota facit.
5. His, ubi nulla fuit juſtæ Formidinis umbra,
Vidimus imbelli corda timore quati:
Et, ſacra cùm telis cinxerunt caſtra, per agros
Vindicis his ſpargi vidimus oſſa manu:
Texit et ora pudor populo, quem Conditor orbis
Spreverat; et trepidæ ſunt data terga fugæ.
6. Illa dies, lux illa! veni, de rupe Sionis
Iſacidis cœli quâ feret autor opem:

Tum

INTERPRETATIO.

3. *Omnia erant contagio, error implicuerat omnes; et nullus pius homo fuit in toto* terrarum *orbe.* 4. *An animus depravatorum eſt occæcatus, inquit? qui, facto impetu, non timuere denudare populum meum: Alunt ſe ſanguine amatæ gentis, ut cibo; nemo facit vota mihi de toto cœtu.* 5. *Vidimus horum corda contremere imbecillo metu, ubi nullam habuerunt umbram juſti terroris: Et, cum circumvenerunt ſacra caſtra* ſuis *armis, vidimus oſſa horum diſſipari per agros manu ultoris* Dei: *Et pudor operiebat vultus populi, quem Creator mundi contempſerat; et terga* horum *ſunt data feſtinæ fugæ.* 6. O *illa dies,* o *illa dies! adveni, qua* die *opifex cœli adferet auxilium poſteris Iſaaci, de colle Sionis:*

ANNOTATIONES.

4. PERVERSIS] Eſt caſus tertius pro ſecundo, per *Antiptoſin*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

GLUBERE] *Glubere* proprie eſt *corticem*, ſive *pellem detrahere*; inde ſignificat *denudare* ſeu *ſpoliare.*

GREGE] Vide Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

HIS — CORDA QUATI] Pro *horum* corda quati, per *Antiptoſin*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

FORMIDINIS UMBRA] *Umbra* eſt *aer carens ſole:* quod fit alicujus corporis objectu, præſertim nubium; inde ſumitur pro imagine rei; cui opponitur ſolida et expreſſa effigies, ut apud Ciceronem: *Sed nos — germanæ juſtitiæ ſolidam et expreſſam effigiem nullam tenemus*; umbra *et imaginibus utimur*, Off. iii. 69. Hîc obſervare eſt, quod etiam prius annotavimus, virtutes, nempe, vitia et affectus animi, ut voluptatem, dolorem, formidinem perſonali forma ſæpius depingi.

TELIS] Vide de hac voce Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

HIS SPARGI OSSA] Pro *horum ſpargi oſſa*, per *Antiptoſin*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

TEXIT ORA POPULO] Per eandem Figuram dixit pro *ora populi.*

TREPIDÆ FUGÆ] De ambiguâ ſignificatione vocis *trepidus* vide Not. in Pſal. xi. 1. Trepido *metu.*

6. SIONIS] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

Tum domus Abramidûm celebrabit gaudia, duro
Cùm ſacra gens cernet colla ſoluta jugo.

INTERPRETATIO.

Tum domus Poſterorum Abrahami aget gaudia, cum ſacra gens ſpectabit colla ſua *liberata ſevero jugo.*

ANNOTATIONES.

ABRAMIDUM] Dixit per *Syncopen*, pro *Abramidarum*.

JUGO] De *jugo* apud Romanos vide Not. in Pſal. xliv. 26. *Jugo*.

LIV.

ME, fidei pactique memor, Deus! aſſere; judex
Tu mihi, quâ polles, ne premar, adfer opem.
2. Alme Parens! mœſtis aures adverte querelis;
Et memori gemitus pectore conde meos.
3. Me fera Barbaries premit, et violenta Tyrannis,
Et majeſtati gens inimica tuæ.
4. Sed mihi tu præſens, Deus! es; tutaris et illos
Quorum ego conſilio ſubſidioque juvor.
5. Impia gens pœnas te pendet vindice; tandem
Ah! tua ſubverſo luceat hoſte fides.

6. Tunc

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! memor fidei et fœderis* tui, *vindica me; tu judex* meus *adfer mihi auxilium, quo excellis, ne opprimar.* 2. O *Benigne Pater! admove aurem* tuam meis *triſtibus querelis, et reconde mea ſuſpiria memori corde.* 3. *Sæva Barbaria et ferox Tyrannis inſectatur me, et turba adverſa tuo numini.* 4. *Sed tu,* o *Deus! ades mihi; et defendis illos quorum conſilio et ope ego adjuvor.* 5. *Nefaria turba ſolvet pœnas* te *ultore; ah! fides tua demum effulgeat, hoſte everſo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *optativi*, conſtans ex duabus partibus; *Petitione*, uſque ad verſum ſextum, et *Concluſione votivâ*, verſu ultimo.

2. ALME PARENS] De ſignificatione et Etymologiâ vocis *almus* vide Pſal. xii. 1. *Alma*.

3. BARBARIES — ET VIOLENTA TYRANNIS] *Barbaries* et *tyrannis* hîc perſonaliter accipiuntur pro *hominibus tyrannicis* et *barbaris*. *Barbaries* a *barbarus*, quod derivant nonnulli ex Chaldaico *Bar*, quod *extra, foras* ſignificat; vel ab Arabicâ voce *Bar*, quæ *Deſertum* ſignificat. *Barbari* vero antiquitus dicebantur omnes populi, exceptis Græcis.

TYRANNIS] Significat ſævum ac violentum imperium, a *Tyranno*, de qua voce vide Pſal. vii. 2. *Impune* tyranni.

6. THURA

6. Tunc ego, thura ferens, ultrò proſternar ad aras;
Teque colam, quo nil mitius orbis habet.
7. Namque, tuo ductu, venti ſecurus et undæ,
Sacrilegi vidi naufraga vela gregis.

INTERPRETATIO.

6. *Tunc ego adferens thura, libenter procumbam ad* tua *altaria; et venerabor te, quo mundus habet nihil lenius.* 7. *Etenim* ego *ſecurus* quod ad *ventum et undam, tuo ductu, conſpicatus ſum vela ſceleſtæ turbæ naufragium paſſa.*

ANNOTATIONES.

6. THURA] De hac voce vide Not. in Pſal. xxvi. 6. Thura *dabo.*

PROSTERNAR AD ARAS] Conſule de hujus ritûs ſignificatione Not. in Pſal. v. 7. *Illuſtres* ſternar *et ante pedes.*

7. VENTI SECURUS] Vide Notam in Pſal. xxxii. 6. Secura *ruinæ.*

GREGIS] De hac voce vide Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

LV.

DUM precor, exaudi, rerum Pater optime! queſtus
Dum gemino, vultûs ne jubar abde tui.
2. Supplicis auſculta precibus, votiſque benignus
Annue; dum querulis aſtra fatigo modis.
3. Ah! fremit, ah! odiis fera gens me vexat et iris;
Prô dolor! et famam dente proterva petit.
4. Cor micat; et piceis Mors dum circumvolat alis,
Horrifico nimiùm concutit oſſa metu.

6. Obrutus

INTERPRETATIO.

1. *Optime Pater mundi! audi* me, *dum precor, dum repeto querelas, ne abſconde jubar tuæ faciei.* 2. *Attende precibus ſupplicantis, et propitius fave* meis *votis; dum laſſo ſidera queribundis numeris.* 3. *Ah! ſæva gens furit, ah! infeſtat me odiis et iris; Et, eheu! petulans inceſſit* meam *famam dente.* 4. *Cor palpitat; et Mors, dum volitat circum me nigris pennis, immodicè agitat* mea *oſſa horrendo metu.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, conſtans ex duabus partibus; prior eſt forma *Orationis*, uſque ad verſum decimum quintum; poſterior *Doctrina prophetica*, ad finem uſque.

2. BENIGNUS] Eſt hîc adjectivum adverbialiter ſumptum, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

ASTRA FATIGO] Audax hæc Poetica Figura quæ ſenſum et perceptionem etiam rebus inanimatis attribuit. Hîc Poeta inducit Stellas mœſtum animi ſtatum ſpectantes, et triſtes querimonias audiendo defatigatas. Ita ipſe Virgilius:

——— *Quin aſpera Juno*
Quæ mare nunc terraſque metu cœlumque
fatigat, *Æn.* i. 283.

Olli remigio noctemque diemque fatigant,
Æn. viii. 94.

4. COR MICAT] *Micare* propriè eſt ſubinde

6. Obrutus his, dixi, miſero trepidoque columbæ
O mihi quis pennas remigiumque dabit?
7. His ego libratis fugerem procul, otia quærens
Saltibus in mediis, ſepoſitiſque jugis.
8. Ocyùs hinc celerans, tumidis, quibus obruor inſons,
Fluctibus eriperer, nimbiferiſque Notis.
9. Perde, Deus! lita labra dolis, et divide linguas,
Ne poſſint ſociis conſona verba loqui:
Litibus, heu! ſacram lacerari vidimus urbem;
Junctaque litigiis vis truculenta fuit.
10. Pallida ſeu nox eſt, ſeu lux micat aurea, muros
Occupat, et mediâ regnat in urbe nefas.
11. Incolit hanc Rabies, et Vis, et dira Libido:
Cernis et infandis compita plena dolis.

12. Non

INTERPRETATIO.

6. *Demerſus his, dixi, O quis dabit mihi infelici et pavido alas et remigium columbæ?* 7. *His æquiponderatis ego aufugerem in longinquum, inquirens requiem in mediis ſylvis, et* in *ſemotis montibus.* 8. *Properè feſtinans hinc, liberarer a turgidis undis, quibus* ego *innocens cooperior, et* ab *Auſtris nimboſis.* 9. O *Deus! perde* illorum *labra tincta fraudibus, et divide linguas, ut non poſſint loqui ad ſuos ſodales verba conſonantia: Ah! ſpectavimus ſacram urbem diſcerpi rixis; et ſæva violentia fuit conjuncta jurgiis.* 10. *Sive eſt pallida nox, ſive aurea dies lucet, nequitia invadit mœnia, et regnat in medio urbis.* 11. *Furor, et Violentia, et exſecranda Libido habitat hanc: et vides plateas refertas deteſtandis fraudibus.*

ANNOTATIONES.

inde, et per intervalla, ut *micæ* faciunt, reſplendere; inde dicitur de motu quovis celeri flammas imitante.

6. REMIGIUMQUE DABIT] *Remigium* eſt ipſa remorum agitatio et remigatio, unde ad aves transfertur, quoniam alis veluti remis quibuſdam ad diffindendum aerem utuntur. Ita Virgilius:

—— *Volat ille per aera magnum*
Remigio *alarum* —— Æn. i. 300.

8. FLUCTIBUS] De Metaphoricâ ſignificatione vocis *fluctus* vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

NIMBIFERISQUE NOTIS] *Notus*, ſive Auſter, eſt ventus a meridie flans, magnos humores colligens, ut ſupra dictum. Unde appellatur *humidus*, *nimboſus*, ſive *nimbifer*; ut apud Virgilium:

—— *Quid cogitet* humidus Auſter,
Georg. i. 462.

10. PALLIDA SEU NOX EST, SEU LUX MICAT AUREA] Eſt elegans hîc *Periphraſis* et *Amplificatio*, pro omnibus horis: ut Pſal. i. 2.

Seu nox eſt, *roſeo* ſeu micat axe *dies.*

LUX MICAT AUREA] *Aurea*, id eſt *pulchra*, *ſplendida*, ut ſupra adnotavimus ad Pſal. vii. 7. *Aureus.* De voce *micare* vide verſum quartum hujus Pſalmi.

11. RABIES, VIS, LIBIDO] Hîc perſonaliter ſumuntur more Poetico.

COMPITA PLENA DOLIS] *Compita*, id eſt

12. Non mihi vel linguis hoſtes nocuêre vel armis;
Probra pati poteram, tela cavere fugâ.
13. Tu mihi cauſa mali es, nimiùm dilecte ſodalis!
Duxque viæ, vitæ deliciumque meæ!
14. Uſus eram, memini, te conſultore; mihique
Templa Dei tecum viſere dulce fuit.
15. Mors domet hunc, vivumque voret telluris hiatus,
Impia cui mens eſt et ſcelerata manus.
16. Aſt ego thure Deo, ſupplex, votiſque litabo;
Meque ſalutiferâ proteget ille manu.
17. Audiet ille preces quas fundam, lucida cœli
Limina, vel medias ſole tenente vias.
18. Mille triumphantes acies mihi miſit ab alto;
Inter et ipſa dedit ſpicula pace frui.
19. Me Deus, æternis orbem qui frænat habenis,
Audiet; et pœnas hoſtica turba luet:

Dum

INTERPRETATIO.

12. *Hoſtes non læſere me vel linguis vel armis; poteram ferre convitia,* poteram *evitare tela fugiendo.* 13. *Tu es auctor* meæ calamitatis, O *ſocie nimium chare! tum dux meæ viæ, tum deliciæ meæ vitæ!* 14. *Uſus eram, reminiſcor, te ſuaſore* meo; *et mihi fuit voluptati frequentare Templum Dei cum te.* 15. *Mors vincat hunc, et hiatus terræ abſorbeat* hunc *vivum, cujus animus eſt pravus et manus nefaria.* 16. *At ego ſuppliciter propitiabo Deum thure et votis; et ille tuebitur me* ſua *ſalutari manu.* 17. *Ille audiet preces quas effundam; cum ſol occupat ſplendens limen, vel mediam viam cœli.* 18. Ille *demiſit mihi a ſupero* cœlo *mille triumphantes exercitus; et conceſſit mihi potiri pace inter ipſa tela.* 19. *Deus, qui moderatur mundum æternis habenis, audiet me; et turba hoſtium* meorum *dabit pœnas:*

ANNOTATIONES.

eſt quadrivia, quæ *compita* appellantur, ab eo quod multæ viæ in unam *competant*, id eſt *confluant*.

12. TELA] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

13. NIMIUM DILECTE] Id eſt admodum vel ſummopere *dilecte*; ut vox *nimium* ſæpius uſurpatur. Vide Pſal. ii. 12. *Felicem* nimium.

14. TE CONSULTORE] *Conſultor* a verbo *Conſulo*, is dicitur qui conſilium capit, ut apud Ciceronem: *Vigilas tu de nocte, ut* conſultoribus *tuis reſpondeas*, De Muræna, xxii. *Conſultor* etiam ille dicitur, qui dat conſilium, teſte Salluſtio: *Simul ab eo petiit, ut fautor* conſultor*que ei adſit*, De Bell. Jugur.

16. THURE] De hac voce vide Not. in Pſal. xxvi. 6. Thura *dabo.*

DEO — LITABO] De propriâ ſignificatione vocis *litare* vide Pſal. xvi. 4. *Litet.*

17. LUCIDA COELI LIMINA, etc.] Eſt *Periphraſis* pro tempore matutino et meridiano.

20. MENS-

Dum luces ſine nube fluunt, et mollia veris
Tempora, deponit Numinis illa metum.
Aurea tranquillæ violavit vincula pacis:
Fœderis et rupti menſque manuſque rea eſt.
Balſama vox ſpirans, ſuperabat acumine ferrum;
Verbaque fundebat lactea pectus atrox.
Tu Domino te crede: pios ſufflaminat ille;
Et, ne vacillent, dirigit ille pedes.
Ante diem ſed fraudis amans cædiſque peribit,
Et petet infernas mœſtus uterque domos:
Aſt ego te fidam, Deus, autor et arbiter æqui!
Anchora tu vitæ, ſpeſque ſalutis eris.

INTERPRETATIO.

Dum dies innubes labuntur, et grata tempora veris, illa exuit timorem Dei. 20. *Perrupit aurea vincula placidæ pacis: et animus et manus eſt noxia violati pacti.* 21. *Vox* illius *halans balſama, excedebat gladium acie; et crudele cor profudit lactea verba.* 22. *Tu committe* teipſum *Domino: ille ſuſtentat pios; et ille ordinat* illorum *greſſus ne titubent.* 23. *Sed amator doli et ſtragis morietur ante* ſuum *diem, et uterque deſcendet triſtis ad infernales ædes: At ego confidam in te, o Deus, dux et judex æquitatis! tu* eris *anchora* meæ *vitæ,* tu *eris ſpes* meæ *ſalutis.*

ANNOTATIONES.

20. MENSQUE MANUSQUE] Hîc copula *que* geminatur et redundat, per Figuram quam *Polyſyndeton* vocant; ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

21. BALSAMA VOX SPIRANS] *Balſamum* arbuſcula eſt odoratiſſima, in Judæa ſolum naſcens; de qua vide Plin. *Lib.* xii. *c.* xxv. componitur ex *Baal* et *Schemen*, quaſi Dominus olei, ſive aromatum; propriè quidem de arbore, ſed ſæpius etiam ut hîc de ſucco arboris dicitur. Ita Juſtinus: *Arbores opobalſami certo anni tempore* balſamum *ſudant*, Lib. xxxvi. *c.* iii.

22. PIOS SUFFLAMINAT ILLE] *Sufflamen* eſt retinaculum rotæ decurrentis, ne velocius decurrat; eſt enim machinæ genus, quo, in deſcenſu vel procurſu nimio, rota ſolet retineri. Inde verbum *ſufflamino*, quod propriè ſignificat, *ſufflamine* comprimere et retinere; et eleganter hîc dicitur de providentia divina quæ pios ſublevat et ſuffulcit.

23. ANTE DIEM — PERIBIT] *Perire ante diem* dicuntur, qui non præfixo juxta communem naturæ ordinem tempore; ſed violentâ, aut fortuitâ, aut immaturâ morte intereunt. Ita Virgilius de Didone:

—— *Meritâ nec morte peribat;*
Sed miſera ante diem —— Æn. iv. 696.

ANCHORA] De propriâ et Metaphoricâ ſignificatione vocis *anchora* vide Not. in Pſal. xxxix. 7. *Anchora.*

LVI.

ME, Deus! adſpecta facilis, quem viribus hoſtis
Obruit, et miſerum nocte dieque premit.
2. Nocte dieque premit miſerum; nec terminus iræ eſt;
Nec claudi numero gens inimica poteſt.
3. Corda metu quoties trepidabunt, porta ſalutis
Tu, Deus! et vitæ ſpes mihi ſolus eris.
4. Vox tua laudanda eſt; te nitor vindice: temnam,
Te duce, mortali ſpicula miſſa manu.
5. Quæ loquor infelix, interpres adulterat effrons;
Dum coquit hoſtiles mens ſcelerata dolos.
6. Clam coit, inſidias meditans, et, noctis in umbrâ,
Obſervat greſſus impia turba meos.
7. Fraude ſuâ fidens tutam ſe ſomniat: iræ,
Hanc, Deus! incuſſo fulmine, dede neci.

8. Tu

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! reſpice me propitius, quem hoſtis opprimit viribus, et inſectatur infelicem noctu et interdiu.* 2. *Inſectatur* me *infelicem noctu et interdiu; nec finis eſt* illius *iræ; nec turba inimicorum poteſt includi numero.* 3. *Quotieſcunque cor meum formidabit, tu,* O *Deus! ſolus eris janua* meæ *incolumitatis, et ſpes* meæ *vitæ.* 4. *Tuum verbum eſt laudabile; confido* in *te aſſertore* meo: *tuo ductu, contemnam tela jacta e mortali manu.* 5. *Impudens interpres corrumpit quæ miſer* ego *loquor; dum animus* ejus *ſceleſtus molitur infeſtos dolos.* 6. *Nefaria turba clanculum convenit parans dolos, et, in tenebris noctis, notat mea veſtigia.* 7. *Confiſa ſuo dolo opinatur ſe ſecuram:* O *Deus! injecto fulmine* tuæ *iræ, trade hanc morti.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt partim *optativus*, partim *laudativus*, et propterea duabus partibus conſtans, *Precatione* ſcilicet, et *Laudatione*, ordine amœbæo conſtructis; et *Concluſione*, verſu ultimo.

1. FACILIS] Hîc adverbialiter ſumitur pro *facilè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

2. NOCTE DIEQUE] Eſt elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, Sceptra.*

3. CORDA] Eſt pluralis numerus pro ſingulari.

5. INTERPRES ADULTERAT EFFRONS] *Adultero*, verbum a nomine *Adulter* derivatum, ſignificat adulterio ſtuprare. Hinc, per *Metaphoram*, pro arte aliquâ quidpiam pro vero aſſimulare, atque ita rem ſinceram corrumpere. Ut apud Ciceronem: Adulterare *tabulas*, Pro Roſcio. Et de Amic. xciv. *Quum autem omnium rerum ſimulatio eſt vitioſa (tollit enim judicium veri atque* adulterat) *tum amicitiæ repugnat maxime.*

Effrons, quaſi ſine *fronte*, id eſt, modeſtia; nam templum Pudoris eſt *frons:* Unde pro ipſo pudore ponitur apud Perſium:

Navem ſi poſcat ſibi peronatus arator,
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periſſe
Frontem *de rebus,* ——— Sat. v. 102.

8. Tu tabulis gemitus, lachrymas tu colligis urnâ;
Et numeras noſtræ tædia longa fugæ.
9. Terga dabunt hoſtes, quoties te poſco ſalutem:
Nota loquor, famulo tu quia dexter ades.
10. Vox tua laudanda eſt; te nitor vindice: temnam,
Te duce, mortali ſpicula miſſa manu.
12. Sum tibi, dum ſpiro, devinctus perpete voto;
Teque piis hymnis et tua facta canam.
13. Vindice te, vivo; mihi tu veſtigia firmas;
Quâque feror, vitæ lux tua monſtrat iter.

INTERPRETATIO.

8. *Tu* congregas mea *ſuſpiria* in *tabulis*, *tu congregas* meas *lachrymas* in *urceo*; *et* tu *numeras longos angores mei exilii*. 9. *Quotieſcunque oro ſalutem* a *te*, *hoſtes* mei *convertent terga* ſua: *loquor cognita* mihi, *quia tu es propitius famulo* tuo. 10. *Tuum verbum eſt laudabile*; *confido* in *te aſſertore* meo: *tuo ductu*, *contemnam tela jacta mortali manu*. 12. *Dum reſpiro*, *ſum aſtrictus tibi perpetuo voto*; *et celebrabo te*, *et tua geſta piis cantibus*. 13. *Vivo per te aſſertorem* meum; *tu confirmas meos greſſus*; *et tua lux quâ ducor oſtendit* mihi *ſemitam vitæ*.

ANNOTATIONES.

9. DEXTER ADES] *Dexter* propitius, cui opponitur *lævus* adverſus. De utriuſque vocis uſu et ratione vide Not. in Pſal. xvi. 4. *Nomina læva*.

10. VINDICE] Vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice*.

LVII.

DA mihi te facilem; famuli miſerere precantis:
Tu, Deus! es vitæ ſpes ſine fine meæ:
Auſpiciis me credo tuis, et fortibus alis;
His tegar, undoſi dum cadat ira maris.

2. Vota

INTERPRETATIO.

1. *Præbe te lenem mihi*; *miſereſce ſervi* tui *orantis*: *Tu*, *o Deus! ſemper es ſpes meæ vitæ*: *Committo me tuo ductui*, et tuis *potentibus alis*; *operiar his*, *donec furor procelloſi maris ſubſidat*.

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt, ut ita dicam, *deprecatorius* mortis et perditionis. Sunt autem ejus partes in univerſum duæ. *Petitio*, verſu primo; et *Petitionis Argumenta*, ad finem Pſalmi.

1. TUIS AUSPICIIS] De voce *auſpicia* vide Pſal. xxxvii. 6. *Illius auſpiciis*.

2. FUN-

2. Vota tibi fundam ſupplex, qui fœdera ſervas;
Cujus et inceptum dextra coronat opus.
3. Ocyùs accurrens, tu, ne vorer, obvius hoſti
Ibis: erunt comites Candor et alma Salus.
4. Cædibus aſſueti, cingunt mihi tecta Leones;
Turbaque ferales quæ vomit ore faces:
Lingua refert gladium, telum penetrabile dentes;
Nec magis his jaculum, nec magis haſta ferit.
5. Quâ, Deus! effulges, effer ſuper æthera lucem;
Terraque ſit radiis tota coruſca tuis.
6. Hoſtis iter ſtravit laqueis; me perculit horror:
Objecit foveas, captus at ipſe dolo eſt.
7. Obſequioſa mihi mens eſt, tibi firmiter hæret:
Te mea vox Dominum, te mea plectra canent.
8. Excute ſegnitiem, numeris cane, lingua! decoris:
Pſallite vocali nablia juncta lyræ!

9. Mane

INTERPRETATIO.

2. Ego *ſuppliciter effundam vota tibi, qui conſervas pacta; et cujus dextra coronat cœptum opus.* 3. *Tu celeriter advolans* mihi, *obſtabis hoſti, ne devorer* ab eo: *Veracitas et pulchra Salus erunt* tui *comites.* 4. *Leones aſſuefacti occiſionibus circumdant meas ædes; et multitudo quæ eructat ore exitiales flammas: Lingua* illorum *repræſentat enſem, dentes* repræſentant *penetrans telum; neque ſagitta, neque haſta percutit magis his.* 5. O *Deus! attolle ſupra cœlos lumen, quo reſplendes; et tota tellus ſit fulgida tuis radiis.* 6. *Hoſtis conſtravit viam* meam *inſidiis; terror me obruit: oppoſuit* mihi *ſcrobes, ſed ipſe prehenſus eſt* ſuo *dolo.* 7. *Animus meus eſt morigerus mihi, conſtanter adhæret tibi: mea vox* celebrabit *te Dominum, mea cithara celebrabit te.* 8. O *mea lingua! exue ſocordiam, canta venuſtis modis:* vos *nablia conjuncta canoræ lyræ pſallite!*

ANNOTATIONES.

2. FUNDAM SUPPLEX] *Supplex* hîc ponitur adverbialiter pro ſuppliciter; ut in Pſal. ii. 12. *Securus.*

DEXTRA] Pro *dextera*, per *Syncopen*: vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

3. CANDOR ET SALUS] Hîc perſonaliter ſumuntur more poetico. De Etymologiâ vocis *Candor* vid. Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

ALMA] Vid. de hac voce Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

4. TELUM PENETRABILE] *Penetrabile* paſſivè vulgò ſignificat, quod facilè penetrari poteſt; hîc vero activè, pro eo quod vim habet *penetrandi.* Quo modo hac voce etiam uſus eſt Virgilius:

—— Penetrabile *frigus adurat*, Geor. i. 93.
Aſpice, num mage ſit noſtrum penetrabile *telum*, Æn. x. 481.

7. MEA PLECTRA CANENT.] De voce *plectro* vide Pſal. xlix. 4. Ponitur hîc per *Synecdochen*, pro citharâ, eſtque pluralis numerus pro ſingulari.

8. NUMERIS] De hac ſignificatione vocis *numerus*, vid. Pſal. v. 11. *Numeris.*

NABLIA] De *Nablio* vide Not. in Pſal. xxxiii. 2. *Nablia.*

LYRÆ] *Lyra* inſtrumentum muſicum,

9. Mane novo, ſuper aſtra, Deus! te carmine tollam;
Et tua per populos grandia facta feram.
10. Magne Parens! æquat tua te clementia cœlo;
Tranſvolat et nubes intemerata fides.
11. Quâ, Deus! effulges, effer ſuper æthera lucem;
Terraque ſit radiis tota coruſca tuis.

INTERPRETATIO.

9. O *Deus! exaltabo te cantico ſupra ſidera, mane ineunte; et ſpargam tua præclara geſta per gentes.* 10. O *magne Parens! tua lenitas æquat te cœlo; et* tua *immaculata fidelitas ſupereminet nubes.* 11. O *Deus! attolle ſupra cœlos lumen quo eluces; et tota tellus ſit fulgida tuis ſplendoribus.*

ANNOTATIONES.

ἀπὸ τοῦ λύρειν, *canere.* Vulgo conſtabat viginti quatuor chordis, et per digitos variis vocibus, tinnuliſque ictibus in diverſis modis concitabatur: Conſtat autem multiplices fuiſſe diſtinctaſque *lyrarum* ſpecies.

LVIII.

PURPUREI proceres! jus qui libratis et æquum,
Voſne putem fari juſta, vel æqua ſequi?
2. Quiſque neces animo verſat, bellumque minatur
Sævus; et innocuo terra cruore rubet.
3. Quiſque dolos ſecum maternâ traxit ab alvo,
A teneris omnes devius error agit.

4. Virus

INTERPRETATIO.

1. O *Purpurati magnates! qui ponderatis juſtitiam et æquitatem, an* ego *putem vos loqui juſta, vel ſectari res æquas?* 2. *Unuſquiſque* veſtrûm *meditatur cædes animo, et atrox minatur bellum; et terra rubeſcit innocenti ſanguine.* 3. *Unuſquiſque duxit ſecum inſidias ab utero matris, vagus error impellit omnes a teneris* annis.

ANNOTATIONES.

In hoc Pſalmo *David* deprecatur periculum quod ſibi a *Saule* impendere videbatur. Ejus partes ſunt tres; prima eſt *Reprehenſio* adverſariorum, ad verſum ſeptimum; ſecunda, *Imprecatio* contra illos, ad verſum decimum: et *Concluſio*, tribus ultimis verſibus.

2. SÆVUS] Hîc ponitur adverbialiter, ut Pſal. ii. 12, *Securus.*

3. A TENERIS] Subauditur *annis.* Ita Virgilius:

—— *Adeo in* teneris *conſueſcere multum eſt,*
Georg. ii. 272.

4. VIRUS

4. Virus ineſt colubri, magicis qui cantibus aures
Subtrahit, et vinci callidus arte nequit.
6. His malas, denteſque, Deus! confringe; leonum
Contere ſanguineis ora cruenta lupis.
7. More fluant fugientis aquæ; ſit inutilis illis
Arcus; et ultrici ſpicula frange manu.
8. Limacum vel more liqua, fœtûſque tenelli,
Lumina cui ſolis mors rapit ante diem.
9. Diſſipet hos turbo, flammas dum concipis, ante
Fervere ſubjectis quàm queat olla rubis.
10. Geſtiet, hæc ſpectans, vir juſtus; et, hoſte perempto,
Sanguineo niveos abluet amne pedes.
11. Utilis eſt pietas, tum dicet conſcia tellus;
Eſt quoque, qui toto regnat in orbe, Deus.

INTERPRETATIO.

4. *Eſt in iis venenum colubri, qui ſummovet aures* ſuas *a magicis incantationibus, et aſtutus non poteſt debellari arte.* 6. O *Deus! contunde horum maxillas et dentes; collide truculenta ora leonum ſanguineis lupatis.* 7 *Diſſolvantur inſtar aquæ decurrentis; arcus ſit iis nullo uſui; et frange* horum *ſagittas* tua *vindice manu.* 8. *Vel liquefacito* eos *inſtar limacum, et* inſtar *teneri fœtus, cui mors eripit lucem ſolis ante* ſuum *diem.* 9. *Turbo diſpellat hos, dum* tu *concipis flammas, antequam olla poſſit bullire ſuppoſitis ſpinis.* 10. *Vir juſtus intuens hæc exultabit; et, hoſte occiſo, lavabit niveos pedes ſanguineo fluvio.* 11. *Tum conſcia terra dicet, pietas eſt commoda; eſt etiam Deus qui regnat in toto terrarum orbe.*

ANNOTATIONES.

4. VIRUS INEST COLUBRI] *Coluber* eſt ſerpens in aqua vivens, ſecundum *Plin.* xxxii. 5. Vel potius anguis latitans in umbra ſylvarum, ut exiſtimant alii: Quibus favet illud Virgilii:

Qualis ubi in lucem Coluber *mala gramina paſtus*, Æn. ii. 471.
Aut tecto aſſuetus Coluber *ſuccedere et umbræ*, Georg. iii. 418.

MAGICIS QUI CANTIBUS] De arte captandi ſerpentes per magicas incantationes vid. Philoſtratum in *vita Apollonii*, lib. iii. c. 2.

AURES SUBTRAHIT] Tradunt Phyſici nonnulli hoc genus ſerpentum, cum ſit alterâ aure ſurdum naturâ, alteram ſuâ arte claudere, quo ſe obfirmet contra vim incantationum.

6. HIS MALAS CONFRINGE] Pro *horum malas confringe*, dativo ſcilicet uſus, more poetico, pro genitivo.

8. ANTE DIEM] De hac locutione vide Not. in Pſal. lv. 23.

9. FERVERE SUBJECTIS, etc.] *Fervere* hîc eſt penultimâ brevi, ut ſemper ſe habet apud Virgilium:

Omnia tunc pariter vento nimbiſque videbis Fervere ——— Georg. i. 456. Vid. Æn. iv. 409, 567.

LIX.

ERIPE me telis; populum, Pater alme! rebellem
Protere, cui mens eſt prava, cruenta manus.
3. En! petor inſidiis inſons, en! agmine facto,
Turba potens in me nocte dieque ruit.
4. Undique conſpirans in me, nil tale merentem,
Vim parat; hæc ſpectans, fer, Pater orbis! opem.
5. Ocyùs evigila, belli paciſque ſequeſter!
Quo domus Iſacidûm vindice ſoſpes erat:
Quos regis adſpecta populos; nec parce profanis,
Per ſcelus audaci qui pede jura premunt.
6. Diſcurrunt, cinguntque feris ululatibus urbem,
More canum, ſolis lux ubi merſa latet.
7. Enſis ineſt labiis; comes eſt jactantia linguæ:
Seque putant, nullo teſte, nefanda loqui.
8. His,

INTERPRETATIO.

1. O *benigne pater! libera me ſpiculis; conculca contumacem populum, cujus animus eſt nefarius,* cujus *manus eſt ſanguinolenta.* 3. *Ecce!* ego *innocens impetor dolis, ecce! valida turba, turmâ factâ, præceps in me fertur nocte et die.* 4. *Ab omni parte conjurans in me, merentem nihil tale, intendit violentiam;* O *pater mundi!* tu *aſpiciens hæc adfer auxilium* mihi. 5. *Protinus expergiſcere,* tu *arbiter pacis et belli! quo aſſertore domus Iſraelitarum erat incolumis. Reſpice populos quibus imperas; nec parce impiis, qui nequiter culcant leges audenti pede.* 6. *Vagantur, et ambiunt urbem ſævis ejulatibus, inſtar canum, ubi lumen ſolis depreſſum abſconditur.* 7. *Gladius eſt in labiis* eorum; *oſtentatio eſt comes* illorum *linguæ: et opinantur ſe proferre ſcelerata nemine conſcio.*

ANNOTATIONES.

In hoc cantico *David* deprecatur imminens ſibi a *Saule* malum: conſtat autem Pſalmus ex tribus partibus; *Propoſitione,* verſu primo et ſecundo; *Narratione,* ad verſum decimum ſextum; et *Concluſione euchariſticâ,* duobus ultimis verſiculis.

1. TELIS] Vide de hujus vocis Etymologiâ Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

ALME] De hoc epitheto ſupra dictum ad Pſal. xii. 1. *Alma.*

5. VINDICE] Conſule Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

6. FERIS ULULATIBUS] De propriâ et ſtrictâ ſignificatione hujus vocis *ululatibus,* vide Not. ad Pſal. xxii. 1. *Ululatibus.*

SOLIS LUX, etc.] Eſt hæc *Periphraſis* pro nocturno tempore.

8. DEVIUS

8. His, Deus! illudes; et, qui mihi ſæva minatur,
Materies riſûs devius orbis erit.
9. Viribus hoſtis ovat, ſed te ſequar, optime rerum!
Ne peream, vindex tu mihi ſemper ades.
10. Me tua prævertet levibus clementia pennis;
Dulcibus et votis, hoſte cadente, fruar.
11. Ne tamen hoſtiles acies ſimul obrue, nacti
Otia dediſcant ne tua facta pii:
Sparge ſed obſtantes, et ſparſas demete ſenſim;
Soſpite me, clypei quem tegit umbo tui.
12. Has meruit Faſtus ſimul, et Perjuria pœnas,
Linguaque felle tumens, et lita Labra dolis.
13. Hos furor extinguat tuus, ut tibi ſubdita diſcant
Sceptra Palæſtinæ, quotquot et orbis habet.
14. Diſcurrant, cingantque feris ululatibus urbem,
More canum, ſolis lux ubi merſa latet.
15. Diſcur-

INTERPRETATIO.

8. O *Deus! deridebis eos; et erraticus mundus, qui minatur mihi atrocia, erit materies* tui *risûs.* 9. *Hoſtis triumphat* ſuis *viribus, ſed,* O *optime rerum!* ego *ſectabor te: tu ſemper es præſens aſſertor mihi, ne inteream.* 10. *Tua miſericordia præveniet me celeribus alis; et potiar* meis *ſuavibus deſideriis, hoſte* meo *prolapſo.* 11. *Attamen noli penitus delere copias hoſtium, ne pii aſſecuti quietem oblivíſcantur tua geſta: Sed diſſipa acies repugnantes* tibi, *et diſſipatas demete paulatim; me ſalvo, quem umbo tui ſcuti protegit.* 12. *Arrogantia pariter ac Perjuria meruit hoc ſupplicium, et lingua turgens felle, et labia tincta dolis.* 13. *Tua indignatio eos* abſumat, *ut ſciant ſceptra Palæſtinæ, et quotquot* ſceptra *mundus continet* eſſe *ſubjecta tibi.* 14. *Vagentur, et ambiant urbem ſævis ejulatibus, inſtar canum, cum lumen ſolis depreſſum abſconditur.*

ANNOTATIONES.

8. DEVIUS ORBIS] Id eſt *Pagani,* quos *devius* error ſeducit a recto tramite; a via ſcilicet virtutis et veritatis.

9. HOSTIS OVAT] De voce *ovare* vide Not. in Pſal. xxxv. 25. *Ovans.*

VINDEX] Vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

11. TEGIT UMBO] De voce *umbo,* vide quæ annotavimus in Pſal. iii. 3. *Umbo.*

12. FASTUS—PERJURIA—LINGUA—LABRA] Hæc omnia more poetico perſonaliter ſumuntur. Ut de aliis ſæpius dictum.

FELLE TUMENS] De propriâ et Metaphoricâ ſignificatione vocis *Felle,* vide Not. Pſalm. xv. 3. *Felle caret.*

13. PALÆSTINÆ] De *Palæſtina* vid. Not. in Pſal. xlviii. 11. *Palæſtinæ.*

14. ULULATIBUS] Conſule de hac voce quæ jam dicta ſunt ad Pſal. xxii. 1. *Ululatibus.*

15. ATRAM

15. Discurrant, quærantque dapes; cogantur at atram,
Dum redeat terris lux nova, ferre famem.
16. Tu mihi mane novo, Deus! et cantabere fortis,
Et bonus; afflicto tu quia lenis ades.
17. Tu mihi carmen eris, mea vis et ahenea turris!
Es mea tu rupes, unus et autor opis.

INTERPRETATIO.

15. *Vagentur, et investigent cibos; at redigantur ad tolerandam funestam famem, donec recens lux reddatur terris.* 16. *Ineunte mane, tu,* o *Deus!* *laudabere a me tum fortis, tum bonus; quia tu benigne ades* mihi *afflicto.* 17. *Tu eris meum canticum,* o *mea potentia et ænea turris! tu es mea rupes, et solus autor* mei *auxilii.*

ANNOTATIONES.

15. ATRAM FAMEM] Vid. Not. in Psal. xxxvii. 19. *Atra fames.*

16. LENIS ADES] Est adjectivum per *Enallagen* adverbialiter sumptum, ut Psal. ii. 12. *Securus.*

LX.

EN, Deus! extorres peregrinæ gentis in oris
Spargimur: hæc iræ sunt documenta tuæ.
2. Redde jubar solitum: Tellus tremit ima dehiscens;
Tu quassam repara; stringe quod intus hiat.
3. Turbârunt miseras a te data pocula mentes:
Sensimus et nimio pondere colla premi.
4. Nunc, fidei pactique memor, vexilla piorum
Erigis; et populi signifer ipse tui es.

5. Tu

INTERPRETATIO.

Ecce, o *Deus!* nos *exules dissipamur in finibus externæ gentis: hæc sunt indicia tuæ iræ.* 2. *Restitue solitum* tuum *lumen: Infima tellus hians contremiscit; tu refice* eam *labefactatam; liga* id *quod introrsum hiat.* 3. *Pocula data a te inquietarunt* nostros *miseros animos: et percepimus* nostras *cervices deprimi immodico onere.* 4. *Nunc* tu *memor fidei et fœderis* tui *attollis signa piorum; et* tu *ipse es vexillifer tui populi.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *optativus*, ex tribus partibus constans: *Expostulatione*, a versu primo ad quintum; *Petitione*, a versu quinto ad decimum secundum; et *Conclusione*, versu ultimo.

3. TURBARUNT] Dixit per *Syncopen* pro *turbaverunt.*

6. Su co-

5. Tu tibi dilectum, ſuperis de ſedibus, audi;
Dumque vibrant hoſtes ſpicula, tende manum.
6. Vox hilarat me ſacra Dei; quo vate, Sucothi
Metiar, et Sichemæ partiar urbis agros.
7. Cùm Giliadæis ſubdam mihi rura Manaſſæ,
Juda dabit leges, gens Ephraima viros.
8. Juncta Moabæis populis, juga dives Idume
Induet, imperiis obſequioſa meis:
Quæque Palæſtinæ pingues gens incolit oras,
Victa gravi bello noſtra tropæa canet.
9. Quo duce munitæ ſuccedam mœnibus urbis?
Gentis Idumææ quo duce regna petam?
10. Qui,

INTERPRETATIO.

5. *Tu audi charum tibi e* tuis *altis domiciliis; et porrige manum, dum hoſtes coruſcant* ſua *tela.* 6. *Sancta vox Dei exhilarat me; quo prædicente, menſurabo* agros *Sucothi, et dividam* agros *urbis Sichemæ.* 7. *Subjiciam mihi campos Manaſſæ cum Giliadæis; Juda dabit* mihi *leges, tribus Ephraima* dabit mihi *viros.* 8. *Opulenta Idume, addita populis Moabæis, ſubibit jugum, morigera meis mandatis: Et gens quæ habitat pingues fines Palæſtinæ,* in *magno bello ſuperata cantabit noſtra tropæa.* 9. *Cujus ductu ſubibo muros vallatæ urbis? cujus ductu accedam* ad *regna gentis Idumææ?*

ANNOTATIONES.

6. SUCOTHI] *Sucothus* urbs ſita inter rivulum Jabocum et flumen Jordanem; a Jacobo Patriarcha olim condita, nomen habet a *tuguriis* quæ ibi extruxerat ille, poſt celebre illud colloquium quod habuit cum fratre Eſao; nam *Sucoth* Hebraice ſignificat *Tuguria*, ut videre eſt Gen. xxxiii. 17.

SICHEMÆ] *Sichema* urbs non procul a Samaria, ſatis celebris ex confabulatione quam Chriſtus ibi habuit cum fœminâ Samaritanâ. Per *Sichemam* et *Sucothum* hîc intelligi videtur totum regnum Samaritanum.

7. CUM GILIADÆIS] Giliadæi incolebant regionem circa *Gilead* montem in terrâ Palæſtinâ, et urbem a Jacobo conditam, quam nominavit *Giliad*, id eſt *Cumulum*; ibi enim extruxerat cumulum lapidum ut eſſet monumentum fœderis icti cum Labane, de quo legitur Gen. cap. xxxi. Totum Baſanis regnum ſub hoc nomine videtur hîc loci comprehendi.

RURA MANASSÆ] *Manaſſa*, *Juda* et *Ephraima* ſunt nomina tribuum ſatis nota, a capite familiæ quæque deducta.

8. JUNCTA MOABÆIS.] *Moabæi* erant poſteri Moabi quem Lotus genuit ex ſua filia mojore natu: horum erat regio nomine *Moabitis*, quæ occidente claudebatur montibus et flumine Jordane; a ſeptentrione, Ammonæorum finibus; a meridie rivulo *Zered*, qui in Mare Mortuum influit; et ab oriente, Arabiæ deſertis.

DIVES IDUME] *Idume* terra opulenta ab Edomo ſive Eſao dicto; quæ a ſeptentrione pertinebat ad fines Chananæorum et lacum Aſphaltitem; a ſeptentrione, ad regionem Midianitarum; a meridie vergebat ad ſinum Arabicum, et ab occidente, ad fines Amalecenſes.

JUGA] Vid. Not. in Pſal xlvii. 3. *Juga.*

NOSTRA TROPÆA] De *Tropæis*, vide Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

9. GENTIS IDUMÆÆ] Vide Not. in verſiculum octavum *Dives Idume.*

REGNA PETAM] *Regna* hîc ponitur in plurali numero pro ſingulari, ut Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

10. Qui, priùs exoſas, acies educere bello
Jure recuſaſti, tu, Deus! arma reges.
11. Fer bonus auxilium, nos dum ferus obſidet hoſtis:
Te, Deus! excluſo, nemo miniſtret opem.
12. Numinis auſpiciis pugnabitur: hoſtica pubes
Concidet, et pedibus colla premenda dabit.

INTERPRETATIO.

10. *Tu*, O *Deus! qui merito renuiſti ducere bello* noſtros *exercitus*, *priùs peroſos* tibi, *diriges noſtra arma.* 11. *Propitius adfer opem* nobis, *dum ſævus hoſtis nos oppugnat: O Deus! nemo, te excepto, poteſt præbere opem.* 12. *Pugnabitur* a nobis *ductu et favore Dei: Juventus hoſtium cadet, et dabit* ſuas *cervices proterendas* noſtris *pedibus.*

ANNOTATIONES.

10. RECUSASTI] Per *Syncopen* dicitur pro *recuſaviſti.*

12. AUSPICIIS] De hac voce vide Not. in Pſal. xxxvii. 6. *Auſpiciis.*

LXI.

ÆTHERIS aurati Rector! mea ſuſcipe vota;
Et placidus pronâ quæ loquar aure trahe.
2. Orbis ab extremo te poſcam limite; pectus
Dum miſer, ah! curis ſentio mille premi:
Tende manum feſſo; ſecuram ſcandere rupem
Da mihi, ſemotam quam nimis eſſe queror.
3. Tu mihi portus eras, fureret cùm fluctibus æquor,
Inter et hoſtiles turris ahena minas.

4. Æternùm

INTERPRETATIO.

1. *Moderator aurati cœli! accipe mea vota; et placidè hauri inclinatâ aure quæ loquar,* 2. *Orabo te ab extremo* fine *terrarum; dum* ego *infelix, ah! ſentio* meum *cor infeſtari mille curis: Porrige manum* mihi *languido; concede mihi aſcendere tutam* illam *rupem, quam conqueror eſſe nimis remotam.* 3. *Tu eras portus mihi, cum mare ſæviret fluctibus, et* eras *ænea turris* mihi *inter minas hoſtium* meorum.

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, ex tribus partibus conſtans; *Petitione ſingulari*, ad verſum quintum; *Petitione publica*, ad verſum octavum; et *Concluſione votiva*, verſu ultimo.

1. PLACIDUS TRAHE] *Placidus* hîc adverbialiter ſumitur pro *placidè:* ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

3. ÆQUOR] De hujus vocis Etymologiâ et propriâ ſignificatione, vide Not. in Pſal. xviii. 22. *Æquoris.*

5. AUDISTI

4. Æternùm loca ſancta colam, te fretus; et alis,
Rebus in anguſtis, protegar uſque tuis.
5. Audîſti miſeri gemitus et vota; piiſque
Debitus hæredis jam mihi ceſſit honos.
6. Aurea tu regi produces tempora vitæ;
Multaque pro paucis vivere ſecla dabis.
7. Hic tua templa colet, dum veſcitur æthere: cuſtos
Hinc tua ſit Bonitas, cingat et inde Fides.
8. Ergò tuas referam laudes, et debita ſolvam
Vota, mihi donec ſpiritus oſſa reget.

INTERPRETATIO.

4. Ego *habitabo* tua *ſancta loca æternùm, confiſus te; et ſemper defendar tuis pennis, in rebus adverſis.* 5. Tu *audiſti ſuſpiria et vota* mei *infelicis; et honos hæredis quæ manet pios jam obvenit mihi.* 6. *Tu protrahes aurea tempora vitæ regis; et concedes* ei *vivere multa ſecula pro paucis.* 7. *Hic habitabit tua templa, dum fruitur aere: ab una parte tua Bonitas ſit* illius *cuſtos, ab altera Fidelitas ſepiat* eum. 8. *Ergo memorabo tuas laudes, et rependam* tibi *debita vota, dum mens diriget mea oſſa.*

ANNOTATIONES.

5. AUDISTI] Per *Syncopen* dicitur, pro *audiviſti.*

6. AUREA TEMPORA] Id eſt *feliciſſima,* nam res ſui generis optimæ, et maxime deſiderabiles vocantur *aureæ*; quia aurum inter homines plurimi æſtimatur et ſummis votis appetitur. Inde *aurea ætas* ſignificat *ſeculum feliciſſimum.*

SECLA] Hîc dicitur per *Syncopen* pro *ſecula:* vid. de hac voce Not. in Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

7. VESCITUR ÆTHERE] De hac dictione vide Not. in Pſalm. xvi. 3. *Veſcitur aura.*

LXII.

MENTE Deum tacitâ veneror; ſpes omnis in illo eſt:
Ille ſalutiferam fert mihi promptus opem.

2. Arx

INTERPRETATIO.

1. *Colo Deum arcano animo; omnis* mea *ſpes eſt in illo: ille prompte adfert mihi ſalutare ſubſidium.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, ex quatuor partibus conſtans; *Exordio*, verſiculo primo et ſecundo; *Reprehenſione*, verſu tertio et quarto; *Doctrina*, a verſu quinto ad decimum primum; et *doctrinæ confirmatione*, duobus ultimis verſiculis.

1. FERT PROMPTUS] *Promptus* hîc adverbialiter ponitur pro *promptè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

2. Arx Deus eſt, clypeuſque mihi, portuſque ſalutis
Unicus: incutient nulla perîcla metum.
3. Ecquis erit tandem ſcelerum modus? Ecqua malorum
Meta, quibus nimiùm nocte dieque premor?
Mox ruet in præceps meus hoſtis, ut ariete pulſa
Mœnia, vel putri ſaxa ſoluta ſitu.
4. Deturbare gradu me dum parat æmulus, aſtu
Rem gerit, et fraudes nectere dulce putat:
Callidus incauto blanditur; et ore precatur
Proſpera, dum diras pectore mille tegit.
5. Tu tamen has inter Dominum, mens! ſuſpice turbas:
Spes ope cœleſti ſuſtinet ille meas.
6. Arx Deus eſt, clypeuſque mihi, portuſque ſalutis
Unicus: incutient nulla pericla metum.

7. Ille

INTERPRETATIO.

2. *Deus eſt arx, et ſcutum meum, et ſolus portus* meæ *ſalutis: nulla pericula injicient* mihi *timorem.* 3. *Quis demum erit finis criminum? quis terminus malorum, quibus* ego *ſupra modum infeſtor nocte et die? Meus hoſtis protinus concidet pronus, ut murus pulſatus ariete, vel ſaxa ſoluta putri ſolo.* 4. *Dum invidus molitur dejicere me gradu, agit rem aſtutia, et placet ſibi in ſtruendis inſidiis: Subdolus adulatur* mihi *improvido; et ore precatur* mihi *fauſta, dum abdit mille imprecationes corde.* 5. *Attamen,* o *mens* mea! *tu ſurſum aſpice ad Deum, inter hos tumultus: ille fulcit meas ſpes cœleſti ſubſidio.* 6. *Deus eſt arx, et ſcutum mihi, et ſolus portus ſalutis: nulla pericula injicient* mihi *formidinem.*

ANNOTATIONES.

2. PERICLA] Hîc ponitur per *Syncopen*, pro *pericula*.

3. MALORUM META] De ſignificatione et Etymologiâ vocis *meta* vide Not. in Pſal. xliv. 15. *Meta*.

UT ARIETE PULSA] *Aries* bellica machina, de qua ſic Veget. lib. iv. c. xiv. *Materia ac tabulatis teſtudo contexitur: quæ ne exuratur incendio, corio vel ciliciis centonibuſque veſtitur. Hæc intrinſecus accipit trabem, quæ adunco præfigitur ferro quod falx vocatur, ab eo quod incurvata eſt, ut de muro lapides extrahat. Aut certe ipſius caput ferro veſtitur, et* aries *appellatur: vel quod habet duriſſimam frontem qua ſubruat muros: vel quod more arietum retro cedit, ut cum impetu vehementiùs feriat. Hæc machina prius dicebatur Equus.* Plin. lib. vii. c. lvi.

MOENIA] De diſcrimine inter *Muros* et *Mœnia* vid. Not. in Pſal. ix. 6. *Mœnia*.

4. DETURBARE GRADU] Id eſt de conſtantiâ et animi magnitudine dejicere: dictio ſatis elegans et optimis auctoribus familiaris. *Fortis vero animi et conſtantis eſt, non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuantem* de gradu dejici, *ut dicitur, ſed præſenti animo uti et conſilio.* Cic. de Off. lib. i. c. 80.

6. PERICLA] Per *Syncopen* dicitur pro *pericula*.

7. Et

7. Ille meæ rupes, et fons, et gloria vitæ eſt;
Illius arbitrio res ego credo meas.
8. Fidite, mortales! Domino, mentiſque receſſus
Pandite: ſpe mentes erigit ille pias.
9. Futile deprêndes, nimiùmque volatile vulgus;
Eſtque paludati purpura vana chori:
Lancibus impoſitos trutina ventoſque viroſque;
Gens hominum certè plus levitatis habet.
10. Nec populi ſpoliis, rebus nec fide caducis;
Nec jacta nimias ambitioſus opes.
11. Non ſemel eſt rerum Dominus, me teſte, profeſſus,
Cuncta ſuo nutu conſilioque regi.
12. Hunc penès eſt bonitas; hoc jus dicente viritim,
Digna ſuis meritis præmia quiſque refert.

INTERPRETATIO.

7. *Ille eſt rupes, et fons, et gloria meæ vitæ; ego committo meas res illius voluntati.* 8. O *Homines! confidite Domino, et aperite latebras animi: ille attollit pios animos ſpe.* 9. *Reperies vulgus vanum et admodum fluxum; et purpura paludatæ turbæ eſt inanis: Libra ventos et viros* una *poſitos* in *lancibus; certe humanum genus habet plus levitatis.* 10. *Nec confide ſpoliis populi, nec fluxis rebus; nec ſuperbiens immenſis gloriare de* tuis *divitiis.* 11. *Dominus naturæ annunciavit, me teſtificante, non ſemel* modo, *cuncta gubernari ſuo arbitrio atque conſilio.* 12. *Bonitas eſt hujus; hoc diſtribuente jus ſigillatim, unuſquiſque fert præmia debita ſuis meritis.*

ANNOTATIONES.

7. ET FONS, ET GLORIA] Copula *et* hîc geminatur per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, etc.*

9. DEPRENDES] Per *Syncopen* dicitur, pro *deprehendes*.

NIMIUMQUE] De hoc adverbio vid. Not. in Pſal. ii. 12. *Nimium*.

PALUDATI] *Paludatus* propriè, qui vel imperatoriam chlamydem, vel alia ejuſmodi ornamenta militaria geſtat; ſic dictus a *paludamento* inſigni ac ornamento militari, præcipuè tamen Imperatorum.

CHORI] Vide de hac voce, Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori*.

10. JACTA] De hoc verbo vid. Not. in Pſal. x. 3. *Jactat*.

AMBITIOSUS] Hîc dicitur adverbialiter pro *ambitioſè*.

LXIII.

Tu mihi, rerum Opifex! Deus es; te in vota vocabo,
Sol ubi purpureo reddit ab axe diem:
Te ſitio; te membra fame tabentia poſcunt,
Hîc ubi nec ſeges eſt, unda nec apta ſiti.
2. Inter teſqua, tuas mens optat cernere vires,
Liminis et ſancti luce priore frui.
3. Dulcior hic vitâ favor eſt tuus: Ergò rotundo,
Montibus in mediis, te, Deus! ore canam.
4. Ad tua devotas attollens atria palmas,
Te recolam, terræ dum vagus hoſpes ero.
5. Hîc ego, te ſpectans, epulis ſaturabor opimis;
Geſtiet hîc laudes tollere lingua tuas.
6. Tu mihi carmen eris, furvâ ſeu noctis in umbrâ
Excubo, tranquillâ ſive quiete fruor.

7. Me

INTERPRETATIO.

1. O *Creator rerum! tu es Deus meus;* ego *invocabo te per vota, ubi ſol refert diem* e ſuo *pulchro curru:* Ego *ardeo te; membra* mea *languentia eſurie quærunt te, hic ubi neque ſunt ſata, nec aqua idonea ſiti.* 2. *Animus* meus *cupit videre tuam potentiam inter deſerta, et potiri priſtino lumine* tui *ſancti templi.* 3. *Hic favor tuus eſt ſuavior vitâ: Ergo,* o *Deus!* ego *laudabo te pleno ore in mediis montibus.* 4. *Elevans* meas *devotas manus ad tua atria, meditabor te, dum ero erraticus hoſpes in terra.* 5. *Hîc ego, aſpiciens te, explebor largis cibis; hic* mea *lingua lætabitur efferre tuas laudes.* 6. *Tu eris meum canticum, ſeu vigilo in atrâ umbrâ noctis, ſeu potior placido ſomno.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *mixti* generis, *votivus* ſcilicet et *didacticus*, conſtans ex tribus partibus; *Petitione*, ad verſum ſextum; *Narratione*, inde ad verſum nonum; et *Vaticinio*, ad finem uſque.

1. IN VOTA VOCABO] Ita Virgilius:

Fudiſſetque preces, Divoſque in vota vocaſſet, Æn. v. 234.

PURPUREO AXE] De poetico uſu vocis *purpureo* vid. Not. in Pſal. xix. 4. *Purpureum jubar.*

De *axe* vide Pſal. i. 2.

Seu nox eſt, roſeo ſeu micat axe *dies.*

UNDA NEC APTA SITI] Id eſt, *unda* ſive aqua apta ad ſitim extinguendam.

2. TESQUA] De voce *Teſqua* vid. Pſal. xxix. 8. *Teſquaque.*

LIMINIS] *Limen* propriè ſignificat tranſverſum in janua lignum; inferiùs vel ſuperiùs, ut ſupra dictum ad Pſal. xliii. 3. Hîc verò ponitur per *Synecdochen* pro ipſo templo.

3. ROTUNDO ORE] Id eſt *pleno ore*, quia os aperit ſe in figuram rotundam. Hac locutione alio ſenſu uſurpavit Horatius:

Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo *Muſa loqui* —— i. e. politè, eleganter, et compoſitè, *Art. Poet.* 323.

7. ALME

7. Me quia juviſti pridem, Pater alme! ſub alis
Blanda tuis poſthac otia lætus agam.
8. Te quoque ponè ſequar; mens te mea deperit unum;
Me tua nam validâ dextera fulcit ope.
9. At mihi quæ fraudem ſtruit, et metuenda minatur,
Hoſtica gens imâ ſorpta peribit humo.
10. Agminis infeſti vindex latus hauriet enſis;
Membraque diſcerpent ſanguinolenta feræ.
11. Geſtiet interea Domino rex fretus; et illum
Pectore ſincero quiſquis et ore colit:
Sed Deus his linguam compeſcet perpete fræno,
Quos certare dolis et dare verba juvat.

INTERPRETATIO.

7. *Quia* tu *dudum auxiliatus es mihi*, o *benigne Pater! poſthac* ego *exultans fruar gratâ requie ſub tuis pennis.* 8. *Etiam ſequar te a tergo*; meus *animus vehementer amat te ſolum; nam tua dextera ſuſtinet me firmo auxilio.* 9. *At inimica turba, quæ molitur dolum, et comminatur mihi res terribiles, interibit vorata in infimâ tellure.* 10. *Ultor gladius vulnerabit latus inimicæ turmæ; et feræ dilacerabunt* illius *ſanguinea membra.* 11. *Interim Rex nixus Domino exultabit; et quicunque veneratur illum ſincero corde et ore. Sed Deus cohibebit horum linguam perpetuo fræno, quos delectat pugnare inſidiis et decipere.*

ANNOTATIONES.

7. ALME] Vid. Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

LÆTUS AGAM] *Lætus* hîc ponitur adverbialiter, per *Enallagen*, pro *lætè*, ut in Pſal. ii. 12. *Securus.*

10. LATUS HAURIET ENSIS] Exemplo præivit Virgilius:

——— *Huic gladio, perque ænea ſuta,*
Per tunicam ſqualentem auro, latus hauſit *apertum*, Æn. x. 314.

11. HIS LINGUAM COMPESCET] Eſt *Antiptoſis* dativi pro genitivo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

DARE VERBA] *Dare verba* eſt decipere, qui enim rem expectat, et nihil præter verba invenit, deceptus eſt. Exemplo præivit Cicero: *Vel* verba *mihi* dari *facilè patior in hoc, neque libenter præbeo credulum.* Att. xv, xvi.

LXIV.

ME, Deus! exaudi, precibus dum ſidera pulſo;
Tu mihi de trepido pectore pelle metum.
2. Dexter ades, ſeu clam conſpirat callidus hoſtis,
Impia ſeu demens explicat arma Furor.
3. Enſibus aſſimiles acuit gens effera linguas;
Et lita mordaci ſpicula felle vibrat.
4. Clam pia lethifero recludit pectora ferro;
Nec tamen ætherei vindicis arma timet.
5. Dum coëunt, certantque dolis, animantque ſodales
In ſcelus; his, aiunt, conſcius ecquis erit?
6. Invenêre novas, excuſſo pectore, technas;
Fixa nec eſt tacitis meta moduſve dolis:
7. Sed Deus his ſubito figet præcordia telo;
Claudet et extremum mors properata diem.
8. Ipſa bibet gens hæc ſua toxica: turba popelli,
Illius aſpectu territa, vertet iter.

9. Conſcia

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! auſculta mihi, dum ferio aſtra precibus; tu abige metum de meo pavido corde.* 2. *Adſis* mihi *a dextra, ſive ſubdolus hoſtis conjurat clanculum, ſive inſanus furor exponit* illius *impia arma.* 3. *Fera gens acuit linguas* ſuas *ſimiles gladiis; et jactat tela tincta pungente felle.* 4. *Clanculum aperit pectora piorum lethali gladio; neque tamen metuit arma cœleſtis ultoris.* 5. *Dum conveniunt, et contendunt fraudibus, et incitant ſocios in ſcelus; quis, inquiunt, erit conſcius his?* 6. *Excogitârunt novas fallacias pectore* ſuo *explorato; nec terminus vel modus eſt fixus arcanis* illorum *fraudibus:* 7. *Sed Deus transfiget horum viſcera repentino jaculo; et matura mors terminabit* horum *ultimum diem.* 8. *Hæc gens ipſa bibet ſua venena: multitudo plebeculæ attonita illius visu convertet iter.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt ejuſdem generis cum ſuperiore, conſtans *Petitione*, uſque ad verſum ſeptimum; et *doctrinâ propheticâ*, inde ad finem Pſalmi.

2. DEXTER ADES] De ratione et uſu hujus vocis *Dexter* jam dictum ad Pſal. xvi. 4. *Nomina læva.*

6. EXCUSSO PECTORE] *Excutere* inter alia ſignificat diligenter ſcrutari et inquirere, cum enim rem abditam et multum deſideratam recuperare velimus, omnes ſinus et receſſus explicamus et *excutimus.*

TECHNAS] De voce *Technas* vide ſupra Not. in Pſal. v. 10. *Technis.*

META] Conſule Not. in Pſal. xliv. 15. *Meta.*

7. HIS FIGET PRÆCORDIA] Eſt *Antiptoſis* dativi *his* pro genitivo *horum*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

TELO] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

9. DEX-

9. Conſcia tum tellus cœleſtis fulmina dextræ
Efferet, ultorem diſcet et eſſe Deum.
10. Eriget his et ſe pia mens; et, Numine freta,
Geſtiet exſultim, lætitiâque fremet.

INTERPRETATIO.

9. *Tum conſcia tellus extollet fulmina cœleſtis dextræ, et ſciet eſſe Deum vindicem* ſceleris. 10. *Pius animus etiam elevabit ſe his; et, confiſus Deo, lætabitur exultans, et acclamabit gaudio.*

ANNOTATIONES.

9. DEXTRÆ] Dicitur per *Syncopen*, pro *Dexteræ*, vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

10. LÆTITIAQUE FREMET] Ad exemplum Poetarum Principis:
Lætitiâque fremunt, *animoſque ad ſidera tollunt*, Æn. ix. 637.

LXV.

TE laudes, Pater alme! manent in rupe Sionis:
Huc tibi, quæ vovit, munera quiſque feret.
2. Confluet huc gemino populus de cardine mundi:
Tu quia de ſacro colle vocatus ades.
3. Me malè tranſactæ preſſerunt crimina vitæ:
Sed tuus hæc vitæ crimina tollet amor.
4. Felices nimiùm, rerum quos ſeligis Autor;
Quoſque ſequeſtratos ad tua ſacra vocas!

Sancta

INTERPRETATIO.

1. O *benigne Pater! laudes debentur tibi in monte Sionis: unuſquiſque adferet dona tibi huc quæ vovit.* 2. *Populus de utroque polo mundi conveniet huc: quia tu invocatus de ſancto* monte *es præſens.* 3. *Delicta* meæ *vitæ malè actæ depreſſerunt me: Sed tuus amor auferet hæc delicta* meæ *vitæ.* 4. O *admodum felices* illos, *quos* tu *Creator rerum eligis; et quos ſeparatos vocas ad tua ſacra!*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *laudativus*, ex tribus partibus conſtans, prima eſt *Laudatio a beneficiis Dei ſingularibus*, uſque ad verſiculum ſextum; ſecunda, *a communi rerum adminiſtratione*, uſque ad verſum nonum; tertia, *a divina Numinis in populum ſuum iudulgentia*, ad finem uſque Pſalmi.

1. ALME] De hoc Epitheto vid. Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

2. GEMINO SUB CARDINE MUNDI] De hac locutione vide Not. in Pſal xl. 3.

4. FELICES NIMIUM] De hoc adverbio *nimium* vid. Not. in Pſal. ii. 12. *Nimium.*

SEQUESTRATOS] Conſule Not. in Pſal. xxi. 12. *Sequeſtratam.*

Sancta Sionæi gens hæc colet atria templi:
Mille voluptates adferet illa domus.
5. Autor opis, vitæque Parens! dum concipis iras,
Justitiæ promis tristia signa tuæ:
Numine te fidit, te suspicit ultima tellus;
Quisquis et extremum trans mare tecta colit.
6. Tu valido munis et firmas robore montes:
Tu maris et populi murmura vasta premis.
8. Cùm tua de cœlo funduntur spicula, passim
Ultima terrarum quassa pavore tremunt:
Tu simul Hesperium recreas et littus Eoum,
Solis ubi supero fundis ab axe jubar.
9. Tu bonus arva rigas, et ditas flumine pleno;
Surgit et imperio messis ubique tuo.
10. Tu, Deus! humectas valles; saturataque vernis
Imbribus, assiduo germine ridet humus.

11. Aureus

INTERPRETATIO.

Hæc gens habitabit sacra atria templi in Sione: illa domus afferet huic *mille gaudia.* 5. O tu *autor auxilii, et parens vitæ! dum colligis iram, profers funesta indicia tuæ justitiæ: Extrema terra te* Deo *nititur, te respicit; et quicunque habitat domus ultra remotissimum mare.* 6, 7. *Tu confirmas et corroboras montes* tuis *ingentibus viribus: tu reprimis magnos fremitus maris et populi.* 8. *Cum tua jacula emittuntur de cœlo, ultimæ terræ concussa formidine ubique contremiscunt: Tu refocillas occidentalem plagam pariter ac orientalem, cum emittis radios solis ab alto cœlo.* 9. *Tu bonus irroras agros, et locupletas pleno fluvio; et messis passim oritur tuo jussu.* 10. *Tu,* O *Deus! madefacis valles; et tellus satiata vernis imbribus ridet perpetuo proventu.*

ANNOTATIONES.

SUSPICIT] De hujus verbi Etymologiâ et propriâ significatione vid Not in Psal. ix. 1. *Suspicienda.*

DUM CONCIPIS IRAS] *Iras* hîc ponitur in plurali numero pro singulari, ut Psal. x. 13. *Iras.*

6. TU VALIDO MUNIS — TU MARIS ET POPULI] Notetur *Anaphora* vocis *tu.*

MURMURA VASTA PREMIS] Ita Virgilius:

Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit ——— Æn. i. 58.

8. ULTIMA TERRARUM] Quo modo supra dixit *opaca viarum,* Psal. x. 8.

HESPERIUM — ET LITTUS EOUM] De his Epithetis, *Hesperium* nempe et *Eoum,* jam dictum ad Psal. xix. 5, 6.

AXE] Axis hîc ponitur pro cœlo, ut Psal. xix. 4.

10. RIDET HUMUS] *Ridere* dicitur quicquid hilaritate nobis adblanditur, ut Virg.

Omnia nunc rident ——— Ec. vii. 55.
Angulus mihi ridet. Hor ii. carm. vi. 13.
Æquora Ponti tibi rident, Lucret. lib. i. 8.

11. AUREUS

11. Aureus annus erit, te fœcundante novales;
Farraque ſub pedibus fundet opimus ager.
12. It comes Ubertas, et pleno Copia cornu,
Arida quæ læto paſcua rore beat.
13. Tu gregibus colles operis; in vallibus imis
Tu ſegetum culmos luxuriare jubes:
Te ſata, te Domino lætantur mollia prata:
Laudibus hîc cernas omnia plena tuis.

INTERPRETATIO.

11. *Annus erit abundantiſſimus, te uberante agros requietos; et pingue arvum emittet fruges ſub* tuis *pedibus.* 12. *Abundantia* te *comitatur, et Copia* cum *pleno* ſuo *cornu, quæ beat ſicca paſcua læto rore.* 13. *Tu tegis colles gregibus; tu facis ſtipulas ſegetum exuberare in infimis vallibus: Arva* exultant *in te, tenera prata exultant in te Domino: hîc videas omnia repleta tuis laudibus.*

ANNOTATIONES.

11. AUREUS ANNUS] Res ſui generis optimæ et excellentiſſimæ dicuntur *aureæ*, quia *aurum* plurimi inter homines æſtimatur. Inde Horatius:

——————— Aurea *fruges*
Italiæ pleno diffudit Copia cornu,
1 Epiſt. xii. 28.

NOVALES] *Novalis, is*, f. vel *Novale, is*, n. eſt ager *novæ* relictus ſementi, vel qui alternis ſive pluribus annis intermittitur. Teſte Virgilio:

Alternis idem tonſas ceſſare novales,
Georg. i. 71.
Impius hæc tam culta novalia *miles habebit*,
Ecl. i. 71.

FARRAQUE SUB PEDIBUS FUNDET OPIMUS AGER] Hîc ut alibi ad Virgilium reſpicere videtur:

Fundet *humo facilem victum juſtiſſima tellus*,
Geo. ii. 460

12 PLENO COPIA CORNU] Hæc formula loquendi Latinis Scriptoribus eſt ſatis familiaris. Exemplo ſit Horatius:

——*Hinc tibi* copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu,
1 Carm. Od. xvii. 14.

Alludit ad Copiæ vel Amaltheæ cornu fabuloſum, de quo vide *Ovid. Met.* lib. ix. 85. et *Faſt.* v. iii.

13. TU GREGIBUS— TU SEGETUM— TE SATA, TE DOMIMO] Notetur hîc elegans *Anaphora*.

LAUDIBUS HIC CERNIS OMNIA PLENA TUIS] In hoc loco noſter reſpexiſſe etiam videtur ad Virgilium:

Huc Pater O Lenæe: Tuis hîc omnia plena
Muneribus, tibi pampineo gravidus autumno
Floret ager, ſpumat plenis *vindemia labris*,
Geor. ii. 5.

Ubi eandem cernis repetitionem vocis *plenus* quæ in hoc et præcedenti verſu occurrit.

LXVI.

EIA age, læta Deum celebra, gens incola terræ!
Factaque ſupremi fer ſuper aſtra Patris.
3. Dic, Deus, o quantis orbem terroribus imples!
Robore quàm valido colla proterva domas!
4. Te canat, et Domino ſupplex tibi ſerviat Eos,
Solis et occiduis ſubdita terra rotis.
5. Diſcite, mortales! ſuperi miracula Regis,
Tota quibus rerum machina teſtis erit.
6. Illius imperio refugi maris aruit unda,
Preſſaque ſunt hilari flumina ſicca pede.
7. Deſpicit hic terras, et mundi ſceptra gubernat;
Altaque ſidereo ſub pede colla premit.
8. Voce Deo clarâ, mortales! ſolvite grates:
Soſpitat ille animas, dirigit ille pedes.
10. Sorte, Pater! variâ, tua nos exercuit olim
Dextera; ſic aurum ſeptima flamma probat.
11. Pes hæſit laqueo; cinxerunt vincula lumbos;
Hoſtis et immiſſis tempora preſſit equis:

12. Nec

INTERPRETATIO.

1. *Eia age, o gens habitans terram! exultans celebra Deum! et attolle ſupra ſidera geſta altiſſimi patris.* 3. *Dic, O Deus, quantis terroribus reples mundum! quam firmis viribus ſubigis contumaces cervices!* 4. *Oriens laudet te, et ſuppliciter pareat tibi Domino, et terra ſubjecta occidentibus rotis ſolis.* 5. *Diſcite, homines! miranda excelſi regis, quorum tota fabrica rerum erit teſtis.* 6. *Aqua reflui maris ſiccata eſt illius juſſu, et arida flumina ſunt calcata* nobis *alacri pede.* 7. *Hic deſpectat tellurem, et regit ſceptra mundi; et deprimit altas cervices ſub* ſuo *ſtellato pede.* 8, 9. *Homines! rependite gratias Deo altâ voce: ille conſervat* noſtras *animas, ille ordinat* noſtros *pedes.* 10. *O Pater! tua dextera jamdudum fatigavit nos variâ fortunâ; ita ſeptimus ignis explorat aurum.* 11, 12. *Pes* noſter *implicatus eſt caſſe; catenæ circumdederunt* noſtros *lumbos; et hoſtis, incitatis equis, urgebat* noſtra *tempora.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *laudativus* et *euchariſticus*, ex tribus partibus conſtans; *Propoſitione*, uſque ad verſum decimum tertium; *Confirmatione*, inde ad verſum viceſimum; et *Concluſione*, verſu ultimo.

EIA AGE] Vid. Not. in Pſal. xxxi. 2. *Eia age.*

4. SUPPLEX TIBI SERVIAT] *Supplex* hîc ponitur adverbialiter pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

Eos] Vid. Not. in Pſal. xix. 5. *Eoo.*

11. TEMPORA] De hujus vocis Etymologiâ vid. Not. in Pſal. xlv. 7. *Tempora.*

12. Nec

12. Nec vada, nec flammæ deerant: poſt mille perîcla,
Tu tamen optatâ das ſtatione frui.
13. Ergo tuis, magni Rex et Pater ætheris! aris,
Vota ſoluturus, debita dona feram.
14. Dona feram promiſſa priùs, ſors aſpera vitam
Dum quateret, miſeris obrueretque modis.
15. Agna tibi vituluſque cadent, et corniger hircus;
Nec deerunt ſacris maſcula thura focis.
16. Huc ades, ætherei quiſquis colis atria Regis!
Accipe quàm rebus conſulat ille meis.
17. Hunc ego compellans laudavi voce canorâ,
Impia qui mandat vota ferenda Notis.
19. Audiit ille preces, et verba carentia fuco;
Et captus voti ſimplicitate fuit.
20. Laudibus hunc omnes celebrent: favet ille precanti;
Nec tetricus famulo ferre recuſat opem.

INTERPRETATIO.

Nec vada, nec ignes aberant: Attamen, poſt mille pericula, tu concedis nobis *potiri deſiderato portu.* 13. *Ergo, o rex et pater ampli cœli!* ego, *redditurus vota, adferam digna munera tuis altaribus.* 14. *Adferam munera antea pollicita, dum ſæva fortuna labefactaret vitam* meam, *et mergeret* me *miſerum in modum.* 15. *Agna et vitulus, et caper cornutus cadent tibi; nec maſcula thura aberunt* tuis *ſacris ignibus.* 16. *Quicunque veneraris atria cœleſtis regis! veni huc; audi quantùm ille provideat meis rebus.* 17, 18. *Ego invocans hunc laudavi* eum *ſonora voce, qui jubet ſceleſta vota abripi ventis.* 19. *Ille audivit* meas *preces, et verba expertia dolo; et fuit delectatus ſinceritate* mei *voti.* 20. *Omnes celebrent hunc laudibus: ille favet* mihi *oranti; nec torvus renuit adferre auxilium ſervo* ſuo.

ANNOTATIONES.

12. NEC VADA] Vide Not. in Pſal. xxvi. 9. *Vadis.*

PERICLA] Per *Syncopen* dicitur, pro *pericula.*

OPTATA DAS STATIONE FRUI] Eſt *Metaphora* ſumpta a navi, quæ diu ventis et undis vexata, tandem in portum devehitur.

13. DONA FERAM: DONA FERAM] Notetur hîc duplex *Anaphora*, de qua figurâ, vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi:* Sceptra.

15. MASCULA THURA] Ita Virgilius: *Verbenaſque adole pingues, et* maſcula thura, Ecl. viii. 65. *Thus* vero *maſculum* dicitur bonitate, non ſexu, nullum enim eſt fœmineum.

16. ACCIPE] *Dare* et *accipere* ſumuntur apud optimos autores, pro *dicere* et *audire.* Exemplo ſit Virgilius:

Sed tamen, ille Deus qui ſit, da, *Tityre, nobis,* Ecl. i. 19.

Accipite hæc, *meritumque malis advertite Numen,* Æn. iv. 611.

18. VOTA FERENDA NOTIS] De hac proverbiali formulâ loquendi vide Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulêre* Noti.

19. AUDIIT] Per *Syncopen* dicitur, pro *audivit.*

FUCO] De propriâ ſignificatione vocis *fucus*, vide Not. in Pſal. iv. 5. *Fuco.*

20. TETRICUS] Hîc accipitur adverbialiter, per *Enallagen*, pro *tetricè.*

LXVII.

MITIS ades, cœptisque fave; mentisque tenebras,
Alme Parens! vultûs discute luce tui.
2. Nos tua securos duc per vestigia: tutum
Omnibus et populis pande salutis iter.
3. Te plebs, te proceres, sexus te prædicet omnis;
Et puer impubes, invaliduſque senex.
4. Dicat Io populus: justus tu jura gubernas;
Paret et imperio terra fretumque tuo.
5. Te plebs, te proceres, sexus te prædicet omnis;
Et puer impubes, invaliduſque senex.
6. Auspice te, felix omnis dabit omnia tellus;
Audiet et domini vota benignus ager.

7. Nos,

INTERPRETATIO.

1. O *benigne Parens! lenis adsis, et annue* nostris *inceptis*; *et dissipa tenebras* nostræ *mentis lumine tui vultûs.* 2. *Deduc nos sospites per tuos gressus: et aperi tutam viam salutis omnibus gentibus.* 3. *Vulgus* celebret *te, nobiles* celebrent *te, omnis sexus celebret te*; *et imberbis puer, et infirmus senex.* 4. *Populus dicat Io: tu æquus administras jura*; *et tellus et mare obtemperat tuo jussui.* 5. *Vulgus* celebret *te, nobiles* celebrent *te, omnis sexus celebret te*; *et imberbis puer, et infirmus senex.* 6. *Tuo auspicio, omnis terra feliciter producet omnia*; *et liberalis ager audiet desideria* sui *domini.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *votivus*, quo Psaltes postulat adventum regni Dei: sunt autem postulata tria; primum, *ut Deus benefaciat populo suo*, versiculo primo; secundum, *ut iisdem beneficiis alios populos prosequatur*, a versu secundo ad quintum; tertium, *pro bonis externis, utque homines agnoscant Deum omnium bonorum fontem, et autorem*, inde ad finem Psalmi.

1. MITIS ADES] *Mitis* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen*, ut Psal. ii. 12. *Securus.*

ALME PARENS] De Etymologiâ hujus vocis *Alme* vid. Not. in Psal. xii. 1. *Alma.*

3. TE PLEBS, TE PROCERES, SEXUS TE PRÆDICET] Repetitio vocis *te* in hoc loco miram habet suavitatem et elegantiam: Felix est imitatio Virgilii:

Te *dulcis conjux*, te *solo in littore secum*,
Te *veniente die*, te *decedente canebat*,
Georg. iv. 465.

4. Io] De hac interjectione vid. Not. in Psal. xiii. 4. *Io.*

FRETUMQUE] De propriâ significatione vocis *Fretum* vid. Not. in Psal. xxx. 6. *Freta.*

6. FELIX] Hîc adverbialiter sumitur, et idem significat quod *fœcundè*, vel affatim, ut in Psal. xxiii. 5. *Succo felicis olivæ.*

OMNIS DABIT OMNIA TELLUS] Est imitatio Virgilii:

——— Omnis *feret* omnia tellus,
Ecl. iv. 39.

7. AD-

7. Nos, Deus! adſpicies placidus: tremet ultimus orbis;
Omnibus et populis tu venerandus eris.

INTERPRETATIO.

7. O *Deus!* tu *reſpicies nos placatus: extrema tellus tremet; et tu eris venerabilis omnibus gentibus.*

ANNOTATIONES.

7. ADSPICIES PLACIDUS] *Placidus* hîc ſumitur adverbialiter, pro *placidè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

LXVIII.

ÆTHERIS exſurgat Dominus, turbentur et hoſtes;
Et citò dent trepidæ turpia terga fugæ.
2. Impius, hoc coram, vaneſcet; fumus in auras
Sic abit, et minimo cera calore fluit.
3. Gaudia ſed verſans animo, vaga ſidera cantu,
Et pede feſtivo gens pia pulſet humum.
4. Efferet exſultans tellus venerabile Numen
Judicis, auratis qui premit aſtra rotis.
5. Patribus hic orbam ſobolem, viduaſque maritis
Providus e cœli protegit arce nurus.
6. Prole beat ſteriles; captivis vincula demit;
Et premit hirſutis hoſtica tecta rubis.

7. Tu,

INTERPRETATIO.

1. *Dominus cœli exoriatur, et hoſtes* illius *confundantur; et celeriter præbeant fœda* ſua *terga pavidæ fugæ.* 2. *Sceleſtus evaneſcet, eo præſente; ita fumus abit in aerem, et* ita *cera liqueſcit minimo ardore.* 3. *Sed pia turba volvens gaudia* ſuo *animo,* pulſet *erratica ſidera cantu, et feriat terram læto pede.* 4. *Terra geſtiens extollet verendam majeſtatem judicis, qui conculcat ſidera aureis* ſuis *rotis.* 5. *Hic* protegit *prolem privatam patribus, et providens tutatur fœminas orbatas maritis ex arce cœli.* 6. *Beat infœcundas progenie; adimit catenas captivis; et vexat domus hoſtiles aſperis ſpinis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *laudativus*, ex quinque partibus conſtans: *Exordio*, a verſu primo ad quartum; *Propoſitione*, a quarto ad ſeptimum; *Confirmatione*, a ſeptimo ad viceſimum quartum; *Oratione*, a verſu viceſimo quarto, ad trigeſimum ſecundum; et poſtremo *Concluſione*, inde ad finem Pſalmi.

4. AURATIS— ROTIS] Id eſt *auratis curribus*, per *Synecdochen.*

5. NURUS] De hujus vocis poetico uſu, vide Pſal. xlv. 12. *Nurus.*

7. TESQUA

7. Tu, Deus! Iſacidis olim per inhoſpita teſqua,
Invia tu, memini, per loca Ductor eras.
8. Intremuit tellus; ſudârunt ſidera; Sinæ
Ardua nutârunt culmina, tacta metu.
9. Gentis at electæ ditâſti rura quotannis;
Dulcis et in ſiccos depluit imber agros.
10. Has tibi dilectus populus nunc incolit oras:
Hîc bonus afflictis hoſpita tecta paras.
11. Hîc tua matronæ cecinerunt bella pudicæ;
Armaque virgineus vexit in aſtra chorus.
12. Fœda paludati verterunt terga tyranni;
Dives et imbelli præda fuêre gregi.
13. Membra tuo piceâ quàmvis fuligine tincta
Sint populo, veniet priſcus in ora nitor:

Sic

INTERPRETATIO.

7. O *Deus! tu jampridem* eras ductor *poſteris Iſaaci per inhabitabiles ſolitudines, reminiſcor, tu eras ductor* iis *per loca inacceſſa.* 8. *Terra tremuit; aſtra ſudarunt; celſa cacumina Sinæ, percuſſa timore inclinarunt.* 9. *Sed quotannis locupletaſti campos populi ſelecti* tibi, *et amœnus imber defluit in aridos agros.* 10. *Populus charus tibi nunc habitat has plagas: hîc* tu *propitius paras hoſpitales domus miſeris.* 11. *Hîc caſtæ matronæ cantarunt tua bella, et chorus virginum ſuſtulit* tua *arma ad ſidera.* 12. *Paludati tyranni converterunt turpia* ſua *terga; et devenere opulenta præda imbecillæ turbæ.* 13. *Etſi membra tui populi ſint perfuſa piceâ fuligine, priſtinus fulgor veniet in vultus* illius:

ANNOTATIONES.

7. TESQUA] De hac voce vid. Not. in Pſal. xxix. 8. *Teſquaque.*

8. SUDARUNT] Per *Syncopen* dicitur, pro *ſudaverunt*; ut etiam in proximè ſequentibus *nutarunt* pro *nutaverunt.*

SINÆ] *Sina* mons Petrææ Arabiæ, ubi Deus legem promulgavit. Quidam montem *Sinai* vocant. *Juſtinus* lib. xxxvi. appellat *Sinæum.* Nomen habet a vepribus et dumetis quibus ſeptus eſt. Hebræis enim *Senah* eſt *arbor ſpinoſa.*

9. DITASTI] Per *Syncopen* dicitur, pro *ditaviſti.*

11. VIRGINEUS CHORUS] *Chorus* hîc ſumitur ſtrictè, et ſuo proprio ſenſu. Vid. Pſal. xviii. 10.

11. CHORUS] De hac voce, vide Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

12. PALUDATI TYRANNI] De *paludatus* vide ſupra Pſal. lxii. 9. *Deque* tyranno Pſal. vii 2.

TYRANNI] Vide Not. in Pſal. vii. 2. *Impunè tyranni.*

13. ARGENTI CANDORE] *Candor* eſt

vox

Sic micat argenti radians candore columba,
Aurea quam, jaculis ocyùs, ala rapit.
14. Hìc, ubi cœleſtis diſperſit dextera reges,
Par nivibus rupes ſacra Sionis erat.
15. Non ita Salmonis candent juga, tempore brumæ;
Non ita Bazanis ſidera lambit apex.
16. Quid, juga! turgetis? Deus unâ rupe Sionis
Gaudet, et hìc figet tempus in omne larem.
17. Mille Deo parent cœli ſtellantis alumni;
Cùm lubet, innumeris imperat ille rotis:
Cingitur his Dominus, quâ fert veſtigia; Sinæ
Non ſecùs in ſacris conſtitit antè jugis.

18. Ille

INTERPRETATIO.

Non aliter columba conſpicua ſplendore argenti lucet, quàm pennæ aureæ raptant celerius ſagittis. 14. *Hìc, ubi cœleſtis dextera diſſipavit reges, ſanctus collis Sionis erat æqualis nivibus.* 15. *Montes Salmonis tempore brumæ non ita albent; cacumen Baſanis non ita tangit aſtra.* 16. *O montes! cur tumetis? Deus lætatur ſolo colle Sionis, et hìc ſtatuet domum* ſuam *in omne ævum.* 17. *Mille indigenæ ſiderei cœli ſerviunt Deo; ille præcipit infinitis curribus cum placet: Dominus circumdatur his, quacunque movet greſſus; haud aliter reſtitit prius in ſanctis montibus Sinæ.*

ANNOTATIONES.

vox quæ optime huic loco convenit, exprimit enim tum albedinem, tum ſplendorem.

14. SIONIS] Vide Notam in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

15. SALMONIS JUGA] *Salmon* nomen montis altiſſimi in Terrâ Sanctâ, cis Jordanem ſitus, in finibus tribus Ephraimæ.

BAZANIS APEX] *Bazan*, contra, erat ultra Jordanem ſitus, mons uſque adeo dives et fœcundus, ut a LXXII. Interpretibus dicatur ὄρος πίον, *mons pinguis*, et ὄρος τυρωμένον, *mons ferens copiam butyri et preſſi lactis.*

TEMPORE BRUMÆ] *Bruma* propriè dicitur Dies Solſtitii hiemalis, qui eſt poſt idus Decembris: Hîc verò ponitur pro ipſo hieme, ut etiam apud Virgilium:

Frigida ſub terra tumidum quem bruma *tegebat*, Æn. ii. 472.

SIDERA LAMBIT] Ita Virgilius de Ætna:

Attollitque globos flammarum, et ſidera lambit, *Æn.* iii. 574.

16. LAREM] Vid. Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque Lares.*

17. ROTIS] Hîc ponitur per *Synecdochen*, pro curribus.

SINÆ] De monte *Sina* vide ſupra notam ad verſum octavum.

18. Ille triumphali ſcandit ſacraria pompâ,
Ponè catenatos juſſit et ire duces:
Munera nec pompæ deerant; ex hoſte receptas
Exuvias adytis intulit ille ſacris.
19. Rerum opifex, opiferque Deus tollatur in aſtra:
Nos cumulat bonis jugiter ille ſuis.
20. Protegit ille pias cœleſti Numine mentes:
Ille tuas claudit, Mors! aperitque fores.
21. Hoſtica ſed certo transfiget tempora ferro;
Gentis et impuræ ſanguine tela linet.
22. Rurſus, ait, populum ſpatioſa per æquora ducam;
Arvaque, quæ parent legibus, Oge! tuis.
23. Crura triumphantes ſua tingent ſanguine regum;
Et lambent avidi vulnera cruda canes.
24. Vidit, et obſtupuit populus, comitante catervâ;
Cum peteres niveis aurea templa rotis.

25. Cantores

INTERPRETATIO.

18. *Ille aſcendit penetralia triumphali pompâ, et juſſit vinctos duces procedere à tergo: Nec dona aberant pompæ; ille induxit in* ſua *ſacra templa ſpolia parta de hoſte.* 19. *Deus Creator Rerum, et auctor opis efferatur in ſidera: ille aſſiduè onerat nos ſuis beneficiis.* 20. *Ille defendit pias mentes cœleſti potentia: O mors! ille claudit et aperit tuam januam.* 21. *Sed transfodiet tempora hoſtium gladio* ſuo *non aberranti, et tinget* ſua *ſpicula cruore ſceleratæ turbæ.* 22. *Inquit, rurſus ducam populum* meum *per vaſta maria; et,* O Oge! *per agros qui obtemperant tuis legibus.* 23. *Triumphantes imbuent ſua crura ſanguine regum, et voraces canes lingent recentia vulnera.* 14. *Populus vidit, et attonitus eſt, cœtu comitante; cum reciperes te ad* aurea *templa niveis curribus.*

ANNOTATIONES.

18. TRIUMPHALI—POMPA] De *pompa* vide Not. in Pſal. xlix. 17. *Pompa.*

ADYTIS] Vid. Not. in Pſal. xx. 2. *Adytis.*

20. MORS] Ponitur hîc *Mors* perſonaliter more poetico, ut etiam ſupra in Pſal. xviii. 5. *Hæſi, mors truculenta.*

21. CERTO FERRO] *Ferrum* eſt *certum* quod non aberrat a ſcopo. Ita Virgilius:

——— certam *quatit improbus haſtam,*
Æn. xi. 767.

Et ita Horatius:

Nec te metuende certâ,
Phœbe, ſagittâ, 1 Car. xii. 23.

TELA] De hac voce vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

24. ROTIS] Ponitur hîc per *Synecdochen*, pro curribus.

25. LYRA

25. Cantores præeunt, ſequitur lyra tinnula; pulſant
In medio teneræ tympana tenta nurus.
26. Quiſquis ab Iſacidis generis primordia ducis,
Numinis in ſacro pande tropæa choro!
27. Hæc quoque Benjamini referent, Judæque nepotes,
Et Sabolonæi Nephthalidæque duces.
28. Hæc tua, Rex ſuperûm! ſtabilivit dextera: forti
Macte animo, et dextræ facta tuere tuæ.
29. Ex adytis vim prome ſacris, opulenta tyranni
Ut tibi, curvato poplite, dona ferant.
30. Perde truces acies, quas paſſim, robore vaſto,
Triſtibus et jaculis, ſternere cuncta vides:
Hos dele, qui bella crepant; argentea coge
Hos tibi ſubmiſſo munera ferre genu.

31. Æthiopum

INTERPRETATIO.

25. *Cantores præcedunt, Lyra arguta ſequitur; in medio teneræ virgines verberant tenta tympana.* 26. *Quicunque trahis originem ſtirpis a poſteris Iſaaci, celebra tropæa Dei in ſacro choro!* 27. *Poſteri etiam Benjamini et Judæ prædicabunt hæc* tropæa, *et duces Sabulonis et Nepthalidis.* 28. O *Rex cœlitum! tua dextera firmavit hæc: macte forti animo, et ſuſtine geſta tuæ dextræ.* 29. *Exere* tuam *potentiam e ſacro* tuo *templo; ut tyranni, flexo genu, adferant tibi larga munera.* 30. *Everte ſævos exercitus, quos cernis ubique vaſtare cuncta ingenti vi et funeſtis telis: Funde hos, qui prædicant bella; compelle hos adferre tibi argentea dona humili genu.*

ANNOTATIONES.

25. LYRA TINNULA] De *lyra* vide Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

TYMPANA TENTA] Exemplo præivit *Lucretius:*

Tympana tenta *tonant palmis,* Lib. ii. 618.

TYMPANA] *Tympanum eſt pellis ſive corium, ligno extenſum:* pulſabatur apud veteres manibus ac digitis, a τύπτειν, *verberare.*

NURUS] Vide Not. in Pſal. xlv. 12. *Nurus.*

26. NUMINIS TROPÆA] De voce *tropæa* vide Pſal. lx. 8. *Tropæa.*

CHORO] Vid. Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

28. MACTE ANIMO] De voce *Macte* ſupra dictum ad Pſal. xlv. 4.

DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*; vid. Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

29. EX ADYTIS] De Etymologia et propriâ ſignificatione vocis *Adyta* vide Pſal. xx. 2.

30. QUI BELLA CREPANT] *Crepare*, ut plurimum, eſt verbum neutrum, et ſignificat *ſonare*; interdum vero activè ſumitur, ut hîc, et ſignificat *prædicare:* ut apud Horatium:

Quis poſt vina gravem militiam aut pauperiem crepet? 1 Carm. xviii. 5.

Et crepat *antiquum genus et pietate repletum,* Lucret. lib. ii. 1166.

31. Æthiopum tunc ora tuas venerabitur aras;
Et vectigalis barbara Memphis erit.
32. Tollite Rectorem cœli ſuper æthera, Reges!
Quæque decet, Domino ſolvite vota Deo.
33. Ille triumphali tranſcendit ſidera curru;
Et prior eſt ſêclis, et ſola voce quatit.
34. Cuncta Dei vires celebrent: his nubila cœli
Frænat, et Iſacidûm protegit ille domum.
35. Rupe ſedens ſacrâ, quàm formidabilis orbi
Eſt Deus Iſacidûm, Cœlicolûmque Parens!
Ille ſuo populo fons eſt et roboris autor;
Illius, excluſo fine, perennet honos.

INTERPRETATIO.

31. *Tunc plaga Æthiopum adorabit tua altaria; et barbara Memphis erit tributaria* tibi. 32. Vos, *reges! attollite Gubernatorem Cœli ſuper æthera; et reddite vota Domino Deo quæ convenit.* 33. *Ille ſupereminet aſtra* ſuo *triumphali curru; et eſt antiquior ſeculis, et concutit terras voce.* 34. *Cuncta concelebrent potentiam Dei: hac ille moderatur nubes cœli, et munit domum Iſraelitarum.* 35. *Quàm formidandus eſt mundo Deus Iſraelitarum, et pater Cœlitum, ſedens in ſancto* ſuo *monte! Ille eſt origo et autor potentiæ ſuo populo; honos illius permaneat ſine fine.*

ANNOTATIONES.

31. ÆTHIOPUM ORA] *Æthiopia* pars Africæ, Torridæ Zonæ ſubjecta, inter Arabiam et Ægyptum ſita. Sic dicta ab Æthiope Vulcani filio.

MEMPHIS] Urbs antiquæ Ægypti longe præclariſſima, perquam opportunè ſita in eo loco ubi Nilus in plures ſciſſus partes efficit formam literæ Δ; ejus ambitus erat ſtadiorum centum et quinquaginta. Hìc ponitur pro totâ Ægypto.

33. ET PRIOR EST SECLIS] *Seclis* hìc dicitur per *Syncopen*, pro *ſeculis:* De vocis *ſeculi* propriâ ſignificatione vid. Not. in Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

34. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.* Ut etiam *Cœlicolûm* dicitur pro *Cœlicolarum.*

LXIX.

FER, Deus! auxilium; dum fluctibus obruor altis,
Deficit et medias ſpiritus inter aquas.
2. Verticis extremum gurges ſupereminet; hærent
Intricata putri crura, pedeſque, luto.
3. Dum clamo, ſperoque miſer meliora, fatiſcit
Mens mihi, vox aret, lumina torpor habet.
4. Impia gens, odiis me quæ nil tale merentem
Opprimit, eſt numero verticis æqua pilis:
Viribus et ſuperans, mihi nullo crimine partas,
Per ſcelus, extorquet barbarus hoſtis opes.
5. Simplicitas tibi nota mea eſt, delictaque vitæ,
Quidquid et in cæco pectore labis ineſt.
6. Ne noſtri pudeat caſtæ pietatis amantes,
Da, Deus! Iſacidûm qui bonus arma regis.
7. Tu mihi cauſa mali es; te propter perfero clades;
Prô dolor! indignus turpat et ora pudor.

8. Me

INTERPRETATIO.

O *Deus! adfer opem* mihi; *dum cooperior altis fluctibus, et ſpiritus deſerit me in medio aquarum.* 2. *Vorago exuperat ſummum* mei *verticis*; *crura* mea, *et pedes tenentur implicati putrido luto.* 3. *Dum clamo, et infelix expecto meliora, meus animus langueſcit, vox ſiccatur, ſtupor tenet oculos.* 4. *Nefaria gens quæ odiis obruit me merentem nihil ejuſmodi, eſt par numero capillis verticis* mei: *Et barbarus hoſtis excedens* me *potentia, nequiter eripit* mihi *divitias* meas *acquiſitas nullo crimine.* 5. Mea *ſinceritas eſt cognita tibi, et crimina* meæ *vitæ; et quæcunque macula eſt in arcano* meo *corde.* 6. O *Deus! qui propitius dirigis arma Iſraelitarum, fac ut amatores intemeratæ pietatis non pudeat mei.* 7. *Tu es auctor mei infortunii; patior calamitates tua de cauſa; et, eheu! infamis pudor fœdat vultus meos.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, continens *Petitionem*, a verſu primo uſque ad viceſimum nonum; et *Concluſionem laudativam*, inde ad finem uſque.

1. FLUCTIBUS] De hujus vocis Metaphoricâ ſignificatione vid. Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

3. FATISCIT MENS, VOX ARET, LUMINA TORPOR HABET] Hìc deeſt copula per Figuram quam vocant *Aſyndeton*, quæ notat feſtinationem et animi perturbationem. Exemplo ſit Virgilius:

Ferte citi flammas, date vela, impellite remos, Æn. iv. 594.

6. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*

7. TURPAT ORA] *Ora* in plurali numero dicitur pro ſingulari; et etiam per *Synecdochen*, *ora* pro *vultus.*

8. CUI

8. Me fratres odêre mei; peregrinus et illi,
Heu! videor, cui lac præbuit una parens.
9. Me populi, templique tui diſpendia torquent;
Quæque vibrant in te, me quoque tela petunt.
10. Fletibus indulſi; lachrymis jejunia junxi;
Opprobrii pietas ſed mihi cauſa fuit.
11. Lugubri quoties velavi corpus amictu,
Crudeli petiit me fera turba joco.
12. Me quoque qui leges dat in urbis limine judex,
Sibilat, et nimio rauca taberna mero.
13. Tempeſtiva, Deus! tibi fundo vota; precanti
Annue: te bonitas cingit et alma fides.
14. Pelle truces hoſtes; me, ne vorer, eripe cœno;
Et fer opem, vaſti dum furit ira maris.
15. Abſit ut infandæ tenebris involvar abyſſi,
Et peream, tumidas naufragus inter aquas.

16. Me

INTERPRETATIO.

8. *Fratres mei me odio habent; et eheu! videor externus illi, cui una mater dedit lac.* 9. *Damna tui populi et templi cruciant me; et jacula quæ jactant in te, etiam impetunt me.* 10. *Indulſi ploratibus; conjunxi jejunia lachrymis; ſed* mea *pietas fuit cauſa mihi convitii.* 11. *Quotieſcunque veſtivi* meum *corpus luctuoſo cultu, ſæva turba inceſſit me crudeli ſcommate.* 12. *Etiam judex, qui jus dicit in aditu urbis ſibilat me; et caupona rauca immodico vino.* 13. O *Deus! emitto tibi opportuna vota: fave* mihi *oranti; bonitas et pulchra fides circumdat te.* 14. *Abige feroces hoſtes; libera me luto, ne abſorbear; et adfer auxilium* mihi, *dum furor ſpatioſi maris ſævit.* 15. *Abſit ut implicer tenebris deteſtandi barathri, et inteream naufragium paſſus inter turgidas aquas.*

ANNOTATIONES.

8. CUI LAC PRÆBUIT UNA PARENS] Eſt *Periphraſis* pro *Fratre.*

9. DISPENDIA] *Diſpendium* propriè eſt quod incuriâ vel negligentiâ, aut immoderatè et inconſultè expendimus et inſumimus. Interdum idem ſignificat quod *Damnum.* Ut apud Terentium: *Quam amabat, eam confeci ſine moleſtia, ſine ſumptu, ſine* Diſpendio, Eun. v. iv. 7. Et Virgilium:

Hic tibi ne qua moræ fuerint diſpendia *tanti,* Æn. iii. 453.

TELA] Vid. Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

11. PETIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *petivit.*

12. LEGES DAT IN URBIS LIMINE] Judices ex antiquo Judæorum more ſedere ſolebant in portis urbium ad jus populo dicendum, ut ex multis Sacræ Scripturæ locis patet. Vide Deut. xxv. 7. Ruth. iii. 11. vi. 1. Hîc igitur innuit David, ſe non modò vulgaribus ſcurris, et quiſquiliis hominum ludibrio fuiſſe; ſed viris etiam gravitate conſpicuis, ſenatoribus ac judicibus.

13. ALMA FIDES] *Alma* hîc eſt *pura* ſive *pulchra.* Vide Pſal. xii. 1. *Alma.*

15. ABYSSI] De Etymologiâ et ſignificatione vocis *Abyſſi* vide Pſal. xviii. 15. *Abyſſus.*

17. *Tetricus*

16. Me bonus exaudi propiùs; totieſque probatus,
Priſtinus in tenero pectore perſtet amor.
17. Rebus in afflictis, famulo ne tetricus ora
Subtrahe; ſed poſitis ſuſcipe vota moris.
18. Dexter ades, propiùſque veni; vitamque tuere
Ocyùs, hoſtiles dum timet illa manus.
19. Turpia, te coram, miſcens opprobria ſannis,
Cladibus inſultat gens inimica meis.
20. Hæc mihi ſexcentis lacerârunt pectora curis;
Hæc mihi tabifici cauſa doloris erant:
Quæſivi fruſtra, qui ſolarentur, amicos;
Nec ſocii noſtris ingemuêre malis.
21. Inter et ærumnas quibus intricabar, aceto
Mixta propinârunt pocula, felle dapes.

22. Hæc

INTERPRETATIO.

16. *Propitius auſculta mihi propius; et priſcus* tuus *amor toties* mihi *compertus permaneat in* tuo *tenero corde.* 17. *Noli ſeverus ſubmovere vultum* tuum *a ſervo* tuo, *in rebus adverſis; ſed accipe mea vota* omni *morâ ſepoſitâ.* 18. *Adſis* mihi *propitius, et accede propius; et defende vitam* meam *protinus, dum illa formidat copias hoſtium.* 19. *Gens infenſa* mihi *illudit meis calamitatibus, miſcens fœda convitia* cum *dicteriis, te præſente.* 20. *Hæc carpebant meum cor ſexcentis ſollicitudinibus; hæc erant mihi cauſa edacis mœſtitiæ: Scrutatus ſum amicos qui me conſolarentur,* ſed *fruſtra; nec* mei *ſodales gemuere ob meas clades.* 21. *Et præbuerunt mihi bibenda pocula mixta aceto, cibos* mixtos *felle, inter angores quibus implicabar.*

ANNOTATIONES.

17. *Tetricus*] Eſt Adjectivum adverbialiter ſumptum, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

19. SANNIS] De hac voce vid. Not. in Pſal. i, 1. *Poſtica Sanna.*

INSULTAT] De hujus verbi propriâ et Metaphoricâ ſignificatione vid. Not. in Pſal. xiii. 4. *Inſultet.*

20. SEXCENTIS CURIS] Definitus numerus hîc ponitur per *Synecdochen*, pro indefinito, ut ſæpius fit apud omnes fere autores.

LACERARUNT] Per *Syncopen* dicitur, pro *laceraverunt.*

PECTORA] In plurali numero dixit *pectora* pro *pectus.*

NOSTRIS INGEMUERE MALIS] Ita Virgilius ubi Dido de Ænea queritur:

Num fletu ingemuit noſtro? Æn. iv. 369.

21. PROPINARUNT POCULA] *Propino*, Græcè προπίνω, propriè eſt, præguſtato leviter vino poculum alteri offerre. Quæ conſuetudo inde initium habuit: quod Principes Græciæ ſolenni die, quem *Philoteſiam* vocant, miſcere aureis atque argenteis poculis vina ſolebant, quæ e manu geſtantium ſumentes ori parumper admovebant, deindè alteri quem vellent offerebant, ingens hoc argumentum benevolentiæ exiſtimantes.

POCULA] Hîc ponitur per *Metonymiam*, pro vino in poculo, *continens* ſcilicet pro *contento.*

22. Hæc, precor, implicitos epulis gens devoret hamos;
Et pereat gazis illaqueata ſuis.
23. Lumina, ne videant, piceâ caligine fuſca;
Occupet et gelidus crura ſoluta tremor.
24. Quem premis, indomiti fluctus effunde furoris;
Et ſemel ardeſcens neſciat ira modum.
25. In dominos everte lares, et prædia vaſta;
Nullus et hæc hæres tecta vel arva colat.
26. Scilicet hi famulo, quem tu premis, acriùs inſtant;
Irritantque tuâ vulnera facta manu.
27. Crimina criminibus cumula; nec judice quiſquam
Te ſperet placido propitioque frui.
28. Hos tabulis erade tuis, vitæque perennis
Abſit in archivis nomina læva notes.
29. At, Pater! oppreſſum curis, et ſorte malignâ,
Me tua cœleſti dextera ſervet ope.
30. Tunc ego de læto depromam pectore grates;
Et mihi tu, rerum Conditor! hymnus eris.

31. Gratius

INTERPRETATIO.

22. *Opto ut hæc gens deglutiat hamos inhærentes* ſuis *epulis; et pereat irretita ſuis opibus.* 23. *Obſcura oculos* eorum *piceis tenebris, ne cernant; et gelidus tremitus invadat* eorum *diſſoluta crura.* 24. *Emitte undas* tui *effrænati furoris quem reprimis; et* tua *ira ſemel fervens admittat nullum modum.* 25. *Dirue ædes* eorum *ſuper Dominos, et vaſta* eorum *fundos; et nullus hæres occupet hæc domicilia* vel *arva.* 26. *Quippe hi vehementius inſectantur ſervum* tuum *quem tu premis; et exaſperant vulnera factâ tuâ manu.* 27. *Crimina ſuper crimina* horum *acerva; nec quiſquam* ex iis *expectet uti te leni et propitio* ſibi *judice.* 28. *Oblitera eos e tuis libris, et abſit* ut *referas* eorum *infauſta nomina in tabularia ſempiternæ vitæ.* 29. *Sed, o Pater! tua dextera ſoſpitet cœleſti auxilio me obrutum curis et aſperâ fortunâ.* 30. *Tunc ego proferam gratias* tibi *de* meo *alacri corde; et tu, Creator rerum! eris canticum meum.*

ANNOTATIONES.

23 GELIDUS TREMOR] *Tremor* appellatur *gelidus*, per *Metonymiam*, quia *gelidos* efficit; effectu ſcilicet ſumpto pro cauſa. Quo modo *Mors* dicitur *pallida* apud Horatium:

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, 1 Carm. Od. iv. 13.

25. EVERTE LARES] De *laribus* vide Not. ad Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

28. IN ARCHIVIS] *Archivum*, ex Græco ἀρχεῖον, *Archium*, id eſt *Magiſtratuum ædes.* Ex quo factum, ut *Archium*, et interpoſito *v*, *Archivum* ſignificet chartophylacium: quia *Archeia* vicina erant chartophylaciis, in quibus hodiè actuarii et ſcribæ acta publica condunt.

31. VI-

31. Gratius hoc certè eſt, vitulus quàm corniger, aras
Ante cadens bifido dum pede pulſat humum.
32. Geſtiet, hæc ſpectans, humilis, cœtuſque piorum;
Omnibus et veniet priſcus in ora vigor.
33. Eſt inopum tutela Deus; nec deſpicit illos,
Compede quos vinctos carcer opacus habet.
34. Illius attollant laudes polus, æquora, tellus;
Quidquid et arx cœli, cærula, terra fovent.
35. Ille manu forti reparabit mœnia Judæ:
Tecta Sionææ proteget ille domûs.
36. Hîc figet gens ſancta larem, ſerique nepotes,
Qui pede devoto ponè ſequuntur avos.

INTERPRETATIO.

31. *Hoc eſt certè acceptius* tibi, *quàm dum cornutus juvencus occidens ante* tua *altaria ferit humum fiſſo pede.* 32. *Demiſſus intuens hæc exultabit cum turba piorum; et priſtinus vigor redibit in vultus omnium.* 33. *Deus eſt tutamen pauperum; neque contemnit illos, quos obſcura cuſtodia tenet conſtrictos catena.* 34. *Cœlum, maria, tellus efferant illius laudes; et quidquid arx cœli, maria, et terra alunt.* 35. *Ille reficiet muros Judæ* ſua *valida manu: ille tuebitur habitacula Sionææ domûs.* 36. *Hîc ſacra gens ſtatuet* ſuum *domicilium, cum ſeris poſteris qui a tergo ſequuntur* ſuos *majores devoto pede.*

ANNOTATIONES.

31. VITULUS—ARAS ANTE CADENS] Eſt *Periphraſis* pro eo quod eſt *vitulus mactatus, immolatus.*

32. OMNIBUS ET VENIET] Eſt *Antiptoſis* pro *omnium.*

34. POLUS] *Polus* quid propriè ſignificet vide Not. ad Pſal. xviii. 12. *Micare polus.* Hîc ponitur per *Synecdochen* pro toto cœlo.

CÆRULA] Subauditur *Maria.* Ita etiam Virgilius:

Adnixi torquent ſpumas, et cærula *verrunt,*
Æn. iii. 208.

35. MOENIA] De diſcrimine inter *Mœnia* et *Muros* vide Not. in Pſal. ix. 6. *Mœnia.*

36. LAREM] De hac voce conſule ſupra Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

LXX.

HUC, Deus! adproperans, me tutelaribus armis
Aſſere; nec patriam, quam peto, differ opem.
2. Terga, precor, vertat, qui vim, qui tela minatur;
Inquinet et turpis, dum fugit, ora pudor.
3. Huic fuga ſit merces, me qui petulante cachinno
Excipit, et damnis paſcitur uſque meis.
4. Sed quiſquis te poſcit opem, te Numine fretus
Geſtiat, in laudes ſolvat et ora tuas:
Quique tuæ fidit dextræ, ſperatque ſalutem,
Optet ut in terris ſit tibi perpes honos.
5. Ah! premor adverſis; te ſolo vindice nitor:
Nunc ades, inviſas et mihi pelle moras.

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! properè accedens huc, vindica me tuis tutoriis armis; neque proceraſtina auxilium paternum, quod poſco.* 2. *Opto* ut *is, qui violentiam, qui jacula* mihi *intentat, vertat ſuum tergum; utque fœdus pudor polluat* illius *vultum, dum fugit.* 3. *Fuga ſit* illius *præmium, qui accipit me protervo riſu, et ſemper delectatur meis infortuniis.* 4. *Sed quicunque orat opem a te, confiſus te Deo exultet, et aperiat os* ſuum *in tuas laudes: Et* is *qui confidit in tuâ dextrâ, et expectat ſalutem, precetur ut tuus honos ſit perpetuus in terris.* 5. *Ah!* ego *opprimor* rebus *adverſis; innitor te unico aſſertore: nunc accede, et remove mihi odioſas moras.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, eodem planè argumento et iiſdem prope vocibus cum poſteriori parte Pſalmi quadrageſimi, a verſu decimo quarto ad finem uſque.

2. TERGA VERTAT] *Terga* dicitur hîc in plurali numero, per *Heteroſin*, pro ſingulari; ut etiam in ſequenti linea *ora* pro *os*.

QUI VIM, QUI TELA] Notetur hîc *Anaphora*, de quâ Figurâ conſule Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi — ſceptra.*

3. PETULANTE CACHINNO] *Cachinnus* eſt ſolutus riſus et immoderatus: a ſono factum vocabulum.

PASCITUR USQUE MEIS] De hac Metaphoricâ ſignificatione vocis *Paſco* vid. Not. in Pſal. iv. 2. *Paſcis mendacibus umbris.*

5. SOLVAT ORA] *Ora* hîc ponitur pro *os*, per *Heteroſin*, nempe pluralis numeri pro ſingulari.

TUÆ FIDIT DEXTRÆ] *Dextræ* per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*; vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

5. VINDICE] De hac peculiari ſignificatione vocis *Vindex* vid. Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

LXXI.

LXXI.

ALME Parens rerum! ſpes te mea reſpicit unum:
Ne mihi ſit Dominum te coluiſſe pudor.
2. Eripe me telis, qui jus tutaris et æquum;
Nec mea da rapidis vota ferenda Notis.
3. Sis mihi tu rupes, dum ſævit et ingruit hoſtis;
Sis, Deus! in mediis turris ahena malis:
Tu, quibus incolumis ſerver, mandata dediſti;
Arx quia tu vitæ præſidiumque meæ es.
4. Ah, Deus! ah! famulum populi trucis eripe dextris;
Et ſcelerum ſocios me procul eſſe jube.
5. Vindice te nitor, teneris qui ſemper ab annis
Unus eras vitæ portus, et una ſalus.
6. Matris ab uberibus ſervâſti: matris ab alvo
Me quia traxiſti, tu mihi carmen eris.

7. Me

INTERPRETATIO.

1. *Benigne Pater rerum, mea ſpes intuetur te ſolum: ne ſit pudor mihi* quod *coluerim te Dominum.* 2. *Libera me a ſpiculis,* tu *qui tueris juſtitiam et æquitatem; nec trade mea vota auferenda velocibus Auſtris.* 3. *Tu eſto rupes mihi, dum hoſtis furit et irruit;* o *Deus! eſto aheneæ turris* mihi *in medio malorum: Tu dediſti juſſa, quibus* ego *tutus conſerver; quia tu es arx et munimen meæ vitæ.* 4. *Eheu! Eheu!* o *Deus! eripe ſervum* tuum *dextris ſævi populi; et jube participes criminum abeſſe procul a me.* 5 *Confido te aſſertore* meo, *qui ſemper fuiſti ſolus portus meæ vitæ, et* mea *ſola conſervatio a* meis *teneris annis.* 6. Tu *conſervaſti* me *a mammis* meæ *matris: quia duxiſti me ab utero matris, tu eris meum canticum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt etiam *votivi* generis, ex duabus partibus conſtans; prior eſt *Petitio,* uſque ad verſum viceſimum ſecundum; poſterior, *votum laudis et gratiarum actionis,* inde ad finem uſque.

1. ALME] Vid. Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

2. FERENDA NOTIS] De hac proverbiali formâ loquendi vid. Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulere Noti.*

3. INGRUIT HOSTIS] De propriâ ſignificatione et Etymo vocis *ingruo* vide Not. ad Pſal. xvii. 9. *Ingruit.*

4. DEXTRIS] Dicitur per *Syncopen* pro *Dexteris;* vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

5. VINDICE] Conſule Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

6. SERVASTI] Per *Syncopen* dicitur pro *ſervaviſti.*

7. Me fugiunt ſocii, ceu formidabile monſtrum:
Spe tamen auxilii tu mea vota foves.
8. Da, Deus! ut cœlo meritis te laudibus æquem;
Sintque meo tituli ſemper in ore tui.
9. Ne mihi te ſubduc, capulo vicina ſenectus
Dum ſubit, et periit, qui fuit, oris honos.
10. Adſpicis ut, dentes acuens, conſpiret in unum,
Meque petat tacito gens inimica dolo.
11. Hunc, ait, inviſum Domino quin, impete facto,
Obruimus? Quis enim criminis ultor erit?
12. Sis mihi tu præſtò; fer opem placatus; opemque
Dum, Pater! optatam fers mihi, rumpe moras.
13. O precor! ut pereat, me qui petit impius hoſtis;
Et pudor obſcœnis inquinet ora notis.

14. Aſt

INTERPRETATIO.

7. *Sodales* mei *evitant me, ut terribile monſtrum: Sed tu alis mea vota ſpe auxilii.* 8. O *Deus*! *fac ut eveham te ad cœlum dignis laudibus; et tui honores ſemper ſint in meo ore.* 9. *Ne ſubtrahe te a me, dum ſenectus propinqua ſepulchro invadit* me, *et decor vultûs, qui fuit* mihi antea, *interiit.* 10. *Vides quomodo hoſtilis gens, acuens dentes, conjuret in me ſolum, et inceſſat me arcanâ fraude.* 11. *Cur non, inquit, evertimus hunc odioſum Domino, impetu* in eum *facto*? *Nam quis erit punitor* noſtri *ſceleris*? 12. *Eſto tu præſens mihi; placidè adfer* mihi *auxilium; et,* O *Pater! dum adfers mihi deſideratum auxilium, amputa moras.* 13. O *utinam! intereat nefarius hoſtis qui inpetit me; et pudor maculet* illius *vultum turpibus ſignis.*

ANNOTATIONES.

7. FORMIDABILE MONSTRUM] *Monſtrum* eſt, quicquid contra rerum naturam accidit, et aliquid *monſtrat* ac ſignificat eventurum.

8. MERITIS TE LAUDIBUS ÆQUEM] Imitatus eſt Virgilium:

Vir Trojane, quibus cœlo te laudibus æquem, *Æn.* ix. 125.

TITULI] Vid. Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

9. CAPULO VICINA SENECTUS] *Capulus* vel *capulum* a *capiendo* dictum; eſt propriè manubrium gladii, ut apud Virgilium:

Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit enſem, Æn. ii. 553.

Capulum etiam dicitur quicquid inter ſe aliquid *capit*; inde ſarcophagum, id eſt, ſepulchrum, *capulum* veteres dici voluerunt, quod corpora *capiat*, ut Plautus:

Perii miſera, ut oſculatur carnifex, capuli *decus,* Aſin. v. ii. 43.

PETIIT] Per *Syncopen* dixit pro *petivit.*

ORIS HONOS] *Honos* hîc eſt *decor, pulchritudo,* ut etiam apud Virgilium:

——— *Et lætos oculis affârat* honores, Æn. i 591.

Frigidus et ſilvis Aquilo decuſſit honorem, Geor. ii. 404.

12. FER OPEM PLACATUS] *Placatus* hîc per *Enallagen* adverbialiter ſumitur.

13. OBSCOENIS NOTIS] De ſignificatione et Etymo vocis *obſcœnus* vide Not. in Pſal. xl. 14. *Obſcœnæ.*

ORA] Pluralis numerus pro ſingulari.

14. TE

14. Aſt ego te nitar; vox te mea jugiter unum
Efferet, e cœlo viribus aucta novis.
15. Teque, tuamque fidem, benefactaque, limite nullo
Clauſa, canam; terras dum rota ſolis obit.
16. Clara tuæ vates referam miracula dextræ;
Unius et ſolium fons mihi laudis erit.
17. Hactenus hæc docui populos; feſſuſque ſenectâ
Jam cano quæ didici, te præeunte, puer.
18. Ne mihi te, vetulo ſolitum ne ſubtrahe vultum,
Dum tegar ingeſtâ, lumine caſſus, humo:
Antè tuas populis fas ſit mihi pandere laudes,
Ultima quas tellus poſteritaſque legat.
19. Juſtitiæ qui laude nites, et robore polles,
Magne Parens! ecquid par tibi mundus habet?
20. Me manus oppreſſit tua; ſed clementia vitæ
Reſtituit, mediis eripuitque malis.

21. Auſpice

INTERPRETATIO.

14. *At ego confidam* in *te; mea vox firmata novis viribus e cœlo perpetuo extollet te ſolum.* 15. *Laudabo te et tuam fidem, et* tua *beneficia incluſa nullo termino; dum rota ſolis circuit terras.* 16. Ego *vates prædicabo inſignia miracula tuæ dextræ; et thronus* tuus *erit ſcaturigo meæ præcipuæ laudis.* 17. *Huc uſque de his docui populos, et jam confectus ſenectâ canto* ea *quæ* ego *puer didici dum tu præibas* verbis. 18. *Noli* ſubducere *te mihi, noli ſubducere conſuetum vultum* mihi *ſeni, donec orbus luce operiar terrâ injectâ: Liceat* mihi *priùs patefacere populis tuas laudes, quas extrema tellus et poſteritas perlegat.* 19. O *magne Pater! qui fulges laude juſtitiæ, et excellis potentiâ, quid continet mundus æquale tibi?* 20. *Tua manus obruit me; ſed miſericordia* tua *reddidit* me *vitæ, et exemit* me *e medio malorum.*

ANNOTATIONES.

14. TE UNUM EFFERET] Obſervandum eſt Poetam noſtrum ſæpius uſurpare vocem *unus* pro eo quod eſt *præcipuus:* quo more Virgilius:

Tum ſenior Nautes unum *Tritonia Pallas*
Quem docuit, multaque inſignem reddidit arte, Æn. v. 704.

—— *Cadit et Ripheus juſtiſſimus* unus, Æn. ii. 426.

15. TEQUE, TUAMQUE FIDEM, BENEFACTAQUE] Hîc copula *que* redundat per Figuram, quam Grammatici vocant *Polyſyndeton*; quæ locum præcipuè habet ubi res ſunt ſigillatim notandæ.

TERRAS DUM ROTA SOLIS OBIT] Eſt *Periphraſis* pro *ſemper. Rota* hîc ponitur per *Synecdochen* pro *curru.*

16. DEXTRÆ] Dicitur per *Syncopen*, pro *dexteræ*; vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

UNIUS] Vid. Not. in ℣ 14. *Te unum efferet.*

18. NE MIHI TE—NE SUBTRAHE] Eſt elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda. dedi—Sceptra.*

21. FE-

21. Auſpice te, feriam ſublimi vertice cœlum;
Et ſpes in dubiis tu mihi rebus eris.
22. Ergò tuam, Rex magne! fidem mea concinet uſque
Barbitos, et teneræ nablia juncta lyræ.
23. Gaudia concipiet pectus; partâque ſalute
Geſtiet in laudes lingua ſoluta tuas.
24. Juſtitiam lux nulla tuam non evehet, hoſtes
Namque mei totis erubuêre genis.

INTERPRETATIO.

21. *Te favente* mihi, *pulſabo cœlum alto vertice; et tu eris mea ſpes in incertis rebus.* 22. *Igitur,* o *magne Rex! mea Barbitos ſemper cantabit tuam fidem, et nablia conjuncta molli lyræ.* 23. *Pectus* meum *ſumet gaudia; et lingua* mea *ſoluta in tuas laudes exultabit ob ſalutem acquiſitam.* 24. *Nullus dies non efferet tuam juſtitiam, nam mei hoſtes ſuffuſi ſunt pudore in totis* ſuis *genis.*

ANNOTATIONES.

21. FERIAM SUBLIMI VERTICE COELUM] Id eſt ero feliciſſimus: Exemplo præivit Horatius:

Sublimi feriam ſidera vertice,
Carm. i. i. 36.

22. BARBITOS] *Barbitos* et *Barbiton*, Græce Βάρβιτος, non a barbaro deducitur, licet *barbarum*, hoc eſt *peregrinum* vocabulum ſit: ſignificat autem majorem lyram organo ſimilem ſono. Dicitur quaſi Βαρύμιτον, a Βαρὺς, *gravis*, et μίτος *filum*, quod citharæ genus ſit gravius ſonantis. A Lyra vero vix diſcrepaſſe, Anacreontis primum carmen oſtendit.

NABLIA] De *nablia* vide Not. in Pſal. xxxiii. 2. *Nablia.*

LYRÆ] De lyra vid. Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

LXXII.

DA regi tua jura, Deus! da natus ut olim
Regius hæc poſſit, te præeunte, ſequi.
2. Ille tuo populo leges feret, arbiter æquus:
Imperio tenues proteget ille ſuo.

3. Montibus

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! da leges tuas regi; fac ut filius regis olim poſſit ſequi has* leges, *te duce.* 2. *Ille juſtus judex, dabit leges tuo populo: ille defendet pauperes ſua auctoritate.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, ex tribus partibus conſtans: prima eſt *petitio*, tribus primis verſibus: ſecunda eſt *deſcriptio regni Solomonis*, a verſu quarto uſque ad decimum ſeptimum; tertia, *Laudatio*, ad finem uſque.

2. TENUES] Vide Not. in Pſal. x. 2. *Tenuem.*

3. PALMA

3. Montibus ex ipſis, palmâ redimita capillos,
Pax aderit, populis et pia jura dabit.
4. Ille patrocinio legum defendet egenos,
Hoſtis et infenſi colla proterva premet.
5. Omnia te metuent, illo ſub principe, ſêcla;
Orbita dum lunæ, ſolis et axis erit.
6. Ver dabit hic terris; ſic, miſſo deſuper imbre,
Prata ſimul rident, et modò tonſus ager.
7. Candida tum probitas florebit, et optima rerum
Pax; vario donec lumine luna nitet.
8. Huic vagus Euphrates, huic ſerviet æquor utrumque;
Imperii tellus ultima limes erit.

9. Hunc

INTERPRETATIO.

3. *Pax, crinibus* ſuis *coronatis palma, adveniet ex ipſis montibus, et dabit pia inſtituta populo.* 4. *Ille tuebitur pauperes præſidio legum, et domabit arrogantes cervices infeſti hoſtis.* 5. *Omnia æva timebunt te, ſub illo Rege, dum orbita lunæ et axis ſolis extabit.* 6. *Hic præbebit ver terris; non aliter prata rident pariter ac ager recens demeſſus poſt imbrem cœlo demiſſum.* 7. *Tum ſincera honeſtas florebit, et pax optima rerum; dum luna ſplendet mutabili luce.* 8. *Errans Euphrates* parebit *huic, utrumque mare parebit huic; extrema terra erit terminus* illius *regni.*

ANNOTATIONES.

3. PALMA REDIMITA CAPILLOS] *Redimita capillos* eſt Græca conſtructio, per Figuram quam Grammatici vocant *Synecdochen*, κατὰ i. e. *ſecundum*, ſubaudito. Qualia multa apud omnes fere autores occurrunt exempla; ita Virgilius:

——— *Redimitus tempora quercu,*
Geor. i. 349.

PAX REDIMITA] *Pax* hîc perſonam induit, ut de multis aliis ſupra dictum.

PALMA] *Palma* eſt arbor nobilis, ita dicta quia ramos habeat in digitorum modum protenſos. Non cedit ponderi, ſed ſurgit adverſus pondus. Ideo victoribus præmio data, quia non ceſſerint, ſed pertinaces in bello perſtiterint. Pax igitur hîc victrix, et triumphali habitu depingitur.

5. SECLA] Per *Syncopen* dicitur pro *ſetula*; de quo vid. Not. in Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

SOLIS AXIS] *Axis* hîc pro *curru* ponitur per *Synecdochen*, ut ſupra Pſal. i: 2.

——— *Roſeo ſeu micat axe dies.*

6. PRATA RIDENT] De hac dictione vide Not. in Pſal. lxv. 10. *Ridet humus.*

7. CANDIDA] De hujus vocis Etymo vid. Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

8. VAGUS EUPHRATES] *Euphrates* fluvius Meſopotamiæ. Strabo ſcribit Euphratem ex Niphate monte Armeniæ, magnum, profundum et celerem naſci; exire autem in Mare Rubrum, prius tamen Babyloniam per medium dividere, et Tigri conjunctum Meſopotamiam facere. Ex longo et erratico curſu rite denominatur *vagus.*

ÆQUOR UTRUMQUE] Id eſt, Mare Rubrum vel ſinus Maris Ægyptiaci; et Mare Syriacum quod Mare Palæſtinæ vocant: eam ſcilicet partem Maris Mediterranei quæ Palæſtinam alluit.

9. ÆTHIO-

9. Hunc colet Æthiopum ſoboles; populuſque rebellis,
Hoc coram, nudo vertice verret humum.
10. Dona ferent Cilices, et gens circumdata ponti
Fluctibus; et ſitiens Indus, et uſtus Arabs.
11. Procumbent tumidi, ſubmiſſo poplite, reges;
Nullaque non illi terra tributa feret.
12. Fortibus hic armis teget et defendet egenos;
Et populum, cui ſpes nulla refulget opis.
13. Et parcet miſeris, tenues et muniet; enſes
Franget et hoſtiles, diſcutietque dolos.
14. Carus erit juſti ſanguis; feliciter ergò
Ducet inauratos, et ſine nube dies.
15. Dona dabunt Arabes; et fauſta precabitur orbis
Ultimus, et famæ præco perennis erit.

16. Monti-

INTERPRETATIO.

9. *Proles Æthiopum venerabitur hunc; et populus rebellans verret ſolum nudo capite, eo præſente.* 10. *Cilices et natio circumcincta undis ponti; et ſiticuloſus Indus et toſtus Arabs adferent* huic *munera.* 11. *Faſtuoſi reges proſternent ſe flexo genu; et omnis terra adferet tributa illi.* 12. *Hic proteget et defendet pauperes validis armis; et populum cui nulla ſpes auxilii renidet.* 13. *Tum indulgebit afflictis, tum defendet pauperes; nec non collidet gladios hoſtium, et diſpellet* eorum *inſidias.* 14. *Sanguis juſti erit pretioſus* illi; *quapropter proſperè aget dies aureos et innubes.* 15. *Arabes dabunt* ei *munera; et extrema tellus optabit* ei *felicia, et erit ſempiternus promulgator* illius *famæ.*

ANNOTATIONES.

9. ÆTHIOPUM SOBOLES] De hoc populo vide ſupra Pſal. lxviii. 31. *Æthiopum.*

10. DONA FERENT CILICES] *Cilices,* populus Ciliciæ; quæ eſt regio in Minori Aſia, Syriæ proxima; a Cilice Agenoris filio ſic appellata; vulgo dicitur Caramania: ab oriente Amano clauditur, a ſeptentrione Tauri jugis, ab occidente Pamphyliâ. Hujus metropolis eſt Tarſos, quam interſecat Cydnus amnis.

GENS CIRCUMDATA PONTI FLUCTIBUS] Eſt hæc *Periphraſis* pro *Inſulanis.*

INDUS SITIENS] *Indus* qui eſt ex *India*; *India* verò eſt regio orientalis, Aſiæ terminus: ab oriente Sinâ clauditur, ab occidente Tartaro, a ſeptentrione Perſiâ, et a meridie Mari Indico. Tradunt in ea fuiſſe quinque millia oppidorum.

USTUS ARABS] *Arabs* qui *Arabiam* incolit. Ea autem triplex eſt, *Petræa, Deſerta, Felix. Petræa,* ſic dicta a *Petra* vetuſtiſſimo oppido, Ægypto Judææque confinis eſt. *Arabia Deſerta* ſic dicta, quia gens vaga et ſine ædificiis in tentoriis habitet: hæc a meridie montibus Arabiæ Felicis cincta eſt, a ſeptentrione Meſopotamiam habet, ab occidente Petræam. *Arabia Felix,* meridiem verſus, inter duos ſinus, Arabicum nempe et Perſicum, veluti Peninſula excurrit.

Indus *ſitiens,* et Arabs *uſtus* dicitur quia habitat uterque intra Torridam Zonam cujus æſtus adurit corpora et ſitim creat.

13. TENUES MUNIET] De hac voce *Tenues* vid. Not. in Pſal. x. 2. *Tenuem.*

15. ARABES] Vide Not. in verſum decimum.

LIBANI

16. Montibus in ſummis, parcâ ſemente peractâ,
Naſcetur domino luxurioſa ſeges:
Sic Libani veſtitur apex conterminus aſtris,
Cùm levis aerias ventilat aura cedros:
Utque viret gramen pratis in mollibus, illi
Subdita florebunt oppida, fœta viris.
17. Illius in regnis fulgebit gloria, donec
Purpureo nitidum ſol vehet axe diem:
Audiet hic felix; felices reddet et urbes,
Et populos vaſtâ quos ditione tenet.
18. Ergò Dei, qui mira poteſt et perficit unus,
Creſcat in immenſum non fugiturus honos.
19. Qui regit Iſacidas, titulis illuſtribus orbem
Impleat, et famâ ſolis utramque domum.

INTERPRETATIO.

16. *Ubera meſſis proveniet poſſeſſori in altiſſimis montibus, poſt tenuem ſementem factam: Non aliter vertex Libani vicinus ſtellis induitur, cum lenis ventus motat altas cedros: Et quemadmodum herba floret in teneris pratis,* ſic *oppida ſubjecta illi florebunt, referta hominibus.* 17. *Gloria lucebit in regno illius, dum ſol adferet clarum diem* in ſuo *ſplendido curru: Ille appellabitur felix; et faciet oppida beata, et populos quos habet in magno* ſuo *imperio.* 18. *Igitur non deſiturus honos Dei, qui ſolus poteſt et efficit mirabilia, augeatur infinitè.* 19, 20. Ille *qui imperat poſteris Iſaaci impleat terram inſignibus* ſuis *titulis, et utrumque domicilium ſolis* ſua *fama.*

ANNOTATIONES.

16. LIBANI] De monte *Libano* vid. Not. in Pſal. xxix. 5. *Libani.*

17. PURPUREO AXE] *Axis* hîc ponitur pro curru, ut ſupra Pſal. i. 2. *Roſeo ſeu micat axe dies.* De poetico uſu vocis *purpureus* vide Not. in Pſal. xix. 4. *Purpureum jubar.*

SOL VEHET AXE DIEM] Eſt elegans et poetica *Periphraſis* pro eo quod eſt fixum et perpetuum.

AUDIET HIC FELIX] Id eſt, *appellabitur* vel *dicetur felix*; quo modo ſcripſit Horatius:

—— *Rexque, Paterque*
Audiſti *coram*———— 1 Ep. vii. 37.

FELIX, FELICES] Eſt hæc Figura quam vocant Grammatici *Polyptoton*, ubi occurrunt varii caſus ejuſdem nominis.

19. TITULIS] Vide Not. in Pſal. xviii. 19. *Tuos titulos.*

SOLIS UTRAMQUE DOMUM] Eſt *Periphraſis* pro oriente et occidente.

LXXIII.

QUAM favet Iſacidis Rex qui rotat ætheris orbes!
Ille ſacri quanto flagrat amore gregis!
2. Me tamen implicuit non extricabilis error;
Peſque vacillavit; mens quoque cæca fuit.
3. Indolui, ſpectans ſcelerum florere miniſtros,
Et dare propitiis impia vela Notis.
4. His ſuperant vires et inexpugnabile robur;
Et manet in ſenibus, qui fuit ante, vigor.
5. Dura premunt alios et nubila tempora: puri
His redeunt ſoles, et ſine fæce dies.
6. Corda tument faſtu; vis armat pectora; turgent
His oculi; nec mens, quas habet, æquat opes.

8. Excutit

INTERPRETATIO.

1. *Quantopere favet Poſteris Iſaaci Rex* ille *qui circumagit globos cœli! quanto amore ſancti* ſui *cœtûs ardet ille!* 2. *Sed error, unde non eſt facilis exitus, impedivit me; et pes* meus *claudicavit; animus etiam fuit cæcus.* 3. *Mœſtus fui,* dum *ſpectabam auctores criminum florere, et pandere impia* ſua *vela faventibus Auſtris.* 4. *Vires ſuperſunt his, et indomitum robur; et vigor, qui fuit* iis *antea, perſtat in* iis *ſenibus.* 5. *Aſpera et nebuloſa tempora urgent alios: ſereni ſoles, et dies ſine nævo, redeunt his.* 6, 7. *Corda* eorum *turgent arrogantia; violentia armat* eorum *pectora; oculi* horum *tumeſcunt; neque animus* horum *æquat divitias quas poſſidet.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *didacticus*, continens *Propoſitionem*, verſu primo; *Confirmationem*, a verſu ſecundo ad verſum viceſimum tertium; et *concluſionem*, inde ad finem uſque.

3. PROPITIIS DARE VELA NOTIS] Eſt *Metaphora* a navigantibus, quibus feliciter procedit curſus, ventis ſecundis vela inflantibus. Vid. Not. in Pſal. xxx. 6. *Cum freta ſulcarem ventis felicibus. Noti* hîc pro ventis in genere, ut ſupra Pſal. i. 4. *Notus.*

IMPIA VELA] Id eſt *Impios dare vela*, quo modo Virgilius dixit *ſceleratas pœnas* pro *pœnas de ſcelerata fœmina:*

——— ——— *Subit ira cadentem*
Ulciſci patriam, et ſceleratas *ſumere* pœnas,
Æn. ii. 576.

4. HIS SUPERANT VIRES] *Superant* hîc pro *ſuperſunt*, ut etiam apud Virgilium:
(1) ——— ſuperet *conjuxne Creuſa,*
Æn. ii. 597.
(2) ——— *Et captæ* ſuperavimus *urbi,*
Ibid. 643.

6. TURGENT HIS OCULI] *His* hîc dictum per *Antiptoſin* pro *horum.* Ut ſupra Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

8. Excu-

8. Excutit os frænum, ſpirans fraudeſque, neceſque;
Audet et in circo grandia verba loqui.
9. Nec ſcelerum modus eſt; acuunt in ſidera linguas
Nequiter; inque homines dira venena vomunt.
10. Hæc ſpectans, huc vertit iter, ſua caſtra relinquens,
Vir pius, irati quem rapit unda freti.
11. Ecquis, ait, ſuperâ Deus hæc deſpectat ab arce?
Ecquis in æthereo pectore ſenſus ineſt?
12. Ecce! Dei gens hæc cultum dum proterit omnem,
Floret, et immenſas, per ſcelus, auget opes.
13. Quid mea me juvit pietas? Quid pectus honeſtum
Profuit, aut inſons et ſine labe manus?
14. Undique me lethi ſepſit gravis horror, et omnis
Lux fuit in pœnas ingenioſa meas.
15. Hæc ego ſi promam, Pater orbis et Arbiter! aures
Offendet populi vox minùs æqua tui.
16. Ah! ego, dum rerum cauſas exquiro latentes,
Deficio; et caſſum lumine pectus hebet.

17. Tu

INTERPRETATIO.

8. Os horum *efflans et dolos et cædes rejicit habenas; et audet effari magna verba in circo.* 9. *Neque eſt menſura* horum *criminum; impiè acuunt linguas* ſuas *contra aſtra; et ejiciunt funeſta venena contra homines.* 10. *Pius vir, quem fluctus ſævi maris abripit, cernens hæc, convertit ſemitam* ſuam *huc, deſerens ſua caſtra.* 11. *Numquis, inquit, Deus aſpicit hæc de altâ ſuâ arce? Nunquæ perceptio eſt in* ipſius *cœleſti animo?* 12. *En! floret hæc turba, dum conculcat omnem venerationem Dei, et accumulat infinitas divitias ex ſcelere.* 13. *Quid commodi fuit mihi mea pietas? Quid conduxit mihi probus animus, aut manus innocua et ſine maculâ?* 14. *Acerbus terror mortis circumdedit me ab omni parte, et unuſquiſque dies fuit ſolers in meum ſupplicium.* 15. *O Pater et Judex mundi! ſi ego proferam hæc,* mea *vox iniqua lædet aures tui populi.* 16. *Ah! dum ego indago abditas cauſas rerum, fatiſco; et animus privatus luce langueſcit.*

ANNOTATIONES.

8. EXCUTIT FRÆNUM] Vide de hac locutione notam in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

FRAUDESQUE, NECESQUE] Hîc *que* redundat per *Polyſyndeton*; ut ſupra Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

10. UNDA FRETI] De voce *fretum* vid. Not. in Pſal. xxx. 6 *Freta.*

14. LETHI] De hujus vocis Etymo vid. Not. in Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

LUX] *Lux* ponitur hîc pro dies per *Metonymiam*; ut Pſal. xxxv. 21. *Optatâ luce.*

17. Tu tamen e ſacris adytis, Pater ætheris alti!
Me gregis iſtius fata futura doces.
18. In juga tu ſontes duxiſti lubrica; pronos
In caput hinc volvi præcipiteſque jubes.
19. Quàm gravis eſt lapſus! quàm triſtis et aſpera clades!
Quàmque repentino fulmine corda quatis!
Sors gregis iſtius vaneſcit, imaginis inſtar,
Quæ fugit ignavus mox ubi ſomnus abit.
20. Tu, Deus! evigilans Faſtum calcabis; et illas,
Quas nimiùm jactat Faſtus inanis, opes.
21. Antè miſer tacitâ torquebar mente; cucurrit
Et mihi tabificus fracta per oſſa dolor:
22. Aſt ego deſipui, nec me levis error habebat:
Menſque ſub inſipido pectore bruta fuit.
23. Te tamen aſſiduè fruor; et, ne fortè vacillet
Pes dubius, dextrâ fulcior uſque tuâ.

24. Con-

INTERPRETATIO.

17. *Sed tu, o Pater excelſi cœli! indicas mihi, e tuis ſanctis penetralibus,* quæ *futura* ſint *fata iſtius turbæ.* 18. *Tu adduxiſti noxios in inſtabilia cacumina montium; et jubes* eos *deturbari hinc pronos et rapido motu.* 19. *Quàm ſeverus eſt lapſus! quàm funeſta et dura* eorum *calamitas! et quàm ſubito fulmine tu concutis* eorum *corda! Fortuna iſtius turbæ evaneſcit, more ſimulachri, quod aufugit quamprimum tardus ſomnus diſcedit.* 20. *Tu, o Deus! experrectus proteres Arrogantiam; et illas divitias de quibus Arrogantia nimis gloriatur.* 21. *Priùs* ego *cruciabar* in *arcano* meo *animo; et edax dolor cucurrit per mea fracta oſſa:* 22. *At ego deliravi, nec parvus error tenebat me: et animus* meus *in fatuo pectore ſtupidus fuit.* 22. *Attamen perpetuo potior te; et ſemper ſuſtentor tuâ dexterâ, ne forte pes* meus *inſtabilis labatur.*

ANNOTATIONES.

17. SACRIS ADYTIS] De Etymologiâ et ſignificatione vocis *adyta* vid. Not. in Pſal. xx. 2. *Adytis.*

FATA] De hac voce vid. Not. in Pſal. xxxi. 13. *In mea fata.*

18. PRÆCIPITES] De Etymologiâ et propriâ ſignificatione vocis *præceps* vide Not. in Pſal. ix. 7. Hîc verò ſumitur pro *rapidus* ſive *feſtinus*; ut a Virgilio:

Præcipites *atrâ ceu tempeſtate columbæ,* Æn. ii. 561.

20. JACTAT] De primâ ſignificatione verbi *jacto* vide Not. in Pſal. x. 3. *Jactat.*

FASTUS] Hîc ſumitur perſonaliter per *Metonymiam* pro *faſtuoſo*, ut Pſal. i. 1. *Impietas.*

23. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur, pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

25. VESTIGIA

24. Conſilio tu cæca tuo veſtigia flectis;
Et cinges poſthàc perpete fronde comam.
25. Quis mihi, te præter, ſuperâ ſuccurret ab aulâ?
Quid quod amem, niſi te, ſumma vel ima dabunt?
26. Membra mihi quoties, animâ fugiente, fatiſcunt,
Tu vigor es vitæ deliciumque meæ.
27. Ibit in exitium tua quiſquis ſigna relinquit,
Gaudet et alterius transfuga caſtra ſequi.
28. Aſt ego te ſolum ſectari dulce putabo;
Et tua, ſis cùm ſpes tu mea, facta canam.

INTERPRETATIO.

24. *Tu dirigis meos cæcos greſſus tuo conſilio; et poſthac coronabis* meam *cæſariem perenni ramo.* 25. *Quis opem feret mihi ab alta regia, præter te? Quid ſuprema vel infima* loca *dabunt* mihi *quod diligam niſi te?* 26. *Quotieſcunque mea membra deficiunt, vita* me *deſerente, tu es ſubſidium et deliciæ meæ vitæ.* 27. *Peribit quicunque deſerit tua vexilla, utque deſertor delectatur ſequendo caſtra alterius.* 28. *Sed mihi erit voluptati ſequi te ſolum; et laudabo tua geſta, quoniam tu es mea ſpes.*

ANNOTATIONES.

24. VESTIGIA FLECTIS] *Flectere* propriè ſignificat *torquere, curvare*; et per tranſlationem *regere, dirigere:* Ita Cicero. *Animos omni ratione* flectere *et commutare,* De Orat. ii.

CINGES PERPETE FRONDE] Alludit ad jus triumphantium, quorum erat laurum perpetuo geſtare.

COMAM] *Coma* hîc ponitur pro toto capite, per *Synecdochen.*

LXXIV.

CUR, Deus! æternùm nos deſeris? Acribus iris
Cur tibi dilectas depopularis oves?

2. Te

INTERPRETATIO.

1. O *Deus cur relinquis nos æternùm? Cur deprædaris oves charas tibi acerbâ irâ?*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, continens partes tres; *Exordium* ſive *Propoſitionem*, ad verſum quartum; *Narrationem*, a verſu quarto ad decimum; et *Petitionem*, inde ad finem uſque.

2. Te

2. Te populi veteris, te ſacri cura peculî
Tangat; et ante oculos ſit tibi ſancta Sion.
3. Ocyùs adproperans, ſceleratas obrue gentes,
Sacrilegâ violant dum tua templa manu.
4. Prô pudor! in medio feralis buccina cœtu
Clangit; et in muris fixa tropæa vides.
5. Claruit hic olim, qui, cæſis undique ſylvis,
Intulit arboreas in tua templa trabes:
6. Nunc operoſa ruit luxata bipennibus ædes,
Et cælaturæ nobilioris opus.
7. Ignibus injectis, fœdârunt atria templi
Quod colis; æquârunt culmina ſumma ſolo.

8. Fana

INTERPRETATIO.

2. *Cura antiqui* tui *populi, cura patrimonii, moveat te; et ſancta Sion ſit ante oculos tuos.* 3. *Protinus feſtinans, everte impias gentes, dum temerant tua templa profanâ manu.* 4. *Pro pudor! lethalis tuba ſonat in medio conventu; et cernis* horum *tropæa poſita in muris.* 5. *Dudum hic inſignis erat, qui invexit in tua templa tigna ex arboribus, cum paſſim cæcidiſſet ſylvas.* 6. *Nunc artificioſum templum reſolutum ſecuribus, et opus inſignioris ſculpturæ decidit.* 7. *Polluerunt atria templi, quod habitas, injiciendo ignes; æquarunt altiſſima tecta ſolo.*

ANNOTATIONES.

2. TE POPULI — TE SACRI] Eſt *Anaphora* in voce *te*; de quâ Figurâ, vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi --- Sceptra.*

CURA PECULI] *Peculî*, per *Apocopen*, dixit pro *peculii*. *Peculium* autem juxta nonnullos, patrimonium univerſum ſignificat, a *pecu*, ſive *pecore*, unde et *pecunia* dicta: quod omnia veterum bona olim in pecoribus conſiſterent. *Peculium* vero juxta alios eſt privata pecunia, quam ſervus, domini permiſſu, ſeparatim a domini rationibus comparabat, aut ad redimendam libertatem, aut alios in uſus. In priore ſenſu intelligendus autor, ut etiam illud Virgilii ad quod reſpexiſſe videtur:

Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculî,
Ecl. i. 33.

TANGAT] Vid. Not. in Pſal. xvii. 6. *Tangent.*

SANCTA SION] Conſule Not. in Pſal. ii. 6. *Sanctæque Sioni.*

4. FERALIS BUCCINA] *Feralis* propriè, quod mortuorum funeribus adhibetur. *Buccina*, a *buccis*, inſtrumentum quo ſignum datur in hoſtes ad pugnam: *Buccinas* a Tubis nonnulli ſic diſtinguunt, quod illæ ex recurvis animalium cornibus; Tubæ vero ex ære argentove confici ſoleant, ad animos militum et equorum inflammandos. Sæpe tamen uſurpantur promiſcuè.

FIXA TROPÆA] De *Tropæis* vide Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

5. TUA TEMPLA] Eſt pluralis numerus pro ſingulari.

6. OPEROSA RUIT] *Operoſus* vulgò activè ſumitur, et ſignificat, *qui agit, et rebus gerendis operam dat:* hîc vero paſſivè accipitur, et ſignificat *magno artificio et opere fabricatum.* Ut apud Ovidium:

——— *Mundi moles* operoſa *laboret,*
Met. i. 258.

BIPENNIBUS] Vide de hac voce Not. in Pſal. xxxv. 3. *Bipennem.*

7. FOEDARUNT] Per *Syncopen* dicitur pro *fœdaverunt*; ut etiam *æquarunt* pro *æquaverunt.*

9. SUDARUNT

8. Fana quot his reſtant, dicebant, perdite, flammæ!
Cuncta ſimul juſſæ corripuêre faces.
9. Nulla, quibus fidam, ſuperant oracula; nemo
Cernitur hîc vates; nemo futura videt.
10. Quò, Deus! uſque truces acuet gens hoſtica dentes?
An tuus æternùm proſtituetur honos?
11. Cur tua ſe nobis ſubtraxit dextera? Vires
Exere, deque ſinu deſide prome manum.
12. Tu mihi rex olim, rerum et tutela mearum;
Tu populi columen, ſpeſque ſalutis eras.
13. Te Dominum agnoſcens, tumidum ſe diffidit æquor;
Obruit et Pharios unda reverſa duces.
14. Cautibus illiſus periit cum milite ductor;
Et data ſunt avidis oſſa voranda feris.
15. Dura ſilex latices effudit; et alveus alti
Fluminis attonitas aruit inter aquas.

16. Tu

INTERPRETATIO.

8. O *flammæ! aiebant, delete quotcunque delubra ſuperſunt his; incendia juſſa unà invaſerunt omnia.* 9. *Nulla oracula ſuperſunt quibus confidam; nemo propheta conſpicitur hîc; nemo cernit res futuras.* 10. O *Deus! quamdiu inimica turba acuet* ſuos *ſævos dentes? num tuus honos æternùm violabitur?* 11. *Cur tua dextera ſubduxit ſe nobis? Oſtenta* tuam *potentiam, et profer manum de* tuo *ſegni gremio.* 12. *Tu dudum* eras *meus rex, et tutamen mearum rerum; tu eras præſidium populi, et ſpes* illius *ſalutis.* 13. *Turgidum mare agnoſcens te dominum* ſuum *diviſit ſeſe; et fluctus rediens merſit Ægyptios duces.* 14. *Imperator cum militibus interiit impactus in rupes; et oſſa* eorum *tradita ſunt abſumenda voracibus feris.* 15. *Dura ſilex emiſit aquas; et alveus profundi fluvii ſiccatus eſt inter perterrita fluenta.*

ANNOTATIONES.

9. SUPERANT] Hîc dicitur pro *ſuperſunt*; ut ſupra Pſal. lxxiii. 4. *Superant.*

ORACULA] Vid. Not. in Pſal. xlix. 4. *Oracula.*

12. TU MIHI REX — TU POPULI COLUMEN] Notetur hîc *Anaphora*, de qua Figurâ vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi — Sceptra.*

13. ÆQUOR] Vid. de hujus vocis Etymo Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas.*

PHARIOS DUCES] *Pharos* parva Ægypti inſula; quondam diei navigatione diſtans ab Ægypto, nunc Alexandriæ ponte juncta, Nili receſſu ſive exundatione. Ponitur interdum pro regno Ægyptio: unde *Pharius* Ægyptius, ut hîc et apud Tibullum:

——— Tibi dicere laudes
Inſignis turba debeat in Phariâ,
Lib. iii. 32.

14. PERIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *perivit.*

15. LATICES] De hac voce vid. Not. in Pſal. xxxvi. 9. *Vitales latices.*

17. SEPTA

16. Tu jubar auratum ſolis diffundis in orbem,
Et ſtabili noctem lege diemque regis:
17. Imperioque tuo, medio ſtat in aëre tellus,
Septa vadis; æſtas ardet, et alget hyems.
18. Adſpice ſacrilegi populi convitia, laudes
Qui premit et ſtulto deterit ore tuas.
19. Turturis, ah! vitam ne milvis objice; curam
Nec gregis afflicti deleat ulla dies.
20. Vive memor pacti: nequidquam quærimus umbras;
Scilicet hoſtilis regnat ubique furor.
21. Abſit ut afflicto turpis pudor inquinet ora:
Da potiùs laudes ut canat ille tuas.
22. Evigila, cauſamque tuam ne deſere; probri
Vive memor, quo nos ſtulta caterva premit.
23. Hoſtiles expende minas; en! prurit in arma,
Inque dies creſcit ſeditioſa manus.

INTERPRETATIO.

16. *Tu emittis in mundum aureos radios ſolis, et gubernas diem et noctem fixâ lege.* 17. *Et terra circumdata aquis ſtat in medio aeris ex tuo juſſu; æſtas torret, et hyems friget* tuo juſſu. 18. *Cerne opprobria profani populi, qui inſectatur et imminuit* tuas *laudes* ſuo *inſipiente ore.* 19. *Heu! ne objecta vitam* tui *turturis milvis; nec ulla dies obliteret curam* tui *oppreſſi cœtûs.* 20. *Vive memor* tui *fœderis: fruſtra petimus umbras: quippe furor hoſtium paſſim dominatur.* 21. *Avertat Deus ut fœdus pudor inficiat vultum* illius *afflicti: fac potius ut ille celebret tuas laudes.* 22. *Expergiſcere, et noli relinquere tuam cauſam; vive memor infamiæ, quâ ſtolida turba inſectatur nos.* 23. *Trutina comminationes hoſtium; ecce! turbulenta multitudo ardet in pugnas, et augetur quotidie.*

ANNOTATIONES.

17. SEPTA VADIS] De propriâ ſignificatione vocis *vada* vid. Not. in Pſal. xxvi. 9. *Vadis.* Hîc verò ſumitur pro mari ſive aqua marina, ut apud Virgilium:

Littus ad Auſonium tot per vada *cærula vexit?*, Æn. vii. 198.

19. TURTURIS] *Turtur* avis nota ex genere columbaceo minima, a ſono vocis nomen habens.

MILVIS] *Milvus* vel *Milvius* avis rapaciſſima: Anglice, a kite. Nomen habet vel a molli volatu, vel a voce quam edit. De homine etiam rapaci dicitur, per Tranſlationem. Ut apud Plautum:

Vidi petere Milvium, *etiam cum nihil auferret tamen.* Rud. iv. iv. 80. Hinc et paraſiti nomen apud Horatium:

Milvius *et ſcurræ, tibi non referenda precati,*
Diſcedunt ——— 2 Sat. vii. 36.

19. GREGIS] De hac voce vid. Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

21. AFFLICTO] Eſt *Antiptoſis* dativi caſûs pro genitivo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

INQUINET ORA] *Ora* pro *vultus*, ut Pſal. vii. 5.

23. PRURIT IN ARMA] Ita Martialis:

Vituluſque infirmi fronte prurit in pugnam,
Epig. iii. lib. lviii. 11.

LXXV.

LINGUA, Deus! te noſtra canet; tibi ſolvere grates,
Perque tuas laudes barbitos ire parat:
Te tua præſentem monſtrant miracula terris;
Et tuus hinc orbi fit manifeſtus amor.
2. Mox, ait, aſſumam gentem mihi fœdere vinctam;
Legibus et ſanctis juſtitiâque regam.
3. Cum populis, luxata licèt liquefactaque tellus
Diffluat, illa meâ reſtituetur ope.
4. Vana cohors! dixi, ſcelerum quid fræna relaxas?
Stulta, quid elatis cornibus aſtra feris?
5. Deſine, gens exlex! cœlo, Dominoque minari;
Deſine præfracto gutture verba loqui.
6. Nec Notus, aut Boreas, dat opes, faſceſque; nec Eos;
Nec plaga ſe vitreis ſol ubi mergit aquis.

7. Jura

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! mea lingua laudabit te*; mea *barbitos parat rependere gratias tibi, et percurrere tuas laudes: Tua miracula oſtendunt terris te* eſſe *præſentem*; *et hinc tuus amor fit conſpicuus mundo.* 2. *Protinus, inquit* Deus, *ſumam gentem mihi aſtrictam pacto*; *et gubernabo* eam *ſacris legibus et æquitate.* 3. *Etſi terra, cum* ſuis *incolis, laxata et liquefacta diſſolvatur, illa reficietur meo auxilio.* 4. *Vana turba! dixi, cur remittis habenas criminum? Cur ſtultè petis ſidera altis cornibus?* 5. O *gens* vivens *ſine lege! ceſſa interminari cœlo et Domino*; *ceſſa effari verba dura cervice.* 6. *Neque Auſter, aut Aquilo præbet divitias, et honores*; *neque oriens*; *neque regio ubi Sol immergit ſe* in *pellucidis undis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt, ut ita dicam, *deprecativus*; conſtat autem ex duabus partibus: prima eſt *propoſitio*, a verſu primo ad nonum; ſecunda, *Petitio*, duobus ultimis.

1. BARBITOS] Vide de hoc inſtrumento muſico Not. ad Pſal. lxxi. 22. *Barbitos.*

4. VANA COHORS] De *cohorte* vide Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Cohors.*

FRÆNA RELAXAS] De hac Metaphorâ vid. Not. in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

5. PRÆFRACTO GUTTURE] Ligna dicuntur *præfracta*, quæ in prima fronte, et in ſummo quaſi cortice franguntur, unde duriora fiunt: ex quo *præfracti* appellantur per tranſlationem, *duri, contumaces, pervicaces.*

6. NEC NOTUS, AUT BOREAS] De *Noto* vid. Not. in Pſal. i. 4. Et de *Borea* Pſal. xlviii. 2.

FASCESQUE] De *Faſcibus* conſule Not. in Pſal. xlvi. 10. *Faſces.*

EOS] De voce *Eos* jam dictum ad Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

NEC PLAGA, etc.] Eſt *Periphraſis* pro *plaga occidentali*; ad exemplum Virgilii:

Quid tantum Oceano *properent* ſe tingere *ſoles*, Georg. ii. 481.

VITREIS] *Aqua* dicitur *vitrea*, quia eſt pellucida inſtar vitri. Ut apud Virgilium:

Te nemus Angitiæ, vitrea *te Fucinus* unda,
Te liquidi flevere lacus —— Æn. vii. 759.

7. Jura dat humanis divina potentia rebus:
Hunc levat; hunc pedibus, cum lubet, illa premit.
8. Tu, Deus! undantem pateram fers vindice dextrâ;
Mixtaque purpureo ſunt aconita mero:
Hos meritæ devota neci gens impia ſuccos
Ebibet, et quidquid pocula fœcis habent.
9. Te, Pater Iſacidûm! ſublimi carmine tollam;
Dum ſtabilis tellus, mobilis æther erit.
10. Colla premam tumidis; ſed cultor juris et æqui
Surget humo, merito cinctus honore comas.

INTERPRETATIO.

7. *Potentia Dei dat leges rebus mortalium: illa* potentia *attollit unum; deprimit alterum pedibus, cum vult.* 8. O *Deus! tu geris abundantem crateram tuâ ultrice dextrâ; et venena mixta ſunt rubro vino: Impia turba deſtinata debitæ morti exhauriet hos ſuccos, et quaſcunque floces crateræ continent.* 9. O *Pater Iſraelitarum!* ego *efferam te ſublimi cantico; dum terra* erit *fixa*, dum *cœlum erit volubile.* 10. *Calcabo cervices ſuperbientium; ſed ſtudioſus juſtitiæ et æquitatis ſurget de humo, habens* ſuas *crines coronatas digno honore.*

ANNOTATIONES.

8. DEXTRA] Per *Syncopen* pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

9. ISACIDUM] Per *Syncopen*, pro *Iſacidarum.*

ÆTHER] Propriè aer puriſſimus, hîc verò ponitur pro cœlo, ut a Virgilio:

——— *Famâ ſuper* æthera *notus,*
Æn. i. 383.

10. PREMAM TUMIDIS] *Tumidis* eſt *Antiptoſis* pro *tumidorum*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

CINCTUS COMAS] Eſt conſtructio Græca quam Grammatici *Synecdochen* vocant; ſubaudita præpoſitione *ſecundum* vel *quod ad.*

COMAS] Per *Synecdochen* dicitur pro *capite.*

LXXVI.

SANCTA Deum Judæa colit: virtutis et ille
Iſacidûm populo dat documenta ſuæ.
2. Ille ſacro ſolio Solymam delegit amœnam:
Ille Sionæâ gaudet in æde coli.
3. Hîc clypeos, enſeſque ducum confregit, et arcus;
Et bellatrici tela vibrata manu.
4. Tu, Deus! immanes ſuperas virtute leones,
Quos tegit in tetricis ſylva remota jugis.
5. Hoſtibus obrepſit ſopor; et, te vindice, dextræ
Diriguêre metu; prædoque præda fuit.
6. Vox ſimul intonuit cœli de vertice, currus
Impetus, et volucres vis ſua liquit equos.
7. Te tremit accenſo tellus: ultricibus iris
Quis queat et telis obvius ire tuis?

8. Cùm

INTERPRETATIO.

1. *Sacra Judæa veneratur Deum: et ille præbet indicia ſuæ potentiæ genti Iſraelitarum.* 2. *Ille elegit amabilem Hieroſolymam* ſuo *ſancto throno: ille amat coli in templo Sionis.* 3. *Hic contrivit ſcuta, et gladios, et arcus ducum; et ſpicula jacta bellica manu.* 4. O *Deus! tu excedis vi grandes leones, quos ſemota ſylva abdit in horridis montibus.* 5. *Sopor invaſit hoſtes; et, te ultore,* eorum *dextræ obtorpuere formidine; et ſpoliator ſpolium devenit.* 6. *Utprimum* tua *vox increpuit de faſtigio cœli, vehementia* deſeruit *currus, et ſuus vigor* deſeruit *celeres equos.* 7. *Terra contremiſcit cum tu ſuccenſeas: quis poteſt obſtare tuæ vindici iræ et tuis ſpiculis?*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *Euchariſtici*, conſtans ex quatuor partibus: prima eſt *Exordium*, verſu primo et ſecundo; ſecunda eſt *Narratio*, a verſu tertio ad ſeptimum; tertia *Propoſitio*, inde ad verſum decimum ſecundum; quarta *Concluſio hortatoria*.

1. ISACIDUM] Per *Syncopen* dixit pro *Iſacidarum*.

2. SOLYMAM] De *Solyma* vide Notam in Pſal. ix. 11. *Solymam*.

3. TELA] De hujus vocis Etymologiâ vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela*.

5. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *Dexteræ*.

PRÆDOQUE PRÆDA FUIT] Eſt *Paronomaſia*; ut apud Virgilium:

Tu modo promiſſis maneas, ſervataque ſerves,
Troja fidem ——— Æn. ii. 160.

7. ULTRICIBUS IRIS] *Iris* dicitur in plurali nemero pro ſingulari, ut Pſal. x. 13. *Iras*.

8. Cùm tua de cœlo populis mandata dediſti,
Conticuit ſacro Terra retenta metu:
9. Vidit et obſtupuit, Rex cùm cœleſtis egenis
Attulit optatam, dum premerentur, opem.
10. Te canet, hoſtili nuper quæ ferbuit irâ,
Turba ferox: reliquis protinus ora premes.
11. Concipe vota Deo, qui terret fulmine terras;
Quodque voves poſito, gens pia! ſolve dolo:
12. Munera fer Domino, qui colla tumentia faſtu
Proterit, et regum ſceptra pavore quatit.

INTERPRETATIO.

8. *Cum dediſti populis tua juſſa de cœlo, terra coercita ſacro metu obmutuit.* 9. Terra *vidit et attonita eſt, cum Rex cœleſtis attulit deſideratum auxilium pauperibus, dum opprimerentur.* 10. *Sæva turba, quæ haud pridem arſit infensâ irâ, laudabit te: ſtatim reprimes ora reliquorum.* 11. *Suſcipe vota Deo, qui conteret terras fulmine; et, o pia gens! repende ei quod voves, fraude remotâ.* 12. *Adfer dona Domino, qui culcat cervices turgentes arrogantia, et concutit ſceptra regum metu.*

ANNOTATIONES.

9. VIDIT ET OBSTUPUIT] *Terra* hîc ut Perſona depingitur et humanis affectibus induitur; ut apud Virgilium:

—— *Prima et* Tellus *et pronuba Juno*
Dant ſignum: fulſere ignes et conſcius æther
Connubii ——— Æn. iv. 167.

10. RELIQUIS ORA PREMES] Per *Antiptoſin* dicitur pro *ora reliquorum*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

12. SCEPTRA REGUM QUATIT] Per *Hendiadyoin* dixit pro *Sceptratos reges quatit.* Vide de hac Figura Not. in Pſal. ii. 9. *Sceptro ferroque.*

LXXVII.

VOTA meo ſupplex fudi Dominoque, Deoque:
Audiit ingenuas impiger ille preces.

2. Æger

INTERPRETATIO.

1. Ego *demiſſus emiſi optata Domino, et Deo* meo: *ille prompte audiit* meas *ingenuas preces.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, ex duabus partibus conſtans: *Prior pars* continetur a verſu primo ad nonum; *Poſterior*, inde ad finem uſque.

1. DOMINOQUE DEOQUE] Hîc copula *que* redundat per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*

2. Æger opem petii; ſed nocte recruduit atrox
Vulnus, et auxilium reſpuit omne dolor.
3. Sidera ſuſpiciens, implevi queſtibus auras;
Et mens curarum mole ſepulta fuit.
4. Triſtibus ex oculis ſomnum, Deus! excutis omnem;
Et dolor infeſtus non ſemel ora premit.
5. Sæpe, quod exegi, ſubit irreparabile tempus,
Et pede qui volucri præteriêre dies.
6. Plectra miſer recolo, longæ ſolamina noctis;
Et mecum vigili ſic ego mente queror.
7. An Deus afflictis æternùm ſubtrahit ora?
An ſolitam poſthàc ferre negabit opem?

8. Illius

INTERPRETATIO.

2. Ego *afflictus oravi auxilium; ſed* meum *crudele vulnus renovatum eſt noctu, et* mea *ægritudo rejecit omne remedium.* 3. *Surſum ſpectans ad ſidera, implevi aerem* meis *querelis; et animus* meus *fuit obrutus cumulo ſolicitudinum.* 4. O *Deus!* tu *repellis omnem ſomnum de* meis *mœſtis oculis; et gravis mœſtitia plus quam ſemel comprimit os* meum. 5. *Irrevocabile tempus quod abſolvi ſæpe occurrit* animo, *et dies qui ſunt elapſi veloci pede.* 6. Ego *infelix retracto plectra, ſolatia longæ noctis; et in hunc modum ego queror mecum inſomni animo.* 7. *Num Deus vultum* ſuum *æternùm ſubducit? Num poſthac renuet adferre iis conſuetum auxilium?*

ANNOTATIONES.

lyſyndeton, ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

INGENUAS PRECES] *Ingenuus* propriè nativus, et opponitur manu factis, ut apud Lucretium :

Unde mare ingenui *fontes* — *ſuppeditant?*
Lib. i. 130.

Deinde apud antiquos *ingenui* erant legitimè ſuſcepti, et ſpuriis oppoſiti. Deinde liberi et ex liberis nati : qui opponuntur Libertinis. Refertur denique quaſi per *Metaphoram* ad ingenium, et dicitur de eo qui liberalis et minimè ſervilis ingenii ſit. Exemplo ſit Juvenalis :

Ingenui *vultus, puer,* ingenuique *pudoris,*
Sat. xi. 154.

Preces ingenuæ igitur ſunt quæ ex animo *ingenuo* proferuntur.

AUDIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *Audivit.*

IMPIGER] Hic adverbialiter dicitur pro *impigrè*; ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

2. PETII] Dixit per *Syncopen* pro *Petivi.*

RECRUDUIT] *Recrudeſco* propriè de vulneribus dicitur, quæ agitatione nimiâ, vel male purgatâ, interdum pejora et crudeliora, id eſt, cruda et nova fiunt. Ut apud Ciceronem : *Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa, quæ conſanuiſſe videbantur,* recrudeſcunt, *Fam.* iv. 6.

3. IMPLEVI QUESTIBUS AURAS] Dicitur *auras* pro *aere,* ut Pſal. i. 3. *Felicibus auris.*

4. ORA] Dixit *ora* in plurali numero, per *Heteroſin,* pro *os* in ſingulari.

6. PLECTRA] *Plectrum* hîc ponitur pro ipſa lyra, per *Metonymiam,* ut Pſal. xlix. 4. *Plectro.*

7. SUBTRAHIT ORA] *Ora* dixit pro *vultum,* ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

8. CLEMEN-

8. Illius an ſumptis fugit Clementia pennis?
An data ſunt agili vota ferenda Noto?
9. Priſcus an ex animo favor eſt eraſus? Amoris
An teneri famulis obſtruit ira fores?
10. Hæc ego: ſed mentem querulo malus abſtulit error:
Nunc recolam dextræ facta priora tuæ:
11. Hæc mihi ſuccurrent annalibus eruta priſcis:
Jugiter hæc repetet mens pia, lingua canet.
13. Sunt operum fideique tuæ ſacraria teſtes:
Nec tibi par ſuperâ regnat in arce Deus.
14. Inclyta fulmineam comitant miracula dextram:
Et majeſtatis conſcia terra tuæ eſt.

15. Tu,

INTERPRETATIO.

8. *Num Miſericordia illius, ſumpſit alas et aufugit? Num* mea *vota tradita ſunt celeri vento auferenda?* 9. *Num priſtina gratia deleta eſt ex* animo illius? *Num ira* ſuis *ſervis occludit januam teneri* amoris? 10. *Hæc ego* ſenſi: *ſed pravus error ademit intellectum a me querulo: Nunc reminiſcar priſca geſta tuæ dextræ.* 11, 12. *Hæc tracta ex antiquis annalibus ſubvenient mihi: Meus pius animus perpetuò iterabit, lingua* perpetuo *cantabit hæc.* 13. Tua *ſanctuaria ſunt teſtes* tuorum *operum et tuæ fidei: nec Deus regnat æqualis tibi in excelsâ arce.* 14. *Inſignia miracula comitantur* tuam *fulminantem dextram: et terra eſt teſtis tui numinis.*

ANNOTATIONES.

8. CLEMENTIA] Ponitur hîc *Clementia* perſonaliter per *Proſopopœiam*, ut Pſal. i. 1. *Impietas.*

VOTA FERENDA NOTIS] De hac proverbiali locutione vide Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulere* Noti.

10. HÆC EGO] Subauditur *dixi, ſenſi*, vel ejuſmodi verbum. Qualia multa paſſim apud autores occurrunt exempla, ut apud Virgilium:

Hæc ſecum: mene incepto deſiſtere victam, Æn. i. 41.
Cantando tu illam? —— Ecl. iii. 25.
—— *Et tantos audetis tollere montes?*
Quos ego ———— *Æn.* i. 139.

11. ANNALIBUS] *Annales* nomen ab *annuus* derivatum. Inter *Annales* et hiſtoriam hoc intereſt: Hiſtoria eſt eorum temporum quæ vel vidimus, vel videre potuimus; dicta ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, id eſt, *videre*. *Annales* vero ſunt eorum annorum et temporum quæ ætas noſtra non novit. Alii volunt Hiſtorias eſſe rerum geſtarum vel expoſitionem, vel demonſtrationem, vel quo alio nomine id dicendum eſt: *Annales* verò eſſe, quum res geſtæ plurium annorum, obſervato cujuſque anni ordine, deinceps componuntur. Fatendum vero utramque vocem promiſcuè uſurpari.

14. DEXTRAM] Per *Syncopen* dixit pro *Dexteram.*

15. Tu, Deus! Iſacidis, invicto robore cinctus,
Dempſiſti Pharii barbara vincla ſoli.
16. Te mare conſpecto tremuit, fluctuſque profundi;
Protinus et poſitis obſtupuêre minis.
17. Nubibus e ruptis, imbres cecidêre ſonori;
Actaque præcipiti turbine grando ruit.
18. Fulmina terrebant, et mixta tonitrua flammis;
Et tremuit ſubito concita terra metu.
19. Tu mare calcâſti; tua ſed veſtigia delens
Obruit hoſtiles unda reducta rotas.
20. Auſpice te, ſacras Moſes cum fratre phalanges
Duxit, ut errantes per juga paſtor oves.

INTERPRETATIO.

15. O *Deus! tu ſeptus inſuperabili potentia ademiſti Iſraelitis barbaras catenas Ægyptiæ terræ.* 16. *Mare tremuit cum te conſpexiſſet, et profundi fluctus* tremuere; *et attoniti ſunt comminationibus* ſuis *ſine mora depoſitis.* 17. *Imbres ſonantes effundebantur e diſruptis nubibus; et grando agitata impetuoſo turbine decidit.* 18. *Fulmina* tua, *et tonitrua mixta flammis terrorem injecerunt; et terra commota repentino timore tremuit.* 19. *Tu calcaſti mare; ſed unda reflua abolens tua veſtigia merſit rotas hoſtium.* 20. *Te favente, Moſes cum* ſuo *fratre, duxit ſacra agmina, ut paſtor* ducit *devias oves per montes.*

ANNOTATIONES.

15. PHARII SOLI] Id eſt, *Ægyptii ſoli:* ut ſupra dictum ad Pſal. lxxiv. 13. *Pharios.*
VINCLA] Per *Syncopen* pro *Vincula.*
CALCASTI] Per *Syncopen* ponitur pro *Calcaviſti.*
19. ROTAS] Per *Synecdochen* dicitur pro *Currus.*
20. PHALANGES] De hac voce vide Not. in Pſal. iii. 1. *Phalanges.*

LXXVIII.

SACRA cohors! monitis reſera cœleſtibus aures;
Et memori voces mente reconde meas.

2. Merſa

INTERPRETATIO.

1. O *ſancte cœtus! aperi aures* tuas meis *cœleſtibus admonitionibus; et repone mea verba in tenaci memoria.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus,* cujus ſummæ partes ſunt quatuor; *Exordium,* quatuor primis verſibus; *Propoſitio,* inde ad verſum decimum ſecundum; *Narratio,* inde ad ſexageſimum octavum; et *Concluſio,* inde ad finem uſque.
1. SANCTA COHORS] De voce *Cohors,* vide Not. in Pſal. xxxiii. 1.

2. ORA-

2. Merſa diu tenebris populis oracula pandam;
Omnibus et priſci temporis acta canam.
3. Auribus acceptas, et, quas bene novimus omnes,
Res loquar, et ſancti quæ memorâſtis avi!
4. Abſit ut hæc ſeros celemus facta nepotes,
Miraque pollenti parta tropæa manu.
5. Jura ſuo populo Dominus, legeſque perennes,
Pactaque perpetuò commemoranda dedit.
6. Juſſit ut hæc ſoboli pietas et cura parentum
Proderet, et ſeclis ſecla priora novis.
7. Sic Deus agnoſci, ſic ſpem fulcire piorum,
Sic populum voluit, quò jubet ille, ſequi.
8. Cura fuit, legum detrectans fræna rebelles
Æmula poſteritas ne ſequeretur avos:
Mens illis diſtorta fuit, nec cura, nec ullus
Numinis in bruto pectore ſenſus erat.

9. Cur

INTERPRETATIO.

2. *Patefaciam populis oracula diu obruta tenebris, et cantabo omnibus geſta priſtini temporis.* 3. *Eloquar* res *auditas* noſtris *auribus, et quas* nos *omnes bene ſcimus, et quæ* vos, *ſancti* noſtri *majores! prodidiſtis memoriæ.* 4. *Avertat Deus ut celemus hæc geſta a ſeris* eorum *poſteris, et miranda tropæa acquiſita potenti* Dei *manu.* 5. *Dominus dedit ſtatuta ſuo populo, et ſempiternas leges, et fœdera ſemper reducenda in memoriam.* 6. *Præcepit ut pietas et cura parentum traderet hæc* ſuæ *proli, et priora æva recentibus ſeculis.* 7. *Ita Deus voluit* ſe *agnoſci, ita* voluit *ſuſtentare ſpem piorum, ita* voluit *populum ſequi* ſeſe *quocunque ille vocat.* 8. *Solicitus fuit, ne poſteritas imitatrix* majorum, *rejiciens habenas legum, ſequeretur* ſuos *rebelles avos: Illi habebant animum perverſum, nec habebant rationem, nec ullum ſenſum numinis in* ſuo *ſtupido corde.*

ANNOTATIONES.

2. ORACULA] Conſule de hac voce Not. in Pſal. xlix. 4. *Oracula.*

CANAM] *Canère* de vatibus et oraculis dicitur, et idem ſignificat quod *prædicere* vel divinare; ut apud Virgilium:

—— *Gallos in limine adeſſe* canebat,
Æn. viii. 656.

Et quia *cano* tribuitur vatibus oraculiſque, inde, qui ſanctas et venerabiles res atque divinas docendo proponunt, auguſtiore veluti verbo, *canere* dicuntur, non dicere. Ita Boethius cum *Lib.* iii. in finem uſque diſputationem philoſophiæ de Deo et ejus bonitate retuliſſet, quartum his verbis auſpicatur: *Hæc cum Philoſophia leniter ſuaviterque* ceciniſſet, etc.

3. MEMORASTIS] Per *Syncopen* pro *Memoraviſtis.*

4. TROPÆA] De voce *Tropæa* vide Not. in Pſal. xx. 5.

6. SECLIS SECLA] Per *Syncopen* pro *Seculis, ſecula.*

9. PHA-

9. Cur tribus Ephræmi, gravidis incincta pharetris,
Terga dedit, primæ cùm cecinêre tubæ?
10. Scilicet infandis violârat fœdera dextris,
Spreverat et Domini juſſa tremenda ſui:
11. Merſerat et tenebris ſuperi miracula Regis,
Totque triumphatos, hoc præeunte, duces.
12. Quem fugiunt, coram proavis, quæ Conditor orbis
Edidit ad portas, barbare Nile! tuas?
13. Hîc mare diſſecuit, cumulataque murmure ſacro
Æquora ſecurum pandere juſſit iter.
14. Sol jubar ut pandit, rexit veſtigia nubes;
Noctis et in tenebris prævia flamma fuit.
15. Fluxit et e ſilicum venis arentibus humor;
Cotis et e medio flumina dulcis aquæ:

17. Non

INTERPRETATIO.

9. *Cur tribus Ephraimi, armata plenis pharetris, verſa eſt in fugam, cum buccinæ primùm ſonuere?* 10. *Nempe quia ruperat* illius *pacta ſceleſtis dextris, et contempſerat verenda mandata* ſui *Domini.* 11. *Et obruerat tenebris miracula excelſi Regis, et tot duces de quibus triumphaverat, illius ductu.* 12 *Quem latent* ea miracula, *quæ Creator mundi exhibuit, coram* illorum *majoribus, ad tua oſtia, o barbare Nile?* 13. *Hîc diffidit mare, et juſſit aquas collectas religioſo fremitu patefacere tutam viam.* 14. *Ut primum ſol aperuit* ſuum *jubar, nubes direxit* eorum *greſſus; et ignis præibat* iis *inter tenebras noctis.* 15, 16. *Et liquor manavit ex aridis venis ſilicum; et rivuli dulcis aquæ* manarunt *e media cote.*

ANNOTATIONES.

9. PHARETRIS] Vide Not. in Pſal. xxv. 19. *Pharetratas.*

10. VIOLARAT] Per *Syncopen* dicitur pro *Violaverat.*

DEXTRIS] Per *Syncopen* pro *Dexteris.* Vide Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

12. BARBARE NILE] *Nilus* Ægypti fluvius, a novo inferendo luto ſic dictus, nam *Nilum* dici volunt quaſi νέαν ἰλὺν, hoc eſt, novum trahentem limum, quo oblimet Ægyptum et oppleat. Eſt ſeptem oſtiis celebris. Unde Virgilius:

Et ſeptem gemini *turbant trepida* oſtia Nili, *Æn.* vi. 800.

Naſcitur in monte inferioris Mauritaniæ, deinde condit ſe itinere aliquot dierum, rurſumque erumpit in Mauritaniâ Cæſarienſi. Iterum arenis receptus per deſerta viginti dierum ſpatio fertur ad proximos Æthiopas, et denuo profilit fonte, qui Niger dicitur. Denique ſeptem oſtiis fertur in Mare Ægyptium.

15. COTIS] *Cos* lapis quo cultri acuuntur; ſed ponitur etiam pro quovis ſaxo aſpero atque abrupto. Ita Virgilius:

Nunc ſcio quid ſit amor. Duris in cotibus *illum,* Ecl. viii. 43.

17. Non tamen abſtinuit ſcelerum gens impia, rupes
Inter inacceſſas, et loca ſenta ſitu.
18. Mente nefas meditans, accendit Numinis iras;
Ingluvies epulas dum petit atra novas:
19. Inque Deum linguas acuens, in finibus iſtis,
Delicias populo quas, ait, ille dabit?
20. Elicuit ſaxis latices; an munera farris,
Et, quas appetimus, proferet inde dapes?
21. Talibus accenſus rerum Deus Arbiter, iræ
Strinxit in Iſacidas tela timenda ſuæ:
22. Scilicet hæc ſuperûm gens eſt diffiſa Parenti,
Illius et nihili perfida duxit opem.
23. Ille tamen nubes reſeravit, et horrea cœli;
Unde pluit liquidis æmula manna favis.
24. Deſuper irrorans meſſes ſuffecit Olympus;
Omnibus Angelicas præbuit ille dapes.

25. His

INTERPRETATIO.

17. *Attamen prava* iſta *progenies non abſtinuit a ſceleribus, inter invia ſaxa, et loca horrida ſqualore.* 18. *Excogitans nequitiam animo, excitavit iram Dei; dum fœda* illius *gula poſcit novas dapes:* 19. *Et acuens linguam* ſuam *contra Deum, ait, quas lautitias præbebit ille populo ſuo in iſtis regionibus?* 20. Ille *eduxit aquas e rupibus; Num* ille *producet inde dona frumenti, et cibos quos exoptamus?* 21. *Deus judex mundi inflammatus talibus* dictis, *eduxit metuenda ſpicula ſuæ iræ contra Iſraelitas:* 22. *Quippe hæc gens fidem non habuit Patri Cœlitum, et perfidioſe floccifecit illius auxilium.* 23. *Attamen ille aperuit nubes, et granaria cœli; unde manna ſimilis fluidis favis deplnit.* 24. *Cœlum rore diſtillans ſupernè ſuppeditavit meſſes; ille largitus eſt omnibus Angelicos cibos.*

ANNOTATIONES.

17. ABSTINUIT SCELERUM] Eſt conſtructio Græca, qualia multa paſſim occurrunt exempla, ut in *Horatio:*

—— Deſine *mollium tandem* querelarum,
2 Car. ix. 17.

LOCA SENTA SITU] Exemplo præivit Virgilius:

Per loca ſenta ſitu *cogunt noctemque profundam,* Æn. vi. 462.

De voce *ſenta* vid. Not. in Pſal. xvi. 11. *Loca ſenta. Situs* eſt caries, mucor, ſqualor, ex humore parietibus adhæreſcens.

18. NUMINIS IRAS] Eſt pluralis pro ſingulari, ut in Pſal. x. 13.

INGLUVIES ATRA] Conſule Not. in Pſal. x. 10. *Atram ingluviem.*

20. ELICUIT SAXIS LATICES] De voce *latices* vid. Not in Pſal. xxxvi. 9. *Vitales latices.*

21. TELA] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

22. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Superorum.*

PERFIDA DUXIT] *Perfida* hîc ponitur per *Enallagen* pro *perfide.*

24. SUFFECIT OLYMPUS] De *Olympo* pro cœlo vid. Not. in Pſal. xlix. 15. *Rector Olympi.*

25. LIGU-

25. His epulis populum Dominus cumulavit ab alto:
Quæque ligurivit fercula quiſque tulit.
26. Illius imperio, volucres hinc impiger Eurus,
Ponè ruens, caſtris intulit, inde Notus:
27. Si numeres, non tot vallatur littus arenis;
Plura nec æſtivus corpora pulvis habet.
28. Agminis aligeri circùm tentoria nubes
Decidit, et patulas texit ubique vias.
29. Talibus ingluviem gens hæc devota ſaginæ
Pavit, et optatus venit in ora cibus.
30. Creſcebat ſcelerata fames; ſemeſaque fruſta
Faucibus hærebant, cùm Deus ultor adeſt.
31. Ille ſaginatos, odio ſtimulatus et irâ,
Obruit Iſacidas, Iſacidûmque duces.
32. Non tamen hæc populi mutant miracula mentes:
Nempe ſacris monitis derogat ille fidem.
33. Ergò Dei juſſu gens hæc evanuit omnis,
Inter et ærumnas concidit ante diem.

34. Tot

INTERPRETATIO.

25. *Dominus ab alto oneravit populum* ſuum *his conviviis: et unuſquiſque reportavit edulia quæ appetivit.* 26. *Ab unâ parte agilis Eurus prorumpens a tergo induxit alites in caſtra, juſſu illius, ab alterâ Auſter:* 27. *Si numeres, littus non cingitur tot arenis; nec pulvis æſtivo tempore habet plura corpuſcula.* 28. *Nubes alati gregis lapſa eſt circa* eorum *tabernacula, et ab omni latere operuit latas vias.* 29. *Hæc gens dedita ventri ſaturavit gulam talibus, et cibus deſideratus venit in* ſua *ora.* 30. *Improba eſuries augebatur; et ſemeſæ offæ adhærebant gutturi, cum Deus advenit punitor.* 31. *Ille incitatus odio et ira, evertit Iſraelitas pinguefactos, et duces Iſraelitarum.* 32. *Attamen hæc miracula non mutant animos populi: nam ille detrahit fidem ſacris admonitionibus.* 33. *Ergo tota hæc gens deleta eſt imperio Dei, et interiit acerbâ morte in mediis angoribus.*

ANNOTATIONES.

25. LIGURIVIT] *Ligurire* dicitur, qui eleganter et more ſenum, multo faſtidio ſuaviora quæque deguſtat; ἀπὸ τῦ λιγυρῦ, quod ſecundum Græcos *ſuave* intelligitur. *Ligurire* rem aliquam dicitur pro appetere. Ut videre eſt apud Ciceronem: *Itaque cum quidam de collegis noſtris agrariam curationem* ligurirent, *Fam.* xi. 21.

26. NOTUS] Vide Not. in Pſal. i. 4. *Notus.*

28. AGMINIS ALIGERI] Ita Virgilius:

——— *turbamque ſonantem*
Agminis aligeri ——— Æn. xii. 629.

29. DEVOTA SAGINÆ] *Sagina* eſt cibus quo quis pinguis efficitur, teſte Juvenale:

——— *genialis agatur*
Iſte dies, propera ſtomachum laxare ſaginis, *Sat.* iv. 67.

31. ISACIDUM] Dixit per *Syncopen* pro *Iſacidarum.*

33. ANTE DIEM] De hac locutione vide Not. in Pſal. lv. 23. *Ante diem.*

34. Tot mala perpeſſus rediit, vigilique labore
Divinam populus poſcere cœpit opem:
35. Tum ſubiit, quoties, cœleſti tectus aſylo,
Spreverit inſtantem depuleritque necem.
36. Impia ſed blandæ demens mendacia linguæ,
Verbaque fundebat byſſina texta dolo.
37. Blanditias inter medias mens neſcia recti,
Immemor et ſancti fœderis uſque fuit.
38. His tamen ignovit Deus, et quas ſumpſerat iras
Exuit, ultrices abſtinuitque manus:
39. Scilicet humanæ ſubiit ſors lubrica vitæ,
Æmula quæ venti, non reditura, fugit.
40. Irritata Dei quoties patientia victa eſt,
Invia dum populus per loca ferret iter?
41. Crevit et impietas, brevibus comprendere metis
Cùm majeſtatem Numinis auſa fuit.

42. Mentibus

INTERPETATIO.

34. *Populus paſſus tot calamitates rediit* ad Deum, *et cœpit orare divinum auxilium ſedulo ſtudio.* 35. *Tum venit in mentem, quoties munitus cœleſti præſidio, contempſerit et propulſaverit imminentem mortem.* 36. *Sed inſanus emiſit nefaria mendacia adulantis linguæ, et mollia verba immixta fraude.* 37. *Animus* illius *alienus* erat *a rectitudine in mediis adulationibus, et ſemper fuit obliviosus ſancti pacti.* 38. *Sed Deus dedit his veniam, et depoſuit iras quas conceperat, et retinuit* ſuas *vindices manus:* 39. *Quippe quia fluxa conditio humanæ vitæ venit ei in mentem, quæ* vita *evaneſcit inſtar venti nunquam reverſura.* 40. *Quoties patientia Dei laceſſita ſuperata eſt, dum populus faceret iter per inacceſſa loca?* 41. *Et impietas* illius *aucta eſt, cum audebat includere potentiam Dei* intra *arctos fines.*

ANNOTATIONES.

36 DEMENS — FUNDEBAT] Eſt adjectivum per *Enallagen* adverbialiter ſumptum.

VERBA BYSSINA] *Byſſinum* ex *byſſo* factum; *byſſus* autem genus lini ſubtiliſſimi et pretioſi. *Byſſina verba* metaphoricè dicuntur mollicula et blanda quæ facilè ferant delicatulæ aures, quales ferè ſunt regum: qui ut *byſſinis* et mollibus veſtimentis induuntur, ita *verbis byſſinis* compellari ſolent.

TEXTA DOLO] *Metaphora* ſumpta ab arte textoria; quo modo ſtamini trama, ita byſſinis eorum verbis dolus intexitur.

38. SUMPSERAT IRAS] *Iras* in plurali numero dixit pro *iram* per *Heteroſin*, ut Pſal. x. 13. *Iras.*

39. SUBIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *ſubivit.*

41. COMPRENDERE] Dixit per *Syncopen* pro *comprehendere.*

METIS] Vid Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*; vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

42. ALMA

42. Mentibus exciderant ſuperæ miracula dextræ,
Et libertatem quæ dedit alma dies.
43. Nec ſubeunt animos Phariis quæ nuper in oris,
Inque Soanæo geſta fuêre ſolo.
44. Hîc Peluſiaco manârunt ſanguine rivi;
Nec latices uſquam, qui biberentur, erant.
45. Alta venenatis ſquallebant atria muſcis;
Scandit et auratos lurida rana toros.
46. Bruchus edax ſegetes, vaſtârant arva locuſtæ:
Deciderant uvæ grandine, mora gelu.
48. Grandine percuſſi, validi cecidêre juvenci;
Fulmine lanigeri diſperiêre greges.
49. Numinis incaluit furor, inviſoſque Canopi
Triſtibus eſt Geniis depopulatus agros.
50. Ira ferox ſibi fecit iter; diſcrimine nullo,
Omnibus eroſit viſcera peſtis atrox.

51. Mors

INTERPRETATIO.

42. *Miracula excelſæ dexteræ lapſa ſunt ex animis, et inſignis* illa *dies quæ tulit* ei *libertatem.* 43. *Nec veniunt in animos, quæ recens facta erant in Ægyptiis plagis, et in terra Soanis.* 44. *Hîc rivuli fluxerunt Ægyptio ſanguine; nec uſpiam erant aquæ quæ poſſent bibi.* 45. *Celſæ aulæ ſordebant venenoſis muſcis; et livida rana aſcendit auratos lectos.* 46, 47. *Vorax vermiculus* vaſtaverat *ſata, Locuſtæ exederant agros: Uvæ decuſſæ ſunt grandine, mora* decuſſa ſunt *gelu.* 48. *Robuſti buculi icti grandine procubuere; greges lanati interiere fulmine.* 49. *Atrocitas Dei exarſit, et vaſtavit odioſos agros Canopi per diros Dæmones.* 50. *Ira* illius *atrox aperuit viam ſibi; ſine ullo diſcrimine, crudelis peſtilentia conſumpſit inteſtina omnium.*

ANNOTATIONES.

42. ALMA DIES] De hoc Epitheto *Alma* vide Not. in Pſal. xii. *Alma.*

43. PHARIIS IN ORIS] De voce *Pharius* vid Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios.*

SOANÆO SOLO] Id eſt in Ægypto, ſic dicta a Soane ſive Zoane urbe Antiquæ Ægypti, de qua Num. xiii. 22.

44. PELUSIACO SANGUINE] Id eſt Ægyptio, a *Peluſio* uno ex oſtiis Nili, et civitate in quadam Ægypti parte, quæ Auguſtanica eſt appellata, prope Thebaidem. Hanc urbem condidit Peleus pater Achillis.

MANARUNT] Per *Syncopen* dicitur pro *manaverunt.*

LATICES] Vid. Not. in Pſal. xxxvi. 9. *Vitales latices.*

46. BRUCHUS EDAX] *Bruchus* eſt vermiculus haud diſſimilis locuſtæ, herbas erodens, ſine alis tamen. Dicitur *Bruchus παρὰ τὸ βρύκειν*, a comedendo.

48. DISPERIERE] Dixit per *Syncopen* pro *Diſperivere.*

49. CANOPI] *Canopus* parva inſula eſt Mediterranei Maris, Nili oſtio, quod Canopicum vocant, obvia. Hîc ponitur pro Ægypto, ut etiam apud Juvenalem:

Cum pars Nillacæ plebis, cum verna Canopi, *Sat.* i. 126.

50. OMNIBUS EROSIT VISCERA] Per *Heteroſin* dixit pro *omnium*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

51. MAXI-

51. Mors cita primitias ſobolis, floremque juventæ
Abſtulit, et vires, maxime Nile! tuas.
52. At Deus Iſacidas Phariis eduxit ab oris;
Pandit et inſolitas per loca ſola vias:
Perdius et pernox, inter deſerta ferarum,
Sic ſolet imbelles ducere paſtor oves.
53. Carpſit iter tutum populus, formidine pulsâ;
Cùm Peluſiacos obruit unda duces.
54. Appulit huc tandem, ſacras ubi cernimus aras,
Culminaque æthereâ ſub juga miſſa manu.
55. Gentibus ejectis, Deus illi tecta, lareſque,
Et, diſtincta ſuis finibus, arva dedit.
56. Illa tamen rurſus tentavit Numinis iras,
Fallere jurati fœderis auſa fidem.
57. Rurſus ad ingenium rediit, moreſque priores;
Turbaque perjuris æmula vixit avis:

Cornibus

INTERPRETATIO.

51. *Subita mors rapuit primigenios* eorum *prolis, et florem juventutis, et, o maxime Nile! tuum robur.* 52. *Sed Deus eduxit Iſraelitas ab Ægyptiis finibus; et aperuit* iis *inſuetas ſemitas per ſolitaria loca: Haud aliter paſtor ſolet præire infirmis ovibus, interdiu et noctu inter ſolitudines ferarum.* 53. *Populus fecit ſecurum iter, metu remoto; dum fluctus merſerunt Ægyptios duces.* 54. *Demum venit huc, ubi videmus ſacra altaria, et montes ſub juga miſſos cœleſti* ipſius *manu.* 55. *Deus, poſtquam expuliſſet gentes, largitus eſt illi genti domicilia, et ædes, et agros diviſos per ſuos* proprios *limites.* 56. *Attamen illa iterum ſolicitavit iram Dei, auſa violare fidem pacti in quod juraverat.* 57. *Iterum reverſa eſt ad* ſuam *indolem, et priſtinos mores; et vixit turba ſimilis* ſuis *perjuris majoribus.*

ANNOTATIONES.

51. MAXIME NILE] De Nilo in verſu decimo ſecundo jam dictum.

52. PHARIIS] Vid. Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios.*

DUCERE PASTOR OVES] Paſtores antiquitus viam præibant ovibus; quæ eos ſequebantur, ut milites ducem.

53. CARPSIT ITER] Conſule Not. in Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

PELUSIACOS DUCES] De hac voce *Peluſiacus* ſupra dictum ad verſum quadrageſimum quartum.

OBRUIT UNDA] *Unda* hîc ponitur pro *undæ* per *Heteroſin*, numerus ſingularis nempe pro plurali.

54. SUB JUGA MISSA] De *jugo* vide Not. in Pſal. xlvii. 3. *Juga.*

55. LARESQUE] Conſule Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

56. IRAS] Eſt numerus pluralis pro ſingulari, ut Pſal. x. 13. *Iras.*

57. REDIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *redivit*,

Cornibus adductis, oculos sic decipit arcus,
Et facies subitò, quæ fuit antè, redit.
58. Stulta Superstitio, celsis in collibus, aras
Struxerat, et pictos est venerata Deos.
59. His Deus incensus, populum sibi fœdere junctum
Odit; et exsuperans nescit ira modum.
60. Nec mora, Silonis fugiens sacraria, dixit,
Chara priùs tellus, nunc odiosa, vale!
61. Numinis et testis locuples, et fœderis index,
Præda peregrinis arca sacrata fuit.
62. Dumque suam contra sobolem Deus asperat iras,
Telaque, sacrilego sanguine tinxit humum.
63. Ignibus extincti juvenes cecidêre; puellæ
Festa novis thalamis carmina nemo dedit.

64. Ense

INTERPRETATIO.

Ita arcus fallit oculos, cornibus attractis, et repente forma, quæ fuit antea, revertitur. 58. *Stolida Superstitio erexerat aras in altis tumulis, et coluit pictos Deos.* 59. *Deus his inflammatus, odio habuit populum junctum sibi pacto; et ira* ejus *exundans non servavit mensuram.* 60. *Et sine mora,* Deus *deserens adyta Silonis dixit, Vale, terra antea dilecta nunc invisa mihi!* 61. *Et arca sacra testis gravissima* illius *majestatis et indicium* illius *pacti devenit spolium externorum.* 62. *Et dum Deus acuit spicula et iram contra suam prolem, imbuit solum impio sanguine.* 63. *Juvenes deleti flammis periere; nemo dedit solennia cantica recentibus nuptiis virginis.*

ANNOTATIONES.

redivit, ut infra in versu 59, *nescit* pro *nescivit*.

58. STULTA SUPERSTITIO] A supersite *superstitio* dicta, vitium nempe aniculârum, quæ multis per ætatem superstites sunt, et quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt videri nimis religiosæ, *superstitiosæ* fiunt, et ita delirant. *Superstitio* hîc personaliter sumitur, ut etiam in illo celebri loco Lucretii:

——— Superstitio
Horribili super aspectu mortalibus instans, Lib. i. 66.

60. NEC MORA] Vide Not. in Psal. xxx. 2.

SILONIS SACRARIA] In *Silone* diuturna fuit statio Arcæ, illicque capta fuit a Palæstinis, ut videre est 1 *Sam.* iv. 11. et propterea *Silo* dicitur *Sacraria Dei*.

61. TESTIS LOCUPLES] Id est *testis* bonus et magnæ auctoritatis, quem ipse Cicero gravissimum etiam vocat. Testes ex censu et facultatibus spectantur, quòd homines tenues et egentes facilè pretio ad falsum dicendum adducantur; contra, opulentos homines, dignos quibus credatur putamus.

62. ASPERAT IRAS] Vide Not. in Psal. x. 13. *Iras*.

TELAQUE] De hac voce *tela* vid. Not. in Psal. iii. 6. *Tela*.

64. FUNERA

64. Enſe ſacerdotes periêrunt: nulla ſuperſtes,
Funera quæ fleret conjugis, uxor erat.
65. Mox Deus evigilans æſtum convertit in hoſtes:
Sic fremit a nimio militis ira mero.
66. Foſſaque ſunt illis inhoneſto vulnere terga;
Turpis et æternùm venit in ora pudor.
67. Non tamen indulſit Siloni fœderis arcam;
Sacra nec Ephræmo ſceptra ferenda dedit.
68. Prætulit his Judæ ſobolem, ſanctæque Sionis
Culmina, divini captus amore loci.
69. Sic ſibi templa Deus poſuit contermina cœlo,
Et duraturo tecta coæva ſolo.
70. Jeſſiadenque legens famulum ſibi, linquere caulas
Juſſit, et hirſutos lanigeroſque greges.
71. Protinus huic ſceptrum tribuit; moderator ut eſſet,
Ductor et Abramidûm, qui modò paſtor erat.
72. Præfuit

INTERPRETATIO.

64. *Sacerdotes interempti ſunt gladio: nulla ſuperfuit uxor quæ lugeret mortem* ſui *mariti.* 65. *Protinus Deus experrectus vertit* ſuum *furorem in hoſtes: non aliter ira militis indignatur ex immodico vino.* 66. *Et* illorum *terga ſunt transfixa ignominioſo vulnere; et fœdus pudor venit in vultus æternùm.* 67. *Attamen non gratificatus eſt arcam pacti Siloni, neque dedit ſacra ſceptra geſtanda Ephraimo.* 68. *Antepoſuit his prolem Judæ, et faſtigia ſacræ Sionis, delectatus divino* illo *loco.* 69. *Ita Deus ſtatuit templum ſibi contiguum cœlo, et domicilia coætanea terræ permanſuræ.* 70. *Et eligens filium Jeſſæ ſervum ſibi, juſſit* eum *deſerere ovilia, et hirtos et lanatos greges.* 71. *Mox præbuit ſceptrum huic; ut is, qui erat nuper opilio, eſſet rector et dux Iſraelitarum.*

ANNOTATIONES.

64. FUNERA QUÆ FLERET CONJUGIS] Quia ut *jugi*, ſic matrimonii quoque onera pariter ferenda ſunt; hinc factum ut *jugi* vocabulum, et ea quæ a *jugo* veniunt, ad matrimonium et ad res matrimoniales paſſim transferantur.

65. FREMIT — MILITIS IRA] Id eſt, *fremit iratus miles*, per Figuram quæ dicitur *Hendiadyoin*, de qua vide Not. in Pſal. ii. 9. *Sceptro ferroque.*

66. FOSSA SUNT ILLIS] Illis hîc dicitur pro *illorum* per *Antiptoſin*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

ORA] Per *Synecdochen* pro *vultus*, ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

67. INDULSIT] De hoc verbo vide Not. in Pſal. iii. 8. *Indulges.*

SCEPTRA] Pro *Sceptrum* per *Heteroſin* pluralis numeri pro ſingulari; ut Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

68. SIONIS] De *Sione* conſule Not. in Pſal, ii. 6. *Sioni.*

70. HIRSUTOS LANIGEROSQUE GREGES] Eſt Periphraſis pro hircis et ovibus.

71. ABRAMIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Abramidarum.*

72. PRU-

72. Præfuit hic regno; vigil et Prudentia faſces,
Et ſolii Candor cinxit utrumque latus.

INTERPRETATIO.

72. *Hic præſedit regno; et ſedula Prudentia* cinxit illius *faſces, et Integritas* | *ſepſit utrumque latus throni.*

ANNOTATIONES.

72. PRUDENTIA — CANDOR] Per *Proſopopœiam* hîc perſonaliter ſumuntur, ut Pſal. i. 1. *Impietas.*

FASCES] Conſule Not. in Pſal. xlvi. 10. *Faſces.*

LXXIX.

TELLURIS, cœlique Parens, et Rector! agellum
En tibi devotum barbarus hoſtis habet!
En tua flagitiis inceſtat templa nefandis!
Et ruit arx Solymes, et jacet æqua ſolo.
2. Ah! gregis electi depaſcitur ilia vultur;
Dantur et infeſtis membra voranda lupis.
3. Mœnia cæde madent; undat per compita ſanguis:
Oſſa legit nemo; ceſpite nemo tegit.
4. Interea noſtras ridet gens accola clades:
Orbis et opprobrium, ludibriumque ſumus.
5. Ecqua tuas, rerum Genitor! lux finiet iras?
Ignis an in morem perpetis uſque fremes?

6. Numinis

INTERPRETATIO.

1. O *Pater et Moderator cœli et terræ! ecce barbarus hoſtis tenet agrum conſecratum tibi! Ecce polluit tuum templum execrandis ſceleribus! et arx Hieroſolymæ concidit, et jacet complanata humo.* 2. *Ah! vultur exedit viſcera* tui *electi cœtûs; et membra* illius *traduntur devoranda diris lupis.* 3. *Muri irriguntur ſtrage: ſanguis fluit per plateas: nemo colligit oſſa; nemo operit* ea *glebâ.* 4. *Interim gens finitima deridet noſtras calamitates: et ſumus convitium et deriſio orbis* terrarum. 5. O *Pater rerum! quæ dies terminabit tuam iram? an ſemper ſævies inſtar perpetui ignis?*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *flebilis*, conſtans ex tribus partibus; *Narratione*, uſque ad verſum quintum; *Petitione*, ad verſum decimum ſecundum; et *Concluſione*, inde ad finem uſque.

1. INCESTAT TEMPLA] Ita Virgilius:
——— *totamque* inceſtat *funere claſſem*,
Æn. vi. 150.

SOLYMES] De *Solyma* vel *Solyme* vid. Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

5. LUX] Ponitur hîc pro dies per *Metonymiam*; ut Pſal. xxxiv. 21. *Optata luce.*

FINIET IRAS] *Iras* hîc ponitur pro *iram* per *Heteroſin* pluralis numeri pro ſingulari, ut Pſal. x. 13.

6. Numinis ignaros, et te qui poſcere votis
Detrectant, iræ fac documenta tuæ.
7. Segregis in populi jugulum, manus impia ferrum
Merſit, et eſt ſacros depeculata lares.
8. Mille modis premimur: tu quæ patravimus olim
Dele animo, promptam lenis et adfer opem.
9. Aſſere ſemineces, et nævos elue; laudes
Nominis ut celebrent terra fretumque tui.
10. Cur mala progenies ſic ſecum muſſitat, illud,
Quod colit Abramidûm natio, numen ubi eſt?
Ultor ades, populoque tuo ſpectante, rebelles
Obrue, qui noſtro ſanguine tela linunt.
11. Suſcipe captivi gemitus, mortiſque propinquæ
Impia pollenti vincula ſolve manu.
12. Te quibus adſperſit ſacræ gens accola terræ
Probra, Parens rerum! multiplicata refer.
13. Hôc tibi ſolennes reddet pro munere grates
Grex pius, et laudes concinet uſque tuas.

INTERPRETATIO.

6. *Fac* eos, *qui ſunt ignari tuæ majeſtatis, et qui recuſant invocare te votis, exempla tuæ iræ.* 7. *Nefaria manus adegit gladium in fauces populi* tui *ſelecti, et ſpoliavit ſacras ædes.* 8. *Vexamur mille viis: tu erade animo* tuo *quæ dudum fecimus, et propitius adfer* nobis *celerem opem.* 9. *Vindica nos ſemianimes, et ablue* noſtras *maculas; ut terra et mare celebrent laudes tui nominis.* 10. *Cur prava ſtirps ita muſſat ſecum, Ubi eſt ille Deus quem gens Iſraelitarum veneratur? Accede vindex, et, coram populo tuo, everte contumaces, qui tingunt* ſua *ſpicula noſtro cruore.* 11. *Accipe ſuſpiria captivi, et rumpe nefarias catenas inſtantis mortis* tuâ *validâ manu.* 12. O *Pater mundi! retribue convitia aucta quibus natio vicina ſanctæ terræ calumniata eſt te.* 13. *Pius cœtus rependet tibi feſtas gratias pro iſthoc beneficio, et ſemper cantabit tuas laudes.*

ANNOTATIONES.

7. DEPECULATA] *Depeculari* a *peculio* deductum verbum, ſignificat propriè, ea quæ ad rempublicam, ſive principem, ſive ſacra pertinent, furari.

LARES] Vide Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

8. LENIS] Hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *lene*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

9. FRETUMQUE] De *freto* conſule ſupra Not. in Pſal. xxx. 6. *Freta.*

10. ABRAMIDUM] Per *Syncopen* dixit pro *Abramidarum.*

TELA] Vide Not in Pſal. iii. 6. *Tela.*

13. GREX PIUS] De voce *Grex* vid. Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

LXXX.

ADFER opem, Solymæ Paſtor! cui luce coruſcâ
Spiritus hinc ales cingit et inde latus.
2. Prome jubar, vireſque tuas, ſpectante Manaſſâ,
Et patris Ephræmi, Benjaminique tribu.
3. Arbiter armorum! palantes collige; vultum
Redde tuum; vitam protinus ille dabit.
4. Quò furor uſque tuus, belli, Pater optime, Præſes!
Noſtra dabit levibus vota ferenda Notis?
5. Tu lachrymis epulas, lachrymis tu mixta dediſti
Pocula; nec fuit his meta moduſve malis.
6. Impia, quas patimur, riſit vicinia clades;
Motaque de ſpoliis rixa moleſta fuit.

7. Arbiter

INTERPRETATIO.

1. O *Paſtor Hieroſolymæ! cujus latus utrinque alatus ſpiritus circumdat ſplendido lumine, adfer* nobis *auxilium.* 2. *Exere fulgorem, et potentiam tuam, in conſpectu Manaſſæ, et tribus patris Ephraimi et Benjamini.* 3. O *judex armorum! congrega* nos *diſſipatos: reſtitue tuum vultum; ille ocyus præbebit* nobis *vitam.* 4. *Optime Pater, Moderator belli! quamdiu tua indignatio tradet noſtras preces auferendas celeribus ventis?* 5. *Tu* dediſti nobis *dapes* mixtas *fletibus, tu dediſti pocula mixta fletibus; neque hæc mala habuere terminum vel menſuram.* 6. *Sceleſta vicinitas deriſit calamitates quas ferimus; et importuna lis orta fuit de ſpoliis* noſtris.

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, diſtinctus in tres partes; prima eſt *Propoſitio*, a verſu primo ad quartum; ſecunda, *Expoſtulatio*, a verſu quarto ad nonum; tertia *Petitio*, inde ad finem uſque.

1. SOLYMÆ] Vid. Not. in Pſal. ix. 14. *Solymæ.*

SPIRITUS ALES CINGIT] Alludit ad *Shechinah* ſive ſymbolum gloriæ divinæ ſuper arcam et propitiatorium exhibitum, inter effigies duorum principum angelici ordinis.

2. SPECTANTE MANASSA] In Iſraelitarum profectionibus, tribus Ephraimi, Manaſſæ, et Benjamini proximè ſequebantur arcam fœderis, *Num* xi. ob quam cauſam de his ſolummodo hîc loci fit mentio.

4. VOTA FERENDA NOTIS] De hac locutione vid Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulere Noti.*

TU LACHRYMIS——LACHRYMIS TU] Notetur hîc Figura quæ dicitur *Epanalepſis* in voce *tu*, per quam prior vox ſententiæ poſterior repetitur; ut in Virgilio:

Multa *ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa*, Æn. i. 754.

Et etiam *Anaphora* in voce *Lachrymis.*

POCULA] Ponitur hîc *pocula* pro vino in *poculo*, per *Metonymiam, continens* nempe pro *contento*, ut Pſal. lx. 3. *Pocula.*

META] Vid. Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

7. Arbiter armorum! palantes collige; vultum
Redde tuum; vitam protinus ille dabit.
8. Gentibus exciſis, hîc vinea floruit, arvis
Quam tua de Phariis tranſtulit antè manus.
9. Auſpice te, Solymæ radices fixit in oris
Altiùs, et multo palmite texit humum.
10. Pampinus apricis induxit collibus umbras:
Sic viret in Libani cedrus amœna jugis.
11. Hinc erat Euphratis gelidæ contermina ripæ;
Æquoreis illinc brachia junxit aquis.
12. Cur, Deus! hanc ſeptis viduas? cur, ſepibus altis
Orba, viatorum carpitur illa manu?
13. Sævus aper vites violavit dente novellas;
Et rabidis uvæ præda fuêre feris.
15. Ergò redi, viteſque tuas de ſede ſupremâ
Protege, victrici qui regis arma manu.

15. Quam

INTERPRETATIO.

7. *Judex armorum! congrega nos diſſipatos: reſtitue tuum vultum! ille ocyus dabit vitam.* 8. *Cum eradicaſſes gentes, vinea floruit hîc, quam tua manus antea traduxit ex Ægyptiis agris.* 9. *Te favente, fixit* ſuas *radices altiùs in finibus Solymæ, et operuit ſolum copioſis ſurculis.* 10. *Pampinus diffudit umbras per tumulos ſoli expoſitos: non aliter pulchra cedrus viget in verticibus Libani.* 11. *Ab unâ parte vicina erat algidæ ripæ Euphratis, ab alterâ conjunxit* ſua *brachia aquis marinis.* 12. *O Deus! cur ſpolias hanc vallis? cur illa, privata celſis ſepimentis, decerpitur manu prætereuntium?* 13. *Ferox aper læſit teneras vites dente; et racemi devenêre ſpolium furioſis feris.* 14. *Ergò revertere, et defende tuas vites de* tuo *altiſſimo throno,* tu *qui moderaris arma victrici manu.*

ANNOTATIONES.

8. PHARIIS ARVIS] Vide ſupra Not in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios.*

9. SOLYMÆ] Vid. Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

MULTO PALMITE] *Palmes* proprie eſt vitis ſurculus: nempe lignum illud quod ex ipſa ſtirpe quotannis emergit, et gemmas producit, quæ deinde in virgulas abeunt, et palmæ cujuſdam digitos faciunt.

10. PAMPINUS] Significat folium vitis, vel ramuſculum virentem.

LIBANI] De monte *Libano* vid. Not. in Pſal. xxix. 5. *Libani.*

APRICIS] *Apricus* homo, aut *aprica* avis, eſt ſole gaudens; *apricus* locus, ſole calens, quod eſt opaco et abdito contrarium. *Apricus* dicitur a Græco φείκη, quaſi ἄνευ φείκης, i. e. *ſine horrore*, videlicet frigoris.

11. EUPHRATIS] De *Euphrate* conſule Not. in Pſal. lxxii. 8. *Vagus Euphrates.*

12. CUR, DEUS——CUR SEPIBUS] Eſt *Anaphora* in voce *cur*, ut etiam in verſu decimo quinto in voce *quam.*

16. IGNISQUE

15. Quam tua conſevit, quam fovit dextera, curæ
Sit tibi votivo vinea fœta mero.
16. Hanc populant igniſque vorax, ferrumque: furoris
Præda ſumus miſeri materieſque tui.
17. Tu tibi ſelectos ultrici protege dextrâ,
Viribus invictis quos tuus auxit amor.
18. Redde tuis vitam: ſic, quò tu juſſeris, omnes
Ibimus; et laudes vox canet una tuas.
19. Arbiter armorum! palantes collige; vultum
Redde tuum; vitam protinus ille dabit.

INTERPRETATIO.

15. *Vinea, repleta vino* tibi *devoto, quam tua dextera plantavit, quam aluit, ſit tua cura.* 16. *Tum edax ignis, tum enſis deprædantur hanc:* nos *infelices ſumus præda et fomes tui furoris.* 17. *Tu defende* tuâ *ultrici dexterâ ſelectos tuos, quos tuus amor ampliavit inſuperabili potentiâ.* 18. *Reſtitue vitam tuis: ita* nos *omnes ibimus, quò tu mandaveris; et una vox cantabit tuas laudes.* 19. *Judex armorum! congrega nos diſſipatos: reſtitue tuum vultum; ille ocyus præbebit nobis vitam.*

ANNOTATIONES.

16. IGNISQUE——FERRUMQUE] Copula *que* hîc geminatur, et quidem redundat, per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum——Dominumque.*

17. DEXTRA] Dicitur hîc *dextra* per *Syncopen* pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

LXXXI.

QUISQUIS es, autorem vitæ ſuper æthera lætus
Effer; et Iſacidûm carmina pange Deo.

2. Sidera

INTERPRETATIO.

1. *Quicunque es, alacriter extolle auctorem vitæ ſuper cœlos; et compone cantica Deo Iſraelitarum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *didactici*, continens primo *Exordium*, a verſu primo ad quartum; deinde *Narrationem*, inde uſque ad verſum decimum tertium; poſtremo *Concluſionem.*

LÆTUS EFFER] *Lætus* hîc adverbialiter ſumitur pro *lætè* per *Enallagen*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

CARMINA PANGE] De hac dictione *carmen pangere* vide Not. in Pſal. ix. 11. *Pangite.*

2. Sidera vox feriat; jungantur nablia voci,
Et fidibus teneræ plectra canora lyræ.
3. Clange tubâ, dum luna ſilet contermina ſoli;
Feſtus erat ſanctis patribus ille dies.
4. Hanc tulit Iſacidis legem Deus ipſe Sionis;
Nec populo lux hâc ſanctior ulla fuit.
5. Illa dies indicta fuit, cùm ſancta propago
Liquiſſet Pharii barbara regna ſoli.
6. Huic ego ſuccurri Nili, Deus inquit, ad undas;
Faſce levans humeros, fictilibuſque manus.
7. Obſcurâ de nube tonans, ego, rebus in arctis,
Reſpondi votis; auxiliumque tuli:
Hujus at ingenium populi, moreſque probavi,
Cùm Meribæ querulis ora rigavit aquis.

8. Quiſquis

INTERPRETATIO.

2. Tua *vox pulſet aſtra; nablia aptentur voci, ſonora plectra mollis lyræ aptentur chordis.* 3. *Cane tuba, dum luna adjuncta ſoli deficit; ille dies erat feriatus* noſtris *ſanctis patribus.* 4. *Ipſe Deus Sionis dedit hanc legem Iſraelitis; neque ulla dies fuit magis ſacra populo quàm hæc.* 5. *Illa dies annuntiata fuit, cum ſacra progenies reliquiſſet barbaros fines Ægyptiæ terræ.* 6. *Ego opitulatus ſum huic, inquit Deus, ad aquas Nili; levans humeros onere, et manus figlinis.* 7. *Ego fulminans de tenebroſa nube, reſpondi* illius *precibus, in rebus adverſis; eique opem attuli: ſed expertus ſum indolem et mores hujus populi, cum humectavit ora* ſua *querulis aquis Meribæ.*

ANNOTATIONES.

2. NABLIA] De *nablio* conſule Not. in Pſal. xxxiii. 2. *Nablia.*

FIDIBUS] Genus citharæ quæ et *chordæ. Fides* dicta quod tantum inter ſe chordæ ejus, quantum inter homines *fides*, concordent.

De *Plectro* jam dictum ad Pſal. xlix. 4. *Plectro.*

De *Lyra* vide Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

3. DUM LUNA SILET] Luna *ſilere* dicitur quum non amplius apparet ſuper terram, utpote in interlunio, nobis non lucens. Plin. *Inter omnes vero convenit utiliſſime in coitu ejus ſterni, quem diem alii interlunium, alii* ſilentis lunæ appellant, *lib.* xvi. *cap.* 39.

4. SIONIS] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

LUX] Pro *Dies* per *Metonymiam*, cauſa nempe pro effectu, ut Pſal. xxxv. 21. *Optata luce.*

5. PHARII] Vide de hac voce Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios.*

REGNA] Eſt *Heteroſis* numeri pluralis pro ſingulari, ut Pſal. ii. 6. *Sceptra.*

6. NILI] De *Nilo* vide Notam in Pſal. lxxviii. 12. *Nile.*

FASCE] De *Faſce* pro *onere*, conſule Not. in Pſal. li. 1. *Faſce.*

7. MERIBÆ] *Meriba* nomen loci, prope montem Horebum, ubi ſitientes Iſraelitæ contra ducem ſuum obmurmurarunt; unde nomen habuit, nam *meriba* Hebræis eſt *contentio*, Exod. xvii. 6.

9. NULLA

8. Quiſquis es Iſacidûm! memori mea dicta reconde
Pectore, jurato nec mihi deme fidem.
9. Si mihi das aurem, me præter, vana Deorum
Nulla tibi finges Numina, nulla coles.
10. Te Peluſiaci duxi de carceris umbrâ,
Compede detracto: plus pete, plura dabo.
11. Hæc ego: ſed pelagi ſoboles mea ſurdior undis,
Averſâ monitus reſpuit aure meos.
12. Ergò libidinibus juſſi dare fræna, ſuoque
Quemque rapi genio, conſilioque regi.
13. O utinam noſtris auſcultans vocibus Hebri,
Me duce, poſteritas inſtituiſſet iter!
14. Obvius iviſſem cuneis hoſtilibus, ipſos
Et mea juſſiſſem vincula ferre duces.

15. Hoſtibus

INTERPRETATIO.

8. *Quiſquis es ex Iſraelitis! repone mea verba memori corde, nec detrahe fidem* tuam *mihi per quem juraſti.* 9. *Si præbes aurem mihi, formabis tibi nullas vanas majeſtates Deorum, præter me, veneraberis nullas.* 10. Ego *duxi te de tenebris Ægyptiæ cuſtodiæ, catenis* tuis *demptis: poſce plus, dabo tibi plura.* 11. *Ego hæc* locutus ſum: *Sed mea proles magis ſurda quam fluctus maris, rejecit mea monita averſâ aure.* 12. *Igitur permiſi* ei *remittere habenas cupiditatibus* ſuis, *et ſingulis abduci* ſuâ *indole, et dirigi ſuo conſilio.* 13. *Quàm vellem* ut *poſteritas Hebri, advertens meis verbis, ambulaſſet meo ductu!* 14. *Obſtitiſſem ordinibus hoſtium, et coegiſſem ipſos duces geſtare meas catenas.*

ANNOTATIONES.

9. NULLA — FINGES — NULLA COLES] Eſt *Anaphora* in voce *nulla.*

10. PELUSIACI CARCERIS] De *Peluſiaco* pro *Ægyptio,* vide Not. in Pſal. lxxviii. 43. *Peluſiaco.*

PLUS PETE, PLURA DABO] Hic duplex caſus ejuſdem vocis *plus* in eadem ſententia occurrit; quæ Figura dicitur *Polyptoton* Ut apud Ovidium:

Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat ——— Met. i. 141.

11. HÆC EGO] Subauditur dixi aut ejuſmodi verbum, ut ſupra Pſal. lxxvii. 10.

PELAGI SURDIOR UNDA] De hoc proverbio vide Not. in Pſal. xxii. 3. *Pelagi tu ſurdior unda es.*

12. DARE FRÆNA] Conſule Notam in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

CUNEIS HOSTILIBUS] *Cuneus* eſt inſtrumentum ligneum vel ferreum, quo ad aliquid ſcindendum vel dividendum utimur. Per *Tranſlationem, cuneus* ſumitur pro peditum multitudine in *cunei* formam redacta, quæ cuncta in acie primo anguſtior, deinde latior procedit.

15. HOSTIBUS

15. Hoſtibus illa meis, omnis ſecura ruinæ,
Calcâſſet domino colla ſuperba pede.
16. Terra ferax illi meſſes fudiſſet opimas;
Dulcibus undâſſent aſpera ſaxa favis.

INTERPRETATIO.

15. *Illa, tuta ab omni pernicie, preſſiſſet arrogantes cervices* meorum *hoſtium dominante pede.* 16. *Fœcunda tellus profudiſſet illi copioſas meſſes; dura ſaxa fluxiſſent ſuavibus favis.*

ANNOTATIONES.

15. HOSTIBUS CALCASSET] Eſt *Antiptoſis* caſûs tertii pro ſecundo, ut Pſal. xxxii. 6. *Cui tempeſtivis.*

OMNIS SECURA RUINÆ] De hac conſtructione vide Not. in Pſal. xxxii. 6. *Secura ruinæ.*

CALCASSET] Per *Syncopen* dixit pro *calcaviſſet*, ut in ſequenti verſiculo *undaſſent* pro *undaviſſent.*

LXXXII.

CUM Pater æthereus ſolio conſideret alto,
Purpureos inter ſceptrigeroſque choros:
2. Veſtra cohors, inquit, quò leges proteret uſque?
Et pendet trutinâ faſque nefaſque pari?
3. Legibus armentur tenues, et patribus orbi:
Nec premat imbelles tincta cruore manus.

5. Sic

INTERPRETATIO.

1. *Cùm cœleſtis Pater ſederet* in ſuo *ſublimi throno, inter purpuratos et ſceptrum geſtantes cœtus:* 2. *Quamdiu, inquit, veſtrum concilium calcabit leges? et ponderabit juſtitiam et injuſtitiam ſimili ſtatera?* 3, 4. *Pauperes, et privati patribus muniantur legibus: nec manus imbuta ſanguine opprimat imbecillos.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, conſtans ex *Doctrina*, verſu primo; *Reprehenſione*, uſque ad verſum octavum; et *Precatione*, verſu ultimo.

1. PURPUREOS INTER, etc.] Eſt *Periphraſis* pro *Principibus terræ et regibus*, qui purpurâ indui et ſceptra geſtare imperii inſignia ſolent.

CHOROS] Vid. Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

2. COHORS] Conſule Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

TRUTINA] *Trutina* proprie *Statera*, ſed per *Tranſlationem* ponitur pro *judicio:* Unde penſare pari *trutina* ſignificat eodem examine, vel eadem æſtimatione habere. Ita Horatius:

Si —— *Romani penſantur eâdem*
Scriptores trutinâ —— 2 *Ep.* i. 30.

FASQUE NEFASQUE] Copula *que* hîc redundat, per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, de qua vide Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

3. TENUES] De hac voce vide Not. in Pſal. x. 2. *Tenuem.*

5. CINGITUR

5. Sic ait: aſt illis cæcâ caligine pectus
Cingitur, et lucem mens male ſana fugit:
Hos, ultrix ſcelerum, luxato cardine, tellus
Obruet, in priſcum ſponte relapſa chaos.
6. Hos ego, quos ſceptris decoravi, voce benignâ
Sæpe Deos dixi, progeniemque Dei:
7. Regia ſed raſtris æquabit ſceptra, tyrannis
Et vos cum reliquis mors violenta metet.
8. Tu, Deus! exſurgens, telluri jura miniſtra:
Quos habet hæc populos tu, Pater alme! regis.

INTERPRETATIO.

5. *Sic ait; ſed illorum animus circumfunditur obſcuris tenebris, et mens non ſana declinat lumen: Terra,* ejus *polo diſſoluto, vindex* illorum *criminum, merget hos, ultro recidens in antiquum chaos.* 6. *Ego blando nomine ſæpe vocavi hos Deos, et prolem Dei, quos ornavi ſceptris:* 7. *Sed violenta mors adæquabit ſceptra regum* cum *raſtris* pauperum, *et demetet vos cum cæteris tyrannis.* 8. O *Deus! tu exoriens da leges terræ:* o *benigne Pater! tu gubernas gentes quas hæc continet.*

ANNOTATIONES.

5. CINGITUR ILLIS] Eſt *Antiptoſis* dativi caſus *illis* pro *illorum*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

LUXATO CARDINE] De *cardine* pro *polo* vide Not. in Pſal. xl. 3. *Gemino ſub cardine.*

7. TYRANNIS] De hac voce conſule Not. in Pſal. vii. 2. *Impune tyranni.*

8. ALME] Vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

LXXXIII.

REBUS in adverſis, vocem ne ſupprime; rebus
In deploratis, ne, Deus! uſque file.

2. Gens

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! noli cohibere vocem* tuam, *in rebus adverſis; noli ſemper tacere, in deſperatis rebus.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, continens *Exordium*, verſu primo; *Propoſitionem*, a verſu ſecundo ad nonum; *Imprecationem*, inde ad finem uſque.

1. IN REBUS DEPLORATIS] *Deploratus* is dicitur, de quo conclamatum eſt, neque ei aliquo remedio ſuccurri poteſt.

2. Gens inimica tibi furiis immanibus acta,
En! fremit, et criſtis cominus aſtra ferit.
3. En! coit, utque pios, ſolâ caligine tutos,
Opprimat, inſidias ſubdola mille parat.
4. Quin, ait, eruimus recutitæ germina gentis?
Ne qua Jacobæos natio jactet avos.
5. Te Dominum contra conſpirant nequiter omnes,
Et feriunt tacito fœdera ſæva dolo.
6. Cum Nabathæorum populis conjurat Idume:
Cumque Moabæâ gens Agarena coit.
7. Gabala ſe Tyriis jungit, crudelis et Ammon;
Cumque Palæſtinis fert Amalecus opem.

8. Advolat

INTERPRETATIO.

2. *Ecce! gens infenſa tibi, impulſa diris furoribus obſtrepit, et cominus laceſſit fidera criſtis.* 3. *Ecce! convenit, et aſtutè molitur mille laqueos, ut obruat pios ſecuros obſcuritate undâ.* 4. *Cur non, inquit, evellimus ſemina circumciſæ gentis? ut nulla natio jactet Iſraelitas* ſuos *majores.* 5. *Omnes impiè conjurant contra te Dominum, et ineunt crudelia pacta arcanâ fraude.* 6. *Idume conſpirat cum gentibus Nabathæorum: et Agarena natio concurrit cum Moabæâ* gente. 7. *Gabala adjungit ſe Tyriis, et crudelis Ammon; et Amalecus adfert auxilium cum Palæſtinis.*

ANNOTATIONES.

2. GENS INIMICA TIBI] Ita Virgilius: Gens inimica mihi *Tyrrhenum navigat æquor*, Æn. i. 71.

COMINUS] *Cominus* hîc non eſt idem quod *prope*; ſed ut ita dicam, *a prope*, vel *a propinquo loco:* unde *cominus ferire aſtra* denotat ſummum impietatis gradum, quaſi *manus conſerère cum ipſo cælorum rege.*

CRISTIS] De hac voce vide Not. in Pſal. ix. 19. *Tollat criſtas.*

5. FERIUNT FOEDERA] *Ferire et icere fœdus*, eſt pacem componere. Ob id autem dictum quidam putant, quod dum antiqui fœdus et pacem ſolenni pompa cum hoſtibus inirent, porcam diis immolarent.

6. NABATHÆORUM] *Nabathæi* a *Nabathæa* regione, quæ ab Arabia incipiens, quam intra ſe continet, uſque ad mare rubrum a latere dextro, atque ex ſuperiori mari in Indicum protenditur. Suo nomine appellaſſe volunt filium Iſhmaelis *Nabath.*

CONJURAT IDUME] De *Idume* vide Not. in Pſal. lx. 8. *Idume*; ubi etiam de *Moabæa gente.*

GENS AGARENA] *Gens* etiam Arabica ſic dicta ab Hagare uxore Abrahami, unde originem habuit.

7. GABALA] Nomen regionis in Arabia, teſte Stephano, Χώρα Ἀραβίας Γίβαλα; ſecundum alios erat urbs Phœniciæ.

TYRIIS] De *Tyro*, unde *Tyrii*, vide Not. in Pſal. xlv. 12. *Tyriæ.*

AMMON] Hîc ponitur pro *Ammonæa* gente ab *Ammone* oriunda, quem genuit Lotus ex filiâ ſuâ minore natu. Hujus erat regio nomine *Ammonitis*, quam Stephanus vult eſſe Cœleſyriæ, alii Arabiæ partem. Eam vero a ſeptentrione claudit Moabæorum regio, interfluente rivo Jabboco, ab occidente flumen Jordanes, a meridie flumen Arnon, ab oriente Arabia deſerta.

PALÆSTINIS] Id eſt, incolis *Palæſtinæ*, de qua regione conſule Not. in Pſal. xlviii. 11. *Palæſtinæ.*

AMALECUS] Pro *Amalecenſibus* poſteris *Amaleci*, quem genuit Eliphaz Eſai filius primogenitus.

8. Advolat Aſſyriæ populus; Lothique nepotes
Impiger auxilio conſilioque juvat.
9. Hos, Deus! exſtirpa; pereant, Ciſſontis ad undas
Ut cecidit telis gens Madiana tuis:
Utque ruit ſubito transfixus Siſera ferro;
Quod tibi perniciem, ſæve Jabine! tulit.
10. More ſimi, campos texêre cadavera: cladis
Hujus et Endoræ conſcia terra fuit.
11. Ut Zebus, et Zebeas, et Salmana junctus Orebo,
Sic pereant, populus quos habet iſte, duces.
12. Ad ſacra, dixerunt, properemus limina templi,
Limina victrici mox ſubigenda manu.

13. Hos

INTERPRETATIO.

8. *Gens Aſſyriæ accurrit, et ſtrenuè adjuvat poſteros Lothi ope et conſilio.* 9. O *Deus! eradica hos*; *intereant ut Madiana natio proſtrata eſt tuis ſpiculis ad aquas Ciſſontis: Et quemadmodum Siſera confoſſus improviſo gladio prolapſus eſt*; *quod attulit exitium tibi*, o *crudelis Jabine!* 10. Illorum *cadavera operuere agros, inſtar ſtercoris: et terra Endoræ fuit teſtis hujus ſtragis.* 11. *Ductores, quos iſte populus habet, ita intereant ut Zebus, et Zebeas, et Salmana adjunctus* Orebo interiere. 12. *Dixerunt, feſtinemus ad ſacras portas templi, portas ſtatim evertendas* noſtrâ *victrici manu.*

ANNOTATIONES.

mogenitus. Horum regionem, nomine *Amalecitim*, a ſeptentrione clauſit terra Cananæa, a meridie Ægyptus, ab oriente Idume, ab occidente deſerta. Vide librum Anglicanum, cui titulus *Hiſtoria univerſalis*, Anno 1736. Tom. ii. p. 317.

8. ASSYRIÆ POPULUS] *Aſſyria* regio Aſiæ majoris, quæ nunc Syria dicitur, habens ab ortu Indiam, ab occaſu Tigrim fluvium, a meridie Medeam, a ſeptentrione, Caucaſum. Dicta eſt autem Aſſyria ab Aſſur filio Sem.

LOTHIQUE NEPOTIS] Per quos intelligit *Moabæos* et *Ammonæos*, de quibus antea.

9. CISSONTIS AD UNDAS] *Ciſſon* rivulus oriens prope urbem Naim, inter montes Hermon et Tabor, unde per ſpatium circiter triginta millium paſſuum in mare Mediterraneum fertur. Ad hunc fluvium Jabini exercitus prœlio devictus: de quo vide *Jud.* iv. 7. 24.

GENS MADIANA] *Madiani* ſive *Midiani*, ut vulgo dicuntur, originem duxerunt a *Midian* quarto Abrahami filio ex Ketura; incolebant eam Arabiæ partem quæ a ſeptentrione habet Moabæorum regionem, a meridie mare rubrum, ab occidente Idumæam, ab oriente incertis limitibus.

SISERA] *Siſera* Jabini exercitus imperator ab Iſraelitis olim profligatus.

SÆVE JABINE] Jabinus Cananæorum Rex ad flumen Ciſſontem ab Iſacidis devictus.

10. ENDORÆ] *Endora* urbs ſita ad radices montis Hermon, ubi iſta ſtrages facta.

11. ZEBUS, ZEBEAS, ET SALMANA JUNCTUS OREBO] Hi omnes gentis Madianæ principes fuere, et copiarum duces, quas delevit Iſraelitarum exercitus, duce Gideone, *Jud.* vii. 25. viii. 12.

ZEBUS, ET ZEBEAS, ET SALMANA] Hîc copula *et* redundat per Figuram quæ dicitur *Polyſyndeton*, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

12. LIMINA TEMPLI, LIMINA] Notetur hic elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ conſule Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ſerenda dedi —— ſceptra.*

13. Hos age, rerum Opifex! et verſa vindice dextrâ;
More levis paleæ, præcipitiſque rotæ.
14. Ut vaga piniferas vaſtant incendia ſylvas;
Ut furit in ſummis ſtridula flamma jugis:
15. Sic tu ſacrilegum populum crepitante procellâ,
Et fera fulmineo turbine caſtra quate.
16. Inquinet ora pudor; mens dum ſtupefacta malorum
Mole, tuam tandem poſcere diſcat opem.
17. Turpibus opprobriis, et fluctibus obrue vaſtis;
Et pereant: merſos nec levet ulla dies.
18. Ultor ades, qui jura regis: ſic maximus orbis
Te Dominum, ſolum te ſciet eſſe Deum.

INTERPRETATIO.

13. O *Creator rerum! impelle hos, et exagita* tuâ *ultrice dextrâ; inſtar inanis ſtipulæ, et celeris rotæ.* 14. *Ut ignes diſcurrentes depopulantur ſylvas pinis abundantes; ut ſibilans flamma graſſatur in altiſſimis montibus:* 15. *Eodem modo tu concute impium populum ſtridente nimbo, et ſæva caſtra fulmineo turbine.* 16. *Pudor inficiat* eorum *vultus; donec animus attonitus pondere malorum, demum diſcat implorare tuum auxilium.* 17. *Opprime* eos *fœdis infamiis, et ingentibus undis; et intereant: nec* ulla *dies erigat* eos *obrutos.* 18. *Accede* nobis *aſſertor,* tu *qui præes juſtitiæ: ita omnis terra ſciet te* eſſe *Dominum, te eſſe ſolum Deum.*

ANNOTATIONES.

13. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

18. MAXIMUS ORBIS] Ita Virgilius:
——— *Et te* maximus orbis
Accipiat, ——— Georg. i. 26.

TE DOMINUM — TE — DEUM] Eſt *Anaphora*, de quâ ſupra dictum ad Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi* —— *ſceptra.*

LXXXIV.

O QUIBUS illiciis, belli, Deus, inclyte Præſes!
O quibus imperiis me tua templa trahunt!

2. Cor

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! præclare moderator belli! quibus illecebris, quibus viribus tua templa attrahunt me!*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, continens primo *Propoſitionem*, uſque ad verſum octavum; deinde *Petitionem*, ad verſum decimum ſecundum; poſtremo, *Concluſionem*, verſu ultimo.

1. O QUIBUS ILLICIIS — O QUIBUS IMPERIIS] Eſt elegans *Anaphora* et *Exclamatio.*

2. COR

2. Cor micat; exſultant fibræ; vox infremit, illis
Dum ſimul et ſacro numinis ore fruar.
3. Ponè tuas habitat belli, Deus, Arbiter! aras
Paſſer; et hîc cunas paſcit hirundo ſuas.
4. O felix nimiùm, tua qui colit atria! laudes
Ille tuas jugi voce ſub aſtra feret.
5. Audiet et felix te quiſquis fidit; et ille
Qui comes it populo, dum tua templa petit.
6. Quà feret hic greſſum, fontes dabit arida vallis;
Inque cavas foſſas depluet agmen aquæ.
7. Inſtaurabit iter vires; et, Numinis ora
Viſurus, Solymæ figet in æde pedem.

8. Tu

INTERPRETATIO.

2. *Cor palpitat; viſcera lætantur; vox exclamat, donec potiar illis una cum ſacra facie Dei.* 3. O *Deus, judex belli! paſſer incolit poſt tua altaria; et hîc hirundo alit ſuos nidos.* 4. O *ſummopere beatus* ille, *qui incolit tuas aulas! ille attollet tuas laudes ad ſidera perpetuâ voce.* 5. *Quicunque confidit* in *te, etiam beatus erit; et ille qui comitatur populum, dum recipit ſe ad tuum templum.* 6. *Sicca vallis præbebit ſcaturigines, quacunque hic progredietur; et copia aquæ decidet in cavas foveas.* 7. *Iter renovabit* illius *robur; et ponet pedem* ſuum *in templo Solymæ, viſurus vultum Dei.*

ANNOTATIONES.

2. COR MICAT] De hac dictione vide Not. in Pſal. lv. 4. *Cor micat.*

FIBRÆ] Jecoris et cordis et cujuſcunque viſceris extremæ partes, *fibræ* dicuntur; nam antiqui *fibram* dicebant *extremum.*

COR MICAT; EXULTANT FIBRÆ; VOX INFREMIT] Hîc teticetur copula per *Aſyndeton*, quo melius ardorem animi exprimat.

3. CUNAS] In hac voce duplex eſt Figura, (1) *Metaphora*, nam *cunæ* proprie ſignificat *infantium lectum*, et hoc in loco *avis nidum.* (2) Nidus, per *Metonymiam*, ponitur pro pullis in nido, Continens, ut loquuntur Grammatici, pro Contento. Hâc Figurâ uſus eſt Virgilius, *Georg.* iv. 17. ubi, loquens de aviculis quæ apibus alunt fœtus in nidis, ſic ait:

——— *Ipſaſque volantes*
Ore ferunt, dulcem nidis *immitibus eſcam.*

4. FELIX NIMIUM] De hoc adverbio *nimium* vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

SUB ASTRA] Vide Not. in Pſal. iii. 3. *Sub aſtra.*

5. AUDIET FELIX] De hac locutione vide Not. in Pſal. lxxii. 17. *Audiet hic felix.*

6. AGMEN AQUÆ] Ita Virgilius:

Sæpe etiam immenſum cœlo venit agmen
aquarum, *Georg.* i. 322.

Agmen verò pluviæ tribuitur, quia gutta poſt guttam cadit atque agitur, inſtar exercitûs agminatim procedentis.

7. ORA] Ponitur per *Synecdochen* pro *vultu*, ut Pſal. vii. 5. *Ora.* Et per *Heteroſin* numerus pluralis pro ſingulari.

SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

9. ADSPICE

8. Tu, qui bella regis, Solymam qui protegis armis,
Cœli Opifex! famuli fac rata vota, precor.
9. Adſpice nos placidus, clypei quos protegis umbrâ;
Et ſimul in Chriſtum lumina fige tuum.
10. Quàm domus, alme Parens, tua me delectat! in illâ eſt
Mille mihi ſeclis gratior una dies:
Aurea purpurei ſibi ſervent atria reges;
Hîc potiùs cuſtos liminis eſſe velim.
11. Te fas eſt clypeum, te fas eſt dicere ſolem;
Tu decus, et vitæ præmia certa dabis:
Candida cui mens eſt, et purum crimine pectus,
Hunc honor, ingentes hunc comitantur opes.
12. O Pater armipotens! te quiſquis nititur uno,
Hic mihi felices inter habendus erit.

INTERPRETATIO.

8. *Tu qui præes bellis, qui tutaris Hieroſolymam armis, Creator cœli! confirma vota* tui *ſervi, oro* te. 9. *Reſpice nos placidè, quos defendis umbra* tui *ſcuti; et ſimul fige oculos* tuos *in tuum Chriſtum.* 10. O *benigne Pater! quantopere tua domus juvat me! una dies in illâ eſt magis jucunda mihi quàm mille ſecula: Purpurati reges aſſervent ſibi aureas* ſuas *aulas*, ego *malim eſſe cuſtos januæ hîc.* 11. *Æquum eſt nominare te ſcutum, æquum eſt nominare te ſolem; tu præbebis* nobis *honorem, et firma præmia vitæ. Honos* ſequitur *hunc, vaſtæ divitiæ ſequuntur hunc, cujus animus eſt ſincerus, et cor purum* a *ſcelere.* 12. O *Pater pollens armis! quicunque confidit* in *te ſolo, hic æſtimabitur a me inter beatos.*

ANNOTATIONES.

9. ADSPICE PLACIDUS] *Placidus* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *placidè*; ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

CHRISTUM] *Chriſtus* eſt vox Græca, quæ Latine ſonat *Unctus.*

10. ALME] Vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

SECLIS] Ponitur hîc per *Syncopen* pro *Seculis.*

11. TE FAS EST — TE FAS EST] Eſt *Anaphora*, de qua Figura vide Not in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi —— ſceptra.*

CANDIDA] De hac voce vide Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

HUNC HONOR, — HUNC] Eſt hîc etiam *Anaphora.*

FAS EST] Eodem ſenſu hîc ſumitur quo apud Virgilium:

—— *Mihi juſſa capeſſere* fas eſt,
Æn. i. 81.

12. PATER ARMIPOTENS] Hoc epitheton *Armipotens* reſpondet Hebræo TZEBAOTH. *Dominus exercituum*, quippe cujus ad nutus turmæ ſupernæ et inferæ vigilant; ad ultionem ſcelerum Peſtes, Gladii, Fames, omnia mala ſive externa vel interna, quaſi accincti numinis miniſtri ſemper adſunt.

LXXXV.

TU, Deus! Iſacidûm ditâſti meſſibus arva:
Te duce, Niliaci liquimus antra ſoli.
2. Agminis electi tua quondam gratia nævos
Texit, et æquoreis crimina merſit aquis.
3. Quâ priùs ardebas, tandem deferbuit ira,
Et minus antiquæ jam feritatis habet.
4. Da reduces tua caſtra ſequi; cuſtoſque fidelis!
Quod ſupereſt iræ perpete nocte preme.
5. Nullane conceptam reſtinguent ſecula bilem?
Nullane fulminei meta furoris erit?
6. Nec ſolitas unquam vires, vitamque reduces,
Geſtiat ut vultu mens animata tuo?
7. Adfer opem, patriique jubar diffunde favoris:
Pace, Deus! niveâ te comitante, veni.

8. Deſuper

INTERPRETATIO.

O *Deus! tu locupletâſti campos Iſraelitarum meſſibus: reliquimus ſpeluncas Ægyptiæ terræ, tuo ductu.* 2. *Olim tuus favor operuit maculas* tui *electi cœtûs, et obruit* illius *delicta* in *undis maris.* 3. *Ira quâ priùs flagrabas, tandem reſedit, et nunc habet minas priſtinæ ferociæ.* 4. *Fac nos domum reductos ſequi tua caſtra; et,* O *fide cuſtos! obrue perpetuâ nocte quod reliquum eſt* tuæ *iræ.* 5. *An nulla æva extinguent iracundiam* tuam *ſumptam? An nullus erit terminus fulminantis* tui *furoris.* 6. *Nec unquam reſtitues priſtinum* noſtrum *vigorem et vitam, ut animus* noſter *vivificatus tuâ facie lætetur?* 7. *Adfer auxilium, et diſperge radios* tui *paterni favoris:* O *Deus! accede, niveâ Pace te ſequente.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, partim *Votivus*, partim *Didacticus:* itaque duæ ſunt illius partes; *Precatio*, uſque ad verſum octavum; et *Prophetia*, inde ad finem Pſalmi.

1. ISACIDUM DITASTI] *Iſacidum* pro *Iſacidarum*, et *ditaſti* pro *ditaviſti* per *Syncopen.*

NILIACI SOLI] Pro Ægyptii ſoli, a Nilo celebri Ægypti flumine, de quo vid. Not. in Pſal. lxxviii. 12. *Barbare Nile.*

3. DEFERBUIT IRA] *Defervere* proprie eſt *fervorem remittere*, et ad hominem transfertur, pro miteſcere et placidum fieri. Ut apud Terentium: *Sperabam jam* deferbuiſſe *adoleſcentiam*, Adel. i. ii. 72. Tranſlatum eſt a vino in dolio fervere deſinente, quod jam auſteritatem accipit: quæ auſteritas ad judicium jam maturum transfertur.

4. REDUCES] De voce *Redux* conſule Not. in Pſal. xiv. 7. *Reduci.*

5. BILEM] *Bilis* propriè *cholera*, quæ *flava bilis* dicitur: pro indignatione ſæpius uſi non tantum Poetæ, ſed alii etiam auctores. Ut Cicero: *Si, ut ſcribis*, bilem *id commovet*, Ad Att. ii. 7.

7. PACE] *Pax* hîc perſonaliter exhibetur, ut ſupra Pſal. i. 1. *Impietas.*

9. IRAS

8. Deſuper expecto vocem: ſi turpia vitant,
Mentibus illa piis nuntia pacis erit.
9. Vicinam promittet opem metuentibus iras
Numinis, et Solymæ clara tropæa jugis.
10. Ibit in amplexus alacris Clementia Veri;
Oſcula Juſtitiæ Pax quoque blanda dabit.
11. Altiùs è terris Verum caput efferet: Æquum
Exſeret os cœlo, deſpicietque ſolum.
12. Pandet et aſtriferi rerum Pater horrea cœli;
Et ſata, cum multo fœnore, reddet ager.
13. Prævia Cœlicolûm Regi Pax aurea paſſim
Ibit, et optatas pandet ubique vias.

INTERPRETATIO.

8. *Operior vocem ſuperne: Illa erit nuntia pacis piis animis ſi declinant fœda.* 9. *Pollicebitur propinquum auxilium timentibus iram Dei, et* promittet *ſplendida tropæa montibus Hieroſolymæ.* 10. *Miſericordia alacriter veniet in complexus Veritatis; placida Pax etiam oſculabitur Juſtitiam.* 11. *Veritas altiùs eriget caput* ſuum *e terra: Æquitas promet vultum* ſuum *de cœlo, et deſpectabit terram.* 12. *Et Pater mundi aperiet granaria ſtellati cœli; et arvum refundet ſementa cum largâ uſurâ.* 13. *Pulchra Pax paſſim præibit Regi cœlitum; et ubique patefaciet gratas ſemitas.*

ANNOTATIONES.

9. IRAS] Pro *iram* per *Heteroſin* pluralis numeri pro ſingulari, ut Pſal. x. 13. *Iras.*

SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

CLARA TROPÆA] De ſignificatione et Etymo vocis *Tropæa* vid. Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

10. CLEMENTIA, VERI, JUSTITIÆ, PAX] Hæ omnes Virtutes hîc perſonaliter, more Poetico, ſumuntur. Ut Pſal. i. 1. *Impietas.*

13. COELICOLUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Cœlicolarum.*

PAX AUREA] De hoc epitheto *Aurea* vide Not. in Pſal. vii. 7. *Aureus.*

LXXXVI.

TENDE meis aurem, cœli Rex optime! votis:
Advolvor genibus pauper inopſque tuis.
2. Protege nunc vitam famuli, non digna ferentis:
A te, quam poſco, ſpes mihi pendet opis.
3. Fer, Deus! auxilium, ſemperque ſalutifer adſis:
Te Dominum ſupplex nocte dieque voco.
4. Tu famulum recrea, dum cingunt undique ſyrtes:
Spes mea te ſolum, quem tueatur, habet.
5. Supplicis, abjectâ quâ mens excanduit irâ,
Te miſeret; bonitas et tua fine caret.
6. Te precor, exaudi gemitus et vota precantis;
Ne pereat pelagi ſpes mea merſa vadis.

7. Cùm

INTERPRETATIO.

1. *Optime Rex cœli! porrige aurem* tuam *meis precibus:* ego *et pauper et deſtitutus ope procumbo ad tua genua.* 2. *Nunc defende vitam ſervi* tui, *patientis indigna: expectatio auxilii quod peto pendet mihi a te.* 3. O *Deus! adfer ſubſidium, et ſemper adeſto* mihi *ſalutem ferens: ſuppliciter invoco te Dominum nocte et die.* 4. *Tu fove ſervum* tuum, *dum ſyrtes circumdant* me *ab omni parte: mea ſpes habet te ſolum, quem intueatur.* 5. *Miſereſcis* tui *ſupplicis, remotâ irâ quâ animus* tuus *ferbuit; et tua bonitas eſt ſine fine.* 6. *Imploro te, audi ſuſpiria et deſideria implorantis; ne mea ſpes intereat obruta aquis pelagi.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, ex quatuor partibus conſtans: prima eſt *Petitio ſalutis a perſona ſupplicis*, ad verſum ſextum; ſecunda, *a perſona Dei*, uſque ad verſum decimum quartum; poſtrema, *Concluſio*, inde ad finem uſque.

3. SUPPLEX VOCO] *Supplex* hîc dicitur adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

4. UNDIQUE SYRTES] *Syrtes* ſunt loca circa fines Africæ, Ægyptum verſus periculoſiſſima, de quibus vide Not. in Pſal. xxvi. 9. *Vadis*. Hîc verò ſumitur per *Tranſlationem*, pro periculis in genere; ut apud Horatium:

Sive per Syrteis *iter æſtuoſas*,
Sive facturus —— 1 Carm. xxii. 5.

5. EXCANDUIT IRA] *Excandeſcere*, vehementer incendi, inflammarique. Unde transfertur ad iram; quod eâ, velut igne, animus incendatur.

6. VADIS] De hac voce vide Not. in Pſal. xxvi. 9. *Vadis*. Hîc verò ponitur pro aquis in genere; ut apud Virgilium:

Litus ad Auſonium tot per vada *cærula vexit*,
Æn. vii. 198.

7. Cùm premar adverſis, te poſcam ſupplice voto:
Aure, Deus! facili tu mea verba leges.
8. Par tibi nemo Deûm eſt; nec ſunt miracula, Divi
Quæ reliqui jactant, æquiparanda tuis.
9. Te, Deus! Autorem rerum canet ultimus orbis;
Seque ſui ſternet Principis ante pedes.
10. Majeſtas immenſa tibi eſt; miracula captum
Exſuperant: ſolus tu, Deus! aſtra regis.
11. Tu mihi pande viam; tu greſſus dirige; firma
Pectus, ut intrepidus, te duce, recta ſequar.
12. Sic ego te toto celebrabo pectore; carmen
Et mihi perpetuum tu, Deus! unus eris.
13. Fine carens, bonitas tua me defendit: opaco
Me tuus e lethi carcere traxit amor.
14. Ah! quoties in me veſano turgida faſtu,
Contemptrixque tui, gens violenta ruit!

15. Sed

INTERPRETATIO.

7. *Cum urgear malis, orabo te humili prece: tu, o Deus! excipies mea verba propitiâ aure.* 8. *Nullus Deorum eſt æqualis tibi; nec miracula, de quibus cætera Numina gloriantur, ſunt æquanda tuis.* 9. *O Deus! extrema terra cantabit te autorem mundi; et proſternet ſe ante pedes* ſui *Principis.* 10. *Tua majeſtas eſt infinita;* tua *miracula ſuperant intellectum: o Deus! tu ſolus gubernas ſidera.* 11. *Tu aperi viam mihi; tu dirige* mea *veſtigia; robora pectus* meum, *ut intrepidè ſequar juſtitiam, tuo ductu.* 12. *Ita ego celebrabo te toto corde; et, o Deus! tu ſolus eris meum perpetuum canticum.* 13. *Tua bonitas infinita protexit me: tuus amor traxit me e tenebroſâ cuſtodiâ mortis.* 14. *Ah! quoties gens tumens inſanâ arrogantiâ, et contemptrix tui, violenter fertur in me.*

ANNOTATIONES.

7. TU MEA VERBA LEGES] *Lego* propriè idem ſignificat quod compoſitum *colligo*, teſte Virgilio:

Qui legitis *flores, et humi naſcentia fraga,*
Ecl. iii. 92.

Et per *Tranſlationem*, *legere ſermonem alterius* pro *attentius audire* et *accipere*, ut apud Plautum:

Lege, *dulce amarumque una nunc miſces mihi*, Pſeud. i. i. 61.

8. DEUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Deorum*.

9. STERNET ANTE PEDES] De hoc ritu vide Not. in Pſal. v. 7. *Illuſtres* ſternar *et* ante pedes.

TU MIHI PANDE — TU GRESSUS] Eſt hîc *Anaphora* in *tu*, de qua vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi* —— *ſceptra.*

INTREPIDUS RECTA SEQUAR] *Intrepidus* hîc ponitur adverbialiter pro *intrepidè*, per *Enallagen*; ut Pſal. ii. 12 *Securus.*

13. LETHI] De hujus vocis Etymo vide Not. in Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

14. VIOLENTA RUIT] *Violenta* ponitur etiam hîc adverbialiter per *Enallagen* pro *violenter.*

15. COELI-

15. Sed tibi, Cœlicolûm Rector! mens ſegnis ad iram;
Et memor eſt pacti, pollicitique tenax.
16. Reſpice me famulum; letho, Deus! eripe vernam;
Neve ruam, vires jugiter adde novas.
17. Hoſtis in opprobrium, veteris da pignus amoris,
Et patrocinii lucida ſigna tui.

INTERPRETATIO.

15. *Sed* O *Moderator Cœlitum! tuus animus eſt tardus ad iracundiam; et eſt memor fœderis, et adhærens promiſſo.* 16. O *Deus! adſpice me miniſtrum* tuum; *libera ſervum a morte; et aſſiduè ſuffice* mihi *novum robur, ne concidam.* 17. *Da indicium antiquæ* tuæ *benevolentiæ, in dedecus hoſtis, et clara documenta tuæ tutelæ.*

ANNOTATIONES.

15. COELICOLUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Cœlicolarum.*

16. VERNAM] *Verna* propriè eſt ſervus domi noſtræ natus ex ancilla noſtra aut ſervo. *Vernas* veteres appellabant, qui *vere* ſacro fuerant nati: et habebatur nomen hoc pro vitabili maledicto.

LXXXVII.

ECCE Sionæas inſertas nubibus arces!
Et Solymæ ſacris mœnia nixa jugis!
2. Urbibus hanc præfert quot habet ſtirps inclyta Judæ:
Hanc in deliciis Conditor orbis habet.
3. Fama tuos titulos totum diffundit in orbem,
Urbs ſacra! divinâ quæ fabricata manu es.
4. Civibus

INTERPRETATIO.

1. *En arces Sionis immixtas nubibus! et muros Hieroſolymæ fundatos ſanctis montibus!* 2. *Creator mundi anteponit hanc urbibus quas præclara progenies Judæ poſſidet, æſtimat hanc inter oblectamenta* ſua. 3. *Fama diſſeminat tuos honores per totam tellurem,* o *ſacra urbs! quæ extructa eſt divinâ manu.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, conſtans ex *Propoſitione laudis*, ad verſum ſeptimum; et *Concluſione*, verſu ultimo.

1. SOLYMÆ] De hac voce vide Not in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

3. FAMA] Ponitur hîc perſonaliter; ut apud Virgilium:
Extemplo Libyæ magnas it Fama *per urbes,*
Æn. iv. 173.

4. Civibus addentur Solymæ Babylonis alumni;
Confluet huc populus, barbara Memphi! tuus:
Juncta Palæſtinæ Tyrus huc concedet, et ipſi
Æthiopes, ſacri pars aliquanta gregis.
5. Nobilis hic Solymæ civis dicetur, et ille:
Hanc Deus imperio muniet ipſe ſuo.
6. Et populum quoties ſuperâ cenſebit ab aulâ,
Dicet, hic eſt urbis civis et ille meæ.
7. Efferet hanc linguis populus, fidibuſque canoris;
Et mea victurum vox canet alta melos.

INTERPRETATIO.

4. *Nativi Babylonis accedent civibus Hieroſolymæ; barbara Memphi! tuus populus concurret huc: Tyrus adjuncta Palæſtinæ adveniet huc, et ipſi Æthiopes, nonnulla pars ſancti cœtûs.* 5. *Hic* vir *et ille vocabitur civis inclytæ Hieroſolymæ: Deus ipſe tutabitur hanc ſua potentia.* 6. *Et quoties recenſebit populum ab altâ* ſuâ *regiâ, dicet, hic* vir *et ille eſt civis meæ urbis.* 7. *Populus extollet hanc linguis, et ſonoris chordis; et mea vox alte cantabit carmen duraturum.*

ANNOTATIONES.

4. BABYLONIS] *Babylon* Meſopotamiæ urbs eſt, Chaldaicarum gentium caput, quæ ſummam claritatem obtinuit in toto orbe: propter quam reliqua pars Meſopotamiæ, Aſſyriæque Babylonia appellata eſt. Muri ambitum habebant trecentorum et octoginta quinque ſtadiorum: quorum altitudo pedes ducenti: latitudo quinquageni.

BARBARA MEMPHI] De *Memphi* vide Not. in Pſal. lxviii. 31. *Memphis.*

PALÆSTINÆ] De *Palæſtina* conſule Not. in Pſal. xlviii. 11. *Palæſtinæ.*

TYRUS] De *Tyro* ſupra dictum ad Pſal. xlv. 12. *Tyriæ.*

ÆTHIOPES] *Æthiopiæ* incolæ, de quâ regione vid. Not. in Pſal. lxviii. 31. *Æthiopum.*

5. SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

7. FIDIBUSQUE CANORIS] De *Fidibus* vide Not. in Pſal. lxxxi. 2. *Fidibus.*

ALTA CANET] *Alta* ponitur hîc adverbialiter per *Enallagen* pro *altè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

LXXXVIII.

FONS opis et vitæ! ſupplex tibi nuncupo vota,
Pallida ſeu nox eſt, ſeu nitet orta dies.
2. Jugibus inclina facilem clamoribus aurem;
Nec famuli tetricâ deſpice fronte preces.
3. Cladibus indignis, et fluctibus undique cingor;
Jamque meas pulſat mors inopina fores.
4. Manibus adſcribor gelidis, et inanibus umbris;
Priſtinus et liquit flaccida membra vigor:
5. Sic jacet exſanguis tumuli ſub fornice, cuſpis
Quem fera legitimum meſſuit ante diem:
Hunc, ubi conceſſit fatis, de pectore deles
Protinus; extincti cura nec ulla ſubit.
6. Ah!

INTERPETATIO.

1. O *origo auxilii et vitæ! demiſſus ſuſcipio vota tibi; ſive eſt pallida nox, ſive dies exorta lucet.* 2. *Intende lenem aurem* meis *aſſiduis clamoribus; nec ſperne preces* tui *ſervi torvo ſupercilio.* 3. *Circumvenior ab omni parte indignis malis, et undis; et improviſa mors jam ferit meam januam.* 4. *Aſſignor gelidis Manibus, et vanis ſimulachris; et priſcus vigor deſeruit* mea *languida membra:* 5. *Ita* ille *cubat pallidus ſub caminâ ſepulchri, quem crudelis haſta amputavit ante* ſuum *juſtum diem: Confeſtim obliteras hunc de pectore* tuo, *ubi ceſſit fato; nec ulla cura occupat* te *mortui.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *Didactici*, ex tribus partibus conſtans; primo *Exordio*, duobus primis verſibus; ſecundo, *Propoſitione*, inde ad verſum decimum uſque; poſtremo, *Expoſtulatione*, ad finem Pſalmi.

1. SUPPLEX NUNCUPO] *Supplex* hîc ponitur adverbialiter pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

PALLIDA SEU NOX EST, SEU, etc.] Eſt *Periphraſis* pro *nocte* et *die.*

3. JAMQUE MEAS PULSAT] Reſpicere videtur ad illud Horatii:

Pallida mors *æquo* pulſat *pede pauperum tabernas*
Regumque turres, —— 1 Carm. iv. 13.

4. MANIBUS ADSCRIBOR GELIDIS] *Manes* ſumuntur et pro mortuorum animis, pro loco ipſo inferorum, ubi animi degunt, et pro Diis ipſis inferorum. De iis ita Philoſophatur Apuleius de Deo Socratis. Statuit, I. *Animos illos generatim dici* Lemures. II. *Ex his* Lemuribus, *qui poſterorum curam ſortitus,* Larem *dici familiarem.* III. *Qui propter adverſa vitæ merita, in terra quodam quaſi exſilio puniebatur, inane terriculamentum bonis, noxium malis,* Larvam *dici.* IV. *Cum incertum erat, quæ cuique ſortitio eveniſſet, utrum* Lar *eſſet, an* Larva; Manem *Deum nuncupari. Manes* porro dictos putant, vel a *manando*, quia manant et diſcurrunt per auras; vel ab antiqua voce *manus*, hoc eſt, *bonus.*

UMBRIS] Vide Not. in Pſal. xxx. 3. *Pallentibus umbris.*

5. TUMULI] Vide de hac voce Not. in Pſal. xvi. 9. *Tumulo.*

ANTE DIEM] De hac locutione vide Not. in Pſal. lv. 23. *Ante diem.*

CONCESSIT FATIS] Dicitur hîc *fatis* in-

6. Ah! miſer inferni ſpeluncâ condor in imâ;
Et, tenebras inter, vita trahenda mihi eſt.
7. Fluctibus innumeris miſerum caput obruis, iræ
Dum nimìs indulges libera fræna tuæ.
8. Me fugiunt ſocii; me deteſtantur amici,
Squallida dum duri carceris antra colo.
9. Triſtibus ora madent lachrymis; ad ſidera palmas
Dum levo, te Dominum dum ſine fine voco.
10. Tune tuas famuli promes in funere vires?
An poſt exequias te canet umbra redux?
11. An fidei tumulus putris, et ſine nomine corpus;
An cinis extinctus pignus amoris erit?
12. Juſtitiamne tuam celebrabunt carmine Manes?
Fortia vel tenebræ facta ſub aſtra ferent?

13. Te

INTERPRETATIO.

6. *Ah!* ego *infelix ſepelior in infimo antro inferni; et vita mea eſt ducenda inter tenebras.* 7. *Mergis miſerum* meum *caput innumeris undis, dum nimium concedis ſolutas habenas tuæ iræ.* 8. *Sodales* mei *vitant me; amici averſantur me, dum habito horridas cavernas miſeræ cuſtodiæ.* 9. *Facies rigatur mœſtis fletibus; dum tollo manus ad aſtra, dum indeſinenter invoco te Dominum.* 10. *Num tu exeres tuam potentiam in morte ſervi tui? An umbra reverſa poſt exequias laudabit te?* 11. *Num putridum ſepulchrum, et corpus ſine nomine erit* ſignum tuæ *fidei? nam cinis mortuus erit ſignum* tui *amoris?* 12. *An Manes celebrabunt tuam juſtitiam hymno? vel evehent tenebræ* tua *præclara geſta ad ſidera?*

ANNOTATIONES.

in plurali numero pro *fato* in ſingulari; *fatum* vero interdum ponitur pro *morte*, ut Pſal. xxxi. 13. *In mea fata.*

7. FLUCTIBUS] Vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

INDULGES LIBERA FRÆNA] De hac locutione vide Not. in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

8. ME FUGIUNT — ME DETESTANTUR] Eſt *Anaphora* in voce *me.*

DETESTANTUR] *Deteſtari* eſt deprecari quaſi malum omen; ut apud Ciceronem: *De proximo bello civili non libet dicere: ignoro cauſam*; deteſtor *exitum*, Phil. viii. 3. Significat etiam avertere, propulſare: ut idem Cicero: *O Dii immortales! avertite, et* deteſtamini, *quæſo, hoc omen*, Phil. iv. 4.

9. ORA] Per *Synecdochen* pro *vultus*, ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

10. UMBRA] Vide Not. in Pſal. xxx. 3. *Pallentibus umbris.*

11. ET SINE NOMINE CORPUS] Ita Virgilius:

——— *Jacet ingens litore truncus,*
Avulſumque humeris caput, et ſine nomine corpus, Æn. ii. 558.

12. MANES] De *Manibus* vide ſupra Not. in verſum quartum, *Manibus adſcribor gelidis.*

SUB ASTRA] De hac dictione vide Not. in Pſal. iii. 3. *Sub aſtra.*

13. ORTA

13. Te tamen oravi ſupplex, ſemperque vocabo;
Orta dies croceis dum fugat aſtra rotis.
14. Ah! Deus, ah! animam mediis cur linquis in undis?
Cur tua jactatæ ſubtrahis ora rati?
15. Me mala, me teneris mors circumſepſit ab annis;
Et tua me trepido perculit ira metu.
16. Obrutus his perii; dejectus ab æthere nimbus
Intempeſtivis ſic fata mergit aquis.
18. Quos mihi junxit amor, ſocii fugêre, tribules
Et ſimul in tenebris delituêre mei.

INTERPRETATIO.

13. *Attamen ſuppliciter imploravi te, et ſemper invocabo; dum Sol exoriens diſſipat aſtra* ſuo *rutilo curru.* 14. *Eheu!* o *Deus, eheu! cur deſeris animam* meam *in medio undarum? cur ſubducis vultum tuum a* meo *agitato navigio?* 15. *Mala* circumdederunt *me, mors circumdedit me a* meis *teneris annis; et tua ira percuſſit me tremulo timore.* 16, 17. Ego *oppreſſus his interii: haud aliter pluvia demiſſa de nubibus demergit ſegetes aquis non opportunis.* 18. *Socii, quos amor adjunxit mihi, evanuere; et ſimul qui ſunt ex mea tribu abdiderunt ſe in tenebris.*

ANNOTATIONES.

13. ORTA DIES] *Dies* hîç ponitur per *Metonymiam* pro *ſole*, ut Pſal. i. 2. *Roſeo ſeu micat axe dies.*

CROCEIS -- ROTIS] *Croceis*, a *Croco*. Anglice **Saffron**, eſt coloris flavi rubeſcentis; qualem exhibet aurea lux matutina ſub ortum ſolis. Unde Virgilius auroræ cubile *croceum* apellat:

Tithoni croceum *linquens aurora cubile*, Geor. i. 447.

ROTIS] Per *Synecdochen* pro *curru*.

14. SUBTRAHIS ORA] *Ora* per *Synecdochen* pro *vultum*, ut Pſal. vii. 5.

18. TRIBULES] De hac voce conſule Not. in Pſal. xxi. 6. *Tribules*.

LXXXIX.

TE Dominum, Pater alme! canam, fidumque, bonumque;
Audiet et numeros ultima terra meos.
2. Certus amor, dixi, tuus eſt, bonitaſque perennis;
Et fidei cœli regia teſtis adeſt.
3. Cum tibi dilecto pepigiſti Davide fœdus;
Summaque jurati fœderis iſta fuit.
4. Progenies, ſoliumque tuum durabit, in orbe
Semita dum lunæ, dum via ſolis erit.
5. Sancte Parens! tua facta polus, tua fœdera tellus
Efferet; et populi quos tuus urit amor.
6. Par tibi quid Superûm ſublimia tecta, ſecundum
Quem tibi purpureo de grege terra dabit?
7. Grex ſacer attonitus te ſpectat; et agmina cœli,
Poplite curvato, te venerantur Herum.
8. Arbiter

INTERPRETATIO.

1. *Benigne Pater! laudabo te Dominum, tum bonum, tum fidelem; et extrema tellus audiet meos modos.* 2. *Tuus amor, dixi, eſt conſtans, et* tua *bonitas ſempiterna; et regia cœli eſt præſens teſtis* tuæ *fidelitatis.* 3. *Iniviſti fœdus cum Davide tuo dilecto; et hæc fuit ſumma fœderis in quod erat juratum.* 4. Tua *proles, et tuus thronus permanebit; dum orbita lunæ, dum via ſolis erit in mundo.* 5. O *ſancte Pater! cœlum* extollet *tua geſta, terra extollet tua pacta; et gentes quas tuus amor accendit.* 6. *Ecquid excelſa domicilia Cœleſtium* dabunt *æquale tibi? quem dabit terra ſecundum tibi de purpurata turba?* 7. *Pius cœtus perculſus metu intuetur te; et exercitus cœli, flexo genu, colunt te Dominum* ſuum.

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, tres ſummas partes continens; prima eſt *Laudatio Dei*, uſque ad verſum trigeſimum octavum; ſecunda *Expoſtulatio*, ad verſum quinquageſimum; poſtremo, *Concluſio*, verſu ultimo.

1. ALME] Vide Notam in Pſal. xii. 1. *Alma.*

FIDUMQUE BONUMQUE] Copula *que* hîc redundat, ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

AUDIET ET NUMEROS] De *numeris* pro ratione harmonica vide Not. in Pſal. v. 11. *Numeris.*

4. SEMITA DUM LUNÆ, etc.] Eſt elegans *Periphraſis* pro eo quod eſt *ſemper* et *in perpetuum.*

5. TUA FACTA POLUS] *Polus* hîc ponitur pro toto cœlo, per *Synecdochen*, ut Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

6. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

PURPUREO DE GREGE] Eſt *Periphraſis* pro *Regibus* et *Principibus*, quorum erat purpura indui.

8. Arbiter armorum! quis te vel viribus æquat?
Fœdera vel ſervat candidiore fide?
9. Te penes imperium eſt pelagi: tua juſſa capeſſens,
Sponte procelloſi ſternitur unda maris.
10. Foſſa tuis cecidit pubes Mareotica telis;
Tergaque nudavit gens inimica fugæ.
11. Te Dominum tellus, autorem ſuſpicit æther;
Et quidquid tellus, quidquid et æther habet.
12. Vox tua ſublimi Boream deduxit ab Arcto;
Et pluvios humili miſit ab axe Notos:
Geſtit ovans Hermon, te geſtit principe Tabor:
Hic Zephyris, Euro proximus ille levi.
13. Eſt tua per cunctas diffuſa potentia terras:
Cunctaque pollenti robore dextra regit.

14. Sunt

INTERPRETATIO.

8. *Judex armorum! quis vel æqualis eſt tibi potentia? vel adhæret pactis magis ſincerâ fide?* 9. *Imperium in mare eſt tuum: fluctus nimboſi maris, exequens tua mandata, ultro ſubſidit.* 10. *Juventus Ægyptia tranſfixa tuis ſpiculis procubuit; et hoſtilis natio objecit* ſua *terga fugæ.* 11. *Terra reſpicit te* ſuum *Dominum, cœlum reſpicit te* ſuum *autorem; et quidquid terra, et quidquid cœlum comprehendit.* 12. *Tua vox duxit Aquilonem ab alto Septentrione; et miſit pluviales Notos a depreſſo polo: Hermon exultat triumphans, Tabor exultat* in *te rege* ſuo; *hic* Tabor *finitimus Zephyris, ille* Hermon *finitimus celeri Euro.* 13. *Tua potentia eſt propagata per omnes terras: et* tua *dextra gubernat omnia valido robore.*

ANNOTATIONES.

10. PUBES MAREOTICA] Id eſt juventus Ægyptiaca, a *Marea* vel *Mareotide* lacu in Ægypto.

TELIS] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

12. BOREAM] De *Borea* vide Not. in Pſal. xlviii. 2. *Boream.*

SUBLIMI ARCTO] *Arctos* vox Græca ἄρκτος, Latine *Urſa*, ſignum cœleſte. Duplex eſt, major et minor: utraque circa polum ſeptentrionalem, qui inde vocatur *Arcticus.* Hîc ponitur pro ipſo polo, et *ſublimis* dicitur, quia hic polus ſupra horizontem elevatur ſeptentrionales terræ plagas habitantibus; dum alter polus, contra, deprimatur, et *humilis* ſit.

AXE] *Axis* pro *polo*, ut Pſal. xxxiii. 8. *Gemino ſub axe.*

PLUVIOS NOTOS] De *Noto* jam dictum ad Pſal. i. 4. *Notus.*

OVANS] Conſule Not. in Pſal. xxxv. 25. *Ovans.*

HERMON — TABOR] Duo altiſſimi montes in Judæa, qui hîc ſumuntur pro plaga orientali et occidentali.

HIC ZEPHYRIS] De *Zephyris* vide Not. in Pſal. xx. 4. *Mollibus Zephyris.*

EURO] De *Euro* ſupra dictum ad Pſal. xlviii. 7. *Euri.*

13. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

14. Sunt comites jus faſque tui; ſolioque perenni,
Hinc ſine labe Fides adſtat, et inde Salus.
15. O felix, tua quem delectat buccina! vultûs
Ille tui fretus lumine carpet iter.
16. Nocte dieque tuas ſolenni carmine laudes
Dicet ovans; et, te vindice, ſurget humo.
17. Tu decus æternum, tu vires ſufficis unus;
Et tuus e cœno tollit in aſtra favor.
18. Tu, Pater Iſacidûm! nos tutelaribus armis
Cingis; et invicti munia regis obis.
19. Sedibus e ſuperis, afflatus numine vates,
Quem tibi ſacrâſti, talia dicta dedit:
Donavi Solymis præſtanti corpore regem,
Quem meus e populo ſegrege legit amor.
20. Jeſſiadæ famulo, ſucco cui dulcis olivæ
Tempora perfudi, ſceptra ferenda dedi.

21. Huic

INTERPRETATIO.

14. *Juſtitia et æquitas ſunt tui comites; et ab una parte fidelitas immaculata adeſt tuo ſempiterno throno, et ab alterâ ſalus.* 15. O *beatus* ille, *quem tua tuba juvat! ille nixus lumine tuæ faciei ambulabit.* 16. *Triumphans canet tuas laudes nocte et die feſto carmine; et attolletur de ſolo, te aſſertore.* 17. *Tu* ſolus largiris *æternum honorem, tu ſolus largiris robur; et tuus favor erigit e luto ad ſidera.* 18. O *Pater Iſraelitarum! tu munis nos cuſtodibus armis; et fungeris officiis inſuperabilis regis.* 19. *Propheta, quem conſecraſti tibi, inſpiratus* tua *virtute ex altis ſedibus, edidit ejuſmodi verba: Dedi Hieroſolymis regem excellenti corpore, quem mea benevolentia eligit e populo ſequeſtrato.* 20. *Dedi ſceptrum geſtandum ſervo* meo *filio Jeſſæ, cujus tempora aſperſi ſucco ſuavis olivæ.*

ANNOTATIONES.

15. BUCCINA] De hac voce vide Not. in Pſal. lxxiv. 4. *Buccina.*

CARPET ITER] De hac dictione vide Not. in Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

16. OVANS] De hac voce ſupra dictum ad Pſal. xxxv. 25. *Ovans.*

TE VINDICE] Conſule Notam in Pſal. lxxxix. 16. *Te vindice.*

18. ISACIDUM] Dicitur per *Syncopen* pro *Iſacidarum.*

19. SACRASTI] Per *Syncopen* pro *Sacraviſti.*

PRÆSTANTI CORPORE REGEM] Ita Virgilius:

Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore *Nymphæ*, Æn. i. 75.

20. SUCCO DULCIS OLIVÆ] *Periphraſis* pro *oleo.*

21. DEXTRAQUE

21. Huic ego ſufficiam vires; dextrâque tuebor,
Sive parent hoſtes ſpicula, ſive dolos.
23. Quæ premet hunc odiis, coram ruet hoſtica pubes;
Ultriceſque mihi ſentiet eſſe manus:
24. Huic mea ſed bonitas et amor, non immemor icti
Fœderis, imperii fræna regenda dabit.
25. Illius Euphrates olim victricibus armis,
Totaque Sidonii ſerviet unda maris:
Fœderis ille memor ſacri, Patremque, Deumque,
Omnis et autorem me celebrabit opis.
27. Illum ego primitias ſobolis, regemque vocabo;
Sceptrigerique ducem præſidiumque chori.
28. Quod pepigi, nullo claudetur limite fœdus;
Nullaque promiſſi meta favoris erit:
29. Sera nec illuſtres extinguent ſecla nepotes;
Sceptraque durabunt, dum vehet aſtra polus.

30. Sed

INTERPRETATIO.

21, 22. *Ego miniſtrabo huic robur; et defendam* mea *dextera, ſive hoſtes* ejus *meditentur tela, ſive inſidias.* 23. *Inimica juventus quæ inſectabitur hunc odiis, concidet in ejus præſentia; et experietur me habere vindices manus:* 24. *Sed mea bonitas, et favor, non oblivioſus initi pacti, dabit huic habenas regni moderandas.* 25. *Euphrates demum parebit illius triumphantibus armis, et tota aqua Sidonii maris: Ille memor ſacri pacti prædicabit me et Patrem* ipſius, *et Deum, et fontem omnis auxilii.* 27. *Ego nominabo hunc primogenitum meæ prolis, et regem; et ductorem et tutelam cœtûs qui ſceptra geſtat.* 28. *Fœdus quod ſanxi terminabitur nullo fine; et nullus erit terminus pollicitæ benevolentiæ:* 29. *Nec tarda æva delebunt* illius *inclytos poſteros; et* ipſius *regnum permanebit, dum cœlum feret ſidera.*

ANNOTATIONES.

21. DEXTRAQUE] Per *Syncopen* pro *dexteraque*, ut Pſal. iii. 7.

24. ICTI FOEDERIS] De hac forma loquendi vide Not. in Pſal. lxxxiii. 5. *Feriunt fœdera.*

25. EUPHRATES] De flumine *Euphrate* vide Not. in Pſal. lxxii. 8. *Vagus Euphrates.*

SIDONII MARIS] Id eſt, maris Mediterranei in cujus ora ſita fuit urbs *Sidon*, de qua vide Pſal. xlv. 13. *Sidoniis cadis.*

PATREMQUE DEUMQUE] Eſt *Polyſyndeton*, de quâ Figurâ vide Not. in Pſal. vii. 17.

27. SCEPTRIGERIQUE CHORI] Eſt *Periphraſis* pro *regibus*, qui ſceptra gerunt. De *choro* vide Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

28. META] De hac voce vide Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

29. SECLA] Per *Syncopen* dicitur pro *ſecula*; de ſignificatione vero vocis *ſeculum* vid. Not. in Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

POLUS] Per *Synecdochen* pro *cœlo*, ut Pſal. xviii. 12. *Igne micare polus.*

30. Sed ſi fortè meas ſoboles detrectat habenas
Degener, et renuit fœdera ſancta ſequi:
32. Protinus ulciſcar; meritas dabit improba pœnas;
Progenies plagas ſentiet iſta meas:
33. Hunc tamen æternùm ſolitâ bonitate tuebor;
Perpetis et fidei pignora certa dabo.
34. Abſit ut antiqui diſrumpam vincula pacti,
Et rapiant voces ventus et unda meas.
35. Ipſe meum jurans Numen, cum Davide ſanxi
Fœdera, non dubiam quæ meruêre fidem.
36. Æquævum ſoli ſolium reget inclyta proles;
Sceptra nec excutiet, quæ geret, ulla dies.
37. Aſtra poli teſtor, citiùs ſol aureus orbem
Linquet, et, extincto lumine, luna ruet.
38. Tu tamen hunc orbis faſtidis Rector et horres,
Bile calens; regis nec tibi cura tui eſt.
39. Fœdera tu violans, ſacrum diadema profanas;
Calcat et hæc tumido gens ſcelerata pede.

40. Oppida

INTERPRETATIO.

30, 31. *Sed ſi eveniat ut degener proles* illius *rejiciat mea fræna, et recuſet ſequi* mea *ſacra pacta:* 32. *Confeſtim vindicabo; ſcelerata luet dignas pœnas; iſta ſtirps experietur mea verbera:* 33. *Attamen defendam hunc æternùm* mea *conſueta benevolentia; et donabo* ei *firma indicia* meæ *perpetuæ fidelitatis.* 34. *Abſit ut diſſolvam vincula veteris fœderis, utque ventus et fluctus abripiant mea verba.* 35. *Ipſe* per *meam majeſtatem jurans, inivi fœdera cum David, quæ meruere certam fidem.* 36. *Inſignis* illius *ſoboles moderabitur ſolium coætaneum ſoli; nec ulla dies adimet ſceptrum quod geſtabit.* 37. *Invoco ſidera cœli teſtes, pulcher ſol citius deſeret mundum, et luna decidet, ſua luce abolita.* 38. *Attamen tu, Moderator mundi! averſaris et abhorres hunc, ardens iracundiâ; nec curam habes tui regis.* 39. *Tu rumpens pacta, polluis ſacram* ipſius *coronam; et nefaria gens proterit hæc arroganti pede.*

ANNOTATIONES.

30. DEGENER] De hac voce jam dictum ad Pſal. xxiii. 4. *Degeneri.*

37. POLI] Per *Synecdochen* pro *cœli*, ut Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

SOL AUREUS] Id eſt, *pulcherrimus, ſplendidiſſimus*, ut ſupra dictum Pſal. lxv. 11. Exemplo præivit Virgilius:

Per duodena regit mundi ſol aureus *aſtra*,
Georg. i. 232.

38. BILE CALENS] De *Bile* vide Not. in Pſal. lxxxv. 5. *Bilem.*

39. DIADEMA] De Etymo et propriâ ſignificatione hujus vocis jam dictum ad Pſal. xxi. 3. *Diadema.*

42. HOSTIBUS

40. Oppida tu muris nudas, et ſubruis arces;
Prædaque nunc hoſtis ludibriumque ſui eſt.
42. Hoſtibus interea tu munis robore dextras;
Cordaque lætitiâ luxuriante reples.
43. Rex tuus, ah! trepidus, totis excedere caſtris
Cogitur, et turpi vertere terga fugæ.
44. Jamque ſacræ pedibus calcatur gloria frontis,
Et jacet obſcœno merſa corona luto.
45. Carpitur ante diem, demeſſo flore, juventa;
Turpat et auguſti principis ora pudor.
46. Quò, Deus! uſque tuos abſcondent nubila vultus?
Perpes an accenſi flamma furoris erit?
47. Ah! ſubeat, quàm fluxa mihi ſit vita, breviſque!
Cur genus Adamidûm fabrica vana ſumus?
48. Quem non falce metit fera mors? Quis mole ſepulchri
Obrutus, inferno victor ab orbe redit?
49. Quò ſe priſcus amor, quò ſe clementia vertit
Priſtina; cumque tuo Davide pacta fides?

50. Adſpice

INTERPRETATIO.

40, 41. *Tu exuis* illius *urbes parietibus, et ſubvertis munimenta; et* ipſe *nunc eſt ſpolium et deriſio ſui hoſtis.* 42. *Interim tu vallas dextras* illius *haſtium viribus; et reples* eorum *corda ſuperabundanti gaudio.* 43. *Eheu! tuus Rex adigitur diſcedere tremens ex totis caſtris, et vertere tergum* ſuum *fœdæ fugæ.* 44. *Et jam gloria* ſuæ *ſacræ frontis proteritur pedibus, et corona* ipſius *jacet immerſa ſordido cœno.* 45. Ipſius *juventa decerpitur ante diem, flore* ejus *ſucciſo; et pudor fœdat vultum veneran-di principis.* 46. O *Deus! quamdiu nubes velabunt tuam faciem? Num ignis* tuæ *iræ inflammatæ erit perpetuus?* 47. *Heu! veniat in mentem* tuam *quam caducam habeo vitam, et momentaneam! cur* nos *ſtirps Adamidarum ſumus inane opus?* 48. *Quem non decerpit ſæva mors* ſua *falce? Quis ſepultus* ſub *mole ſepulchri, regreditur victor ab infernali mundo?* 49. *Quò antiqua* tua *benevolentia, quò antiqua* tua *miſericordia ſe recipit; et fidelitas contracta cum tuo Davide?*

ANNOTATIONES.

42. HOSTIBUS] Pro *hoſtium* per *Antiptoſin*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

44. OBSCOENO LUTO] De voce *obſcœno* vide Not. in Pſal. xl. 14. *Obſcœnæ.*

45. ANTE DIEM] De hac locutione vid. Not. in Pſal. lv. 23. *Ante diem.*

ORA] Per *Synecdochen* dicitur pro *vultum*, ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

47. ADAMIDUM] Dixit per *Syncopen* pro *Adamidarum.*

51. CHRISTUM

50. Adſpice quæ patimur procerum ludibria paſſim;
Probraque quæ tacito pectore clauſa fero.
51. Aſperat in Chriſtum ſtolidas gens impia linguas,
Illius et lentas exprobrat uſque moras.
52. Ah! precor, alme Parens! tuus ut ſuper ætheris axes
Emicet, et, dempto fine, perennet honos.

INTERPRETATIO.

50. *Specta quæ ſcommata magnatum undique ferimus; et convitia quæ gero abdita* in *arcano* meo *corde.* 51. *Nefaria gens acuit ſtultas linguas contra Chriſtum, et ſemper objectat illius tardas moras.* 52. *Heu! benigne Pater! oro ut tuum decus effulgeat ſuper regiones cœli, et permaneat, ſine fine.*

ANNOTATIONES.

51. CHRISTUM] De hac voce *Chriſtus*, vide Not. in Pſal. lxxxiv. 9. *Chriſtum.*

52. ALME] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

SUPER ÆTHERIS AXES] De hac dictione conſule Not. in Pſal. vi. 8. *Ætheris axes.*

XC.

Nos, Deus! a primis tua texit dextera ſeclis:
Hæc errabundis ſtruxit ubique lares.
2. Tu conſtans, ſtabiliſque manes; convallibus imis,
Montibus et ſummis, ſideribuſque prior.
3. Sed mortale genus diffingis vindice dextrâ,
Inque leves cineres durus abire jubes.

4. Sunt

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! tua dextera protexit nos a primis ævis: hæc ubique extruxit ædes* nobis *vagis.* 2. *Tu perſtas firmus, et immotus; antiquior infimis vallibus, et altiſſimis montibus, et aſtris.* 3. *Sed deſtruis humanum genus* tuâ *ultrici manu, et ſeverus jubes* id *diſcedere in levem pulverem.*

ANNOTATIONES.

Hujus orationis partes ſunt tres: prima eſt *Exordium*, duobus primis verſibus; ſecunda, *Narratio*, a verſu tertio ad decimum ſecundum; tertia, *Precatio*, inde ad finem uſque.

1. SECLIS] Vide Notam in Pſal. xlv. 6. *Secla.*

3. DEXTRA] Per *Syncopen* pro *dextera*, ut ſæpius dictum; vide Not. in Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

DURUS JUBES] *Durus* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *dure*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

5. Lux

4. Sunt tibi ſecla decem, ceu lux heſterna; vel hora
Quæ vigili, fræno non remorante, fugit.
5. Inſtar aquæ fluimus; tacitæ ſic noctis imago,
Sic flos mane virens, ſole cadente, perit.
7. Nos, Deus! exſcindis, meritas dum ſurgis in iras;
Nudaque ſunt oculis crimina tecta tuis.
9. Dum tua mille modis nos vexat dextera; præpes
Vita volat, ceu vox, quam rapit aura levis.
10. Quâ fruimur, luſtris bis ſeptem clauditur ætas;
Contingunt vegeto luſtra bis octo ſeni:
Triſtius at nihil eſt aut ærumnoſius illis:
Ah! ferimur rapidis æmula turba Notis.
11. Quis, Pater alme! tuæ vires ſat perſpicit iræ?
Par majeſtati, prô dolor! illa tuæ eſt.
12. Metiri da poſſe dies, momentaque vitæ
Futilis; et veri pectora luce reple.

13. Tolle

INTERPRETATIO.

4. *Decem ſecula ſunt tibi, ut heſterna dies: vel ut hora, quæ aufugit excubitori, fræno non retardante.* 5, 6. Nos *labimur more aquæ; haud aliter* interit *umbra ſilentis noctis, haud aliter flos virens mane, marceſcit cum ſol occidit.* 7, 8. O *Deus! extirpas nos, dum tumes in dignas iras; et arcana* noſtra *delicta ſunt aperta tuis oculis.* 9. *Dum tua dextera exagitat nos mille modis; vita fugit velociter, ut vox quam levis aer abripit.* 10. *Vita, quâ potimur, terminatur quatuordecim luſtris; ſedecim luſtra obtingunt robuſto ſeni: ſed nihil eſt mœſtius aut miſerius illis: heu! abripimur turba ſimilis celeribus ventis.* 11. O *benigne Pater! quis ſatis intelligit potentiam tuæ iræ? Pro dolor! illa eſt æqualis tuæ majeſtati.* 12. *Fac ut poſſimus metiri dies, et momenta* noſtræ *caducæ vitæ; et imple* noſtros *animos lumine veritatis.*

ANNOTATIONES.

4. LUX HESTERNA] Lux hîc ponitur per *Enallagen* pro *dies*, cauſa nempe pro *effectu*. Vide Not. in Pſal. xxxv. 21. *Optata luce.*

7. IN IRAS] Eſt pluralis numerus pro ſingulari per *Heteroſin*, ut Pſal. x. 13.

10. LUSTRIS] *Luſtrum* quinquennale ſpatium ſignificat; quia quinto quoque anno ineunte *luſtrum* peractum erat: omnes ſcilicet centuriæ et equites in campum Martium convocati, ſue, ove, tauro cæſis immolarunt; quod *luſtrum* eſt dictum. Tributa etiam et vectigalia tum exigebantur; ſicque ex illo ſacrificio cenſus *luſtri* nomen habuit.

11. ALME] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

13. FACI-

13. Tolle moras, faciliſque veni; famuloſque ſagittis,
Tempore venturo, figere parce tuis.
14. Ocyùs adfer opem; mens ut, dum veſcimur aurâ,
Geſtiat, aucta tuis et ſaturata bonis.
15. Tempora temporibus compenſa triſtia lætis;
Noctis et abſtergens nubila, redde diem.
16. Da famulis, ſobolique, Deum te noſſe potentem;
Et tuus his poſthac ſit manifeſtus amor.
17. Nos, Pater! illuſtra radiis, quibus ipſe coruſcas;
Et tuus æternùm facta ſecundet amor.

INTERPRETATIO.

13. *Aufer moras, et ades propitius; et deſine in poſterum vulnerare ſervos* tuos *tuis ſagittis.* 14. *Adfer auxilium* nobis *protinus; ut animus* noſter, *cumulatus et ſatiatus tuis beneficiis, exultet, dum fruimur aere.* 15. *Compenſa mœſta tempora* cum *proſperis temporibus; et abluens nubes noctis, refer* nobis *diem.* 16. *Fac ut ſervi* tui *et* eorum *proles noſcant te Deum potentem; et tuus amor ſit conſpicuus his poſthac.* 17. O *Pater? illumina nos radiis, quibus ipſe refulges; et tuus favor proſperet* noſtra *facta æternùm.*

ANNOTATIONES.

13. FACILISQUE VENI] *Facilis* hîc adverbialiter ponitur, per *Enallagen* pro *facile*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

14. VESCIMUR AURA] De hac dictione conſule Not. in Pſal. xvi. 3. *Veſcitur aura.*

17. SECUNDET] De hujus vocis Etymologiâ vide Not. in Pſal. xx. 4. *Vota ſecundet.*

XCI.

NUMINIS excelſi cui ſunt ſacraria ſedes,
Illius hunc, hoſtis cùm premit, umbra teget.
2. Autor opis certè Deus eſt; hunc, rebus in arctis,
Agnoſcam vitæ ſpem columenque meæ.

3. Ille

INTERPRETATIO.

1. *Cujus habitacula ſunt ſanctuaria alti Dei, illius umbra proteget hunc, cum hoſtis inſectatur* eum. 2. *Certe Deus eſt origo auxilii; fatebor hunc ſpem et præſidium meæ vitæ, in rebus adverſis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, continens partes duas: prior, qua Pſaltes celebrat piam in Deo fiduciam ex ſuo exemplo, ad verſum decimum quartum; poſterior, qua Deus ſuperiorem prædicationem confirmat.

3. TECHNIS

3. Ille dabit, tacitis ne te gens impia technis
Implicet; aut peſtis tabida falce metat.
4. Illius imbellem te proteget ala; fideſque,
Pacta ſemel, clypei triplicis inſtar erit.
5. Te neque terrebunt tenebræ, nec tela diurna;
Nec fera quæ ſævit nocte dieque lues.
7. Mille licèt dextram cingant, totidemque ſiniſtram
Funera, pernicies nulla timenda tibi eſt.
8. Te coram, gens prava ruet; quia ſuſpicis illum,
Qui ſpes eſt vitæ præſidiumque meæ.
10. Sed tua te pietas tutum præſtabit; ab hoſte
Nec tibi vis ulla eſt, nec metuenda lues.
11. Te Deus aligeris cœli ſtipabit alumnis;
Hos tibi ſidereâ mittet ab arce duces.
12. Te manibus per teſqua feret chorus ille; nec hirtis
Illides ſcopulis, hôc comitante, pedes.
13. Et Draco calcandum tibi ſe præbebit, et aſpis,
Indomituſque leo, ſeminiumque leæ.

14. Hunc

INTERPRETATIO.

3. *Ille efficiet, ut nefaria turba non illaqueet te abditis dolis; aut tabifica peſtilentia amputet* te *falce.* 4. *Ala illius defendet te imbecillum; et fidelitas ſemel promiſſa, erit tibi inſtar triplicis ſcuti.* 5, 6 *Neque tenebræ, neque diurnæ ſagittæ terrebunt te; nec ſæva contagio quæ furit nocte et die.* 7. *Etſi mille mortes circumeant dextram, et totidem ſiniſtram; nullum exitium erit formidandum tibi.* 8, 9, *In tua præſentia, nefaria turba concidet; quia reſpicis illum, qui eſt ſpes et tutela meæ vitæ.* 10. *Sed tua pietas reddet te incolumem; nec ulla violentia nec contagio erit timenda tibi ab hoſte.* 11. *Deus circumdabit te alatis incolis cœli; mittet hos ductores tibi a ſtellata* ſua *arce.* 12. *Ille cœtus geſtabit te manibus* ſuis *per deſerta; nec impinges pedes hirſutis ſaxis, hoc* cœtu *te comitante.* 13. *Tum Draco dabit ſe proterendum tibi, tum aſpis, et intractabilis leo, et ſemen leænæ.*

ANNOTATIONES.

3. TECHNIS] De Etymologiâ hujus vocis *techna* vide Not. in Pſal. v. 10. *Technis.*

5. TELA DIURNA] De Etymo et ſtricta ſignificatione vocis *Tela* vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

11. ALIGERIS COELI ALUMNIS] Eſt *Periphraſis* pro *Angelorum choro.*

12. TESQUA] De hac voce conſule Not. in Pſal. xxix. 8. *Teſquaque.*

CHORUS] Vide Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

13. ET DRACO] *Draco* genus animalis venenoſi, ſic dictus ἀπὸ τῦ δρακεῖν, quod eſt *videre.* Clariſſimam enim dicuntur habere oculorum aciem: qua ex cauſa incubantes eos theſauris finxerunt antiqui.

ASPIS] Eſt ſerpens parvus venenoſiſſimus, cujus naturam multis verbis deſcribit Plinius, *Lib.* xxix. *cap.* 4.

SEMINIUMQUE LEÆ] De voce *ſeminis* vid. Not. in Pſal. li. 5. *Seminiumque mali.*

14. Hunc ego defendam, Deus inquit, fortibus armis;
Et, quia me ſequitur, ſceptra ferenda dabo.
15. Hic me poſcet opem, ſors cum premit aſpera; vanas
Nec, mihi quas fundit, ſentiet eſſe preces:
Hoſtibus ereptus mediis, tolletur in altum;
Et duraturo cinget honore comas.
16. Aurea felicis producam ſtamina vitæ;
Et famulo pandam molle ſalutis iter.

INTERPRETATIO.

14. *Ego protegam hunc, ait Deus, validis armis; et dabo* ei *ſceptra geſtanda, quia ſequitur me.* 15. *Hic rogabit a me auxilium, cum dura fortuna urget* eum; *et experietur preces, quas emittit mihi, non eſſe inanes: Liberatus e medio hoſtium, evehetur in ſublime; et coronabit capillos* ſuos *honore permanſuro.* 16. *Protraham aurea fila proſperæ* illius *vitæ; et aperiam mollem ſemitam ſalutis* meo *ſervo.*

ANNOTATIONES.

14. SCEPTRA] Per *Heteroſin* dicitur numerus pluralis pro ſingulari.

15. COMAS] Per *Synecdochen* dicitur pro *capite.*

16. AUREA STAMINA] Id eſt *excellentia, læta, proſpera,* quo modo dicitur *aureum ſeculum:* De hoc epitheto vid. Not. in Pſal. lxi. 6. *Aurea tempora.*

STAMINA] *Stamen,* a *ſtando;* dicitur quicquid in cœlo ad nendum ponitur. Hîc tribuitur curriculo vitæ, cujus fatalia ſtamina Parcas nere finxerunt Poetæ, ut apud Tibullum:

Hunc cecinere diem Parcæ, fatalia nentes
Stamina, *non ulli diſſoluenda Deo,*
Lib. i. viii. 1.

XCII.

EST mihi jucundum tibi, rerum Maxime! grates
Solvere; per laudes et juvat ire tuas.

2. Quàm

INTERPRETATIO.

1. O *Maxime rerum! gratum eſt mihi rependere gratias tibi; et delectat* me *percurrere tuas laudes.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus;* continens primo, *Propoſitionem,* uſque ad verſum quartum, deinde *Narrationem,* inde ad verſum decimum ſecundum; poſtremo *Prophetiam,* ad finem Pſalmi.

2. QUA

2. Quàm bonus et conſtans ſis, ſeu ſol explicat ora,
Seu jubar abſcondit, dicere dulce mihi eſt.
3. Dulce mihi eſt denis modulari carmina nervis,
Jungere et argutæ nablia blanda lyræ.
4. Gaudia concepi, tua quondam facta revolvens:
Hinc quoque lætitiæ ſurget origo meæ.
5. O vis quanta tuæ eſt, o quanta potentia dextræ!
Conſilium nubes quàm tenebroſa tegit!
6. Brutus ad hæc populus caligat; mentis et exſors,
Hæc ſpectans, oculos nycticoracis habet.
7. Hunc, modò qui læti vernabat graminis inſtar,
Demetet immiti mors properata manu.
8. Tu tamen æternùm duras; ævique fugacis
Deſpicis aligeras inſtabileſque rotas.
9. Impius, et quiſquis tua ridet juſſa, peribit;
Cedet et iratis præda ferenda Notis.

10. At

INTERPRETATIO.

2. *Suave eſt mihi dicere quàm bonus et firmus ſis, ſive ſol expandit* ſuum *vultum, ſive abdit* ſuum *jubar.* 3. *Suave eſt mihi decantare cantica decem chordis, et adjicere grata nablia ſonoræ citharæ.* 4. *Percepi voluptates, olim reputans tua geſta: hinc fons meæ exultationis etiam orietur.* 5. O *quanta eſt virtus tuæ* dextræ, *o quanta eſt potentia* tuæ *dextræ! quam ſpiſſa nubes celat* tuum *conſilium!* 6. *Stupidus populus cæcutit ad hæc; et expers mentis, dum ſpectat hæc, habet oculos noctuæ.* 7. *Cita mors deſecabit hunc inclementi manu, qui nuper florebat inſtar fertilis herbæ.* 8. *Sed tu permanes æternùm; et contemnis alatas et mobiles rotas fugitivi temporis.* 9. *Sceleſtus, et quicunque deridet tua mandata, interibit; et deveniet præda abripienda a furentibus Auſtris.*

ANNOTATIONES.

2. ORA] Per *Synecdochen* dicitur pro vultu, eſtque pluralis numerus loco ſingularis, ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

SEU EXPLICAT ORA, SEU JUBAR ABSCONDIT] Eſt *Periphraſis* pro *die* et *nocte.*

DULCE MIHI EST, DULCE MIHI EST] Notetur hîc elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ jam dictum ad Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, ſceptra.*

3. NABLIA] De hoc inſtrumento conſule Not. in Pſal. xxxiii. 2. *Nablia.*

LYRÆ] De *Lyra* vide Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

5. DEXTRÆ] Per *Syncopen* fit pro *dexteræ* ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

6. NYCTICORACIS] Vox Græca νυκτικόραξ id eſt, *corvus nocturnus*; avis quam vocamus *noctuam.* Hoc animal ſecreto noctibus cantus exercet et volatus, quippe quæ obſcuritate tenebrarum, quâ fere cuncta caligant animalia, luminetur; unde volunt nonnulli *nycticorum*, aptius quam *nycticoracem* dici, eo quod pupilla oculi κόρη, *core* Græcis vocetur; nihil autem noctuam ſimile corvi habere.

7. LÆTI GRAMINIS] De hoc Epitheto *lætus*, vide Not. in Pſal. iii. 8. *Læta.*

9. PRÆDA FERENDA NOTIS] Vide de hoc proverbio Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulere Noti.*

10. At tua me bonitas dulci perfundet olivo;
Vinciet et ſerto multicolore comas.
11. His oculis cernam, quas gens luet hoſtica, pœnas;
Imbuet his aures nuntia fama meas.
12. Gens pia florebit, victricibus æmula palmis;
Utque cedrus, Libani quæ juga fronde tegit.
13. Altiùs in Domini radices quiſquis agello
Fixerit, undantes tollet in aſtra comas.
14. Creſcet, et effœtæ ridebit damna ſenectæ;
Pomaque proventu luxuriante feret.
15. Sic mihi dicetur juris Deus autor et æqui,
Et columen, vitæ turris et una meæ.

INTERPRETATIO.

10. *Sed tua bonitas aſperget me ſuavi olivo; et ligabit crines* meas *corona verſicolore.* 11. *Spectabo his* meis *oculis pœnas quas hoſtilis gens ſolvet; fama præco feriet meas aures his.* 12. *Cœtus piorum florebit, ſimilis victricibus palmis; et ut cedrus, quæ operit cacumina Libani ramis.* 13. *Quicunque fixerit radices altius in agro Domini, eriget abundantes comas ad ſidera.* 14. *Surget, et deridebit incommoda debilis ſenectutis; et pariet fructus ubere fœtu.* 15. *Ita Deus laudabitur mihi autor juſtitiæ et æquitatis, et præſidium et unica turris meæ vitæ.*

ANNOTATIONES.

10. COMAS] Per *Synecdochen* dicitur pro *capite.*

11. HIS OCULIS CERNAM] De hoc *Pleonaſmo*, vide Not. in Pſal. xxv. 15. *Tueor hunc oculis.*

12. VICTRICIBUS ÆMULA PALMIS] De *palma* arbore vide Not. in Pſal. lxxii. 3. *Victrix* apte dicta, quia non cedit ponderi, et propterea victoribus ſit præmio data.

UTQUE CEDRUS] *Cedrus* arbor notiſſima, cujus natura eſt, ut quæcunque illius ſucco illinuntur, non ſentiant cariem; inde ſymbolum ſit immortalitatis. Horatius:
— *Carmina cedro linenda*, Art. Poet. 331.

LIBANI] De *Libano* vide Pſal. xxix. 5. *Libani*

13. COMAS] Metaphorice dicitur pro *fo-lia*, ut Pſal. i. 3. *Comas.*

14. EFFOETÆ SENECTÆ] *Effœtus* dicitur de muliere, quæ jam fœtus parere deſiit.

POMA] *Pomum* generale nomen eſt omnium fructuum, qui ex arboribus eſui apti proveniunt, ſive molliùm, ſive durorum.

XCIII.

REGNAT ubique Deus; cui majeſtate verendâ
Frons nitet, invicto robore dextra viget:
Illius imperio, ſtabit ſecura ruinæ
Terra, vagas cœlum volvet et uſque faces.
2. Quo ſedet hic, ſolium neſcit primordia ſecli;
Nullaque ſiderei Regis origo fuit.
3. Flumina quantùmvis conſpirent murmure vaſto,
Et tumidum fluctus tollat in aſtra fretum:
4. Ille tamen, fluviis pelagoque potentior ipſo,
Mulcet, et indomitas Numine frænat aquas.
5. Illius æternùm durant oracula; ſacræ
Et Solymæ pietas hoſpita ſemper erit.

INTERPRETATIO.

1. *Deus regnat toto orbe; cujus vultus ſplendet veneranda majeſtate,* cujus *dextra pollet inſuperabili vi: Terra ſtabit tuta a ruina illius potentia, et cœlum ſemper circumaget mobiles flammas.* 2. *Thronus, cui hic inſidet, neſcit initia temporis; et nullum fuit principium ſtellati Regis.* 3. *Utcunque fluvii ingenti fremitu conjurent, et turgidum mare attollat* ſuas *undas ad ſidera:* 4. *Attamen ille, ſuperior fluviis et ipſo mari, ſedat et compeſcit feras aquas* ſuâ *auctoritate.* 5. *Oracula illius permanent æternùm; et pietas ſemper erit incola ſacræ Hieroſolymæ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *laudativus*; et celebrat laudes Dei ex tribus argumentis; primo, ex rerum creatione et conſervatione; ſecundo, ab univerſali ipſius providentiâ; tertio, ex ſingulari in Eccleſiam benevolentiâ.

1. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

SECURA RUINÆ] De hac conſtructione vide Not. in Pſal. xxxii. 6. *Secura ruinæ.*

2. SECLI] Per *Syncopen* dicitur pro *ſeculi*, de qua voce vid. Not. in Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

3. FRETUM] De hac dictione vide Not. in Pſal. xxx. 6. *Freta.*

5. SOLYMÆ] De *Solyma* vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

XCIV.

XCIV.

MAGNE Parens! dextrâ qui vindice concutis arma,
Deque reis pœnas exigis, ultor ades.
2. Legibus incinctum, Judex! conſcende tribunal;
Et quod promeruit turba proterva luat.
3. Quò premet uſque pios furor hoſticus? Obice nullo,
More triumphantis, quò ſcelus uſque ruet?
4. Impius an perget dura, et metuenda minari,
Et, quod patravit, ferre ſub aſtra nefas?
5. Ah! tibi dilectum populum deglubit, et armis
Opprimit hæredes gens ſcelerata tuos.
6. Prô pudor! et viduæ jugulantur, et advena ferro,
Per ſcelus; et proles orba parente cadit:
7. Nec videt hæc, aiunt, nec curat Conditor orbis,
Quem ſibi Judæus legit apella Deum.

8. Bruta

INTERPRETATIO.

1. *Magne Pater! qui vibras arma ultrice dextra, et ſumis pœnas de noxiis, veni punitor.* 2. *O Judex! aſcende thronum judiciale circumſeptum legibus; et petulans turba patiatur quod meruit.* 3. *Quamdiu hoſtilis furor inſectabitur pios? quamdiu ſcelus erumpet inſtar triumphantis, dum nullum ſit obſtaculum?* 4. *An ſceleſtus perſtabit minari aſpera et terribilia, et attollere ad ſidera nequitiam quam admiſit?* 5. *Ah! nefariâ gens excoriat populum adamatum tibi, et vexat tuos hæredes armis.* 6. *Pro pudor! tum viduæ tum hoſpes nequiter mactantur gladio; et ſoboles privata patre occidit:* 7. *Creator mundi, inquiunt, quem circumciſus Judæus eligit Deum ſibi, nec cernit nec moratur hæc.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, *Votivus* nempe et *Didacticus*; itaque ſummæ illius partes ſunt duæ; una, *Precatio*, ad verſum octavum; altera, *Doctrina Prophetica*, inde ad finem uſque.

4. SUB ASTRA] De hac forma loquendi vide Not. in Pſal. iii. 3. *Ferre ſub aſtra.*

5. POPULUM DEGLUBIT] *Deglubere* propriè eſt corticem eximere, et per Tranſlationem pellem *detrahere*; unde adagium, boni paſtoris eſt tondere pecus, non *deglubere*.

6. ET VIDUÆ — ET ADVENA] Copula *et* hîc redundat per *Polyſyndeton*, ut Pſal. vii. 17.

JUDÆUS APELLA] *Apella* nomen fictum ab *a* privativâ, et *pellis*; dicitur de Judæis, qui circumcidi ſolent, ut apud Horatium:

——— *Credat* Judæus apella.
1 *Serm.* v. 100.

Alii vero hanc Etymologiam rejiciunt, et volunt Horatium reſpexiſſe ad Judæum quendam nomine Apellam, tum Romæ degentem.

8. BRUTA

8. Bruta cohors! pravique tenax, et perfida! tandem
Stultitiæ metam pone modumque tuæ.
9. An ſurdum reputas, aurem qui ſtruxit? an illum,
Lumina qui finxit, cernere poſſe negas?
10. Parcet an ille ſuis, qui gentes plectit? an, omnes
Qui docet, ipſe velut tyro docendus erit?
11. Rerum Opifex renes ſcrutatur, et abdita mentis;
Vanius et nihil his futiliuſque videt.
12. O ter felicem! rerum quem corripit Autor;
Quemque docet leges, et ſua juſſa ſequi.
13. Ille procul curis traducet mollia vitæ
Tempora, dum præceps turba profana ruit.
14. Nam Deus, hæredes quos ſcripſit, proteget alis;
Nec ſua dilecto ſubtrahet ora gregi.
15. Hic aderit vindex, armatus legibus æquis;
Et leget has vitæ ſancta propago duces.
16. Quis mihi mittet opem, cùm cingor et impetor armis?
Hoſtibus impoſito quis pede colla premet?

17. Me

INTERPRETATIO.

8. *Stupide cœtus! et adhærens nequitiæ, et perfidioſe! demum pone terminum et modum tuæ vecordiæ.* 9. *Putaſne eum* eſſe *captum auribus qui finxit aurem? negaſne illum poſſe videre qui formavit oculos?* 10. *An ille indulgebit ſuis, qui punit gentes? An ipſe qui erudit omnes erit docendus velut rudis?* 11. *Creator rerum inveſtigat renes, et arcana mentis; et cernit nihil eſſe inanius et levius his.* 12. O hominem *ter beatum! quem Autor mundi caſtigat; et quem docet ſectari ſuas leges et mandata.* 13. *Ille tranſiget tranquilla tempora* ſuæ *vitæ longè a curis, dum impia turba cadit prona.* 14. *Nam Deus defendet ſuis pennis* eos *quos elegit* ſibi *hæredes; nec adimet vultum* ſuum *charo cœtui.* 15. *Hic præſens erit ultor, armatus juſtis legibus: et ſancta ſtirps eliget has ductores* ſuæ *vitæ.* 16. *Quis mittet auxilium mihi, cum circumvenior et laceſſor armis? Quis calcabit cervices hoſtium pede* iis *impoſito.*

ANNOTATIONES.

8. BRUTA COHORS] De voce *Cohors* vid. Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

METAM] De voce *Meta* conſule Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

12. OTER FELICEM] De hac locutione vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

14. SUBTRAHET ORA] *Ora* dicitur per *Synecdochen* pro *vultu*, ut Pſal. iii. 7. *Ora.*

GREGI] De voce *grex* vid. Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

16. HOSTIBUS] Per *Antiptoſin* dicitur pro *hoſtium*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

17. MUTA

17. Me niſi juviſſes, rerum Pater optime! pridem
Texiſſent cineres muta ſepulchra meos.
18. Te, Deus! oravi, greſſu titubante vacillans;
Nec mora, cœleſti pes mihi fultus ope eſt.
19. Me mihi reſtituis, curis cùm mille fatigor;
Et recreas radiis pectora mœſta tuis.
20. Judicis an ſocius diceris, nequiter effrons
Qui ſua, neſcio quâ, crimina lege tegit?
21. En! coit, inque pios ſtringit gens impia ferrum;
Omnis et innocuo ſanguine dextra rubet.
22. At mihi præſidium Deus eſt, portuſque ſalutis;
Quâque vehor fragilem ſuſtinet ille ratem.
23. Hic ſcelerum vindex poſcet pro crimine pœnas;
Turpis et artifici fraus nocitura ſuo eſt.

INTERPRETATIO.

17. *Niſi ſuccuriſſes mihi, o optime Pater mundi! jamdudum ſilentes tumuli operuiſſent meos cineres.* 18. *O Deus! precatus ſum te, claudicans labente veſtigio; et ſine mora meus pes eſt ſuſtentatus cœleſti auxilio.* 19. *Reddis me mihi, cum laſſor mille curis; et foves* meum *triſte cor tuis radiis.* 20. *Tune vocaberis ſodalis judicis, qui nefarie impudens velat ſua ſcelera neſcio qua lege?* 21. *Ecce! ſceleſta gens convenit, et educit gladium contra pios; et omnis dextra imbuitur innocente ſanguine.* 22. *Sed Deus eſt mea tutela, et ſtatio ſalutis; et ille ſuſfulcit infirmum navigium, quo feror.* 23. *Hic ultor criminum exiget pœnas pro delicto; et fœda nequitia erit perniciosa ſuo auctori.*

ANNOTATIONES.

17. MUTA SEPULCHRA] Per *Heteroſin* dicitur pluralis numerus pro ſingulari. *Sepulchrum* mutum dicitur per *Metonymiam*, quia *mutos* reddit.

18. NEC MORA] De hac dictione vide Not. in Pſal. xxx. 2. *Nec mora.*

19. PECTORA MOESTA] Dixit *pectora* in plurali numero per *Heteroſin* pro *pectus* in ſingulari.

20. NEQUITER EFFRONS] De hac voce *effrons*, vide Not. in Pſal. lvi. 5. *Interpres adulterat effrons.*

21. INNOCUO SANGUINE] Conſule Not. in Pſal. iii. 7. *Innocua cæde.*

DEXTRA] Per *Syncopen* pro *dextera*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

23. TURPIS — FRAUS] De hac ſignificatione vocis *fraus*, pro nequitia nempe in genere, vide Not. in Pſal. i. 6. *Fraus.*

XCV.

EIA agedum! gens ſancta Deum, quo nitimur omnes,
Cantet, Io geminans; et pede pulſet humum.
2. Quas decet, hoc coram, grates perſolvat; et orbis
Rectorem numeris tollat in aſtra novis.
3. Illius excellit majeſtas; viribus ille,
Quotquot habent gentes, vincit honore Deos.
4. Ille manu forti terram ſufflaminat; imis
Vallibus, et ſummis imperat ille jugis.
5. Finxit et Oceanum, vitreis et præſidet undis;
Et terram e mediis ſurgere juſſit aquis.
6. Ergò Deum flexo veneremur poplite; et omnis
Cura ſit æthereo ſolvere vota Patri.
7. Ille Deus noſter, nos grex ſumus illius, ultrò
Si modò fert animus, quæ jubet ille, ſequi.
8. Abſit,

INTERPRETATIO.

1. *Eia age! ſancta gens canat Deum, a quo nos omnes pendemus, iterans Io; et feriat ſolum pede.* 2. *Rependat gratias, coram hoc, quas convenit; et evehat Gubernatorem mundi ad ſidera novis cantibus.* 3. *Majeſtas illius ſupereminet; ille ſuperat potentia,* ille ſuperat *honore omnes Deos quos gentes continent.* 4. *Ille ſuffulcit terram* ſua *valida manu; ille dominatur infimis vallibus et altiſſimis montibus.* 5. *Formavit etiam oceanum, et præeſt pellucidis undis; et juſſit terram ſurgere e medio aquarum.* 6. *Ergo colamus Deum curvato genu; et omnis cura ſit* nobis *reddere vota cœleſti Patri.* 7. *Ille* eſt *noſter Deus, nos ſumus grex illius; dummodo animus ſponte ducit* nos *ſectari quæ ille mandat.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, continens *Exhortationem* ad Dei laudes promovendas, primo *cultu*, uſque ad verſum ſeptimum; deinde *obſequio*, inde ad finem uſque.

1. EIA AGEDUM] De hac exclamatione vide Not. in Pſal. ii. 10.

IO GEMINANS] De voce *Io* jam dictum ad Pſal. xiii. 4. *Io.*

2. NUMERIS NOVIS] De hac ſignificatione vocis *numeri* conſule Not. in Pſal. v. 11. *Numeris.*

4. TERRAM SUFFLAMINAT] De hac voce *ſufflamina* conſule Not. in Pſal. lv. 22. *Pios ſufflaminat.*

5. ET OCEANUM — ET PRÆSIDET] Hic copula *et* geminatur et redundat per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, de qua vid. Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc:

VITREIS UNDIS] De hoc Epitheto *vitreis* vide Not. in Pſal. lxxv. 6. *Vitreis aquis.*

7. GREX] Vid. Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

8. Abſit, ait, vobis dureſcant pectora callo;
Ut patribus, vetitæ quos ſitis uſſit aquæ.
9. Hæc mihi gens Arabum bilem ſuccendit in oris;
Tentavit vires nec ſemel illa meas:
Illius hîc quàmvis laſſatus murmure, ſigna
Roboris invicti non dubitata dedi.
10. Turba proterva meo, luſtris bis quatuor, olim
Obſtitit imperio, mille moleſta modis:
Futilis eſt illi mens et temeraria, dixi;
Stulta nec obſervat, quas ego monſtro, vias.
11. Ergò meum ſanctè juravi Numen; et irâ
Non ſemel accenſus, talia dicta dedi:
Gens odioſa mihi, nec ſacræ tecta Sionis,
Nec cernet famulis otia pacta meis.

INTERPRETATIO.

8. *Abſit, inquit, ut veſtra corda indureſcant callo; ut* corda *patrum* veſtrorum, *quos ſitis prohibitæ aquæ inflammavit.* 9. *Hæc gens accendit meam iracundiam in plagis Arabum; et pluſquam ſemel tentavit meam potentiam: Hic quamvis fatigatus illius ſtrepitu, dedi indubia indicia meæ inſuperabilis potentiæ.* 10. *Perverſa multitudo quondam reſtitit meæ auctoritati, octo luſtris, gravis mille modis: Illius mens, dixi, eſt vana et imprudens; nec,* utpote *ſtulta, obſervat ſemitas quas ego indigito.* 11. *Quare inviolatè juravi* per *meam majeſtatem; et pluſquam ſemel inflammatus ira, ejuſmodi verba protuli: Progenies inviſa mihi, nec videbit domicilia ſanctæ Sionis, nec requiem promiſſam meis ſervis.*

ANNOTATIONES.

8. DURESCANT PECTORA CALLO] *Callus* et *callum* eſt cutis labore viæ pedibus, aut alio opere in manibus, parteve aliâ corporis denſior facta, cujuſmodi eſt in ſuis roſtro, cervice bovis, animalium plantis pedum. *Callum* per *Metaphoram* ponitur pro duritie et animi ſtupore. Ut apud Ciceronem: *Quorum animis diuturna cogitatio* callum *vetuſtatis obduxerat*, Tuſc. iii. 53.

9. GENS ARABUM] De hac *gente* conſule Not. in Pſal. lxxii. 10. *Uſtus Arabs.*

BILEM] De *Bile* vid. Not. in Pſal. lxxxv. 5. *Bilem.*

10. LUSTRIS BIS QUATUOR] Id eſt, annis quadraginta, nam *luſtrum* erat ſpatium quinque annorum; ut ſupra dictum ad Pſal. xc. 10, *Luſtris bis ſeptem.*

11. SIONIS] De *Sione* vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sanctæque Sioni.*

XCVI.

XCVI.

DICITE Rectori Superûm nova carmina, laudes
Perque ter illuſtres ultimus orbis eat.
2. Vindicis ætherei nomen tollatur in aſtra:
Inque dies jugi carmine creſcat honos.
3. Ferte per extremas Domini miracula terras:
Hunc unum geminus prædicet orbis apex.
4. Illius eſt ingens et formidabile Numen:
Par nihil huic tellus, par nihil æther habet.
5. Ludicra ſunt, reliquæ quæ jactant Numina gentes;
Finxit at hic cœlum, ſidereaſque faces.
6. Robûr, et auratis hunc cingit adorea pennis:
Quæque colit roſeâ limina luce nitent.

7. Illius,

INTERPRETATIO.

1. *Cantate nova cantica Moderatori Cœlitum, et extrema tellus percurrat illius ter inſignes laudes.* 2. *Nomen cœleſtis Aſſertoris efferatur ad ſidera: et honos* illius *quotidie augeatur perpetuo hymno.* 3. *Vehite miracula Domini per ultimas terras: uterque vertex mundi celebret hunc ſolum.* 4. *Illius Majeſtas eſt grandis et verenda: terra* continet *nihil æquale huic, cœlum continet nihil æquale* huic. 5. *Divi, de quibus cæteræ nationes gloriantur, ſunt ridiculi; ſed hic formavit cœlum, et ſtellatas flammas.* 6. *Potentia et gloria circumvenit hunc auratis alis: et templa quæ habitat ſplendent roſeo lumine.*

ANNOTATIONES.

Hoc canticum eſt *laudativum*, continens primo *Exhortationem* ad laudes Dei, primis quatuor verſibus; deinde *laudis argumenta* tum a præſentibus beneficiis, a verſu quinto ad decimum, tum a futuris ad finem uſque.

1. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Superorum*.

3. GEMINUS ORBIS APEX] *Apex* propriè dicitur virga in ſummo Flaminis pileo lanata; h. e. in cujus extremitate modica lana eſt. Inde de cujuſcunque rei vertice vel ſummitate dicitur: ut de montis cacumine Pſal. lxviii. 15, et lxxii. 16. et hîc de vertice vel polo mundi.

4. PAR NIHIL — PAR NIHIL] Eſt elegans *Anaphora*, de qua vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi — Sceptra.*

5. SIDEREASQUE FACES] Vid. Not. in Pſal. viii. 3. *Sidereaſque faces.*

6. ADOREA] *Victoria, laus, gloria*; quia ſtrenuis, et iis qui fortiter dimicaſſent, militibus farris menſura diſtribui ſolita erat. Unde et *adorea* pro laude bellicâ: nam *far* ſeu frumentum appellatum eſt *ador*, ab edendo, vel adurendo.

ROSEA LUCE] De hoc Epitheto *Roſea*, vid. Not. in Pſal. i. 2. *Roſeo ſeu micat axe dies.*

7. Illius, ignotæ gentes! agnoſcite vires,
Et quàm ſit reliquis altior ille Deis.
8. Et date, quos meruit, titulos; manibuſque ſupinis,
Debita ſacratis figite dona tholis.
9. Gens pia ſiderei veneretur limina templi;
Omnis et, hoc coram judice, terra tremat.
10. Gentibus hunc reliquis Autorem dicite cœli,
Et maris et vaſti ſceptra tenere ſoli:
Hunc orbem narrate manu fulcire potenti;
Quæque dat hic, omni jura carere dolo.
11. Geſtiat exſultans tellus, et lucidus æther;
Et mare, cæruleum quidquid et æquor habet.
12. Vernet ager Zephyris, et meſſibus halet odoris;
Rideat et teneris arbor amicta comis.
13. Rector adeſt cœli, populos ut judicet; illi
Et latus hinc Æquum ſtipat, et inde Fides.

INTERPRETATIO.

7. Vos *incognitæ nationes! confitemini illius robur, et quam ſublimior ille ſit cæteris Deis.* 8. *Et tribuite* ei *honores quos meruit; et ſublatis manibus affigite* in *conſecratis tholis debita donaria.* 9. *Pia gens colat atria ſtellati templi; et tota tellus tremat in præſentia hujus judicis.* 10. *Nuntiate cæteris gentibus hunc Artificem cœli tenere imperium tum maris tum ſpatioſæ terræ: Prædicate hunc ſuſtentare mundum* ſua *valida manu, et leges quas ille miniſtrat vacare omni fraude.* 11. *Terra læta geſtiat, et ſplendidum cœlum; et mare, et quodcunque cæruleum mare continet.* 12. *Arvum floreat Zephyris, et redoleat fragrantibus meſſibus; et arbor veſtita mollibus foliis rideat.* 13. *Moderator cœli advenit, ut jus dicat populis; et hinc Æquitas et illinc Fidelitas circumſtat illius latus.*

ANNOTATIONES.

8. TITULOS] De hac voce vid. Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

FIGITE DONA THOLIS] De *tholo* conſule Pſal. xxix. 2. *Tholis.*

11. ÆQUOR] De hac voce vid. Not. in Pſal. xviii. 22. *In æqueris undas.*

12. VERNET AGER ZEPHYRIS] De *Zephyris* ſupra dictum ad Pſal. xx. 4. *Mollibus Zephyris.*

RIDEAT ARBOR] De Metaphorico ſenſu verbi *ridere* conſule Not. in Pſal. lxv. 10. *Ridet humus.*

COMIS] De *comis* pro foliis vid. Not. in Pſal. i. 3. *Comas.*

13. ET -- HINC -- ET INDE] Hîc copula *et* redundat et geminatur per *Polyſyndeton*, de quâ Figurâ conſule Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

XCVII.

SCEPTRA gerit Dominus: ter Io die, ultima tellus!
Omnis et æquoreis insula septa vadis!
2. Cingitur hic nebulis, et opacâ conditur umbrâ;
Et comes it sceptris Fas, stabilisque Fides.
3. Antè ruunt volucres elisi nubibus ignes;
Ultricesque vorant hostica castra faces.
4. Fulgura præstringunt oculos, cœlumque remugit;
Et gelido tellus intremit icta metu.
5. Montibus in summis solvuntur marmora; ceræ
More novæ, coram Numine, terra fluit.
6. Justitiam superi testantur sidera Regis;
Et majestatis conscia terra sacræ est.
7. Qui colit et jactat, quæ finxit, Numina, vultus
Huic, precor, inficiat dedecoretque pudor:
Quidquid in orbe Deûm cudit malè credulus Error
Hunc colat, Isacidas cui dare thura vides.
8. Gestiit

INTERPRETATIO.

1. *Dominus gestat sceptra: extrema terra, dic Io ter! et unaquæque insula circumdata marinis aquis!* 2. *Hic circumfusus est nubibus, et tegitur spissâ umbrâ; et Æquitas et firma Fidelitas comitatur* sua *sceptra.* 3. *Celeres ignes excussi nubibus impelluntur ante* eum; *et vindices flammæ absumunt castra hostium.* 4. *Fulgura percellunt oculos, et cœlum reboat; et tellus percussa frigido timore tremiscit.* 5. *Marmora dissolvuntur in altissimis montibus; terra liquescit, in præsentia Dei, instar recentis ceræ.* 6. *Astra testificantur justitiam excelsi Regis; et terra est conscia sacræ* illius *majestatis.* 7. *Utinam pudor perfundat et fœdet vultum hujus, qui veneratur et gloriatur de Diis quos formavit: Dii quoscunque Error vitiosè credulus excudit in mundo, venerentur hunc, cui cernis Israelitas adferre thura.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *laudativus*, celebrans primo Dei magnitudinem, ad versum septimum; deinde usus illius exponitur, inde ad versum decimum; et postremo concluditur *Adhortatione*.

1. Io] De hac voce vid. Not. in Psal. xiii. 4. *Cantet Io.*

VADIS] Pro aquis, ut Psal. lxxiv. 17.

2. FAS——FIDES] Hîc personaliter sumuntur, ut Psal. i. 1. *Impietas.*

4. CŒLUMQUE REMUGIT] Ita Virgilius:

—— *Sequitur clamor*, cœlumque remugit, *Æn.* ix. 504.

7. DEUM] Hîc dicitur per *Syncopen* pro *Deorum.*

MALE CREDULUS ERROR] *Error* hîc personaliter sumitur, ut Psal. i. 1. *Impietas.*

THURA VIDES] De voce *Thura* vid. Not. in Psal xxvi. 6. *Thura dabo.*

8. GESTIIT

8. Geſtiit alma Sion, et Judæ ſancta propago,
Vidit ut ultrices illius eſſe manus.
9. Illius imperium cœli ſupereminet axes;
Et reliquos inter præſidet ille Deos.
10. Ergò, Dei quem tangit amor, fuge crimina! vindex,
Hoſtibus e mediis eripit ille pios.
11. Ille ſuos recreat cœleſti lumine: juſtis
Ille dat optatos et ſine nocte dies.
12. Vos quibus æqua placent, læti perſolvite grates!
Et ſubeat, Domino ſanctius eſſe nihil.

INTERPRETATIO.

8. *Pulchra Sion exſultavit, et ſacra ſtirps Judæ, cum vidit illius manus eſſe vindices.* 9. *Regnum illius tranſcendit orbes cœli; et ille præeſt inter cæteros Deos.* 10. *Ergo* tu, *quem amor Dei movet, evita ſcelera! ille aſſertor liberat pios e medio hoſtium.* 11. *Ille fovet ſuos cœleſti luce: ille præbet juſtis dies gratos et ſine nocte.* 12. *Vos quibus æquitas eſt voluptati, hilares rependite gratias! et veniat* vobis *in mentem, nil eſſe magis verendum Domino.*

ANNOTATIONES.

8. GESTIIT] Hîc dicitur per *Syncopen* pro *geſtivit.*

ALMA] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

SION] Vide de hac voce Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

9. COELI AXES] De hac dictione vide Not. in Pſal. vi. 8. *Ætheris axes.*

10. TANGIT AMOR] De hoc uſu verbi *tangere,* vide Not. in Pſal. xvii. 6. *Tangent.*

12. LÆTI PERSOLVITE] *Læti* ponitur hîc adverbialiter pro *lætè* per *Enallagen,* ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

XCVIII.

CARMINE tolle novo Dominum; miracula pande,
Partaque cœleſti mille tropæa manu.
2. Hujus opem ſenſêre pii: gens hoſtica pœnas
Cæſa luit, juſtum vidit et eſſe Deum.

3. Ille

INTERPRETATIO.

1. *Extolle Dominum novo cantico; expone* illius *miracula, et mille tropæa acquiſita divina* illius *manu.* 2. *Pii experti ſunt hujus ſubſidium: hoſtilis gens occiſa ſolvit pœnas, et intellexit Deum eſſe juſtum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus,* conſtans primo *Narratione,* ad verſum quartum; deinde *Hortatione,* a verſu quarto ad finem uſque.

1. TROPÆA] De voce *tropæum* vide Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

3. SOLY-

3. Ille memor pacti, Solymæ ſervavit alumnos;
Teſtis et his locuples ultima terra fuit.
4. Ergò Dei laudes in cœlum, carmine feſto,
Tollat ovans gemini terra ſub axe poli.
5. Vox canat, et voci ſocientur plectra canoræ;
Et lituos ſacræ junge tubaſque lyræ.
7. Æquor et æquoreæ teſtentur gaudia turmæ;
Terraque, telluris quidquid et orbis habet.
8. Unda loquax feriat jucundo murmure ripas:
Dentur et e ſummis ſibila læta jugis.
9. Stat Deus ante fores, cives ut cenſeat orbis;
Nunc, quæ promeruit, præmia quiſque feret.

INTERPRETATIO.

3. *Ille memor fœderis* ſui *conſervavit incolas Hieroſolymæ; et extrema tellus fuit gravis teſtis his.* 4. *Ergo terra triumphans ſub axe utriuſque poli efferat laudes Dei in cœlum, læto cantu.* 5, 6. *Vox canat, et citharæ jungantur ſonoræ voci; et adde lituos et buccinas ſacræ lyræ.* 7. *Mare et marinæ catervæ teſtificentur lætitiam; et terra, et quodcunque orbis terrarum continet.* 8. *Garrula unda verberet littora grato ſtrepitu: et alacres ſuſurri emittantur ex altiſſimis montibus.* 9. *Deus adeſt ante fores, ut recenſeat cives terræ; nunc unuſquiſque reportabit mercedes quas meruit.*

ANNOTATIONES.

3. SOLYMÆ] De *Solyma* vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

TESTIS LOCUPLES] Unde petatur hæc forma loquendi vide Not. in Pſal. lxxviii. 61.

4. TOLLAT OVANS] De verbo *ovare* conſule Not. in Pſal. xxxv. 25. *Jactet ovans.*

AXE POLI] De *Axe* vide Not. in Pſal. vi. 8. *Ætheris axes*; et de *Polo*, Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

5. SOCIENTUR PLECTRA] De *Plectro* pro *cithara* vide Notam in Pſal. xlix. 4. *Plectro.*

LITUOS] *Lituus* hoc modo a *tuba* et *cornu* diſtinguitur: *Tuba* eſt recta; *Cornu* plane incurvum, *lituus* vero inter utrumque medius. Ab ejus Figurâ baculus auguralis *lituus* quoque dictus eſt.

LYRÆ] De *Lyra* vide Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

7. ÆQUOR] De hac voce conſule Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas.*

XCIX.

REGNAT, et aligeros cœli Deus inter alumnos
Emicat; æthereo ſub pede, terra, treme!
2. Illius eſt Solymæ majeſtas nota; poteſtas
Eminet, et reliquis præripit omne decus.
3. Ergò Dei celebra plenum formidine Numen;
Quo majus, quo nil ſanctius orbis habet.
4. Temperat huic vires jus et fas; legibus æquis
Hic regit Iſacidas, præſidioque tegit.
5. Quiſquis es, hunc effer; da ſacris debita plantis
Oſcula: ſanctus hic eſt, et pietatis amans.
6. Blæſus ab hoc Moſes, et Aron, et filius Hannæ
Dum reſponſa petunt, audiit ille preces.
7. Nubis et e pilâ leges indixit; et illis
Cura fuit Domini juſſa verenda ſequi.
8. Annuit hic votis, et texit crimina: vindex
Sæpe tamen ſcelerum Numinis ira fuit.
9. E ſacris

INTERPRETATIO.

1. *Deus imperat, et refulget inter alatos incolas cœli: terra, treme ſub illius cœleſti pede!* 2. *Majeſtas* illius *eſt cognita Hieroſolymæ; poteſtas* illius *excellit, et aufert omnem honorem cæteris.* 3. *Igitur laudæ numen Dei refertum timore; quo mundus* continet nihil *majus, quo continet nihil ſanctius.* 4. *Juſtitia et æquitas moderatur hujus potentiam; ille gubernat Iſraelitas juſtis legibus, et defendit* eos ſua *tutela.* 5. *Quicunque es, extolle hunc; præbe digna oſcula ſanctis* illius *pedibus: ille ſacroſanctus eſt, et amator pietatis.* 6. *Dum balbutiens Moſes, et Aron, et Samuel filius Hannæ poſcunt reſponſa, ille audivit* horum *preces.* 7. *Et promulgavit leges e columna nubis; et illorùm fuit ſtudium ſectari auguſta Domini mandata.* 8. *Hic favit* eorum *deſideriis, et operuit delicta: attamen ira Dei ſæpe fuit ultrix* eorum *peccatorum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, continens *Hortationes* ad laudes Dei, a tribus argumentis; primo ab amplitudine illius regni, tribus primis verſibus; ſecundo, a Dei juſtitiâ et in ſuos gratiâ, ad verſum octavum; denique a majorum exemplo, inde ad finem.

2. SOLYMÆ] De hac voce vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

4. TEMPERAT HUIC VIRES] *Huic* ponitur hîc per *Antiptoſin* pro *hujus*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

5. DA OSCULA PLANTIS] Id eſt *hunc cole* et *venerare*; de quâ loquendi formulâ vide Not. in Pſal. ii. 12. *Oſcula da nato.*

6. AUDIIT] Sumitur hîc per *Syncopen* pro *audivit.*

Hic

9. E ſacris hunc ergo jugis ad ſidera tolle:
Scilicet eſt ſanctus qui colit illa Deus.

INTERPRETATIO.

9. *Ergo extolle hunc ad aſtra e ſacris montibus: quippe Deus qui habitat illos eſt ſacroſanctus.*

C.

VOCE Deum celebra ſolenni, quiſquis Eoo,
Quiſquis et Heſperio figis in orbe larem!
2. Illius imperium fer lætus, et impiger hymnos
Ede novos, quoties limina ſancta teris.
3. Hunc agnoſce Deum, cui debes luminis auras;
Autor enim nemo vel faber ipſe ſui eſt:
Hic Deus eſt nobis, populus nos illius; inſtar
Et gregis, æthereâ quem regit ille manu.
4. Laudibus hunc effer, meritas et concipe grates,
Ad ſacra cum templi limina vertis iter.

5. Illius

INTERPRETATIO.

1. *Prædica Deum feſta voce, quicunque* ſtatuis domum tuam in *orientali, et quicunque ſtatuis domum* tuam *in occidentali terra.* 2. *Alacriter extolle illius regnum, et ſtrenuè exprome nova cantica, quoties calcas ſacra atria* illius. 3. *Confitere hunc Deum, cui refers acceptos ſplendores lucis; nemo enim eſt cauſa vel artifex ſui ipſius: Hic eſt Deus noſter, nos* ſumus *populus illius; et ſimilis gregi, quem ille ducit* ſua *cæleſti manu.* 4. *Extolle hunc laudibus, et concipe debitas gratias, cum tendis iter ad ſacras portas templi.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Euchariſticus*, et hortatur ad Deum prædicandum ex duobus argumentis: uno propter beneficia in nos collata, ad verſum quartum; altero ob ipſius benevolam naturam, inde ad finem Pſalmi.

1. QUISQUIS EOO] De *Eoo*, vide Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

QUISQUIS ET HESPERIO] De *Heſperio* vide Not. in Pſal. xix. 6. *Littus in Heſperium.*

2. FER LÆTUS] *Lætus* hîc ponitur adverbialiter pro *lætè*, ut etiam *impiger* pro *impigrè*: vide Not. in Pſal. ii. 12. *Securus.*

3. DEBES LUMINIS AURAS] Imitatus Virgilium:

Sponte ſua qui ſe tollunt in luminis auras,
Georg. ii. 47.

Per *auras luminis* intellige lucis ſplendores, vel ſplendidum, refulgens lumen; quo modo dixit Virgilius, *aura auri:*

Diſcolor unde auri *per ramos* aura *refulſit,*
Æn. vi. 204.

Auras luminis Latine idem valet quod apud Homerum, διὸς ἀυγάς.

5. Illius eſt ingens bonitas, et limitis expers;
Sanctaque reſcindet fœdera nulla dies.

INTERPRETATIO.

5. *Bonitas illius eſt magna, et vacans termino; et nulla dies abrogabit* illius | *ſancta pacta.*

CI.

TE, Deus alme! canam, cujus manus altera juſtos
Protegit, in ſontes altera tela vibrat.
2. Te ſequar, et prudens incedam tramite recto:
Ecqua tuo tandem lux dabit ore frui?
Pectore ſincero poſthac tua juſſa faceſſam;
Quoſque colam cernes labe vacare lares.
3. Lumina deflectam, ne ſpectent turpia; nullum
Et mihi non odio crimen, et error erit.
4. Et ſcelus, et ſcelerum ſocios procul eſſe jubebo;
Meque ſiniſtrorum nulla libido trahet.

5. Et

INTERPRETATIO.

1. O *benigne Deus! laudabo te, cujus una manus defendit juſtos, et altera jactat ſpicula in noxios.* 2. *Sectabor te, et prudenter ambulabo* in *recta ſemita: Quæ dies demum concedet* mihi *potiri tuo vultu? Abhinc exſequar tua mandata ſincero corde; et videbis ædes, quas habitabo, carere macula.* 3. *Avertam oculos* meos, *ne cernant fœda; et omne ſcelus erit odioſum mihi, et* omnis *error.* 4. *Et procul arcebo crimen, et participes criminum; et nulla cupiditas rerum pravarum abducet me.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, duabus partibus conſtans; *Exordio*, verſu primo; deinde *Narratione*, ad finem uſque.

ALME] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

TELA] De voce *Tela* conſule ſupra Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

2. PRUDENS INCEDAM] *Prudens* hîc ſumitur adverbialiter per *Enallagen* pro *prudenter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

LUX] Per *Metonymiam* ponitur pro *dies*, ut Pſal. xxxv. 21. *Optata luce.*

ORE FRUI] *Ore* hîc ponitur per *Synecdochen* pro *vultu.*

4. ET SCELUS, ET SCELERUM] Eſt exemplum Figuræ quam vocant *Polyſyndeton*, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

5. AURA

5. Et ſocii ficto qui lædet crimine famam,
Hunc dabit infami dextera noſtra neci:
Nec mihi vel ſocius, vel pars cenſebitur aulæ,
Tranſverſum populi quem rapit aura levis.
6. Hunc inter famulos, inter numerabo ſodales,
Cui mens eſt pravi neſcia, pura manus.
7. Nec mendax, conviva mihi; nec verba popello
Qui dat, et os vulgo ſublinit, hoſpes erit.
8. Ibit in exſilium, brevis eſt mora, talia quiſquis
Suſcipit, huic ſacrâ ne ſit in urbe locus.

INTERPRETATIO.

5. *Et mea dextera tradet hunc turpi morti, qui violabit famam ſodalis* ſui *falſo crimine:* Neque ille, *quem inconſtans favor populi agit tranſverſum, habebitur vel ſodalis meus, vel pars* meæ *regiæ.* 6. *Adſcribam hunc inter* meos *ſervos, et familiares, cujus animus eſt ignarus pravitatis,* cujus *manus* eſt *pura.* 7. *Neque ſimulator erit ſocius meæ menſæ; nec qui illudit plebeculæ, et decipit vulgus, erit hoſpes* meus. 8. *Quicunque aggreditur talia, brevi abibit in exilium, ne ſpatium ſit huic in ſacra urbe.*

ANNOTATIONES.

5. AURA LEVIS] *Aura* proprie eſt lenis quidam ventorum flatus, et ſpiritus dulcior, ut Zephyri: et rite transfertur ad populi levem et inconſtantem favorem, ut apud Virgilium:

— *Quem juxta ſequitur jactantior Ancus,*
Nunc quoque jam nimium gaudens populari-
bus auris, *Æn.* vi. 815.

TRANSVERSUM RAPIT] *Tranſverſus agi* vel *rapi* dicitur, qui vi et impetu quodam ab inſtituto deflectitur. Ductum apparet a navigantibus, qui ſecundo vento, recto curſu feruntur: flatu adverſo, tranſverſim aguntur.

7. POPELLO VERBA DAT] De hac dictione *verba dare,* jam dictum ad Pſal. lxiii. 11. *Dare verba.*

OS VULGO SUBLINIT] *Sublinere* eſt aliquantulum tingere, vel notare: et *os ſublinere alicui* erat proverbium, pro eo quod eſt *dare verba, illudere,* et *pro ridiculo habere,* ut apud Plautum:

—— *Ea* ſublevit os mihi *peniſſume,*
Aul. iv. vi. 2.

Tractum volunt a ridiculo quodam luſus genere, quo dormientibus ora pingebantur, et fuligine inficiebantur.

CII.

ÆTHERIS excelsi Rector! me desuper audi;
Dum gemitus, clamor dum meus astra ferit.
2. Rebus in accisis, vultum ne subtrahe; promptâ
Sed trahe, prostratus dum queror, aure preces.
3. Vita mihi, fumo similis, vanescit in auras
Tristis; et in cineres dissipat ossa dolor.
4. Debile cor languet, ceu flos succisus aratro;
Nec desiderio tangor, ut antè, dapis.
5. Dum sine fine gemo, macies deformat; et exstant
Ossa, per exsanguem dinumeranda cutem:
6. Haud aliter mœstis implet loca sola querelis
Ibis, et infausto carmine noctis avis.

7. Sic

INTERPETATIO.

1. *Moderator ardui cœli! audi me susuperne; dum suspiria* mea, *dum clamor meus pulsat sidera.* 2. *Noli subducere faciem* tuam mihi, *in rebus adversis; sed hauri* meas *preces expedita aure, dum jacens queror.* 3. *Mea vita abit mœsta in aerem, instar fumi; et tristitia consumit ossa* mea *in cineres.* 4. Meum *infirmum cor tabescit, ut flos amputatus aratro; nec moveor appetitu cibi, ut prius.* 5. *Tabes deturpat* me, *dum indesinenter suspiro; et ossa* mea *eminent, quæ possunt dinumerari per pallidam cutem.* 6. *Sic Ibis implet solitaria loca tristibus questibus, et avis noctis inauspicato cantu.*

ANNOTATIONES.

Hujus Orationis partes sunt quatuor: prima est *Exordium*, duobus primis versibus; secunda, *Expostulatio*, usque ad versum decimum secundum; tertia, *Propositio*, ad versum vigesimum quartum; postremo, *Conclusio*, ad finem usque.

2. REBUS IN ACCISIS] Vide Not. in Psal. xxx. 8.

4. CEU FLOS SUCCISUS ARATRO] Ita Virgilius de extincto Euryalo:

Purpureus veluti cum flos succisus aratro,
Langueſcit moriens, —— Æn. ix. 435.

6. IBIS] *Ibis* avis Ægypti, apud Nili ripas frequens, ciconiæ non absimilis: colebatur ab Ægyptiis, quod sit infesta serpentibus, a quibus ipsi infestantur, teste Juvenale:

Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet saturam serpentibus
Ibim, Sat. xv. 3.

NOCTIS AVIS] *Noctuam* intelligit, avem funestam a tempore noctis dictam, quo canit et volat. Virg.

Nequicquam seros exercet noctua *cantus,*
Georg. i. 420.

7. TRISTIA

7. Sic vigil, heu! dulci viduatus compare paſſer
Mœret; et ex alto triſtia fata vocat.
8. Mille vides circùm ſtrictas in crimina linguas,
Et conjuratas in mea damna manus.
9. Fercula ſunt ſordes cinerum, farriſque canini
Relliquiæ; lachrymis pocula miſta bibo.
10. Vis iræ ſecreta tuæ me ſuſtulit olim
Sublimem, lapſu quô graviore ruam.
11. Umbra velut fugiens, vaneſcit futilis ætas;
Aret et exſuccum corpus, ut ægra ſeges.
12. Tu, Pater annorum! ſtas nullo mobilis ævo;
Orbaque principio gloria fine caret.
13. Exſurges, Solymæque tuæ miſerebere; venit
Pacta dies, votis ſæpe petita meis.
14. Nempe tuis famulis urbs delectabilis illa eſt;
Et capimur ſaxis ruderibuſque loci.
15. Sic nomen numenque tuum venerabitur orbis,
Quiſquis et hîc populos ſub ditione tenet.
16. Structa

INTERPRETATIO.

7. *Ah! Ita excubans paſſer orbus ſuavi* ſua *ſocia luget; et e ſublimi* loco *dicit fata crudelia.* 8. *Cernis mille linguas undique eductas in calumnias, et* mille *manus conſpiratas in meas clades.* 9. *Sordidi cineres ſunt* meæ *dapes, et reliquiæ canini frumenti; poto pocula mixta fletibus.* 10. *Secreta violentia tuæ iracundiæ quondam evexit me altum, ut decidam acerbiore caſu.* 11. Mea *vana vita abit ut fugitiva umbra; et exſiccatum* meum *corpus marcet, ut languida ſeges.* 12. *Tu, Pater annorum! manes immobilis in omne ævum; et* tua *gloria expers principii caret fine.* 13. *Exorieris, et miſereſces tuæ Hieroſolymæ; promiſſa dies, ſæpe optata meis precibus, advenit.* 14. *Quippe illa urbs eſt grata tuis ſervis; et delectamur ſcopulis et ruinis loci.* 15. *Ita terra colet tuum nomen et majeſtatem, et quicunque hic habet populos ſub* ſuo *imperio.*

ANNOTATIONES.

7. TRISTIA FATA VOCAT] *Triſtis* ſævus aliquando dicitur: quod triſtitia in fronte hominis crudelitatis, iræ, minarum indicium eſt, ut apud Virgilium:

——— *Quo* triſtis *Erinnys*
——— *Vocat,* ——— Æn. ii. 331.

9. RELLIQUIÆ] Hîc metri gratia geminatur *l*, per Figuram quam vocant *Epenthefin*. Ita Virgilius:

Troas, relliquias *Danaûm atque immitis Achillei*, Æn. i. 34.

13. SOLYMÆQUE] De *Solyma* vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam*.

16. SIONIS

16. Structa Deo celsæ cùm surgent tecta Sionis,
Ille sacrum sacrâ fundet ab arce jubar.
17. Agminis afflicti questus Pater audiet æquus;
Nec vani gemitus, spes nec inanis erit.
18. Hæc duraturis sunt inscribenda tabellis;
Ut canat ætherei gens nova facta Patris:
19. Scilicet astriferâ terras despexit ab aulâ,
Laturus miseris Conditor orbis opem:
20. Captivis siccare genas, et solvere vincla,
Instantemque necem pellere cura fuit.
21. Jussit ut hæc Solymæ celebrarent; undique regna
Dum coeunt, Superûm thura datura Patri.
23. Illius imperio, medio mihi robur in ævo
Deficit; et clausa est limite vita brevi.
24. Spe tamen erectus, ne, qui sine limite vitæ es!
Ante diem, dixi, lumina conde mihi.
25. Est tellus stabilita tibi: tu surgere cœli
Mœnia jussisti, sidereasque domos.

26. His

INTERPRETATIO.

16. *Cum ædes altæ Sionis a Deo extructæ surgent, ille emittet sacrum* suum *jubar e sacra arce.* 17. *Placidus Pater audiet querelas calamitosi cœtus; nec* eorum *suspiria* erunt *vana, nec spes erit irrita.* 18. *Hæc inscribenda sunt tabulis permansuris; ut nova progenies laudet gesta cœlestis Patris:* 19. *Nam Creator mundi desuper spectavit terras e stellata* sua *regia, ut afferret auxilium afflictis:* 20. *Cura fuit* illi *arefacere genas mancipiorum, et laxare catenas, et avertere imminentem mortem.* 21. *Mandavit* ut *Solymæ prædicarent hæc; dum regna conveniunt ab omni parte, ad offerenda thura Patri cœlitum.* 23. *Meæ vires fatiscunt in medio* meæ *ætatis illius jussu; et vita est terminata brevi fine.* 24. *Attamen elatus spe, dixi, Noli tu, qui es sine termino vitæ! abdere meos oculos ante diem.* 25. *Terra est firmata a te: tu imperasti parietes et stellata tecta cœli surgere.*

ANNOTATIONES.

16. SIONIS] Vide de hac voce Not. in Psal. ii. 6. *Sioni.*

20. VINCLA] Per *Syncopen* dicitur pro *vincula.*

21. SOLYMÆ] Vide Not. in Psal. ix. 11. *Solymam.*

SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *superorum.*

THURA] De hac voce consule Not. in Psal. xxvi. 6. *Thura dabo.*

24. ANTE DIEM] Vide Not. in Psal. lv. 23. *Ante diem.*

26. His modus eſt ævi, præſcriptaque tempora vitæ;
Nec vitæ modus eſt, meta nec ulla tuæ:
Læna velut, teritur moles et machina mundi;
Inque dies vultus ſumit, ut illa, novos.
27. Tu tibi par ſemper; dentes tu deſpicis ævi,
Annorumque leves præcipiteſque rotas.
28. Hæc, ſervi ſoboleſque tui, ſoboliſque nepotes
Felices, tecum gaudia ſemper agent.

INTERPRETATIO.

26. *Menſura ætatis eſt his, et deſinita tempora vitæ; neque eſt menſura, nec ullus terminus tuæ vitæ: ponderoſa fabrica mundi abſumitur, ut veſtis lanea; et induit novas formas quotidie, ut illa.* 27. *Tu es ſemper æqualis tibi; tu ſpernis dentes temporis, et mobiles et rapidas rotas annorum.* 28. *Tum proles tui famuli, tum nepotes* illius *prolis, ſemper feliciter celebrabunt hæc gaudia tecum.*

ANNOTATIONES.

26. LÆNA VELUT] *Lænam* volunt alii eſſe veſtimentum militare, quod ſupra omnia veſtimenta aſſumitur. Aliis eſt veſtis ſacerdotalis; nomen vel a *lana*, vel a Græca voce Χλαῖνα, quod a Χλιαίνω, *calefacio*.

MOLES ET MACHINA MUNDI] Id eſt *moles machinæ mundi*, per Figuram quam vocant *Hendiadyoin:* quo modo dixit Virgilius, *molemque et montes* pro *molem montium*, Æn. i. 65. Hîc autor imitatus eſt illud Lucretii:

—— *Multoſque per annos*
Suſtentata ruet moles et machina mundi,
Lib. v. 97.

27. TU TIBI PAR SEMPER, TU DESPICIS] Notetur hîc elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, ſceptra.*

ROTAS] Ponitur hîc per *Synecdochen* pro *currus*.

28. SOBOLESQUE TUI, SOBOLISQUE] Hîc copula *que* geminatur et redundat per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

CIII.

MENS, cane læta Deum! totas ſimul exſere vires;
Nominis et ſancti fer ſuper aſtra jubar.

2. Redde

INTERPRETATIO.

1. *Anima* mea! *lauda Deum alacriter; exerta totas* tuas *vires una; et extolle ſupra ſidera ſplendorem* ſancti illius *nominis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, continens primo *Exordium*, duobus primis verſibus; deinde *Narrationem*, a verſu tertio ad vigeſimum; poſtremo *Concluſionem*, inde ad finem.

2. Redde ſuam meritis laudem; nec falce ſenectæ
Hanc metat, aut tenebris obruat ulla dies.
3. Scilicet et ſcelerum nævos obliterat omnes;
Et medicam morbis applicat ille manum.
4. Ille tuos animat cineres, redivivaque lauro
Perpete cœleſtis tempora cingit amor.
5. Deliciis os mille beat; pulſiſque ſenectæ
Exuviis, aquilæ ſecula more novat.
6. Ne tenues vis ulla premat, dat jura tyrannis;
His Pater æthereus faſque nefaſque regit.
7. Credidit Amramidæ leges Deus arbiter æqui;
Abramidûm populo facta notanda dedit.
8. Sponte Deum noſtrî miſeret; qui, ſegnis ad iram,
Quos ſibi delegit non patienter amat.
9. Nec litem de lite ſerit; flammæque fugacis
Æmula, momento deperit ira brevi.

10. Non

INTERPRETATIO.

2. *Refer beneficiis* illius *ſuam laudem; nec ulla dies ſuccidat hanc falce ſenectutis, aut mergat tenebris.* 3. *Quippe ille tum delet omnes maculas* tuorum *criminum; tum admovet ſalutarem* ſuam *manum* tuis *morbis.* 4. *Ille vivificat tuos cineres, et divinus amor coronat* tua *rediviva tempora perpetua lauru.* 5. *Beat os* tuum *mille voluptatibus; et renovat* tuum *ævum inſtar aquilæ, pelle ſenectutis depoſita.* 6. *Dat leges tyrannis, ne ulla violentia opprimat pauperes; cœleſtis Pater moderatur juſtitiam et injuſtitiam his.* 7. *Deus judex æquitatis commiſit leges* ſuas *filio Amrami; dedit geſta* ſua *obſervanda populo Abramidarum.* 8. *Ultro miſeretur noſtri Deus; qui, tardus ad iram, non moderate diligit* eos *quos elegit ſibi.* 9. *Nec movet jurgium ex jurgio; et ira* illius *perit brevi momento, inſtar fugitivæ flammæ.*

ANNOTATIONES.

4. PERPETE LAURO] Vide Not. in Pſal. xxviii. 9. *Lauro cinge comas.*

TEMPORA] Conſule Not. in Pſal. xxx. 1. *Tempora.*

5. AQUILÆ MORE NOVAT] De ratione quâ aquilæ in juventutem ſe reparent, mira tradunt nonnulli. Aquilam ſcilicet debilitatam ſenio proſternere, atque in ſole feſſum fovere corpus: ſic recentatam calore, ter ſeſe mergere in fonte, et ita in juvenilem vigorem refingere ætatem.

SECULA] Vide Not. in Pſal. xlv. 6. *Mobile ſeclo.*

6. TENUES] Vide Not. in Pſal. x. 2. *Tenuem.*

DAT JURA TYRANNIS] De ſignificatione vocis *tyrannus* conſule Not. in Pſal. vii. 2. *Impune tyrannis.*

FASQUE NEFASQUE] Hîc copula *que* geminatur per *Polyſyndeton*, de quâ Figurâ vid. Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

7. ABRAMIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Abramidarum.*

10. FUL-

10. Non hic fulmineum, quoties deliquimus, enſem
Accinxit; ſceleri pœna nec æqua fuit.
11. Eſt bonitas immenſa, pios quâ protegit; ima
Nec magis a cœli vertice diſtat humus.
12. Crimina depellit, quantùm ſol diſtat ab ortu,
Cæruleo feſſas cùm lavat amne rotas.
13. Cultores fovet ille ſuos, et diligit unos,
Ut tenero prolis flagrat amore parens.
14. Scit genus Adamidûm quâ ſimus origine nati;
Et meminit fragili corpora ficta luto.
15. Graminis in morem ſurgens, citò carpitur ætas:
Sic violæ primo purpura vere fugit.
16. Vere fugit, rapiturque Notis, de ſtirpe reciſa;
Nec manet indicium, quo fuit orta, loci.

17. Sed

INTERPRETATIO.

10. *Ille non aptavit* ſibi *ardentem gladium, quoties* nos *peccavimus; nec pœna fuit æqualis delicto.* 11. *Bonitas, quâ tutatur pios, eſt infinita; nec infima terra magis removetur a faſtigio cœli.* 12. *Arcet* noſtra *ſcelera,* tantum *quantum ſol removetur ab oriente, cum lavat laſſas rotas* in *cærula aqua.* 13. *Ille recreat veneratores ſuos, et amat unice, ut parens ardet tenero amore ſobolis.* 14. *Novit quo fonte* nos *genus Adamidarum ſimus orti; et meminit* noſtra *corpora* eſſe *formata fragili cœno.* 15. Noſtra *vita, creſcens more herbæ, cito decerpitur: ita purpura violæ vaneſcit ineunte vere.* 16. *Vaneſcit vere, et abripitur Auſtris, demeſſa de radice; nec reſtat ſignum loci, quo fuit nata.*

ANNOTATIONES.

10. FULMINEUM ENSEM] Ita Virgilius:

——— *Vaginaque eripit* enſem
Fulmineum, —— *Æn.* iv. 579.

Vide etiam Not. in Pſal. xxii. 21. *Fulmineo Leoni.*

12. LAVAT AMNE ROTAS] Id eſt, *cum ſol occidat*; forma loquendi Poetis non inuſitata, ut apud Virgilium:

Quid tantum oceano properent ſe tingere ſoles,
Georg. ii 481.

ROTAS] Hîc ponitur per *Synecdochen* pro *curru.*

AMNE] *Amnis* dicitur etiam de Oceano. Ut apud eundem Virgilium:

Oceani ſpretos pede reppulit amnes,
Geor. iv. 233.

13. DILIGIT UNOS] *Unus* interdum occurrit, ut hîc, etiam in plurali numero, ut apud Terentium: *Aderit una in unis ædibus,* Eun. ii. iii. 75. Et Ciceronem: *Adſunt Lacedæmonii qui* — unis *moribus, et nunquam mutatis legibus vivunt:* Pro Flacco, 62. *Unus* hic pro *præcipuus,* ut ſupra dictum ad Pſal. lxxi. 14. *Te unum.*

14. ADAMIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Adamidarum.*

15. PURPURA VIOLÆ] Plinius docet, *Lib.* xxi. 6. *Violarum* eſſe plurima genera, *purpureas, luteas, albas.* Florum primo ver nuntiantium, eſt viola alba; poſtea quæ appellatur *purpurea.*

16. RAPITURQUE NOTIS] *Noti* hîc pro ventis in genere, ut Pſal. i. 4. *Notus.*

17. Sed fovet electos ſuperi clementia Patris;
Excubiaſque ſacro pro grege ſemper agit:
Tranſit et ad ſeros bonitas divina nepotes;
Obſtrictam patribus ſervat et uſque fidem.
18. His promiſſa Dei rata ſunt, et fœdera, leges
Quos juvat æthereas imperiumque ſequi.
19. Ætheris in medio ſolium ſibi Rector Olympi
Fixit; et hinc orbem ſolus ubique regit.
20. Turma potens, volucriſque! Dei quæ juſſa faceſſis,
Huic age cœleſti pectine pange melos.
21. Qui cœli ſub Rege meres, exercitus omnis!
Pange tui laudes, quo decet ore, Ducis.
22. Divinâ cœlata manu, tu machina mundi!
Tu mea, dum ſuperes, mens cane læta Deum!

INTERPRETATIO.

17. *Sed lenitas excelſi Patris recreat electos; et ſemper vigilat pro* ſuo *ſacro cœtu: Et divina benevolentia deſcendit ad ſeros poſteros; et ſemper obſervat fidelitatem confirmatam patribus.* 18. *Pollicita et pacta Dei ſunt certa his, quos delectat ſectari cœleſtes leges et auctoritatem.* 19. *Gubernator cœli poſuit thronum ſuum in medio ætheris; et hinc ſolus ubique moderatur mundum.* 20. *O fortis et velox turba! quæ exequeris mandata Dei, age, cane carmen huic cœleſti plectro.* 21. Tu *omnis exercitus! qui militas ſub Rege cœli, celebra laudes tui ductoris quo ore convenit.* 22. *Tu fabrica mundi! ſculpta divina manu, tu mea anima! alacriter lauda Deum, dum ſuperſtes ſis.*

ANNOTATIONES.

17. GREGE] Vid. de hac voce Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

19. RECTOR OLYMPI] De *Olympo* vide Not. in Pſal. xlix. 15. *Rector Olympi.*

20. TURMA POTENS VOLUCRISQUE] Eſt *Periphraſis* pro *Angelis*, qui viribus excellunt, et alacriter Deo miniſtrant.

COELESTI PECTINE] *Pecten*, vel *plectrum*, inſtrumentum quo citharam pulſamus. Teſte Virgilio:

——— *Jam* pectine *pulſat eburno*,
Æn. vi. 647.

Hîc per *Metonymiam* pro *ipſa cithara.*

21. PANGE LAUDES] De primaria ſignificatione vocis *Pangere* vide Not. in Pſal. ix. 11. *Pangite.*

22. SUPERES] Pro *ſuperſis*, ut jam dictum ad Pſal. lxxiii. 4. *His ſuperant.*

CANE LÆTA] *Læta* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *lætè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

CIV.

CIV.

DICERE fert animus ſuperûm nova carmina Regi;
Quem ſacra majeſtas cingit, et ambit honos.
2. Se radiis, ceu veſte, tegit; ceu byſſina vela,
Explicat aſtriferi mœnia vaſta poli.
3. Inter aquas, domus alta trabes expandit eburnas;
Dantque triumphales nubila ſumma rotas:
Terga premens Zephyris, Euriſque jugalibus actus,
Pervolat eoas occiduaſque plagas.
4. Stant circùm aligeri proceres, flammæque miniſtræ;
Et certant alacres, quò jubet ille, ſequi.
5. Pondere nixa ſuo, medio ſtat in aëre tellus
Pendula; nullius præcipitanda manu.
6. Illa priùs pelago, ceu velo, tecta latebat;
Altius et ſummis montibus æquor erat.

7. At

INTERPRETATIO.

1. *Mens inducit* me *cantare nova cantica Regi cælitum; quem ſacra majeſtas veſtit, et decus circumdat.* 2. *Velat ſeipſum radiis, more veſtimenti; diffundit ſpatioſa mœnia ſtellati cœli ut carbaſina vela.* 3. *Sublimis* illius *domus extendit eburnea* ſua *tigna inter aquas; et altiſſimæ nubes præbent* ei *triumphales rotas: premens dorſum Zephyrorum, et raptus Euris jugatis, volat per orientales et occidentales regiones.* 4. *Alati magnates et ignes famuli ſtant circa eum; et alacriter contendunt ſequi quocunque ille præcipit.* 5. *Terra incumbens ſua gravitate, manet ſuſpenſa in medio aeris; evertenda manu nullius.* 6. *Illa antea occultabatur velata mari, more veli; et mare erat ſuperius altiſſimis montibus.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus etiam *Laudativus*, conſtat ex tribus ſummatim partibus. Prima eſt *Exordium*, verſu primo; ſecunda, *Narratio*, a verſu ſecundo ad trigeſimum; tertia, *Concluſio*, inde ad finem uſque.

1. SUPERUM] Per *Syncopen* dixit pro *ſuperorum*.

2. CEU BYSSINA VELA] De voce *Byſſina* vide Not. in Pſal. lxxviii. 36. *Byſſina verba*.

3. TRIUMPHALES ROTAS] *Rotas* pro *currus* dicitur per *Synecdochen*.

TERGA PREMENS ZEPHYRIS] *Zephyris* hîc ponitur pro *Zephyrorum* per *Antiptoſin*.

EURISQUE JUGALIBUS] De *Euro* vento orientali vide Not. in Pſal. xlviii. 7. *Euri*.

EOAS] De hac voce conſule Not. in Pſal. xix. 5. *Eoo*.

4. CERTANT ALACRES] *Alacres* ponitur hîc adverbialiter per *Enallagen* pro *alacriter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

6. ÆQUOR] De hujus vocis Etymologiâ vide Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas*.

7. At ſimul intonuit tua vox, Pater alme! mariſque
Cedere juſſit aquam, juſſa receſſit aqua.
8. Surgere cœperunt montes; et ſidere valles,
Collibus incinctæ, nubiferiſque jugis.
9. Tu mare ſepſiſti clauſtris; ne, fœdere rupto,
Terra repentinis obrueretur aquis.
10. Vallibus in mediis, et rupes inter acutas,
Flumina tu ſtabili currere lege jubes.
11. His pecudes, timidique ſimul ſaturantur onagri;
Quæque colunt ſylvas, et loca ſola feræ.
12. Hæc circùm glomerantur aves; nidoſque loquaces
Intexunt ramis arboreiſque comis.
13. Æthereo tu rore beas juga conſita dumis;
Totaque cœleſti ſub pede ridet humus.
14. Hæc pecori gramen de vectigalibus arvis,
Hæc homini veſcum ſponte miniſtrat olus.

15. Farre

INTERPRETATIO.

7. *Sed, benigne Pater! ut primum tua vox tonuit, et juſſit aquam maris recedere, aqua juſſa receſſit.* 8. *Montes cœperunt aſcendere; et valles deſcendere, circumdatæ tumulis, et montibus nubes ferentibus.* 9. *Tu cinxiſti mare obicibus; ne terra ſubito mergeretur aquis, lege* tua *violata.* 10. *Tu præcipis amnibus fluere fixa lege, in medio vallium, et inter aſperos ſcopulos.* 11. *Pecora et unà meticuloſi ſylveſtres aſini ſatiantur his; et feræ quæ habitant nemora et loca ſolitaria.* 12. *Aves confluunt circum hæc; et conſtruunt garrulos nidos frondibus, et foliis arborum.* 13. *Tu beas cœleſti rore montes plantatos rubis; et tota terra ridet ſub* tuo *divino pede.* 14. *Illa ultro* præbet *herbam pecudi de agris ſtipendiariis, illa ultro præbet homini olus eſculentum.*

ANNOTATIONES.

7. PATER ALME] De hoc epitheto *almus* vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

11. SATURANTUR ONAGRI] *Onager* a Græco ὄναγρος, *aſinus ſylveſtris:* componitur ex ὄνος, *aſinus*, et ἄγριος, *ſylveſtris.* Occurrit apud Virgilium:

—— *Timidos* onagros *agitare curſu,*
Georg. iii. 409.

12. GLOMERANTUR AVES] Ita Virgilius:

Quam multæ glomerantur aves ——
Æn. vi. 311.

Vide Not. in Pſal. xviii. 11. *Nubes glomerans.*

NIDOSQUE LOQUACES] Ad exemplum Virgilii:

Pabula parva legens nidiſque loquacibus *eſcas*, Æn. xii. 475.

Vide Not. in Pſal. lxxxiv. 3. *Cunas.*

COMIS] *Comæ* hîc ponitur pro *folia*, ut Pſal. i. 3. *Brachia — comas.*

13. RIDET HUMUS] De uſu metaphorico verbi *ridet* vide Not. in Pſal. lxv. 10. *Ridet humus.*

15. TRISTIA

15. Farre novas vires, et vultum pingis olivo;
Et recreas dulci triſtia corda mero.
16. Sylvarumque potens, Libani ſacra culmina cedris
Conſeris: hîc volucrum pendula tecta locas.
17. Apta fretis abies ſe tollit in æthera; pullos
Paſcit et hîc colubris nuntia veris avis.
18. Incolit imbellis latebroſa cuniculus antra;
Errat et in ſummis hirta capella jugis.
19. Tu lunæ rapidis metiris tempora bigis;
Sol jubar Heſperiis, te duce, mergit aquis.
20. Tu tenebris condiſque diem, noctemque reducis;
Noctivagaſque feras, quô lubet, ire jubes.

21. Tum

INTERPRETATIO.

15. Tu *renovas* illius *vires frugibus, et pingis* illius *faciem oleo; et exhilaras mœſtum* illius *cor ſuavi vino.* 16. *Et* tu *Dominus ſylvarum, plantas ſacra cacumina Libani cedris: hic ponis ſuſpenſa domicilia avium.* 17. *Abies idonea navigationi ſurgit in cœlum; et hic avis prænuntia veris alit fœtum* ſuum *viperis.* 18. *Imbecillus cuniculus habitat tenebroſas ſpeluncas; et hirſuta capella vagatur in altiſſimis montibus.* 19. *Tu menſuras tempora velocibus bigis lunæ; ſol tingit radios* ſuos *occidentalibus aquis tuo ductu.* 20. *Tu et abſcondis diem tenebris, et refers noctem; et jubes feras nocte errantes ire quocunque placet.*

ANNOTATIONES.

15. TRISTIA CORDA] Eſt pluralis numerus pro ſingulari per *Heteroſin*.

16. SYLVARUMQUE POTENS] Et elegantiſſima et pulcherrima loquendi forma. Hoc in loco, ut ubique, a Marone edoctus eſt noſter,

——— *Te maximus orbis*
Auctorem frugum, tempeſtatumque potentem
Accipiat, ——— Geor. i. 26, etc.

Eſt etiam Horatium imitatus:

Phœbe, ſylvarumque potens *Diana,*
Carm. Sec. 1.

Et *Carm.* iii. *Od.* xxv. 14.

——— *O* Naidum potens.

LIBANI] De *Libano* vide Not. in Pſal. xxix. 5. *Libani vertex.*

17. APTA FRETIS] *Fretum* hîc ponitur per *Metonymiam* pro *navibus* quæ ſulcant *freta*. Ut etiam apud Virgilium, *Æn.* i. 228. — *Mare velivolum* pro *navibus velivolis.*

PULLOS PASCIT COLUBRIS] *Ciconiam* intelligit, Anglice the Stork; quæ avis ſerpentibus pullos nutrit. Teſte Juvenale:

——— *Serpente* Ciconia *pullos*
Nutrit, et inventâ per devia rura lacertâ,
Sat. xiv. 74.

NUNTIA VERIS AVIS] De prudentia *Ciconiæ* in itu et reditu ad ſtati temporis articulum, agitur *Jerem.* viii. 7.

19. LUNÆ RAPIDIS BIGIS] *Luna* apud Poetas ſemper depingitur *bigis* invecta; Sol vero quadrigis. Currum Lunæ trahebant duo equi, alter albi, alter nigri coloris; forſan quia Luna apparet interdiu pariter ac noctu.

SOL JUBAR HESPERIIS MERGIT AQUIS] De *Heſperiis* pro *occidentalibus* vide Not. in Pſal. xix. 6. *Littus in Heſperium.*

20. CONDISQUE DIEM, NOCTEMQUE REDUCIS] Copula *que* hîc geminatur et redundat per *Polyſyndeton*, ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

22. VITREIS

21. Tum ruit in prædam ſoboles animoſa leonis;
Et te mugitu ſupplice poſcit opem.
22. Aſt ubi ſol oriens vitreis caput extulit undis,
Turba ferox latebras quærit, et antra ſubit.
23. Gens hominum interea, ſtratis excita, labori
Inſtat; et in noctem continuatur opus.
24. O Deus! ampla tuæ quàm ſunt miracula dextræ!
O quàm ſolerti ſingula mente regis!
25. Divite tu gazâ terras et meſſibus imples;
Nec minùs eſt vaſti fertilis unda maris:
Squammiger hanc peragrat populus, proleſque parentem
Stipat, et ingentes turba minuta duces.
26. Hîc, inter circumque rates, maris incola piſtrix
Ludit; et informi mole ſuperſtat aquis.
27. Quidquid humus, vel pontus alit, te ſuſpicit; uno
Te tempeſtivas poſcit et ore dapes.
28. Cuncta legunt epulas, tu quas, Pater alme! miniſtras:
Cuncta ſaginantur, te referante manum.

29. Omnia

INTERPRETATIO.

21. *Tum ſtrenua proles leonis erumpit ad rapinam; et orat auxilium a te ſupplicanti rugitu.* 22. *Sed cum oriens ſol levavit caput e pellucidis aquis, ſæva turba petit latibula, et intrat ſpeluncas.* 23. *Interim humanum genus, ſuſcitatum e lectis, incumbit* ſuo *labori; et opus perſeverat uſque ad noctem.* 24. O *Deus! quanta ſunt mirabilia tuæ dextræ! O quam ſagaci animo gubernas cuncta!* 25. *Tu imples terras opulento theſauro et meſſibus; nec aqua ſpatioſi maris eſt minus fœcunda: Squamoſa gens permeat hanc, et ſoboles circumdat parentem, et exilis multitudo* circumdat *magnos ductores.* 26. *Hîc Balæna incola maris ludit inter et circum naves; et eminet ſuper aquas deformi* ſua *magnitudine.* 27. *Quodcunque terra vel mare nutrit, reſpicit te; et uno ore petit opportunos cibos* a *te.* 28. *Omnia colligunt alimenta, quæ tu, o benigne Pater! præbes: omnia ſaturantur dum tu aperis* tuam *manum.*

ANNOTATIONES.

22. VITREIS UNDIS] De hoc epitheto *vitreis* vid. Not. in Pſal. lxxv. 6. *Vitreis aquis.*

24. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

25. DIVITE GAZA] De voce *gaza* vid. Not. in Pſal. xlix. 8.

26. MARIS INCOLA PISTRIX] *Piſtrix* hîc dicitur per *Metathesin* pro *priſtis*, quæ ſumitur vulgo pro *Balæna*, quamvis a Plinio diſtinguatur: maximæ molis, et tamen velociſſime fluctus ſecans, unde nomen habet: πρίστης enim eſt ſector.

28. ALME] Vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

29. ORIS

29. Omnia turbantur, tu cùm jubar occulis oris;
Et fiunt, animam te revocante, cinis.
30. Mox ubi vitales inſpiras luminis auras,
Secla renaſcuntur, juſſaque vernat humus.
31. Ætheris ergò Parens omni cantabitur ævo;
Gaudebitque operis nobilitate ſui.
32. Illius adſpectu, tellus tremit infima; fumant
Ardua cœleſti culmina tacta manu.
33. Æthere dum veſci datur, et vitalibus auris,
Hic mihi materies carminis unus erit.
34. Grata ſit huic opto vox hæc: ſic gaudia carpam,
Dum recolam Domini munera tanta mei.
35. O pereant ſcelerum ſocii, de ſtirpe reciſi!
O premat infandos fœda ruina lares!
Interea tu læta Dei, mens! concipe laudes;
Quiſquis et hunc orbem, quem regit ille, colis.

INTERPRETATIO.

29. *Omnia perturbantur, cum tu celas ſplendorem* tui *vultus; et deveniunt cinis, cum tu revocas vitam.* 30. *Protinus cum* tu *inflas vitalem aerem, ætates oriuntur de novo, et terra* ex tuo *juſſu floret.* 31. *Ergo Pater cœli laudabitur in omne ſeculum; et delectabitur gloria ſui operis.* 32. *Infima terra tremit obtutu illius; excelſi montes tacti* illius *divina manu vaporant.* 33. *Dum licet* mihi *frui aere, et vitali ſpiritu, hic ſolus erit argumentum mei cantus.* 34. *Precor hæc vox ſit accepta huic: ita percipiam gaudia, dum meditabor tanta beneficia mei Domini.* 35. O *intereant participes criminum, radicitus exciſi!* utinam *turpe exitium obruat flagitioſas domus! Interim* o mea *anima! tu alacriter excipe laudes Dei; et quicunque habitas hunc mundum, quem ille gubernat.*

ANNOTATIONES.

29. ORIS] Dicitur hîc per *Synecdochen* pro *vultu.*

30. LUMINIS AURAS] De hac dictione vide Not. in Pſal. c. 3. *Debes luminis auras.*

SECLA] Per *Syncopen* pro *ſecula*, de qua voce vide Not. in Pſal. xlv. 6. *Mobile ſeclo.*

31. OPERIS NOBILITATE] *Nobilitas* pro fama et nominis celebritate. Ut apud Ciceronem: *In eo ipſo in quo prædicationem* nobilitatemque *deſpicunt, prædicari de ſe ac nominari volunt*, Pro Archia 26.

33. ÆTHERE VESCI] De hac dictione vide Not. in Pſal. xvi. 3. *Veſcitur aura.*

35. INFANDOS LARES] De hac voce *Lares*, vide Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

LÆTA CONCIPE] *Læta* hîc adverbialiter ſumitur per *Enallagen* pro *lætè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

CV.

CV.

FUNDITE vota Deo, meritas et ſolvite grates:
Gentibus ætherei pandite facta Patris.
2. Tollite grandiſono Domini miracula plectro:
Sint argumentum carminis illa novi.
3. Vir pius hoc unum jactet venerabile nomen;
Geſtiat et Domini quem pius urit amor.
4. Hunc colat, hunc poſcat victricis pignora dextræ:
Optet et illius jugiter ore frui.
5. Quæ Deus exhibuit, ſubeant miracula mentes,
Quæque piis olim jura reliquit avis.
6. Alloquor Iſacidas, lectum genus; alloquor Abræ
Progeniem: famulus Numinis ille fuit.
7. Rerum Opifex nobis Deus eſt; hic præſidet orbi,
Juſtitiæ terris et monumenta dedit.
8. Fœderis ille ſui memor eſt; et verba, fideſque
Priſtina tot ſeclis inviolata manent.

9. Hic

INTERPRETATIO.

1. *Emittite preces Deo, et reddite* ei *dignas gratias: annuntiate gentibus geſta cœleſtis Patris.* 2. *Extollite miracula Domini cithara grande ſonanti: illa ſint argumentum novi hymni.* 3. *Pius vir glorietur de hoc auguſto nomine ſolo; et exultet* ille *quem pius amor Domini accendit.* 4. *Veneretur hunc, petat ab hoc indicia victricis* ipſius *dextræ: et continuò cupiat potiri illius vultu.* 5. *Miracula quæ Deus edidit, penetrent* veſtros *animos, et leges quas quondam reliquit piis* veſtris *majoribus.* 6. *Compello poſteros Iſaaci, electum genus; compello ſtirpem Abrahami: ille fuit ſervus Dei.* 7. *Creator rerum eſt noſter Deus; ille præeſt mundo, et præbuit terris exempla* ſuæ *juſtitiæ.* 8. *Ille eſt memor ſui pacti; et verba* illius, *et antiqua fidelitas perſtant intemerata tot ævis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, ex duabus partibus conſtans; *Exordio*, ad verſum ſeptimum; et *Narratione*, ad finem uſque.

2. PLECTRO] De hac voce vide Not. in Pſal. xlix. 4. *Plectro.* Ponitur hîc per *Metonymiam* pro *cithara.*

4. HUNC COLAT, HUNC POSCAT] Notetur hîc *Anaphora*, de qua vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi — ſceptra.*

DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

ORE] Per *Synecdochen* ponitur hîc pro *vultu.*

8. SECLIS] Per *Syncopen* dicitur pro *ſeculis*, ut Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

9. NATOQUE

9. Hic Abrahæ, natoque pio, magnoque nepoti,
Non ſemel obſtrinxit tempus in omne fidem.
10. Hæc eadem toti juravit fœdera genti
Abramidûm, nullo diſſolüenda die.
11. Quos, ait, hîc habitat Canææ gens impia, fines
Adſpice; diviſos hos tibi ſorte dabo.
12. Nec numero, memini, nec belli robore pollens,
Hoſpes in hac olim gens ſacra vixit humo.
13. Nec mora, nec requies; populis, heu! præda profanis
Ceſſit; in exſilium nec ſemel acta fuit.
14. Vim tamen, et noxam Deus omnem depulit: ipſos
Fulmineis reges terruit ille minis.
15. Quem mihi ſacravi, populum ne tangite, dixit;
Ne viola vates, turba profana! meos.

16. Intulit

INTERPRETATIO.

9. *Ille pluſquam ſemel obſirmavit fidem in omne ævum Abrahamo, et pio* illius *filio, et magno* illius *nepoti.* 10. *Sanxit jurejurando hæc eadem pacta toti generi Hebræorum, nunquam rumpenda.* 11. *Cerne, inquit, oras, quas prava gens Canææ incolit; donabo has tibi partitas ſorte.* 12. *Memini, ſacra progenies quondam vixit advena in hac terra, neque potens numero, nec bellicâ fortitudine.* 13. *Nec commoratio nec otium* illis erat; *ah! devenit præda impiis populis; et pluſquam ſemel pulſa eſt in exſilium.* 14. *Attamen Deus arcebat* ab illis *omnem violentiam et injuriam: ille terrefecit ipſos reges fulminantibus minis.* 15. *Nolite, inquit, tangere populum quem conſecravi mihi; impia multitudo! noli lædere meos prophetas.*

ANNOTATIONES.

9. NATOQUE PIO, MAGNOQUE] Hîc copula *que* geminatur per Figuram *Polyſyndeton*, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

10. ABRAMIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Abramidarum.*

NULLO DISSOLUENDA DIE] Eſt hic diviſio unius ſyllabæ in duas per Figuram quæ *Diæreſis* dicitur; nam *diſſolüenda* dixit pro *diſſolvenda*, ad exemplum Tibulli:

——— *Parcæ fatalia nentes*
Stamina, non ulli diſſolüenda *Deo,*
viii. Eleg. i. 2.

11. CANÆÆ GENS] Terra Iſraelitica, vulgo terra Dei, ſeu terra ſancta, priùs dicta terra *Canææ*, ſive Canaan, a Canaan filio Cham, cujus poſteri eam regionem incoluerunt: his vero expulſis ceſſit Iſacidis. A meridie habuit montes Idumæos, ab oriente lacum Aſphaltitem, flumen Jordanem, et mare Galilæum; a ſeptentrione montem Libanum, ſive Phœnicum fines; et ab occidente mare Mediterraneum.

13. NEC MORA NEC REQUIES] Ita Virgilius de Entello Dareta præcipitem agente:

Nec mora, nec requies: *quam multa grandine nimbi*
Culminibus crepitant, ſic denſis ictibus Heros
Creber utraque manu pulſat, verſatque Dareta, Æn. v. 458.

16. Intulit hic olim miſeris jejunia terris;
Aruit et lævo ſidere tacta ſeges.
17. Tum gregis electi meminit; famulumque Joſephum,
Qui jam venierat, miſit in arva Phari.
18. Ille diu latuit tenebroſi carceris antro
Clauſus; et arctârunt ferrea vincla pedes:
19. Aſt ubi miſſa polo diſcuſſit ſomnia; vatis
Et patuit pietas, mille probata modis:
20. Vincula rex dempſit, libertatemque priorem
Reddidit; hunc populi juſſit et eſſe ducem.
21. Principis ornatus titulo, præfectus et aulæ,
Memphi! tuas idem rexit et auxit opes.
22. Fas erat huic regni proceres compeſcere vinclis;
Inque ſenatorum jura docere choro.
23. Mox pater Iſacides Pharias deſcendit in oras,
Inque peregrinâ ſubſtitit hoſpes humo.
24. Illius et ſobolem rerum Pater auxit, opeſque;
Et novus indigenis advena major erat.

25. Tum

INTERPRETATIO.

16. *Quondam ille induxit famem afflictis terris; et arvum afflatum infauſto ſidere torrefactum eſt.* 17. *Tum meminit electæ* ſuæ *turbæ; et miſit ſervum* ſuum *Joſephum, qui jam venditus erat, in agros Ægypti.* 18. *Ille diu delituit incluſus caverna obſcuræ cuſtodiæ; et ferreæ catenæ ſtrinxerunt pedes* illius: 19. *Sed ubi explicuit ſomnia demiſſa cœlo; et pietas prophetæ apparuit explorata mille viis:* 20. *Rex detraxit* illius *catenas, et reſtituit* ei *priſtinam libertatem; et voluit hunc eſſe ductorem populi.* 21. *Honoratus titulo principis, et præpoſitus regiæ; o Memphi! idem gubernavit et ampliavit tuas opes.* 22. *Licebat huic cohibere magnates imperii catenis; et inſtituere leges in cœtu ſenatorum.* 23. *Brevi pater* Jacobus *filius Iſaaci devenit in Ægyptios fines, et moratus eſt advena in extera terra.* 24. *Pater mundi multiplicavit tum prolem illius, tum divitias; et novus hoſpes devenit ſuperior nativis incolis.*

ANNOTATIONES.

16. LÆVO SIDERE] Vide Not. in Pſal. xvi. 4. *Nomina læva.*

17. ARVA PHARI] De *Pharo* conſule Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios duces.*

18. ARCTARUNT — VINCLA] Pro *arctaverunt* et *vincula*, utrumque per *Syncopen.*

19. POLO] Vide Not. in Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

21. MEMPHI] Conſule Not. in Pſal. lxviii. 31. *Memphis.*

22. VINCLIS] Per *Syncopen* ponitur pro *vinculis.*

CHORO] Vide Notam in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

23. PHARIAS ORAS] Vide Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios duces.*

25. PELU-

25. Tum Peluſiacus, mutatâ mente, tyrannus
Æſtuat, et populum tollere fraude parat.
26. Ergò Deus Moſen, lecto cum fratre, miniſtrum
Mittit in inviſi barbara regna ſoli.
27. Numinis attonitus vidit miracula Nilus,
Senſit et ultrici ſpicula miſſa manu.
28. Illius Heroes alacres dum juſſa faceſſunt,
Triſtibus eſt tenebris undique ſepta Pharos.
29. Indigenûm tepido manârunt ſanguine rivi;
Squammigeroſque putris ſuſtulit unda greges.
30. Fudit humus turpes, frugum pro munere, ranas;
Et torus his regis tectus, et aula fuit.
31. Regia peſtiferæ fœdârunt pocula muſcæ;
Et nuſquam vacuus cimice lectus erat.
32. Antè dabat cœlum pluvias; tum grandinis imber
Deſuper, et crepitans fulmine flamma ruit.

33. Ficus,

INTERPRETATIO.

25. *Tum Ægyptius tyrannus, animo mutato, furit, et deſtinat conficere populum dolo.* 26. *Ergo Deus mittit Moſen* ſuum *famulum, cum ſelecto fratre, in barbarum regnum odioſæ terræ.* 27. *Nilus perterritus vidit miracula Dei, et expertus eſt tela jacta* ipſius *vindice manu.* 28. *Dum Heroes alacriter exequuntur illius mandata, Ægyptus circumdata eſt ab omni parte mœſtis tenebris.* 29. *Amnes fluxerunt calido cruore incolarum; et putrefacta aqua interemit ſquamoſa agmina.* 30. *Tellus produxit fœdas ranas, pro dono frugum; et lectus regis opertus eſt his, et regia.* 31. *Peſtilentes muſcæ polluerunt regia pocula; et nuſquam erat lectus expers pediculis.* 32. *Prius cœlum præbebat pluvias; tum imber grandinis ſuperne decidit, et ſtridens flamma* cum *tonitru.*

ANNOTATIONES.

25. PELUSIACUS] Conſule Not. in Pſal. lxxviii. 44. *Peluſiaco ſanguine.*

TYRANNUS] De propriâ hujus vocis ſignificatione, vide Not. in Pſal. vii. 2. *Impune tyranni.*

26. BARBARA REGNA] Per *Heteroſin* ponitur hîc pluralis numerus pro ſingulari.

27. NILUS] Hîc ponitur pro *Ægypto.* De *Nilo* flumine jam dictum ad Pſal. lxxxviii. 12. *Barbare Nile.*

ULTRICI MANU] Per *Hypallagen* dicitur pro *manu Dei ultoris:* ſimilia habes apud Virgilium alioſque Poetas exempla:

(1) ——— *Animumque expleſſe juvabit*
Ultricis flammæ, *et cineres ſatiaſſe meorum,* Æn. ii. 587.

(2) *Hæc cape, et* ultricem *pharetra deprome* ſagittam, *Æn.* xi. 590.

28. PHAROS] Pro *Ægypto.* Vide Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios duces.*

29. INDIGENUM — MANARUNT] Per *Syncopen* pro *indigenarum* et *manaverunt.*

SQUAMMIGEROSQUE] Per *Epentheſin* dicitur pro *ſquamigeroſque.*

UNDA] Pro *aqua,* ut apud Virgilium:

——— *Et tacita refluens ita ſubſtitit* unda, *Æn.* viii. 87.

31. FOEDARUNT] Per *Syncopen* dicitur pro *fœdaverunt.*

33. Ficus, et eversis periit cum vitibus uva;
Et nemora excussis procubuêre comis.
34. Agmine mox denso, vastârunt arva locustæ;
Bruchus et herbosos est populatus agros.
36. Nec mora, primitias sobolis, floremque juventæ,
Abstulit atroci mors inopina manu.
37. Aucta Phari spoliis, fines gens sacra nefandos
Liquit; et imbelli corpore nemo fuit.
38. Vidit ut hanc abitum moliri terra Canopi,
Gestiit; excusso quo fuit icta metu.
39. Nube Deus populum solis defendit ab æstu;
Flammaque per tenebras prævia rexit iter.
40. Mox Pater æthereus volucres in castra cupitas
Misit, et ignotas cœligenasque dapes.
41. Limpida de silicum manârunt flumina venis;
Et dulces Arabum tesqua rigâstis aquæ!

42. Nempe

INTERPRETATIO.

33. *Ficus interiit, et uva cum dirutis vitibus; et sylvæ sunt prostratæ foliis decussis.* 34, 35 *Statim locustæ, spissa turba, spoliarunt segetes; et vermiculus est deprædatus gramineos agros.* 36. *Protinus, repentina mors crudeli manu extinxit primigenios prolis et florem juventutis.* 37. *Sacra progenies ditata spoliis Ægypti, reliquit execrandas oras; et nemo fuit imbecillus corpore.* 38. *Quum terra Ægypti intellexit hanc parare discessum, exultavit; rejecto metu quo fuit perculsa.* 39. *Deus protexit populum* suum *nube ab ardore solis; et flamma præiens direxit* illius *viam per tenebras.* 40. *Protinus cœlestis Pater demisit in* illius *castra optatas volucres, et novas epulas, et cœlo procreatas.* 41. *Puri amnes fluxerunt de venis silicum; et* vos *aquæ dulces irroratis deserta Arabum.*

ANNOTATIONES.

33. EXCUSSIS COMIS] *Comæ* pro *foliis*, ut Psal. i. 3. *Brachia, comas.*

34. VASTARUNT] Per *Syncopen* dicitur pro *vastaverunt.*

BRUCHUS] Vide Not. in Psal. lxxviii. 46. *Bruchus.*

37. PHARI] Vide Not. in Psal. lxxiv. 13. *Pharios duces.*

38. CANOPI] Consule Notam in Psal. lxxviii. 49. *Canopi.*

GESTIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *gestivit.*

41. MANARUNT] Ponitur per *Syncopen* pro *manaverunt.*

ARABUM] Vide Not. in Psal. lxxii. 10. *Ustus Arabs.*

TESQUA] De hac voce jam dictum ad Psal. xxix. 8. *Tesquaque.*

RIGASTIS] Per *Syncopen* ponitur pro *rigavistis.*

AQUÆ] Per *Apostrophen* hîc affatur *aquas*, more poetico.

42. Nempe Deus pacti meminit fideique, ministro
Quæ data Thariadæ, nec violata fuit.
43. Sic bonus Isacidas, cœlesti vindice lætos,
Finibus eduxit, maxime Nile! tuis.
44. Expulit et gentes, et, quæ coluêre tot annis
Indigenæ, populo contulit arva suo.
45. Legis in obsequium sic flexit pectora: laudes
Illius altisonis ferte sub astra modis.

INTERPRETATIO.

42. *Quippe Deus recordatur fœderis et fidelitatis* suæ, *quæ fuit data famulo* suo *Abrahamo filio Tharæ, neque rupta.* 43. *Sic* ille *propitius duxit Israelitas gaudentes cœlesti assertore, e tuis oris,* o *maxime Nile!* 44. *Et ejecit gentes, et donavit suo populo agros, quos incolæ aravere tot annis.* 45. *Ita vertit* eorum *corda ad obedientiam* suæ *legis: extollite ad sidera laudes illius numeris altè sonantibus.*

ANNOTATIONES.

43. VINDICE] Vide Not. in Psal. xxv. 20. *Te vindice.*

MAXIME NILE] Est *Apostrophe* ad *Nilum*, de quo vide Not. in Psal. lxxviii. 12. *Barbare Nile.*

45. SUB ASTRA] Consule Not. in Psal. iii. 3. *Ferre sub astra.*

CVI.

EIA agedum! laudate Deum, facilemque, bonumque:
Illius, excluso limite, durat amor.
2. Facta quis illius numero comprendere? laudes
Quæ queat et titulos æquiparare chelys?
3. O felix

INTERPRETATIO.

1. *Eia age! laudate Deum, tum placidum, tum benevolum: amor illius perseverat, fine dempto.* 2. *Quis* possit *includere gesta* illius *numero? quæ cithara possit æquare* illius *laudes et honores?*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *Laudativus*, constans ex quatuor partibus: prima est *Exordium*, versu primo; secunda *Propositio*, a versu secundo ad septimum; tertia, *Narratio*, a versu septimo ad quadragesimum septimum; quarta, *Conclusio*, duobus ultimis versibus.

2. COMPRENDERE] Per *Syncopen* dicitur pro *comprehendere.*

TITULOS] Vide Not. in Psal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

CHELYS] De hac voce supra ad Psal. xliii. 4. *Te referet chelys.*

3. FELIX

3. O felix nimiùm populus, cui candida mens eſt,
Labe vacans pectus, juſtitiæque tenax!
4. Reſpice me placido, ſuperûm Rex inclyte! vultu;
Lenis et optatæ ſterne ſalutis iter.
5. Da bona; ſelectæ da gaudia carpere gentis;
Inter et hæredes poſſe nitere tuos.
6. Æmula progenies proavûm deliquimus; inſons
Nec ſcelerum mens eſt, nec ſine labe manus.
7. Hoc latuit, Phariis cœli quæ Rector in oris
Præſtitit; et toties, hoc duce, parta ſalus:
Nec ſemel hunc patres irritavere rebelles,
Hîc, ubi purpurei panditur unda maris.
8. Sed memor hic pacti populum ſervavit, et orbi
Roboris immenſi pignora certa dedit.

9. Æquor

INTERPRETATIO.

3. *O populus ſummopere beatus, qui habet animum ſincerum, cor expers macula, et adhærens juſtitiæ!* 4. *Præclare Rex cœlitum! aſpice me propitio vultu; et mitis muni* mihi *viam cupitæ ſalutis.* 5. *Concede* mihi *commoda; concede* mihi *percipere delicias* tui *ſelecti gregis; utque poſſim lucere inter tuos hæredes.* 6. Nos *ſtirps imitatrix majorum peccavimus; nec animus* noſter *eſt innoxius criminum, nec manus ſine nævo.* 7. *Hoc latuit* eos, nempe *quæ Gubernator cœli patravit in Ægyptiis finibus; et ſalus toties acquiſita hujus ductu: nec rebellantes patres exaſperavere hunc ſemel* tantum, *hîc ubi aqua Rubri maris diffunditur.* 8. *Sed hic memor fœderis* ſui *conſervavit populum* ſuum, *et exhibuit terræ firma indicia* ſuæ *infinitæ potentiæ.*

ANNOTATIONES.

3. FELIX NIMIUM] Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

CANDIDA MENS] De voce *candidus* vide Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

4. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

LENIS STERNE] *Lenis* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *leniter*: ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

5. DA BONA — DA GAUDIA] Notetur *Anaphora*, de qua conſule Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, ſceptra.*

6. PROAVUM] Per *Syncopen* ponitur pro *proavorum.*

7. HOC LATUIT] *Latet* eſt inter verba quæ vocant impersonalia, quo modo etiam apud Virgilium:

Nec latuere *doli* fratrem *Junonis et iræ,*
Æn. i. 134.

Refertur *hoc* ad totam ſententiam; quaſi dixerit *hoc negotium, quæ* ſcilicet *Rector cœli*, etc.

PHARIIS] Vide Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios ductes.*

9. ÆQUOR

9. Æquor ut increpuit, campi maris alveus inſtar
Aruit, et tutum per vada fecit iter.
10. Hâc ope traducens populum, vim depulit hoſtis;
Cui furor accendit, triſtis et ira, jecur.
11. Gentis at inviſæ reflui maris unda phalanges
Obruit, et cladi nemo ſuperſtes erat.
12. Tum Domino fidens populus, cœleſtibus hymnis
Invicti cecinit clara tropæa Ducis.
13. Mox tamen hæc partæ gens eſt oblita ſalutis;
Abnuit et Domini juſſa ſacrata ſequi.
14. Illius, arentes Arabum dum calcat arenas,
Mota libidinibus Numinis ira fuit.
15. Annuit optatis, miſſâ dape, Rector Olympi;
Sed fuit huic macies pernicioſa comes.

16. Obſtitit

INTERPRETATIO.

9. *Utprimum objurgavit pelagus, alveus maris ſiccatus eſt more campi, et dedit iis ſecuram viam per aquas.* 10. *Hoc modo transferens populum, arcebat violentiam hoſtis; cujus jecur furor et dira iracundia inflammavit.* 11. *Sed aqua relabentis maris merſit turmas odioſæ nationis, et nemo ſuperfuit ſtragi.* 12. *Tum populus credens Domino, cantavit ſplendida tropæa inſuperabilis Ductoris divinis canticis.* 13. *Citò vero iſthæc gens oblita eſt acquiſitæ ſalutis; et recuſavit ſectari ſacra mandata Domini.* 14. *Ira Dei fuit excita illius cupiditatibus, dum terit ſiccas arenas Arabum.* 15. *Moderator cœli favit votis* illius, *cibo miſſo; ſed exitioſa tabes fuit comes hujus.*

ANNOTATIONES.

9. ÆQUOR] De hujus vocis Etymo et propriâ ſignificatione vide Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas*, etc.

PER VADA] De propriâ ſignificatione vocis *vada*, vide Not. in Pſal. xxvi. 9. *Vadis.* Hîc vero ponitur pro *undis* vel *aquis*, ut Pſal. lxxiv. 17. *Septa vadis.*

10. CUI] Per *Antiptoſin* dicitur pro *cujus*, ut Pſal. i. 3.

FUROR ACCENDIT — JECUR] *Jecur* eſt viſcus id, quod dextra parte ventriculo aſſidet, ſanguinemque conficit. Proprie eſt ſedes libidinis, non furoris; nam in felle ira, in jecore amor ac libido, in ſplene riſus, in corde ſapientia proprie reſident. Sed non inuſitatum Poetis iracundiam etiam in jecore ſtatuere.

Ut (1) apud Horatium:

——— *Væ meum*
Fervens difficili bile *tumet jecur*,
1 Carm. xiii. 4.

(2) Juvenalem:

Quid referam quanta ſiccum jecur *ardeat* ira,
Sat. i. 45.

11. PHALANGES] Vide Not. in Pſal. iii. 1. *Phalanges.*

12. TROPÆA] Conſule Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

14. ARABUM] De hac gente ſupra dictum ad Pſal. lxxii. 10. *Uſtus Arabs.*

15. OLYMPI] Vid. Not. in Pſal. xlix. 15. *Rector olympi.*

17. DATHA-

16. Obſtitit hæc Moſi, fratrique, rebellibus auſis;
Sparſit et in ſacros impia probra duces.
17. Dathanem tum ſorpſit humus recluſa: perîſti
Tu quoque cum ſociis, dux Abirame! tuis.
18. Flamma vorax reliquos involvit; et impete vaſto,
Cum dominis, ipſos eſt populata lares.
19. Crevit et impietas: ſculpto gens impia tauro
Supplicat, hirſutos ante voluta pedes.
20. Judice pro ſuperûm, cœli pro Numine, culta eſt
Fronde ſaginati turpis imago bovis.
21. Mentibus exciderat favor, et miracula tanti
Vindicis, et Phariis unda refuſa vadis.
23. Ergò ſoli, cœlique Parens, extrema minatus,
Corripit ultrici tela tremenda manu:
Hunc niſi flexiſſet, fuſâ prece, legifer Heros,
Straviſſet ſcelerum mors violenta duces.
24. Pergit adhuc, et ridet opes gens impia terræ
Quam petit; et Domino derogat uſque fidem.

25. Illius

INTERPRETATIO.

16. *Hæc reſtitit Moſi et* ipſius *fratri* per ſuos *rebelles conatus; et diſſeminavit ſceleſta convitia in ſacros* ſuos *ductores.* 17. *Tum terra debiſcens devoravit Dathanem: tu etiam Abirame dux! interiiſti cum tuis particibus.* 18. *Devorans flamma implicuit cæteros; et magno impetu vaſtavit ipſas ædes cum dominis.* 19. *Impietas etiam aucta eſt: nefaria gens venerata eſt cœlatum taurum, proſtrata ante* illius *hirtos pedes.* 20. *Turpe ſimulachrum bovis pinguefacti gramine, colebatur pro Judice cœlitum, pro Majeſtate cœli.* 21, 22. *Benevolentia et miracula tanti aſſertoris elapſa ſunt animis, et undæ quæ refluxerant in Ægyptiis alveis.* 23. *Ergo Pater terræ et cœli, interminatus peſſima, arripit vindice manu metuenda ſpicula: niſi Heros legiſlator placaſſet hunc, emiſſa prece, violenta mors evertiſſet duces criminum.* 24. *Etiamnum perſeverat nefaria gens, et deridet divitias terræ, quam poſcit; et ſemper detrahit fidem Domino.*

ANNOTATIONES.

17. DATHANEM — ABIRAME] De hoc eventu vide *Numb.* xvi. 31. etc.

DUX ABIRAME] Eſt *Apoſtrophe* ad hunc.

18. LARES] Vide Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

19. TAURO SUPPLICAT] Vide de hoc cultu idololatrio, *Exod.* xxxii. 4.

20. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Superorum.*

21. PHARIIS — VADIS] De voce *Pharius* pro *Ægyptius*, vide Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios duces*; et de *vadis* pro *aquis*, conſule Pſal. lxxiv. 17. *Septa vadis.*

23. ULTRICI MANU] Vide Not. in Pſal. cv. 27.

TELA] De hujus vocis Etymo vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

HUNC NISI FLEXISSET] De hoc eventu vide *Exod.* xxxii. 10.

24. RIDET OPES] Alludit ad hiſtoriam quæ refertur *Numb.* xiv. 1.

28. BELI

25. Illius imperium detrectans, caſtra tumultu
Diſtrahit; et querulâ ſidera voce ferit.
26. Talibus accenſus, tandem ſe Conditor orbis
Ulturum jurat perpete morte nefas.
27. Deſtinat exitio populum, genteſque per omnes
Spargere cum totâ poſteritate parat.
28. Gens tamen hæc amens Beli dare munera templis,
Inferiaſque nigris Manibus auſa fuit.
29. Sic rurſum calidâ rerum Pater æſtuat irâ;
Obruit et plagis perfida caſtra novis.
30. Ultor adeſt Phineas, armatus vindice ferro:
Hâc ope cœleſtis ſubſtitit ira Patris.
31. Vindicis hunc juſti titulis inſigniet orbis;
Tollet et in cœlum neſcia fama mori.
32. Et, Meribam propter, meritas Deus induit iras;
Sumptaque de populi principe pœna fuit.

33. Turba

INTERPRETATIO.

25. *Declinans illius auctoritatem, divellit caſtra ſeditione; et pulſat aſtra murmurante voce.* 26. *Creator mundi inflammatus his, demum jurat ſe vindicaturum* eorum *nequitiam perpetua morte.* 27. *Deſignat populum* ſuum *ruinæ, et meditatur diſſipare* eum *cum omnibus* ipſius *poſteris per cunctas nationes.* 28. *Nihilominus iſthæc inſana progenies non dubitavit offerre dona templis Beli, et ſacra mortuorum atris Manibus.* 29. *Ita Pater mundi rurſus furit tepenti ira, et operit infida caſtra novis vulneribus.* 30. *Advenit Phineas punitor, accinctus ultore gladio: ira cœleſtis Patris ceſſavit hoc modo.* 31. *Terra illuſtrabit hunc honoribus æqui ultoris, et fama, quæ nequit mori, efferret* hunc *in cœlum.* 32. *Deus etiam concepit dignas iras juxta Meribam; et ſupplicium fuit exactum de* Moſe *ductore populi.*

ANNOTATIONES.

28. BELI TEMPLIS] Vide *Numb.* xxv. 3. *Belus*, ſive *Jupiter Belus*, erat magnus Deus Aſſyriorum et Phœnicum; cui ſuperbum templum Babylone fuit extructum. Hic Belus Nini patrem fuiſſe traditur, qui primus ei cultum inſtituit. Ninus vero ille eſt quem ſacræ literæ nominant *Tiglath Pileſar*, cujus pater, dictus *Pul*, idem erat ac Belus.

INFERIASQUE] *Inferiæ* erant ſacra mortuorum quæ *inferis* ſolvebantur. Conſtabant liquoribus et victimis. Liquores erant aqua, lac, vinum, et ſanguis. Virgilius has deſcribit:

Inferimus tepido ſpumanta cymbia lacte,
Sanguinis et ſacri pateras: ———

Æn. iii 66.

NIGRIS MANIBUS] Vide Not. in Pſal. lxxxviii. 4. *Manibus adſcriber gelidis.* Hic ſumuntur *Manes* pro *Diis inferorum.*

30. ULTOR ADEST PHINEAS] Vide *Numb.* xxv. 7.

31. TITULIS] Vide Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

32. MERIBAM PROPTER] Vide *Numb.* xx. 13. De *Meriba* jam dictum ad Pſal. lxxxi. 7.

33. Turba ducem ſecum rapuit; dubiumque coegit
Vana, Deo coram, nec ſatis apta, loqui.
34. Sed neque cura fuit gentes delere nefandas,
Quas Deus e ſacrâ pellere juſſit humo.
35. His junxit gens ſancta lares, populique profani
Mox didicit mores ingeniumque ſequi.
36. Numine poſthabito, peregrinis munera Divis
Obtulit, indignis ludificata modis.
37. Nec ſat id eſt; furiis agitur ſine fine modoque:
Mactat et infernis pignora chara Diis.
38. Cæde ſuæ ſobolis Chananæas imbuit aras;
Inſontique ſacram ſanguine tinxit humum.
39. Sic, ſibi quos ſculpſit, ſupplex dedit oſcula truncis;
Inventis et ſe polluit ipſa ſuis.
40. Ergò, ſuum contra populum, Deus arſit in iras;
Nec fuit Iſacidis gens odioſa magis.

41. Nec

INTERPRETATIO.

33. *Multitudo abduxit* ſuum *ductorem ſecum*; *et compulit* eum *incertum profari vana, et parum idonea, in præſentia Dei.* 34. *Sed neque fuit* illorum *cura abolere ſceleratas nationes, quas Deus imperavit ejicere e ſancta terra.* 35. *Sancta progenies conjunxit domus cum his, et ſtatim didicit ſectari mores et indolem profani populi.* 36. *Neglecto Deo, obtulit dona externis Divis, turpiter decepta.* 37. *Nec id eſt ſatis*; *impellitur furoribus ſine termino et menſura*; *et ſacrificat dilectos liberos infernalibus Diis.* 38. *Infecit altaria Chananitarum nece ſuæ prolis, et aſperſit ſanctam terram innocuo cruore.* 39. *Ita ſuppliciter dedit baſia ſtipitibus quos celavit ſibi*; *et ipſa contaminavit ſe ſuis commentis.* 40. *Ergo Deus accenſus eſt in iras contra ſuum populum*; *nec fuit natio magis inviſa* illi *quam Iſacidæ.*

ANNOTATIONES.

34. SED NEQUE CURA FUIT] Reſpicit ad *Deut.* vii. 2.

35. HIS JUNXIT LARES] Vide Not in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque Lares.*

37. MACTAT] Vide de hoc verbo Not. in Pſal. xlv. 4. *Macte novis titulis.*

PIGNORA] *Pignus* dicitur, aut munus, aut aliquid ſimile, quod amoris et benevolentiæ indicium, argumentum idoneum, vel etiam ſignum certum eſſe volumus. Pro liberis *pignora* accipiuntur: quoniam liberi videntur tanquam pignora inter virum et uxorem eſſe, tum vinculi, ne alioqui divortium fiat; tum charitatis.

38. CHANANÆAS ARAS] Vid. Not. in Pſal. cv. 11 *Canææ gens.*

INSONTIQUE SANGUINE] Vid. Not. in Pſal. iii. 7. *Innocua cæde.*

39. SUPPLEX DEDIT] *Supplex* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

40. IN IRAS] *Iras* hîc ponitur per *Heteroſin* pro *iram.*

41. NEC

41. Nec mora, ſanguineis hunc inſervire tyrannis
Cogit, et hoſtili ſubdere colla jugo.
42. Oppreſſæ, fractæque malis, et cladibus hauſtæ,
Iſacidûm quot erant ingemuêre tribus.
43. Sæpe Deus populum defendit, ſæpe rebelles
Traxit in exitium, qui fuit autor opis.
44. Aure tamen facili gemitus excepit, amoris
Scilicet, et priſci fœderis uſque memor.
45. Ipſe ſuas iras, et pectora molliit hoſtis;
Gens ſacra cùm durâ compede vincta foret,
47. Aſſere nos, vindex! ſparſoſque recollige, rerum
Conditor! Iſacidæ quô tua facta canant;
48. Sic te præſidium lecti gregis efferet orbis
Ultimus, et laudes poſtera ſecla tuas.

INTERPRETATIO.

41. *Protinus adigit hunc ſervire cruentis tyrannis, et ſubjicere* ſuas *cervices jugo hoſtium.* 42. *Tribus Iſacidûm, quotquot erant, obrutæ et vexatæ malis, et exhauſtæ calamitatibus indoluere.* 43. *Deus ſæpe protexit populum,* is *qui fuit autor* iis *ſubſidii, ſæpe induxit* eos *rebellantes in perniciem.* 44. *Attamen recepit* illorum *ſuſpiria leni aure, utpote ſemper memor amoris et priſtini* ſui *pacti.* 45, 46. *Ipſe leniit ſuam iram, et corda hoſtis; cum ſacra progenies eſſet conſtricta aſperâ catenâ.* 47. *Libera nos, ſervator! et, o Creator rerum! rurſus collige nos diſperſos, ut Iſraelitæ laudent tua geſta:* 48. *Ita extrema terra extollet te tutelam ſelecti* tui *cœtus, et futura æva* extollent *tuas laudes.*

ANNOTATIONES.

41. NEC MORA] Vide Notam in Pſal. xxx. 2.

TYRANNIS] Conſule Not. in Pſal. vii. 2. *Impune tyranni.*

JUGO] Vide Not. in Pſal. xlvii. 3. *Juga.*

42. CLADIBUS HAUSTÆ] De hac ſignificatione verbi *haurio* vide Not. in Pſal. xliv. 19. *Hauſerunt miſeros.*

INGEMUERE TRIBUS] Romulus populum Romanum in tres partes diſtribuerat, quæ propterea *tribus* dictæ; hæ poſtea multiplicatæ priſtinum nomen retinuere, teſte Virgilio:

Claudia nunc à quo diffunditur et tribus *et gens,* Æn. vii. 708.

Iſacidas in duodecim *tribus* fuiſſe diviſos, omnibus fere notum.

ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*

45. IPSE SUAS IRAS] Spectat ad *Deut.* xxx. 3. *Iras* hîc dicitur per *Heteroſin* pro *iram.*

MOLLIIT] Per *Syncopen* ponitur pro *mollivit.*

VINCLA] Per *Syncopen* pro *vincula.*

47. VINDEX] Vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

48. SECLA] Per *Syncopen* ponitur pro *ſecula.* Vide Not. in Pſal. xlv. 6. *Mobile ſecla.*

CVII.

REDDE Deo grates, bonitas cui paſſibus æquis
It comes, et nullo limite ſeptus amor.
2. Hunc canat, huic vitam ſe qui debere fatetur;
Quiſquis et, hôc olim vindice, ſenſit opem.
3. Hunc populi celebrent, Eois quotquot ab undis,
Et quot ab Heſperiis ille reduxit aquis:
Et quos a gelido collegit cardine mundi,
Et quos nimbiferi traxit ab axe Noti.
4. Errabant queruli per inhoſpita teſqua; nec urbes,
Nec domus his, profugi quâ tegerentur, erat.
5. Omnibus ora fames, ægras ſitis arida fauces
Clauſerat; et priſcus liquerat oſſa vigor.
6. Rebus in adverſis, fuderunt vota Tonanti;
Nec mora, de mediis eruit ille malis.

7. Prævius

INTERPRETATIO.

1. *Solve gratias Deo, quem bonitas comitatur æquis paſſibus, et amor incluſus nullo termino.* 2. *Quicunque agnoſcit ſe debere vitam huic, laudet hunc; et quiſquis expertus eſt auxilium, hoc olim aſſertore.* 3. *Populi, quotquot ille* revocavit *ab orientalibus undis, et quotquot revocavit ab occidentalibus aquis, celebrent hunc: Et* illi *quos congregavit a frigido mundi polo, et quos duxit a regione nimboſi auſtri.* 4. *Vagabantur queribundi per inhabitabilia deſerta; nec habebant oppida, nec domum, qua exules protegerentur.* 5. *Eſuries* obſtruxerat *ora omnium, ſicca ſitis obſtruxerat languida guttura; et priſtinus vigor deſeruerat oſſa.* 6. *Emiſerunt preces* Deo *tonanti, in* ſuis *rebus adverſis; protinus ille eripuit* eos *e medio malorum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, tribus partibus conſtans; *Propoſitione*, verſu primo; *Narratione*, a verſu ſecundo ad quadrageſimum ſecundum; et *Concluſione*, duobus ultimis verſibus.

3. EOIS] Vide Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

HESPERIIS] Conſule Not. in Pſal. xix. 6. *Littus in Heſperium.*

CARDINE MUNDI] Vide Not. in Pſal. xl. 3. *Gemino ſub cardine.*

NIMBIFERI NOTI] De *Noto* conſule Not. in Pſal. i. 4. *Notus.* Dicitur *nimbifer* et *nimboſus*, quia *nimbos* et *humores* colligit, unde nomen habet.

AXE] Hîc ponitur pro regione ſub *axe* poſita, de quo vide Not. in Pſal. xix. 4. *Axe.*

4. TESQUA] De hac voce conſule Not. in Pſal. xxix. 8. *Teſquaque.*

5. OMNIBUS ORA] *Omnibus* hîc ponitur per *Antiptoſin* pro *omnium*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

6. NEC MORA] Vide Notam in Pſal. xxx. 2.

7. Prævius optatas palantes duxit in urbes,
Et bonus afflictis tecta colenda dedit.
8. O, precor, illius celebret miracula tellus;
Et largam miseris munificamque manum!
9. Ille suos epulis olim saturavit opimis;
Invalidis vires præbuit ille novas.
10. Adspice captivos lethi caligine mersos,
Cura quibus torquet pectora, vincla pedes.
11. Hi priùs ætherei monitus rifêre Parentis,
Jussaque supremi consiliumque Ducis.
12. Ergò Deus fontes curis oppressit amaris:
Nec tamen, auxilio qui foret, ullus erat.
13. Rebus in adversis, fuderunt vota Tonanti;
Nec mora, de mediis eruit ille malis.
14. Extulit e lethi tenebris, et carceris umbrâ;
Duraque cœlesti vincula rupit ope.
15. O, precor, illius celebret miracula tellus,
Et largam miseris munificamque manum!
16. Illius imperio, vectes et ahenea claustra,
Et ferro rigidæ dissiliere fores.

17. Dum

INTERPRETATIO.

7. Ille *præiens duxit* eos *vagos in cupitas urbes, et pro sua bonitate dedit* iis *afflictis ædes habitandas.* 8. *Utinam tellus prædicet illius miracula, et manum liberalem et benignam calamitosis!* 9. *Ille quondam explevit suos copiosis dapibus, ille dedit novum robur infirmis.* 10. *Cerne mancipia obruta tenebris mortis, quorum corda sollicitudo vexat, quorum pedes catenæ* torquent. 11. *Hi antea derisere admonitiones cœlestis Patris, et mandata et consilium supremi Ductoris.* 12. *Ergo Deus infestavit noxios acerbis curis; et tamen nullus erat qui posset iis adferre opem.* 13. *Emiserunt preces* Deo *tonanti, in rebus afflictis; protinus ille eripuit* eos *e medio malorum.* 14. *Eduxit* eos *e tenebris mortis, et ex umbra ergastuli; et fregit* eorum *graves catenas* suo *cœlesti auxilio.* 15. *Utinam terra prædicet illius miracula, et manum liberalem et benignam afflictis!* 16. *Obices, et ænea repagula, et portæ rigidæ ferro diffractæ sunt illius jussu.*

ANNOTATIONES.

10. LETHI] De hujus vocis Etymo vide Not. in Psal. vi. 3. *Lethum pulsurus.*

QUIBUS TORQUET] *Quibus* hìc dicitur per *Heterosin* pro *quorum*, ut Psal. i. 3. *Cui tempestivis.*

VINCLA] Per *Syncopen* ponitur pro *vincula.*

17. Rum

17. Dum ruit in præceps, et legum ſpernit habenas,
Quas meruit pœnas ſtulta caterva luit.
18. Reſpuit illa dapes, et nauſeat; arida febris
Dum coquit, et pulſat mors inopina fores.
19. Rebus in adverſis, fundit pia vota Tonanti;
Nec mora, de mediis eruit ille malis.
20. Voce ſuâ mœſtum recreat, membriſque vigorem
Inſpirat; tetricam pellit et inde luem.
21. O, precor, illius celebret miracula tellus,
Et largam miſeris munificamque manum!
22. Quas decet, huic libet, curvato poplite, grates;
Et canat ætherei clara tropæa Patris.
23. Adſpice velivolis populum qui puppibus æquor
Sulcat, et ignotâ merce fatigat aquas.
24. Huic Deus omnipotens mediis affulget in undis:
Scilicet hîc vires exſerit ille ſuas.

25. Imperat

INTERPRETATIO.

17. *Dum ſtulta turba impetuoſe fertur deorſum, et contemnit fræna legum, fert pœnas quas meruit.* 18. *Illa aſpernatur et faſtidit cibos; dum torrens febris conſumit* eam, *et repentina mors ferit* illius *fores.* 19. *Profert pias preces* Deo *tonanti, in afflictis rebus, protinus ille eripit* eam *de medio malorum.* 20. *Refocillat triſtem ſuo verbo, et inflat vim membris: et abigit inde diram contagionem.* 21. *Utinam terra prædicet illius miracula, et manum benignam et liberalem afflictis.* 22. *Sacrificet huic gratias quas convenit, flexo genu, et cantet inſignia tropæa cœleſtis Patris.* 23. *Cerne populum qui arat mare navibus velivolis, et laſſat aquas externa merce.* 24. *Omnipotens Deus elucet huic in medio undarum: quippe hic ille exertat ſuam potentiam.*

ANNOTATIONES.

17. RUIT IN PRÆCEPS] Vide Not. in Pſal. v. 10. *Præceps.*

18. PULSAT MORS — FORES] Conſule Not. in Pſal. lxxxviii. 3.

22. LIBET] De hoc verbo vide Not. in Pſal. li. 16. *Quam tibi libarem.*

TROPÆA] Conſule Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

23. VELIVOLIS PUPPIBUS] Id eſt, quæ velis, quaſi alis volant. Ita Virgilius:

Deſpiciens mare velivolum, *terraſque jacentes*, Æn. i. 228.

——— *Et* velorum *pandimus* alas, Æn. iii. 520.

Et contra, volucres nare per aërem dicuntur: Ut de Dædalo,

——— *Gelidas* enavit *ad arctos*; Æn. vi. 16.

ibidemque ℣ 19.

——— *Sacravit* Remigium alarum.

ÆQUOR SULCAT] Eſt *Metaphora* ab aratro: quo modo ipſe Virgilius:

——— *Et longa* ſulcat *maria alta carina*, Æn. x. 197.

FATIGAT AQUAS] Vide Not. in Pſal. lv. 2. *Aſtra fatigo.*

25. Notis

25. Imperat ille Notis, et nunc mare tollit in altum,
Nunc premit: huic pectus liquitur omne metu.
27. Curritur huc illuc, et, ceu male sobrius, alnum
Qui regit, ah! titubat; spes neque restat opis.
28. Rebus in adversis, fundit pia vota Tonanti;
Nec mora, de mediis eruit ille malis.
29. Sternit aquas, frænatque Notos; portumque petitum,
Illius auspiciis, læta carina subit.
31. O, precor, illius celebret miracula tellus;
Et largam miseris munificamque manum!
32. Cœtibus in sacris, vox illum prædicet omnis;
Numinis et referant fortia facta senes.
33. Illius arescunt fontes et flumina nutu;
Et loca ficca priùs luxuriantur aquis.
34. Dumque reos plectit dominos, pro ditibus arvis
Exhibet hirsutis horrida tesqua rubis.
35. Dulcibus et scatebris steriles fœcundat arenas,
Siccaque flumineos ducit in arva lacus.

36. Hic

INTERPRETATIO.

25, 26. *Ille præcipit ventis, et interdum erigit mare in sublime; interdum deprimit: hujus totum cor liquescit timore.* 27. *Impellitur huc illuc, et, pro dolor!* is *qui gubernat navem, vacillat ut parum sobrius; nec spes auxilii manet.* 28. *Emittit pias preces Tonanti, in adversis rebus, protinus ille eripit* eum *de medio malorum.* 29, 30. *Complanat aquas, et compescit ventos; et exsultans navis ingreditur stationem optatam, illius favore.* 31. *Utinam terra prædicet illius miracula, et manum liberalem et benignam afflictis.* 32. *Omnis vox celebret illum in sacris conventibus; et seniores proferant præclara gesta Dei.* 33. *Fontes et amnes siccantur illius arbitrio; et loca prius arida exuberant aquis.* 34. *Et dum castigat noxios possessores, ostendit deserta squalida asperis rubis, pro divitibus agris.* 35. *Et uberat steriles arenas dulcibus fontibus, et deducit fluviales lacus in aridos campos.*

ANNOTATIONES.

25. NOTIS] *Notus* hîc ponitur pro *vento* in genere, ut Psal. i. 4. *Notus.*

HUIC PECTUS] Per *Antiptosin* dicitur *huic* pro *hujus.*

27. ALNUM] De *alno* pro *navigio*, vide Not. in Psal. xxx. 6. *Alnum concutiet.*

29. AUSPICIIS] Consule Not. in Psal. xxxvii. 6. *Illius auspiciis.*

CARINA] Propriè infima pars navis, sive trabs ea qua navis fundatur: Anglice the keel. Sed pro tota navi frequenter apud Poetas habetur: Ita Virgilius:

Nunc tantum sinus et statio malefida carinis,
Æn. ii. 23.

34. TESQUA] Vide Not. in Psal. xxix. 8. *Tesquaque.*

36. Hic epulas inopi, peregrinis ſufficit urbes;
Vertit et in nitidos horrida teſqua lares.
37. Hic lætas ſegetes, gravidas hic ſurgere vites
Imperat, et domino ferre tributa ſuo.
38. Prole beat multâ populum, gregibuſque petulcis;
Vixque ſuas numeret veſpere paſtor oves.
39. Mox carpit, tumidumque gradu deturbat ab alto;
Lancinat et vindex pectora mille modis.
40. Qui modò fulgebant, fœdati pulvere reges,
Carpere coguntur per loca ſenta fugam.
41. Sed Pater omnipotens humiles attollit in altum,
Auget et afflictas prole virente domos.
42. Hæc olim ſpectabit ovans, qui diligit æquum;
Ora ſed Impietas tacta pudore premet.
43. Qui ſapit, et memori mea condit pectore dicta,
Diſcet ab his, quanto flagret amore Deus.

INTERPRETATIO.

36. *Hic miniſtrat cibos egeno, oppida exteris; et mutat ſqualida deſerta in ſplendidas ædes.* 37. *Hic jubet fertiles fruges, hic onuſtas vites creſcere, et pendere vectigalia ſuo poſſeſſori.* 38. *Beat populum numeroſa prole, et petulantibus armentis; et paſtor vix queat numerare ſuas oves veſpere.* 39. *Protinus conſumit, et dejicit faſtuoſum e celſo faſtigio; et punitor ferit* ejus *cor mille viis.* 40. *Reges qui nuper ſplendebant, turpati pulvere, adiguntur petere fugam per horrida loca.* 41. *Sed omnipotens Pater erigit demiſſos in ſublime, et ampliat calamitoſas domos florente ſobole.* 42. *Is qui amat æquitatem demum videbit hæc triumphans; ſed Nequitia commota pudore claudet* ſuum *os.* 43. *Quicunque ſapit, et reponit mea verba memori corde, ſciet ab his, quanto amore Deus ardeat.*

ANNOTATIONES.

36. LARES] Vide Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

38. VESPERE] Vide Not. in Pſal. xxii. 28. *Veſper.*

40. LOCA SENTA] Conſule Not. in Pſal. xvi. 11. *Loca ſenta.*

42. OVANS] Vide Not. in Pſal. xxxv. 25. *Jactet ovans.*

ORA] Dicitur pro *os* per *Heteroſin* pluralis numeri pro ſingulari.

IMPIETAS] Hic perſonaliter exhibetur ut Pſal. i. 1.

CVIII.

PROMPTA mihi mens eſt, et te, Deus! adſpicit unum:
Te mea vox Dominum, te celebrabit ebur.
2. Excute ſegnitiem, numeris cane, lingua! decoris:
Pſallite vocali Nablia juncta lyræ!
3. Mane novo ſuper aſtra, Deus! te carmine tollam;
Et tua per populos fortia facta feram.
4. Magne Parens! æquat tua te clementia cœlo;
Tranſvolat et nubes intemerata fides.
5. Quâ, Deus! effulges, effer ſuper æthera lucem;
Terraque ſit radiis tota coruſca tuis.
6. Tu tibi dilectum, ſuperis de ſedibus, audi;
Dumque vibrant hoſtes ſpicula, tende manum.
7. Vox hilarat me ſacra Dei; quo vate, Sucothi
Metiar, et Sichemæ partiar urbis agros.

8. Cum

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! meus animus eſt paratus, et adſpicit te ſolum*; *mea vox* laudabit *te Dominum*, meum *plectrum laudabit te.* 2. Mea *lingua! pelle ſocordiam, canta decentibus modulis: vos Nablia! adjuncta ſonoræ citharæ canite.* 3. *Ineunte mane*, o *Deus! extollam te cantu ſupra cœlos*; *et pandam tua præſtantia geſta inter gentes.* 4. O *magne Pater! tua lenitas reddit te æqualem cœlo*; *et* tua *immaculata fidelitas tranſcendit nubes.* 5. O *Deus! attolle ſupra cœlos lumen quo eluces*; *et tota terra ſit illuſtratæ tuis ſplendoribus.* 6. *Tu audi charum tibi ex altis* tuis *domiciliis*; *et porrige manum, dum hoſtes jactant tela.* 7. *Sanctum Dei verbum lætificat me*; *quo vaticinante, menſurabo arva Sucothi, et arva urbis Sichemæ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, conſtans primo, *Exordio*, ad verſum octavum; ſecundo, *Confirmatione*, inde ad verſum decimum primum; poſtremo, *Concluſione*, inde ad finem uſque.

1. EBUR] Vide Not. in Pſal. xxxiii. 2. *Ebur.*

2. NABLIA] De *nablio* conſule ibid. *Nablia.*

LYRÆ] De *Lyra* ſupra dicitur ad Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

7. SUCOTHI] Vide de hac urbe Not. in Pſal. lx. 6. *Sucothi.*

SICHEMÆ] Eſt urbs non procul a Samaria, de qua conſule eundem Pſal. lx. 6. *Sichemæ.*

8. Cum Gileadæis ſubdam mihi rura Manaſſæ;
Juda dabit leges, gens Ephraïma viros.
9. Juncta Moabæis populis, juga dives Idume
Induet, imperiis obſequioſa meis:
Quæque Palæſtinæ pingues gens incolit oras,
Victa gravi bello noſtra tropæa canet.
10. Quo duce munitæ ſuccedam mœnibus urbis?
Gentis Idumææ quo duce regna petam?
11. Qui priùs exoſas acies educere bello
Jure recuſâſti, tu, Deus! arma reges.
12. Fer bonus auxilium, nos dum ferus obſidet hoſtis:
Te, Deus! excluſo, nemo miniſtret opem.
13. Numinis auſpiciis pugnabitur; hoſtica pubes
Concidet, et pedibus colla premenda dabit.

INTERPRETATIO.

8. *Subjiciam mihi campos Manaſſæ cum* campis *Gileadæis*; *Juda dabit* mihi *leges*, *Ephraima natio* dabit *viros*. 9. *Opulenta Idume adjuncta Moabæis populis ſumet juga, morigera meo imperio: Et natio quæ habitat opimos fines Palæſtinæ, ſuperata duro bello cantabit noſtra tropæa.* 10. *Cujus ductu ingrediar muros vallatæ urbis? cujus ductu proficiſcar ad regnum Idumææ nationis?* 11. *Tu*, o *Deus! qui antea jure merito renuiſti ad bellum educere* noſtros *inviſos exercitus, moderaberis* noſtra *arma*. 12. *Pro tua bonitate adfer* nobis *opem, dum ſævus hoſtis oppugnat nos: nemo poteſt præbere auxilium, te excepto*. 13. *Pugnabimus, favente Deo; hoſtilis juventus procumbet, et dabit cervices* ſuas *calcandas* noſtris *pedibus*.

ANNOTATIONES.

8. CUM GILEADÆIS] De hoc populo jam dictum ad Pſal. lx. 7. ut etiam de *Manaſſa*, *Juda*, et *Ephraima*.

9. JUNCTA MOABÆIS] Conſule eundem Pſal. lx. 8.

JUGA] De hac voce vide Not. in Pſal. xlvii. 3. *Juga*.

DIVES IDUME] Vide Not. in Pſal. lx. 8. *Dives Idume*.

PALÆSTINÆ] Conſule Notam in Pſal. xlviii. 11.

NOSTRA TROPÆA] De voce *tropæa* vid. Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa*.

10. GENTIS IDUMÆÆ] Vide Not. in Pſal. lx. 8. *Dives Idume*.

REGNA] Eſt *Heteroſis* pluralis numeri pro ſingulari.

11. RECUSASTI] Per *Syncopen* dicitur pro *recuſaviſti*.

13. AUSPICIIS] Vide Notam in Pſal. xxxvii. 6. *Illius auſpiciis*.

CIX.

CIX.

QUI mihi regali cingis diademate frontem,
Dum premor adverſis, ne, Pater alme! file.
2. Hoſtis atrox famam mihi rodit dente maligno;
Armat et occultis ora nefanda dolis.
3. Frænaque dans odiis inſultat; et, impete facto,
In caput inſontis ſpicula mille vibrat.
4. Penſat amicitiam pluſquam capitalibus iris;
Aſt ego te ſupplex, dum premor, uſque voco.
5. Utilis obſequii gravis eſt injuria merces;
Triſtis et eſt odii cauſa fidelis amor.
6. Hunc, precor, autori ſcelerum, Pater! objice prædam:
Cingatur geniis impia dextra feris.

7. Judicis

INTERPRETATIO.

1. *Benigne Pater! qui coronas meum caput regio diademate, noli tacere, dum infeſtor* rebus *adverſis.* 2. *Crudelis hoſtis carpit meam famam malitioſo dente; et armat* ſuum *ſceleratum os abditis inſidiis.* 3. *Et dans habenas* ſuo *odio illudit* mihi; *et, impetu facto, jactat mille tela in caput* mei *innocentis.* 4. *Remunerat* meam *amicitiam iris pluſquam mortalibus: ſed ego, dum infeſtor, ſemper ſuppliciter invoco te.* 5. *Sæva injuria eſt præmium meæ obſequioſæ comitatis, et* meus *fidelis amor eſt cauſa atrocis odii.* 6. O *Pater! precor* te, *projice hunc* in *prædam duci criminum: nefaria* illius *dextera circumdetur ſævis dæmonibus.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, cujus partes ſunt quatuor; prima eſt *Exordium*, uſque ad verſum ſextum; ſecunda, *Imprecatio*, inde uſque ad vigeſimum primum; tertia, *Precatio*, ad verſum vigeſimum ſextum; poſtremo, *Concluſio*, inde ad finem uſque.

1. DIADEMATE] Vide Notam in Pſal. xxi. 3. *Diademate.*

ALME] Vide de hoc epitheto Notam in Pſal. xii. 1. *Alma.*

2. ORA] Eſt *Heteroſis* numeri pluralis pro ſingulari.

3. FRÆNAQUE DANS] De hac *Metaphora* conſule Not. in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

INSULTAT] De hujus verbi propriâ et metaphoricâ ſignificatione conſule Not. in Pſal. xiii. 4. *Inſultet.*

4. SUPPLEX VOCO] *Supplex* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

6. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera.*

7. Judicis ante pedes, huic calculus exeat ater;
Dumque rogat veniam, ſe probet ipſe reum.
8. Occidat ante diem fato præreptus; et alter
Occupet illuſtrem, quem tenet ille locum.
9. Exulet orba viro conjunx, ſoboleſque parente;
Et quærant inopes per loca ſenta dapem.
11. Inſtitor uſuris loculos emungat; et hoſtis
Bellipotens reliquas depopuletur opes.
12. Nemo patrem miſerans, vel prolem ſublevet orbam;
Sed cadat hæc nullo commemoranda die.
14. Tu delicta patrum, Deus! altâ mente reconde;
Impia nec matris crimina merge freto.
15. Jugiter hæc ſpecta, ſceleratâque nomina dele;
Nemo parens illi, nemo vocetur avus:

16. Scilicet

INTERPRETATIO.

7. *Niger lapillus prodeat huic ante pedes judicis; et ipſe demonſtret ſe noxium dum petit remiſſionem.* 8. *Moriatur ante* ſuum *diem immatura abreptus morte; et alter invadat inſignem gradum, quem ille habet.* 9, 10. *Conjunx ſpoliata et proles* orba *patre patiatur exilium; et pauperes mendicent cibum per loca inculta.* 11. *Negotiator ſpoliet* illius *nummos fœnoribus, et hoſtis bellicoſus diripiat cæteras* illius *divitias.* 12, 13. *Nemo miſericordia tactus ſuccurrat patri, vel orbæ ſoboli; ſed illa moriatur nunquam in mentionem ventura.* 14. *Tu, o Deus! repone profundâ mente crimina patrum* ipſius; *nec obrue ponto impia ſcelera matris* illius. 15. *Aſſidue aſpice hæc, et oblitera nefaria* illorum *nomina; nemo nominetur illius pater, nemo avus.*

ANNOTATIONES.

7. CALCULUS ATER] In capitalibus ſententiis ferendis antiqui calculos diverſi coloris habebant: albis quidem abſolutio continebatur, nigris lethale ſupplicium. Quod ita exprimit Ovidius:

Mos erat antiquus, niveis atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpa,
Met. xv. 41.

Qui mos ductus videtur a Thracibus, qui notare ſolebant dies proſperos et lætos calculo albo in urnam conjecto, infelices vero atro, ut ſcirent, anno exacto, quot et quos dies lætos et triſtes habuiſſent.

8. ANTE DIEM] Vide Not. in Pſal. lv. 23. *Ante diem peribit.*

9. CONJUNX] Vide Not. in Pſal. lxxviii. 64. *Funera quæ fleret conjugis.*

PER LOCA SENTA] Conſule Not. in Pſal. xvi. 11. *Loca ſenta.*

11. LOCULOS EMUNGAT] De *löculis* vide Not. in Pſal. xvii. 14. *Succedit loculis.*

Emungere loculos eſt auferre vel deſpoliare. Ut apud Terentium:

——— Emunxi *argento ſenes,*
Phorm. iv. iv. 1.

Metaphora ſumpta ab iis quibus nares *emunguntur.*

14. ALTA MENTE] Id eſt *altè in mente.* Ut apud Virgilium:

——— *Manet* alta mente *repoſtum*
Judicium Paridis ——— Æn. i. 30.

FRETO] Vide Not. in Pſal. xxx. 6. *Freta.*

16. GESTIT

16. Scilicet hic, inopum misereri nescius, olim
Gestiit innocuâ tingere cæde manus:
Ille pios olim letho devovit, et umbris;
Sit potior voti pars, precor, ipse sui.
17. Attulit hic hominum nulli, dixitve salutem;
Huic quoque nec dicat, nec ferat ullus ave.
18. Hunc tegat opprobrium, ceu vestis; et instar olivi
Ossa, jecur penetret fluxilis instar aquæ.
19. Hoc humeros velet, toti spectabilis orbi:
Suppleat hoc zonæ tempus in omne vicem.
20. Sic Deus effrænis pensetconvitia linguæ:
Hostibus, o utinam, pœna sit ista meis!
21. Assere me, vindex! sic te canet ultimus orbis:
Tu Pater es vitæ, solus et autor opis.
22. Me mala pauperies, et fors nimis aspera vexat;
Cernis et ærumnis pectora mille premi.
23. Sol ubi declinat, nemorum sic deficit umbra;
Sic fugit iratis acta locusta Notis.

24. Longa

INTERPRETATIO.

16. *Quippe hic incapax misericordiæ erga pauperem, quondam lætatus est imbuere manus innocuo sanguine: Ille quondam devovit pios morti, et umbris; opto* ut *ipse sit melior pars sui voti.* 17. *Hic neminem salutavit, vel fausta precatus est; itidem nemo jubeat illum salvere, vel fausta ei precetur.* 18. *Convitium velet hunc more vestimenti;* et pervadat *ossa instar olei, pervadat jecur instar fluidæ aquæ.* 19. *Vestiat humeros hoc, conspicuus omni terræ; hoc suppleat locum cinguli in omne ævum.* 20. *Opto ut Deus hoc modo retribuat maledicta effrænatæ* illius *linguæ: utinam istud sit supplicium meorum hostium!* 21. *Libera me, defensor! ita extrema terra laudabit te: tu es Pater vitæ, et solus autor auxilii.* 22. *Infelix egestas et fortuna nimis dura affligit me; et vides* meum *cor opprimi mille angoribus.* 23. *Haud aliter umbra silvarum evanescit, cum sol decidit; haud aliter volat locusta agitata furentibus ventis.*

ANNOTATIONES.

16. GESTIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *gestivit.*

INNOCUA CÆDE] Consule Not. in Psal. iii. 7. *Innocua cæde.*

LETHO] De hujus vocis Etymo vide Not. in Psal. vi. 3. *Lethum pulsurus.*

UMBRIS] Vide Not. in Psal. xxx. 3. *Pallentibus umbris.*

21. VINDEX] Consule Not. in Psal. xxv. 20. *Te vindice.*

22. PECTORA] Est *Heterosis* numeri pluralis pro singulari.

23. IRATIS NOTIS] *Iratus* poetice etiam rebus inanimatis tribuitur, ubi violenter et impetuose commoventur. Ita Horatius:

——— *Nec horret* iratum mare,
Ep. ii. 6.

NOTIS] Ponitur hîc pro *ventis,* ut Psal. i. 4. *Notus.*

24. Longa fames genuum juncturas luxat, et artus;
Et tenuem macies aſperat atra cutem.
25. Fabula ſic fio; caput et plebs infima quaſſans,
Me quoties ſpectat, dente minante petit.
26. Tu fer opem miſero, Deus! et, de ſede ſupremâ,
Signa patrocinii da manifeſta tui.
27. Impius hinc diſcat quàm ſit tibi dextera fortis;
Omnis et autorem te fateatur opis.
28. Me petat ille probris, ſed tu bonus adſpice, meque
Dum recreas, illi tinge pudore genas.
29. Hunc pudor involvat, ceu læna bis ebria cocco,
Et quæ Sidonio murice palla rubet.
30. Tunc ego te Dominum ſublimi carmine tollam:
Audiet et numeros læta corona meos.
31. Nempe tuis tu dexter ades, tenueſque tueris;
Hoſtilis ſtricto dum furor enſe petit.

INTERPRETATIO.

24. *Longum jejunium ſolvit compages genuum, et articulos; et nigra tabes aſperam reddit* meam *pellem gracilem.* 25. *Ita ludibrium fio; et infimum vulgus motans caput, quoties me aſpicit, laceſſit* me *interminante dente.* 26. O *Deus! tu adfer auxilium mihi infelici; et præbe clara indicia tui præſidii, e* tuo *altiſſimo throno.* 27. *Hinc nefarius cognoſcat quam valida ſit tua dextera; et agnoſcat te fontem omnis auxilii.* 28. *Ille laceſſat me convitiis, ſed tu reſpice* me *placide, et infice illius genas pudore, dum foves me.* 29. *Pudor implicet hunc, ut lana bis tincta cocco, utque palla quæ rubet Sidonia purpura.* 30. *Tunc ego extollam te Dominum ſublimi hymno: et feſtus cœtus audiet meos cantus.* 31. *Quippe tu ades propitius tuis, et protegis pauperes; dum furor hoſtium laceſſit* eos *educto gladio.*

ANNOTATIONES.

28. BONUS ADSPICE] *Bonus* hîc ſumitur adverbialiter per *Enallagen*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

ILLI TINGE] Eſt *Antiptoſis* dativi caſus pro ſecundo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

29. BIS EBRIA COCCO] *Coccum* eſt granum tinctorium, quo fit color ille lanarum præcipuus, quem Anglice vocamus Scarlet.

SIDONIO MURICE] *Murex* eſt piſcis marinus, ex quo liquor profluit, *oſtrum* vocatus, quo lanæ purpureo colore tingebantur. *Sidonius* dicitur, quia urbs *Sidon* erat celebris piſcatu *muricis.*

PALLA] Vide Not. in Pſal. xlv. 13. *Pallaque.*

30. NUMEROS] De hac ſignificatione vocis *numeri* conſule Not. in Pſal. v. 11. *Numeris.*

31. TENUES] Vide Not. in Pſal. x. 2. *Tenuem.*

CX.

ILLE Opifex rerum, Dominuſque decemplicis aulæ,
Sic Domino ſuperâ dixit in arce meo:
A dextris tu, Nate, mihi conſide coruſcus;
Dum ſubdam pedibus colla inimica tuis.

2. Sceptra Sionæâ mittet de rupe: rebelles
His olim domitos ſub tua jura trahes.

3. Sponte triumphantem populus, Dominumque ſequetur
Gens ſacra, quæ niveâ ſindone tota nitet:
Roſcida quot gemmas in pratis parturit Eos,
Tot lecti juvenes ad tua ſigna ruent.

4. Nempe Deus, cui certa manet ſententia mentis,
Juravit, ſolvens talibus ora modis:
Regia dum ſtabit ſuperûm, tu, Nate! ſacerdos
Regis ad exemplum Melchiſedecis eris.

5. Ille, tibi dextrum ſtipans latus, induet iras;
Et regum ſubito tranſiget enſe jecur.

6. Strage

INTERPRETATIO.

1. *Ille Creator rerum, et Dominus regiæ decemplicis, ſic locutus eſt meo Domino in altâ arce: O Fili! tu aſſide ad meam dextram refulgens; donec ſubjiciam colla inimicorum tuis pedibus.* 2. *Mittet* tuum *ſceptrum de colle Sionis: demum rediges contumaces ſub tuas leges*, poſtquam *domueris* eos *hoc* ſceptro. 3. *Populus ultro* ſequetur *te triumphantem; et ſacra gens, quæ tota ſplendet candida carbaſo, ſequetur* te *Dominum* ſuum: *Tot ſelecti juvenes confluent ad tua vexilla, quot ſunt guttæ quas rorulenta aurora parit in pratis.* 4. *Quippe Deus, cujus animi ſententia ſtat fixa, juravit, aperiens* os *ſuum hoc modo: Dum regia cœlitum permanebit, tu,* o *Fili! eris pontifex ritu regis Melchiſedecis.* 5. *Ille, aſtans ad tuum dextrum latus, concipiet iras; et transfiget jecur regum inopinato enſe.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, duabus partibus conſtans; *Propoſitione*, uſque ad verſum quintum; et *Vaticinio*, inde ad finem.

1. DEXTRIS] Per *Syncopen* dixit pro *dexteris*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

COLLA INIMICA] Per *Hypallagen* dicitur pro *Colla inimicorum*, ut Pſal. iii. 7. *Cæde innocua*, quem locum conſule.

2. SCEPTRA] Eſt *Heteroſis* numeri pluralis pro ſingulari.

3. GEMMAS] *Gemma* eſt omnis lapillus pretioſus, ſive perlucidus, ſive non. Et hîc transfertur ad guttas roſcidas quæ referunt gemmarum ſpeciem.

Eos] Vide Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

4. ORA] Eſt *Heteroſis* numeri pluralis pro ſingulari.

SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

5. DEXTRUM] Per *Syncopen* pro *Dexterum*, ut Pſal. iii. 7. *Dextraque.*

INDUET IRAS] *Iras* pro *iram*, eſt *Heteroſis* numeri pluralis pro ſingulari, ut Pſal. x. 13. *Iras.*

SUBITO ENSE] *Enſis ſubitus* dicitur qui repente adigitur, per Figuram quam vocant *Hypallagen.*

6. Strage virûm campos cumulabit, vindice ferro;
Illius et populi proteret ira duces.
7. Hauriet in terris acidi nigra pocula fellis;
His quoque libatis, carpet in aſtra viam.

INTERPRETATIO.

6. *Acervabit agros cæde virorum, ultore gladio; et ira illius conculcabit ductores populi:* 7. *Bibet in terris atra pocula acerbi fellis; ubi etiam guſtaverit hæc, progredietur ad aſtra.*

ANNOTATIONES.

Hypallagen; de qua vide Not. in Pſal. iii. 7. *Innocua cæde.*

6. VIRUM] Per *Syncopen* ſumitur pro *virorum.*

7. CARPET VIAM] Vide Not. in Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

CXI.

JUDICIS ætherei laudes attollite: totâ,
Cœtibus in ſacris, hunc ego mente canam.
2. Armatur valido cœleſtis robore dextra:
Nec latet hoc Domini quos pius urit amor.
3. Hanc honor, auratis hanc ſtipat adorea pennis;
Omnibus et ſeclis inviolata fides.
4. Tradidit hæc ſeris memoranda nepotibus olim:
Ille ſequeſtrati ſpeſque ſaluſque chori.

5. Ille

INTERPRETATIO.

1. *Efferte laudes cœleſtis Judicis: ego laudabo hunc toto animo in ſacris conventibus.* 2. Illius *cœleſtis dextra munitur forti robore; neque hoc clam eſt eos, quos pius amor Domini incendit.* 3. *Honor* comitatur *hanc* dextram, *gloria comitatur hanc aureis alis; et fidelitas intemerata in omnia ſecula.* 4. *Dudum dedit hæc recordanda ſeris poſteris: Ille tum ſpes tum ſalus* eſt *ſelectæ turbæ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, conſtans *Exordio*, primis tribus verſibus; *Narratione*, a verſu quarto ad decimum; poſtremo, *Concluſione*, verſu ultimo.

3. ADOREA] Vide Not. in Pſal. xcvi. 6.

SECLIS] Pro *ſeculis* per *Syncopen.* Vide Not. in Pſal. xliv. 6. *Mobile ſeclo.*

4. CHORI] Conſule Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

5. Icti

5. Ille pios epulis recreat cœleſtibus, icti
Fœderis æternùm pollicitique memor.
6. Ille ſuas populo vires patefecit, ab alto;
Gentis et exoſæ prædia ſorte dedit.
7. Eſtque pium dextrâ quidquid molitur et æquum;
Et ſtabili terras lege polumque regit.
8. Juſſa dedit, quæ nulla poteſt delere vetuſtas;
Hâc ope ſe juſtum veridicumque probat.
9. Ille ſuum aſſeruit populum; fœduſque perenne
Sanxit, et æternum comparat inde decus.
10. Hunc purâ ſi mente colis, prudentia ſumma eſt;
Et ſapis, hunc quiſquis ſupplice mente times:
Illius elogium durabit, ſidera cœlum
Dum vehet, et ſolis lucidus axis erit.

INTERPETATIO.

5. *Ille ſolatur pios cœleſtibus cibis, æternùm memor initi pacti et promiſſi.* 6. *Ille oſtendit ſuam potentiam populo, ſuperne; et dedit* illi *poſſeſſiones inviſæ nationis ſortito!* 7. *Et quidquid aggreditur dextrâ, eſt pium et rectum; et moderatur terras et cœlum fixa lege.* 8. *Dedit mandata, quæ nulla antiquitas poteſt abolere; hoc pacto demonſtrat ſe juſtum et veracem.* 9. *Ille vindicavit ſuum populum; et percuſſit ſempiternum fœdus, et inde acquirit æternum honorem.* 10. *Si veneraris hunc puro animo, ſuprema eſt ſapientia; et ſapis, quicunque vereris hunc humili animo: Laus illius permanebit, dum cœlum volvet aſtra, et* dum *ſplendidus currus ſolis exiſtet.*

ANNOTATIONES.

5. ICTI FOEDERIS] De hac locutione vide Not. in Pſal. lxxxiii. 5. *Feriunt fœdera.*

7. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera.*

POLUMQUE] *Polus* hîc ponitur per *Synecdochen* pro *cœlo,* ut Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

10. SOLIS AXIS] *Axis* hîc ponitur pro *currus* per *Synecdochen,* ut Pſal. i. 1. *Seu micat axe dies.*

CXII.

PANGE Dei laudes: O terque quaterque beatum
Qui timet hunc, et, quòd lex jubet, inſtat iter!
2. Sceptra geret ſoboles ſolis contermina metis,
Pandet et in placido candida vela ſalo.
3. Quæ colet, Eois ſplendebunt atria gemmis;
Juſtitiam pariter poſtera ſecla canent.
4. E tenebris lux orta pios regit; Arbiter orbis
Scilicet electi flagrat amore gregis.
5. Vir pius afflictum miſerans, ope ſublevat ultro;
Dumque juvat, ſervant menſque manuſque modum.
6. Non illum vis ulla loco, vel techna movebit
Hoſtica; nec famam deteret ulla dies.

7. Nec

INTERPRETATIO.

1. *Celebra laudes Dei:* O *felicem ter et quater, qui veretur hunc, et inſequitur viam quam lex imperat!* 2. *Proles* illius *geſtabit ſceptrum quod porrigetur uſque ad metas ſolis, et explicabit alba vela in tranquillo mari.* 3. *Aulæ quas habitabit fulgebunt orientalibus gemmis; futura æva ſimul cantabunt illius juſtitiam.* 4. *Lumen oriens e tenebris ducit pios; quippe Judex mundi ardet amore* ſui *ſelecti cœtûs.* 5. *Pius homo motus miſericordiâ ſponte allevat calamitoſum auxilio; et, dum adjuvat eum, animus et manus obſervant menſuram.* 6. *Nulla hoſtilis vis vel dolus removebit hunc e ſuo loco; nec ulla dies imminuet* illius *famam.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, conſtans *Hortatione*, verſu primo; et *Narratione*, inde ad finem uſque.

1. PANGE LAUDES] De hac dictione vide Not. in Pſal. ix. 11. *Pangite.*

O TERQUE QUATERQUE BEATUM] Id eſt *feliciſſimum*: forma loquendi poetis familiaris. Exemplo ſit Virgilius:

——— *O terque quaterque beati,*
Queis ante ora patrum — contigit oppetere,
Æn. i. 98.

2. SCEPTRA] Pro *ſceptrum* per *Heteroſin* numeri pluralis pro ſingulari.

METIS] Vide Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt, vel meta malis.*

PANDET VELA CANDIDA] Id eſt, proſperâ utetur fortunâ: Metaphora ſumpta a navigantibus, quibus, conquieſcente procellâ, grata ſolet eſſe tranquillitas.

3. EOIS] Vide Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

SECLA] Per *Syncopen* dicitur pro *ſecula.*

5. MENSQUE MANUSQUE] Hîc copula *que* geminatur per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum, Dominumque potentem.*

6. TECHNA] Vide Not. in Pſal. v. 10. *Technis.*

7. UNAM

7. Nec vulgi rumore vago terrebitur; unam
Sed Domini ſupplex poſcit et ambit opem.
8. Spem fovet afflictus; ridetque pericula, certus
Vindicis ultrices non procul eſſe manus.
9. Quas habet, incertas nimiùm, ſemperque fugaces,
Erogat in tenues officioſus opes:
Illius hinc pietas omni cantabitur ævo;
Claraque victurus tempora cinget honos.
10. Impius hæc ſpectans fremet, et tabeſcet; et Euris
Sentiet iratis vota nefanda rapi.

INTERPRETATIO.

7. *Nec erit perterritus errante rumore plebis; ſed ſuppliciter orat et præcipue appetit auxilium Domini.* 8. Cum *affligitur, alit ſpem; et deridet pericula, certo ſciens ultrices manus* ſui *aſſertoris non multum abeſſe.* 9. *Sedulo confert in pauperes admodum precarias et ſemper caducas divitias quas poſſidet: Hinc illius pietas laudabitur in omni ſeculo; et honos duraturus coronabit* illius *illuſtria tempora.* 10. *Impius, dum cernit hæc, murmurabit, et langueſcet; et experietur ſua ſceleſta deſideria auferri furentibus Euris.*

ANNOTATIONES.

7. UNAM OPEM] Vide Not. in Pſal. lxxi. 14. *Te unum.*

SUPPLEX POSCIT] *Supplex* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

9. OFFICIOSUS] Eodem modo ponitur pro *officioſe.*

9. TEMPORA] De hujus vocis Etymo Vide Not. in Pſal. xxx. 1. *Tempora.*

10. EURIS IRATIS] Vide Not. in Pſal. cix. 3. *Iratis Notis.*

EURIS RAPI] Vide de hoc proverbio Not. in Pſal. xviii. 22. *In æqueris undas tulere Noti.*

CXIII.

EIA age, ſacra cohors! Domini quæ juſſa faceſſis,
Hunc celebra toto pectore, voce, lyrâ.

2. Illius

INTERPRETATIO.

1. *Eia age, ſancte cœtus! quæ exequeris mandata Domini, lauda hunc toto corde, voce, citharâ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, tribus partibus conſtans; quarum prima eſt *Hortatio ad Dei laudes*, verſu primo; ſecunda, *Laudatio ipſa*, inde ad verſum quartum; poſtremo *Laudationis argumenta*, ad finem Pſalmi.

1. EIA AGE] Vide Not. in Pſal. ii. 10. et in Pſal. xxxi. 2.

COHORS] De hac voce conſule Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

PECTORE, VOCE, LYRA] Hîc copula reticetur per Figuram quæ dicitur *Aſyndeton*; de qua vide Not. in Pſal. vii. 9. *juſtos erige, perde malos.*

LYRA] Vide Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

2. Illius, elogium venturum transfer in ævum;
Audiat et titulos orbis utrumque latus.
4. Quo ſedet hic, ſolium terras ſupereminet; aſtra
Gloria tranſcendit, cœlicolûmque domos.
5. Iſacidûm Domino, ſuperos qui temperat axes,
Par nihil immenſus, qua patet, orbis habet.
6. Deſpicit hic cœli, cœlo ſublimior, arces,
Regnaque cœruleis quot mare cingit aquis.
7. Hujus et imperio vili de pulvere pauper
Surgit, et e medio turba miſella luto.
8. Dat Deus his ipſos inter conſidere reges,
Inter et Abramidûm ſceptra tenere duces.
9. Stirpe beat ſteriles et lætâ prole penates:
Illius, ergò, pii! dicite, Vivat honos.

INTERPRETATIO.

2, 3. *Tranſmitte laudem illius in poſterum ſeculum; et utrumque latus terræ audiat* illius *honores.* 4. *Thronus quo ille ſedet, exſuperat terras; gloria* illius *tranſgreditur aſtra, et cœlitum domicilia.* 5. *Mundus, quacunque extenditur immensè, complectitur nihil æquale Domino Iſacidarum, qui moderatur altos orbes.* 6. *Ille deſuper aſpicit arces cœli,* ipſe *altior cœlo, et quotcunque regna mare circumdat* ſuis *cæruleis aquis.* 7. *Et egenus aſcendit e ſordido pulvere illius juſſu, et miſera turba e medio cœni.* 8. *Deus concedit his aſſidere inter ipſos reges, et geſtare ſceptra inter principes Abramidarum.* 9. *Felicitat infœcundas domus progenie, et læta ſobole: ergo,* vos *pii! dicite, Perduret illius honos.*

ANNOTATIONES.

2. TITULOS] De hac voce conſule Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

4. COELICOLUMQUE] Per *Syncopen* dicitur pro *cælicolarum*, ut etiam verſu ſequenti *Iſacidûm* pro *Iſacidarum.*

8. ABRAMIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Abramidarum.*

9. PENATES] *Penates*, apud Romanos, erant Dii domeſtici, qui, cum in interiore domo colerentur, ita dicti ſunt a nomine *penus*; quæ ſunt res neceſſariæ, in intimâ domûs parte ſervatæ. *Penates* ſæpius etiam pro ædibus uſurpatur. Ut (1) apud Virgilium:

Hic petit excidiis urbem, miſeroſque Penates,
Georg. ii. 505.

(2) Paterc. ii. 95. 1. *Quem inter Cæſaris* Penates *enixa eſt.* (3) Liv. xxviii. 18. *Sub uno tecto eſſe atque in eodem* Penate.

CXIV.

CUM Domus Iſacidûm Nili ſeptemplicis undas
Linqueret, et turres, barbara Memphi! tuas;
2. Rerum Opifex ſacro ſibi junxit fœdere Judam:
Ille comes, dubiæ dux erat ille viæ.
3. Vidit et obſtupuit mare, diffugientibus undis;
Et ſacra Jordanis verſa cucurrit aqua.
4. Subſiliêre ſimul montes, cum collibus imis;
Non ſecus ac nivei dux ſoboleſque gregis.
5. Cur, mare! fugiſti? quis te, ſacra fluminis unda!
In caput antiquum vertere juſſit iter?
6. Cur, montes, colleſque! ſimul ſaliiſtis, ut hirti
Dux gregis, hirſutæ matris et agna comes?
7. Scilicet Iſacidûm conſpecto Numine tellus
Intremuit, ſacro fugit et unda metu.

8. Cautibus

INTERPRETATIO.

1. *Cum domus Iſacidarum deſereret aquas ſeptemplicis Nili, et tuas turres, barbara Memphi!* 2. *Creator rerum ſociavit Judam ſibi ſancto pacto: ille* erat *comes, ille erat ductor incertæ viæ.* 3. *Mare vidit, et attonitum eſt, dum undæ huc et illuc fugerent; et ſacra fluenta Jordanis fluxere retro verſa.* 4. *Montes etiam cum infimis tumulis leviter ſaltavere; non aliter quam dux et fœtus candidi gregis.* 5. *Mare! cur fugiſti? ſacra aqua fluminis! quis imperavit tibi mutare curſum in antiquum* tuum *fontem?* 6. *Vos montes et tumuli! cur unâ ſaltaviſtis, ut dux piloſi gregis, et agna quæ comitatur hiſpidam* ſuam *matrem?* 7. *Quippe terra tremuit, cum conſpexiſſet Deum Iſacidarum, et aqua refugit ſacro timore.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, continens *Narrationem*, primis quatuor verſibus; et *Doctrinam*, totidem verſibus.

1. NILI SEPTEMPLICIS] De *Nilo* vide Not. in Pſal. lxxviii. 12. *Nile.*

Nilus ſeptemplex dictus a ſeptem oſtiis, per quæ in mare fertur.

MEMPHI] De hac voce vide Not. in Pſal. lxviii. 31. *Memphis.*

3. JORDANIS] De hoc fluvio vide Not. in Pſal. xlii. 6. *Jordanis.*

5. SACRA FLUMINIS UNDA] Id eſt aqua Jordanis, ſacra dicta a terra ſancta, quam perlabitur.

7. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*

8. LATICES

8. Cautibus e ſiccis latices fluxêre ſalubres;
Largaque devolvit flumina fiſſa ſilex.

INTERPRETATIO.

8. *Salutares aquæ manarunt ex aridis rupibus, et ſaxum diffiſſum defudit copioſa flumina.*

ANNOTATIONES.

8. LATICES] Vide Not. in Pſal. xxxvi. 9. *Vitales latices.*

CXV.

ALME Parens! ne nos titulis illuſtribus orna;
Debita ſunt armis noſtra tropæa tuis:
Vindicias vitamque tuo debemus amori,
Et fidei, quam lux ſolvere nulla poteſt.
2. Cur roget inſano turgens gens impia faſtu,
Nunc Deus, Iſacidæ quem venerantur, ubi eſt?
3. Noſter in aſtriferâ ſolium Deus obtinet aulâ,
Et populos nutu flectit ubique ſuo.
4. Cætera turba Deûm nil eſt niſi fuſilis auri
Maſſa, vel argenti pondus, et artis opus.
5. Ora quidem, ſed muta, gerit; ſunt lumina cæca:
Nare nec olfactat, nec trahit aure ſonos.

7. Nec

INTERPRETATIO.

1. *Benigne Pater! ne honora nos inſignibus titulis; noſtra tropæa ſunt debita tuis armis: Debemus* noſtram *libertatem et vitam tuo amori et* tuæ *fidei, quam nulla dies poteſt violare.* 2. *Quare nefaria turba tumens veſana arrogantia roget, Ubi nunc eſt Deus, quem Iſacidæ colunt?* 3. *Noſter Deus tenet thronum* ſuum *in ſtellatâ regiâ, et in omnibus locis regit populos ſuo nutu.* 4. *Reliqua multitudo Deorum eſt nihil niſi fruſtum liquefacti auri, vel moles argenti, et opus artis.* 5, 6. *Geſtat ora equidem, ſed muta; habet oculos cæcos; nec odoratur nare, nec haurit ſonitus aure.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, continens primo *Petitionem*, uſque ad verſum nonum; deinde *Prophetiam*, a verſu nono ad decimum ſeptimum; poſtremo *Concluſionem*, verſu ultimo.

1. TITULIS] Vide Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

TROPÆA] De hac voce conſule Not. in Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

LUX] Ponitur hic per *Metonymiam* pro *dies*, ut ſupra Pſal. xxxv. 21. *Optata luce.*

4. DEUM] Ponitur per *Syncopen* pro *Deorum.*

7. NEC

7. Nec palpare manu datur, aut incedere plantis;
Mutua nec ficto gutture verba loqui.
8. Ipſe ſuo par eſt operi, qui Numina cœlo
Fingit, et argentum ſculptile poſcit opem.
9. At vos, Iſacidæ! Rectori fidite rerum:
Hic clypeus, vitam qui tueatur, erit.
10. Seque Deo credat, patrem qui jactat Aronem:
Hic clypeus, vitam qui tueatur, erit.
11. Tu fac idem, cœli quiſquis venerare Parentem:
Hic clypeus, vitam qui tueatur, erit.
12. Ille memor noſtri, patrio nos fovit amore;
Mox dabit et vitâ proſperiore frui:
Hoc duce, progenies florebit læta Jacobi,
Quiſquis et a ſancto ducit Arone genus.

13. Eriget

INTERPRETATIO.

7. *Nec conceditur tangere manu, aut ambulare pedibus; nec loqui reciproca verba ſimulato gutture.* 8. *Is qui formatDeos ſcalpro, et petit auxilium a cœlato argento, eſt ipſe ſimilis ſuo operi.* 9. *Sed vos, Iſacidæ! confidite* in *Moderatore rerum: ille erit ſcutum, quod defendat vitam.* 10. *Et is, qui gloriatur de Arone patre, committat ſe Deo: ille erit ſcutum, quod protegat vitam.* 11. *Quicunque colis Patrem cœli, tu fac idem: ille erit ſcutum, quod protegat vitam.* 12. *Ille memor noſtri indulſit nobis paterno amore; et ſtatim concedet* nobis *potiri feliciore vita.* 13. *Hujus ductu, ſtirps Jacobi florebit beata, et quicunque trahit ortum* ſuum *a ſancto Arone.*

ANNOTATIONES.

7. NEC PALPARE MANU DATUR] Hæc phraſis imprimis obſervatione digna, quippe cujus elegantia optimis poetis maxime arrideat; *daro rem agere.* Primitus refertur ad Homerum: *Di vobis dent,* Chryſes inquit Græcis, *evertere urbem Priami, domumque incolumes reverti,* Il. i. 18, 19. Virgilius uſque adeo hanc elegantiam perſpexit, ut eam plurimis in locis adhibuerit: inſigne habes exemplum Æneidos primo verſu 526, et 527. ubi bis reperitur ad exemplum Homeri jam laudati:

O regina, novam cui condere *Jupiter urbem,*
Juſtitiaque dedit *gentes* frænare *ſuperbas.*

Autor noſter, curioſus artium ſui magiſtri obſervator, eadem venuſtate hos Pſalmos quinquagies, ni fallor, ornavit. Sed inter omnes hic locus præcipuè enitet, ubi in eodem diſticho, quod vix alibi reperies, tergeminum hujus dictionis habes exemplum: *palpare datur, datur incedere plantis,* et *datur verba loqui*; et in verſu decimo ſecundo, *dabit frui vita proſperiore.*

14. CANA

13. Eriget ille ſui cultores Numinis, ætas
Seu viret his, canâ ſeu nive tecta coma eſt.
14. Ille ſimul patres, et qui naſcentur ab illis,
Dotibus augebit, deliciiſque ſuis.
15. Vota ſecundabit Dominus, palatia cœli
Qui ſibi, mortali pro grege finxit humum.
17. Illius obſcuri nequeunt præconia Manes
Pandere, perpetuò mors quibus ora premit.
18. At nobis, cœli liquidâ dum veſcimur aurâ,
Ille, polus dum fert ſidera, carmen erit.

INTERPRETATIO.

13. *Ille levabit veneratores ſuæ majeſtatis, ſive horum ætas viget, ſive* horum *capilli ſint operti albâ nive.* 14. *Ille cumulabit donis, et gaudiis ſuis, tum patres, tum eos qui orientur ab illis.* 15. *Dominus, qui formavit ſibi regiam cœli, qui* formavit *terram pro cœtu mortalium, proſperabit* veſtra *vota.* 17. *Cæci Manes quorum ora mors æternùm claudit, nequeunt prædicare illius laudes.* 18. *Sed ille erit noſter cantus, dum fruimur fluido aëre cœli, dum cœlum vehit aſtra.*

ANNOTATIONES.

13. CANA NIVE] *Nix* hîc ponitur Metaphorice pro *canis capillis*, ut apud Horatium:

——— *Te quia rugæ*
Turpant et capitis nives, 4. *Carm.* xiii. 12.

14. ET QUI NASCENTUR AB ILLIS] Ad imitationem Virgilii:

Et nati natorum, et qui naſcentur ab illis,
Æn. iii. 98.

15. VOTA SECUNDABIT] De etymo hujus verbi *ſecundo* vide Not. in Pſal. xx. 4. *Vota ſecundet.*

17. Manes] Vide Not. in Pſal. lxxxviii. 4. *Manibus adſcribor gelidis.*

QUIBUS PREMIT] Per *Antiptoſin* dicitur pro *quorum*, ut Pſal i. 3. *Cui tempeſtivis.*

18. VESCIMUR AURA] Conſule Not. in Pſal. xvi. 3. *Veſcitur aura.*

POLUS] Per *Synecdochen* hic ponitur pro *cælo*, ut Pſal. xviii. 12. *Micare polus.*

CXVI.

UROR amore Dei, me qui proſpexit ab alto;
Et facili gemitus non ſemel aure bibit,

2. Aure

INTERPRETATIO.

1. *Accendor amore Dei, qui reſpexit me ſuperne, et ſæpius hauſit mea ſuſpiria miti aure.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, continens *Exordium*, verſu primo et ſecundo; *Narrationem*, uſque ad verſum decimum ſecundum; *Propoſitionem*, ad verſum decimum ſextum; poſtremo, *Concluſionem*, quatuor ultimis verſibus.

1. AURE BIBIT] Vide Not. in Pſal. xviii. 6.

AURE

2. Aure bibit facili gemitus; huic ergo ſupinas,
Dum fruar æthereâ luce, levabo manus.
3. Me dolor obſedit lethi; mihi terror abyſſi
Ante oculos; mœror pectoris hoſpes erat.
4. Sidera tum ſpectans, fer opem, Pater optime! dixi,
Cui latus hinc Bonitas claudit, et inde Fides.
6. Sublevat ille humiles; et me, propè fluctibus hauſtum,
Suſtulit, innumeris eripuitque malis.
7. Eia age, pone metum, mens jam tranquilla! quod optas,
Quodque juvat, largâ ſufficit ille manu.
8. Eripit exitio vitam; lachrymantia ſiccat
Lumina, lapſantes firmat et ille pedes.
9. Illius auſpiciis, incedam tramite recto,
Hîc ubi, ſelecto cum grege, luce fruar.
10. Vindice ſum nixus Domino, qui, rebus in arctis,
Me recreans, docuit libera verba loqui.

11. Vim

INTERPRETATIO.

2. *Hauſit ſuſpiria miti aure; ergo attollam huic ſublatas manus, dum potiar cœleſti lumine.* 3. *Cruciatus mortis circumvenit me; terror abyſſi* erat *ante* meos *oculos; triſtitia erat incola* mei *cordis.* 4, 5. *Tum* ego *aſpiciens aſtra dixi, Optime Pater! cujus latus Bonitas cingit ab unâ parte, et Fides ab alterâ, adfer* mihi *auxilium.* 6. *Ille erigit demiſſos; et levavit me propè abſorptum undis, et liberavit* me ex *infinitis malis.* 7. *Eia age,* mea *mens jam quieta! depone timorem: ille ſuppeditat ampla manu quod cupis, et quod oblectat* te. 8. *Ille liberat* meam *vitam* a *pernicie; arefacit* meos *flentes oculos, et fulcit vacillantes pedes.* 9. *Ductu illius, inſiſtam rectâ viâ, hîc ubi potiar lumine, cum electo cœtu.* 10. *Fretus ſum Domino* meo *aſſertore, qui me refocillans in rebus adverſis, docuit* me *loqui libera verba.*

ANNOTATIONES.

AURE BIBIT — AURE BIBIT] Eſt elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, ſceptra.*

3. LETHI] De hujus vocis etymo vide Not. in Pſal. vi, 3. *Lethum pulſurus.*

ABYSSI] De hac voce ſupra dictum ad Pſal. xviii. 15. *Se pandit abyſſus.*

4. CUI LATUS] *Cui* pro *cujus* per *Antiptoſin*, ut Pſal. i. 5. *Cui tempeſtivis.*

6. FLUCTIBUS] De hac metaphorica ſignificatione vocis *fluctus*, vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

7. EIA AGE] Vide Not. in Pſal. ii. 10. *Eia agedum.*

9. AUSPICIIS] De hac voce vide Not. in Pſal. xxxvii. 6. *Illius auſpiciis,*

10. VINDICE] De hac ſignificatione vocis *vindex* vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

11. Vim fugiens, dixi: video jam vota virorum
Pondere deſtitui, verba carere fide.
12. His ego pro donis, Regi qui præſidet orbi
Dicere quas grates, quaſve referre parem?
13. Huic dape feſtivâ lætus libabo, meroque;
Et pia pro partâ vota ſalute feram.
14. Vota palam Domino perſolvam, ſanguine gentis
Qui ſibi dilectæ tingere tela vetat.
16. Verna, Deus! famulæque tuæ ſum ſanguine cretus;
Vindice ſolviſti tu mihi vincla manu.
17. Mille tibi referam tanto pro munere grates,
Teque Patrem jugi ſolicitabo prece.
18. Vota redux ſolvam, populi ſpectante coronâ;
Teſtis et his rupes ſacra Sionis erit.

INTERPRETATIO.

11. *Dum fugiebam violentiam, dixi: Nunc video vota hominum ponderis eſſe expertia, verba* illorum *eſſe inania fidei.* 12. *Quas gratias parabo tribuere, aut quas perſolvere Regi qui præeſt mundo, pro his muneribus?* 13. *Alacriter ſacrificabo huic ſolenni cibo, et vino; et offeram pia vota pro ſalute acquiſita.* 14, 15. *Rependam* mea *vota Domino publicè, qui prohibet ſpicula imbui cruore gentis charæ ſibi.* 16. *O Deus! ſum ſervus* tuus *et ortus ſanguine tuæ miniſtræ; tu diſſolviſti meas catenas* tua *aſſerente manu.* 17. *Reddam tibi mille gratias pro tanto beneficio, et urgebo te Patrem aſſidua prece.* 18, 19. Ego *reductus reddam* mea *vota, dum cœtus populi ſpectat; et ſacra collis Sionis erit teſtis horum.*

ANNOTATIONES.

12. PAREM] Eſt hîc præſens ſubjunctivi loco futuri, quo loquendi genere optimi ſcriptores utuntur. *Si quis Deus,* inquit Cicero, *mihi largiatur, ut ex hac ætate repuerascam, et in cunis vagiam; valdè* recuſem, De Senect. c. xxiii.

Non vanæ redeat *ſanguis imagini,*
Horat. 1 Carm. xxiv. 13.

13. LÆTUS LIBABO] *Lætus* ponitur hîc adverbialiter, per *Enallagen*, pro *lætè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

LIBABO] De hoc verbo conſule Not. in Pſal. li. 16. *Quam tibi libarem.*

14. TELA] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

16. VERNA] De hac voce vide Not. in Pſal. lxxxvi. 18. *Vernam.*

VINCLA] Per *Syncopen* dicitur pro *vincula.*

18. REDUX] Vide Not. in Pſal. xiv. 7. *Reduci.*

SIONIS] Conſule Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

CXVII.

CXVII.

PANDITE facta Dei, populi! domus utraque ſolis
Quos videt, et geminus deſpicit orbis apex.
2. Quâ fovet ille pios brevibus clementia metis,
Temporis et claudi limite neſcit amor:
Ergò Dei laudes cœli tollantur in arces,
Æternùmque volet fama per ora virûm.

INTERPRETATIO.

1. Vos *gentes! quas utraque domus ſolis cernit, et geminus vertex mundi deſpectat, prædicate geſta Dei.* 2. *Lenitas, qua ille ſolatur pios, nequit* circumſcribi *anguſtis finibus, et amor* illius *nequit circumſcribi termino temporis: Igitur laudes Dei evehantur ad arces cœli, et fama* illius *æternum volet per ora hominum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, provocans omnes gentes ad Deum celebrandum ob benignitatem et fidem.

1. GEMINUS ORBIS APEX] Vide Not. in Pſal. xcvi. 3. *Geminus orbis apex.*

2. METIS] Vide Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

VOLET PER ORA VIRUM] Ita Virgilius:

—— *Victorque* virûm volitare per ora,
Georg. iii. 9.

VIRUM] Hîc dicitur, per *Syncopen*, pro *virorum*.

CXVIII.

QUAS decet, Autori rerum depromite grates:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
2. Jam domus Iſacidûm dicat ſimul ore rotundo:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
3. Dicat

INTERPRETATIO.

1. *Proferte gratias, quas convenit, Artifici mundi: Amor illius eſt definitus nullo termino.* 2. *Nunc domus Iſacidarum unà dicat pleno ore: amor illius definitur nullo termino.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, continens *Exordium*, quatuor primis verſibus; *Argumenta* ad Dei laudes, inde ad decimum nonum; *Narrationem*, inde ad verſum vigeſimum octavum; poſtremo *Concluſionem*, duobus ultimis verſibus.

2. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum*.

ORE ROTUNDO] Vide Not. in Pſal. lxiii. 3. *Rotundo ore.*

3. Dicat Aron vates, et ſacri ſanguinis autor:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
4. Dic, Dominum quicunque colis cœlique, ſolique:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
5. Hunc ego, cùm premerer, flexi prece: vincula ſolvens
Ille dedit cœlo liberiore frui.
6. Rerum Opifex mihi dexter adeſt: jam nulla pericla,
Nullius incutient tela vel ira metum.
7. Ille meas partes juvat auxiliaribus armis;
Victaque, me coram, gens inimica ruet.
8. Tutius eſt Domino, populi quàm fidere dextris;
Poſcere vel regum, cum premit hoſtis, opem.
10. Me ſimul hoſtiles circùm fremuêre phalanges;
Has mea ſed, Domino vindice, dextra metet.
11. Me petiêre ſimul nimiùm crudelibus armis;
Has mea ſed, Domino vindice, dextra metet.

12. Me

INTERPRETATIO.

3. *Aron propheta, et conditor ſacræ progeniei dicat: Amor illius eſt definitus nullo termino.* 4. *Quiſquis veneraris Dominum cœli et terræ dic: Amor illius eſt definitus nullo termino.* 5. *Ego placavi hunc prece, cum afflictarer: Ille laxans* meas *catenas effecit ut potirer liberiore aere.* 6. *Creator rerum eſt præſens mihi a dextra: jam nulla pericula, nec ſpicula vel ira ullius injicient timorem* mihi. 7. *Ille favet meis partibus ſubſidiariis armis; et hoſtilis turba profligata occidet, coram me.* 8, 9. *Tutius eſt confidere Domino quàm dextris populi; vel quàm petere auxilium a regibus, cum hoſtis infeſtat.* 10. *Agmina hoſtium unà obſtrepuere circum me; ſed mea dextra ea exſcindet, Domino me defendente.* 11. *Unà laceſſebant me perquam ſævis armis; ſed mea dextra ea exſcindet, Domino* me *defendente.*

ANNOTATIONES.

5. DEDIT FRUI] Vide Not. in Pſal. CXV. 7. *Nec palpare manu datur.*

6. PERICLA] Per *Syncopen* dicitur pro *pericula.*

TELA] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

8. DEXTRIS] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteris.*

10. PHALANGES] Conſule Not. in Pſal. iii. 1. *Phalanges.*

VINDICE] Vide Not. in Pſal. XXV. 20. *Te vindice.*

DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera.*

11. PETIERE] Per *Syncopen* dicitur pro *petivere.*

NIMUM CRUDELIBUS] De hac ſignificatione vocis *nimium* vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

12. Me numerosa cohors circumdedit: atria circûm
Cerea, mellificæ sic glomerantur apes!
Ignis ut arentes populat violentia sepes;
Hanc mea sic, Domino vindice, dextra metet.
13. Me dare præcipitem, gens invidiosa! parabas;
Sed tamen illius sustinuêre manus.
14. Ille mihi rupes simul est, portusque salutis;
Unica materies carminis ille mei est.
15. Numinis elogiis resonant pia tecta; potentem
Illius et celebrant belligeramque manum.
16. Laudibus attollunt dextram, quæ, robore pollens,
Hostica se cogit subdere colla jugo.
17. Mortis ego tetricæ contemnens spicula, vivam
Sospes; et invicti Numinis acta canam.
18. Me Deus afflixit, fateor, nec simplice damno;
Sed jugulo gladios depulit ille meo.
19. Jam mihi, jam, mystæ! sacratas pandite valvas;
Huc ego vota Deo, non sine thure, feram.

20. Sacra

INTERPRETATIO.

12. *Frequens turma circumvenit me; ita apes artifices mellis confluunt circum cereas cellas: Ut impetus ignis depræda-tur arida sepimenta; sic mea dextra di-ruet hanc, Domino* me *defendente.* 13. *In-vida gens! destinabas dejicere me pro-num, veruntamen manus illius sustenta-vere me.* 14. *Ille est rupes mihi, pariter ac statio salutis; ille est solum argumen-tum mei cantûs.* 15. *Domicilia piorum personant laudibus Dei; et prædicant il-lius validam et bellicosam manum.* 16. *Extollunt laudibus dextram* illius, *quæ excellens viribus, adigit cervices hostium subjicere se jugo.* 17. *Ego spernens sa-gittas diræ mortis, vivam tutus; et laudabo gesta omnipotentis Dei.* 18. *Deus afflictavit me, agnosco, nec simplici malo; sed ille avertit enses* a *meo gutture.* 19. Vos *sacerdotes! jam, jam, a-perite mihi sacras portas; ego adferam huc vota Deo, non sine thure.*

ANNOTATIONES.

12. COHORS] Vide Not. in Psal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

13. SED TAMEN] Ad imitationem Virgilii:

Sed tamen, *iste Deus qui sit, da, Tityre, nobis,* Ecl. i. 19.

GLOMERANTUR APES] Consule Not. in Psal. civ. 12. *Glomerantur aves.*

15. PIA TECTA] Per *Metonymiam* dicitur pro *tecta piorum.*

16. DEXTRAM] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteram.*

JUGO] Vide Not. in Psal. xlvii. 3. *Jugo.*

19. MYSTÆ] *Mysta* a voce Græca μύστης, sacra discens, mysteriorum peritus, initiatus sacris alicujus numinis.

VALVAS] Vide Not. in Psal. xxiv. 7. *Valvas — fores.*

THURE] Consule Not. in Psal. xxvi. 6. *Thura dabo.*

20. COHORS

20. Sacra cohors! templi reſera pia limina: juſtos
Hîc decet auratis figere dona tholis.
21. Te, Pater alme! canam: facilem tu queſtibus aurem
Indulgens, vitæ, quâ fruor, autor ades.
22. Hic lapis, artificum ſtolidus quem ſpreverat error,
Marmora combinans nobile fulcit opus.
23. Hoc Deus arcanum terris patefecit; et omnes
Hîc et quod ſtupeant, et venerentur, habent.
24. Lux fuit hæc felix Divini conſcia partûs:
Omnibus et ſecum gaudia mille tulit.
25. Nunc, Deus! adfer opem, cœli de culmine; noſtris
Nunc, precor, o! cœptis conſiliiſque fave.
26. O ter felicem, qui miſſus ab æthere ſummo,
Fert ſecum Domini juſſa ſacrata ſui:
Nos, quibus incumbit dilecti cura peculî,
Huic ſimul optamus tempora læta choro.

27. Deſuper

INTERPRETATIO.

20. *Sancte cœtus! aperi pia oſtia templi: decet juſtos affigere hic donaria in auratis tholis.* 21. *Benigne Pater! prædicabo te: tu præbens lenem aurem* meis *querelis, præſtò es autor vitæ qua potior.* 22. *Hic lapis, quem ſtultus error opificum contemſerat, conjungens marmora ſuſtentat illuſtre opus.* 23. *Deus detexit hoc myſterium terris; et omnes habent hic* id *quod poſſint tum admirari tum adorare.* 24. *Iſta fauſta dies erit teſtis divinæ generationis: et adduxit ſecum mille gaudia cunctis.* 25. *Nunc, o Deus! adfer auxilium, de vertice cœli; obſecro te, nunc annue noſtris inceptis et inſtitutis.* 26. *O ter beatum, qui delegatus ab alto cœlo, portat ſecum ſacra mandata* ſui *Domini: nos, quibus cura amati patrimonii* Dei *innititur, uno ore precamur fauſtos dies huic cœtui.*

ANNOTATIONES.

20. COHORS] Vide Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

THOLIS] De hac voce vide Not. in Pſal. xxix. 2 *Tholis.*

21. ALME] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. 12. i. *Alma.*

INDULGENS] De hoc verbo conſule Not. in Pſal. iii. 8. *Indulges.*

24. LUX] Per *Metonymiam* ponitur pro *dies*, ut Pſal. xxxv. 21. *Optata luce.*

26. O TER FELICEM] Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

PECULI] Conſule Not. in Pſal. lxxiv. 2. *Cura peculi.*

TEMPORA LÆTA] De hoc epitheto *læta* vide Not. in Pſal. iii. 8. *Tempora læta.*

CHORO] Conſule Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

27. Desuper affulsit lux aurea: vinctus ad aras
Stet caper, et nitido de grege lecta bidens.
28. Tu Deus es, mea te vox laudibus evehat unum:
Tu Dominus, festâ te celebrabo lyrâ.
29. Quas decet, Autori rerum depromite grates:
Illius est nullo limite clausus amor.

INTERPRETATIO.

27. *Pulcherrima lux illuxit superne: hircus stet ad altaria constrictus, et ovis bidens selecta de splendido grege.* 28. *Tu es Deus, mea vox extollet te solum laudibus: tu* es *Dominus, laudabo te festiva cithara.* 29. *Proferte gratias, quas convenit, Artifici rerum: Amor illius est definitus nullo termino.*

ANNOTATIONES.

27. AUREA LUX] De hoc epitheto *aurea* consule Not. in Psal. lxv. 11. *Aureus annus.*

LECTA BIDENS] Volunt nonnulli *oves* dictas *bidentes* quasi *biennes*, duorum annorum. Alii quod inferiores et superiores habeant *dentes*, unde et *ambidentes* etiam vocabantur, quasi utrinque dentatæ. Alii quod inter dentes octo, *binos* haberent cæteris eminentiores. Tales autem oves exigebantur ad sacrificia etiam apud gentes, teste Virgilio:

—— *Mactant lectas de more* bidentes,
Æn. iv. 57.

28. LYRA] Vide Not. in Psal. lvii. 8. *Lyra.*

CXIX.

1. ALEPH. א.

O Te beatum, purus et integer,
Legum sacrarum qui teris orbitam!
Qui mente totâ sempiterni
Jussa sequi satagis Parentis!

3. Qui

INTERPRETATIO.

1, 2. *Quam felix es tu! qui, purus et intaminatus, calcas viam sacrarum legum! qui studes diligenter sequi mandata æterni Patris toto* tuo *animo!*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est generis *mixti*, continens promiscua documenta et preces, quæ ordine alphabetico a Davide conscriptæ sunt: prima carminum series continet argumentum totius Psalmi; nimirum *Propositionem generalem* de felicitate obsequentium Deo, tribus versibus; deinde *Accommodationem singularem* ad personam supplicis, quinque cæteris.

1. O TE BEATUM] Vide Not. in Psal. ii. 12. *Felicem nimium.*

TERIS ORBITAM] Id est *ad normam legis divinæ vitam componis*; Metaphora sumpta a viatoribus, cujusmodi multa alia passim in hoc libro occurrunt exempla.

SATAGIS] De hoc verbo vide Not. in Psal. xvii. 4. *Satago.*

7. CANDIDO

3. Qui, liber omni flagitio, viam
Inſiſtis illam, quam pede fervido
Calcare juſſit, qui ſupremo
Imperio moderatur orbem!
5. Præcepta legis fac, Deus! impleam;
Vitæ benignus dirige ſemitam:
Non erubeſcam, te ſecutus,
Æthereæ Dominator aulæ!
7. His eruditus, pectore candido
Te prædicabo, legibus obſequens;
Ne te ſequentem derelinque,
Rerum Opifex! ope deſtitutum.

2. BETH. ב.

9. Quâ regant mores juvenes, habenam
Lex dabit. Te, Rex ſuperûm, rogavi
Mente ſincerâ: mihi, ne vacillem,
Dirige greſſus.
11. Pectus, offenſam metuens, recondit
Quæ jubes: omni memorande ſeclo!
Tu fac incedam, modererque paſſus
Tramite recto.
13. Voce ſublimi, populos per omnes,
Jura, ceu præco, tua publicavi:

Has

ANNOTATIONES.

3, 4. *Qui expers omnis ſceleris, inſequeris illam viam, quam* ille *imperavit calcare ardenti pede, qui regit mundum ſumma auctoritate.* 5, 6. O *Deus! fac* ut ego *peragam mandata* tuæ *legis; propitius dirige curſum* meæ *vitæ: Non me pudebit dum ſequor te,* o *Moderator cœleſtis regiæ!* 7, 8. Ego *edoctus his, celebrabo te ſincero corde, obtemperans* tuis *legibus; ne* tu, *Creator rerum! relinque me caſſum auxilio, dum ſequor te.* 9, 10. *Lex præbebit frænum, quo adoleſcentes poſſint mores* ſuos *dirigere. Rex cœlitum! invocavi te ſincero animo: rege mea veſtigia, ne titubem.* 11, 12. *Animus timens peccatum, reponit* ea *quæ* tu *jubes: celebrande in omne ævum! tu da* mihi *ambulare, et ordinare* mea *veſtigia* in *recta ſemita.* 13, 14. *Ego, ut præco, promulgavi tuas leges altâ voce, inter omnes gentes:*

ANNOTATIONES.

7. CANDIDO] Vide Not. in Pſal. iv. i. *Candida.*

9. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

11. SECLO] Per *Syncopen* dicitur pro *ſeculo:* vide Not. in Pſal. xlv. 6. *Seclo.*

13. OPHYRÆ

Has ego fulvis Ophyræ caminis
Præfero gazas.
15. Quam doces, legem meditabor; una
Hæc meam fulcit Cynosura puppem:
Hæc mihi pectus recreat, nec ullo
Excidet ævo.

3. GIMEL. ג.

17. Ut vivam, monitis promptus et obsequar,
Sis ô, sis famulo propitius tuo!
Pandens lumina, legis
Fac oracula conspicer.
19. Hunc inter populum sum novus incola;
Legis sidereum ne jubar occule:
Hanc dum deperit unam,
Sensim mens mihi liquitur.
21. Tu plectis tumidos vindice dexterâ,
Sacris dum monitis nequiter obstrepunt:
Me, qui jussa capesso,
Probris ocyùs eripe.

23. Ah!

INTERPRETATIO.

Ego antepono hos thesauros flavis fornacibus Ophyræ. 15, 16. *Meditabor legem quam doces: hæc Cynosura sola sustinet* meam *navem: hæc solatur meum cor, nec unquam* inde *elabetur.* 17, 18. *O esto benignus tuo servo, ut vivam et promptè obtemperem* tuis *monitis: aperiens* meos *oculos, da* mihi *cernere oracula* tuæ *legis.* 19, 20. *Sum ignotus incola inter hunc populum; ne cela* a me *stellatum lumen* tuæ *legis: Animus* meus *paulatim liquescit, dum ardet hanc solam.* 21, 22. *Tu punis fastuosos* tua *ultrice dextera, dum impiè murmurant contra* tua *sacra præcepta: Protinus libera ab infamiis me qui exsequor* tua *mandata.*

ANNOTATIONES.

13. OPHYRÆ] Vide Not. in Psal. xlv. 9. *Gens Ophyræa.*

GAZAS] Consule Not. in Psal. xlix. 8. *Gazis.*

15. CYNOSURA] A Græco Κυνόσυρα, i. e. *Canis cauda*, quæ et *ursa minor* dicitur; hoc signum nautæ Phœnices intuebantur, secundum illud Ovidii,

——— Cynosura *petatur*
Sidoniis, Helicen Graia carina notet,
Fast. iii. 108.

17. SIS O, SIS] Est elegans *Deesis* et *Anaphora.*

ORACULA] Consule Not. in Psal. xlix. 4. *Oracula.*

19. LEGIS SIDEREUM JUBAR] Id est, Radios tuæ legis, quæ mea cæca vestigia dirigat, ut stella affulgens ambulanti in tenebris.

23. Ah! me de ſolio, dum tibi pareo,
Allatrant proceres; aſt ego geſtio
Sectari tua juſſa,
Vitæ perpetuos duces.

4. DALETH. ד.

25. Curarum nebulis mens jacet obruta;
Promiſſo reſidem lumine recrea.
26. Te coram explicui pectoris abdita:
Tu me reſpiciens deſuper erudi.
27. Tu me quæ fugiam, quæ ſequar edoce;
Ut miracla tui roboris eloquar.
28. Mens languet tetricis cincta moleſtiis;
Tu fer lenis opem, polliciti memor.
29. Fac ut mente procul ſit dolus impius:
Lex vitæ, precor ô, ſit mihi regula!
30. Hanc legi dubiis in tenebris ducem:
Per fluctus Helicen hanc ſequar unicam.

31. Hæſi

INTERPRETATIO.

23, 24. *Proh dolor! magnates de throno criminantur me, dum obtempero tibi: ſed ego lætor ſequendo tua mandata*, quæ ſunt *perpetui ductores* meæ *vitæ*. 25. Meus *animus jacet immerſus nubibus*; *Exhilara* me *languidum promiſſa luce*. 26. *Detexi arcana* mei *cordis, coram te: Tu aſpiciens ſuperne edoce me*. 27. *Tu doce me quæ evitem, quæ ſequar*; *ut annuntiem miracula tuæ potentiæ*. 28. Meus *animus torpet obſeſſus* diris *curis*; *Tu placidus adfer ſubſidium* mihi, *memor* tui *promiſſi*. 29. *Da ut impia fraus longe abſit a* meo *animo: Obſecro* ut tua *lex ſit norma meæ vitæ!* 30. *Elegi hanc* pro meo *duce, in incertis tenebris: ſequar hanc* meam *ſolam Helicen per fluctus*.

ANNOTATIONES.

23. ALLATRANT] *Allatrare* eſt adverſus aliquem *latrare*: et ad canes propriè pertinet; dicimus enim *allatraverunt* eum canes: et *allatratus* eſt a canibus: Per *Metaphoram* vero ſignificat *per invidiam criminari*. *Qui, vivo quoque eo*, allatrare *ejus magnitudinem ſolitus erat*, Liv. xxxviii. 54.

26. PECTORIS ABDITA] Quo modo ſupra dixit *opaca viarum*, Pſal. x. 8. quem locum vide.

27. MIRACLA] Per *Syncopen* dicitur pro *miracula*.

28. FER LENIS] *Lenis* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *leniter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

30. HELICEN] Duplex eſt ſignum cœleſte *urſa* dicta, major et minor; major vocatur etiam *Helice*, ab ἕλιξ *circumvolutio*, quia circa polum ſeptentrionalem volvitur majore circuitu, quàm minor, quæ *Cynoſura* vocatur, ſupra verſu decimo quinto. Majorem *urſam* vel *Helicen* nautæ Græci intuebantur, ut Phœnices minorem.

Eſſe duas Arctos, quarum, etc. ——— Ovid. Faſt. iii. 108. Vid. ℣ 15.

31. ORA

31. Hæsi, nil dubitans, illius orbitæ:
Tu fac ora mihi ne pudor inquinet.
32. Hanc unam intrepidè pes teret impiger;
Tu deterge modò nubila pectoris.

5. HE. ה.

33. Jussa me doce sacra:
Hæc, luce cœli dum fruar, facessam.
34. Pectus erudi, tua
Ut pro virili secter institituta.
35. Quæ jubes fac exsequar:
Hoc optat, hoc et mens anhelat unum.
36. Fac amem quod imperas;
Nec cæca mentem fascinet libido.
37. Vana fac abominer,
Et recreentur spiritus remissi.
38. Pacta sint precor rata,
Favorque fido debitus ministro.

39. Probra

INTERPRETATIO.

31. *Adhæsi illius semitæ sine dubitatione: da tu ut pudor non inficiat meum vultum.* 32. Meus *pes celeriter calcabit hanc solam sine pavore; tu solummodo pelle nubes meæ mentis.* 33. *Doce me* tua *sacra jussa: exsequar hæc, dum potiar lumine cœli.* 34. *Instrue animum* meum, *ut sequar tua mandata pro viribus.* 35. *Fac* ut *perficiam quæ imperas: animus cupit hoc, et ardet hoc unicum.* 36. *Fac ut amem quod jubes; nec cæca cupiditas corrumpat* meum *animum.* 37. *Fac ut detester res vanas,* utque *spiritus languidi reficiantur.* 38. *Obsecro* ut *sint* tua *promissa confirmata, et gratia debita* tuo *fideli famulo.*

ANNOTATIONES.

31. ORA INQUINET] *Ora* ponitur hîc per *Heterosin* pro *os*, quod per *Synecdochen* pro *vultu*.

32. IMPIGER] Ponitur hîc adverbialiter pro *impigre*, per *Enallagen*, ut Psal. ii. 12. *Securus*.

34. PRO VIRILI] Subauditur *parte*.

35. HOC ANHELAT] *Anhelare* propriè est quum ex cursu, aut alio quovis labore vehementi, crebris quasi singultibus spiratur. Per Translationem significat omni conatu ad rem adspirare.

36. FASCINET] *Fascinare* proprie *incantare* a *fascinum*, vel *fascinus*, quoddam incantationis genus quo homines ita ligantur, ut liberi non sint, nec mentis compotes, sæpeque ad extremam maciem deveniant: vel a *fando*, vel a *fasciis*, quibus ligabant quos *fascinabant*. Voce utitur Virgilius:

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat *agnos*, Ecl. iii. 103.

37. ABOMINER] Vide Not. in Psal. xxxi 6. *Abominor*.

39. Probra pelle plurimùm
Timenda, Judex et Parens benigne!
40. Juſſa mens ſitit tua;
Largire vires, Auctor æquitatis!

6. VAU. ו.

41. Fœderis et favoris
Tu memor, ſerva famulum præſidio paterno.
42. Nitor ego, regorque
Legis æternæ placitis; his reprimam obloquentes:
43. Hæc, quia pectus ægrum
Fulciunt, rerum Genitor! ne mihi durus aufer.
44. Sic tua juſſa promptus
Exſequar, ſolem celeres dum rapiunt quadrigæ.
45. Hæc quia mente totâ
Semper amplector, gladios deſpiciam minaces:
46. Nec pudor ora pinget,
Cum tuas leges proceres purpureos docebo.
47. Has ego dum revolvo,
Gaudium pectus ſubit, imas penetrans medullas.
48. Numinis

INTERPRETATIO.

39. *Judex et alme Pater! averte convitia admodum metuenda.* 40. *Animus* meus *ardet tua præcepta: fons juſtitiæ! præbe* mihi *vigorem.* 41. *Tu memor* tui *pacti et gratiæ, conſerva miniſtrum* tuum *paternâ tutelâ.* 42. *Ego fido, et regor decretis* tuæ *æternæ legis; his redarguam calumniantes* me. 43. *Creator rerum! ne ſeverus adime hæc mihi, quia ſuſtinent* meum *languidum animum.* 44. *Ita promptè peragam tua mandata, dum veloces quadrigæ vehunt ſolem.* 45. *Quia ſemper complector hæc toto animo, ſpernam comminantes enſes:* 46. *Nec pudor inficiet* meum *vultum, cum docebo purpuratos magnates tuas leges.* 47. *Dum ego reputo has, lætitia penetrat* meum *cor, perradens infimas medullas.*

ANNOTATIONES.

40. SITIT] De hac Metaphorica ſignificatione verbi *ſitio* conſule Not. in Pſal. iv. 6. *Sitit.*

43. DURUS AUFER] *Durus* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *durè*. Ut in verſu ſequenti *promptus* pro *promptè*.

44. SOLEM RAPIUNT QUADRIGÆ] *Quadrigæ*, quatuor equi ſimul juncti, dicti, vel quod ſub eodem jugo ſunt, quaſi *quadrijugæ*; vel quod impellantur et agantur ſimul, quaſi *quadriagæ*. Ut Lunam bigis, ſic ſolem quadrigis invectus poetice depingebatur, forſan ob quatuor anni tempeſtates.

46. ORA PINGET] *Ora* hîc per *Synecdochen* pro *vultus*, ut Pſal. vii. 5.

48. INTRE-

48. Numinis imperata,
Sensibus condens penitis, intrepidus facessam.

7. ZAIN. ז.

49. Sis pacti veteris memor;
Pacti, quod famuli spem renovat tui.
50. Hoc me, cum premor, erigit;
Et mentem recreat, rebus in asperis.
51. Non me legis ab orbitâ
Divertit petulans lingua potentium.
52. Hanc olim meditans puer,
Concepi tacito gaudia pectore.
53. Me totum stupor occupat,
Hanc Fastus quoties proterit insolens.
54. Hanc unam super omnia,
Dum vixi, meritis laudibus extuli.
55. Te, sol cum jubar occulit,
Adspecto in tenebris, et tibi pareo.
56. Quàm, rerum Genitor, mei
Merces ampla fuit, fructus et obsequî!

8. HETH.

INTERPRETATIO.

48. Ego *reponens præcepta Dei* in *intimis* meis *sensibus*, *perficiam* ea *intrepidè*. 49. *Esto memor antiqui fœderis*, *fœderis quod instaurat spem servi tui*. 50. *Hoc elevat me cum affligor*; *et refocillat animum in rebus adversis*. 51. *Proterva lingua magnatum non abducit me a semita* tuæ *legis*. 52. *Dum ego in pueritia quondam meditabar hanc*, *sensi lætitiam* in meo *arcano corde*. 53. *Consternatio invadit me totum*, *quoties proterva arrogantia conculcat eam*. 54. *Evexi hanc unam super omnia dignis laudibus dum vixi*. 55. *Specto ad te in tenebris*, *cum sol abscondit* suos *radios*, *et servio tibi*. 56. *Creator rerum*, *quàm largum fuit præmium et fructus meæ obedientiæ!*

ANNOTATIONES.

48. INTREPIDUS FACESSAM] *Intrepidus* hîc, per *Enallagen*, adverbialiter ponitur pro *intrepidè*, ut Psal. ii. 12. *Securus*.

49. PACTI — PACTI] Est *Anaphora*, de quâ Figurâ vide Not. in Psal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi*, *sceptra*.

53. FASTUS] Hîc sumitur personaliter pro *fastuoso*, ut Psal. i. 1. *Impietas*.

56. OBSEQUI] Per *Syncopen* dicitur pro *obsequii*.

57. Ævi-

8. HETH. ח.

57. Tu, Pater omnipotens! ſors es mea; Legis æviternæ
Parebo, dixi, ſemper inſtitutis.
58. Te, Deus! oravi prece ſupplice, lenis ut faveres:
Promiſſa ſervans ſubleva precantem.
59. Mente catâ rexi veſtigia, legis et pependi
Bilance juſtâ cogitationes.
60. Me tenuit mora nulla; ſed impiger imperata feci,
Quæ, Rector orbis! fulminans dediſti.
61. Compede me vinxit gens impia; ſedulò ſed inter
Tormenta mens eſt obſecuta legi.
62. Concubiâ te nocte canam, memor æquitatis, unus
Quâ tu refulges et benignitatis.
63. Si quis in hoc populo eſt te qui colit, inter hunc ſodales,
Inter reponam candidos amicos.
64. Irradiat terras bonitas tua; tu reſolve luce
Legum tuarum pectoris tenebras.

65. Tu

INTERPRETATIO.

57. *Omnipotens Pater! tu es mea hæreditas; dixi, ſemper obſequar mandatis* tuæ *æternæ legis.* 58. O *Deus! rogavi te humili prece, ut propitius faveres* mihi: *adhærens* tuis *promiſſis erige me precantem* te. 59. *Direxi* meos *greſſus ſapiente animo, et ponderavi* meas *cogitationes accurata trutina* tuæ *legis.* 60. *Nulla cunctatio detinuit me; ſed impigrè peregi imperia, quæ* tu, o *Moderator mundi! tonans promulgaſti.* 61. *Impia turba conſtrinxit me catena; ſed animus* meus *diligenter obtemperavit* tuæ *legi inter cruciatus.* 62. *Laudabo te media nocte, memor juſtitiæ, qua tu ſolus ſplendes, et clementiæ* tuæ. 63. *Si quis eſt inter hunc populum qui veneratur te,* ſtatuam *hunc inter* meos *familiares,* ſtatuam *hunc inter* meos *ſinceros amicos.* 64. *Tua bonitas illuſtrat terras; tu diſſipa tenebras* mei *cordis lumine tuarum legum.*

ANNOTATIONES.

57. ÆVITERNÆ] Quod hodie *æternum* antiqui *æviternum* dixerunt, teſte Varrone de *L. L. lib.* v. *cap.* 2.

58. LENIS FAVERES] *Lenis* hîc ponitur adverbialiter, per *Enallagen*, pro *leniter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus:* Ut etiam verſu ſexageſimo *impiger* pro *impigre.*

62. CONCUBIA NOCTE] *Noctem* profundam vel mediam ſignificat, quum tempus agendi eſt nullum, et omnes fere tunc cubitum iverunt. Alii intempeſtam noctem vocant: alii a ſilere, *ſilentium.*

63. CANDIDOS] De Etymo et propriâ ſignificatione hujus vocis, vide Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

9. TETH. ט.

65. Tu, rerum Genitor! polliciti perpetuò memor,
Juviſti famulum propitio ſubſidio tuum.
66. Tu mentis tenebras luce tuâ diſcute; nam tuis
Conſtanter placitis et monitis credo fidelibus.
67. Erravi priùs, et vita fuit ſepta moleſtiis;
At nunc æthereis, nil dubitans, vocibus obſequor.
68. Nil eſt te melius, te famulis nemo benignior;
Leges ergò tuas, et monitus, me bonus edoce.
69. Me quamvìs laceret dente truci gens nimis arrogans,
Te quòcunque jubes ponè ſequar, legibus audiens.
70. Eſt illi populo mens hebes abdomine pinguior;
Sed lex mille mihi deliciis pectus inebriat.
71. Me pungi ſtimulis deſuper ô quàm fuit utile!
Hinc Patris didici cœlicolûm juſſa faceſſere.
72. Argentum ſitiat vulgus iners, et miſeras opes;
Legis luce tuæ ſidereâ plùs ego recreor.

10. JOD.

INTERPRETATIO.

65. *Creator rerum! tu ſemper memor promiſſi, adjuviſti ſervum tuum propitia ope.* 66. *Tu diſpelle tenebras* meæ *mentis tuo lumine; nam firmiter fido tuis decretis et fidis præceptis.* 67. *Erravi antea, et vita* mea *erat obſeſſa malis; ſed nunc obtempero* tuis *cœleſtibus verbis, ſine dubitatione.* 68. *Nihil eſt melius te, nemo indulgentior ſervis quam tu* es; *ergo, pro tua bonitate, doce* me *tuas leges et præcepta.* 69. *Etſi admodum faſtuoſa gens vulneret me crudeli dente, ſequar te a tergo, quocunque jubes, obtemperans* tuis *legibus.* 70. *Stupidus animus illius populi eſt obeſior abdomine; ſed lex* tua *ſaturat meum cor mille gaudiis.* 71. *O quam ſalutare fuit mihi ſtimulari aculeis ſuperne! hinc didici exſequi mandata Patris cœlitum.* 72. *Ignavum vulgus inhiet argentum, et miſeras divitias; ego magis delector fulgenti lumine tuæ legis.*

ANNOTATIONES.

68. TE MELIUS, TE FAMULIS] Notetur *Anaphora*, de qua vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sceptra*, etc.

BONUS] Hîc per *Enallagen* ſumitur adverbialiter, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

71. COELICOLUM] Per *Syncopen* dicitur pro *cœlicolarum*.

72. MISERAS OPES] Id eſt, quæ divitem nedum faciant beatum, imo perſæpe ſordidum et miſerum reddunt. Quo modo dixit Hor. *Serm. lib.* ii. viii. 18 *Divitias miſeras!* Et *Carm.* iii. xxix. 58.

Non eſt meum —— ad miſeras preces *decurrere.*

10. JOD. י.

73. Dextera me finxit tua: leges, nube remotâ,
Da mihi nôſſe tuas.
74. Cùm cernet gens ſancta tuis me fidere juſſis,
Ingeminabit Iö.
75. Ah! miſer agnoſco, quibus hinc, quibus inde laceſſor,
Me mala jure pati.
76. Me tua ſoletur bonitas, et fœdera nullo
Diſſolüenda die.
77. Me tua reſtituat vitæ clementia; namque
Lex tua grata mihi eſt.
78. Qui premit inſontem faſtu ſit dedecus orbis;
Nam tua juſſa ſequor:
79. Quiſquis et obſervans legem tibi ſupplicat, opto
Flagret amore mei.
80. Cor tibi morigerum tu dona, ne mihi turpis
Inquinet ora pudor.

11. CAPH. כ.

81. Mens ſpe ſalutis languet, et vires labant,
Dum legis inſto ſemitæ.

82. Viſus

INTERPRETATIO.

73. *Tua dextera formavit me: concede mihi dignoſcere tuas leges, nubibus* a me *remotis.* 74. *Cum ſanctus cœtus videbit me confidere* in *tuis mandatis, repetet Io.* 75. *O me infelicem! fateor me merito perferre miſerias quibus utrinque appetor.* 76. *Tua bonitas ſit mihi ſolatio, et pacta nunquam abroganda.* 77. *Tua miſericordia reddat me vitæ; etenim tua lex eſt dulcis mihi.* 78. Ille *qui arrogantia inſectatur* me *innocentem ſit infamia terræ; nam ſequor tua mandata:* 79. *Et precor ut omnes qui colant te, obſervantes tuam legem, ardeant amore erga me.* 80. *Tu præbe mihi cor obſequioſum tibi, ne infamis pudor inficiat meum vultum.* 81. *Animus* meus *tabeſcit ſpe ſalutis, et vires deficiunt, dum urgeo ſemitam* tuæ *legis.*

ANNOTATIONES.

73. DA MIHI] Vide Not. in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare datur.*
74. Io] Vid. Not. in Pſal. xiii. 4.
76. DISSOLUENDA] Per *Diæreſin* pro *diſſolvenda,* ut Pſal. cv. 10.
80. ORA] Per *Synecdochen* dicitur pro *vultus,* ut Pſal. vii. 5.

83. UTER

82. Viſus hebeſcunt, dum queror pactam tuis
Abeſſe promiſſis fidem.
83. Areſco curis, uter ut fumo ſolet;
Sed voce delector tuâ.
84. Lux ecqua tantis adferet finem malis,
Pœnaſque dignas hoſtibus?
85. Gens plena faſtu fodit inſonti ſcrobem,
Dum fræna legum reſpuit.
86. Lex æqua certè eſt: innocens quamvis premor,
Tu me potenter libera.
87. Me cùm ſuperbus mille plagis obruit,
Legum ſtatutis parui.
88. Tu redde vitam, ſpiritus et priſtinos;
Et quæ jubes mox exſequar.

12. LAMED. ל.

89. Cœli ſiderei vox tua vinculis
Suſpendit fabricam pluſquam adamantinis:
90. Idem perpetuo ſtare loco jubes
Terram, fallere neſcius.

91. Juſſis

INTERPRETATIO.

82 *Oculi torpent, dum queror quòd fides pollicita deſit tuis promiſſis.* 83. *Siccor curis, ut uter ſolet* ſiccari *fumo; ſed oblector tuo verbo.* 84. *Quæ dies imponet finem tantis miſeriis, et* afferet *meritas pœnas hoſtibus* meis? 85. *Turba plena arrogantiâ cavat foſſam* mihi, *dum rejicit habenas legum.* 86. *Procul dubio* tua *lex eſt juſta, etiamſi* ego *innocuus infeſtor: tu eripe me potenter.* 87. *Cum ſuperbus oppreſſit me mille vulneribus, obtemperavi præceptis* tuarum *legum.* 88. *Tu reſtitue* mihi *vitam, et priores ſpiritus; et ſtatim perficiam quæ jubes.* 89, 90. *Tuum verbum ſuſpendit ſtructuram ſtellati cœli catenis pluſquam adamantinis:* Tu *idem incapax decipere, vis terram manere loco ſtabili.*

ANNOTATIONES.

83. UTER] *Utres* intelligit ex pelle, cujuſmodi in uſu erant apud Judæos.

84. LUX] Hîc per *Metonymiam* ponitur pro *dies*, ut Pſal. xxxv. 21. *Optata luce.*

89. ADAMANTINIS] Vide Not. in Pſal. xviii. 2. *Adamantina rupes.*

Juſſis et placitis obſequium tuis
Præbent; et ſtabilis machina permanet:
Buſto jam tegerer, me niſi languidum
Fulſiſſent tua fœdera.

Leges uſque memor mens recolet, quibus
Et vivo et valeo viribus integer:
Illarum cupidè dum tero ſemitam,
Caſſum viribus affere.

Eheu! mille dolis opprimor undique,
Leges continuò dum veneror tuas:
Pennâ dum celeri cætera tranſvolant,
Hæ ſemper ſtabiles manent.

13. MEM. ב.

Quàm legum ſtudio levor ſacrarum,
Quas noctes meditor vigil dieſque!

Has dum ruminor, eruditionis
Palmam præripio hoſtibus malignis:

99. Inter

INTERPRETATIO.

91, 92. *Tribuunt obedientiam tuis imperiis et decretis; et machina manet fixa. Nunc opertus eſſem tumulo, niſi tua pacta ſuſtinuiſſent me ægrum.* 93, 94. *Animus* meus *memor ſemper reputabit* tuas *leges, quibus tum vivo, tum valeo, intactus viribus: Dum ardenter calco illarum viam, vindica* me *deſtitutum robore.* 95, 96. *Proh dolor! infeſtor ab omni parte mille inſidiis, dum jugiter revereor tuas leges: Dum cæteræ res fugiunt veloci ala, hæ ſemper perſtant immotæ.* 97. *Quantopere recreor ſtudio ſacrarum legum, quas diligenter meditor noctes et dies!* 98. *Dum revolvo has, aufero palmam doctrinæ a meis malitioſis hoſtibus:*

ANNOTATIONES.

91. BUSTO] De hac voce ſupra dictum ad Pſal. xxviii. 1. *Buſta.*

93. ET VIVO ET VALEO] Copula *et* hîc geminatur per *Polyſyndeton*, ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

95. TRANSVOLANT] *Tranſvolare* propriè pertinet ad aves, et ſignificat *ultra volare*; ſed ſumitur etiam, ut hîc, pro *celeriter ire.* Ut, *Eques*— tranſvolat *inde ſuis victoriæ nuntius*, Liv. iii. 63.

98. RUMINOR] *Ruminor* vel *Rumino* proprie eſt *revomere ac rurſus conſumere*; vel *ad rumen revocare*, quod pecudum eſt; unde per tranſlationem, in memoriam revocare. *Non modo abſens quicquam de te ſæpius cogitabit, ſed etiam* ruminabitur *humanitatem*, inquit Varro apud Nonium.

PALMAM PRÆRIPIO] De *palma* victoris præmio, jam dictum ad Pſal. lxxii. 3. Hîc ponitur pro ipſa *victoria*, ut apud Terentium: *Huic equidem conſilio* palmam *do*; quaſi dixiſſet, *Vicit hoc conſilium.* Heaut. iv. iii. 3.

99. COGITO

99. Inter et caput effero magiſtros,
Has dum cogito pertinax ſequorque.
100. Dum legum placitis regor tuarum,
Ipſos exſupero ſenes peritos.
101. Ut te ponè ſequar ducem viarum,
Pes declinat iter tenebrionum.
102. Tu præcepta mihi, Parens! dediſti:
His paſſus moderor, procul ruinâ.
103. O quàm ſermo tibi fluit venuſtus!
Quàm mellis ſuperat meri liquorem!
104. Hic mentem tenebris levat, viaſque
Hoc fretus fugio catus ſiniſtras.

14. NUN. ן.

105. Inſtar lucernæ, legis aureum jubar
Me regit, et tenebras potenter omnes diſſipat.
106. Sanctè ſpopondi nutibus, Pater! tuis
Me fore morigerum; datamque præſtabo fidem.
107. Quot cingor, eheu, quot premor moleſtiis!
Me mihi redde, tui favoris et pacti memor.
108. Quas

INTERPRETATIO.

99. *Et attollo* meum *caput inter magiſtros, dum conſtanter reputo et ſequor illas.* 100. *Vinco ipſos eruditos ſenes, dum regor decretis tuarum legum.* 101. *Pes* meus *evitat viam lucifugorum, ut a tergo ſequar te ductorem* mei *itineris.* 102. *Tu, Pater! dediſti mandata mihi: his dirigo greſſus* meos, *remotus a ruina.* 103. *O quam amabilis ſermo manat a te! Quantopere excedit guttas puri mellis!* 104. *Hic liberat animum* meum *tenebris, et, nixus hoc, prædenter evito noxias vias.* 105. *Splendidum jubar* tuæ *legis dirigit me more laternæ, et validè diſcutit omnes tenebras.* 106. *Inviolabiliter promiſi, Pater! me futurum eſſe obſequioſum tuo arbitrio; et abſolvam fidem datam.* 107. *Proh dolor! quot anguſtiis circumdor, quot* anguſtiis *infeſtor! Reſtitue me mihi, memor tuæ gratiæ et fœderis.*

ANNOTATIONES.

99. COGITO PERTINAX] *Pertinax* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen*, pro *pertinaciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

101. TENEBRIONUM] *Tenebriones* ſunt mendaces et doloſi, qui mendaciis et aſtutiis ſuis nebulam quandam et *tenebras* objiciunt. Alii *tenebriones* interpretantur Lucifugos; quaſi in tenebris deliteſcentes.

104. SINISTRAS VIAS] *Noxias, infelices, adverſas*; quia quæ ſiniſtra manu fiant, minus rectè fieri videmus.

108. Quas ore libo ſpirituque victimas
Accipe, ſed facilis; doceque rectam ſemitam.
109. Me mille quamvis obruant pericula,
Te tamen uſque ſequor, tuo dicatus numini.
110. Dum me doloſis implicare caſſibus
Gens ſcelerata parat, tuis ſtatutis hæreo.
111. Nunc ſunt, et olim mentis hæc erunt meæ
Gaudia, deliciæ, lucerna, ſpes, hæreditas.
112. Præcepta legis mente candidâ ſequar,
Dum mihi mens ſupereſt, et oſſa velantur cute.

15. SAMECH. ס.

113. Odi ego quæ pectus ſibi fingit futile, legis
Nempe tuæ dulcedine captus.
114. Tu rupes, clypeuſque mihi es; cinctuſque periclis,
Fido tuis, Pater optime! dictis.
115. Sit procul impietas omnis, ſcelerumque miniſtri:
Semper ego tua juſſa capeſſam.
116. Me, Pater! ut vivam, verbi firmamine fulci;
Nec ſpes ſit comitata pudore.

117. Da

INTERPRETATIO.

108. *Accipe ſacrificia quæ offero ore et animo, ſed propitius; et doce* me *rectam viam.* 109. *Etſi mille pericula opprimant me, nihilominus ſemper ſequor te, conſecratus tuæ majeſtati.* 110. *Dum impia turba deſtinat irretire me inſidioſis laqueis, adhæreo tuis præceptis.* 111. *Hæc nunc ſunt, et olim erunt lætitia, voluptas, laterna, ſpes, ſors meæ mentis.* 112. *Sectabor mandata* tuæ *legis ſincero animo, dum animus manet mihi, et* dum *oſſa veſtiuntur pelle.* 113. *Ego odio habeo* ea *quæ vanum cor format ſibi, utpote delectatus ſuavitate tuæ legis.* 114. *Tu es rupes et ſcutum mihi; et, optime Pater!* ego *circumdatus periculis nitor tuis verbis.* 115. *Omnis impietas longe abſit* a me, *et famuli criminum: ego ſemper exſequar tua mandata.* 116. *O Pater! ſuſtenta me ſubſidio* tui *verbi, ut vivam; utque* mea *ſpes non ſit comitata pudore.*

ANNOTATIONES.

108. LIBO] De hoc verbo vide Not. in Pſal. li. 16. *Quam tibi libarem.*

ACCIPE, SED FACILIS] *Facilis* hîc adverbialiter ponitur per *Enallagen* pro *facile*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

VICTIMAS] Conſule Not. in Pſal. iv. 5. *Victima ſit pectus ſine fuco.*

111. GAUDIA, DELICIÆ, etc.] Hîc copula reticetur per Figuram quam vocant *Aſyndeton*, ut Pſal. vii. 9. *Juſtos erige, perde malos.*

112. CANDIDA] Vide Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

114. PERICLIS] Per *Syncopen* dicitur pro *periculis.*

117. Da vitam vireſque mihi; ſic paſſibus æquis
Te ſequar, et quò juſſeris ibo.
118. Hos pede calcâſti, quos devius abripit error:
Hos ſua fraus dimittit inanes.
119. Pulveris in morem ſceleratos ſpargis in auras;
Ergò ſequi tua diligo juſſa.
120. Tela tuæ quoties et fulmina conſpicor iræ,
Stat coma, cor ſtupet, horreo totus.

16. AIN. ע.

121. Me juvit æquum ſemper et bonum ſequi;
De me fac, oro, ne triumphet impius:
122. Tu ſed benignus me tuere ſervulum:
Fac arrogantûm ne moleſter ſpiculis.
123. Ah! dum ſalutem præſtolor diu nimis,
Fidemque pactam, victa torpent lumina.
124. Favoris alâ me paterni protege;
Et pande vitæ purioris ſemitam.
125. Devotus uni Numini cùm ſerviam,
Pulſis tenebris, ſcire da quod imperas.

126. Nunc

INTERPRETATIO.

117. *Da mihi vitam et robur; ita ſequar te paribus veſtigiis, et vadam quocunque imperaveris.* 118. *Protriviſti hos pede* tuo, *quos vagus error abducit: ſuus dolus dimittit hos vacuos.* 119. *Diſſipas impios in aerem inſtar pulveris; ergo amo ſequi tua mandata.* 120. *Quotieſcunque cerno ſpicula et fulmina tuæ iræ, coma erigitur, cor obſtupet, totus horreſco.* 121. *Oblectavit me ſemper ſectari æquitatem et honeſtatem; precor* te, *fac ut ſceleſtus non triumphet de me.* 122. *Sed tu benignè defende me* tuum *ſervum: concede ut non infeſter ſagittis ſuperbientium.* 123. *Proh dolor! dum nimium diu expecto ſalutem* tuam, *et promiſſam fidem lumina defeſſa languent.* 124. *Tutare me ala* tuæ *paternæ benevolentiæ, et aperi* mihi *viam purioris vitæ.* 125. *Quoniam obſequor* tibi, tuæ *majeſtati ſoli dicatus, fac ut ſciam quod jubes, tenebris* a me *remotis.*

ANNOTATIONES.

118. CALCASTI] Per *Syncopen* dicitur pro *calcaviſti.*

120. TELA] De hujus vocis Etymo vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

STAT COMA, etc.] Copula reticetur per *Aſyndeton.* Alludere videtur ad elegantem illam timoris deſcriptionem apud Virgilium:

Obſtupui, ſteteruntque comæ, et vox faucibus hæſit, Æn. i. 774.

122. BENIGNUS TUERE] *Benignus* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *benigne.*

128. ABOMINOR

126. Nunc ultioni tempus inſtat debitum:
Hos perde ſacris qui ſtatutis obſtrepunt.
127. Legum tuarum ſuavitatem præferam
Auro, quod ignis jam probavit ſeptimus.
128. Amuſſis hæ ſunt æquitatis aurea:
Has ſector, et tortas abominor vias.

17. PE. ɔ.

129. Quàm tua mortalem ſuperant oracula captum!
Hæc eruditus perpete proſequar obſequio.
130. Prima tuæ legis pellunt elementa tenebras,
Et cæcitatem pectoris, inſtituuntque rudes.
131. Attraxi tua verba, velut cùm gutture toto
Invitat auras ætheris æger agens animam.
132. Quâ tibi dilectos nimiùm dignaris amicos,
Rerum Creator maxime! da mihi luce frui.
133. Legis ad arbitrium titubantem dirige greſſum;
Nec pectus in prædam ſine cedere flagitiis.
134. Eripe me furiis hoſtilibus, eripe telis:
Da, Rector orbis maxime! te duce recta ſequi.

135. Me

INTERPRETATIO.

126. *Jam tempus deſtinatum vindictæ appropinquat*: *deſtrue hos qui obmurmurant contra* tua *ſacra præcepta.* 127. *Anteponam dulcedinem tuarum legum auro, quod ſeptima fornax jam exploravit.* 128. *Hæ ſunt aurea norma juſtitiæ: Sequor has, et deteſtor curvas ſemitas.* 129. *Quantopere tua oracula excedunt humanum intellectum!* ego *inſtructus inſiſtam his perpetua obedientia.* 130. *Prima rudimenta tuæ legis removent tenebras, et cæcitatem animi; et edocent ignaros.* 131. *Hauſi tua verba, ut cum ægrotus, efflans ſpiritum, captat aerem cœli totis faucibus.* 132. *Maxime Creator mundi! concede mihi potiri lumine, quod indulges amicis tuis ſummopere dilectis tibi.* 133. *Dirige* mea *labantia veſtigia ad voluntatem tuæ legis; nec permitte ut animus* meus *fiat præda ſceleribus.* 134. *Libera me* a *furoribus hoſtium, libera* me *a ſpiculis* eorum: *concede, maxime Gubernator mundi! ut ſequar rectitudinem tuo ductu.*

ANNOTATIONES.

128. ABOMINOR] Vide Not. in Pſal. xxxi. 6. *Abominor.*

132. NIMIUM] De hac ſignificatione hujus adverbii vide Notam in Pſal. ii. 12. *Nimium.*

DA FRUI] Conſule de hac locutione Not. in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare manu datur.*

134. ERIPE ME FURIIS, ERIPE TELIS] Notetur hîc elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ jam dictum ad Pſal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, ſceptra.*

TELIS] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela.*

135. Me radiis perfunde tuis, pectuſque ſerena;
Et da faceſſam, tu mihi quod, Pater! imperas.
136. Dum reliqui tua juſſa ſequi monituſque recuſant,
Ah! lacrymarum protinus obruor oceano.

18. TSADDI. ץ.

137. Res hominum, Rector ſuperûm! tu legibus æquis
Et lance diſpenſas pari.
138. Eſt rectum quodcunque jubes; nil ſanctius illo,
Tuo vel æquius foro.
139. Tabeſco, dum jura ferus tua proterit hoſtis,
Et pectus omne liquitur.
140. Candidus eſt ſermo tuus, hunc exoſculor unum,
Et corde toto diligo.
141. Eſt mihi ſors tenuis, gens et me ſibilat exlex;
Verbis ſed obſequor tuis.
142. Æternùm durant tu quæ præſcribis, et una
Sunt veritatis regula.

143. His

INTERPRETATIO.

135. *Aſperge me tuis radiis, et redde animum meum ſerenum; et concede* ut *exſequar quod tu, Pater! jubes me.* 136. *Dum cæteri renuunt ſequi tua mandata et præcepta, proh dolor! ſtatim mergor oceano fletuum.* 137. *Moderator cœlitum! tu ordinas res hominum juſtis legibus, et æquali trutina.* 138. *Quicquid* tu *imperas eſt rectum; nihil* eſt *magis ſacrum quam illud* eſt, *vel magis juſtum quam tuum tribunal.* 139. *Langueo, et totum cor diſſolvitur, dum ſævus hoſtis calcat tuas leges.* 140. *Tuum verbum eſt ſincerum; amplector hoc ſuper omnia, et amo toto corde.* 141. *Eſt mihi exilis fortuna, et turba ſoluta legibus aſſibilat me; ſed obtempero tuis dictis.* 142. Ea *quæ tu ſtatuis perſeverant æternùm, et ſunt unica norma veritatis.*

ANNOTATIONES.

135. SERENA] Eſt vox feliciſſima, quæ primitus ſignificat nubes et nebulas pellere, cœlumque ſudum et clarum reddere; ut apud Virgilium:

Vultu, quo cœlum tempeſtateſque ſerenat,
Æn. i 259.

Inde Metaphoricè transfertur ad animum, et vultum animi indicem: exemplo ſit idem Virgilius:

Conſilium vultu tegit, ac ſpem fronte ſerenat,
Æn. iv. 477.

DA FACESSAM] Conſule Not. in Pſal. cxv. 7 *Nec palpare manu datur.*

137. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

140. CANDIDUS] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

EXOSCULOR UNUM] *Unus* hîc pro *præcipuus*, ut Pſal. lxxi. 14. *Te unum efferet.*

144. METAM

143. His ego delector, me quamvis mille malorum
Moleſta cingant agmina.
144. Nulla dies illis metam præfigit: ut ergò
Vivam, doce quod imperas.

19. KOPH. ק.

145. Te, Deus! oravi ſupplex: da queſtibus aurem,
Ut imperata promptus exſequar tua.
146. Æthera laſſavi gemitu; ſuccurre precanti,
Tibique, Rector orbis! obſequar lubens.
147. Dum gemo, dum clamo, quos Eos explicat ignes
Querela triſtis antevertit aureos.
148. Anticipo vigiles ipſos, tua nocte dieque
Statuta mente dum revolvo ſedulâ.
149. Me bonus exaudi, vires et redde, favoris
Et æquitatis uſque priſtinæ memor.
150. Me premit à tergo ſcelerum qui laxat habenas,
Fugitque legis deſpicitque ſemitam:

151. Tu

INTERPRETATIO.

143. *Ego oblector his, etiamſi mille infeſtæ malorum turmæ circumdent me.* 144. *Nulla dies ponit terminum illis: ergo doce* me *quod jubes, ut vivam.* 145. O *Deus! ſuppliciter precatus ſum te, præbe aurem* meis *querelis; ut promptè peragam tua mandata.* 146. *Fatigavi cœlum* meo *ſuſpirio; ſubveni* mihi *oranti, et libenter parebo tibi, Moderator mundi!* 147. *Dum ſuſpiro, dum vociferor,* mea *mœſta querela prævenit ſplendidos ignes quos aurora expandit.* 148. *Præoccupo ipſos excubitores, dum verſo diligenti animo tua præcepta nocte et die.* 149. *Pro tua bonitate auſcultа mihi, et reſtitue vires, ſemper memor* tui *favoris et antiquæ juſtitiæ.* 150. Is *qui ſolvit fræna delictorum inſequitur me a tergo, et evitat et ſpernit viam* tuæ *legis.*

ANNOTATIONES.

144. METAM] Vide Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

145. ORAVI SUPPLEX] *Supplex* hîc ponitur per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.* Ut etiam *promptus* pro *promptè*; et in ſequenti verſu *libens* pro *libenter.*

146. ÆTHERA LASSAVI] Vide Not. in Pſal. lv. 2. *Aſtra fatigo.*

147. EOS] Conſule Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

150. ME PREMIT] De hac ſignificatione verbi *premo* vide Not. in Pſal. iii. 2. *Premet.*

QUI LAXAT HABENAS] De hac *Metaphora* vide Not. in Pſal. ii. 5. *Frænaque dans.*

151. Ævi-

151. Tu tamen es præstò: leges discrimine nullo
Tuas coronat æviterna veritas.
152. Includi brevibus renuunt tua fœdera metis;
Vicesque temporum subire lex nequit.

20. RESCH. ר.

153. Sis memor servi pereuntis, altâ
Qui mente legem condidi.
154. Me, tenax pacti, famulum tuere,
Et luce pectus recrea.
155. Nulla spes illi supereſt salutis
Qui fræna legum respuit.
156. Tu mihi vires repara, paterno
Amore qui me protegis.
157. Me licèt cingant tumidæ procellæ,
Tuis statutis dirigor.
158. Hostium spectans animos rebelles,
Mœrore percellor gravi.
159. Me refocilla radio favoris,
Testis perennis obsequî.
160. Terminos nescit tua lex prioris,
Sed nec futuri temporis.

21. SCHIN

INTERPRETATIO.

151. *Attamen tu es præsens: æterna veritas coronat tuas leges, sine ullo discrimine.* 152. *Tua decreta recusant comprehendi angustis terminis; et lex* tua *nequit sustinere vicissitates temporum.* 153. *Esto memor famuli* tui *intereuntis, qui reposui legem* tuam *profunda mente.* 154. *Adhærens pacto* tuo, *defende me* tuum *ministrum, et refice cor* meum *lumine.* 155. *Nulla spes salutis manet illi qui rejicit habenas* tuarum *legum.* 156. *Tu renova meas vires, qui tutaris me amore patris.* 157. *Etiamsi turgentes nimbi circundent me, dirigor tuis mandatis.* 158. *Dum cerno rebellantes animos hostium, afficior acerbo luctu.* 159. *Fove me jubare* tui *favoris,* tu *testis* meæ *perpetuæ obedientiæ.* 160. *Tua lex nescit limites præteriti; sed nec* scit limites *futuri temporis.*

ANNOTATIONES.

151. ÆVITERNA] Vide Not. in versum quinquagesimum septimum.

152. METIS] Consule Not. in Psal. xliv. 15. *Nec modus est vel meta malis.*

153. ALTA MENTE] Pro *altè in animo*, ut supra Psal. cix. 14.

159. OBSEQUI] Per *Syncopen* dicitur pro *obsequii.*

21. SCHIN. ש.

161. Insons potentum spiculis
Legisque custos obruor.
162. Ut præda dives militem,
Sic una lex me recreat.
163. Hanc mente totâ diligo;
Sed fraudis odi retia.
164. Hanc me canentem sedulò
Lux una cernet septies.
165. Hanc quisquis unam deperit,
Quiete gaudet perpete.
166. Me spes salutis erigit,
Dum jussa sector Numinis.
167. Dum legibus vaco sacris,
Delector his et recreor.
168. His obsequutum me vides,
Notasque vitæ semitas.

22. TAU. ת.

169. Exaudi gemitus, tuis
Et me legibus instrue.
170. Auscultans

INTERPETATIO.

161. Ego *innocuus, et observator tuæ legis cooperior* telis *potentum*. 162. *Ut opimum spolium* exhilarat *militem, ita tua lex unice exhilarat me*. 163. *Amo hanc toto animo; sed odi cassides doli*. 164. *Una dies septies videbit me cantantem hanc diligenter*. 165. *Quicunque præcipuè ardet hanc, fruitur perpetua tranquillitate*. 166. *Spes salutis levat me, dum sequor mandata Dei*. 167. *Dum do operam sacris* tuis *legibus, oblector his, et exhilaror*. 168. *Cernis me obsequiosum his; et observas vias* meæ *vitæ*. 169. *Audi* mea *suspiria, et erudi me tuis legibus*.

ANNOTATIONES.

162. UNA LEX] *Una* hîc adverbialiter ponitur pro *unicè, præcipuè*. Vide Not. in Psal. ciii. 13. *Diligit unos*.

164. LUX] Ponitur per *Metonymiam* pro *dies*, ut Psal. xxxv. 21. *Optata luce*.

165. UNAM] Ut supra ℣ 162.

168. SEMITAS VITÆ] Est *Metaphora* a viatoribus, ut Psal. i. 1. *Carpit iter*.

171. BONUS

170. Auſcultans famulum, Deus!
Serva, polliciti memor.
171. Leges me bonus edoce,
Laudes et referam tuas.
172. Te vox tollet ad æthera,
Leges qui ſtabilis pias.
173. Illas cum ſequar, aſſere
Servum vindice dexterâ.
174. His lætor: fer opem diu
Quæſitam prece ſupplice.
175. Ut te laudibus eveham,
Vitam vox tua ſoſpitet.
176. Me quære pecudem ut vagam,
Leges et recolam tuas.

INTERPRETATIO.

170. O *Deus! admovens aurem* mihi, *conſerva famulum* tuum, *memor promiſſi.* 171. *Pro tua bonitate doce me leges* tuas, *et prædicabo tuas laudes.* 172. Mea *vox evehet te ad cœlos, qui ſanctis pias leges.* 173. *Quoniam ſequar illas, libera famulum* tuum *ſervatrice* tua *dextera.* 174. *Gaudeo his: adfer* mihi *ſubſidium, diu imploratum humili prece.* 175. *Tuum verbum conſervet* meam *vitam, ut extollam te laudibus.* 176. *Inveſtiga me ut ovem aberrantem; et meditabor tuas leges.*

ANNOTATIONES.

171. BONUS EDOCE] *Bonus* hîc ſumitur adverbialiter, per *Enallagen*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

173. VINDICE] Vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

CXX.

TE, Deus! oravi mediis in fluctibus; aures
Et ſenſi faciles in mea vota tuas.
2. Me, quibus infeſtor, fallacibus eripe linguis;
Fraudis et artifices me procul eſſe jube.
3. Quam dolus armat atrox, nimis et penetrabile virus,
Quid tibi non optem, perfida lingua! mali?
4. Ignea juniperi minùs urit pruna; nec enſis
Par huic, aut jaculi cuſpis acumen habet.
5. Cur, Nomadas inter, deſerta mapalia ſector?
Inter inhumanos cur ego vivo Getas?
7. Me juvat alma quies: gens hæc fera bella minatur,
Et, quoties pacem poſcimus, arma crepat.

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! precatus ſum te in medio undarum; et expertus ſum tuas aures benignas meis precibus.* 2. *Exime me perfidis linguis, quibus moleſtor; et impera ut autores doli longe abſint a me.* 3. *Mendax lingua! quam crudelis perfidia armat, et venenum nimis penetrans, quid damni non optem tibi?* 4. *Ignitus carbo juniperi non æque urit; nec gladius, aut cuſpis teli habet aciem æqualem huic.* 5, 6. *Cur* ego *ſequor derelictas caſas inter Nomadas? cur ego vitam dego inter barbaros Getas?* 7. *Blandum otium delectat me: hæc turba intentat* mihi *ſæva bella, et ſtrepit arma quoties* nos *oramus pacem.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *votivi*, continens *Narrationem*, verſu primo; et *Orationem*, ſequentibus.

1. MEDIIS IN FLUCTIBUS] De Metaporicâ ſignificatione vocis *fluctus*, vid. Not. in Pſal ix. 13. *Adſpice fluctus.*

3. PENETRABILE] *Penetrabilis* ſumitur hîc in activâ ſignificatione, ut Pſal. lvii. 4. *Telum penetrabile*

4. JUNIPERI] *Juniperus* arbuſcula quæ in arenoſis frequens naſcitur, et accenſa ingentes concipit ardores, nec cito extinguendos.

5. NOMADAS] *Nomades* populi vagi in Scythia Europæ, nunc *Tartari* dicuntur, quorum omnis vita in paſcendis gregibus habebatur; gens adeo fera et inculta ut ſemicrudis carnibus veſcerentur.

Nulla domus, plauſtris habitant; migrare per arva
Mos, atque errantes circumvectare penates,
Sil. Ital. lib. iii. 290.

Dicti Nomades a verbo Græco νέμω, paſco.

GETAS] *Getæ* populi Thraciæ natura et moribus feroces.

7. ALMA] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

ARMA CREPAT] Ad imitationem Horatii:

Quis poſt vina gravem militiam aut paupeperiem crepat, 1 *Carm.* xviii. 5.

CXXI.

CXXI.

AD ſacra devotos attollam culmina vultus,
In quibus antiquæ ſpes mihi reſtat opis.
2. Me juvat hic cœli volucres qui texuit orbes,
Et terram vitreis undique cinxit aquis.
3. Sic ego me ſolor: greſſus moderabitur ille;
Ne tibi pes uſquam ceſpitet, ille dabit:
Uſque vigil, ſeu ſol rutilat, ſeu conditur undis,
Ille tuas cuſtos excubat ante fores.
4. Adde fidem dictis; Solymam qui ſervat, aperta,
Dum ſtertunt alii, lumina ſemper habet:
5. Te regit, et præſtò eſt, et lætâ nubilat umbrâ,
Invia ſi quando per loca carpis iter:
6. Solis, ubi lux eſt, radios arcebit et æſtum:
Nocte tuum pellet, roſcida luna! gelu.

7. Te

INTERPRETATIO.

1. *Erigam* meum *devotum vultum ad ſanctos colles, in quibus ſpes priſtini auxilii manet mihi.* 2. *Ille adjuvat me qui concinnavit celeres globos cœli, et ab omni latere circumdedit terram pellucidis aquis.* 3. *Ita* ego *exhilaro meipſum: ille reget* tua *veſtigia; ille concedet ut pes tuus nuſquam titubet.* Ille *ſemper vigilans cuſtos, ſive ſol refulget, ſive mergitur aquis, agit excubias ante tuam januam.* 4. *Adhibe fidem* meis *dictis*; ille *qui conſervat Hieroſolymam, ſemper habet oculos apertos, dum alii dormiunt.* 5. Ille *moderatur te, et præſens eſt; et obtegit te lætificante umbra, ſiquando facis iter per inacceſſa loca.* 6. *Cum dies eſt, removebit* a te *radios et ardorem ſolis: nocte propulſabit tuum gelu, o rorulenta luna!*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, continens *Propoſitionem*, verſu primo; *Orationem*, verſu ſecundo et tertio; *Confirmationem*, inde ad finem.

1. VULTUS] Per *Heteroſin* dixit in plurali numero pro ſingulari.

2. VITREIS AQUIS] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. lxxv. 6.

3. CESPITET] *Ceſpitare* dicimur, quum pede aliquid percutientes, quaſi ruere cogimur. Dictum *ceſpitare*, quaſi *ceſpitem* offendere, vel in *ceſpitem* ferri.

DABIT NE CESPITET] Vide Not. in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare manu datur.*

SEU SOL RUTILAT, SEU CONDITUR UNDIS] Eſt elegans *Periphraſis* pro *omnibus horis.*

4. SOLYMAM] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

5. PRÆSTO EST] Pro *præſens eſt*, ut apud optimos autores. Præſtò ſunt *hirundines æſtivo tempore*, Cicero. *Ipſum* præſtò *video*, Ter. Andr. ii. v. 4.

5. LÆTA — UMBRA] Id eſt *umbra lætificante*, ut Pſal. iii. 8. *Tempora læta.*

CARPIS ITER] De hac dictione vide Not. in Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

6. LUX EST] *Lux* hîc per *Metonymiam* ponitur

7. Te Deus æternùm cœlesti proteget alâ,
Sive domi malis vivere, sive foris.

INTERPRETATIO.

7, 8. *Deus æternùm tutabitur te cœlesti* suâ *alâ, sive malis vitam degere* | *intus sive extra.*

ANNOTATIONES.

ponitur pro *dies*, ut Psal. xxxv. 21. *Optata luce.*

CXXII.

GAUDIA tum cepi, vox cum mihi perculit aures,
Ad pia quæ jussit limina ferre gradum.
2. Ibimus in sacri reduces penetralia templi;
Nobilis urbs hilari nunc adeunda pede est.
3. Urbibus hanc confer reliquis; concinnius illâ,
Nil et splendidius maximus orbis habet.
4. Huc domus Isacidûm properat, stata tempora servans;
Et supplex Domini sternitur ante pedes:
5. Davidis hîc solium spectas, quod præsidet orbi,
Legibus et sanctis fasque nefasque regit.
6. Numinis

INTERPRETATIO.

1. *Tum sensi lætitiam, cum vox percussit meas aures, quæ jussit* me *accedere ad pias portas* templi. 2. *Reducti progrediemur ad sacraria sancti templi; nunc adeundum est ad illustrem urbem alacri pede.* 3. *Compara hanc cæteris urbibus; amplissima terra continet nil elegantius et nil clarius illâ.* 4. *Gens Isacidarum festinat huc, observans solennia tempora; et suppliciter procumbit ante pedes Domini.* 5. *Hic cernis thronum Davidis, qui præest terræ, et moderatur justitiam et injustitiam sacris legibus.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *Gratulatorius*, ubi David proponit suam lætitiam et illius causas, usque ad versum sextum; deinde *Fausta precatur Ecclesiæ*, ad finem Psalmi.

2. REDUCES] Vide Not. in Psal. xiv. 7. *Reduci.*

PENETRALIA] De hac voce consule Not. in Psal. xx. 6. *Penetralibus.*

3. MAXIMUS ORBIS] Vide Not. in Psal. xviii. 31. *Maximus orbis.*

4. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Isacidarum.*

SUPPLEX] Per *Enallagen* dicitur pro *Suppliciter*, ut Psal. ii. 12. *Securus.*

STERNITUR ANTE PEDES] De hoc ritu consule Not. in Psal. v. 7. *Illustres sternar et ante pedes.*

5. FASQUE NEFASQUE] Copula *que*, hîc geminatur per *Polysyndeton*, de quâ Figurâ vide Not. in Psal. vii. 17. *Justumque Deum Dominumque potentem.*

6. AUSPICIIS

6. Numinis auſpiciis urbs hæc ut floreat, opta:
Qui favet huic, illi proſpera vita fluet.
7. Urbs ſacra! ſidereis te Pax circumvolet alis;
Quaſque tenes arces incolat alma Quies.
8. Civibus opto meis, cariſque tribulibus alta
Otia, perpetuis concomitata bonis.
9. Cum tua prætulerit reliquis moderator olympi
Atria, præ reliquis hæc tibi fauſta precor.

INTERPRETATIO.

6. *Precare ut hæc urbs floreat favore Dei: felix vita manabit illi qui favet huic.* 7. *Sacra urbs! Pax volet circa te ſplendidis alis; et pulchra Quies habitet arces quas occupas.* 8. *Precor meis popularibus, et dilectis tribulibus, profundam tranquillitatem, comitatam perpetuis commodis.* 9. *Quoniam Rector cœli præpoſuerit tuas aulas reliquis, opto hæc proſpera tibi ſupra cæteras.*

ANNOTATIONES.

6. AUSPICIIS] Vide Not. in Pſal. xxxvii. 6. *Illius auſpiciis.*

7. ALMA] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

8. TRIBULIBUS] De hac voce jam dictum ad Pſal. xxi. 6. *Tribules.*

9. OLYMPI] Vide Not. in Pſal. xlix. 15. *Rector Olympi.*

CXXIII.

ALME Parens! in te defigo lumina, cœli
Qui procul à nobis diſſita tecta colis.
2. Sedulus ut famulus geſtus obſervat heriles;
Et nutus dominæ fida miniſtra ſuæ:
Sic, Deus! intentis oculis te ſpecto, ſalutem
Dum populo cœli lenis ab arce feras.

3. Adfer

INTERPRETATIO.

1. *Benigne Pater! figo oculos* meos *in te, qui habitas domicilia cœli longè remota a nobis.* 2. *Ut ſtudioſus ſervus notat motus* ſui *heri, et fidelis famula* notat *ſigna voluntatis ſuæ dominæ: ſic* ego, o *Deus! aſpicio te attentis oculis, donec benignus afferas ſalutem* tuo *populo de arce cœli.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, continens *Propoſitionem*, duobus verſibus; et reliquis, *Petitionem.*

1. ALMA] Conſule Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

2. LENIS FERAS] *Lenis* ponitur hîc adverbialiter, per *Enallagen* pro *leniter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

4. SANNIS

3. Adfer opem miſeris, tot qui faſtidia paſſi,
Fabula jam vulgi ludibriumque ſumus.
4. Otia dum ducit, ſannis nos excipit hoſtis;
Calcat et audaci turba proterva pede.

INTERPRETATIO.

3. *Præbe ſubſidium* nobis *afflictis, qui poſtquam ſuſtinuimus tot moleſtias, jam ſumus fabula et jocus vulgi.* 4. *Dum hoſtis fruitur otio, afficit nos ſcommatibus; et petulans multitudo proterit* nos *inſolenti pede.*

ANNOTATIONES.

4. SANNIS] De hac voce *ſanna*, vide Not. in Pſal. i. 1. *Poſtica ſanna.*

CXXIV.

GENS ſacra jam dicat, Nobis niſi Numinis olim
Auxiliatricem dextra tuliſſet opem;
2. Hoſticus inſurgens furor implacabilis arces
Hauſiſſet Solymas, Iſacidûmque domos:
4. Unda vorax refluo ſorpſiſſet gurgite vivos;
Et ſacra gens tumidis tota perîſſet aquis:
6. Ergo Deum celebra, corvos qui ludit hiantes;
Et Solymas prædam non ſinit eſſe lupis.
7. Fugimus

INTERPRETATIO.

1. *Nunc ſancta propago dicat, Niſi dextra Dei dudum attuliſſet ſalutare auxilium nobis*; 2, 3. *Inexorabilis furor hoſtium ſurgens contra nos, abſorpſiſſet turres Hieroſolymæ, et habitacula Iſacidarum:* 4, 5. *Unda devoruns obruiſſet* nos *vivos voragine reflui maris; et omnis ſancta propago interiiſſet* in *turgidis aquis.* 6. *Ergo lauda Deum, qui fallit hiantes corvos, et non permittit Hieroſolymam eſſe rapinam luporum.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, continens primo *Narrationem*, ad verſum ſextum; deinde *Dei benedictionem*, verſu ſexto et ſeptimo; poſtremo, *Concluſionem*, verſu ultimo.

1. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera.*

2. SOLYMAS] *Solymus* eſt adjectivum a *Solyma:* ut apud Juvenalem:

——— *Interpres legum* Solymarum,
Sat. vi. 543.

ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*

4. PERISSET] Per *Syncopen* dicitur pro *periviſſet.*

6. CORVOS LUDIT HIANTES] Proverbium dictum de iis qui dum inhiant prædæ, ipſi præda fiunt. Ita Horatius:

Scriba —— corvum deludet hiantem,
2 *Serm.* v. 56.

LUPIS] Homines ſic dicti, qui ſunt rapacis,

7. Fugimus insidias; volucres sic, compede ruptâ,
Aucupis evadunt, quas metuêre, manus.
8. Nitimur Isacidæ Domino, sublimis Olympi
Qui, simul et terræ quam premis, autor erat.

INTERPRETATIO.

7. *Effugimus* eorum *dolos; haud aliter aves elabuntur ex manibus aucupis, quas timuere, cum rete rumpitur.* 8. Nos *Isacidæ fidimus Domino, qui erat Creator excelsi cœli una cum terra quam calcas.*

ANNOTATIONES.

cis instar luporum naturæ. *O præclarum custodem ovium* lupum. *Custosne urbis, an direptor et vexator esset Antonius?* Cic. Phil. iii. 27.

8. OLYMPI] De hac voce consule Not. in Psal. xlix 15. *Rector Olympi.*

CXXV.

GENS pia subsistet, rupes velut alta Sionis,
Quæ ridet rapidi flabra proterva Noti.
2. Ut Solymam montes, sacrum sic undique cœtum
Æternùm Domini munit et ambit amor.
3. Ne pius exemplo peccet, sine fine modoque
Non sinet hunc cœli Rector ab hoste premi.
4. Alme Parens! lenem cultor te sentiat æqui;
Et quisquis vacuum crimine pectus habet.

5. Siquis

INTERPRETATIO.

1. *Turba piorum durabit instar alti collis Sionis, qui spernit petulantes flatus impetuosi Austri.* 2. *Ut montes* ambiunt *Solymam, sic benevolentia Domini defendit et circundat sacram turbam ab omni parte.* 3. *Gubernator cœli non permittet hanc* turbam *opprimi ab hoste sine fine et mensura, ne pius delinquat per exemplum.* 4. *Benigne Pater! observator justitiæ experiatur te propitium; et quisquis gerit cor expers sceleris.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est generis *mixti*, partim *Didacticus*, tribus primis versibus; partim *Votivus*, duobus ultimis.

SIONIS] Vide Not. in Psal. ii. 6. *Sioni.*

NOTI] Consule Not. in Psal. i. 4. *Notus.*

2. SOLYMAM] Vide Not. in Psal. ix. 11.

4. ALME] Vide de hac voce Not. in Psal. xii. 1. *Alma.*

5. Siquis at a recto deflectit tramite, pœnas
Fac luat has ſcelerum quas meruêre duces:
Pax tamen huc niveis labatur ab æthere pennis,
Et Solymæ ſanctâ figat in urbe larem.

INTERPRETATIO.

5. *Sed ſiquis divertit a rectâ ſemitâ, da ut ſolvat has pœnas, quas autores ſcelerum meriti ſunt: Pax vero deſcendat huc ex cœlo candidis alis, et ſtatuat domicilium* ſuum *in ſacra urbe Solymæ.*

ANNOTATIONES.

5. PAX] Hîc perſonaliter exhibetur *Pax* more poetico.
SOLYMÆ] Conſule Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*
LAREM] De hac voce jam dictum ad Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

CXXVI.

ISACIDUM captiva cohors, Babylone relictâ,
Cùm peteret patrii dulcia tecta ſoli;
Mens ſtetit in dubio, veluti qui manè revolvit
Somnia, quæ certam non meruêre fidem.
2. Libera mox hilares in riſum ſolvimus ora;
Suſtulit et cantus lingua ſoluta novos:
Triſtibus hæc ſpectans oculis gens accola, Quanto
Iſacidûm vindex robore pollet, ait?
3. Viribus invictis nos juvit, et obruit hoſtes;
Quâque gradum tulimus, nil niſi plauſus erat.
4. Collige

INTERPRETATIO.

1. *Cum mancipatus cœtus Iſacidûm rediret ad dulcia domicilia patriæ terræ, poſtquam reliquerat Babylonem; animus* noſter *ſuſpenſus hærebat, ut* illius *qui mane reputat ſomnia, quæ non meruere firmam fidem.* 2. *Statim alacriter aperuimus ora* noſtra *libera in riſum; et lingua laxata edidit nova cantica: natio finitima dum ſpectat hæc mœſtis oculis, ait, Quantis viribus excellit ſervator Iſacidum?* 3. *Adjuvit nos inſuperabili potentia, et evertit hoſtes; et nil erat niſi plauſus, quacunque iter fecimus.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus duabus partibus conſtat; *Narratione*, tribus primis verſibus; et *Precatione*, tribus reliquis.
1. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*
BABYLONE] Conſule Notam in Pſal. lxxxvii. 4. *Babylonis.*
2. VINDEX] Vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

4. RELLI-

4. Collige relliquias lectæ, Pater optime! gentis,
Fluminis ut cumulat nubilus Auſter aquas.
5. Qui gemit illachrymans, dum mandat ſemina ſulcis,
Ridebit, quoties eſt reſecanda ſeges.
6. Horrea dum cernit vacuari ditia, lugens
Exit; ovans idem, cùm metit arva, redit.

INTERPRETATIO.

4. *Optime Pater! congrega reliquias ſelectæ turbæ, ut nimboſus Auſter auget aquas fluminis.* 5. *Qui luget fundens lachrymas, dum committit ſemina ſulcis, ridebit, quoties fruges ſunt demetendæ.* 6. *Dum videt opulenta* ſua *granaria exhauſta, prodit mœſtus; idem regreditur triumphans, cum deſecat agros.*

ANNOTATIONES.

4. RELLIQUIAS] Dicitur per *Epentheſin* pro *reliquias.*

6. OVANS] Vide Not. in Pſal. XXXV. 25. *Jactet ovans.*

CXXVII.

NI Deus adſpiret, nequicquam ſubſtruis ædes;
Nequicquam partes excubitoris agis:
2. Incaſſùm monitrix operum te ſuſcitat Eos;
Incaſſùm ſerâ nocte cubile premis:
Nec dape te ſatiat labor ærumnoſus; at iſta
Satque ſuperque piis ſufficit ipſa quies.
3. Naſcitur his ſoboles, Domino quæ ſcribitur hæres;
Hanc ea mercedem gens pietatis habet.

4. Pignora

INTERPRETATIO.

1. *Niſi Deus faveat* tibi, *fruſtra extruis tecta; fruſtra fungeris officio vigilis:* 2. *Fruſtra aurora monitrix laborum excitat te; fruſtra premis lectum multa nocte: nec luctuoſus labor explet te cibo; ſed ipſum otium ſuppeditat iſta piis ſatis ſuperque.* 3. *Proles oritur his, quæ adhibetur hæres Domini; iſta propago habet hoc præmium* ſuæ *pietatis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, continens duo documenta: unum, de publica et privata adminiſtratione, duobus primis verſibus; alterum de numeroſa ſtirpe, tribus reliquis.

1. ADSPIRET] Vide de metaphorico ſenſu hujus verbi Not. in Pſal. i. 3. *Adſpirans.*

2. Eos] Conſule Not. in Pſal. xix 5. *Thalamo Eoo.*

4. Pignora quæ gignunt primævo in flore juventæ,
Sunt veluti forti ſpicula miſſa manu.
5. O felix pharetram jaculis qui talibus imples!
Scilicet his nullus polluet ora pudor:
Et tibi ſi coram contingant judice lites,
Lætus ab his cernes hoſtibus ora premi.

INTERPRETATIO.

4. *Liberi quos procreant in primo flore juventutis, ſunt tanquam ſagittæ jactæ valida manu.* 5. *O te beatum, qui reples* tuam *pharetram ejuſmodi telis! Quippe nullus pudor inquinabit horum vultus: Et ſi forte habeas actionem coram judice, exſultans videbis adverſariæ partis ora occludi ab his.*

ANNOTATIONES.

4. PIGNORA] Conſule Notam in Pſal. cvi. 37.

PRIMÆVO FLORE JUVENTÆ] Ita Virgilius:

Ante urbem pueri et primævo flore juventæ,
Exercentur equis, ——— Æn. vii. 162.

5. PHARETRAM] Vide Not. in Pſal. xxv. 19. *Pharetratas.*

CXXVIII.

O Te felicem, Dominum quicunque vereris,
Et ſatagis leges, quas dedit ille, ſequi!
2. Quem colis, optatas epulas tibi fundet agellus;
Lenibus et Zephyris vela ſecunda dabis.
3. Inſtar erit vitis conjunx fœcunda tenellæ,
Quæ domini cingit fronde virente larem:

Læta

INTERPRETATIO.

1. *O te beatum, quicunque times Dominum, et ſedulo ſtudes ſequi leges quas ille dedit!* 2. *Parvus ager, quem aras, emittet tibi cibos optatos; et expandes proſpera vela mollibus Zephyris.* 3. *Uxor* tua *erit fertilis inſtar teneræ vitis, quæ circundat domum domini florentibus ramis:*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, quo Dei benedictio erga pios prædicatur, primo generatim, tribus primis verſibus; deinde ſpeciatim, tribus reliquis.

1. O TE FELICEM] Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

SATAGIS] De hoc verbo vide Not. in Pſal. xvii. 4. *Satago.*

2. ZEPHYRIS] Conſule Not. in Pſal. xx. 4. *Mollibus Zephyris.*

SECUNDA] Vide ibid. *Secundet.*

3. LAREM] Vide Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares.*

GENIALEM

Læta coronabunt genialem pignora menſam,
Ut truncum nitidis veſtit oliva comis.
4. Sic tibi læta fluent et candida tempora vitæ,
Mente Deum quiſquis non dubitante times.
5. Has tibi delicias Dominus de rupe Sionis
Mittet, et e cornu divite fundet opes:
Dumque trahes lucem, Solymam floreſcere, cives
Omnibus et cernes luxuriare bonis.
6. Auctibus immodicis ſpectabis ſurgere prolem,
Et genus Iſacidûm perpete pace frui.

INTERPRETATIO.

Felices liberi ornabunt genialem menſam; ut oliva velat truncum pulchris comis. 4. *Sic proſpera et ſerena tempora vitæ manabunt tibi, quicunque times Deum animo non hæſitante.* 5. *Dominus mittet tibi hæc gaudia de rupe Sionis, et effundet divitias* tibi *e pleno cornu: Et videbis Hieroſolymam florere, et cives illius abundare omnibus commodis, dum hauries lumen.* 6. *Aſpicies* tuam *ſobolem creſcere immenſis incrementis, et propaginem Iſacidarum potiri perpetua pace.*

ANNOTATIONES.

GENIALEM MENSAM] Id eſt, *menſam lætam* vel *voluptariam*; a *genio*, qui ſumitur pro *voluptate*.

PIGNORA] Conſule Not. in Pſal. cvi. 37.

COMIS] Pro *foliis*, ut Pſal. i. 3. *Brachia, comas.*

5. SIONIS] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

CORNU DIVITE] De hac dictione conſule Not. in Pſal. lxv. 12. *Pleno copia cornu.*

SOLYMAM] Conſule Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

6. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*

CXXIX.

GENS fera mille malis primis me preſſit ab annis,
Jam Solymæ populus dicere jure poteſt:

2. Gens

INTERPRETATIO.

1. *Nunc populus Hieroſolymæ poteſt merito dicere, Sæva gens infectata eſt me mille miſeriis a primis annis:*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, quo eccleſia primo enarrat ſuas calamitates, tribus primis verſibus; deinde ſuam libertatem prædicat verſu quarto; poſtremo improborum omnium ruinam prædicit, inde ad finem Pſalmi.

1. SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

4. SERVAN-

2. Gens fera mille malis primis me preſſit ab annis;
Non tamen hoſtiles prævaluêre manus.
3. Terga mihi fodit non uno vulnere: duro
Ruſticus haud aliter vomere ſulcat humum.
4. At Pater omnipotens, qui ſervantiſſimus æqui eſt,
Hoſtica diſrupit vincula, largus opis.
5. Sacra Sion! odiis te qui premit impius hoſtis,
Terga det infami ſanguinolenta fugæ.
6. Sit velut herba recens, quæ, tecti in culmine ſummo
Sponte ſua ſurgens, vix bene nata perit.
7. Falce metit nemo; maturis implet ariſtis
Nemo manum; nulli degravat illa ſinum.
8. Nemo viatorum, Felici ſidere, meſſis
Uber! ait, dextro Numine creſce ſeges.

INTERPRETATIO.

2. *Sæva gens infectata eſt me mille miſeriis a primis annis; attamen copiæ hoſtium non vicerunt.* 3. *Transfixit meum tergum non uno* ſolum *vulnere: ita colonus proſcindit terram duro vomere.* 4. *Sed omnipotens Pater, qui eſt obſervantiſſimus æquitatis, diffregit vincula hoſtium, benignus auxilii.* 5. *Sancta Sion! ſceleſtus hoſtis qui infectatur te odiis, præbeat ſanguineum tergum turpi fugæ.* 6. *Sit inſtar novæ herbæ, quæ proveniens ultro in ſummo vertice domus, vix bene orta interit.* 7. *Nemo reſecat* eam *falce; nemo implet manum* ſuam *maturis* illius *ſpicis; illa onerat nullius gremium.* 8. *Nemo qui præterit viam, ait, Fœcunda meſſis!* creſce *fauſta ſtella, fruges creſcite propitio Deo.*

ANNOTATIONES.

4. SERVANTISSIMUS ÆQUI EST] Ad imitationem Virgilii:

—— *Cadit et Ripheus juſtiſſimus unus*
Qui fuit in Teucris, et ſervantiſſimus æqui,
Æn. ii. 427.

5. SION] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

6. HERBA RECENS] Id eſt, herba recens frumenti, de quo hîc agitur. Frumenta in herba eſſe dicuntur, cum germen cœperunt mittere. *Cæſ.* i. *Bell. civil.* 48. *Neque frumenta* in herbis *erant, neque multum a maturitate aberant.*

7. ARISTIS] *Ariſta* proprie eſt apex, quæ ut acus tenuis, longa eminet e gluma. Ponitur pro *ſpica.* Virg.

—— *Ne gravidis procumbat culmus* ariſtis, *Georg.* i. 3.

8. DEXTRO] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xvi. 4. *Nomina læva.*

CXXX.

INGEMUI, vocemque trahens de pectoris imo,
Te, Deus! oravit mens ſtupefacta malis.
2. Supplicis exaudi gemitus; auremque querelis
Inclinans, famuli fac rata vota tui.
3. Si, quoties peccant mortales, mente recondas,
Pars quota quæ mittes fulmina ferre queat?
4. Sed tua te niveis cingit clementia pennis,
Ut pius hinc ſubeat pectora ſancta timor.
5. Fluctibus in mediis, Dominum ſpes omnis in unum
Incubuit, pactis certa ſubeſſe fidem.
6. Hoc ſpectat mens læta jubar: nocturnus Eoâ
Parciùs excubitor luce refectus ovat.
7. Erigat Abramidas Domino ſpes nixa fideli,
Cui comes eſt bonitas, et cumulata ſalus.

8. Hic

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! indolui, et mens* mea *perculſa malis hauriens verbum de fundo pectoris precata eſt te.* 2. *Audi ſuſpiria* mei *ſupplicantis; et admovens aurem* tuam meis *queſtibus, confirma vota tui ſervi.* 3. *Si reponas animo* tuo, *quoties homines delinquunt, ecquis poſſet ſuſtinere fulmina quæ jactares?* 4. *Sed tua miſericordia circundat te candidis alis, ut pia reverentia inde penetret ſacra corda.* 5. Mea *tota ſpes innixa eſt Domino ſolo in medio undarum, confirmata fidem ineſſe* illius *promiſſis.* 6. *Animus* meus *lætus intuetur hunc radium: vigil nocturnus exhilaratus matutino lumine minus lætatur.* 7. *Attollat propaginem Abrahami ſpes freta Domino fideli, quem comitatur bonitas, et larga ſalus.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt etiam *Didacticus*, quo Propheta primo ſuam hiſtoriam narrat, ſex primis verſibus; deinde ex ſuo exemplo fidem in Deo commendat.

1. PECTORIS IMO] *Imus* eſt adjectivum, idem quod infimus, profundus: unde non ſemel apud Virgilium occurrit, *imo de pectore.* Ut. *Æn.* i. 375.

Superans, imoque *trahens a* pectore *vocem.* Vide Æn. ii. 288. xi. 377. Hic vero ut ſubſtantivum uſurpatur, *fundo*, ſive ejuſmodi vocabulo ſubintellecto. Exemplo Horatii:

—— *Longos imitaris ab imo*
Ad ſummum totus moduli bipedalis,
2. Sat. iii. 308.

5. FLUCTIBUS] De hujus vocis Metaphorica ſignificatione, vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

6. LÆTA SPECTAT] *Læta* ſumitur hîc adverbialiter per *Enallagen* pro *lætè*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

EOA] Conſule Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

OVAT] De hoc verbo vide Not. in Pſal. xxxv. 25. *Jactet ovans.*

Hic

8. Hic gregis electi vitali flumine noxas
Abluet, et quidquid pectora fæcis habent.

INTERPRETATIO.

8. *Hic abſterget ſcelera ſuæ electæ turbæ fluvio vitæ, et quotquot ſordes corda continent.*

CXXXI.

NON ego, magne Parens! criſtas attollo comantes;
Nec tumet inflatum pectus amore ſui:
Fronte nec elatâ ſpecto ſublimia; captum
Quidquid et exſuperat, mens procul eſſe jubet.
2. Rebus in adverſis, infantis, lacte recenter
Provida quem mater depulit, inſtar eram:
3. Sic ego conticui: ſic diſcat ſemper Abrami
Poſteritas uni credere vota Deo.

INTERPRETATIO.

1. *Magne Pater! ego non erigo crinitas criſtas, nec cor tumefactum amore ſui* ipſius *turget: Nec aſpicio res altas erecto ſupercilio; et animus* meus *jubet procul eſſe* a ſe *quidquid tranſcendit* ſuum *intellectum.* 2. *In* meis *anguſtiis, eram ſimilis infantis, quem prudens mater nuper removit a lacte:* 3. *Haud aliter ego eram mutus: ſic poſteri Abrahami ſemper diſcant committere* ſua *vota ſoli Deo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt etiam *Didacticus*, quo Pſaltes primum animi ſui ſimplicitatem exponit, duobus primis verſibus; deinde alios ad ſe imitandum exhortatur, verſu tertio.

1. CRISTAS COMANTES] Ita Virgilius de donis loquens quibus Helenus Æneam onerat:

Et conum inſignis galeæ, criſtaſque comantes, *Æn.* iii. 468.

Hîc vero ſumitur metaphorico ſenſu ut in Pſal. ix. 19. *Tollat criſtas.*

CXXXII.

CXXXII.

RESPICE Jeſſiaden, Pater et Regnator Olympi!
Quaſque tulit, memori mente revolve cruces.
2 Ille, Deum jurans Solymam qui protegit, ora
Solvit; et hæc voti ſumma caputque fuit:
3. Non mihi regali priùs aut ſuccedere tecto
Fas erit, aut molli credere membra toro;
4. Nec priùs obrepet ſomnus quàm limina ſignem,
Quæ colat Iſacidûm tempus in omne Deus.
6. Rumor erat Bethlæ deberi Numinis ædem;
Debita ſed Solymæ laus fuit illa jugis.
7. Huc carpamus iter: Patris hîc ſternamur ad aras,
Scamnaque ſidereo quæ premit ille pede.
8. Surge,

INTERPRETATIO.

1. *Pater et Rex cœli! aſpice Davidem filium Jeſſæ, et reputa memori animo ærumnas quas ſuſtinuit.* 2. *Ille, jurans* per *Deum qui tutatur Hieroſolymam, aperuit os* ſuum; *et hæc fuit ſumma et argumentum* illius *voti:* 3. *Non dabitur mihi aut intrare regiam domum, aut committere corpus molli lecto;* 4, 5. *Nec ſomnus me invadet, priuſquam deſignem templum, quod Deus Iſacidarum habitet in omne ævum.* 6. *Fama fuit templum Dei deſtinari Bethlæ; ſed illa laus deſtinata fuit montibus Hieroſolymæ.* 7. *Proficiſcamur huc: hîc procumbamus ad altaria* noſtri *Patris, et* ad *ſcabella quæ ille calcat ſtellato pede.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, duabus partibus conſtans; altera eſt *Oratio*, uſque ad verſum undecimum; altera exponit rationes quibus oratio nititur, inde ad finem Pſalmi.

1. OLYMPI] Vid. Not. in Pſal. xlix. 15. *Rector Olympi.*

CRUCES] Conſule Not. in Pſal. xl. 12. *Crucéſque.*

2. SOLYMAM] Vid. Not. in Pſal. ix. 11.

3. FAS] Eodem ſenſu ſumitur quo ſupra in Pſal. ii. 10. *Fas eſt.* Quem locum vide.

6. RUMOR ERAT, etc.] Hic locus in Hebræa origine eſt valde obſcurus, et in ejus ſenſu inveſtigando multum ſe torquent Interpretes. Senſus in quo ſumitur ab autore noſtro eſt admodum perſpicuus, et ſummorum interpretum autoritate ſuffultus: Per *Ephratam* intelligit Bethlam Davidis urbem, et recte, ut patet ex *Mic.* v. 2. Et per *campos ſilvæ* Hieroſolymam eſſe intelligendam acutiſſimi Doctores Rabbinici cum eo conſentiunt.

BETHLÆ] *Bethla* urbs Judææ, Davidis et ſervatoris Jeſu Chriſti nativitate celebris. Sita erat trium circiter millium paſſuum intervallo ab Hieroſolyma.

7. CARPAMUS ITER] Vid. Not. in Pſal. i. 1. *Carpit iter.*

STERNAMUR AD ARAS] Conſule de hoc ritu Not. in Pſal. v. 7. *Illuſtres ſternar et ante pedes.*

8. Surge, Parens rerum! ſtabiles hîc fige penates;
Sitque tibi conſtans fœderis arca comes.
9. Huc properent purâ velati ſindone myſtæ;
Plenaque lætitiæ gens ſacra cantet Io.
10. Quod tibi ſacrâſti, tu Jeſſæ reſpice germen;
Nec tetricus Chriſti reſpue vota tui.
11. Jeſſiadæ, memini, jurâſti, vertere mentem
Neſcius, obſtrictam vel temerare fidem:
Davide prognatus, dixiſti, ſceptra tenebit;
Conſcendet ſolium mox patris ille ſui.
12. Et mea ſi ſeri ſervârint juſſa nepotes,
Hæc illis pariter ſceptra regenda dabo.
13. Ipſe mihi ſanctæ delegi tecta Sionis;
Illa placent; ſtabiles hîc ego figo lares.
14. Hæc domus eſt, et certa quies, ædeſque perennis;
Deliciumque animæ dimidiumque meæ.

15. Hîc

INTERPRETATIO.

8. *Pater rerum! exorere, hîc ſtatue fixam domum; et arca fœderis ſit tuus firmus comes.* 9. *Sacerdotes amicti pura carbaſo feſtinent huc; et gens ſancta repleta gaudio canat Io.* 10. *Tu intuere ſemen Jeſſæ quod conſecraſti tibi; nec torvus rejice vota tui Chriſti.* 11. *Memini, tu, incapax mutare ſententiam, vel violare fidem confirmatam, juraſti filio Jeſſæ:* 11. *Genitus Davide, dixiſti, geret ſceptrum; ſtatim ille aſcendet thronum ſui patris.* 12 *Et ſi ſeri* illius *poſteri obſervaverint mea mandata, dabo hoc ſceptrum moderandum illis ſimiliter.* 13. Ego *ipſe elegi mihi domicilia ſacræ Sionis; illa delectant me; hîc ego pono immotas ædes.* 14. *Hæc eſt domus* mea, *et firma requies, et ſempiternum templum; et deliciæ et dimidium meæ animæ.*

ANNOTATIONES.

8. PENATES] Vid. Not. in Pſal. cxiii. 9.

9. MYSTÆ] De hac voce jam dictum ad Pſal. cxviii. 19.

Io] Vid. Pſal. xiii. 4.

10. SACRASTI] Per Syncopen dicitur pro *ſacraviſti*, ut etiam verſu ſequenti, *juraſti* pro *juraviſti*.

TETRICUS RESPUE] *Tetricus* ponitur hîc adverbialiter, per *Enallagen*, pro *tetrice*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

CHRISTI] De hujus vocis Etymo vid. Not. in Pſal. lxxxvii. 9. *Chriſtum*.

SCEPTRA] Pro *ſceptrum* per *Heteroſin* pluralis numeri pro ſingulari.

12. SERVARINT] Per *Syncopen* dicitur pro *ſervaverint*.

13. SIONIS] Vid. Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni*.

LARES] Conſule Not. in Pſal. xviii. 45. *Sepoſitoſque lares*.

14. ANIMÆ DIMIDIUMQUE MEÆ] Exemplo præivit Horatius:

Et ſerves animæ dimidium meæ,
1 *Carm.* iii. 7.

15. PLENO

15. Hîc bona de pleno fundetur copia cornu;
Nec deerit tenui meſſis opima gregi.
16. Caſta ſacerdotes pietas decorabit; et hymnis
Æthera mulcebit ſancta caterva novis.
17. Davidis excreſcet ſoboles, et robore pollens,
Hîc nitidum roſeo fundet ab ore jubar.
18. Illius æternùm florebunt ſceptra; notabit
Sed pudor hoſtiles inficietque genas.

INTERPRETATIO.

15. *Hîc bona copia effundetur de pleno cornu; nec larga meſſis deerit pauperi turbæ.* 16. *Pura pietas ornabit ſacerdotes* illius; *et ſacer cœtus oblectabit cœlum novis cantibus.* 17. *Proles Davidis augebitur, et excellens viribus emittet hîc clarum radium de roſeo* ſuo *vultu.* 18. *Sceptrum illius florebit æternùm: ſed pudor ſignabit et tinget genas hoſtium.*

ANNOTATIONES.

15. PLENO COPIA CORNU] Conſule Not. in Pſal. lxv. 12. *Pleno copia cornu.*

16. ÆTHERA MULCEBIT] Vid. Not. in Pſal. v. 11. *Mulceat aſtra.*

17. ROSEO] Vid. Not. in Pſal. i. 2. *Seu nox eſt,* roſeo *ſeu micat axe dies.*

ORE] Per *Synecdochen* ponitur pro *vultu,* ut Pſal. vii. 5. *Ora.*

18. SCEPTRA] Pro *ſceptrum,* eſt *Heteroſis* pluralis numeri pro ſingulari, ut ſæpius alibi.

CXXXIII.

O QUIBUS illecebris pax et concordia fratrum
Me trahit, et pia qui pectora jungit amor!
2. Qui caput et barbam, limbum qui veſtis Aroni
Perluit, haud alio fragrat odore liquor.

3. Sic

INTERPRETATIO.

1. *O quibus invitamentis pax et unanimitas fratrum allicit me, et charitas qui copulat pia corda!* 2. *Liquor, qui* irrigat *caput et barbam, qui irrigat fimbriam veſtis Aronis, halat ſimilem odorem.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus,* quo Propheta pacem et concordiam laudibus effert.

2. ARONI] Eſt *Antiptoſis* dativi caſus pro genitivo, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis.*

3. Sic geſtit, plauditque Sion, et nubifer Hermon;
Florea cœleſti cum juga rore tepent:
His, quibus arridet pax aurea, Conditor orbis
Proſpicit; et vita dat ſine fine frui.

INTERPRETATIO.

3. *Haud aliter lætatur et exſultat Sion, et Hermon nebuloſus; cum florida* illius *cacumina calent rore cœli: Creator mundi conſulit* his *quos pulchra pax oblectat; et concedit* his *potiri vita ſine fine.*

ANNOTATIONES.

3. SION] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*
HERMON] Inter altiſſimos montes Judææ, unde *Nubifer* dictus quia nubibus tegitur. Vide Not. in Pſal. lxxxix. 12. *Hermon.*
AUREA] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xlii. 4. *Aurea ſidera.*
DAT FRUI] Conſule Not. in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare manu datur.*

CXXXIV.

EIA agedum, templi cuſtos nocturne! miniſter
Quiſquis et es, ſuperûm fer ſuper aſtra Patrem.
2. Tolle ſupinatas ſupplex ad ſidera palmas;
Cantibus et templum perſonet omne ſacris.
3. Hic tibi ſuccurret celſâ de rupe Sionis,
Qui dominâ terras finxit et aſtra manu.

INTERPRETATIO.

1. *Eia age, nocturne excubitor templi! et quicunque es famulus* illius, *extolle Patrem cœlitum ſupra ſidera.* 2. *Suppliciter attolle ſupinas manus ad aſtra, et totum templum reſonet ſacris hymnis.* 3. *Ille, qui formavit terras et ſidera potenti* ſua *manu, opitulabitur tibi de ardua rupe Sionis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Euchariſticus*, continens primo hortationem ad Deum laudandum, duobus primis verſibus; deinde *promiſſionem*, verſu ultimo.
1. EIA AGEDUM] Vide Not. in Pſal. ii. 10.
SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Superorum.*
2. SUPPLEX] Ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 10. *Securus.*
3. SIONIS] Vide Notam in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

CXXXV.

EIA agedum, ſacri Dominum laudate miniſtri!
Dicite cœleſti carmina læta Patri.
2. Vos templi vigiles! laudes celebrate Tonantis;
Quo melius, quo nil pulchrius orbis habet:
Aurea ſolenni reſonent ſacraria cantu:
Elogiis Domini convenit ille locus.
4. Legit hic Iſacidas multis de millibus unos;
Gens ea theſauri divitis inſtar erat.
5. Non ignota loquor: præſtanti robore dextræ
Eminet, et reliquis imperat ille Deis.
6. Illius ad nutum tellus verſatur, et æther,
Et mare, ſub pedibus quidquid et abdit humus:
7. Sedibus ex imis tolluntur in ardua nubes;
Imbribus et ſubitis prævia flamma ruit:
Ille, ſuos referans theſauros, evocat auras;
Et quatit hybernis culmina ſumma Notis.

8. Illius

INTERPRETATIO.

1. *Eia agite, vos ſacri famuli! laudate Dominum, cantate lætos hymnos cœleſti Patri.* 2, 3. *Vos excubitores templi! prædicate laudes Tonantis, quo mundus* continet *nil melius, quo continet nil amabilius: Aurea* illius *ſanctuaria ſonent feſtivo hymno: ille locus congruit laudibus Dei.* 4. *Hic elegit propaginem Iſaci ſolam de multis millibus; ea natio erat* ei *ſimilis opulenti theſauri.* 5. *Loquor res non ignotas: ille diſtinguitur excellenti potentia* ſuæ *dextræ, et moderatur cæteris Deis.* 6. *Terra et cœlum regitur pro illius arbitrio, et mare, et quidquid terra celat ſub* noſtris *pedibus:* 7. *Nubes attolluntur in excelſa* loca *ab infimis regionibus; et flamma præiens ſubitis imbribus decidit: Ille, aperiens ſuos theſauros, arceſſit ventos; et concutit ſummos montes hybernis Auſtris.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, continens primo *Exordium*, tribus primis verſibus; deinde *Laudis argumenta*, a verſu tertio ad decimum quintum; poſtea *Exornationem* a comparatione, a verſu decimo quinto ad decimum nonum; poſtremo, *Concluſionem*, inde ad finem uſque.

1. EIA AGEDUM] Vide Not. in Pſal. ii. 6.

4. UNOS] Conſule Not. in Pſal. ciii. 13. *Diligit unos.*

5. DEXTRÆ] Per *Syncopen* ponitur pro *dexteræ.*

6. ET ÆTHER, ET MARE — ET QUIDQUID] Notetur Figura quam *Polyſyndeton* vocant, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum*, etc.

8. DEXTRA

8. Illius eſt dextrâ tellus orbata Canopi
Flore juventutis, primitiiſque gregis.
9. Numinis attonitus ſenſit miracula Nilus,
Hauſtus et irato dux populuſque freto.
10. Mille ſimul, ferro domiti, perîêre tyranni;
Duraque pro ſceptris vincla tulêre duces.
11. Gentis Amorrhææ princeps, dominuſque Bazanis
Concidit, et proceres, gens Cananæa! tui.
12. Regibus extinctis, felicia prædia rerum
Conditor Iſacidis imperiumque dedit.
13. Ergo, Deus, ſacri ſpes et tutela peculî!
Nulla tuas laudes eſt tacitura dies.
14. Eſt populi tibi cura tui; tibi flexilis ira eſt,
Et tua tela tuus ſæpe retundit amor.
15. Impius argentum pro Dîs veneratur et aurum;
Et colit artificis Numina ficta manu.

16 Luce

INTERPRETATIO.

8. *Terra Ægypti eſt ſpoliata flore* ſuæ *juventutis, et primo fœtu ſui gregis, per illius dextram.* 9. *Nilus perterritus percepit miracula Dei, et dux cum populo abſorptus ſævo mari.* 10. *Mille tyranni ſubacti gladio unà interiverunt; et duces geſtarunt aſperas catenas pro ſceptris.* 11. *Princeps nationis Amorrhæorum, et præfectus Bazanis occidit, et tui principes, o natio Cananæorum!* 12. *Poſtquam deleviſſet reges, Creator mundi dedit fœcundas* eorum *poſſeſſiones, et regnum propagini Iſaci.* 13. *Ergo, o Deus, ſpes et præſidium* tui *ſacri patrimonii! nulla dies ſilebit tuas laudes.* 14. *Tu habes curam tui populi; tua ira eſt placabilis, et tuus amor ſæpe reprimit tua ſpicula.* 15. *Impius adorat argentum et aurum pro Diis; et colit Deos formatos manu fabri.*

ANNOTATIONES.

8. DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera*.

CANOPI] Conſule Not. in Pſal. lxxviii. 49. *Canopi*.

9. NILUS] De hoc flumine ſupra dictum ad Pſal. lxxviii. 12. *Barbare Nile*.

FRETO] Conſule Not. in Pſal. xxx. 6. *Freta*.

10. PERIERE] Per *Syncopen* dicitur pro *perivere*.

TYRANNI] Vide Not. in Pſal. vii. 2. *Impune tyranni*.

VINCLA] Per *Syncopen* ponitur pro *vincula*.

11. AMORRHÆÆ PRINCEPS] *Sihon* ſcilicet Rex *Amorræorum*, de quo vide Num. xxi. 23. Gens Amorræorum partem terræ Cananææ ultra flumen Jordanem colebat.

DOMINUS BAZANIS] *Ogus* rex Bazanis ab Iſraelitis, Moſe duce, devictus, Num. xxi. 35. De *Bazane* vide Not. in Pſal. xxii. 12. *Dape Bazanis*.

GENS CANANÆA] De hac gente ſupra dictum ad Pſal. cv. 11. *Canææ gens*.

13. PECULI] Per *Apocopen* dicitur pro *peculii*, de qua voce vide Not. in Pſal. lxxiv. 2. *Cura peculi*.

14. TELA] Vide Not. in Pſal. iii. 6. *Tela*.

16. PELAGI

16. Luce carent oculi; nec verba, nec halitus ori
Suppetit: est pelagi surdior auris aquâ.
18. Talia qui cudit, vel adorat Numina, demens,
Numinibus par est sculptilibusque suis.
19. Isacidæ Dominum celebrent, et quisquis Aronem,
Et Levi quisquis prædicat inter avos.
21. Hunc canat et Solymæ Regem quicunque veretur;
Grandibus hunc titulis ornet et alma Sion.

INTERPRETATIO.

16, 17. *Oculi* eorum *sunt expertes luminis; nec vox, nec spiritus est in* eorum *ore: auris* eorum *est surdior quam unda maris.* 18. *Is qui excudit et colit tales Deos* est *insanus, et est similis suis cælatis Diis.* 19, 20. *Isacidæ laudent Dominum, et quicunque* jactat *Aronem, et quicunque jactat Levi inter* suos *majores.* 21. *Hunc etiam laudet quisquis timet Regem Hierosolymæ; et inclyta Zion honoret hunc magnis titulis.*

ANNOTATIONES.

16. PELAGI SURDIOR AQUA] De hoc proverbio vide Not. in Psal. xxii. 3. *Pelagi tu surdior unda es.*

21. SOLYMÆ] Vide Not. in Psal. ix. 11. *Solymam.*

TITULIS] Vide Not. in Psal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

ALMA] De hoc epitheto consule Not. in Psal. xii. 1. *Alma.*

SION] Vide Not. in Psal. ii. 6. *Sioni.*

CXXXVI.

QUAS decet, Autori rerum depromite grates:
Illius est nullo limite clausus amor.
2. Solvite jam grates Regi, Dominoque Deorum:
Illius est nullo limite clausus amor.

3. Ferte

INTERPRETATIO.

1. *Proferte gratias quas convenit Artifici rerum: illius amor est circumscriptus nullo termino.* 2. *Nunc reddite gratias Regi, et Domino Deorum: illius amor est circumscriptus nullo termino.*

ANNOTATIONES.

Hic Psalmus est *Laudativus*, continens primo propositionem hortatoriam ad laudes Dei, primo ab ipsius benefica natura et summa majestate, tribus versibus primis; secundo, a suis mirandis operibus, inde ad versum decimum sextum; et *Conclusionem*, inde ad finem Psalmi.

3. PURPURA

3. Ferte Deo grates, cui paret purpura regum:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
4. Dextera cui fortis, cui ſunt miracula ſoli:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
5. Ardua qui ſolers ſuſpendit mœnia mundi:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
6. Fluctibus è mediis qui juſſit ſurgere terras:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
7. Aurea qui rutilis accendit ſidera flammis:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
8. Tempora qui lucis moderatur tramite ſolis:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
9. Aſtrorum lunæque rotis qui temperat umbras:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
10. Robora qui Phariæ ſtravit floremque juventæ:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
11. Qui bonus Iſacidas Nili revocavit ab undis:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.

12. Qui

INTERPRETATIO.

3. *Tribuite gratias Deo, cui purpura regum ſervit: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 4. *Qui habet validam dexteram, cujus ſolius ſunt miracula: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 5. *Qui pro ſua ſapientia arcuavit ſublimia mœnia mundi: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 6. *Qui juſſit terras aſcendere e medio undarum: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 7. *Qui ſuccendit pulchra aſtra refulgentibus flammis: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 8. *Qui regit tempora luminis curſu ſolis: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 9. *Qui ordinat tenebras curſu ſtellarum et lunæ: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 10. *Qui evertit vires et florem Ægyptiæ juventutis: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 11. *Qui pro ſua bonitate reduxit propaginem Iſaci ab aquis Nili: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.*

ANNOTATIONES.

3. PURPURA REGUM] Pro *purpurati reges*, ut Pſal. l. 1. per Figuram quæ dicitur *Hendiadyoin*, de qua vide Not. in Pſal. ii. 9. *Sceptro ferroque.*

7. AUREA] Hîc ſignificat *præclarus, pulcher*, vel *ſplendidus*, ut Pſal. vii. 7. *Aureus.*

9. ASTRORUM LUNÆQUE ROTIS] *Rotis* hîc ponitur pro *orbitis*, per *Synecdochen.*

10. PHARIÆ] Vide Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios duces.*

11. NILI] De hoc flumine conſule Not. in Pſal. lxxviii 12. *Barbare Nile.*

12. VINDICE

12. Qui ſibi devotos defendit vindice dextrâ:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
13. Qui mare diſſecuit medium, ſpectante Canopo:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
14. Quo duce, ſacra cohors evaſit ſoſpes ab undis:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
15. Gurgite qui Pharium merſit cum milite gregem:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
16. Pervia qui populo fecit priùs invia teſqua:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
17. Cujus et illuſtres obtrivit dextera reges:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
19. Gentis Amorrhææ dominum qui ſtravit et Ogum:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
21. Qui populo dedit arva ſuo, quibus exuit hoſtes:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
23. Vindice qui ferro rebus nos juvit in arctis:
Illius eſt nullo limite clauſus amor.

24. Qui

INTERPRETATIO.

12. *Qui protegit eos qui conſecrantur ſibi ſervatrice* ſuâ *dextrâ: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 13. *Qui diffidit medium mare, dum Ægyptus ſpectabat: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 14. *Cujus ductu ſacer cœtus incolumis elapſus eſt ab undis: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 15. *Qui abſorpſit Ægyptiam turbam cum militibus: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 16. *Qui fecit deſerta prius inacceſſa patentia ſuo populo: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 17, 18. *Cujus dextera etiam confregit inſignes reges: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 19, 20. *Qui evertit ducem Amorrhææ nationis, et Ogum: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 21, 22. *Qui largitus eſt ſuo populo agros quibus ſpoliavit hoſtes: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 23. *Qui ſuccurrit nobis in rebus adverſis ultrice* ſuo *gladio: illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.*

ANNOTATIONES.

12. VINDICE] De hoc epitheto vide Not. in Pſal. xxv. 20. *Te vindice.*

DEXTRA] Per *Syncopen* dicitur pro *dexterâ.*

13. CANOPO] Vide Not. in Pſal. lxxviii. 49. *Canopi.*

14. COHORS] Conſule Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

15. PHARIUM] Vide Not. in Pſal. lxxiv. 13. *Pharios duces.*

16. TESQUA] De hac voce ſupra dictum ad Pſal. xxix. 8. *Teſquaque.*

19. GENTIS AMORRHÆÆ] De hac gente vide Not. in Pſal. cxxxv. ii. *Amorrhææ princeps.*

24. Qui jugulo toties hoſtiles depulit enſes :
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
25. Qui dape mortales ſaturat de ſedibus altis :
Illius eſt nullo limite clauſus amor.
26. Solvite cœlicolûm Regi, pia pectora ! grates :
Illius eſt nullo limite clauſus amor.

INTERPRETATIO.

24. *Qui toties removit enſes hoſtium* a noſtro *gutture : illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 25. *Qui ſufficit cibum mortalibus ex altis* ſuis *domiciliis : illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.* 26. *Vos, pia corda ! reddite gratias Regi cœlitum : illius amor eſt circumſcriptus nullo termino.*

ANNOTATIONES.

24. JUGULO] Vide Not. in Pſal. vii. 1. *Jugulo.*

26. COELICOLUM] Per *Syncopen* dicitur pro *cœlicolarum.*

CXXXVII.

URBE procul Solymæ, fuſi Babylonis ad undas,
Flevimus ; et lachrymæ fluminis inſtar erant :
Sacra Sion toties animo totieſque recurſans,
Materiem lachrymis præbuit uſque novis.
2. Deſuetas ſaliceta lyras, et muta ferebant
Nablia, ſervili non temeranda manu.

3. Qui

INTERPRETATIO.

1. Nos *ſparſi ſecundum aquas Babylonis, longe ab urbe Solymæ, ploravimus ; et fletus erant inſtar amnis : ſacra Sion toties et toties rediens in animum, dedit fomitem lachrymis ſemper novis.* 2. *Salicta gerebant* noſtras *deſuefactas citharas, et tacita nablia, non violanda* noſtra *ſervili manu.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, cujus partes ſunt tres ; prima *Narratio*, tribus verſibus ; ſecunda *Confirmatio*, tribus ſequentibus ; poſtrema, *Imprecatio*, inde ad finem.

1. SOLYMÆ] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

BABYLONIS] De hac urbe conſule Not. in Pſal. lxxxvii. 4. *Babylonis.*

SION] Vide Not. in Pſal. ii. 6. *Sioni.*

ANIMO RECURSANS] Ita Virgilius : *Urit atrox Juno, et ſub noctem cura* recurſat, *Æn.* i. 666.

2. SALICETA] *Salicetum* pro quo dicitur *ſalictum*, eſt locus ſalicibus conſitus, ut *arbuſtum* arboribus.

LYRAS] Conſule Not. in Pſal. lvii. 8. *Lyræ.*

NABLIA] Vide Not. in Pſal. xxxiii. 2. *Nablia.*

3. PLECTRA

3. Qui patriâ exegit, patriam qui ſubruit, hoſtis
Pendula captivos ſumere plectra jubet:
Imperat et lætos, mediis in fletibus, hymnos;
Quoſque Sion cecinit, nunc taciturna, modos.
4. Ergone pacta Deo peregrinæ barbita genti
Fas erit et ſacras proſtituiſſe lyras?
5. Antè meo, Solyme! quàm tu de pectore cedas,
Neſciat Hebræam tangere dextra chelyn.
6. Te niſi tollat ovans unam ſuper omnia, lingua
Faucibus hæreſcat fidere tacta meis.
7. Ne tibi noxa recens, ſcelerum Deus ultor! Idumes
Excidat, et Solymis pernicioſa dies:
Vertite, clamabant, fundo jam vertite templum,
Tectaque montanis mox habitanda feris.
8. Te quoque pœna manet, Babylon! quibus aſtra laceſſis
Culmina mox fient, quod premis, æqua ſolo:

Felicem

INTERPRETATIO.

3. *Hoſtis qui expulit* nos *patriâ, qui evertit patriam* noſtram, *jubet nos mancipatos capere citharas ſuſpenſas: Et exigit feſtivos cantus in medio* noſtrarum *lachrymarum; et numeros quos Sion, nunc ſilens, cantare ſolebat.* 4. *Anne igitur licebit* nobis *proſtituiſſe externæ genti ſambucas devotas Deo, et ſacras citharas?* 5. *Mea dextra dediſcat pulſare Hebræam citharam, priuſquam tu, o Solyme! elabaris de meo animo.* 6. *Lingua* mea *affata fidere adhæreat meo gutturi, niſi triumphans extollat te unicam ſuper omnia.* 7. *O Deus vindex crimimum! ne nupera culpa Idumes, et dies exitioſa Hieroſolymis elabatur* ex animo tuo: *Diruite exclamabant, nunc diruite templum* ab *imo, et ædes quæ cito erunt habitacula ferarum montium.* 8. *O Babylon! pœna tibi etiam debetur: faſtigia, quibus feris ſidera, jamjam erunt complanata terra quam calcas:*

ANNOTATIONES.

3. PLECTRA] Per *Synecdochen* ponitur pro *citharis*, ut Pſal. xlix. 4 *Plectro.*

4. BARBITA] Vide Not. in Pſal. lxxi. 22. *Barbitos.*

5. SOLYME] Vide Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

CHELYN] Conſule quæ ſupra dicta ad Pſal. xliii. 4. *Te referet Chelys.*

6. OVANS] De hac voce conſule Not. in Pſal. xxxv. 25. *Jactet ovans.*

UNAM SUPER OMNIA] Quo modo dixit Virgilius *una ante alias:*

O felix una ante alias *Priameia virgo!*

Æn. iii. 321.

7. IDUMES] Vide Not. in Pſal. lx. 8. *Dives Idume.*

8. BABYLON] Vide ſupra Not. in Pſal. lxxxvii. 4. *Babylonis.*

Felicem, qui clade pari data damna rependet,
Et feret ultrices in tua tecta faces!
9. Felicem, quiſquis ſcopulis illidet acutis
Dulcia materno pignora rapta ſinu!

INTERPRETATIO.

O illum *felicem, qui remunerabit* tibi *injurias illatas* nobis *ſimili ſtrage, et portabit vindices flammas in tuas ædes!* 9. O illum *felicem, qui impinget aſperis ſaxis dulces liberos ereptos gremio matris!*

ANNOTATIONES.

FELICEM] Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

9. PIGNORA] Conſule Not. in Pſal. cvi. 37. *Pignora.*

CXXXVIII.

PECTORE te toto celebrabo, Maxime rerum!
Aligeros inter ſceptrigeroſque choros.
2. Ad ſacra ſiderei proſternar limina templi;
Devotus Solymis et dabo thura focis:
Hîc nomen, numenque tuum ſuper æthera tollam;
Nec favor eſt priſcus, nec reticenda fides:
Tu, tua qui ſanctè ſervâſti fœdera, metis
Orbis in extremi nobile nomen habes.

3. Supplicis

INTERPRETATIO.

1. O *maxime* omnium *entium! laudabo te toto corde, inter alatos et ſceptra geſtantes cœtus.* 2. *Procumbam ad ſanctas portas* tui *ardui templi; et ſacratus* tibi *offeram thura altaribus Hieroſolymæ: hîc extollam tuum nomen et majeſtatem ſupra cœlos; nec priſtina* tua *benevolentia nec fidelitas eſt ſilenda: Tu, qui inviolabiliter conſervaſti tua pacta, habes nomen celebre in terminis ultimæ terræ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis *mixti*, partim *laudativus*, partim *votivus*, duabus partibus conſtans; *laudatione*, uſque ad verſum ſeptimum; et *petitione*, duobus ultimis.

1. ALIGEROS INTER, etc.] Eſt *Periphraſis* pro *Angelis* et *Regibus*.

CHOROS] Vid. Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

2. SIDEREI TEMPLI] Vel *ſideribus ornati*, vel *alti et ſublimis ad ſidera:* Quo modo Martialis:

Hîc ubi ſidereus *propius videt aſtra Coloſſus*, lib. i. 11.

SOLYMIS] Vid. Not. in Pſal. ix. 11. *Solymam.*

THURA] Conſule Not. in Pſal. xxvi. 6. *Thura dabo,*

SERVASTI] Per *Syncopen* dicitur pro *ſervaviſti.*

METIS] Vide de hac voce Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

3. AUDISTI

3. Supplicis audîſti gemitus, in vota vocatus;
Et memini vires te reparâſſe meas.
4. Ore tuo moniti reges, procereſque, frequentes
Undique concurrent, et tua facta canent.
5. Facta canent Regis, qui majeſtate coruſcâ
Exſuperat rerum machina quidquid habet.
6. Tu, licèt emineas, humiles tamen ore benigno
Reſpicis; elatos et procul eſſe jubes.
7. Me licèt infeſtent fluctus et lerna malorum,
Vita ſaluſque tuâ reſtituentur ope:
Tu, Deus! invictis proſternes viribus hoſtes;
Dextra ſed incolumem me tua tollet humo.
8. Perge, precor, nec te pigeat tua facta tueri:
Namque tuus, dempto fine, perennat amor.

INTERPRETATIO.

3. *Tu, invocatus per vota, audiſti ſuſpiria* mei *ſupplicantis; et reminiſcor te renovaſſe meum robur.* 4. *Reges docti tuo ore, et principes confluent magno numero ab omni parte, et laudabunt tua geſta.* 5. *Laudabunt geſta Regis, qui conſpicua majeſtate excellit quidquid fabrica mundi continet.* 6. *Tu, etſi tranſcendas, attamen aſpicis demiſſos placido vultu; et faſtuoſos in longinquum arces.* 7. *Etſi fluctus et turba malorum vexent me, vita mea et ſalus reſtituentur tuo auxilio: Tu,* o *Deus! evertes hoſtes inſuperandâ* tuâ *potentiâ; ſed tua dextra eriget me ſoſpitem* de *terra.* 8. *Perſta, oro* te, *nec pœniteat te ſuſtinere tua opera: nam tuus amor permanet ſine fine.*

ANNOTATIONES.

3. AUDISTI] Per *Syncopen* dictum pro *audiviſti*,

IN VOTA VOCATUS] Conſule Not. in Pſal. lxiii. 1. *In vota vocabo.*

REPARASSE] Per *Syncopen* adhibetur pro *reparaviſſe.*

6. ORE] Ponitur hîc per *Synecdochen* pro *vultu.*

7. FLUCTUS] Vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

LERNA MALORUM] De hac dictione jam dictum ad Pſal. xviii. 4.

DEXTRA] Ponitur hîc pro *dèxtera*, per *Syncopen.*

CXXXIX.

TU, Deus! exactâ luſtras indagine mores;
Tu rigidus vitæ cenſor es ipſe meæ.
2. Seu ſedeo, ſeu ſurgo, mihi tu ſemper adhæres;
Et pectus nil, te quod latet, intus habet.
3. Tu, quàcunque feror, ſequeris veſtigia; præſtò
Tu, Deus! es, quoties membra quiete levo.
4. Auribus arrectis tu quæ loquor, Arbiter orbis!
Accipis; et præſens ſingula verba notas.
5. Undique dum cingis, fibras dum pectoris omnes
Excutis, obſidio me nimis arctâ premit.
6. Dum reputo quàm ſint tibi lyncea lumina, miror;
Omnis et ingenii vis et acumen hebet.
7. Quò fugiens, oculos fallam quibus omnia cernis?
Quæ latebræ, profugi quæ caput antra tegent?

8. Si

INTERPRETATIO.

1. *Tu*, o *Deus! ſcrutaris* meos *mores accurata inquiſitione; tu ipſe es ſeverus inſpector meæ vitæ.* 2. *Sive diſcumbo, ſive ſurgo, tu ſemper adſtas mihi; et cor* meum *continet nil intus quod fugit te.* 3. *Quàcunque impellor, tu ſequeris* meos *greſſus; tu*, o *Deus! ades* mihi, *quoties recreo* meum *corpus ſomno.* 4. *Tu, Judex mundi! audis quæ loquor attentis auribus; et præſens obſervas ſingulas voces.* 5. *Dum circundas* me *ab omni parte, dum inveſtigas omnes fibras* mei *cordis, nimis ſtricta oppugnatio urget me.* 6. *Dum cogito quam acutos habeas oculos, admiror; et omnis vigor et acies* meæ *ſolertiæ deficit.* 7. *Quo fugam, ita ut decipiam oculos quibus vides omnia? quæ latibula, quæ cavernæ celabunt caput* mei *fugitivi?*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *votivus*, ex tribus partibus conſtans; prima *Advocatio ad Deum*, uſque ad decimum quartum; ſecunda, *Explicatio animi ſui*, ad verſum vigeſimum tertium; tertia, *Petitio*, duobus ultimis.

1. LUSTRAS] Vid. Not. in Pſal. xiv. 2. *Luſtravitque genus mortale.*

INDAGINE] *Indago* ſignificat vel canes ferarum Indagatores, vel retium ac plagarum ſeries feris captandis, vel denique ipſa ferarum inquiſitio, unde, ut plurimum jungitur cum verbis *cingendi, includendi:* Ut apud Virgilium:

——— *Saltuſque* indagine *cingunt*,
Æn. iv. 121

4. ACCIPIS] Id eſt, *audis*, ut Pſal. lxvi. 16. *Accipe.*

6. LYNCEA LUMINA] Vid. Not. in Pſal. vii. 9. *Lynceus.*

8. TARTARA

8. Si miſer aſtra petam, ſolium tibi cingitur illis;
Tartara ſi ſubeam, tu, Deus! illa tenes.
9. Me licèt exoriens Aurora velocibus alis
Vectet ad Heſperii littora nigra freti:
10. Te tamen Heſperiis cernam, novus hoſpes, in oris;
Et metuam dextræ fulmina certa tuæ.
11. Me licèt involvam tenebris, et noctis amictu;
Non tamen, heu! tenebris, non ego nocte tegar.
12. Te præſente, nigræ vaneſcunt nubila noctis;
Et ſunt, te coram, lux tenebræque pares.
13. Quod cute texiſti tenui genitricis in alvo,
Nil tua quod fugiat lumina pectus habet.
14. Te, Pater alme! canam, mirandæ conſcius artis,
Quâ tua me ſtruxit compoſuitque manus.
15. Oſſa mihi ſolers finxiſti clauſa latebris;
Nec pars ulla mei tum tibi tecta fuit.

16. Molle

INTERPRETATIO.

8. *Si* ego *infelix recipiam me ad aſtra, tuus thronus circundatur illis; ſi ingrediar inferna loca, tu,* o *Deus! occupas illa.* 9. *Etſi oriens Aurora rapiat me celeribus alis ad tenebroſa littora occidentalis maris:* 10. *Attamen* ego *novus incola videbo te in occidentalibus plagis; et extimeſcam non aberrantia fulmina tuæ dextræ.* 11. *Etſi obvolvam me tenebris, et veſtitu noctis; attamen, heu! ego non* operiar *tenebris, non operiar nocte.* 12. *Te præſente, nubes tenebroſæ noctis fugiunt; et lux et tenebræ ſunt ſimiles coram te.* 13 *Pectus, quod operuiſti ſubtili cute in utero matris* meæ, *continet nihil quod lateat tuos oculos.* 14. *Benigne Pater!* ego *conſcius admirandæ artis, qua tua manus formavit et concinnavit me, laudabo te.* 15. *Tu peritus formaſti mea oſſa abdita cavernis; nec ulla pars mei tum celata fuit a te.*

ANNOTATIONES.

8. TARTARA] *Tartarus* et in plurali numero, *Tartara* ἀπὸ τῦ ταρράσσειν, id eſt, *turbare.* Eſt locus Inferorum profundus:

——— *Tum* Tartarus *ipſe*
Bis patet in præceps tantum, tenditque ſub umbras,
Quantus ad æthereum cœli ſuſpectus Olympum, Æn. vi. 577.

9. HESPERII] Vid. Not. in Pſal. xix. 6. *Littus in Heſperium.*

FRETI] Conſule Not. in Pſal. xxx. 6. *Freta.*

10. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ.*

CERTA] De hoc Epitheto vid. Not. in Pſal. lxviii. 21. *Certo ferro.*

14. ALME] De hoc Epitheto vid. Not. in Pſal. xii. 1. *Alma.*

15. SOLERS FINXISTI] *Solers* hîc adverbialiter ponitur, per *Enallagen,* pro *ſolerter,* ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

16. STAMINA.

16. Molle rudimentum vidiſti, et ſtamina prima
Corporis, et miris oſſa ligata modis:
Membraque victuris tibi ſunt inſcripta tabellis,
Antè mihi facies quàm foret ulla viri.
17. Quàm tibi mens ſolers! tua quis ſecreta bilance
Pendere, vel numero claudere facta, queat?
18. Hæc ego ſi metis complecti coner, arenas
Promptiùs expediam quot lavet unda maris:
Hæc experrectus mecum dum manè revolvo,
Mens ſtupet, et nimium cura laboris habet.
19. Tu, Deus! extingues ſceleratos fulmine dextræ:
Sit procul a nobis tincta cruore manus.
20. Hoſtis atrox in te genuinum ſtringit; et iras
Nil profecturo provocat ore tuas.

21. Hunc

INTERPRETATIO.

16. *Tu vidiſti tenerum elementum, et prima fila* mei *corporis, et* mea *oſſa conſtricta mirum in modum: Et membra* mea *ſunt deſcripta a te in tabulis duraturis, antequam haberem ullam formam hominis.* 17. *Quam intelligens eſt tibi mens! quis poſſit ponderare libra vel comprehendere numero tua arcana geſta?* 18. *Si ego aggrediar circumſcribere hæc terminis, citius explicabo quot arenas undæ maris lavent: Dum* ego *excitatus* ſomno *reputo hæc mecum mane, animus* meus *deficit et ſtudium continet nimium difficultatis.* 19. *Tu, O Deus! delebis impios fulmine* tuæ *dextræ; manus imbuta ſanguine longe abſiſtat a nobis.* 20. *Crudelis hoſtis educit dentem* ſuum *contra te; et irritat tuas iras ore non profuturo.*

ANNOTATIONES.

16. STAMINA] *Stamen* propriè quicquid in colo ad nendum ponitur: et transfertur ad fabricam humani corporis, per alluſionem ad tres fatales *Parcas*, quæ hominum vitam inſtar fili deducere ac nere fingebantur:

——— *Morieris*, ſtamine *nondum*
Abrupto ——— Juven. Sat. xiv. 249.
— *Nentes fatalia* ſtamina *Parcæ*,
1 Tib. vii. 2.

Vide etiam Notam in Pſal. xci. 16.

18. METIS] Vid. Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

19. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*.

20. GENUINUM STRINGIT] *Genuini* dicuntur dentes poſteriores, qui, quoniam plerumque non conſpiciantur, inde *mordere genuino, ſtringere genuinum, genuinum frangere*, etc. ſignificant clanculum obtrectare et convitiari. Ut apud Perſium:

——— *Et* genuinum fregit *in illis*,
Sat. i. 115.

20. IRAS] Per *Heteroſin* dicitur pro *iram*, ut Pſal. x. 13. *Iras*.

21. DETESTOR

21. Hunc ego non odi, te qui, Pater! odit? et illum
Non ego deteſtor, qui tibi bella parat?
22. Hunc ego, ne dubites, odi de pectoris imo;
Et mihi te quiſquis non amat hoſtis erit.
23. Tu qui cuncta vides, famuli, Deus! excute pectus;
Siquid et in tacito fortè recludo ſinu:
24. Si ſcelus hîc latitat; noxam ſi machinor ullam;
Me quoque ſacrilego cum grege dede neci.

INTERPRETATIO.

21. O *Pater! annon ego odio habeo hunc, qui odit te? illumne ego abominor, qui infert bella tibi?* 22. *Noli dubitare, ego deteſtor hunc de fundo cordis; et quicunque non diligit te, erit meus hoſtis.* 23. *Tu, o Deus! qui cernis omnia, perſcrutare cor ſervi* tui; *et ſi forte claudo quidvis in arcano gremio:* 24. *Si crimen latet hîc; ſi excogito ullum peccatum; trade me etiam morti cum impia turba.*

ANNOTATIONES.

21. DETESTOR] Conſule de hoc verbo Not. in Pſal. lxxxviii. 8. *Deteſtantur.*

22. DE PECTORIS IMO] Vide Not. in Pſal. cxxx. 1.

23. EXCUTE] Conſule Notam in Pſal. xxvi. 2. *Excute pectus.*

24. GREGE] De hac voce vide Not. in Pſal. i. 1. *Grege.*

CXL.

ASSERE me, rerum Genitor! violenta retunde
Tela, quibus, nullo vim prohibente, petor.
2. Impia progenies in me ruit agmine denſo;
Audet et indignum volvere mente nefas.
3. Omnibus

INTERPRETATIO.

1. *Creator rerum! libera me; repelle ferocia ſpicula quibus* ego *laceſſor, dum nemo impedit violentiam.* 2. *Sceleſta progo impetuoſe fertur in me conferta turma; et audet verſare fœdum ſcelus animo.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, duabus partibus conſtans; *Petitione*, undecim primis verſibus; et *Concluſione*, duabus ultimis.

1. TELA] Vide Not. in Pſal. iii. 6.
RETUNDE] Conſule de hoc verbo Not. in Pſal. xxxvii. 40. *Retundet.*

3. Omnibus armatur lethali lingua veneno,
Quale gerit Libycis vipera tecta rubis.
4. Hoſtis ab infenſi famulum me protege dextris,
Illius et clypeo ſpicula pelle tuo.
5. Ille tumens faſtu greſſus mihi fraude paratis
Retibus implicuit, diſpoſitiſque plagis.
6. Tunc ego, Tu Deus es mihi, rerum maxime! dixi:
Tu Dominus, votis annue, quæſo, meis.
7. Tu Deus es, Dominuſque mihi, columenque ſalutis;
Tu clypeus, quoties ingruit hoſtis, eras.
8. Abſit ut huic faveas, aut impia vota ſecundes:
Materiem faſtûs hac ope tolle novi.
9. Factio dira ſuo pereat cum principe; virus
Et precor infeſtum, quod vomit, ipſa bibat.
10. Hauriat hanc ſuperâ dejectum fulmen ab aulâ,
Quidquid et indomiti Tartarus ignis habet.
11. Exſulet

INTERPRETATIO

3. *Lingua omnium accingitur mortali toxico*, tale *quale fert vipera abdita dumis Libyæ*. 4. *Defende me ſervum* tuum *a dexteris* mei *ſævi hoſtis, et propulſa illius tela tuo ſcuto*. 5. *Ille turgens arrogantia impedivit mea veſtigia caſſibus dolo paratis, et laqueis ordine inſtructis*. 6. *Tunc ego dixi, Maxime entium! tu es meus Deus*: *tu* es *Dominus* meus, *oro* te *fave meis precibus*. 7. *Tu es Deus, et Dominus meus, et tutela meæ ſalutis; tu eras pro ſcuto* mihi *quoties hoſtis irrupit* in me. 8. *Abſit ut faveas huic, aut proſperes* illius *ſceleſtas preces: hoc modo aufer* ab eo *occaſionem novæ ſuperbiæ*. 9. *Execranda factio intereat cum ſuo duce; et opto* ut *ipſa hauriat malignum venenum quod ejicit*. 10. *Fulmen demiſſum ab alta regia abſorbeat hanc, et quidquid immitis ignis inferna continent*.

ANNOTATIONES.

3. OMNIBUS] Eſt *Antiptoſis* pro *omnium*, ut Pſal. i. 3. *Cui tempeſtivis*.

LIBYCIS] A *Libya*, quæ Latinis proprie ea pars Africæ quæ circa Ægyptum eſt; non raro tamen latius patet, poetis præſertim, Græcorum more, quibus Λιβύη eſt quarta illa pars generalis in orbis terrarum diviſione Africa dicta.

VIPERA] Genus eſt ſerpentis, pariens ex ovis ſobolem numeroſam: unde et appellata videtur, quaſi *vivipera*, quod *magna vi pariat*, vel juxta alios, quod *vi pereat*, ſobole in partu alvum matris perrumpente. Viperæ mas vero, in coitu, caput inſerit in os, quod illa abrodit voluptatis dulcedine.

4. DEXTRIS] Per *Syncopen* ponitur pro *dexteris*.

7. DOMINUSQUE COLUMENQUE] Hîc copula *que* geminatur per Figuram quam *Polyſyndeton* vocant. Ut Pſal. vii. 17. *Juſtumque*, etc.

INGRUIT] Vide Not. in Pſal. xvii. 9. *Ingruit*.

8. SECUNDES] Conſule de hoc verbo Not. in Pſal. xx. 4. *Vota ſecundet*.

10. HAURIAT] De hac ſignificatione verbi *haurio* vide Not. in Pſal. xliv. 19. *Hauſerunt miſeros*.

TARTARUS] Vide ſupra Not. in Pſal. cxxxix. 8. *Tartara*.

13. ORE

11. Exſulet hic terris, cui ſunt lita labra veneno,
Et cui cæde madet ſanguinolenta manus.
12. Credo equidem, nec vana fides, Pater orbis egenos
Proteget, et ſiquos ſors minùs æqua premit.
13. Mens pia mille tibi ſolvet, Pater optime! grates;
Gaudebitque tuo cominus ore frui.

INTERPRETATIO.

11. *Hic exterminetur terra, cujus labra ſunt tincta veneno, et cujus ſanguinea manus imbuitur ſanguine.* 12. *Confido equidem nec fides eſt inanis, Pater mundi defendet pauperes, et quoſcunque iniqua fortuna affligit.* 13. *Optime Pater! pius animus reddet mille gratias tibi; et lætabitur in fruendo tuo vultu prope.*

ANNOTATIONES.

13. ORE] Ponitur hîc per *Synecdochen* pro *vultu*.

CXLI.

TE, Deus! imploro, fer opem feſtinus; et aurem
Tende mihi, dum te ſupplice voce rogo.
2. Sint pro thure preces; ſublatæ ad ſidera palmæ
Sint tibi ceu primo veſpere cæſa bidens.
3. Os mihi, ne peccem, ſervet cuſtodia; linguæ,
Ne violem leges, injice fræna meæ.

4. Da

INTERPRETATIO.

O *Deus! invoco te, adfer auxilium* mihi *properè; et porrige aurem mihi, dum oro te humili voce.* 2. *Sint* meæ *preces pro thure; manus erectæ ad aſtra ſint tibi ut ovis mactata ineunte veſpere.* 3. *Vigilantia cuſtodiat meum os, ne delinquam; infer habenas meæ linguæ, ne transgrediar* tuas *leges.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt etiam *Votivus*, continens *Exordium*, duobus primis verſibus; *Petitionem*, inde ad verſum decimum; et *Imprecationem*, verſu ultimo.

1. FESTINUS] Eſt adjectivum per *Enallagen* adverbialiter ſumptum, qualia multa ſunt paſſim in hoc libro exempla. Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Securus*.

2. THURE] Conſule Not. in Pſal. xxvi. 6. *Thura dabo*.

BIDENS] Vide ſupra dicta de hac voce ad Pſal. cxviii. 27. *Lecta bidens*.

4. Da ne prava mihi vitient conſortia pectus;
Da gregis impuri poſſe cavere dapes.
5. Mille modis potiùs me cædat et increpet æqui
Cultor, et hic cui mens candida labe vacat:
Hoc mihi dulce putem, ceu ſint lita tempora nardo,
Triſtia quod medicâ vulnera ſanat ope:
Non tamen his renuam, quos odi, fauſta precari;
Cùmque luent pœnas, tangar amore pio.
6. Cùm ruet in præceps judex, et cenſor iniquus,
Verba mihi diſcent plena fuiſſe favis.
7. Per ſcelus, hi nobis ſparſerunt oſſa per agros,
Et tumuli juxta ceſpes inanis erat:
Sic cadit æratis percuſſa bipennibus ornus,
Et circùm latè fragmina fiſſa jacent.
8. Te tamen adſpecto, te nitor, maxime rerum!
Ne, precor, ah! timidæ deſere vela ratis.

9. Erue

INTERPRETATIO.

4. *Concede ut impiæ ſodalitates non corrumpant meum animum: fac ut poſſim evitare epulas ſceleratæ turbæ.* 5. *Obſervator æquitatis, et hic cujus ſincera mens caret macula, potius feriat et objurget me mille viis: Putabo hoc ſuavè mihi, ac ſi meum caput unctum eſſet nardo, quod medetur gravibus vulneribus medicinali virtute: Attamen non recuſabo optare felicia his quos odio habeo; et afficiar pio amore cum dabunt pœnas.* 6. *Cum judex et inquiſitor injuſtus peſſundabitur, ſcient mea verba fuiſſe plena melle.* 7. *Hi impiè diſſiparunt noſtra oſſa per campos, et ceſpes vacui ſepulchri erat prope: Ita ſilveſtris fraxinus icta ænea ſecuri cadit, et* illius *fragmenta ſecta paſſim circumjacent.* 8. *Attamen, maxime entium! ſpecto ad te, confido* in *te: Ah! oro* te, *noli relinquere vela* mei *pavidi navigii.*

ANNOTATIONES.

4. DA NE VITIENT, — DA POSSE] Conſule Not in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare manu datur.*

5. CANDIDA] Vide Not. in Pſal. iv. 1. *Candida.*

TEMPORA] Conſule Not. in Pſal. xxx. 1.

NARDO] *Nardus* et *nardum* frutex eſt odoratus, Indicus et Syriacus. Græcis νάρδος et νάρδου στάχυς, id eſt, *nardi ſpica.* Quod Anglice dicitur, Spikenard. Hujus enim fruticis cacumen in ariſtas ſparſum ad unguenta præſertim fuit olim pretioſiſſimum. Ponitur hîc *nardus* pro *unguento nardino*, ut etiam apud Tibullum:

Illius puro diſtillent tempora nardo,
2 *Lib.* ii. 7.

6. PLENA FAVIS] *Favus*, proprie eſt apum domus et cellulæ; a *fovendo* dictus, quod in his ſobolem *foveant. Verba plena favis*, ſignificat *blanda* et *mellita verba.*

7. TUMULI] Vide Not. in Pſal. vi. 5. *Senſus abeſt tumulis.*

CESPES] Proprie eſt, *terra in modum lateris cæſa cum herba.* Hîc ſepulchrum ſignificat, ut etiam apud Virgilium:

Hectoreum ad tumulum; viridi quem ceſpite *inanem*
——— *Sacraverat*, Æn. iii. 304.

10. TECHNIS

9. Erue me laqueis, quibus implicor eripe nodis;
Et, quibus hæreſcit pes mihi, ſolve plagas.
10. Soſpite me, tectis ſe caſſibus induat hoſtis;
Et pereat technis, o precor, ipſe ſuis.

INTERPRETATIO.

9. *Libera me caſſibus, eximе* me *vinculis quibus impedior: et rumpe retia quibus pes meus hæret.* 10. *Hoſtis veſtiat ſe abditis laqueis; et opto* ut *ipſe pereat ſuis dolis, dum ego ſum incolumis.*

ANNOTATIONES.

10. TECHNIS] Vide Not. in Pſal. v. 10. *Technis.*

CXLII.

VOTA Deo, ſuperûm ſuſpectans atria, fudi;
Et petii ſupplex Omnipotentis opem.
2. Triſtibus, hoc coram, lachrymis, et mille querelis,
Sum mala teſtatus quæ fero, quæque tuli.
3. Cùm gemerem nimio curarum pondere preſſus,
Alme Parens! teſtis tu pietatis eras:
Impius interea me caſſibus induit hoſtis,
Et pedicæ dubios implicuêre pedes.

4. Dum

INTERPRETATIO.

1. *Emiſi preces Deo, ſurſum ſpectans ad aulas cœlitum; et ſuppliciter rogavi auxilium Omnipotentis.* 2. *Teſtificatus ſum miſerias quas patior, et quas paſſus eram, mœſtis fletibus et mille queſtibus, in illius præſentia.* 3. *Cum lugerem depreſſus immodico onere ſolicitudinum, tu, benigne Pater! eras teſtis* meæ *pietatis: Interim ſceleſtus hoſtis veſtit me laqueis, et vincula impedivere* meos *vacillantes pedes.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Didacticus*, cujus partes ſunt duæ; *Exordium*, verſu primo et ſecundo; et *Petitione*, reliquis verſibus.

1. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Superorum*.

PETII] Per *Syncopen* pro *petivi*.

SUPPLEX] Ponitur hic adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus*.

3. ALME] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. xii 1. *Alma*.

DUBIOS PEDES] *Pes dubius* vocatur qui quaſi *lapſurus eſt, et inſtabili vel lubrico loco ſitus*. Ita Ovidius, de Fortuna:

Hæc Dea non ſtabili quam ſit levis orbe fatetur,
Quem ſummum dubio *ſub* pede *ſemper habet*, Pont. Epiſt. L. iv. iii. 31.

6. BONUS

4. Dum miſer huc illuc oculos circumfero, nemo,
Auxilium miſero qui mihi ferret, erat.
5. In Dominum tandem conjecto lumine, dixi,
Tu mihi, dum vivo, ſpes es, et autor opis.
6. Me bonus exaudi, pedibus dum calcor; et, hoſtis
Robore dum ſuperor, tu mihi tende manum.
7. Eripe captivum cæci de carceris antro;
Sic ego te liber, quo decet, ore canam:
Hâc ope procedam, ſanctâ comitante catervâ;
Divitiiſque tuis, lautitiiſque fruar.

INTERPRETATIO.

4. *Dum* ego *infelix circumſpicio huc et illuc, nullus erat qui adferret opem mihi miſero.* 5. *Demum ad Dominum cum conjeciſſem oculum, dixi, Tu es mea ſpes et fons* meæ *opis dum vivo.* 6. *Pro tua bonitate auſculta mihi, dum proteror pedibus; et, dum vincor viribus hoſtis, tu porrige manum* tuam *mihi.* 7. *Eripe* me *vinctum de ſpelunca tenebroſæ cuſtodiæ; ita ego liberatus laudabo te ore quo convenit: Hoc modo progrediar, dum ſacra turba* me *comitatur, et potiar tuis divitiis et deliciis.*

ANNOTATIONES.

6. BONUS EXAUDI] *Bonus* ponitur hîc adverbialiter per *Enallagen*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

CXLIII.

AURIBUS arrectis famuli, Deus! accipe queſtus,
Fœderis, et fidei, juſtitiæque memor.
2. Ne trutinâ me pende tuâ; ne durus amuſſi
Quæſitor vitæ ſubjice facta meæ:
Adſpice

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! audi querelas ſervi* tui *attentis auribus, memor* tui *pacti, et fidelitatis, et juſtitiæ.* 2. *Ne pondera me tuâ librâ; ne ſeverus examinator ſubmitte actiones meæ vitæ normæ:*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Votivus*, continens *Exordium*, duobus primis verſibus; *Expoſtulationem*, ad verſum ſextum; et *Petitionem*, inde ad finem.

2. QUÆSITOR] Is dicitur qui inquirendum curat de crimine, de eoque judicium exercendum. Unde Virgilius Minoem Judicem apud Inferos, *quæſitorem* appellat.

Nec

Adſpice mortali prognatos ſemine; toto
De grege, te coram, crimine nemo vacat.
3. Me ſtravit, preſſitque ferox, me carcere merſit
Hoſtis, et in tenebris vita trahenda fuit:
Delitui, ceu, luce carens et voce, ſilentum
Turba ſolet, quam nox ſemper opaca tegit.
4. Obſtupuit mens fracta malis, ceu ſidere lævo
Tacta, nec in toto pectore robur erat.
5. Sed memor, annales recolens, tua facta revolvo:
Hæc referunt animo noxque dieſque meo.
6. Cùm premor adverſis, ſupplex tibi brachia tendo;
Et deſiderio maceror uſque tui:
Sic ager apricus nimio langueſcit ab æſtu;
Sic pluviam, ſucco deficiente, ſitit.
7. Ocyùs exaudi, dum pondere victa fatiſcit
Mens mihi, ne, dextram te retrahente, ruam.

Ne

INTERPETATIO.

Cerne procreatos mortali ſemine; nemo de tota turba caret culpa, in tuo aſpectu. 3. *Hoſtis evertit et calcavit me ferociter, obruit me cuſtodia, et mea vita fuit ducenda in tenebris:* ego *abditus fui, ut ſolet multitudo ſilentium, orba lumine et voce, quam tenebroſa nox ſemper operit.* 4. *Animus oppreſſus malis ſtupefactus eſt, veluti afflatus* eſſet *infauſto ſidere, nec vires erant in toto* meo *pectore.* 5. *Sed* ego *revocans in memoriam monumenta vetuſtatis, reputo tua geſta; nox et dies reducunt hæc in meum animum.* 6. *Cum affligor* rebus *adverſis, ſuppliciter porrigo brachia ad te; et ſemper tabeſco ardenti amore tui: Ita ager ſoli oppoſitus languet præ immodico ardore; ita vehementer ardet pluviam cum humor conſumitur.* 7. *Protinus auſculta mihi, dum animus meus oppreſſus onere ſuccumbit, ne decidam ſi tu auferas* tuam *dextram.*

ANNOTATIONES.

Nec vero hæ ſine ſorte datæ, ſine judice ſedes:
Quæſitor *Minos urnam movet; ille ſilentum*
Conciliumque vocat, vitaſque et crimina diſcit, Æn. vi. 432.

3. PRESSITQUE FEROX] *Ferox* hîc ponitur adverbialiter per *Enallagen* pro *ferociter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

4. LÆVO] Vidè Not. in Pſal. xvi. 4. *Nomina læva.*

5. ANNALES] Conſule Not. in Pſal. lxxvii. 11. *Annalibus.*

NOXQUE DIESQUE] Copula *que* hîc geminatur per Figuram quam *Polyſyndeton* vocant, de qua vide Not. in Pſal. vii. 17. *Juſtumque Deum Dominumque potentem.*

6. SUPPLEX TENDO] *Supplex* ponitur hîc adverbialiter per *Enallagen* pro *ſuppliciter*, ut Pſal. ii. 12. *Securus.*

APRICUS] Vide de hoc epitheto Pſal. lxxx. 10. *Apricis.*

7. DEXTRAM] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteram.*

VULTUS

Ne vultûs jubar abde tui, quo cuncta ſerenas;
Quo ſine me lethi ſqualor et horror habet.
8. Lumine me placido, Pater! adſpice, Phoſphorus umbras
Cùm fugat; auxilio ſpes mea nixa tuo eſt:
Luce præi, ſignaque viam; te ſuſpicit unum
Æquoris undoſi mens propè merſa vadis.
9. Eripe me, vindex, furiis hoſtilibus; umbo
Tu mihi, tu vitæ portus et aura meæ es.
10. Da famulo tua juſſa ſequi, Dominuſque, Deuſque!
In tua, rerum Opifex! atria pande viam.
11. Juſtitiæ laudiſque tuæ memor, eripe ſervum
Fluctibus; et vires, ne premar, adde novas.
12. Utque tuus clareſcat honos, diſperde catervam,
Quâ premor; et famuli jura tuere tui.

INTERPRETATIO.

Noli abſcondere radium tuæ faciei, qua ſerenas omnia; ſine qua luctus et terror mortis invadit me. 8. *Pater! intuere me propitio oculo, cum Lucifer diſpellit tenebras; mea ſpes incumbit tuo ſubſidio: Duc* me *tuo lumine, et nota viam* mihi; *animus* meus *fere obrutus aquis procelloſi maris ſpectat ad te ſolum.* 9. *Aſſertor, libera me furoribus hoſtium; tu es clypeus meus, tu es ſtatio et aura meæ vitæ.* 10. *Fac ut* ego *famulus* tuus *ſequar tua mandata,* tu qui es *Dominus et Deus* meus: *Creator mundi aperi mihi ſemitam ad tuas aulas.* 11. *Memor juſtitiæ et laudis tuæ, libera* tuum *ſervum undis; et adde novum robur* mihi, *ne opprimar.* 12. *Et dele turbam qua infeſtor, et defende privilegia tui ſervi, ut tuus honos illuſtretur.*

ANNOTATIONES.

VULTUS — QUO CUNCTA SERENAS] i. e. Cuncta reddis placida, tranquilla, atque ſerena. Ita Virgilius:

Olli ſubridens hominum ſator atque Deorum,
Vultu, quo cœlum tempeſtateſque ſerenat,
Æn. i. 259.

LETHI] Vide Not. in Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

8. PHOSPORUS] Græce φώσφορος, Latine *Lucifer*, Veneris ſtella dicitur, ut teſtatur *Cic. de Nat. Deor.* ii. 54.

VADIS] De hujus vocis propria ſignificatione vide Not. in Pſal. xxvi. 9. Hic vero ſumitur ſenſu Metaphorico.

9. VINDEX] Vide Not. in Pſal. xxii. 4. *Te vindice.*

UMBO] De hac voce conſule Not. in Pſal. iii. 3.

10. DA SEQUI] Vide Notam in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare manu datur.*

DOMINUSQUE] Vel per *Elliſin, qui es Dominus*; vel poteſt etiam accipi vocandi caſu, quo modo dixit Virgilius *fluvius* in vocativo caſu, ut agnoſcit Servius, more antiquo, quo omnes quinti caſus ſimiles erant rectis.

Corniger Heſperidum fluvius *regnator aquarum,* Æn. viii. 77.

11. FLUCTIBUS] De hujus vocis Metaphorica ſignificatione vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

CXLIV.

GLORIA ſit cœli Domino; mea temperat arma,
Et bellatrices erudit ille manus.
2. Firma mihi rupes, et murus aheneus ille eſt;
Et clypeus vitæ præſidiumque meæ:
Hic vitam, ſceptrumque dedit; ſpes omnis in illo
Eſt mihi, qui populos ſub mea jura trahit.
3. Magne Parens! quantillus homo eſt, quem reſpicis! Adæ
Pignora quid te quo demereantur habent?
4. Vanius his nihil eſt; his ætas futilis, umbræ
More vagæ, levibus tranſvolat acta rotis.
5. Ætheris inclinans axes, jam labere cœlo:
Tange manu montes, et juga nube tege.
6. Funde meos cœli flammis ultricibus hoſtes:
Obrue miſſilibus caſtra profana tuis.
7. Deſuper exſerta dextram; fluctuſque coerce,
Quos ciet, ah! ſtudiis gens inimica piis.

8. Eripe

INTERPRETATIO.

1. *Gloria ſit Domino cœli; ille moderatur mea arma, et docet* meas *pugnaces manus.* 2. *Ille eſt mea valida rupes et murus æneus; et ſcutum et tutela meæ vitæ: Ille dedit* mihi *vitam et imperium; tota mea ſpes eſt in illo, qui redigit populos ſub meas leges.* 3. *Magne Pater! quam minuta res eſt homo, cujus rationem habes! quid habent nati Adamo quo poſſint bene mereri de te?* 4. *Nil eſt inanius his; horum vita caduca aufugit inſtar fugacis imaginis, rapta celeribus rotis.* 5. *Incurvans æthereas regiones, jam deſcende cœlo: tange montes* tua *manu, et operi cacumina nube.* 6. *Everte meos hoſtes vindicibus flammis cœli: perde impia caſtra tuis jaculis.* 7. *Exere* tuam *dextram ſuperne; et reprime fluctus, quos turba aliena a piis ſtudiis, proh dolor! excitat.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt generis mixti, *Votivus* et *Didacticus*, tribus partibus conſtans; *Exordio*, uſque ad verſum quintum; *Petitione*, ad decimum quintum; et *Concluſione*, verſu ultimo.

2. MURUS AHENEUS] Vide Not. in Pſal. ix. 9.

3. PIGNORA] De hac voce conſule ſupra Not. in Pſal cvi. 37.

4. TRANSVOLAT] De hoc verbo ſupra dictum ad Pſal. cxix. 95. *Tranſvolat.*

7. DEXTRAM] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteram.*

FLUCTUSQUE COERCE] De Metaphorico ſenſu vocis *fluctus*, vide Not. in Pſal. ix. 13. *Adſpice fluctus.*

8. Eripe me linguis mendacibus; eripe dextris
Fallere non veritis quam pepigêre fidem.
9. Tum, Pater alme! novo te tollam carmine; denis
Te referam nervis, altisonâque lyrâ.
10. Jure patrocinii, tu regum sceptra tueris;
Jessiaden clypei tu tegis ære tui.
11. Eripe me linguis mendacibus; eripe dextris
Fallere non veritis quam pepigere fidem.
12. Vernet et assurgat soboles, precor, æmula cedro,
Quæ viret in Libani luxuriosa jugis:
Qualis et in lævi spectatur marmore, talis
Pectora virginibus pingat et ora nitor.
13. Ampla penus, fœtura gregis numerosa; segesque
Fertilis, et fortes sint ad aratra boves:
Sint procul hostiles acies et bella; nec unquam
Funestis resonent compita mœsta tubis.

15. O ter

INTERPRETATIO.

8. *Libera me falsis linguis; libera* me *dextris, quæ non timent violare fidem, quam dedere.* 9. *Benigne Pater! tum extollam te novo cantu; celebrabo te decem chordis, et cithara altum sonante.* 10. *Tu defendis sceptra regum jure patrocinii; tu protegis Davidem filium Jessæ ære tui scuti.* 11. *Libera me falsis linguis; libera me dextris, quæ non verentur violare fidem, quam dedere.* 12. Nostra *proles floreat et crescat, precor, similis cedro quæ frondescit luxuriosè in verticibus Libani: et talis decor ornet pectora et vultus* nostrarum *virginum, qualis cernitur in polito marmore.* 13, 14. *Cibaria* sint *copiosa, fœtus gregis frequens; et arvum fœcundum, et boves sint robusti ad aratra: Copiæ hostium et bella procul absint; et tristes plateæ nunquam resonent diris buccinis.*

ANNOTATIONES.

8. ERIPE LINGUIS, ERIPE DEXTRIS] Est elegans *Anaphora*, de quâ Figurâ consule Not. in Psal. ii. 6. *Sceptra ferenda dedi, sceptra,*

9. ALME] Vide Notam in Psal. xii. 1. *Alma.*

LYRA] Consule Notam in Psal. lvii. 8. *Lyræ.*

10. JURE PATROCINII] Apud Romanos plebs inter Patres erat distributa, ut eorum opibus tuta esset. Quo igitur modo Patres, vel Patroni clientes suos hoc *patrocinii jure* tuebantur, ita Deus Reges, qui ipsius divino *patrocinio* se crediderunt.

CLYPEI ÆRE] Id est, *Æneo clypeo*, per Figuram quam vocant *Hendiadyoin.* Qualia apud Virgilium multa occurrunt exempla.

—— *Radiisque ardentem lucis et auro*
—— *nubem*, i. e. *Radiis aureæ lucis*, Æn. vii. 142.

Vide *Æn.* i. 570, 719, 732. Vide etiam supra Not. in Psal. ii. 9. *Sceptro ferroque.*

12. LIBANI] De hoc monte vide Not. in Psal. xxix. 5. *Libani vertex.*

ORA] Per *Synecdochen* ponitur pro *vultus.*

13. PENUS] Consule Not. in Psal. iv. 7. *Penus.*

15. O TER

15. O ter felicem, cui ſic traducitur ætas!
Cui Deus eſt hominum cœlicolûmque Parens!

INTERPRETATIO.

15. O *ter beatum* populum, *cujus ævum hoc modo degitur! cujus Deus eſt Pater hominum et cœlitum.*

ANNOTATIONES.

15. O TER FELICEM] Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

COELICOLUMQUE] Per *Syncopen* dicitur pro *Cœlicolarumque.*

CXLV.

TE Regem, Pater alme! canam; tua facta per orbem
Diffundam, plectro non metuente mori.
2. Nulla dies non te recolet, Rex inclyte! metis
Includent titulos ſecula nulla tuos.
3. Eſt immenſa tibi, nec ſat laudata poteſtas;
Et tua ſat neſcit gloria mente capi.
4. Inſtruet ætatem priſcis annalibus ætas,
Mille tuâ memorans parta tropæa manu.
5. Inclyta cœleſtis referam miracula dextræ,
Et majeſtatis præco perennis ero.

6. Robur

INTERPRETATIO.

1. *Benigne Pater! laudabo te Regem; diſpergam tua geſta per terram, citharâ quæ non metuit mortem.* 2. *Præclare Rex! nulla dies non meditabitur te, nulla æva circumſcribent tuos honores terminis.* 3. *Tua potentia eſt infinita, nec ſatis laudata; et tua gloria nequit ſatis comprehendi animo.* 4. *Seculum erudiet ſeculum priſtinis annalibus, referens mille tropæa acquiſita tuâ manu.* 5. *Celebrabo inſignia miracula* tuæ *divinæ dextræ, et ero perpetuus promulgator* tuæ *majeſtatis.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, cujus partes ſunt quatuor: prima, laudis profeſſio ſingularis, ad verſum quartum; ſecunda, *Provocatio* omnium creaturarum ad Dei laudes promulgandas, inde ad verſum decimum tertium; tertia, *Laudis argumenta*, a verſu decimo tertio ad vigeſimum primum; poſtrema, *Concluſio*, verſu ultimo.

1. ALME] Vide Notam in Pſal. xii. 1. *Alma.*

PLECTRO] Conſule Not. in Pſal. xlix. 4. *Plectro.*

NON METUENTE MORI] Id eſt *immortali*, cui nihil a morte timendum.

2. METIS] Vide Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

4. ANNALIBUS] Vide de hâc voce Not. in Pſal. lxxvii. 11. *Annalibus.*

TROPÆA] Vide ſupra dicta de hac voce ad Pſal. xx. 5. *Læta tropæa.*

5. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ.*

6. Robur ego, dicent alii monumenta furoris,
Et recolent iræ fulmina sæva tuæ.
7. Omnibus et populis narrabunt voce canorâ,
Quanta, Parens! bonitas sit tua, quanta fides.
8. O tibi quàm comis mens est, et segnis ad iras!
Rebus in afflictis quàm tibi prompta manus!
9. Omnibus illustrem tua se clementia terris
Monstrat, et in toto quem regis orbe nitet.
10. Te, Deus! artificem canit ingens machina mundi,
Et populus tibi qui, cum prece, thura litat.
11. Imperii sceptrique decus vox efferet omnis;
Laudibus et vires tollet in astra tuas.
12. Sic regni sacra fama tui, sic gloria dextræ
Crescet, et implebit solis utramque domum.

13. Quos

INTERPRETATIO.

6. *Ego* dicam tuam *potentiam, alii canent exempla* tuæ *indignationis, et meditabuntur tremenda fulmina tuæ iræ:* 7. *Et annuntiabunt sonora voce cunctis gentibus, quanta sit tua bonitas,* o *Pater! quanta* sit tua *fidelitas.* 8. O *quam lenis est tuus animus, et* quam *tardus ad iracundiam! quam parata* est *tua manus in rebus adversis!* 9. *Tua misericordia ostendit se conspicuam cunctis terris, et splendet in toto mundo quem gubernas.* 10. O *Deus! vasta fabrica mundi laudat te* suum *auctorem, et populus qui sacrificat tibi thura cum prece.* 11. *Omnis vox extollet honorem* tui *imperii et regni; et laudibus efferet tuum robur ad sidera.* 12. *Ita sancta fama tui regni, ita gloria tuæ dextræ augebitur, et replebit utrumque domicilium solis.*

ANNOTATIONES.

8. IRAS] *Iras* ponitur hîc pro *iram* per *Heterosin* pluralis numeri scilicet pro singulari, more Virgiliano:

Namque dabunt veniam votis, iraſque *remittent,* Georg. iv. 536.

10. THURA] *Thus* est incensum quo Diis vel Deo sacrificabatur. Quidam derivant ἀπὸ τῦ θύω, *odorem facio,* vel potius a θύω, *sacrifico*; quod qui sacrificabant, thure utebantur: alii vero credunt esse dictum a tunsis glebis, quia de arbore destillat, et a terra subjecta combibitur, in eaque congelatur, indeque tunsis glebis colligitur. *Thura,* inquit Plinius, *præter Arabiam nullis, ac ne Arabiæ quidem universæ,* Lib. xii. c. xiv. 1.

LITAT] Inter *litare* et *sacrificare* hoc interest; *sacrificare* est veniam petere; *litare* vero est propitiare et veniam impetrare. Exemplo sit Virgilius:

Tu modo poſce Deos veniam, ſacriſque litatis, *Æn.* iv. 50.

Sanguine quærendi reditus, animaque litandum
Argolica, —— Æn. ii. 118.

Litare est quasi *lutare,* id est *luere* et *solvere.*

12. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ,* quo modo sæpe Virgilius:

Ipse Pater mediâ nimborum in nocte coruscâ
Fulmina molitur dextrâ, Georg. i. 328.

SOLIS UTRAMQUE DOMUM] Per *Periphrasin* dicitur pro *ortum* et *occasum.*

13. FASCES

13. Quos geris æterni ſunt, et ſine limite faſces
Imperii: nil hîc tempora juris habent.
14. Suſtinet infirmos cœleſtis dextera; terræ
Hæc eadem affixos dextera tollit humo.
15. Te mare, te tellus, totus te ſuſpicit orbis;
Pabula tu præbes tempore cuique ſuo.
16. Expandis tu ſponte manum, quæ ſuſtinet omnes:
Omnibus optatas porrigit illa dapes.
17. Arbiter æthereus recti ſectator et æqui eſt;
Et, ſuperâ quidquid prodit ab arce, pium.
18. Hunc animo ſi promptus adis, nec fallere tentas,
Ibit in amplexus protinus ille tuos.
19. Audiet et queſtus facilis, votiſque ſuorum
Annuet; et vitæ præmia certa dabit.

20. Gens

INTERPRETATIO.

13. *Inſignia regni quæ* tu *geſtas, ſunt æterna et ſine termino: tempus tenet nullam poteſtatem hîc.* 14. *Cœleſtis* tua *dextera fulcit imbecillos; hæc eadem dextera humo levat affixos terræ.* 15. *Mare* intuetur *te, terra* intuetur *te, totus mundus intuetur te; tu largiris ſingulis nutrimenta ſuo tempore.* 16. *Tu ultro extendis manum* tuam, *quæ fulcit omnes: illa profert omnibus cibos cupitos.* 17. *Cœleſtis Judex eſt cultor rectitudinis et æquitatis; et omne ſanctum* eſt *quod procedit ab alta* ipſius *arce.* 18. *Si prompto animo recipis te ad hunc, nec conaris ei verba dare, mox ille accedet in tuos amplexus.* 19. *Et placatus audiet querelas, et favebit precibus ſuorum; et largietur firmam mercedem vitæ.*

ANNOTATIONES.

13. FASCES] *Faſces* inſignia dicebantur conſulum Romanorum. Erant autem faſciculi colligati ex virgis ſeu bacillis de betula arbore, inter quas obligata ſecuris ita erat, ut ferrum in ſummo *faſce* emineret. Inde uſurpatur vox *pro imperii* inſignibus apud Virgilium:

—— *Primos attollere* faſces,
Regibus omen erat, —— Æn. vii. 173.

Et pro ipſo imperio, apud Horatium:

——— *An ſuperbos*
Tarquinî faſces ——— *memorem,*
1 Carm. xii. 35.

15. TE MARE, TE TELLUS, TE SUSPICIT] *Anaphora* in voce *te* miram habet vim, ſuavitatem, et elegantiam; eſtque felix imitatio Virgilii:

Te *dulcis conjux,* te *ſolo in littore ſecum,*
Te *veniente die,* te *decedente canebat,*
Georg. iv. 465.

18. PROMPTUS ADIS] *Promptus* ponitur hîc adverbialiter per *Enallagen,* pro *promptè,* qualia multa apud Virgilium alioſque autores occurrunt exempla. Ut

(1) *Nec minus Æneas ſe* matutinus *agebat,* pro *mane,* Æn. viii. 465.

(2) —— *Rarus venit in cœnacula miles,* pro *raro,* Juv. Sat. x. 18.

(3) *Illi haud* timidi *reſiſtunt,* pro *timidè,* Sal. Bel. Cat. cap. xlv. Eodem modo verſu ſequenti dixit, *audiet facilis* pro *facilè.*

21. NOMENQUE

20. Gens pia perſtabit, cœleſti Numine tuta:
Impia cœleſti corruet icta manu.
21. Voce Deum referam, cujus nomenque decuſque
Natio nulla ſinet, ſecla nec ulla mori.

INTERPRETATIO.

20. *Pia progenies permanebit, ſecura per divinam potentiam: Impia* progenies *peribit percuſſa divina manu.* 21. *Voce mea prædicabo Deum, cujus nomen et honorem nulla gens patietur, nec ulla æva* patientur *mori.*

ANNOTATIONES.

21. NOMENQUE DECUSQUE] Hîc copula *que* geminatur et redundat, per Figuram quam vocant *Polyſyndeton*, cujus præcipuus uſus eſt ut res ſigillatim notet et in mente altius infigat. Hujus Figuræ paſſim occurrunt Exempla apud Virgilium:

Unà Euruſque Notuſque ruunt, creberque procellis
Africus, ——— Æn. i. 89.

CXLVI.

TU Patris ætherei laudes, mens! concipe; vitâ
Dum fruar, hæc ſtudii ſumma futura mei eſt.
3. Quiſquis es, ah! regum ſceptris ne crede ſalutem,
Aut homini: nil rex, nil homo præſtet opis.
4. His, ubi corpus humum repetit, mens avolat; omnes
Excutit et curas, nec memor inde tui eſt.

5. O

INTERPRETATIO.

1, 2. *Tu, anima mea! ſume laudes cœleſtis Patris; hæc erit ſumma meæ curæ, dum potiar vita.* 3. *Quicunque es, ah! ne committe incolumitatem* tuam *potentiæ regum, aut homini: rex* præbebit *nullum* auxilium, *homo præbebit nullum auxilium.* 4. *Ubi horum corpus redit ad terram, animus aufugit; et deponit omnes* ſuas *curas, nec ab eo tempore meminit tui.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, continens *Propoſitionem laudis divinæ*, quatuor primis verſibus; deinde *argumenta laudis*, inde ad finem uſque.

3. REGUM SCEPTRIS] Vel pro *ſceptriferis regibus*, per Figuram quam vocant *Hendiadyoin*; vel *ſceptris* pro *imperio* et *potentia*: Ut apud Virgilium:

Si verò capere Italiam ſceptriſque *potiri,*
Contigerit victori, ——— Æn. ix. 267.

PRÆSTET] Eſt hîc præſens ſubjunctivi loco futuri, quo loquendi genere optimi ſcriptores utuntur. *Siquis Deus*, inquit Cicero, *mihi largiatur, ut ex hac ætate repueraſcam, et in cunis vagiam; valde* recuſem, De Senect. *c.* xxiii.

Non vanæ redeat *ſanguis imagini,*
Hor. 1 Carm. xxiv. 13.

5. FELIX

5. O felix nimiùm, Domino qui fidit amico,
Quiſquis et Iſacidûm pro duce Numen habet!
6. Aſtra, fretum, terras, et quidquid cernitur uſquam,
Hic dedit; et ſtabilem ſervat ubique fidem.
7. Protegit afflictos; inopes dape ſublevat; arctâ
Compede conſtrictos liberat ille pedes.
8. Lumina dat cæcis; humiles attollit in altum;
Diligit et populum quem juvat æqua ſequi.
9. Cum viduis, illi puer orbus, et advena curæ eſt;
Sed ſcelerum ſocios fœda ruina manet.
10. Sceptra geret Solymæ Dominus, dum lucidus aſtra
Sol reget: Ergo Deo laus ſit et omnis honos.

INTERPRETATIO.

5. O *admodum beatus* ille, *qui nititur Domino* ſuo *amico, et quicunque habet Deum Iſraelitarum pro* ſuo *duce.* 6. *Ille fecit ſidera, mare, terram, et quidquid uſpiam conſpicitur; et ſemper conſervat firmam fidem.* 7. Ille *defendit calamitoſos; relevat pauperes cibo; ille eximit pedes ligatos ſtricto vinculo.* 8. *Dat oculos cæcis; erigit demiſſos in ſublime; et amat populum quem delectat ſectari juſta.* 9. *Ille habet curam pueri orphani, et advenæ, cum ſpoliatis marito; ſed turpe exitium deſtinatur participibus criminum.* 10. *Dominus Hieroſolymæ feret imperium, dum fulgidus ſol dirigit ſidera: ergo laus et omnis honos tribuatur Deo.*

ANNOTATIONES.

5. FELIX NIMIUM] *Nimium* eſt adverbium quod non ſemper in malam partem ſumitur, ſed nonnunquam idem valet quod *magnopere*, vel *ſupra modum*, quale exemplum habes apud Virgilium:

—— *O fortunatos* nimium
Agricolas, —— Georg. ii. 458.

6. FRETUM] Per *Synecdochen* pro mari in genere; *fretum* enim proprie eſt anguſtum mare inter duas terras: ut *fretum Siculum, Gaditanum*, etc. a *fervendo* dictum, quod in eo mare compreſſum efferveſcat, ac veluti ebulliat.

DEDIT] Pro *fecit*, ut apud Virgilium:

—— *Qua ſumma labantes*
Junctûras tabulata dabant, Æn. ii. 463.

Et Terentium:

—— *Solertem* dabo, i. e. *reddam, faciam*, Eun. iii. ii. 25.

10. SOLYMÆ] *Solyma, æ*, vel *Solymæ, arum*, idem quod Hieroſolyma, urbs nobilis Judææ metropolis.

CXLVII.

LAUDIBUS in cœlum cœleſtem tollite Regem :
Hoc juvat, hæc nimium cura decoris habet.
2. Ille ſuæ Solymæ reparavit mœnia : vindex
Exſulibus patrios reddidit ille lares.
3. Luce ſuâ mœſtæ depellit nubila mentis ;
Et fera cœleſti vulnera lenit ope.
4. Supputat aſtrorum numerum, curruſque volucres ;
Nomenclaturis et vocat illa ſuis.
5. Illius omnipotens vis eſt, et dextera ſolers ;
Non hæc comprêndi mente, nec illa poteſt.
6. Erigit ille humiles ; tumidos deturbat ab alto :
Hunc canat argutæ vox tua juncta lyræ.
8. Hunc cane, qui cœlum nebulis involvit opacis,
Uſtaque fœcundis imbribus arva rigat :

Gramine

INTERPRETATIO.

1. *Extollite cœleſtem Regem ad cœlum laudibus : hoc delectat, hoc ſtudium continet plurimum honoris.* 2. *Ille refecit muros ſuæ Hieroſolymæ : ille autor libertatis reſtituit paternas ædes profugis.* 3. *Diſſipat nubes triſtis animi ſuo lumine, et mitigat crudelia vulnera* ſuo *cœleſti ſubſidio.* 4. *Computat numerum ſtellarum, et celeres orbes ; et nominat illa ſuis catalogis.* 5. *Virtus illius eſt omnipotens, et dextera prudens ; neque hæc neque illa poteſt capi animo.* 6, 7. *Ille attollit demiſſos ; dejicit ex alto faſtuoſos : tua vox adjuncta canoræ citharæ laudet hunc.* 8, 9. *Lauda hunc qui obvolvit cœlum tenebroſis nubibus, et humectat aridos agros frugiferis imbribus :*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt etiam *Laudativus*, conſtans primo, *Exordio*, verſu primo ; ſecundo, *Laudis argumentis*, a verſu ſecundo ad decimum nonum ; tertio, *Concluſione*, duobus ultimis.

2. VINDEX] *Vindex* ſæpius ſignificat *ultor*, hîc verò ſumitur pro *defenſor*, eodem ſenſu quo apud Ciceronem ; *nunquamne intelliges — utrum illi — homicidæ ſunt, an* vindices *libertatis*, Phil. ii. 12.

LARES] *Lares* erant Dii domeſtici quos in ſecreta parte ædium gentes colebant. Quidam exiſtimant *Lares* fuiſſe ipſas animas parentum qui, quod olim in ipſa domo ſepulturæ mandarentur, curare ſemper familiam putabantur ſuam ; et propterea religioſe colebantur. Sed ſumitur hîc pro ædibus, ut apud Virgilium.

Sæpe etiam effoſſis (ſi vera eſt fama) latebris
Sub terra fodere larem, Georg. iv. 43.

8. QUÆSITAS

Gramine qui montes operit; pecorique miniſtrat
Pabula, quæſitas et tibi, corve! dapes.
10. Nec capit hunc bellator equus, nec militis enſis;
Candida ſed pietas, et ſine labe fides.
12. Illius, urbs Solymæ! celebra præconia; laudes
Illius in cœlum tolle, Sionis apex!
13. Ille tibi valido munivit robore portas:
Civibus ille tuis favit, et auxit opes.
14. Illius auſpiciis, pax incolit aurea terras;
Meſſibus et lætis luxuriantur agri.
15. Ille jubet; juſſis tellus obtemperat ultrò,
Principis imperiis obſequioſa ſui.
16. Nunc nive velantur, ceu molli vellere, colles;
Paſcua nunc, cinerum more, pruina tegit.
17. Denſantur

INTERPRETATIO.

Qui tegit montes herba; et præbet alimenta pecori, et tibi, o corve! cibos quos petis. 10, 11. *Neque pugnax equus delectat hunc, nec gladius militis; ſed ſincera pietas, et immaculata fidelitas.* 12. *Urbs Hieroſolyma! celebra illius encomia; culmen Sionis! effer illius laudes in cœlum.* 13. *Ille vallavit tua oſtia firmis viribus: ille propitius fuit tuis civibus, et ampliavit* eorum *divitias.* 14. *Pulchra pax habitat terras illius favore; et agri abundant fœcundis meſſibus.* 15. *Ille imperat; terra ſponte paret* illius *mandatis, morigera auctoritati ſui Regis.* 16. *Interdum tumuli teguntur nive, ut molli lana; interdum gelu operit paſtus, inſtar cinerum.*

ANNOTATIONES.

8. QUÆSITAS, CORVE! DAPES] Ariſtoteles Hiſt. Anim. *lib.* ix. *cap.* 31. *Corvos ſuos pullos*, inquit, *cum volare jam poſſunt, primum nido ejiciunt, deinde regione tota exterminant.* Quam impietatem in pullos attingunt ſacræ literæ, *Job* xxxviii. 41. *Quis* præparat corvo eſcam, *quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eo quod non habeant cibos?*

10. BELLATOR EQUUS] Ita Virgilius: *Hinc* bellator equus *campo ſeſe arduus infert*, Georg. ii. 145.

12. SIONIS APEX] *Apex* proprie dicitur virga in ſummo flaminis pileo lanata; h. e. in cujus extremitate modica lana eſt. Inde de cujuſcunque rei vertice vel ſummitate dicitur, ut de vertice vel polo mundi, Pſal. xcvi. 3. *Geminus orbis apex*, et hîc de montis cacumine.

13. TIBI MUNIVIT] Eſt *Antiptoſis* dativi caſûs pro genitivo, more poetico; ita Virgilius de Tityo loquens,

—— *Per tota* novem cui *jugera corpus*
Porrigitur, —— Æn. vi. 359.

14. AUSPICIIS] *Auſpicia* proprie erant ſigna vel omina quæ capiebant Romani ab *avium aſpectu.* Et quia apud eos omnia fere *auſpicato* gerebantur, inde prò conſilio, ductu, ſive rei diſpoſitione hæc vox ponitur, ut apud Virgilium:

Me ſi fata meis paterentur ducere vitam
Auſpiciis —— *Æn.* iv. 340.

17. Denſantur liquidæ cruſtis glacialibus undæ;
Præque gelu nimio vix toleratur hiems.
18. Mox, ubi rerum Opifex adſpirat lenibus auris,
Bruma fugit, glacies liquitur, unda fluit.
19. Dat Deus Iſacidis leges et jura; Sionis
Et populum placitis erudit ille ſuis.
20. Non ita propitium reliquis ſe præbuit oris,
Sole quibus fas eſt ſideribuſque frui:
His nec jura dedit, nec ſacri fœderis arrham
Obtulit: Ergò Deo laus ſit, et omnis honos.

INTERPRETATIO.

17. *Fluidæ aquæ concreſcunt cruſtis; et hiems ægre fertur propter vehemens gelu.* 18. *Protinus, cum Creator mundi afflat mollibus ventis, hiems avolat, glacies liqueſcit, aqua manat.* 19. *Deus dat leges et inſtituta Iſraelitis; et ille inſtruit populum Sionis ſuis ſtatutis.* 20. *Non oſtendit ſeipſum adeo amicum cæteris finibus, quibus datur potiri ſole et aſtris: Neque dedit leges his, nec exhibuit* iis *pignus* ſui *ſacri pacti: propterea laus et omnis honos tribuatur Deo.*

ANNOTATIONES.

17. DENSANTUR LIQUIDÆ CRUSTIS GLACIALIBUS UNDÆ] Eandem deſcriptionem parvo diſcrimine dedit Virgilius,

Concreſcunt ſubitæ currente in flumine cruſtæ, *Georg.* iii. 359.

18. ADSPIRAT] *Adſpirare* ſumitur hîc in ſenſu proprio pro *afflare*. Ut apud Virgilium:

Adſpirant *auræ in noctem,* ——— Æn. vii. 8.

BRUMA] *Bruma* proprie dicitur Dies ſolſtitii hiemalis, qui eſt ante idus Decembris: hîc vero ponitur pro ipſo hieme, ut etiam apud Virgilium:

Frigida ſub terra tumidum quem bruma *tegebat,* Æn. ii. 472.

BRUMA FUGIT, etc.] Notetur hîc Figura quam vocant *Aſyndeton,* quæ præcipuè locum habet ubi feſtinat oratio. Ut in illo celebri loco Virgilii:

Ferte citi ferrum, date tela, ſcandite muros, Æn. ix. 37.

20. ARRHAM] *Arrha* idem quod *Arrhabo,* verbum eſt Græcum ἀῤῥαβών. Proprie ſignificat id quod pretii numerandi quaſi pignus datur. Sed uſurpatur etiam pro eo quod eſt *pignus* in genere. *Hunc* arrhabonem *amoris a me accipe,* Plaut. in Mil. iv. i. 11.

CXLVIII.

EIA! Deum celebra: Domini, de ſede ſupernâ,
Facta refer, cœli qui juga ſumma tenes.
2. Eia! Deum celebra, rutilans ſine corpore cœtus!
Siderei propiùs qui Patris ora vides:
Eia! Deum celebra, rapidus exercitus alis
Concite! dum ſuperi juſſa faceſſis Heri.
3. Eia! Deum celebra, ſol! ſolis et æmula luna!
Et cœli levibus ſidera vecta rotis!
4. Hunc pariter celebret ſupremi machina cœli,
Quotquot et ex alto præcipitantur aquæ.
5. Hunc celebrate ſimul: verbo vos ille potenti
Condidit, et ſtabili nunc quoque lege regit.
7. Ætheris et Dominum laudet tellure ſub imâ
Trux draco, vaſta maris quidquid et unda tegit.

8. Et

INTERPRETATIO.

1. *Eia! lauda Deum: Quicunque habitas altiſſima faſtigia cœli, enarra geſta Domini de* tuo *excelſo domicilio.* 2. *Tu refulgens turba incorporea! qui cominus cernis vultum cœleſtis Patris, eia! lauda Deum: Exercitus ſublate celeribus alis! dum perficis mandata* veſtri *excelſi Patris, eia! lauda Deum.* 3. *Eia,* tu *ſol! lauda Deum: et* tu *luna! rivalis ſolis; et vos ſtellæ cœli raptæ celeribus rotis!* 4. *Fabrica altiſſimi cœli ſimul laudet hunc, et quotcunque aquæ demittuntur ſuperne.* 5, 6. *Laudate hunc unà: ille creavit vos valido* ſuo *verbo, et nunc etiam moderatur* vos *fixa lege.* 7. *Et ſævus draco ſub infima terra laudet Dominum cœli, et quodcunque ingentes fluctus maris celant.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *laudativus*, continens *Hortationem ad omnes res creatas, ut celebrent Deum*; primum, *ad cœleſtes*, uſque ad verſum ſeptimum; deinde, *terreſtres*, inde ad verſum decimum tertium; ac poſtremo cauſas explicat, duobus ultimis verſibus.

1. EIA! DEUM CELEBRA, etc.] Ad ſublimem hunc Pſalmum Miltonus præcipuè reſpexiſſe videtur, in celebri illo hymno matutino Adami et Ævæ, *Parad. Amiſſ.* lib. v. 153. Ipſum fere Pſalmi obſervavit ordinem; primo Apoſtrophen faciens ad Angelos et ſuperioris ordinis Intelligentias; deinde ad Solem, Lunamque et Sidera; et poſtremo ad res terreſtres; omiſſis iis ſolummodo qui tunc non extitere, hominibus ſcilicet, ut nunc inter ſe diſtinguuntur per ſexum, ætatem, et ordinem.

2. ORA] Primo eſt pluralis numerus pro ſingulari, per *Heteroſin*, *ora* ſcilicet pro *os*; deinde, per *Synecdochen os* ponitur pro *vultu*; ut apud Virgilium:

Ipſa — ora *modis attollens pallida miris,*
Æn. i. 358.

7. TRUX DRACO] *Draco* eſt genus animalis venenoſi, dicti ἀπὸ τῦ δερκεῖν, *videre.* Clariſſimam enim habere dicitur oculorum aciem: quâ ex causâ incubantes eos theſauris finxerunt antiqui.

8. Et, cava quæ cœli ſubtexunt mœnia, flammæ;
Et quæ frugiferos grando flagellat agros:
Et nix, cum nebulis; et tempeſtate ſonorâ,
Illius ad nutum, qui quatis, Eure! rates.
9. Et tetricæ rupes; et ovantes palmite colles;
Et cedrus; et pomis arbor onuſta novis.
10. Cumque feris pecudes; et quæ ſecat æthera pennis
Natio, vel prono pectore verrit humum.
11. Gemmiferoque comam cincti diademate Reges!
Voſque, quibus fas eſt dicere jura, patres!
12. Strenuus et juvenum chorus, innuptæque puellæ;
Et puer imbellis, decrepituſque ſenex.
13. Cuncta Deum celebrent; qui, præſtans omnibus unus,
Altior eſt terris, ſidereiſque rotis.
14. Hic ſibi devotum populum, gentemque Sionis
Evehit: ergò Deo laus ſit, et omnis honos.

INTERPRETATIO.

8. *Et flammæ, quæ cooperiunt cava mœnia cœli; et grando, quæ verberat agros fruges ferentes: Et nix cum vaporibus; et* tu, *Eure! qui quaſſas naves crepitante procella, ad illius arbitrium.* 9. *Et* vos, *aſperi ſcopuli; et tumuli gaudentes pampino; et cedrus; et arbos cumulata novis fructibus.* 10. *Et pecora cum feris; et gens quæ findit aerem alis, vel* quæ *verrit terram inclinato pectore.* 11. *Et vos reges habentes cæſariem circundatam gemmata corona! et vos, o patres! quibus datur jus dicere!* 12. *Et ſtrenuus cœtus juvenum, et innubæ puellæ; et imbecillus puer, et effœtus ſenex.* 13. *Omnia laudent Deum, qui ſolus excellens omnibus, eſt ſublimior terris, et ſtellatis orbibus.* 14. *Ille exaltat populum dicatum ſibi, et nationem Sionis: Ergo laus et omnis honos tribuatur Deo.*

ANNOTATIONES.

8. SUBTEXUNT MOENIA] Quo modo verbum hoc uſurpavit Virgilius:

——— *Et cælum* ſubtexere *fumo,*
Æn. iii. 582.

9. OVANTES] *Ovatio* propriè erat minor triumphus, pedeſtris; ad ſummum ex equo, non e curru. Nomen eſt, vel ab acclamatione militum, geminatâ ſæpius literâ *O*, juxta Feſtum: vel ab *ove*, quæ in minore triumpho immolabatur. Hinc ad lætitiam omnem ſignificandam vox hæc traducta; etiam ad corvos, de quibus ita Virgilius:

——— *Hinc ille avium concentus in agris,*
Et lætæ pecudes, et ovantes *gutture corvi,*
Georg. i. 423.

13. ROTIS] Ponitur hîc per *Metonymiam* pro *globis cæleſtibus.*

14. SIONIS] *Sion* proprie erat Hieroſolymæ pars altera, nam nobilis illa urbs diviſa fuit in *ſuperiorem* et *inferiorem*, quibus nomina erant *Sion* et *Acra*, a duobus montibus ſuper quibus urbs ſita erat. Vide Lineationem urbis Hieroſolymæ ad finem hujus operis.

CXLIX.

CXLIX.

DICITE Rectori ſuperûm nova carmina; ſacros
Audiat et populi tota corona modos.
2. Rex ſuus oblectet Solymam; ſuus autor Abrami
Progeniem: citharis, gens ſacra! junge choros.
4. Ille ſuo populo favet, oblectatur et illo;
Mitibus et vindex cinget honore comas.
5. Gens pia ſolenni teſtetur gaudia pompâ;
Geſtiat et quoties nocte cubile premit.
6. Ore ſui laudes celebret Dominique Deique:
Sed ſimul ancipiti fulminet enſe manus.
7. Demetet hôc ſcelerum ſocios, genteſque rebelles,
Et quos impuros, quos ſciet eſſe reos.
8. Ponè trahat Reges, manibus poſt terga revinctis;
Servili procerum ſtringat et ære pedes.

9. Laus

INTERPRETATIO.

1. *Cantate novos cantus Moderatori cœlitum; et tota turba populi audiat ſacros hymnos.* 2, 3. *Suus rex lætificet Hieroſolymam; ſuus creator* lætificet *ſtirpem Abrami: ſacra natio! conjunge choros lyris.* 4. *Ille favet ſuo populo, et gaudet illo; et aſſertor coronabit crines manſuetorum honore.* 5, 6. *Pia natio teſtificetur* ſuam *lætitiam feſtivâ pompâ; et exſultet quoties premit lectum noctu.* 6. *Prædicet ore* ſuo *laudes ſui Domini et Dei: ſed unà manus ipſius intonet gladio cum gemina acie.* 7. *Hoc exſcindet participes criminum, et nationes rebellantes, et quos* noverit *eſſe ſceleratos, quos noverit eſſe noxios.* 8. *A tergo ducat reges, manibus* eorum *conſtrictis poſt terga; et colligat pedes optimatum ſervili ære.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, duabus partibus conſtans; priore hortatur eccleſiam ad Deum laudandum, propter pacem ab eo acceptam, uſque ad verſum quintum; poſteriore, propter gloriam et honores in eam collatos, inde ad finem.

1. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum*.

2. CITHARIS] *Cithara* vulgo *Harpa* dicitur, inſtrumentum muſicum cum decem chordis, ad ſimilitudinem fidium minorum.

CHOROS] *Chorus* proprie eſt Coævorum cantus atque ſaltatio; eſtque vox origine Græca Χορὸς.

6. DOMINIQUE DEIQUE] Copula *que* hîc geminatur et redundat, per Figuram quam vocant *Polyſyndeton:* qualia multa apud Virgilium occurrunt exempla, ut,

Una Euruſque Notuſque *ruunt, creberque procellis,*
Africus, ——— Æn. i. 85.

8. SERVILI ÆRE] i. e. *Servili catena*, æs hîc ponitur pro *catena ænea*, quo modo dixit Virgilius *ære cavo*, pro *tuba ærea cava*.

—— *Dat ſignum ſpeculâ Miſenus ab altâ*
Ære cavo, ——— *Æn.* iii. 240.

Hic

9, Laus gregis eſt ſacri præſcriptas poſcere pœnas:
Hoc decet; ergò Deo laus ſit, et omnis honos.

INTERPRETATIO.

9. *Eſt laus ſacræ turbæ exigere deſtinatas pœnas: hoc convenit; ergo laus et omne decus tribuatur Deo.*

CL.

FER ſuper aſtra Deum, Solymæ qui protegit aras;
Aurea pollenti qui regit aſtra manu.
2. Fer ſuper aſtra Deum, qui pollet robore dextræ,
Et majeſtatis pandit ubique jubar.
3. Fer ſuper aſtra Deum lituis, buxoque ſonoro;
Et ſocia blandæ nablia feſta lyræ.

4. Fer

INTERPRETATIO.

1. *Extolle Deum ſupra ſidera, qui defendit altaria Hieroſolymæ; qui moderatur aurea aſtra* ſua *potenti manu.* 2. *Extolle ſupra ſidera Deum, qui excellit viribus dextræ; et paſſim explicat radium* ſuæ *majeſtatis.* 3. *Extolle Deum* ſupra *ſidera tubis, et canoro buxo; et conjunge ſolennia nablia molli citharæ.*

ANNOTATIONES.

Hic Pſalmus eſt *Laudativus*, veluti concluſio totius libri; continens primo *Hortamen ad Dei laudes celebrandas*, verſu primo; ſequitur *Laudis argumentum*, verſu ſecundo; deinde, *Variæ laudationis formæ*, reliquis verſibus.

1. SOLYMÆ] Dicimus *Solyma, æ*, vel *Solymæ, arum*, nobilis urbs caput Judææ, cujus lineationem vide ad finem hujus operis.

AUREA] Id eſt *pulchra, ſplendida, præclara*, quo modo Virgilius ſolem *aureum* appellat,

Per duodena regit mundi ſol aureus *aſtra*,
Georg. i. 232.

2. DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ*, ut Virgilius:

——— *Fulmina molitur* dextrâ,
Georg. i. 329.

3. LITUIS] *Lituus* hoc modo a *tuba* et *cornu* diſtinguitur: *tuba* eſt recta; *cornu* plane incurvum, *lituus* vero inter utrumque medius. Ab ejus Figura baculus auguralis *lituus* quoque dictus eſt.

BUXOQUE SONORO] *Buxo* per *Metonymiam* ponitur pro *tibia* e *buxo* compoſita, ut etiam apud Virgilium:

Tympana vos buxuſque *vocat Berecynthia matris*
Idææ ——— Æn. ix. 619.

NABLIA] *Nablium* eſt inſtrumentum muſicum quod alias *Pſalterium* dicitur; ex Hebraico *Nebhel*; duodecim chordis conſtans, quæ totidem tonos edebant.

LYRÆ] *Lyra*, inſtrumentum muſicum ἀπὸ τῦ λύρειν, *canere*. Vulgo conſtabat viginti quatuor chordis, et per digitos variis vocibus, tinnuliſque ictibus in diverſis modis concitabatur: conſtat autem multiplices fuiſſe diſtinctaſque *Lyrarum* ſpecies.

4. TYMPANA

4. Fer ſuper aſtra Deum; pulſa cava tympana palmis:
Sit citharæ et fidibus tibia blanda comes.
5. Fer ſuper aſtra Deum: jungantur cymbala plectris;
Dulcibus et reſonent terra poluſque modis.
6. Fer ſuper aſtra Deum, quiſquis vitalibus auris
Veſceris! ergò Deo laus ſit, et omnis honos.

INTERPRETATIO.

4. *Extolle Deum ſupra ſidera; tunde cava tympana manibus: mollis tibia comitetur lyram et chordas.* 5. *Extolle Deum ſupra ſidera: cymbala accedant plectris; et terra et cœlum perſonent jucundis numeris.* 6. O tu, *quicunque frueris vitali aere, extolle Deum ſupra ſidera! Ergo laus et omne decus tribuatur Deo.*

ANNOTATIONES.

4. TYMPANA] *Tympanum* eſt pellis ſive corium ligno extenſum: pulſabatur apud antiquos manibus ac digitis; venit a Græco verbo τύπτειν, *verberare*.

CITHARÆ] Vide ſupra Pſal. cxlix. 2. *Citharis*.

FIDIBUS] *Fides* erat genus *Citharæ* quæ et *chordæ*. *Fides* dicta quod tantum inter ſe *chordæ* ejus quantum inter homines *fides* concordent.

5. CYMBALA] *Cymbalum* erat inſtrumentum muſicum æreum, concavum, et bacillis æreis percuſſum tinnitum edebat.

PLECTRIS] *Plectrum* proprie inſtrumentum quo Citharœdi fides, vel citharam *plectebant*, i. e. *percutiebant*. Hîc autem ponitur per *Synecdochen* pro ipsâ citharâ, ut etiam apud Horatium:

Et te ſonantem plenius aureâ,
Alcæe, plectro dura navis,
2 Carm. Od. xiii. 27.

POLUSQUE] *Polus* eſt quaſi cœli cardo, quo cœlum vertitur, vel verti fingitur: a πολέω, *verto*: *Polus* vero interdum ponitur, ut hîc, pro cœlo ipſo: ut,

Humentemque Aurora polo dimoverat umbram, Virg. *Æn.* iii. 589.

6. VITALIBUS AURIS VESCERIS] Ad imitationem Virgilii:

——— *Si* veſcitur aurâ
Æthereâ, ——— Æn. i. 550.

Veſci aurâ autem ſignificat, uti vel frui aere, ex interpretatione Nonii ad illud Lucretii:

Quove modo genus humanum variante loquelâ
Cœperit inter ſe veſci *per nomina rerum*,
Lib. v. 72.

FINIS PSALMORUM.

Cantica Evangelica, etc.

I.

Salutatio Evangelica.

Salve, Cœlicolûm, Virgo! cariſſima Regi,
Et cœli cumulata bonis: Tu, Numine plena,
Jam frueris præſente Deo: Tanto hoſpite felix,
Virginibus reliquis, et matre beatior omni es.
2. Ne trepida; placido te vidit lumine rerum
Conditor. Ecce! tuo conceptam ſemine prolem
Virgo feres utero; Natumque Puerpera fauſtis
Nixibus in dias emittes luminis auras;
Qui tibi, nec vano titulo, dicetur Iesus.

3. Viribus

Interpretatio.

1. *Ave, Virgo! maximè dilecta Regi Cœlitum, et aucta bonis cœli: Tu, repleta Divinitate, jam potiris Deo præſente: beata tanto hoſpite, magis es felix quàm ceteræ virgines, et quàm omnis mater.* 2. *Noli timere; Creator mundi aſpexit te propitio oculo. En!* tu *Virgo geſtabis alvo ſobolem procreatam tuo ſemine; et Puerpera edes filium in cœleſtes ſplendores lucis felici partu; qui* filius *nuncupabitur a te JESUS, neque inani cognomine.*

Annotationes.

1. Coelicolum] Per *Syncopen* dicitur pro *Cœlicolarum*.

2. Puerpera] *Puerpera*, ex *puer* et *pario*, eſt fœmina pariens, vel quæ peperit puerum, vel puellam.

Fauſtis Nixibus] *Nixus* vel *Niſus* propriè eſt conatus in aliquid incumbentis toto corpore. Unde Poetæ hoc nomine utuntur pro *partu*, ſive parturientium conatibus:

——— *Nec corpora ſegnes*
In venerem ſolvunt, aut fœtus nixibus *edunt*,
Virg. Georg. iv. 199.

In dias luminis auras] i. e. *in lucem ætheream, ſacram, vel divinitus enatam*; quo modo *lux* pulcherrimè deſcribitur a Miltono noſtro, in ſuo *Paradiſo amiſſo*:

Hail, holy light, offspring of Heav'n *firſt-born*,
Or, of th'eternal, coeternal beam;
lib. iii. 1.

De hac locutione *Luminis aura* vide Not. in Pſal. c. 3.

Iesus] *Ieſus* eſt nomen Hebraicum Redemptoris ac Servatoris noſtri Chriſti: qui Hebraice

3. Viribus immenſis, et Majeſtate coruſcâ,
Inſtruet hunc mundi Genitor; prolemque ſupremi
Numinis agnoſcent Superûm domus, æquora, tellus.
4. Davidis huic ſolium patris, et regalia Judæ
Sceptra dabit Dominus; quæ nec dolus auferet ullus,
Nec furor hoſtilis, nec, quod terit omnia, tempus.
5. Virginis in gremium labetur ab æthere ſummo
Spiritus; et, ſacrâ dum lambet viſcera flammâ,
Te Patris umbrabit virtus, cui ſubjacet æther;
Et duraturâ faciet de Virgine matrem.
6. Ergo tuo ſacrum ſurgens de ſemine germen
Audiet ætherei proles germana Parentis.
7. Ecce! tui Conſors generis, nunc obſita canis,
Nec fœcunda priùs, prægnans ſibi ſentit Eliza
Intumuiſſe

INTERPRETATIO.

3. *Creator mundi ſuppeditabit illi immenſam potentiam, et refulgidam Majeſtatem; et domicilia ſuperorum, maria, terra confitebuntur* eum *ſobolem ſummi Dei.* 4. *Dominus ei largietur thronum patris* ſui *Davidis, et regia ſceptra Judæ; quæ neque eripiet fraus ulla, nec rabies hoſtilis, nec tempus quod conſumit omnia.* 5. *Spiritus deſcendet ex altiſſimo cœlo in ſinum Virginis; et virtus Patris, cui cœlum eſt ſubditum, obumbrabit te, dum lambet* tua *viſcera ſacrâ flammâ; et efficiet* te *matrem ex Virgine permanſurâ.* 6. *Propterea ſacra ſtirps orta de tuo ſemine vocabitur vera ſoboles cœleſtis Patris.* 7. *En! Eliza Particeps tui ſanguinis jam obducta canitie, nec antea fertilis, gravida percipit alvum ſuam*

ANNOTATIONES.

Hebraice *Jehoſua* dicitur, ab Hebræo verbo quod ſignificat *ſervavit, ſoſpitavit.* Cujus nominis ratio eſt apud Matthæum, c. i. 21. *Hic enim* (inquit) *ſalvum faciet populum ſuum a peccatis.*

3. SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

4. QUOD TERIT OMNIA TEMPUS] Id eſt, Tempus quod omnibus rebus fert damnum interitumque. *Nihil eſt,* inquit Cicero, *operâ aut manu factum quod non aliquando conficiat et conſumet vetuſtas.* Unde Horatius:

Damnoſa quid non imminuit dies?
3 Carm. vi. 45.

5. LABETUR — SPIRITUS] *Labi* eſt leniter et ſenſim decidere, et propriè dicitur de leni illo volantium motu, quem *remigium alarum* dixit Virgilius. Quo ſenſu tribuitur Mercurio:

Vade age, nate, voca Zephyros, et labere *pennis,* Æn. iv. 222.

LAMBET VISCERA FLAMMA] *Lambere* eſt lingere, vel linguâ aliquid ſuaviter tangere, ut ſolent canes bibentes. Poetice uſurpatur, ut hîc, pro *tangere,* vel, *molli attactu delibare:* Ut in illo Virgilii loco ad quem noſter reſpexiſſe videtur:

Ecce levis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex, tractuque innoxia molli
Lambere flamma *comas* ———

6. AUDIET PROLES] De hac locutione vid. Not. in Pſal. lxxii. 17.

7. OBSITA CANIS] *Obſero,* unde *obſitus,* propriè ſignificat *circum ſeminare,* vel potius idem quod ſimplex *ſero:* ſed poeticè

Intumuiſſe ſinus: Ex illo, plena nitoris
Bis ter Luna fuit, bis ter jubar abſtulit orbi:
8. Scilicet Auctori rerum ſuprema poteſtas,
Et manus omnipotens eſt, et ſine limite vires.

INTERPRETATIO.

tumuiſſe: ex illo tempore, *luna ſexies fuit repleta ſplendore, ſexies radios mundo abduxit.* 8. *Quippe maxima potentia* eſt *rerum Creatori, et manus eſt* illi *omnipotens, et robur ſine termino.*

ANNOTATIONES.

dicitur pro *circumdare, induere:* Ut apud Virgilium:

——— *Corniger Io*
—*Jam ſetis* obſita, *jam bos*, Æn. vii. 790.

BIS TER LUNA, etc.] Eſt *Periphraſis* pro *bis ter* ſive *ſex menſibus.*

II.

CANTICUM ELIZABETHÆ.

VIRGINEI Regina chori! collata puellis
Quæ reliquis, quas Sol oriens, quas adſpicit undas
Cùm ſubit Heſperias, felicior omnibus una es:
Scilicet Hic, utero quem fers, quoſcunque beatos
Vel cœlum vel terra vocat, ſupereminet omnes.

2. Unde

INTERPRETATIO.

1. *Regina virginei cœtûs! quæ, comparata cæteris puellis quas ſol oriens* ſpectat, *quas ſpectat cum ingreditur occidentales fluctus, una es beatior* illis *omnibus: quippe hic, quem geris utero* tuo, *tranſcendit cunctos quoſcunque cœlum vel terra appellat beatos.*

ANNOTATIONES.

1. CHORI] De voce *Chorus* vid. Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

UNDAS CUM SUBIT HESPERIAS] Eſt *Periphraſis* pro *ſole occidente*, ad imitationem Virgilii:

Quid tantum Oceano *properent* ſe tingere ſoles
Hiberni ——— Geor. ii. 481.

Solem in mari ſingulis noctibus cubitum ire finxerunt Poetæ.

HESPERIAS] Vide Not. in Pſal. xix. 6. *Littus in Heſperium.*

UNA ES FELICIOR OMNIBUS] Hujuſmodi uſus vocis *unus* eſt Virgilio familiaris. Ut:

Carthago ———
Quam Juno fertur terris magis omnibus unam
Poſthabitâ coluiſſe Samo, —— Æn. i. 19.
——— *Ripheus juſtiſſimus* unus
Qui fuit in Teucris ——— Æn. ii. 426.
Scis, ut te cunctis unam, *quæcunque Latinæ*
Magnanimi Jovis ingratum aſcendere cubile,
Prætulerim ——— Æn. xii. 143.

2. NON

2. Unde mihi tam rarus honos? Me viſere mater
Cur Domini, totus mecum cui ſupplicat orbis,
Suſtinet, exiguos non dedignata penates?
3. Ecce! ſalutantis ſimul ac mihi perculit aures
Enthea vox, nondum conſpecto lumine, fœtus,
Quo mihi nunc uterus turget, mirabile dictu!
Subſiliit, tacito teſtatus gaudia plauſu.
4. O felix nimiùm, ſacris quæ vocibus ultro
Credidit! Eventus Domini promiſſa ſequetur.

INTERPRETATIO.

2. *Unde* eſt *mihi adeo ſingularis honos? Cur mater Domini, quem totus mundus mecum colit, tolerat viſere me, non aſpernata* meas *tenues ædes?* 3. *En! ut primum divina vox* tui *ſalutantis percuſſit meas aures, fœtus, quocum meus uterus nunc tumet, etſi nondum conſpexiſſet lucem,* quod *mirum* eſt *dictu, exiliit, teſtificatus* ſuam *lætitiam arcano plauſu.* 4. O illa *ſummopere beata, quæ ſponte fidem habuit ſacris verbis! eventus ſequetur Domini promiſſiones.*

ANNOTATIONES.

2. NON DEDIGNATA PENATES] De *Penatibus* conſule Not. in Pſal. cxiii. 9. *Penates.*

3. ENTHEA VOX] *Entheos,* vox Græca ἔνθεος, i. e. Numine divino plenus, ſpiritu Dei inſtinctus.

MIRABILE DICTU] Eſt exclamatio quæ uſurpari ſolet ubi intervenit aliquid admiratione dignum. Virg.

Æneas ——————
Infert ſe ſeptus nebulâ, mirabile dictu!
Per medios, miſcetque viris: neque cernitur ulli, Æn. i. 443.

4. O FELIX NIMIUM] Vide Not. in Pſal. ii. 12. *Felicem nimium.*

QUÆ CREDIDIT] Notetur in hoc verſu elegans *Tranſitio* a ſecunda perſona ad tertiam. Ejuſmodi exemplum habes Pſal. viii. 4. quem locum vide.

III.

Canticum B. Virginis.

Hunc ego, cui Domino paret domus ardua cœli,
Et cœlo quodcunque ſubeſt, de pectoris imo
Grandibus attollo titulis; et Spiritus intus
Exultat naſcente Deo, quo pendet ab uno
Noſtra ſalus; humilem placido qui lumine ſervam,
Millibus è multis, ſuperâ deſpexit ab aulâ.
2. En! me cuncta dehinc felicem terque quaterque
Secla canent ſiquidem, cui pollens robore dextra eſt,
Et ſacra Majeſtas, Genitor, me deſuper umbrans,
Perfecit quæ terra ſimul miratur et æther.
3. Hunc Amor, auratis perpes Clementia pennis,
Hunc ſequitur, gremioque fovet pietatis alumnos.

4. Inclyta

Interpretatio.

1. *Ego effero hunc magnis honoribus, e fundo* mei *cordis, cui Domino paret excelſum cœli domicilium, et quicquid ſubjicitur cœlo*; *et* meus *ſpiritus intus lætatur naſcente Deo, a quo ſolo noſtra ſalus pendet*; *qui propitio oculo deſuper aſpexit, ab alta* ſua *aula, tenuem* ſuam *famulam e multis millibus.* 2. *Ecce! omnia æva poſthac prædicabunt me terque quaterque beatam: quippe Pater, cujus dextra pollet viribus, et* cujus eſt *ſacra Majeſtas, obumbrans me ſuperne, patravit quæ terra pariter ac cœlum miratur.* 3. *Amor* ſequitur *hunc, perpetua Miſericordia aureis alis ſequitur hunc, et recreat* ſuo *ſinu pietatis cultores.*

Annotationes.

1. Cui Domino] Hic prior caſus antecedentis, nempe *Dominum*, reticetur, ad exemplum optimorum ſcriptorum. Ita *Cicero*, Quam *quiſque norit* artem, *in hac ſe exerceat*, Tuſc. i. 18. Virgilius:

—— Urbem quam *ſtatuo veſtra eſt*, Æn. i. 577.

Terentius: *Populo ut placerent*, quas *feciſſet* fabulas, *And. Prol.* 3.

De pectoris imo] Vide Not. in Pſal. cxxx. 1.

Titulis] Conſule Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

2. Terque quaterque] Eſt amplificatio ad exemplum Virgilii:

——— *O terque quaterque beati, Queis ante ora patrum* —— *Contigit oppetere!* Æn. i. 98.

Canent] Vide de hoc verbo Not. in Pſal. lxxviii. 2. *Canam.*

Dextra] Per *Syncopen* dicitur pro *dextera.*

3. Amor —— Clementia] *Amor* et *Clementia* hîc perſonaliter inducuntur, per Figuram quam vocant *Proſopopœiam*, id eſt *Perſonæ fictionem*, de qua ſæpius dictum in Pſalmis.

Auratis pennis] De hoc Epitheto *aureus* et *auratus* vide Not. in Pſal. vii. 7. *Aureus.*

Pietatis alumnos] Quaſi dixeris ad pietatem nutritos, vel filios pietatis, qui cum pietate habitant; non ut peregrini, ſed indigenæ

4. Inclyta fulmineæ nemo miracula dextræ
Non ſtupet: Elato ſpirantes grandia faſtu
Ille manu forti latè diſperſit, et auris
Vota rapi juſſit, volucri ludibria cœlo.
5. Ille paludatos, et ovantes murice reges
Viribus invictis ſolio detruſit avito,
Faſcibus exutos: humiles è pulvere vili
Suſtulit, et ſolidis velavit tempora gemmis.
6. Ille, bonis ſaturans inopis jejunia plebis,
Divitis eluſit ſpes; et dimiſit inanes
Hos quibus Eois undabant atria gazis.
7. Iſaciden famulum præſtanti robore dextræ
Extulit; et fulcit, pacti teſtatus amoris
Se memorem, liquido dum cingitur æthere tellus:

8. Hæc

INTERPRETATIO.

4. *Nemo non miratur inſignia miracula illius fulminantis dextræ: ille longe diſſipavit* ſua *potenti manu efflantes magnifica celſâ arrogantiâ, et juſſit* eorum *deſideria ventis auferri, ludos* in *volucri aere.* 5. *Ille* ſua *inſuperabili potentia deturbavit throno avito Reges paludatos, et purpura exſultantes, ubi ſpoliaverat eos* ſuis *faſcibus: levavit tenues e ſordido pulvere, et cinxit* eorum *tempora ſolidis gemmis.* 6. *Ille, ſatians famem plebis egenæ bonis, fefellit ſpes divitis; et dimiſit vacuos hos quorum aulæ abundabant orientalibus opibus.* 7. *Evexit, et ſuſtentat excellenti vi* ſuæ *dextræ ſervum* ſuum *Iſaciden, teſtificatus ſe* fore *memorem* ſui *polliciti amoris, dum terra circumfunditur cœlo ſereno.*

ANNOTATIONES.

genæ. Quo modo dixit Cicero: *Ego Pacis* alumnus, *Phil.* vii. 8.

4. AURIS VOTA RAPI JUSSIT] Id eſt vota rejecit ſive ſprevit. Eſt proverbialis forma loquendi de qua vid. Not. in Pſal. xviii. 22. *In æquoris undas tulere Noti.*

5. PALUDATOS] Vid. Not. in Pſal. lxii. 9. *Paludati.*

OVANTES] De hac voce conſule Not. in Pſal. xxxv. 25. *Jactet ovans.*

MURICE] Vid. Not. in Pſal. xlv. 13. *Sidoniis cadis.*

SOLIO AVITO] Imitatus eſt Virgilium:

——— *Ille intra tecta vocari*
Imperat, et ſolio *medius conſedit* avito,
Æn. vii. 169.

Avitus propriè ſignificat quod ab avo nobis contigit: Sæpius verò ſumitur pro antiquo, vel pro eo quod eſt a majoribus derivatum. Ita Horatius:

——— *Antehac nefas depromere Cæcubum*
Cellis avitis ——— 1 Car. xxxvii. 5.

Et idem Virgilius:

——— *Haud expers Valerus virtutis* avitæ,
Æn x. 732.

i. e. non degener a virtute majorum.

FASCIBUS] i. e. *Imperio*, vel *imperii inſignibus*, ut Pſal. xlvi. 10. *Faſces.*

TEMPORA] Vid. Not. in Pſal. xxx. 1.

6. EOIS] Conſule Not. in Pſal. xix. 5. *Thalamo Eoo.*

GAZIS] Vid. Not. in Pſal. xlix. 8. *Gazis redimi. Eoæ gazæ* dicuntur, quia gemmæ, margaritæ, et res magni pretii ab India et orientalibus terræ finibus veniebant.

7. LIQUIDO ÆTHERE] Id eſt, puro aere

8. Hæc proavis, Abrahæque patri, ſobolique, ſupremo
Qui regit imperio terras promiſſa reliquit.

INTERPRETATIO.

8. Ille *qui gubernat terras ſumma auctoritate reliquit hæc promiſſa* noſtris *proavis, et patri* noſtro *Abrahamo, et proli illius.*

ANNOTATIONES.

re vel cœlo; Ut apud Virgilium:

——— *Apes*
Stridore ingenti liquidum *trans* æthera *vectæ*, Æn. viii. 65.

8. PROAVIS] Pro majoribus; Ut apud eundem Virgilium:

Cui genus a proavis *ingens, clarumque paternæ*
Nomen erat virtutis ——— Æn. xii. 225.

IV.

CANTICUM ZACHARIÆ.

LAUDIBUS Iſacidûm celebra Dominumque, Deumque:
Ille ſuum populum, delapſus ab ætheris aulâ,
Viſit; et, infeſti medio de gurgite lethi,
Traxit ovans, pretio pro libertate ſoluto.
2. Davidis ille domum famuli miſeratus in altum
Extulit; et populis hinc juſſit ſurgere vitæ
Perpetis auctorem, validæ qui robore dextræ
Erigit afflictos, tumidos et dejicit hoſtes.

3. Hæc

INTERPRETATIO.

1. *Prædica laudibus Dominum et Deum Iſraelitarum: ille deſcendens a regia cœli viſitavit ſuum populum; et triumphans duxit eum de media voragine iratæ mortis, mercede pro* eorum *libertate ſoluta.* 2. *Ille miſertus* ſui *ſervi domum Davidis in ſublime evexit; et* ille *qui attollit calamitoſos vi* ſuæ *potentis dextræ, et deprimit turgidos hoſtes, hinc juſſit auctorem perpetuæ vitæ populis exoriri.*

ANNOTATIONES.

1. ISACIDUM] Per *Syncopen* dicitur pro *Iſacidarum.*

DELAPSUS AB ÆTHERIS AULA] Ita Virgilius:

Tum Regina Deum, cœlo delapſa ——
Æn. vii. 620.

De hac voce vide ſupra Not. in Sal. Ang. ℣. 5. *Labetur Spiritus.*

MEDIO DE GURGITE LETHI] Eſt *Metaphora* ſumpta a navivoris fluviorum vorticibus: nam *gurgitis* primaria ſignificatio eſt congeries aquarum profunda, ſupra quam aquæ in gyrum vertuntur.

LETHI] De Etymologiâ hujus vocis vide Not. in Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

OVANS] Conſule Not. in Pſal. xxxv. 25. *Jactet ovans.*

2. IN ALTUM] Supple *locum* ſive ejuſmodi vocem. Ita Cicero, *Ver.* v. 98. *Sic eſt hic ordo quaſi propoſitus, atque editus* in altum; *ut ab omnibus ventis invidiæ circumflari poſſe videatur.* De ordine Senatorio loquitur.

DEXTRÆ] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteræ.*

3. COHORS

3. Hæc vatum numerosa cohors, præsaga futuri
Scilicet, à primâ prædixit origine mundi.
4. Affore tempus, ait, Quo nos hostilibus armis
Eriperet qui cuncta potest; Quo patribus arrham
Traderet, et patrii monumentum insigne favoris:
Quoque palàm faceret, memorem se vivere sancti
Fœderis, et fidei, jurato numine, patri
Quam dedit Abrahamo: Venturi præscius ævi
Se Pater æthereus facturum dixit, ut olim,
Hostibus edomitis, cultor pietatis et æqui
Quisque foret, superûmque Patri, Dominoque litaret
Intrepidus, liquidâ lucis dum vescitur aurâ.
5. Tu quoque, parve Puer! Vates dicere supremi
Numinis; auctori vitæ tu prævius ibis,
Et sternes, quod carpet, iter; populumque docebis,
Desuper afflatus, nullam sperare salutem,
Crimina ni tollat superi clementia Regis.

6. Illa

INTERPRETATIO.

3. *Frequens cœtus prophetarum, utpote præscius futuri, hæc prænuntiavit a prima mundi origine.* 4. *Tempus adfuturum esse dicit,* Quo ille *qui potest omnia* efficere *liberaret nos armis hostium;* Quo *daret pignus patribus* nostris, *et singulare indicium* suæ *paternæ gratiæ:* Quoque tempore *indicaret se vivere memorem sancti pacti, et fidei quam dedit patri* nostro *Abrahamo, postquam juraverat* per suam *divinitatem: Cœlestis Pater præscius futuri temporis dixit se facturum, ut demum, hostibus* nostris *subactis, quisque* nostrûm *esset studiosus pietatis et æquitatis, et sacra faceret Patri et Domino cœlitum impavidus, dum fruitur sereno lucis splendore.* 5. *Tu etiam, parve Puer! appellaberis Propheta altissimi Dei; tu præibis viam auctori vitæ, et munies semitam quam insistet; et docebis populum, superne inspiratus, exspectare nullam salutem, nisi misericordia excelsi Regis auferat* illius *delicta.*

ANNOTATIONES.

3. COHORS] Vide Not. in Psal. xxxiii. 3. *Sancta cohors.*

4. ARRHAM] De hac voce supra dictum ad Psal. cxlvii. 20. *Fœderis Arrham.*

PALAM FACERET] Pro eo quod est *manifestum reddere* vel *patefacere.* Ita *Corn. Nep.* in vita Hann. c. xi. ab init. *Hannibal, ut* palam faceret *suis* ———

SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *superorum.*

LITARET] Vide de hoc verbo Not. in Psal. xvi. 4. *Litet.*

VESCITUR AURA] Consule Not. in Psal. xvi 3. *Vescitur aura.*

5. CARPET ITER] Vide Not. in Psal. i. 1. *Carpit iter.*

6. DEMITTET

6. Illa ſalutiferum demittet ab æthere ſidus;
Unde diem lucemque trahet quicunque tenebris
Mergitur, et vitam lethi traducit in umbrâ.
Hoc jubar erranti greſſus reget; otia terris
Ut ferat, Hoc niveis ſequitur Pax aurea pennis.

INTERPRETATIO.

6. *Illa demittet de cœlo ſalutarem ſtellam; inde quiſquis obruitur tenebris, et degit* ſuam *vitam in umbra mortis, hauriet diem et lucem. Hoc jubar diriget veſtigia errantis; aurea Pax ſequitur Hoc niveis alis, ut ferat quietem terris.*

ANNOTATIONES.

6. DEMITTET AB ÆTHERE] Ad Imitationem Virgilii:

Harum unam celerem demittit ab æthere *ſummo*, Æn. xii. 853.

DIEM LUCEMQUE] Pro eo quod eſt *lucem diei*, per Figuram quam vocant *Hendiadyoin*: Qualia multa apud Virgilium occurrunt exempla:

—— Molemque et montes *inſuper altos*, *Impoſuit* —— Æn. i. 65.

pro *molem montium*. Vide Æn. i. 732. ii. 470.

LETHI] De hujus vocis Etymo vide Not. in Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus*.

ERRANTI GRESSUS] *Erranti* dicitur per *Antiptoſin* pro *errantis*.

AUREA] Conſule Not. in Pſal. vii. 7. *Aureus*.

V.

CANTICUM SIMEONIS.

NUNC famulum, Pater alme! tuum dimittis, et altâ
Pace beas capulo vicinum, fœderis icti
Pollicitique memor. Jam cernunt lumina vitæ
Præſidium columenque meæ; fontemque ſalutis,
Quem mecum populis ſpectandum mille dediſti.

2 Viſa

INTERPRETATIO.

1. *Jam, o benigne Pater! dimittis tuum ſervum, et beas profunda pace* eum *propinquum ſepulchro, memor* tui *pacti percuſſi, et promiſſi. Nunc oculi* mei *vident, tutelam et columnam meæ vitæ, et fontem* illum *ſalutis, quem ſpectandum dediſti mille populis mecum.*

ANNOTATIONES.

1. ALME] Vide de hoc epitheto Not. in Pſal. xii. 6. *Alma*.

CAPULO] Conſule Not. in Pſal. lxxi. 9. *Capulo vicina ſenectus*.

FOEDERIS ICTI] De hac locutione vide Not. in Pſal. lxxxiii. 5. *Feriunt fœdera*.

2. ROSEO

2. Visa mihi lux est, roseo quæ solis ab ortu,
Solis ad occasum rutilat: caligine pulsâ,
His oculis conspecta mihi est nova gloria Lectæ
Gentis, et immotæ decus immortale Sionis.

INTERPRETATIO.

2. *Lux est a me conspecta, quæ refulget a rutilo ortu solis, ad solis occasum: tenebris remotis, recens gloria electæ gentis est visa mihi his oculis, et immortalis honos immotæ Sionis.*

ANNOTATIONES.

2. ROSEO] Vide Not. in Psal. i. 2. *Roseo seu micat axe dies.*

HIS OCULIS CONSPECTA MIHI] Est *Pleonasmus* nominis, quale exemplum habes apud Terentium:

Hisce oculis *egomet vidi*, Adel. iii. ii. 31.

Et Virgilium:

—— *Sic* ore *locuta est*, Æn. i. 618.

IMMOTÆ DECUS IMMORTALE SIONIS] Compara illud Virgilii,

Dum domus Æneæ capitoli immobile saxum
Accolet ———— Æn. ix. 447.

VI.

HYMNUS AMBROSII.

TE, Deus! astra super vehimus, Dominumque fatemur.
2. Te, Solis quæcunque jubar sub fornice cœli
Adspicit, æternum veneratur terra Parentem.
3. Grex sacer, auratis qui pervolat æthera pennis,
Imperio nutuque tuo; supremaque mundi
Templa, tuâ cælata manu; cœlique Potestas
Omnis; et igne micans Acies, et lucidus Ordo,
Agminis aligeri Princeps, Tibi, Maxime rerum!

Jugiter

INTERPRETATIO.

1. O *Deus! te attollimus super sidera, et Dominum agnoscimus.* 2. *Quæcunque terra cernit radios solis sub camera cœli, adorat te æternum Parentem.* 3. *Sacra cohors, quæ fertur per cœlum aureis alis, tuo jussu et nutu; et altissima templa mundi, sculpta tua manu; et omnis potestas cœli; et exercitus igne refulgens, et coruscus ordo, caput alatæ catervæ, assiduè acclamant tibi,* O *maxime entium!*

ANNOTATIONES.

3. AGMINIS ALIGERI] Vide Notam in Psal. xxxiv. 7.

Jugiter acclamant: ter Sanctum, voce canorâ,
Ingeminant; unumque Deum, Dominumque ſalutant,
Qui regis imperio terras, belloque triumphas.
4. Se tua Majeſtas latè diffundit, et orbem
Occupat immenſum, radiiſque micantibus implet.
5. Te, Chorus illuſtris Procerum, quos omnibus oris,
Omnibus et populis, bifidis nova fœdera linguis
Pandere juſſiſti; divinis inclyta Vatum
Agmina Te celebrant titulis; exercitus ingens
Te canit Heroum, pro Te qui ſanguine fuſo
Clara triumphalis meruerunt præmia palmæ.
6. Sancta Cohors, totum latè diffuſa per orbem,
Te Patrem agnoſcit, Majeſtatemque ſupremam,
Tempore quæ nullo, nulliſque coercita metis,
Telluris cœlique plagas ſupereminet omnes.

7. Illa

INTERPRETATIO.

repetunt ter ſanctum, ſonora voce; et ſalutant te *unicum Deum et Dominum, qui gubernas terras* tuo *imperio, et triumphas bello.* 4. *Tua Majeſtas paſſim ſe diffundit, et tenet vaſtum mundum, et ſplendentibus radiis replet.* 5. *Præclara cohors procerum, quibus mandaſti ut ſciſſis linguis promulgarent nova pacta omnibus plagis et omnibus populis,* celebrat *te; inſignia prophetarum concilia celebrant te divinis titulis; magnus heroum exercitus qui, ſanguine* ſuo *pro te effuſo, pepererunt præclara præmia triumphalis palmæ, prædicat te.* 6. *Sanctus cœtus longè diſperſus per totam terram, fatetur te Patrem, et* tuam *ſummam Majeſtatem, quæ clauſa nullo tempore et nullis finibus, tranſcendit omnes regiones terræ et cœli.*

ANNOTATIONES.

INGEMINANT] Hoc verbum eadem ſignificatione ſumitur a Virgilio:

——— *Mœſtuſque Creuſam*
Nequicquam ingeminans, *iterumque iterumque vocavi*, Æn. ii. 769.

4. OCCUPAT ORBEM] *Occupare* inter alia ſignificat *complere:* quo modo accipitur apud Ciceronem de Clar. Orat. 89. *Volo hoc oratori contingat, ut quum auditum ſit eum eſſe dicturum, locus ſubſelliis* occupetur, *compleatur tribunal,* etc.

5. CHORUS] Vide Not. in Pſal. xviii. 10. *Chori.*

TRIUMPHALIS PALMÆ] Conſule Not. in Pſal. lxxii. 3. *Palma.*

6. COHORS] Vide Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

METIS] De hac voce conſule Not. in Pſal. xliv. 15. *Nec modus eſt vel meta malis.*

7. CHRISTUM

7. Illa ſimul Chriſtum Te natum Patre fatetur;
Qui, ſoboles cum vera Dei ſit et unica Proles,
Nec Genitore minor, toti venerabilis orbi eſt.
8. Hunc quoque, quem pariter ſpirant Natuſque, Paterque,
Eſſe Deum credit, ſacris præcordia flammis
Qui ciet, et dubiis affert ſolatia rebus.
9. Chriſte! manu qui ſceptra tenes, et luce coruſcâ
Cingeris, æterno Proles æquæva Parenti!
10. Tu, Deus! ora viri, pro libertate Tuorum,
Sumpturus, famulæ ſubiiſti viſcera matris;
Non dedignatus luteâ Te claudere teſtâ:
11. Lurida Tu Lethi fregiſti ſpicula; cœli
Tu quoque feciſti patulas Credentibus arces:
12. Tu Patris ad dextram, magni Genitoris amictus
Luce, ſedes; Judex hinc et venturus in orbem
Crederis, aligeris cœli ſtipatus alumnis.
13. Ergò tuis fer opem famulis, è carcere ſanguis
Quos tuus exemit, puro pretioſior auro.

14. Æternâ

INTERPRETATIO.

7. *Illa pariter agnoſcit Chriſtum te Patre genitum; qui, quum ſit genuina ſoboles, et ſola proles Dei, nec inferior ſuo Patre, toti mundo eſt venerandus.* 8. *Credit hunc etiam eſſe Deum, quem filius et Pater unà ſpirant, qui movet corda ſacris flammis, et præbet ſolamen rebus adverſis.* 9. *O Chriſte! qui geris ſceptra* tua *manu, et veſtiris fulgenti luce, ſoboles coæva æterno Patri!* 10. *Tu, O Deus! accepturus vultus hominis, pro libertate tuorum, ingreſſus es viſcera ſervæ matris; non aſpernatus cingere teipſum luteâ teſtâ.* 11. *Tu rupiſti pallida mortis tela; tu etiam reddidiſti arces cœli apertas credentibus* 12. *Tu ſedes ad dextram Patris, veſtitus luce magni* tui *Parentis; et crederis venturus inde in mundum Judex, comitatus alatis cœli incolis.* 13. *Ergo adfer auxilium tuis ſervis, quos tuus ſanguis carior puro auro liberavit e cuſtodia.*

ANNOTATIONES.

7. CHRISTUM] De hac voce conſule Not. in Pſal. lxxxiv. 9. *Chriſtum.*

8. NATUSQUE PATERQUE] Hîc copula *que* geminatur et redundat per Figuram quæ dicitur *Polyſyndeton.*

10. ORA] Per *Synecdochen* ponitur pro *vultus*, ut Pſal. vii. 7. *Ora.*

SUBIISTI] Per *Syncopen* dicitur pro *ſubiviſti.*

11. LURIDA LETHI SPICULA] Hoc epitheton *Lurida* optime convenit morti: *luridus* enim eſt ſupra modum pallidus, qualis eſt color membrorum, quæ vel loris cæſa ſunt, vel gelu mortua.

LETHI] Vide Not. in Pſal. vi. 3. *Lethum pulſurus.*

12. DEXTRAM] Per *Syncopen* dicitur pro *dexteram.*

14. Æternâ da luce frui, cœlique beatis
Civibus adſcribi, vitæ qui puriter actæ
Præmia ceperunt: Populum Tibi fœdere junctum
Aſſere, Cœlicolûm Rex! et felicibus auris
Floreat æternùm Gens quæ tibi dicitur Hæres:
Hanc tua ſecuram duc per veſtigia; dumque
Tecta manent Superûm, titulis et honoribus auge.
15. Noſtra Cohors jugi Te tollit carmine; ſacris
Neve modis numerum, nec tempora ponimus hymnis.
16. Dexter ades, Cuſtoſque gregis! da ducere lætis,
Quâ fruimur, ſine labe diem: miſerere Tuorum.
17. Spem gregis electi bonitas tua paſſibus æquis
Stipet: humum linquens, ſpes Te mea reſpicit unum.
18. Dum rota Solis erit, dum Luna perambulat orbem,
Non ego, Te Domino, non Te confundar amico.

INTERPRETATIO.

14. *Da* iis *potiri æterna luce, et annumerari beatis civibus cœli, qui acceperunt præmia vitæ puriter ductæ: O Rex cœlitum! vindica populum ſociatum tibi pacto, et æternùm floreat proſperis flatibus gens quæ dicitur tuus hæres: ducito hanc tutam per tuos greſſus; et cumula* eam *titulis et honoribus, dum domicilia ſuperûm durant.* 15. *Noſter cœtus evehit te perpetua laude; nec ponimus numerum ſacris cantibus, nec tempora hymnis.* 16. *Adſis* nobis *propitius, et, o cuſtos gregis! da* nobis *lætis agere diem qua potimur, ſine macula: miſereſcito tuorum.* 17. *Tua bonitas æquis paſſibus comitetur ſpem* tuæ *electæ turbæ: mea ſpes relinquens humum intuetur te ſolum.* 18. *Dum rota Solis exiſtet, dum Luna permeat* ſuam *orbitam, ego non confundar, te* exiſtente mihi *Domino, te* mihi *amico.*

ANNOTATIONES.

14. COELICOLUM] Per *Syncopen* dicitur pro *cælicolarum.*

FELICIBUS AURIS] Id eſt vitam ducat proſperam et beatam. Ut apud Horatium:

Non agimus tumidis velis aquilone ſecundo:
Non tamen adverſis *ætatem ducimus* auſtris,
2 Ep. ii. 201.

Vide etiam Notam in Pſal. i. 3. *Felicibus auris.*

SUPERUM] Per *Syncopen* dicitur pro *ſuperorum.*

Titulis] Conſule Not. in Pſal. xviii. 49. *Tuos titulos.*

15. COHORS] Vide Not. in Pſal. xxxiii. 1. *Sancta cohors.*

NEVE MODIS, etc] Huic ſimilem habes locum apud Virgilium:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono,
Æn. i. 282.

16. DEXTER] De hac voce vide Not. in Pſal. xvi. 4. *Nomina læva.*

DA DUCERE] Vide Not. in Pſal. cxv. 7. *Nec palpare manu datur.*

18. ROTA SOLIS] *Rota* hîc ponitur per *Synecdochen* pro *currus*, ut apud Virgilium:

Atque illis jam ſæpe rotæ *ducantur inanes*
Per terram, —— Georg. iii. 170.

VII.

SYMBOLUM APOSTOLICUM.

FIDO Deo Patri, rerum cui ſumma poteſtas;
Qui terram è nihilo finxit, et aſtra poli.
2. Fido Deo Nato, populum qui ſervat; olivæ
Tempora cui ſacro rore peruncta nitent;
Unica qui Patris eſt Proles; Quem poplite flexo,
Pectore devoto Quem veneramur Herum;
3. Quem, gravis arcanâ divini flaminis aurâ,
Enixa eſt ſocii neſcia Virgo tori;
4. Judice ſub Latio Qui paſſus in arbore vitam
Exuit; et, tractus de cruce, merſus humo eſt:
4. Tartara

INTERPRETATIO.

1. *Credo Deo Patri, cui ſummum eſt in res imperium; qui formavit terram e nihilo, et ſidera cœli.* 2. *Credo Deo filio qui conſervat populum; cujus tempora tincta ſacro ſucco olivæ renident; qui ſola eſt Patris ſoboles; quem adoramus Dominum flexo genu, devoto corde;* 3. *Quem Virgo ignara conſortis lecti peperit, gravida* ex *ſecreto flatu divini Spiritûs.* 4. *Qui paſſus in arbore ſub Latino judice, depoſuit* ſuam *vitam; et, e cruce detractus, obrutus eſt terra:*

ANNOTATIONES.

Fieri nequit quin intelligens Lector obſervaverit, auctorem noſtrum ubique in hoc opere quàm proximè adhærere ſuo archetypo: hîc vero loci, ubi compendium Chriſtianæ fidei exhibendum fuit, ſolicitam adhibuiſſe videtur diligentiam, ne quid in argumento tam pleno periculi vel hinc adderet vel inde omitteret.

1. ASTRA POLI] *Polus* eſt quaſi cœli cardo, quo cœlum vertitur: a πολέω, verto: *polus* vero interdum, ut hîc, pro cœlo ipſo ponitur per *Synecdochen:* ut,

Humentemque Aurora polo *dimoverat umbram*, Æn. iii. 589.

2. OLIVÆ — PERUNCTA] Mos erat antiquitus non minus res quam perſonas *oleo* imbuere; unde legimus Jacobum oleo perfudiſſe ſaxum, ſuper quo dormiverat, memorabili illa nocte, qua Deum per ſomnum viderat, *Gen.* xxviii. 18. Sed præcipuè invaluit conſuetudo reges *oleo* conſecrandi; unde Samuel, ex ipſius Dei mandato, Davidem inunxit *oleo*, in ſymbolum inaugurationis, 1 *Sam.* xvi. 13. Qui mos ad alias gentes ſerpſit, et in hunc uſque diem perdurat.

OLIVÆ — SACRO RORE] Eſt *Periphraſis*, pro oleo: *ſacro* rore dixit quia *oleum* in Sacerdotibus, Prophetis, et Regibus conſecrandis adhibebatur.

4. JUDICE SUB LATIO] *Latius* vel *Latinus* a *Latio*, *Latii* vero nomen antiquiſſimum fuit Italiæ, ab latente ibi Saturno; ut vult Virgilius:

Is genus indocile, et diſperſum montibus altis
Compoſuit, legeſque dedit, Latiumque *vocari*
Maluit: his quoniam latuiſſet *tutus in oris*,
Æn. viii. 321.

Latio Judice per *Periphraſin* pro *Pontio Pilato* hîc adhibetur.

5. TARTARA

5. Tartara mox ſubiit; lux tertia reddidit orbi;
Morte triumphatâ, carpſit in aſtra viam:
Aſſidet Hic dextræ magni Patris: inde redibit,
Judicet ut vivos, quoſque recondit humus.
6. Fido Deo, cum Prole Pater quem ſpirat: Ubique
Eſſe pios credo, quos regit una Fides;
Et fore delictis Veniam, Redivivaque credo
Corpora, Perpetuis perfruitura Bonis.

INTERPRETATIO.

5. *Statim ingreſſus eſt inferna; tertia dies reſtituit* eum *mundo; ubi de morte triumphaverat, iter fecit ad aſtra: Hic ſedet ad dextram magni Patris: inde redibit, ut judicet vivos, et* eos *quos terra tegit.* 6. *Confido Deo, quem Pater cum* ſuo *nato ſpirat: credo pios eſſe paſſim, quos una fides dirigit; et credo remiſſionem fore ſcelerum, et corpora ad vitam reſtituta potitura eſſe æternis bonis.*

ANNOTATIONES.

5. TARTARA] *Tartarus* et in plurali numero *Tartara*, ἀπὸ τῦ ταράσσειν, id eſt, *turbare*. Eſt locus inferorum profundus, de quo ſic Virgilius:

——— *Tum* Tartarus *ipſe*
Bis patet in præceps tantum tenditque ſub umbras,
Quantus ad æthertum cœli ſuſpectus Olympum, Æn. vi. 577.

SUBIIT] Per *Syncopen* dicitur pro *ſubivit*.

CARPSIT IN ASTRA VIAM] Vide Not. in verſiculum primum, *Aſtra poli*.

QUOSQUE RECONDIT HUMUS] Eſt elegans *Periphraſis* pro *mortuis*.

6. CUM PROLE PATER QUEM SPIRAT] Eſt etiam *Periphraſis* pro *Spiritu Sancto*.

VIII.

ORATIO DOMINICA.

MAGNE Pater! cœli qui cingis et incolis arces;
Te Sanctum geminus prædicet orbis apex.
2. Sceptra manu geſtans, ſolium conſcende; tuiſque
Pareat imperiis æmula terra poli.
3. Da bona, quæ recreent hodie; dextrâque benignâ,
Alme Parens! omni ſuffice luce dapes.
4. Da veniam nobis, aliis quos parcere cernis;
Nec tenta nimium, ſed mala pelle Bonus.
5. Te penes Imperium eſt; nulliſque Potentia metis,
Temporis et nullo limite clauſus honos.

INTERPRETATIO.

1. O *magne Pater! qui ambis et habitas arces cœli; uterque vertex mundi celebret te ſanctum.* 2. *Ferens ſceptra* tua *manu, thronum conſcende; et terra imitatrix cœli obtemperet tuis juſſis.* 3. *Concede bona quæ reficiant* nos *hodie; et, o benigne Pater! quotidie ſuppedita* nobis *cibos amica manu.* 4. *Concede remiſſionem nobis, quos vides ignoſcere aliis; nec tenta* nos *ſupra modum, ſed pro tua bonitate averte mala.* 5. *Tuum eſt regnum, et potentia nullis finibus* circumſcripta, *et honos nullo temporis termino circumſcriptus.*

ANNOTATIONES.

Hîc obſervare licet auctorem noſtrum copioſiorem eſſe, ac paraphraſticâ, præter ſolitum, uti licentiâ, quippe neceſſarium duxit plenius ac explicitè proponere noſtræ juventuti, quæ a teneris annis oſcitanter ac perfunctoriè repetenda hauſerant.

1. GEMINUS ORBIS APEX] *Apex* proprie virga lanata in ſummo flaminis pileo. Inde de cujuſcunque rei vertice vel ſummitate dicitur: ut de vertice vel cacumine montis, Pſal. lxviii. 15. et lxxii. 16. Et hîc de vertice vel polo mundi.

2. POLI] Vide ſupra Symbol. Apoſt. 1. *Aſtra poli.*

3. ALME] Hoc Epithetum optime convenit rerum Parenti benigno, quo referante manum cuncta ſaturantur bonis; nam *almus* derivatur ab *alo:* inde tribuitur (1) *Agro:*

—— *Parturit* almus *ager*, Geor ii. 330.

(2) Cereri et terræ, cæteriſque unde cibus homini et pecori ſuppetit:

—— *Vos o clariſſima mundi*
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum,
Liber et alma *Ceres*, —— Georg. i. 7.

Vide Æn. vii. 644.

4. BONUS] Eſt adjectivum per *Enallagen* adverbialiter ſumptum: cujuſmodi multa paſſim occurrunt exempla apud omnes ferè autores. Ita Virgilius:

Nec minus Æneas ſe matutinus *agebat*, Æn. viii. 465.

Ubi *matutinus* dixit pro *mane*. Item Juvenalis:

—— Rarus *venit in cœnacula miles*, Sat. x. 18. pro *raro*.

5. METIS] *Meta* propriè eſt *extremitas, terminus*, ſive in agris, ſive in circo; vulgo e lapidibus oblongis, in acumen ac pyramidem erectis: dicta *meta* a *metiendo*, vel quia eſſet poſita in dimenſo ſpatio; vèl quia eam metiantur quadrigæ circumcurrentes. Inde, per *Tranſlationem*, pro termino quocunque ac fine, ut apud Virgilium:

His ego nec metas *rerum, nec tempora pono*, Æn. i. 282.

IX.

DECALOGUS.

ME ſolum Venerare Deum; nec Sculpe quod oras;
Impia nec Vox ſit: Luce quieſce Sacrâ:
Majores reverenter habe; nec Sanguine dextram
Infice; nec Sancti pollue jura Tori.
Pura Manus furti: ſit falſi neſcia Lingua:
Nullius optetur Verna, Marita, Pecus.

INTERPRETATIO.

Colito me ſolum Deum; nec cæla id *cui ſupplicas: nec vox* tua *ſit impia: otium celebra die ſacra: reverentia proſequere* tuos *majores; nec imbue* tuam *dextram ſanguine; nec contamina jura ſancti lecti. Manus* tua ſit *pura a furto: lingua ſit ignara fallaciæ: nullius appetatur ſervus, uxor, pecus.*

ANNOTATIONES.

Etſi autor noſter per univerſum hoc opus ſit perſpicuâ brevitate admodum inſignis, hîc tamen ſeipſum quaſi ſuperâſſe videtur. Nec ſatis mirandum qua arte, quove ingenii acumine, ſummam Decalogi in tribus hiſce diſtichis complecti potuit.

LUCE QUIESCE SACRA] *Lux* ponitur hîc per *Metonymiam*, pro *die*, ut ſæpius occurrit apud optimos autores; exemplo ſit Virgilius:

Si mihi non hæc lux *toto jam longior anno eſt*, Ecl. vii. 43.

DEXTRAM] More poetico dicitur, per *Syncopen*, pro *dexteram*, quo modo Virgilius dixit *dextra* pro *dextera*:

Ipſe Pater mediâ nimborum in nocte, coruſca
Fulmina molitur dextrâ, Georg. i. 329.

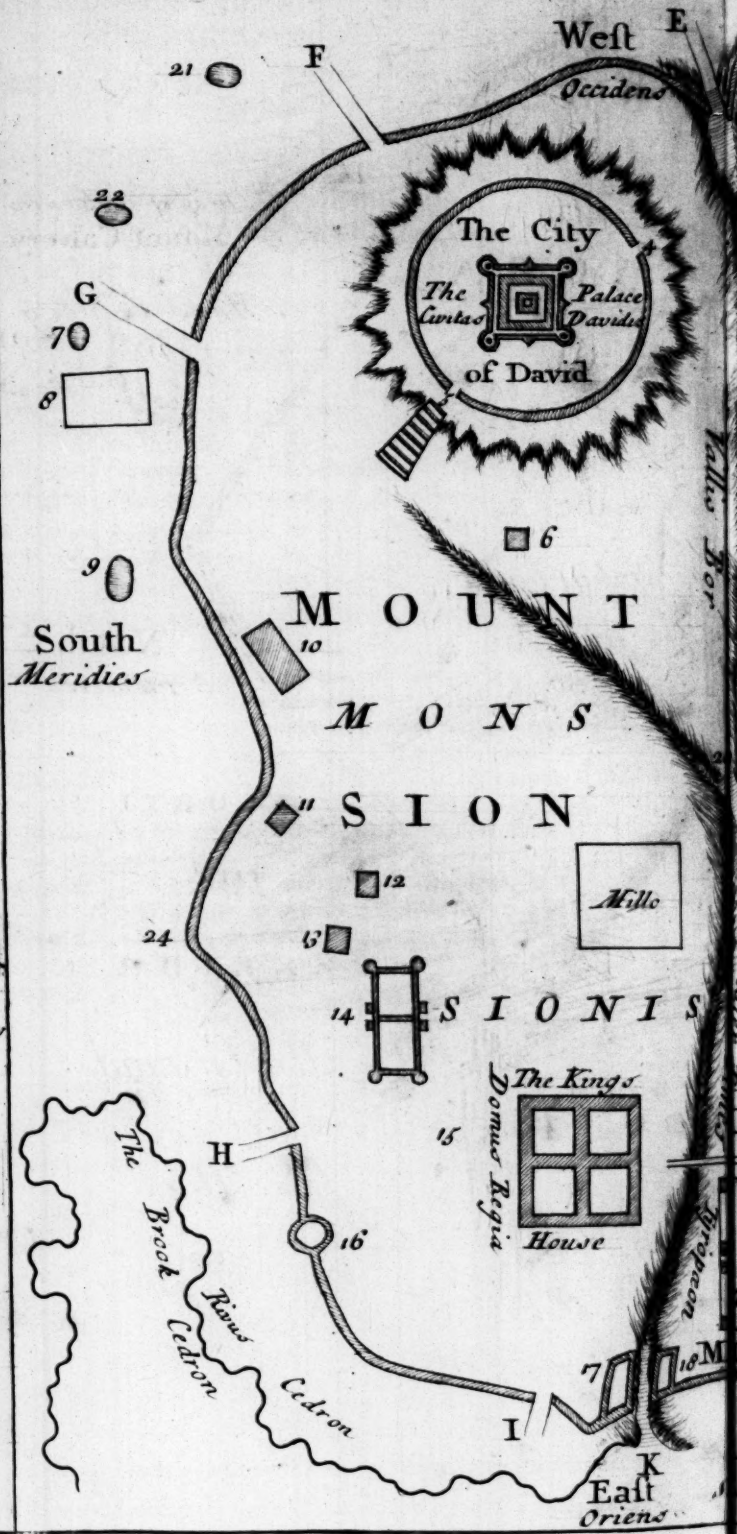
SANCTI — TORI] *Torus connubialis ſanctus* dicitur, quia matrimonium a Deo inſtitutum fuit.

VERNA] *Verna* propriè eſt ſervus domi noſtræ natus ex ancillâ noſtrâ aut ſervo. *Vernas* antiqui appellabant, qui *vere* fuerant nati.

FINIS.

THE EXPLANATION

A *The Sheep Gate.*
B *The Fish Gate.*
C *The Old Gate or Corner Gate.*
D *The Gate of Ephraim.*
E *The Valley Gate.*
F *The Dung Gate.*
G *The Gate of the Fountain.*
H *The Water Gate.*
I *The Horse Gate.*
K *The Gate Miphkad.*
1 *The Tower of Meah.*
2 *The Tower of Hannaneel.*
3 *The Governors House.*
4 *The Gate from the City of David towards the Valley.*
5 *Another Gate from the said City against the Stairs.*
6 *The Sepulchre of David.*
7 *The Pool of Shiloh.*
8 *The Kings Garden.*
9 *The Pool made by Hezekiah.*
10 *The House of the mighty or the Guard House.*
11 *The Arsenal or Armory.*
12 *The High Priests Palace.*
13 *The House of Azariah.*
14 *The Mattarah or State Prison*
15 *The Place where Ezra read the Law*
16 *The Tower of Ophel*
17 *The Station of the Nethinims*
18 *The Money Changers Hall*
19 *The Pool by the Sheep Market call'd Bethesda.*
20 *The middle Gate in the Valley*
21 *The Dragons Well.*
22 *The Kings Pool.*
23 *The Broad Wall.*
24 *The Miczcah, or turning of the Wall.*

EXPLANATIO

A *Porta Ovium.*
B *Porta Piscium.*
C *Porta Vetus.*
D *Porta Ephraim.*
E *Porta Vallis.*
F *Porta Stercoris.*
G *Porta Fontis.*
H *Porta Aquæ.*
I *Porta Equorum.*
K *Porta Miphkad.*
1 *Turris Meah.*
2 *Turris Hannaneel.*
3 *Domus Senatus*
4 *Porta Civitatis Davidis versus Vallem.*
5 *Altera Porta ejusdem Civitatis versus Gradus*
6 *Monumentum Davidis.*
7 *Piscina Shiloh.*
8 *Hortus Regius.*
9 *Piscina Hezekiæ*
10 *Domus Potentis.*
11 *Armamentarium.*
12 *Palatium Pontificis.*
13 *Domus Azariæ.*
14 *Mattarah, s. Carcer publicus.*
15 *Locus ubi Ezra promulgavit Legem.*
16 *Turris Ophel.*
17 *Statio τῶν Nethinim.*
18 *Aula Argentariorum.*
19 *Piscina Fori Ovini, Bethesda dicta.*
20 *Porta mediæ Vallis.*
21 *Puteus Draconis*
22 *Piscina Regia.*
23 *Murus latus.*
24 *Miczeah, s. Muri Flexura.*

INDEX VOCABULORUM.

Prior Numerus Pſalmum, poſterior Verſum indicat: notandum vero eſt, ubi duo Verſus in unum Diſtichon coeunt, alterum numerum eſſe omiſſum, ne deformata foret Pagina; in quo caſu Linea vel præcedens, vel ſubſequens aliquando conſulenda eſt. Littera *C.* mittit Lectorem ad Cantica Evangelica.

A B

ABDE 51, 14. 55, 1. 143, 7.
Abdit 135, 6.
Abdita 7, 9. 94, 11. 119, 26.
Abdomine 17, 10. 119, 70.
Abeſſe 119, 82.
Abeſt 6, 5. 12, 2.
Abjecta 86, 5.
Abiere 37, 36.
Abies 104, 17.
Abiit 30, 7.
Abirame 106, 17.
Abire 90, 3.
Abit 37, 20. 68, 2. 73, 19.
Abitum 105, 38.
Ablegas 43, 2.
Ablue 41, 4.
Abluet 58, 10. 130, 8.
Abnuit 106, 13.
Abominer 119, 37.
Abominor 31, 6. 119, 128.
Abræ 105, 6.
Abrahæ 105, 9. *C.* 3, 8.
Abrami 131, 3. 149, 2.
Abramidæ 103, 7.
Abramidas 130, 7.
Abramidum 14, 7. 22, 23. 24, 6. 47, 9. 53, 6.

A C

78, 72. 79, 10. 103, 7. 105, 10. 113, 8.
Abramo, *C.* 4, 4.
Abripit 119, 118.
Abſcedas 22, 11.
Abſcedens 22, 1. 41, 6. 44, 9.
Abſcedis 10, 1.
Abſcondent 89, 46.
Abſcondit 92, 2.
Abſit 16, 4. 31, 1. 32, 9. 35, 19. 36, 11. 69, 15, 28. 74, 21. 78, 4. 89, 34. 95, 8. 140, 8.
Abſta 22, 19.
Abſtergens 90, 15.
Abſtinuit 78, 17, 38.
Abſtulit 18, 42. 77, 10. 78, 51. 105, 36. *C.* 1, 7.
Abyſſi 69, 15. 116, 3.
Abyſſo 40, 2. 42, 8.
Abyſſus 18, 15. 33, 7.
Accedent 2, 4.
Accendit 51, 11. 78, 18. 106, 10. 136. 7.
Accenſi 89, 46.
Accenſo 21, 9. 76, 7.
Accenſus 78, 21. 95, 11. 106, 26.
Accepere 8, 7.

A C

Acceptas 78, 3.
Accinxit 103, 10.
Accipe 66, 16. 119, 108. 143, 1.
Accipis 139, 4.
Acciſis 30, 8. 102, 2.
Acclamant, *C.* 6, 3.
Accola 79, 4, 12. 126, 2.
Accumbere 23, 5.
Accurrens 57, 3.
Accurrent 22, 27.
Accurret 34, 5.
Acerbo 41, 8.
Aceto 69, 21.
Acidi 110, 7.
Acie 38, 10. 44, 21.
Aciem 6, 7.
Acies 17, 3. 27, 3. 52, 2. 55, 18. 59, 10. 60, 10. 68, 30. 108, 11. 144, 14. *C.* 6, 3.
Aconita 75, 8.
Acribus 74, 1.
Acrius 69, 26.
Acta 9, 4. 22, 22. 77, 17. 78, 2. 83, 2. 105, 13. 109, 23. 118, 17. 144, 4.
Actæ 34, 18. 36, 2. *C.* 6, 14.

Actus 42, 1. 104, 3.
Acuamus 12, 4.
Acuens 71, 10. 78, 19.
Acuet 74, 10.
Acuis 7, 11.
Acuit 35, 11. 64, 3.
Acumen 120, 4. 139, 6.
Acumine 55, 21.
Acutas 104, 10.
Acutis 137, 9.
Acuunt 73, 9.
Adæ 49, 12. 144, 3.
Adamantina 18, 2.
Adamantinis 119, 89.
Adamidas 36, 7.
Adamidum 11, 4. 89, 47. 103, 14.
Adde 86, 16. 121, 4. 143, 11.
Addentur 87, 4.
Addet 49, 19.
Addicta 4, 7.
Adductis 78, 58.
Adeps 37, 20.
Aderit 50, 3. 72, 3. 94, 15.
Ades 7, 6. 31, 9. 34, 11. 40, 9, 17. 46, 8. 56, 9. 59, 8, 15. 64, 2. 65, 2. 66, 16. 67, 1. 69, 18. 70, 5. 79, 10. 83, 18. 94, 1. 109, 31. 118, 21. C. 6, 16.
Adeſt 22, 7. 24, 9, 10. 34, 10. 78, 30. 89, 2. 96, 13. 106, 30. 118, 6.
Adeunda 122, 2.
Adfer 31, 1. 41, 4. 54, 1. 79, 8. 80, 1. 85, 7. 90, 14. 118, 25. 123. 3.
Adferet 65, 4.
Adflixit 32, 4.
Adhæres 139, 2.
Adhuc 106, 24.
Adis 145, 18.
Aditus 24, 9.
Admittit 49, 9.
Admoto 12, 6.
Admovere 22, 5.
Admovit 18, 12.
Adorat 135, 18.
Adorea 96, 6. 111, 3.

Adornat 45, 3.
Adproperans 70, 1. 74, 3.
Adſcribi, C. 6, 14.
Adſcribor 88, 4.
Adſis 86, 3.
Adſpecta 25, 16. 56, 1. 59, 4.
Adſpectans 35, 22.
Adſpecto 31, 14. 119, 55. 141, 8.
Adſpectu 64, 8. 104, 32.
Adſperſit 79, 12.
Adſpice 7, 8. 9, 13. 12, 1. 13, 3. 25, 18. 48, 13. 51, 18. 74, 18. 84, 9. 89, 50. 105, 11. 107, 10, 23. 109, 28. 143, 2, 8.
Adſpicies 67, 7.
Adſpicis 19, 4. 31, 7. 71, 10.
Adſpicit 33, 8, 18. 37, 18, 22. 108, 1. C. 2, 1. 6, 2.
Adſpira 33, 22.
Adſpirat 146, 18.
Adſpirans 1, 3.
Adſpiret 20, 4. 51, 1. 127, 1.
Adſtabas 3, 6.
Adſtat 89, 14.
Adſum 40, 7.
Advena 94, 6. 105, 24. 146, 9.
Adventus 47, 5.
Adverſis 70, 5. 83, 1. 86, 7. 107, 6, 13, 19, 28. 109, 1. 131, 2. 143, 6.
Adverte 17, 1. 39, 12. 54, 2.
Advertite 50, 7, 22.
Adulter 50, 18.
Adulterat 56, 5.
Advolat 83, 8.
Advolet 20, 2.
Advolvimur 48, 9.
Advolvor 86, 1.
Adytis 20, 2. 23, 6. 27, 5. 51, 11. 68, 18, 29. 73, 17.
Æde 24, 3. 51, 13. 76, 2. 84, 7.

Ædem 132, 6.
Ædes 74, 6. 127, 1. 132, 14.
Ægæum 48, 7.
Æger 77, 2. 119, 131.
Ægra 102, 11.
Ægras 107, 5.
Ægro 6, 2. 41, 3.
Ægrota 35, 13.
Ægrum 41, 6. 119, 43.
Æmula 18, 30. 26, 8. 27, 10. 39, 5. 78, 8, 23, 39, 58. 90, 10. 92, 12. 103, 9. 106, 6. 144, 12. 148, 3. C. 8, 2.
Æmulus 48, 6. 62, 4.
Æqua 17, 2. 41, 1. 58, 1. 69, 4. 73, 15. 79, 1. 97, 12. 103, 10. 119, 86. 137, 8. 140, 12. 146, 8.
Æquabit 37, 6. 82, 7.
Æquæva, C. 6, 9.
Æquævum 89, 36.
Æquarunt 74, 7.
Æquat 57, 10. 73, 7. 108, 4.
Æquata 21, 13.
Æquavit 8, 5.
Æquem 71, 8.
Æquet 89, 8.
Æqui 5, 8. 11, 7. 18, 20. 23, 3. 31, 1. 32, 2. 35, 28. 37, 3. 48, 11. 50, 23. 55, 23. 75, 10. 92, 15. 103, 7. 125, 4. 129, 4. 141, 5. 145, 17. C. 4, 4.
Æquiparanda 86, 8.
Æquiparare 106, 2.
Æquis 9, 7. 94, 15. 99, 4. 107, 1. 119, 117, 137. C. 6, 17.
Æquitatis 119, 40. 62, 128, 149.
Æquius 19, 8. 119, 138.
Æquor 24, 1. 42, 7. 61, 3. 72, 8. 74, 13. 96, 11. 98, 7. 104, 6. 106, 9. 107, 23.
Æquora 68, 22. 69, 34. 78, 13. C. 1, 3.

Æquoreæ 98, 7.
Æquoreis 24, 2. 80, 11. 85, 2. 97, 1.
Æquoris 18. 22. 42, 7. 143, 8.
Æquum 18, 25. 33, 4. 34, 14. 37, 30. 58, 1. 71, 2. 85, 11. 96, 13. 107, 42. 111, 7. 119, 121.
Æquus 17, 2. 50, 6. 72, 2. 102, 17.
Æratis 141, 7.
Ære 18, 30. 22, 16. 49, 9. 149, 8.
Aëre 74, 17. 104, 5. 144, 10.
Aëreas 72, 16.
Aëris 49, 2.
Ærumnæ 38, 17. 44, 24.
Ærumnas 31, 7. 37, 18. 42, 4. 69, 21. 78, 33.
Ærumnis 40, 12. 109, 22.
Ærumnoſius 90, 10.
Ærumnoſus 127, 2.
Æſtas 74, 17.
Æſtivus 78, 27.
Æſtu 42, 1. 105, 39. 143, 6.
Æſtuat 105, 25. 106, 29.
Æſtum 78, 66. 121, 6.
Ætas 31, 10. 90, 10. 102, 11. 103, 15. 115, 13. 144, 4, 15. 145, 4.
Ætatem 145, 4.
Æterna 9, 5. C. 6, 14.
Æternæ 119, 42.
Æternas 24, 7.
Æterni 145, 13.
Æternis 22, 26. 55, 19.
Æterno C. 6, 9.
Æternum 15, 5. 18, 46. 25, 6. 40, 8. 41, 12. 61, 4. 74, 1, 10. 77, 7. 78, 67. 89, 17, 33. 90, 17. 92, 8. 93, 5. 111, 5, 9. 117, 2. 119, 142. 121, 7. 125, 2. 132, 18. C. 6, 2, 14.
Æther 40, 11. 50, 12. 75, 9. 89, 11. 96, 4, 11. 135, 6. C. 1, 5, 3, 2.
Æthera 33, 1. 50, 4. 57, 5, 11. 68, 32. 81, 1. 104, 17. 108, 5. 119, 146, 172. 132, 16. 138, 2. 148, 10. C. 6, 3.
Æthere 18, 9. 61, 7. 88, 16. 104, 33. 118, 26. 125, 5. C. 1, 5, 3, 7. 4, 6.
Ætherea 37, 13. 78, 54. 100, 3. 116, 2.
Æthereæ 28, 5. 119, 6.
Æthereas 103, 18.
Ætherei 1, 2. 18, 10. 43, 5. 64, 4. 66, 16. 96, 2. 102, 18. 105, 1. 107, 11, 22. 111, 1. 146, 1. C. 1, 6.
Æthereis 119, 67.
Æthereo 14, 2. 73, 11. 95, 6. 99, 1. 104, 13.
Æthereos 19, 4.
Æthereus 2, 4. 11, 7. 37, 4. 50, 1, 16. 82, 1. 103, 6. 105, 40. 145, 17. C. 4, 4.
Ætheris 4, 3. 6, 8, 9. 16, 7. 18, 19. 19, 1. 50, 1, 4. 61, 1. 66, 13. 68, 1. 73, 1, 17. 89, 52. 102, 2. 103, 19. 104, 31. 119, 131. 144, 5. 148, 7. C. 4, 1.
Æthiopes 87, 4.
Æthiopum 68, 31. 72, 9.
Ævi 34, 12. 92, 8. 102, 26, 27.
Æviterna 119, 151.
Æviternæ 119, 57.
Ævi, C. 4, 4.
Ævo 15, 5. 44, 8. 45, 17. 102, 12, 23. 104, 31. 112, 9. 119, 16.
Ævum 113, 2.
Affer 7, 2. 9, 13. 22, 19.
Afferet 119, 84.
Affert, C. 6, 8.
Affixos 145, 14.
Afflatu 16, 7.
Afflatus 89, 19. C. 4, 5.
Afflictas 107, 41.
Afflicti 13, 5. 74, 19. 102, 17.
Afflictis 9, 9. 68, 10. 69, 17. 77, 7. 107, 7. 145, 8.
Afflicto 41, 1. 59, 15. 74, 21.
Afflictos 9, 18. 10, 18. 22, 24. 146, 7. C. 4, 2.
Afflictum 38, 2. 112, 5.
Afflictus 112, 8.
Affligi 37, 25.
Afflixit 118, 18.
Affluet 37, 19.
Affore C. 4, 4.
Affulgens 32, 5. 35, 1. 37, 33.
Affulget 107, 24.
Affulſit 118, 27.
Affuſa 45, 2.
Agam 23, 6. 49, 15. 63, 7.
Agarena 83, 6.
Age 12, 7. 26, 2. 31, 2. 32, 11. 45, 3. 66, 1. 83, 13. 103, 20. 113, 1. 116, 7.
Agedum 2, 10. 95, 1. 106, 1. 134, 1. 135, 1.
Agello 92, 13.
Agellum 79, 1.
Agellus 128, 2.
Agens 119, 131.
Agent 102, 28.
Ager 65, 11. 67, 6. 72, 6. 85, 12. 96, 12. 143, 6.
Ages 52, 5.
Agili 77, 8.
Agis 127, 1.
Agit 58, 3. 103, 17.
Agitur 49, 4. 106, 37.
Agmen 84, 6.
Agmina 3, 1. 18, 38. 33, 6, 16. 49, 14. 89, 7. 119, 143. C. 6, 5.
Agmine 59, 2. 105, 34. 140, 2.
Agminis 34, 7. 63, 10. 78, 28. 85, 2. 102, 17. C. 6, 5.
Agna 44, 11. 66, 15. 114, 6.
Agnæ 37, 20.
Agnoſcam 91, 2.
Agnoſce 100, 3.
Agnoſcens 74, 13.
Agnoſcent 46, 10. C. 1, 5.

Agnoſci 78, 7.
Agnoſcimus 44, 4.
Agnoſcit 18, 25. C. 6, 6.
Agnoſcite 29, 1. 96, 7.
Agnoſco 16, 2. 119, 75.
Agri 147, 14.
Agris 50, 11.
Agro 52, 8.
Agros 49, 10. 53, 5. 60, 6. 68, 9. 78, 49. 105, 35. 108, 7. 141, 7. 148, 8.
Agrum 16, 6.
Ah 3, 1. 10, 2. 22, 1, 11. 25, 17. 35, 16. 39, 10, 11. 40, 15, 17. 43, 2. 54, 5. 55, 3. 61, 2. 70, 5. 71, 4. 73, 16. 74, 19. 79, 2. 86, 14. 88, 6, 14. 89, 43, 47, 52. 90, 10. 94, 5. 107, 27. 119, 23, 123. 141, 8. 144, 7. 146. 3.
Ahena 28, 8. 61, 3. 71, 3.
Ahenea 46, 1. 59, 16. 107, 16.
Aheneus 9, 9. 25, 22. 144, 2.
Aheni 30, 7.
Ahenos 2, 3.
Ais 32, 8.
Ait 10, 6. 12, 4. 35, 10, 21. 36, 2. 41, 5, 8. 53, 1, 4. 68, 22. 75, 2. 73, 11. 78, 19. 82, 5. 83, 4. 95, 8. 105, 11. 126, 2. 129, 8. C. 4, 4.
Aiunt 2, 3. 3, 2. 64, 5. 94, 7.
Ala 68, 13. 91, 4. 119, 124. 121, 7.
Alacres 2, 3. 104, 4. 105, 28.
Alacris 85, 10.
Alas 18, 10.
Ales 80, 1.
Algentes 42, 1.
Alget 74, 17.
Aligeras 92, 8.
Aligeri 34, 7. 78, 28. 104, 4. C. 6, 3.
Aligeris 91, 11. C. 6, 12.

Aligeros 99, 1. 138, 1.
Alii 145, 6.
Aliis, C. 8, 4.
Alio 133, 2.
Alios 73, 5.
Alipedes 21, 2.
Aliquanta 87, 4.
Alis 17, 8. 36, 7. 49, 8. 55, 4. 57, 1. 61, 4. 63, 7. 94, 14. 122, 7. 139, 9. 148, 2.
Alit 48, 9. 104, 27.
Aliter 48, 7. 102, 6. 129, 3.
Allatrant 119, 23.
Alloquiis 35, 20.
Alloquor 105, 6.
Alma 12, 1. 36, 5. 37, 40. 48, 2. 57, 3. 69, 13. 78, 42. 97, 8. 120, 7. 122, 7. 135, 21.
Alme 4, 6. 6, 1. 9, 2. 16, 10. 18, 31. 21, 1. 22, 9. 23, 6. 25, 4, 18. 31, 1, 16. 32, 6. 33, 22. 35, 28. 48, 9. 51, 18. 54, 2. 59, 1. 63, 7. 65, 1. 67, 1. 71, 1. 82, 8. 84, 10. 89, 1, 52. 90, 11. 101, 1. 104, 7, 28. 109, 1. 115, 1. 118, 21. 123, 1. 125, 4. 139, 14. 142, 3. 144, 9. 145, 1. C. 5, 1. 8, 3.
Alnum 30, 6. 107, 27.
Aloen 45, 8.
Alta 17, 12. 26, 12. 29, 4. 40, 2. 48, 11. 49, 16. 51, 15. 66, 7. 78, 45. 87, 7. 104, 3. 109, 14. 119, 153. 122, 8. 125, 1. C. 5, 1.
Alter 43, 5. 49, 10, 16. 109, 8.
Altera 19, 2. 101, 1.
Alterius 73, 27.
Alti 4, 3. 73, 17. 74, 15.
Altior 96, 7. 148, 13.
Altis 27, 5. 36, 6. 50, 11. 69, 1. 80, 12. 136, 25.
Altiſona 144, 9.
Altiſonis 105, 45.

Altius 80, 9. 85, 11, 92, 13. 104, 6.
Alto 7, 7. 10, 4. 18, 9. 33, 7. 55, 18. 78, 25. 82, 1. 102, 7. 107, 39. 111, 6. 116, 1. 147, 6. 148, 4.
Altum 18, 48. 37, 34. 91, 15. 107, 25, 41. 146, 8. C. 4, 2.
Alveus 18, 15. 74, 15. 106, 9.
Alumni 68, 17. 87, 4.
Alumnis 91, 11. C. 6, 12.
Alumnos 98, 3. 99, 1. C. 3, 3.
Alunt 50, 10.
Alvo 22, 9. 51, 5. 58, 3. 71, 6. 139, 13.
Amabit 24, 6.
Amalecus 83, 7.
Amans 31, 18. 37, 28. 42, 2. 53, 2. 55, 23. 99, 5.
Amantes 69, 6.
Amaris 107, 12.
Amat 33, 5. 103, 8. 139, 22.
Ambit 2, 12. 104, 1. 112, 7. 125, 2.
Ambitio 36, 11.
Ambitionis 37, 16.
Ambitioſa 12, 3.
Ambitioſus 49, 6. 62, 10.
Amem 73, 25. 119, 36.
Amens 106, 28.
Amica 37, 37.
Amici 15, 3. 35, 14. 38, 11. 88, 8.
Amicitiam 109, 4.
Amico 9, 10. 146, 5. C. 6, 18.
Amicos 69, 20. 119, 63, 132.
Amicta 96, 12.
Amictu 30, 11. 69, 11. 139, 11.
Amictus 22, 18. C. 6, 12.
Amicum 34, 2. 40, 16.
Amiſi 51, 10.
Ammon 83, 7.
Amne 58, 10. 103, 12.

Amœna 37, 35. 80, 10.
Amœnam 76, 2.
Amor 13, 5. 14, 2. 18, 35. 25, 6. 26, 3. 27, 3. 31, 23. 35, 20. 38, 11. 45, 2. 48, 2. 52, 1. 65, 3. 69, 16. 75, 1. 80, 17. 86, 13. 88, 16. 89, 2. 89, 5. 19, 24, 49. 90, 16, 17. 97, 10. 103, 4. 105, 3. 106, 1. 107, 1. 109, 5. 111, 2. 117, 2. 118, 1, 2, 3, 4, 29. 125, 2. 133, 1. 135, 14. 136, 1, 2, 3, &c. 138, 8. C. 3, 3.
Amore 5. 11. 26, 8. 34, 8. 42, 2. 73, 1. 78, 69. 103, 13. 107, 43. 112, 4. 115, 12. 116, 1. 119, 79, 156. 131, 1. 141, 5.
Amori 115, 1.
Amoris 6, 3, 4. 18, 19. 22, 8. 25, 11. 41, 11. 77, 9. 86, 17. 88, 11. 106, 44. C. 3, 7.
Amorrææ 135, 11. 136, 19.
Ampla 18, 43. 19, 11. 21, 13. 31, 23. 104, 24. 119, 56. 144, 13.
Amplector 119, 45,
Amplexum 45, 14.
Amplexus 85, 10. 145, 18.
Amplius 12, 3.
Amuſſi 143, 2.
Amuſſis 119, 128.
Anchora 39, 7. 55, 23.
Ancipiti 149, 6.
Angelicas 78, 24.
Angelus 35, 5.
Angori 48, 6.
Anguſtis 20, 1. 61, 4.
Anhelat 119, 35.
Anhelus 42, 1.
Anima 73, 26.
Animæ 34, 3. 35, 3. 42, 9. 43, 4. 132, 14.
Animam 16, 10. 31, 5. 35, 17. 88, 14. 104, 29. 119, 131.
Animant 64, 5.
Animas 33, 19. 34, 22. 44, 25. 66, 9.
Animat 103, 4.
Animata 85, 6.
Animi 33, 20.
Animo 10, 12. 36, 4. 40, 8. 44, 17. 45, 10. 49, 3. 58, 2. 68, 3, 28. 77, 9. 78, 43. 79, 8. 137, 1. 143, 5. 145, 18.
Animos 119, 158.
Animoſa 16, 9. 104, 21.
Animum 37, 27.
Animus 45, 1. 49, 6. 95, 7. 104, 1.
Annales 143, 5.
Annalibus 77, 11. 145, 4.
Annis 71, 5. 88, 15. 105, 44. 129, 1, 2.
Annorum 39, 4. 102, 12, 27.
Annos 49, 9.
Annuat 20, 9.
Annue 5, 2. 27, 7. 28, 2. 30, 10. 38, 16. 55, 2. 69, 13. 140, 6.
Annuet 20, 6. 37, 4. 145, 19.
Annuit 99, 8. 106, 15.
Annus 65, 11.
Ante 44, 19. 71, 18. 73, 4, 21. 74, 2. 88, 5. 89, 45. 97, 3. 102, 4.
Antevertit 119, 147.
Anticipo 119, 148.
Antiquæ 85, 3. 121, 1.
Antiqui 44, 1. 89, 34.
Antiquum 114, 5.
Antra 10, 9. 44, 19. 85, 1. 88, 8. 104, 18, 22. 139, 7.
Antro 105, 18. 142, 7.
Anus 9, 11.
Anxia 42, 5, 11. 43, 5.
Apella 94, 7.
Aper 80, 13.
Aperit 48, 3. 68, 20.
Aperta 31, 22. 37, 21. 121, 4.
Apes 118, 12.
Apex 68, 15. 72, 16. 96, 3. 117, 1. 147, 12. C. 8, 1.
Appello 26, 1. 50, 7.
Appetimus 78, 20.
Applicat 103, 3.
Appulit 78, 55.
Apricis 80, 10.
Apricus 143, 6.
Apta 10, 14. 17, 14. 45, 3. 63, 1. 104, 17. 106, 33.
Aqua 46, 4. 104, 7. 114, 3. 135, 17.
Aquæ 1, 3. 22, 14. 23, 2. 36, 8. 58, 7. 78, 16. 84, 6. 90, 5. 95, 8. 105, 41. 109, 18. 148, 4.
Aquam 104, 7.
Aquas 8, 8. 18, 15. 24, 2. 29, 10. 33, 7. 42, 1. 49, 17. 69, 1, 15. 74, 15. 93, 4. 104, 3. 107, 23, 29. 126, 4.
Aquilæ 103, 5.
Aquis 18, 11. 29, 3. 32, 6. 48, 7. 75, 6. 80, 11. 81, 7. 85, 2. 88, 17. 95, 5. 104, 9, 19, 26. 107, 3, 33. 113, 6. 121, 2. 124, 5.
Ar 78, 52.
Ara 42, 9.
Arabes 72, 15.
Arabs 72, 10.
Arabum 95, 9. 105, 41. 106, 14.
Aras 5, 7. 16, 4. 20, 3. 26, 6. 43, 4. 50, 8. 51, 19. 54, 6. 68, 31. 69, 31. 78, 55, 59. 84, 3. 106, 38. 118, 27. 132, 7. 150, 1.
Arat 37, 25.
Aratra 144, 14.
Aratro 102, 4.
Arbiter 5, 8. 11, 7. 31, 1. 32, 2. 37, 4. 18, 50, 1. 55, 23. 72, 2. 73, 15. 78, 21. 80, 3, 7. 80, 19. 84, 3. 89, 8. 103, 7. 112, 4. 139, 4. 145, 17.
Arbitrio 62, 7.
Arbitrium 119, 133.

Arbor 21, 10. 96, 12. 148, 9.
Arbore C. 7, 4.
Arboreas 74, 5.
Arboreis 104, 12.
Arboris 1, 3.
Arca 78, 62. 132, 8.
Arcam 78, 68.
Arcana 31, 20. C. 7. 3.
Arcanæ 26, 2.
Arcano 19, 12.
Arcanos 49, 3.
Arcanum 118. 23.
Arce 9, 14. 29, 1. 33, 13. 68, 5. 73, 11. 77, 13. 91, 11. 102, 16. 110, 1. 123, 2. 145, 17.
Arcebit 121, 6.
Arces 19, 1. 32, 7. 48, 13. 87, 1. 89, 40. 113, 6. 117, 2. 122, 7. 124, 2. C. 6, 11. 8, 1.
Archivis 69, 28.
Arcis 46, 7, 11.
Arcta 139, 5. 146, 7.
Arctarunt 105, 18.
Arctis 3, 4. 18, 18. 41, 2. 43, 2. 81. 7. 91, 2. 116, 10. 136, 23.
Arcto 89, 72.
Arcum 7, 12. 11, 2. 37, 14.
Arcus 9, 9. 18, 34. 46, 9. 58, 7. 76, 3. 78, 58.
Ardebas 85, 3.
Ardeſcens 69, 24.
Ardet 24, 6. 74, 17.
Ardua 18, 27. 24, 3. 68, 8. 104, 32. 135, 7. 136, 5. C. 3, 1.
Arenas 106, 14. 107, 35. 139, 18.
Arenis 78, 27.
Arentes 106, 14. 118, 12.
Arenti 32, 4.
Arentibus 78, 15.
Areſcit 22, 15.
Areſco 119, 83.
Areſcunt 107, 33.
Aret 69, 3. 102, 11.
Argentea 68, 30.
Argenti 12, 6. 68, 13. 115, 4.
Argentum 115, 8. 119, 72. 135, 15.
Arguet 50, 16.
Argumentum 105, 2.
Argutæ 92, 3. 147, 7.
Arida 65, 12. 84, 6. 107, 5, 18.
Ariete 62, 3.
Aris 27, 6. 48, 9. 66, 13.
Ariſtis 129, 7.
Arma 6, 7. 24, 8. 31, 14. 38, 1. 44, 9. 60, 10. 64, 2, 4. 68, 11. 69, 6. 74, 23. 80, 14. 94, 1. 108, 11. 120, 7. 144, 1.
Armant 10, 7.
Armat 44, 16. 73, 6. 109, 2. 120. 3.
Armata 12, 5.
Armati 21, 8.
Armatos 33, 16.
Armatur 111, 2. 140, 3.
Armatus 94, 15. 106, 30.
Armenta 8, 7.
Armentur 82, 3.
Armipotens 84, 12.
Armis 20, 2, 7. 34, 20. 35, 2. 55, 12. 70, 1. 72, 12. 84, 8. 89, 18, 25. 91, 14. 94, 5, 16. 115, 1. 118, 7, 11. C. 4, 4.
Armorum 44, 3. 80, 3, 7. 80, 19. 89, 8.
Aron 99, 6. 118, 3.
Arone 115, 12.
Aronem 115, 10. 135, 19.
Aroni 133, 2.
Arram 147, 20. C. 4. 4.
Arrecta 44, 1.
Arrectis 139, 4. 143, 1.
Arridet 133, 3.
Arrogans 119, 69.
Arrogantum 119, 122.
Arſit 39, 3. 106, 40.
Arte 9, 16. 10, 10. 45, 14. 58, 5.
Artificem 12, 4. 145, 10.
Artifices 28, 3. 40, 4. 120, 2.
Artifici 34, 21. 94, 23.
Artificis 19, 2. 135, 15.
Artificum 118, 22.
Artis 115, 4. 139, 14.
Artus 22, 14. 32, 4. 38, 3, 10. 119, 24.
Arva 17, 14. 21, 10. 65, 9. 68, 22. 69, 25. 78, 46, 56. 85, 1. 105, 17, 34, 44. 107, 35. 126, 6. 136, 21. 147, 8.
Arvis 44, 3. 80, 8. 104, 14. 107, 34.
Arvit 18, 15. 66, 6. 74, 15. 105, 16. 106, 9.
Arvo 7, 14.
Arx 31, 1. 62, 2, 6. 69, 34. 71, 3. 79, 1.
Aſpera 66, 14. 73, 19. 81, 16. 91, 15. 109, 22.
Aſperat 78, 63. 89, 51. 109, 24.
Aſperis 119, 50.
Aſpis 91, 13.
Aſſere 10, 12. 12, 7. 41, 13. 44, 26. 54, 1. 70, 1. 79, 9. 106, 47. 109, 21. 119, 94. 173, 140, 1. C. 6, 14.
Aſſeret 34, 22.
Aſſeruit 111, 9.
Aſſidet C. 7, 5.
Aſſidue 73, 23.
Aſſiduo 65, 10.
Aſſimiles 64, 3.
Aſſueti 57, 4.
Aſſumam 75, 2.
Aſſurgat 144, 12.
Aſſyriæ 83, 8.
Aſt 38, 13. 71, 14. 73, 22, 28. 82, 5. 119, 23, 24.
Aſtra 3, 3. 5, 1, 11. 14, 7. 23, 3. 26, 7. 37, 30. 51, 15. 57, 9. 66, 1. 68, 4, 11, 19. 75, 4. 83, 2. 84, 4. 86, 10. 88, 12, 13. 89, 17, 29, 37. 92, 13. 93, 3. 94, 4. 95, 2. 96, 2. 102, 1. 103, 1. 105, 45. 108, 3. 110, 7. 113, 4. 134, 1, 3. 137, 8. 139, 8. 145, 11. 146, 6, 10. 150, 1, 2, &c. C. 6, 1. 7, 1, 5.
Aſtrifera 19, 4. 102, 19. 115, 3.

Aſtriferæ 33, 14.
Aſtriferi 85, 12. 104, 2.
Aſtris 72, 16.
Aſtrorum 1, 6. 136, 9. 147, 4.
Aſtu 62, 4.
Aſylo 18, 2. 78, 35.
Ater 109, 7.
Atra 35, 13. 37, 19. 40, 1. 55, 2. 78, 18. 109, 24.
Atram 10, 10. 59, 14.
Atria 16, 11. 63, 4. 65, 4. 66, 16. 74, 7. 78, 45. 84, 4, 10. 112, 3. 118, 12. 122, 9. 142, 1. 143, 10. C. 3, 6.
Atris 18, 6. 27, 2.
Atroci 105, 36.
Atrox 35, 11. 37, 34. 55, 21. 77, 2. 78, 50. 109, 2. 120, 3. 139, 20.
Attollam 22, 25. 34, 1. 121, 1.
Attollant 69, 34.
Attollens 63, 4.
Attollit 107, 41. 146, 8.
Attollite 111, 1.
Attollo 131, 1. C. 3, 1.
Attollunt 118, 16.
Attonitas 74, 15.
Attonitus 89, 7. 105, 27. 135, 9.
Attraxi 119, 131.
Attulit 76, 9. 109, 17.
Avara 49, 9.
Avarum 10, 3.
Avarus 39, 6.
Aucta 71, 14. 90, 14. 105, 37.
Auctibus 36, 1. 128, 6.
Auctor 7, 3. 37, 13. 39, 9. 51, 14. 53, 6. 55, 23. 59, 16. 65, 4, 5. 68, 35. 91, 2. 92, 15. 94, 12. 100, 3. 106, 43. 109, 21. 118, 3, 21. 119, 40. 124, 8. 142, 5. 149, 2.
Auctorem 22, 29. 81, 1. 86, 9. 89, 11, 26. 96, 10. 109, 27. C. 4, 2.
Auctores 36, 12.
Auctori 40, 3. 109, 6. 118, 1, 29. 136, 1. C. 1, 8. 4, 5.
Auctoribus 10, 15.
Auctus 44, 10.
Aucupis 124, 7.
Audaci 59, 4. 123, 4.
Audax 7, 15.
Audeat 39, 1.
Audet 73, 8. 140, 2.
Audi 5, 1. 60, 5. 102, 1. 108, 6.
Audiat 113, 3. 149, 1.
Audiens 119, 69.
Audiet 4, 3. 18, 49. 35, 18. 40, 3. 55, 17, 19. 67, 6. 72, 17. 84, 5. 89, 1. 102, 17. 109, 30. 145, 19. C. 1, 6.
Audiit 6, 8, 9. 28, 6. 66, 19. 77, 1. 99, 6.
Audiſti 61, 5. 138, 3.
Auditæ 3, 4.
Auditur 29, 3.
Audivit 34, 6.
Ave 109, 17.
Averſa 18, 41. 81, 11.
Averſus 13, 1.
Avertit 22, 24.
Aves 104, 12.
Avet 42, 2.
Aufer 119, 43.
Auferet, C. 1, 4.
Auge, C. 6, 14.
Augebit 115, 15.
Auget 26, 10. 73, 12. 107, 41.
Auguſti 48, 2. 89, 45.
Auguſto 9, 8.
Avi 78, 3.
Avidi 68, 23.
Avidis 74, 14.
Avis 44, 2. 49, 13. 78, 58. 105, 5.
Avis 102, 6. 104, 17.
Avita 17, 14.
Avito, C. 3, 5.
Aula 2, 4. 18, 6. 19, 4. 37, 13. 45, 15. 73, 25. 87, 6. 102, 19. 105, 30. 115, 3. 140, 10. C. 3, 1. 4, 1.
Aulæ 20, 6. 33, 14. 37, 16. 101, 5. 105, 21. 110, 1. 119, 6.
Avolat 146, 4.
Avos 69, 36. 78, 8. 83, 4. 135, 20.
Aura 1, 3. 16, 3. 37, 7. 51, 1. 72, 16. 90, 9, 14. 101, 5. 115, 18. 143, 9. C. 4, 4. 7, 3.
Auras 18, 19. 30, 2. 39, 3. 68, 2. 77, 3. 100, 3. 102, 3. 104, 30. 119, 119, 131. 135, 7.
Auratas 45, 4. 49, 16.
Aurati 61, 1.
Auratis 68, 4. 96, 6. 111, 3. 118, 20. C. 3, 3. 6, 3.
Auratos 34, 12. 78, 45.
Auratum 50, 2. 74, 16.
Aure 5, 3. 9, 12. 10, 17. 18, 41. 19, 3. 22, 2. 28, 6. 34, 15. 40, 6. 44, 1. 61, 1. 81, 11. 86, 7. 102, 2. 106, 44. 115, 6. 116, 1, 2.
Aurea 42, 4. 55, 10, 20. 61, 6. 68, 13, 24. 84, 10. 85, 13. 91, 16. 118, 27. 119, 128. 133, 3. 135, 3. 136, 7. 147, 14. 150, 1. C. 4, 6.
Aurem 13, 3. 17, 1. 31, 2. 49, 1. 81, 9. 86, 1. 88, 2. 94, 9. 118, 21. 119, 145. 130, 2. 141, 1.
Aureos 119, 147.
Aures 16, 4. 20, 1. 22, 1. 39, 12. 40, 1. 54, 2. 58, 4. 73, 15. 78, 1. 92, 11. 120, 1. 122, 1. C. 2, 3.
Aureum 119, 105.
Aureus 7, 7. 65, 11. 89, 37.
Auri 15, 5. 18, 30.
Auribus 38, 13. 78, 3. 139, 4. 143, 1.
Auris 1, 3. 20, 6. 22, 24. 31, 22. 33, 22. 34, 17. 104, 33. 135, 17. 150, 6. C. 3, 4. 6, 14.

Auro 45, 9, 13. 49, 17. 119, 127. C. 6, 13.
Aurora 139, 9.
Aurum 19, 10. 66, 10. 135, 15.
Auſa 78, 41, 57. 106, 28.
Auſculta 34, 11. 45, 10. 55, 2.
Auſcultans 17, 6. 81, 13. 119, 170.
Auſcultent 49, 2.
Auſis 106, 16.
Auſpice 25, 12. 67, 6. 71, 21. 77, 20. 80, 9.
Auſpiciis 37, 6. 57, 1. 60, 12. 107, 30. 108, 13. 116, 9. 122, 6. 147, 14.
Auſpicium 51, 5.
Auſter 126, 4.
Avus 109, 15.
Auxiliaribus 118, 7.
Auxiliatricem 124, 1.
Auxilii 71, 7.
Auxilio 12, 5. 22, 8. 32, 6. 83, 8. 107, 12. 143. 8.
Auxilium 12, 1. 14, 7. 18, 16. 34, 6, 40, 16. 41, 10. 46, 7, 11. 60, 11. 69, 1. 77, 2. 81, 7. 86, 3. 108, 12. 142, 4.
Auxit 18, 35. 80, 17. 105, 21, 24. 147, 13.
Axe 1, 2. 19, 4. 33, 8. 37, 6. 45, 4. 50, 4. 63, 1. 65, 8. 72, 17. 89, 12, 52. 98, 4. 107, 3.
Axes 6, 8, 9. 97, 9. 113, 5. 144, 5.
Axis 72, 5. 111, 10.

B

BAbylon 137, 8.
Babylone 126, 1.
Babylonis 87, 4. 137, 1.
Baculo 18, 18. 23, 4.
Balantes 22, 13.
Balatro 26, 4.
Balſama 55, 21.
Barbam 133, 2.

Barbara 19, 3. 27, 2. 68, 31. 77, 15. 81, 5. 87, 4. 105, 26. 114, 1.
Barbare 78, 12.
Barbaries 54, 3.
Barbarus 69, 4.
Barbita 137, 4.
Barbitos 71, 22. 75, 1.
Baſanis 22, 12. 68, 15. 135, 11.
Bea 28, 9.
Beas 104, 13. C. 5, 1.
Beat 19, 8. 37, 22. 45, 2. 65, 12. 68, 6. 103, 5. 107, 38. 113, 9.
Beatæ 29, 11.
Beatior, C. 1, 1.
Beatis, C. 6, 14.
Beatos C. 2, 4.
Beatum 112, 1. 119, 1.
Beli 106, 28.
Bella 11, 5. 46, 9. 68, 11, 30. 84, 8. 120, 7. 139, 21. 144, 14.
Bellare 18, 34.
Bellator 147, 10.
Bellatrices 144, 1.
Bellatrici 76, 3.
Belli 59, 4. 80, 4. 84, 1, 3. 105, 12.
Belligeram 118, 15.
Bellipotens 109, 11.
Bello 24, 10. 45, 3. 46, 7, 11. 60, 8, 10. 108, 9, 11. C. 6, 3.
Bellum 2, 2. 18, 37. 58, 2.
Bene 129, 6.
Benefacta 26, 3. 35, 12. 38, 20. 40, 5, 10. 71, 15.
Benjamini 68, 27. 80, 2.
Benigna 31, 19. 82, 6. C. 8, 3.
Benigne 119, 39.
Benignior 119, 68.
Benignitatis 119, 62.
Benigno 138, 6.
Benignus 3, 8. 4, 1. 30, 10. 51, 1. 55. 2. 67, 6. 119, 5, 122.
Bethlæ 132, 6.
Bibat 140, 9.

Biberentur 78, 44.
Bibet 64, 8.
Bibit 18, 6. 19, 4. 116, 1, 2.
Bibo 102, 9.
Bidens 118, 27. 141, 2.
Bifidis, C. 6, 5.
Bifido 69, 31.
Bigis 104, 19.
Bilance 119, 59. 139, 17.
Bile 89, 38.
Bilem 85, 5. 95, 9.
Bipennem 35, 3.
Bipennibus 74, 6. 141, 7.
Bis 90, 10. 95, 10. C. 1, 7.
Blæſus 99, 6.
Blanda 28, 3. 45, 11. 63, 7. 85, 10. 92, 3. 150, 4.
Blandæ 78, 36. 150, 3.
Blanditias 78, 37.
Blanditur 10, 10. 12, 2. 62, 4.
Blandus 23, 1.
Bona 7, 8. 27, 13. 106, 5. 132, 15. C. 8, 3.
Bonis 22, 26. 52, 5. 90, 14. 122, 8. 128, 5. C. 1, 1. 3, 6. 7, 6.
Bonitas 18, 36. 23, 6. 25, 7. 31, 7, 19, 21. 40, 2, 11. 42, 8. 61, 7. 62, 12. 69, 13. 86, 5, 13. 89, 2, 24. 92, 10. 100, 5. 103, 11, 17. 107, 1. 116, 5. 119, 64, 76. 130, 7. 145, 7. C. 6, 17.
Bonitate 89, 33.
Bonitatis 48, 9.
Bonum 89, 1. 106, 1. 119, 121.
Bonus 27. 5. 30, 10. 31, 9. 44, 26. 59, 15. 60, 11. 65, 9. 68, 10. 69, 6, 16. 92, 2. 105, 43. 107, 7. 108, 12. 109, 28. 119, 68, 149, 171. 136, 11. 142, 6. C. 8, 4.
Boream 48, 2. 89, 12.
Boreas 75, 6.
Boves 144, 14.
Bovis 106, 20.

Brachia 1, 3. 80, 11. 143, 6.
Brevi 37, 2. 102, 23. 103, 9.
Brevibus 78, 41. 117, 2. 119, 152.
Brevis 39, 5. 89, 47. 101, 8.
Bruchus 78, 46. 105, 35.
Bruma 147, 18.
Brumæ 68, 15.
Bruta 73, 22. 94, 8.
Bruto 78, 8.
Brutus 92, 6.
Buccina 74, 4. 89, 15.
Bucera 8, 7.
Bucula 29, 6. 51, 16.
Busta 28, 1. 31, 17.
Busto 49, 17. 119, 92.
Buxo 150, 3.
Byssina 78, 36. 104, 2.

C

CAchinno 70, 3.
Cadat 57, 1. 109, 13.
Cadavera 83, 10.
Cadens 69, 31.
Cadent 21, 8. 66, 15.
Cadente 59, 9. 90, 6.
Cadet 51, 19.
Cadis 45, 13.
Cadit 94, 6. 141, 7.
Caducis 62, 10.
Cæca 2, 5. 11, 2. 18, 32. 25, 7. 53, 4. 73, 2, 24. 82, 5. 115, 5. 119, 36.
Cæcæ 32, 8.
Cæci, 142, 7.
Cæcis 35, 6. 146, 8.
Cæcitatem 119, 130.
Cæco 41, 7. 69, 5.
Cædat 141, 5.
Cæde 3, 7. 51, 14. 79, 3. 106, 38. 109, 16. 140, 11.
Cædet 92, 9.
Cædibus 57, 4.
Cædimur 44, 22.

Cædis 55, 23.
Cælata 8, 3. 103, 22. C. 6, 3.
Cælaturæ 74, 6.
Cærula 69, 34.
Cæruleis 113, 6.
Cæruleo 103, 12.
Cæruleum 96, 11.
Cæsa 9, 3. 40, 6. 51, 16. 98, 2. 141, 2.
Cæsis 10, 15. 44, 2. 74, 5.
Cætera 115, 4. 119, 96.
Calamo 45, 1.
Calcabis 73, 20.
Calcandum 91, 13.
Calcare 119, 4.
Calcasset 81, 15.
Calcasti 77, 19. 119, 118.
Calcat 14, 2. 89, 39. 106, 14. 123, 4.
Calcatur 89, 44.
Calcavi 18, 42.
Calce 41, 9.
Calcet 7, 5.
Calcor 22, 6. 142, 6.
Calculus 109, 7.
Calens 18, 17. 41, 7. 89, 38.
Calida 106, 29.
Caligat 19, 12. 92, 6.
Caligine 69, 23. 82, 5. 83, 3. 107, 10. C. 5, 2.
Callidus 58, 5. 62, 4. 64, 2.
Callo 95, 8.
Calore 68, 2.
Calumnia 35, 11. 44, 16.
Caminis 119, 14.
Campi 50, 10. 106, 9.
Campos 83, 10. 110, 6.
Campus 33, 6.
Cana 115, 13.
Canaæ 105, 11.
Canam 7, 17. 9, 2, 14. 13, 6. 22, 22. 30, 1. 35, 28. 56, 12. 63, 3. 71, 15. 73, 28. 78, 2. 89, 1. 101, 1. 111, 1. 118, 17, 21. 119, 62. 139, 14. 142, 7. 145, 1.
Cananæa 135, 11.
Cananæas 106, 38.

Canant 106, 47.
Canat 9, 6. 51, 15 66, 4. 74, 21. 98, 5. 102, 18. 107, 2, 22. 135, 21. 147, 7.
Candent 68, 15.
Candida 4, 1. 11, 3. 25, 21. 32, 11. 37, 1. 45, 7. 72, 7. 84, 11. 106, 3. 112, 2. 119, 112. 128, 4. 141, 5. 147, 11.
Candidior 51, 7.
Candidiora 33, 4.
Candidiore 89, 8.
Candido 119, 7.
Candidos 119, 63.
Candidus 119, 140.
Candor 12, 2. 57, 3. 78, 73.
Candore 68, 13.
Cane 57, 8. 103, 1, 22. 108, 2. 147, 8.
Canent 57, 7. 112, 3. 138, 4, 5. C. 3, 2.
Canentem 119, 164.
Canes 22, 16, 20. 68, 23.
Canet 26, 12. 28, 7. 60, 8. 75, 1. 76, 10. 77, 12. 80, 18. 86, 9. 87, 7. 88, 10. 108, 9. 109, 21.
Canini 102, 9.
Canis 32, 4.
Canis, C. 1, 7.
Canit 8, 2, 145, 10. C. 6, 5.
Cano 71, 17.
Canopi 78, 49. 105, 38. 135, 8.
Canopo 136, 13.
Canora 9, 1. 40, 16. 66, 17. 81, 2. 145, 7. C. 6, 3.
Canoræ 98, 5.
Canoris 87, 7.
Cantabere 59, 15.
Cantabitur 104, 31. 112, 9.
Cantare 6, 5. 30, 9.
Cantata 40, 9.
Cantet 13, 4. 35, 24. 95, 1. 132, 9.

Cantibus 49, 4. 58, 4. 134, 2.
Cantores 68, 25.
Cantu 68, 3. 135, 3.
Cantus 33, 3. 126, 2.
Canum 59, 5.
Capella 104, 18.
Caper 50, 9. 118, 27.
Capeſſam 119, 115.
Capeſſens 89, 9.
Capeſſo 119, 22.
Capi 145, 3.
Capient 13, 1.
Capillos 72, 3.
Capimur 102, 14.
Capit 147, 10.
Capitalibus 109, 4.
Capiunt 42, 9.
Capream 17, 12.
Captat 49, 18.
Captiva 126, 1.
Captivi 79, 11.
Captivis 68, 6. 102, 20.
Captivos 44, 12. 107, 10. 137, 3.
Captivum 142, 7.
Capto 7, 5.
Captum 86, 10. 119, 129. 131, 1.
Captus 57, 6. 66, 19. 78, 69. 119, 113.
Capulo 71, 9. C. 5, 1.
Caput 2, 2. 3, 3. 16, 3. 20, 6. 22, 7. 23, 5. 30, 9. 35, 13. 73, 18. 85, 11. 88, 7. 104, 22. 109, 3, 25. 114, 5. 119, 99. 132, 2. 133, 2. 139, 7.
Cara 34, 11. 78, 61. 106, 37.
Caræ 37, 25.
Carcer 69, 33.
Carcere 86, 13. 143, 3. C. 6, 13.
Carceris 18, 19. 81, 10. 88, 8. 105, 18. 107, 14. 142, 7.
Cardine 40, 3. 65, 2. 82, 5. 107, 3.
Carens 51, 5. 86, 13. 143, 3.
Carent 135, 16.
Carentia 66, 19.
Carere 96, 10. 116, 11.
Caret 15, 3. 86, 5. 102, 12.
Carina 107, 30.
Caris 122, 8.
Cariſſima C. 1, 1.
Caritura 9, 18.
Carmen 18, 49. 21, 13. 42, 8. 59, 16. 63, 6. 71, 6. 86, 12. 115, 18.
Carmina 30, 12. 45, 1. 78, 64. 81, 1. 92, 3. 96, 1. 104, 1. 135, 1. 149, 1.
Carmine 33, 1. 43, 5. 57, 9. 75, 9. 88, 12. 89, 16. 96, 2. 98, 1, 4. 102, 6. 108, 3. 109, 30. 144, 9. C. 6, 15.
Carminis 7, 17. 44, 8. 104, 33. 105, 2. 118, 14.
Carnificina 5, 9.
Caros 45, 10.
Carpam 9, 2. 104, 34.
Carpamus 132, 7.
Carpe 37, 5.
Carpere 2, 10. 106, 5. 107, 40.
Carpet 89, 15. 110, 7. C. 4, 5.
Carpis 121, 5.
Carpit 1, 1. 8, 8. 19, 5. 107, 39.
Carpitur 80, 12. 89, 45. 103, 15.
Carpſit 78, 54. C. 7, 5.
Carus 72, 14.
Caſiam 45, 8.
Caſſes 10, 9. 35, 7.
Caſſibus 9, 15. 35, 8. 119, 110. 141, 10. 142, 3.
Caſſum 10, 11. 73, 16. 119, 94.
Caſſus 71, 18.
Caſta 132, 16.
Caſtæ 69, 6.
Caſtas 34, 15.
Caſtigare 17, 14.
Caſtra 34, 7. 53, 5. 73, 10, 27. 83, 15. 85, 4. 97, 3. 105, 40. 106, 25, 29. 144, 6.
Caſtris 78, 26. 89, 43.
Cata 119, 59.
Catenas 31, 8.
Catenatos 68, 18.
Caterva 68, 24. 74, 22. 107, 17. 132, 16. 142, 7.
Catervam 143, 12.
Catus 119, 104.
Cava 6, 7. 148, 8. 150, 4.
Cavas 84, 6.
Cavere 55, 12. 141, 4.
Cavet 23, 1.
Caulas 78. 71.
Caulis 50, 9.
Cauſa 7, 8. 39, 2. 55, 13. 69, 7, 10. 69, 20. 109, 5.
Cauſam 74, 22.
Cauſas 73, 16.
Cautibus 74, 14. 114, 8.
Cautius 39, 1.
Cecidere 77, 17. 78, 48, 64.
Cecidit 83, 9. 89, 10.
Cecinere 17, 7. 44, 1. 78, 9.
Cecinerunt 68, 11.
Cecinit 106, 12. 137, 3.
Cedas 137, 5.
Cedere 104, 7. 119, 133.
Cedris 104, 16.
Cedro 144, 12.
Cedros 72, 16.
Cedrus 29, 5. 80, 10. 92, 12. 148, 9.
Celans 82, 3.
Celavi 40, 10.
Celebra 66, 1. 99, 3. 100, 1. 113, 1. 124, 6. 147, 12. 148, 1, 2, 3. C. 4, 1.
Celebrabimus 44, 8.

Celebrabit 53, 6. 89, 26. 108, 1.
Celebrabo 86, 12. 118, 28. 138, 1.
Celebrabunt 88, 12,
Celebranda 40, 3. 48, 1.
Celebrans 27, 6.
Celebrant 68, 34. 118, 15. C. 6, 5.
Celebrarent 102, 21.
Celebrate 47, 1. 135, 2. 148, 5.
Celebrent 33, 2. 48, 11. 66, 20. 79, 9. 107, 3. 135, 19. 148, 13.
Celebret 47, 7. 107, 8, 15, 21, 31. 148, 4. 149, 6.
Celemus 78, 4.
Celerans 55, 8.
Celeres 119, 44.
Celeri 119, 96.
Celsa 132, 3.
Celsæ 102, 16.
Celsis 42, 1. 78, 59.
Censeat 98, 9.
Censebit 87, 6.
Censebitur 101, 5.
Censor 139, 1. 141, 6.
Censuræ 35, 24.
Censuram 17, 3. 26, 2.
Ceperunt 104, 8. C. 6, 14.
Cepi 18, 37. 122, 1.
Cepit 78, 34.
Cera 68, 2.
Ceræ 22, 14. 97, 5.
Cerea 118, 12.
Cernam 92, 11. 139, 10.
Cernas 65, 13.
Cerne 34, 8.
Cernens 37, 13.
Cernere 63, 2. 94, 9.
Cernes 38, 18. 101, 2. 127, 5. 128, 5.
Cernet 49, 14. 53, 6. 95, 11. 119, 74, 164.
Cernimus 78, 55.
Cernis 4, 1. 7, 9. 37, 1. 39, 12. 44, 25. 55, 11. 109, 22. 139, 7. C. 8, 4.
Cernit 126, 6.
Cernitur 74, 9. 146, 6.
Cerno 31, 13.
Cernunt, C. 5, 1.
Cernuus 5, 7. 35, 8.
Certa 16, 1. 27, 1. 31, 6. 84, 11. 89, 33. 106, 8. 110, 4. 130, 5. 132, 14. 139, 10. 145, 19.
Certam 126, 1.
Certant 64, 5. 104, 4.
Certe 62, 9. 69, 31. 91, 2. 119, 86.
Certo 68, 21.
Certus 89, 2. 112, 8.
Cervæ 18, 33.
Cervices 18, 40.
Cervicibus 22, 11.
Cervum 17, 12.
Cervus 42, 1.
Cespes 141, 7.
Cespite 79, 3.
Cespitet 121, 3.
Cessit 22, 18. 44, 2. 45, 7. 61, 5. 105, 13.
Chaos 82, 5.
Chelyn 137, 5.
Chelys 43, 4. 106, 2.
Chori 18, 10. 62, 9. 89, 27. 111, 4. C. 2, 1.
Choris 42, 4. 45, 15.
Choro 22, 25. 52, 9. 68, 26. 105, 22. 118, 26.
Choros 82, 1. 138, 1. 149, 3.
Chorus 68, 11. 91, 12. 148, 12. C. 6, 5.
Christe, C. 6, 9.
Christi 132, 10.
Christum 84, 9. 89, 51. C. 6, 7.
Cibus 78, 29.
Ciet 144, 7. C. 6, 8.
Cilices 72, 10.
Cimice 105, 31.
Cincta 119, 28.
Cincti 148, 11.
Cinctus 20, 2. 35, 2. 36, 9. 75, 10. 77, 15. 119, 114.
Cineres 18, 42. 30, 9. 90, 3. 94, 17. 102, 3. 103, 4.
Cinerum 102, 9. 147, 16.
Cingant 59, 13. 91, 7. 119, 143, 157.
Cingantur 35, 6.
Cingat 45, 4. 61, 7.
Cingatur 109, 6.
Cinge 28, 9.
Cingeris 7, 11. C. 6, 9.
Cinges 73, 24.
Cinget 91, 15. 112, 9. 149, 4.
Cingetur 7, 7.
Cingis 18, 32. 89, 18. 109, 1. 139, 5. C. 8, 1.
Cingit 17, 9. 34, 7. 45, 9. 47, 8. 69, 13. 80, 1. 96, 6. 103, 4. 104, 1. 113, 6. 128, 3. 130, 4.
Cingitur 68, 17. 82, 5. 97, 2. 139, 8. C. 3, 7.
Cingor 27, 6. 49. 5. 88, 3. 94, 16. 119, 107.
Cingunt 22, 12. 57, 4. 59, 5. 86, 4.
Cinis 21, 9. 88, 11. 104, 29.
Cinxere 22, 16.
Cinxerunt 53, 5. 66, 11.
Cinxit 8, 5. 18, 39. 21, 3. 78, 73. 121, 2.
Circo 73, 8.
Circum 141, 7.
Circumdata 72, 10.
Circumdedit 18, 10. 118, 12.
Circumfero 142, 4.
Circumfusis 18, 11.
Circumiens 48, 12.
Circumlatrantes 22, 20.
Circumsepsit 88, 15.
Circumspice 25, 19.
Circumstant 34, 19.
Circumstetit 18, 5.
Circumvolat 55, 4.
Circumvolet 122, 7.
Cissontis 83, 9.
Cita 78, 51.
Citam 46, 5.
Citatius 30, 5.
Citharæ 33, 2. 150, 4.

Citharis 149, 3.
Citius 89, 37.
Cito 40, 14. 68, 1. 103, 15.
Cives 98, 9. 128, 5.
Civibus 87, 4. 122, 8. 147, 13. C. 6, 14.
Civis 27, 13. 87, 5, 6.
Clade 38, 16. 137, 8.
Cladem 10, 10.
Clades 9, 6. 34, 19. 35, 26. 40, 15. 69, 7. 73, 19. 79, 4. 80, 6.
Cladi 106, 11.
Cladibus 13, 4. 22, 17. 30, 1. 69, 19. 88, 3. 106, 42.
Cladis 83, 10.
Clam 35, 15. 56, 6. 64, 2.
Clamabant 137, 7.
Clamabit 21, 1.
Clamo 69, 3. 119, 147.
Clamor 102, 1.
Clamoribus 12, 5. 88, 2.
Clandeſtini 7, 3.
Clandeſtinis 31, 4.
Clange 81, 2.
Clangit 74, 4.
Clara 66, 8. 71, 16. 85, 9. 106, 12. 107, 22. 112, 9. C. 6, 5.
Clareſcat 143, 12.
Clari 49, 2.
Claruit 74, 5.
Claudere 49, 20. 139, 17. C. 6, 10.
Claudet 37, 37. 64, 7.
Claudetur 89, 28.
Claudi 56, 2. 117, 2.
Claudit 68, 20. 116, 5.
Clauditur 90, 10.
Clauſa 22, 24. 71, 15. 89, 50. 102, 23. 139, 15.
Clauſerat 107, 5.
Clauſi 40, 10.
Clauſit 33, 7.
Clauſtra 107, 16.
Clauſtris 104, 9.
Clauſus 105, 18. 118, 1, 2, 3, 4, 29. 136, 1, 2, 3, &c. C. 8, 5.
Clementia 1, 3. 25. 6. 32, 5, 10. 36, 5. 45, 4. 57, 10. 59, 9. 71, 20. 77, 8. 85, 10. 89, 49. 103, 17. 108, 4. 117, 2. 119, 77. 130, 4. 145, 9. C. 3, 3. 4, 5.
Clienti 27, 11.
Clientis 40, 17.
Clypei 18, 30. 59, 10. 84, 9. 91, 4 144, 10.
Clypeo 5, 12. 14, 5. 18, 2, 35. 35, 2. 37, 39. 140, 4.
Clypeos 76, 3.
Clypeum 84, 11.
Clypeus 7, 10. 25, 22. 28, 7. 33, 20. 62, 2, 6. 115, 9, 10, 11. 119, 114. 140, 7. 144, 2.
Coæva 78, 70.
Coccina 30, 11.
Cocco 109, 29.
Coëgit 106, 33.
Cœleſtem 147, 1.
Cœleſtes 34, 3.
Cœleſti 5, 11. 16, 11. 18, 1, 13, 27. 30, 2. 34, 7. 35, 9. 41, 12. 46, 8. 50, 7. 62, 5. 68, 20. 69, 29. 78, 35. 94, 18. 97, 11. 98, 1. 103, 4, 20. 104, 13, 32. 105, 43. 107, 14. 121, 7. 133, 3. 135, 1. 145, 20. 147, 3.
Cœleſtia 10, 4.
Cœleſtibus 13, 6. 78, 1. 106, 12. 111, 5.
Cœleſtis 27, 3. 37, 17. 64, 9. 68, 14. 76, 9. 106, 30. 111, 2. 145, 5, 14.
Cœli 1, 3. 4, 6. 8, 3. 15, 1. 18, 1, 17. 22, 23. 25, 12, 14. 27, 13. 33, 12. 34, 1. 35, 5. 38, 9. 47, 3. 53, 6. 55, 17. 68, 5, 17, 32, 34. 69, 34. 76, 6. 78, 23. 79, 1. 84, 8. 85, 12. 86, 1. 89, 2, 7. 91, 11. 96, 10, 13. 97, 9. 99, 1. 102, 25. 103, 11, 21. 106, 7, 20, 23. 113, 6. 115, 11, 16, 18. 117, 2. 118, 4, 25. 119, 33, 89. 121, 2. 123, 1, 2. 125, 3. 144, 1, 6. 148, 1, 3, 4, 8. C. 1, 1. 3, 1. 6, 2, 3, 6, 11, 12, 14. 8, 1.
Cœlicolûm 8, 1, 9. 68, 35. 85, 13. 86, 15. 113, 4. 119, 71. 136, 26. 144, 15. C. 1, 1, 14.
Cœligenas 105, 40.
Cœligenis 8, 5.
Cœlo 9, 20. 14, 1. 21, 13. 22, 30. 26, 8. 36, 5. 57, 10. 65, 8. 71, 8, 14. 75, 5. 77, 8. 78, 70. 85, 11. 108, 4. 113, 6. 115, 3. 118, 5. 144, 5. C. 3, 1, 4.
Cœlum 46, 6. 49, 20. 71, 21. 93, 1. 95, 5. 97, 4. 98, 4. 105, 32. 106, 31. 111, 10. 147, 1, 8, 12. C. 2, 1.
Cœno 69, 14. 89, 17.
Cœperunt 18. 12.
Cœpta 1, 3.
Cœptis 16, 4. 67, 1. 118, 25.
Coerce 144, 7.
Coercita, C. 6, 6.
Cœtibus 107, 32. 111, 1.
Cœtu 74, 4.
Cœtum 1, 5. 125, 2.
Cœtus 69, 32. 148, 2.
Coëunt 64, 5. 102, 22.
Cogantur 59, 14.
Coge 9, 19. 68, 30.
Cogemus 44, 5.
Cogis 44, 10.
Cogit 15, 5. 106, 41. 118, 16.
Cogitationes 119, 59.
Cogito 119, 99.
Cogitur 89, 43.
Coguntur 107, 40.
Cohibe 34, 13.

Cohors 33, 1. 34, 8. 75, 4. 78, 1. 82, 2. 94, 8. 113, 1. 118, 12, 20. 126, 1. 136, 14. C. 4, 3. 6, 6, 15.
Cohortis 45, 10.
Coit 35, 15. 56, 6. 83, 3, 6. 94, 21.
Colam 4, 8. 18, 3. 54, 6. 61, 4. 101, 2.
Colat 69, 25. 97, 7. 105, 4. 132, 5.
Cole 45, 11.
Colenda 107, 7.
Coles 81, 9.
Colet 15, 1. 22, 29. 32, 6. 61, 7. 65, 4. 72, 9. 112, 3.
Coli 76, 2.
Colis 3, 2. 22, 3. 50, 14. 66, 16. 74, 7. 104, 35. 111, 10. 118, 4. 123, 1. 128, 2.
Colit 24, 3. 33, 12. 34, 9. 48, 1, 14. 50, 11, 23. 63, 11. 65, 5. 76, 1. 79, 10. 84, 4. 96, 6. 97, 7. 99, 9. 119, 63. 135, 15.
Colla 18, 27, 40, 47. 44, 5, 26. 53, 6. 60, 3, 12. 66, 3, 7. 72, 4. 75, 10. 76, 12. 81, 15. 94, 16. 106, 41. 108, 13. 110, 1. 118, 16.
Collata, C. 2, 1.
Colle 65, 2.
Collectas 33, 7.
Collegit 107, 3.
Colles 65, 13. 114, 6. 147, 16. 148, 9.
Collibus 78, 59. 80, 10. 104, 8. 114, 4.
Colligat 2, 12.
Collige 80, 3, 7, 19. 126, 4.
Colligis 38, 1. 56, 8.
Colluvies 17, 14. 37, 38.
Colo 88, 8.
Colubri 58, 4.
Colubris 104, 17.
Coluere 105, 44.
Coluiſſe 71, 1.
Columba 68, 13.
Columbæ 55, 6.
Columen 18, 2. 22, 19. 31, 3. 38, 21, 22. 74, 12. 91, 2. 92, 15. 140, 7. C. 5, 1.
Columna 27, 1.
Colunt 8, 7. 16, 4. 18, 45. 104, 11.
Coma 115, 13. 119, 120.
Comam 73, 24. 148, 11.
Comantes 131, 1.
Comas 1, 3. 8, 5. 21, 3. 28, 9. 75, 10. 91, 15. 92, 10, 13. 149, 4.
Combinans 118, 22.
Comes 2, 4. 5, 8. 19, 9. 42, 7. 59, 6. 65, 12. 84, 5. 97, 2. 106, 15. 107, 1. 114, 2, 6. 130, 7. 132, 8. 150, 4.
Cominus 37, 32. 83, 2. 140, 13.
Comis 25, 8. 96, 12. 104, 12. 105, 33. 128, 3. 145, 8.
Comitant 77, 14.
Comitante 68, 24. 85, 7. 91, 12. 142, 7.
Comitantur 16, 11. 84, 11.
Comitata 119, 116.
Comitatur 33, 4.
Comitem 50, 18.
Comites 9, 4. 45, 15. 57, 3. 89, 14.
Commemoranda 78, 5. 109, 13.
Compage 22, 14. 38, 3.
Comparat 111, 9.
Compare 45, 14. 102, 7.
Compede 69, 33. 81, 10. 106, 46. 119, 61. 124, 7. 146, 7.
Compellans 66, 17.
Compenſa 90, 15.
Compenſat 38, 20.
Compeſcam 39, 1.
Compeſcere 105, 22.
Compeſcet 63, 11.
Compita 55, 11. 79, 3. 144, 14.
Complecti 139, 18.
Compos 20, 5.
Compoſitis 38, 12.
Compoſuit 139, 14.
Comprendere 78, 41. 106, 2.
Comprendi 147, 5.
Comprimat 22, 21.
Concedet 87, 4.
Concepi 92, 4. 119, 52.
Conceptam 85, 5. C. 1, 2.
Conceptus 50, 19.
Conceſſit 18, 20. 88, 5.
Concidet 37, 2. 60, 12. 108, 13.
Concidit 78, 33. 135, 11.
Concinet 45, 17. 71, 22. 79, 13.
Concinnat 31, 6.
Concinnius 122, 3.
Concipe 76, 11. 100, 4. 104, 35. 146, 1.
Concipiat 5, 11.
Concipiet 33, 21. 71, 23.
Concipis 58, 9. 65, 5.
Concipit 12, 2.
Concipiunt 16, 7.
Concita 77, 18.
Concite 148, 2.
Concomitata 122, 8.
Concordia 133, 1.
Concubia 119, 62.
Concurrent 138, 4.
Concutiet 30, 6.
Concutis 94, 1.
Concutit 55, 5.
Conde 17, 8. 51, 18. 54, 2. 102, 24.
Condens 33, 8. 119, 48.
Condidi 119, 153.
Condidit 7, 15. 18, 11. 28, 6. 148, 6.
Condis 104, 20.
Condit 107, 43.
Condita 19, 10.
Conditor 3, 2. 16, 1. 23, 1. 41, 1. 53, 5. 69, 30. 78, 12. 87, 2. 94, 7. 102, 19. 106, 26, 47. 133, 3. 135, 12. C. 1, 2.

Conditur

Conditur 97, 2. 121, 4.
Condor 88, 6.
Conduntur 44, 23.
Coner 139, 18.
Confectum 42, 9.
Confectus 41, 8.
Confer 35, 1. 122, 3.
Conferet 37, 3.
Confers 39, 5.
Confluat 50, 5.
Confluet 65, 2. 87, 4.
Confluxit 33, 7.
Confregit 76, 3.
Confringe 58, 6.
Confundar, C. 6, 18.
Confundit 14, 1.
Congerit 49, 16.
Conjecto 142, 5.
Conjugis 78, 65.
Conjurat 83, 6.
Conjuratas 31, 13. 102, 8.
Conjurati 48, 4.
Conjux 109, 9. 128, 3.
Connivi 50, 21.
Conſcende 94, 2. C. 8, 2.
Conſcendet 132, 11.
Conſcia 18, 21. 51, 5. 58, 11. 64, 9. 77, 14. 83, 10. 97, 6. 118, 24.
Conſcius 35, 26. 64, 5. 139, 14.
Conſeris 104, 16.
Conſerit 35, 26.
Conſevit 80, 15.
Conſide 110, 1.
Conſidere 113, 8.
Conſideret 82, 1.
Conſiliis 1, 1. 10, 2. 118, 25.
Conſilio 16, 7. 54, 4. 62, 11. 73, 23. 81, 12. 83, 8.
Conſilium 14, 6. 92, 5. 107, 11.
Conſita 104, 13.
Conſona 12, 2. 55, 9.
Conſortem 50, 18.
Conſors, C. 1, 7.
Conſortia 141, 4.
Conſpecta, C. 5, 2.
Conſpecto 77, 16. 114, 7. C. 2, 3.
Conſpexit 10, 9.
Conſpicer 119, 18.
Conſpicis 34, 6.
Conſpicor 8, 3. 36, 1. 119, 120.
Conſpirans 59, 3.
Conſpirant 83, 5,
Conſpirat 64, 2.
Conſpirent 93, 3.
Conſpiret 71, 19.
Conſtans 52, 1. 90, 2. 92, 2. 132, 8.
Conſtanter 52, 8. 119, 66.
Conſtitit 68, 17.
Conſtrictos 146, 7.
Conſulat 66, 16.
Conſultore 55, 14.
Conſumitur 31, 10.
Contaminet 16, 4.
Contemnens 118, 17.
Contemptrix 86, 14.
Contere 58, 6.
Conterit 46, 9.
Contermina 78, 70. 80, 11. 112, 2.
Conterminus 72, 16.
Contexuit 33, 6.
Conticui 131, 3.
Conticuit 77, 8.
Contingant 127, 5.
Contingunt 90, 10.
Continuatur 104, 23.
Continuè 119, 95.
Contra 3, 1. 78, 63. 83, 5. 106, 40.
Contraxi 51, 5.
Contulit 105, 44.
Contumulata 9, 15.
Convallibus 90, 2.
Convenit 135, 3.
Convertit 78, 66.
Convicia 10, 7. 74, 18. 109, 20.
Conviva 101, 7.
Convivia 35, 16.
Copia 34, 10. 52, 7. 65, 12. 132, 15.
Coquit 41, 6. 56, 5. 107, 18.
Cor 19, 8. 22, 14. 23, 3. 24, 4. 34, 4. 37, 7. 38, 10. 39, 3. 53, 1. 55, 4. 84, 2. 102, 4. 119, 80, 120.
Coram 5, 5. 9, 3. 37, 34. 38, 18. 68, 2. 69, 19. 72, 9. 78, 12. 89, 23. 91, 8. 95, 2. 96, 9. 97, 5. 119, 26. 127, 5. 139, 12. 142, 2. 143, 2.
Corda 14, 5. 45, 5. 53, 5. 56, 3. 73, 6, 19. 89, 42. 104, 15.
Corde 119, 140.
Cordi 45, 7.
Cordis 44, 21.
Cornibus 75, 4. 78, 58.
Corniger 66, 15. 69, 31.
Cornu 17, 14. 22, 21. 65, 12. 128, 5. 132, 15.
Cornua 22, 12. 37, 15.
Corona 22, 22. 89, 44. 109, 30. 116, 18. 149, 1.
Coronabunt 128, 3.
Coronat 57, 2. 119, 151.
Corpora 18, 42. 78, 27. 103, 14. C. 7, 6.
Corpore 89, 19. 105, 37. 148, 2.
Corporis 139, 16.
Corpus 69, 11. 88, 11. 102, 11. 146, 4.
Corripe 6, 1.
Corripient 25, 9.
Corripiet 50, 16.
Corripit 2, 5. 94, 12. 106, 23.
Corripuere 74, 8.
Corroſos 38, 7.
Corruet 28, 5. 45, 5. 145, 20.
Corruit 9, 3.
Corrupta 26, 10.
Corve 147, 9.
Corvos 124, 6.
Coruſca 57, 5, 11. 80, 1. 108, 5. 138, 5. C. 1, 3. 6, 9.
Coruſcas 90, 17.
Coruſcat 29, 4.
Coruſcus 24, 10. 110, 1.
Cote 52, 2.
Cotis 78, 16.

Creator 119, 132.
Crebra 29, 7.
Credat 115, 10.
Crede 4, 5. 55, 22. 146, 3.
Credentibus, C. 6, 11.
Credere 131, 3. 132, 3.
Crederis, C. 6, 12.
Credidit 7, 14. 22, 8. 103, 7. C. 2, 4.
Credit, C. 6, 8.
Credo 25, 1. 31, 5. 57, 1. 62, 7. 119, 66. 140, 12. C. 7, 6.
Credulus 97, 7.
Crepant 68, 30.
Crepat 120, 7.
Crepitans 105, 32.
Crepitante 83, 15.
Crepuſcula 30, 5.
Creſcat 72, 18. 96, 2.
Creſce 129, 8.
Creſcebat 78, 30.
Creſcere 36, 1.
Creſcet 92, 14. 145, 12.
Creſcit 74, 23.
Cretus 116, 16.
Crevere 3, 1.
Creverunt 25, 17.
Crevit 21, 5. 78, 41. 106, 19.
Crimen 101, 3.
Crimina 5, 4. 19, 12. 25, 7. 36, 4. 39, 11. 50, 16, 21. 52, 1. 65, 3. 69, 27. 85, 2. 90, 8. 94, 20. 97, 10. 99, 8. 102, 8. 103, 12. 109, 14. C. 4, 5.
Crimine 7, 10. 14, 3. 25, 3. 27, 12. 28, 4. 41, 4. 51, 3, 9, 10. 69, 4. 84, 11. 94, 23. 101, 5. 125, 4. 143, 2.
Criminibus 69, 27.
Criminis 7, 3. 10, 5. 33, 5. 35, 11. 71, 11.
Criſtas 9, 19. 131, 1.
Criſtis 83, 2.
Croceis 88, 13.
Cruce, C. 7, 4.
Cruces 40, 12. 132, 1.
Cruciet 37, 1.
Cruda 68, 23.
Crudeli 69, 11.
Crudelibus 43, 1. 118, 11.
Crudelis 17, 9. 83, 7.
Cruenta 58, 6. 59, 1.
Cruor 51, 19.
Cruore 5, 6. 16, 4. 58, 2. 82, 4. 139, 19.
Cruoris 35, 4.
Crura 68, 23. 69, 2, 23.
Cruſtis 147, 17.
Cubile 6, 6. 127, 2. 149, 5.
Cucurrit 73, 21. 114, 3.
Cudit 97, 7. 135, 18.
Cuique 145, 15.
Culmina 15, 1. 68, 8. 74, 7. 78, 54, 69. 104, 16, 32. 121, 1. 135, 7. 137, 8.
Culmine 118, 25. 129, 6.
Culmos 65, 13.
Culpæ 25, 11.
Culpam 32, 5.
Culta 106, 20.
Cultor 75, 10. 125, 4. 141, 5. C. 4, 4.
Cultorem 15, 4.
Cultores 103, 13. 115, 13.
Cultu 16, 2.
Cultum 73, 12.
Cumula 69, 27.
Cumulabit 24, 5. 110, 6.
Cumulans 18, 38.
Cumulat 68, 19. 126, 4.
Cumulata 18, 24. 78, 13. 130, 7. C. 1, 1.
Cumulaveris 20, 3.
Cumulavit 78, 25.
Cunas 22, 10. 84, 3.
Cuncta 9, 8. 10, 5. 18, 8. 22, 31. 43, 3. 45, 6. 62, 11. 68, 30, 34. 74, 8. 89, 13. 104, 28. 139, 23. 143, 7. 148, 13. C. 3, 2. 4, 4.
Cunctas 89, 13.
Cunctis 5, 2.
Cunctos 48, 9.
Cuneis 81, 14.
Cuniculus 104, 18.
Cupide 119, 94.
Cupis 34, 12. 37, 27.
Cupit 10, 3. 36, 10.
Cupita 105, 40.
Cur 2, 1. 74, 1, 11. 80, 12. 88, 14. 89, 47. 120, 5, 6. C. 2, 2.
Cura 10, 11. 18, 36. 22, 10. 34, 19. 35, 27. 39, 9. 40, 13, 17. 45, 10. 74, 2. 78, 6, 8. 88, 5. 89, 38. 95, 6. 99, 7. 102, 20. 106, 34. 107, 10. 118, 26. 139, 18. 147, 1.
Curæ 80, 15. 146, 9.
Curam 74, 19.
Curans 49, 6.
Curarum 30, 5. 39, 6. 77, 3. 119, 25. 142, 3.
Curas 146, 4.
Curat 49, 18. 94, 7.
Curis 25, 17. 42, 9. 44, 15. 61, 2. 69, 20, 29. 94, 13, 19. 107, 12. 119, 83.
Currere 104, 10.
Curritur 107, 27.
Curru 47, 5. 68, 33.
Currus 45, 4. 76, 6. 147, 4.
Curſu 18, 33.
Curvantur 1, 3.
Curvato 68, 29. 89, 7. 107, 22.
Curvus 38, 6.
Cuſpide 21, 12.
Cuſpis 88, 5. 120, 4.
Cuſtode 3, 6.
Cuſtodi 28, 9.
Cuſtodia 34, 7. 141, 3.
Cuſtos 16, 5. 34, 20. 61, 7. 84, 10. 85, 4. 119, 161. 121, 4. 134, 1. C. 6, 16.
Cute 119, 112. 139, 13.
Cutem 49, 18. 102, 5. 109, 24.
Cymbala 150, 5.
Cynoſura 119, 16.
Cythara 9, 2.

D.

DA 2, 12. 4, 6. 17, 7, 14. 25, 4, 11. 31, 3. 39, 4. 41, 10. 43, 3. 57, 1. 61, 2. 69, 6. 71, 2, 8. 72, 1. 74, 21. 85, 4. 86, 17. 90, 12, 16. 99, 5. 106, 5. 109, 26. 119, 117, 125, 132, 134, 135, 145. 141, 4. 143, 10. C. 6, 16. 8, 3, 4.
Dabat 105, 32.
Dabis 7, 7. 50, 21. 61, 6. 84, 11. 128, 2.
Dabit 6, 10. 18, 44. 22, 29. 24, 5. 29, 11. 37, 5. 41, 2. 42, 2. 45, 6, 16. 49, 15. 52, 6. 55, 6. 60, 7, 12. 67, 6. 72, 3, 6. 78, 19. 80, 3, 4, 7, 19. 84, 6. 85, 10. 89, 6, 24. 89, 32. 91, 3. 101, 2, 5. 108, 8, 13. 115, 12. 119, 9. 121, 3. 145, 19. C. 1, 4.
Dabo 2, 8. 4, 8. 26, 6. 81, 10. 89, 33. 91, 14. 105, 11. 132, 12. 138, 2.
Dabunt 7, 13. 56, 9. 72, 15. 73, 25.
Damis 29, 9.
Damna 10, 14. 92, 14. 102, 8. 137, 8.
Damnis 35, 15, 19. 70, 3.
Damno 118, 18.
Damnosa 34, 21.
Dans 2, 5. 109, 3,
Dant 104, 3.
Dantur 79, 2.
Dape 14, 4. 22, 12. 53, 4. 106, 15. 116, 13. 127, 2. 136, 25. 146, 7.
Dapem 109, 10.
Dapes 23, 5. 37, 3, 25. 42, 3. 59, 14. 69, 21. 78, 20, 24. 104, 27. 105, 40. 107, 18. 141, 4. 145, 16. 147, 9. C. 8, 3.
Dapibus 17, 14. 22, 29. 36, 8.
Dapis 102, 4.
Dapsilis 37, 26.
Dare 44, 5. 61, 11. 73, 3. 81, 12. 97, 7. 106, 28. 118, 13.
Das 17, 14. 18, 32. 23, 5. 41, 12. 50, 17. 66, 12. 81, 9.
Dat 23, 2. 69, 12. 75, 6, 7. 76, 1. 96, 10. 97, 11. 101, 7. 103, 6. 113, 8. 133, 3. 146, 8. 147, 19.
Data 44, 20. 53, 5. 60, 3. 74, 14. 77, 8. 105, 42. 137, 8.
Datam 119, 106.
Date 96, 8.
Dathanem 106, 17.
Datur 104, 33. 115, 7.
Datura 102, 22.
Davide 89, 3, 35, 49. 132, 11.
Davidis 122, 5. 132, 17. C. 1, 4. 4, 2.
Debemus 115, 1.
Debere 107, 2.
Deberi 132, 6.
Debes 100, 3.
Debile 102, 4.
Debita 18, 3. 27, 6. 31, 23. 37, 21. 38, 3. 61, 8. 66, 13. 96, 8. 99, 5. 115, 1. 132, 6.
Debitum 119, 126.
Debitus 61, 5. 119, 38.
Decem 90, 4.
Decemplicis 110, 1.
Decerne 17, 2.
Decet 22, 22. 29, 2. 33, 1. 41, 13. 42, 4. 68, 32. 95, 2. 103, 21. 107, 22. 118, 1, 20, 29. 136, 1. 142, 7. 149, 9.
Deciderant 78, 47.
Decidit 78, 28.
Decipit 78, 58.
Declinans 26, 11.
Declinat 109, 23. 119, 101.
Decorabit 132, 16.
Decoravi 82, 6.
Decorem 29, 9.
Decoris 147, 1.
Decoris 57, 8. 108, 2.
Decrepitus 148, 12.
Decus 2, 6. 4, 2. 24, 8. 29, 10. 34, 3. 45, 3, 10. 47, 9. 84, 11. 89, 17. 99, 2. 111, 9. 145, 11, 21. C. 5, 2.
Decutit 1, 3.
Dede 17, 13. 56, 7. 139, 24.
Dedecoret 97, 7.
Dedecori 25, 20.
Dedecus 25, 3. 119, 78.
Dedere 18, 40. 47, 5. 48, 5.
Dederis 22, 11.
Dedi 2, 6. 89, 20. 95, 9, 11.
Dedignata C. 2, 2.
Dedignatus 22, 24. C. 6, 10.
Dedimus 44, 17.
Dedisçant 59, 10.
Dedisti 21, 4. 71, 3. 77, 8. 80, 5. 119, 60, 102. C. 5, 1.
Dedit 18, 39, 46. 39, 3. 55, 18. 78, 5, 9, 42, 56, 64, 68. 89, 19. 103, 7. 105, 7. 106, 8, 39. 107, 7. 111, 8. 118, 5. 128, 1. 135, 12. 136, 21. 144, 2. 146, 6. 147, 20. C. 4, 4.
Dedita 26, 4.
Deduxit 89, 12.
Deerant 66, 12. 68, 18.
Deerit 16, 9. 132, 15.
Deerunt 66, 15.
Defeci 6, 6.
Defendam 91, 14.
Defendat 15, 21.
Defendet 23, 6. 72, 4, 12.
Defendit 86, 13. 105, 39. 106, 43. 136, 12.

Defendunt 33, 16.
Deferbuit 85, 3.
Deficiente 38, 10. 143, 6.
Deficio 73, 16.
Deficit 34, 9. 69, 1. 102, 23. 109, 23.
Defigo 38, 6. 123, 1.
Deflectam 101, 3.
Deflectens 27, 9.
Deflectit 125, 5.
Defluet 37, 2.
Deformat 102, 5.
Degener 89, 31.
Degeneri 23, 4.
Deglubit 94, 5.
Degravat 129, 7.
Dehinc, C. 3, 2.
Dehiſcat 46, 2.
Dehiſcens 60, 2.
Dei 2, 11. 12, 6. 18, 22, 46. 22, 23. 24, 1. 27, 4. 29, 4. 31, 23. 33, 4. 34, 17. 37, 31. 48, 1. 55, 14. 60, 6. 68, 34. 72, 18. 73, 12. 78, 33, 40. 82, 6. 97, 10. 98, 4. 99, 3. 103, 18, 20. 104, 35. 108, 7. 112, 1. 116, 1. 117, 1, 2. 149, 6. C. 6, 7. 7, 2.
Dejecta 43, 5.
Dejectum 140, 10.
Dejectus 88, 16.
Dejicis 42, 5, 11.
Dejicit, C. 4, 2.
Deis 96, 7. 106, 37. 135, 5.
Delapſus, C. 4, 1.
Dele 19, 12. 45, 10. 51, 2. 68, 30. 79, 8. 109, 15.
Deleat 74, 19.
Delectabilis 102, 14.
Delectantur 5, 4.
Delectat 35, 26. 84, 10. 89, 15.
Delector 119, 83. 143, 167.
Delegi 132, 13.
Delegit 76, 2. 103, 8.
Delens 77, 19.
Delere 106, 34. 111, 8.
Deles 88, 5.
Deliciæ 119, 111.
Delicias 16, 11. 43, 4. 78, 19. 128, 5.
Deliciis 10, 3. 37, 19. 42, 2. 87, 2. 103, 5. 115, 15. 119, 70.
Delicium 18, 1. 55, 13. 73, 26. 132, 14.
Delicta 25, 7. 38, 18. 69, 5. 109, 14.
Delictis, C. 7, 6.
Deliqui 51, 3.
Deliquimus 103, 10. 106, 6.
Delituere 88, 18.
Delitui 143, 3.
Deme 51, 11. 81, 8.
Demens 64, 2. 78, 36. 135, 18.
Demereantur 144, 3.
Demeruiſſe 16, 2.
Demete 59, 10.
Demetet 92, 7. 149, 7.
Demiſſo 89, 45.
Demit 68, 6.
Demittet, C. 4, 6.
Dempſiſti 77, 15.
Dempſit 105, 20.
Dempto 37, 18. 89, 52. 138, 8.
Denis 92, 3. 144, 9.
Denſa 33, 16.
Denſantur 147, 17.
Denſo 105, 34. 140, 2.
Dent 68, 1.
Dente 31, 18. 35, 16. 37, 12. 40, 15. 55, 3. 80, 13. 109, 2, 25. 119, 69.
Dentem 35, 16. 37, 12. 40, 15.
Dentes 35, 11. 44, 16. 57, 4. 58, 6. 71, 10. 74, 10. 102, 27.
Dentur 98, 8.
Deo 4, 5. 9, 7. 15, 5. 16, 4. 18, 24, 41. 22, 8. 25, 20. 27, 14. 30, 4. 31, 24. 34, 2, 9. 37, 3, 34. 42, 5, 11. 44, 20. 46, 4. 47, 6. 50, 14. 55, 16. 66, 8. 68, 17, 32. 76, 11. 77, 1. 81, 1. 102, 16. 105, 1. 106, 33. 107, 1. 115, 10. 118, 19. 131, 3. 136, 3. 137, 4. 142, 1. 146, 10. 147, 20. 148, 14. 149, 9. 150, 6. C. 1, 1. 3, 1. 7, 1, 6.
Deorum 16, 4. 81, 9. 136, 2.
Deos 78, 59. 82, 6. 95, 3. 97, 9.
Depaſcitur 38, 3. 79, 2.
Depeculata 79, 7.
Depellam 50, 15.
Depellant 50, 13.
Depellens 32, 8.
Depelles 18, 28.
Depellet 49, 15.
Depellit 103, 12. 147, 3.
Deperit 63, 8. 103, 9. 119, 20, 165.
Deploratis 83, 1.
Depluet 84, 6.
Depluit 68, 9.
Deponit 55, 19.
Depopularis 74, 1.
Depopulata 46, 8. 49, 14.
Depopulatus 78, 49.
Depopuletur 109, 11.
Depoſcere 30, 9.
Depoſita 17, 15.
Deprecor 35, 24.
Deprendar 7, 3.
Deprendes 62, 9.
Depreſſo 18, 9.
Deprimit 15, 4.
Depromam 69, 30.
Depromite 118, 1, 29. 136, 1.
Depulerit 78, 35.
Depulit 34, 4. 105, 14. 106, 10. 118, 18. 131, 2. 136, 24.
Derelinque 119, 8.
Derogat 78, 32. 106, 24.
Deſcendit 18, 9. 105, 23.
Deſere 74, 22. 141, 8.
Deſeris 74, 1.

Deſerit 37, 28.
Deſerta 29, 8. 78, 53. 120, 5.
Deſeruit 44, 18.
Deſide 74, 11.
Deſideriis 37, 4.
Deſiderio 102, 4. 143, 6.
Deſignat 10, 9.
Deſiliere 18, 13.
Deſine 75, 5.
Deſipui 73, 22.
Deſiſte 4, 4.
Deſit 23, 1. 32, 9.
Deſolata 25, 16.
Deſpectat 73, 11.
Deſpexit 102, 19. C. 3, 1.
Deſpice 88, 2.
Deſpiciam 10, 6. 119, 45.
Deſpiciens 53, 2.
Deſpiciet 85, 11.
Deſpicis 92, 8. 102, 27.
Deſpicit 10, 4. 31, 14. 40, 4. 66, 7. 69, 33. 113, 6. 117, 1. 119, 150.
Deſtinat 106, 27.
Deſtitui 116, 11.
Deſtitutum 119, 8.
Deſuetas 137, 2.
Deſuper 11, 6. 14, 2. 17, 2. 20, 3. 32, 5. 49, 14. 72, 6. 78, 24. 85, 8. 102, 1. 105, 32. 118, 27. 119, 26, 71. 144, 7. C. 3, 2. 4, 5.
Det 35, 4. 40, 14, 16. 129, 5.
Deteret 112, 6.
Deterge 119, 32.
Deterit 74, 18.
Deteſtantur 88, 8.
Deteſtor 139, 21.
Detracto 81, 10.
Detrectans 78, 8. 106, 25.
Detrectant 79, 6.
Detrectat 89, 30.
Detruſit, C. 3, 5.
Deturbare 62, 4.
Deturbat 107, 39. 147, 6.
Devia 25, 8. 36, 3. 44, 18. 51, 13.
Devinctus 56, 12.
Devius 58, 3. 59, 7. 119, 118.
Deum 7, 17. 10, 4. 14, 1. 18, 6. 25, 12. 33, 1. 34, 2. 37, 7. 42, 6. 62, 1. 64, 9. 66, 1. 76, 1. 78, 19. 83, 18. 86, 8. 89, 26. 90, 16. 94, 7. 95, 1, 6. 97, 7. 98, 2. 100, 1, 3. 103, 1, 22. 106, 1. 115, 4. 124, 6. 128, 4. 132, 2. 145, 21. 148, 1, 2, 3, 13. 150, 1, 2, &c. C. 4, 1. 6, 3. 6, 8, 9.
Devolvit 114, 8.
Devoret 69, 22.
Devota 22, 30. 34, 3, 8. 75, 8. 78, 29.
Devotas 34, 22. 63, 4.
Devoto 69, 36. C. 7, 2.
Devotos 37, 33. 121, 1. 136, 12.
Devotum 79, 1. 148, 14.
Devotus 119, 125. 138, 2.
Devovit 109, 16.
Deus, *Nominat.* 2, 5. 9, 16. 10, 3. 12, 3, 5. 14, 5, 7. 16, 5, 7. 18, 8, 13, 15. 20, 6. 22, 8. 24, 5. 25, 8, 14. 27, 1. 29, 3, 10. 32, 1. 33, 9, 18. 34, 8, 18, 20. 37, 13, 15, 22, 24, 28, 33, 39. 41, 2. 43, 5. 46, 1, 5, 7, 9, 11. 48, 14. 50, 6. 52, 5. 53, 1, 2. 55, 19. 58, 11. 62, 2, 6. 63, 11. 64, 7. 68, 16, 19, 35. 69, 33. 73, 11. 77, 7, 13. 78, 7, 21, 30, 38, 52, 56, 63, 70. 81, 4, 6. 87, 5. 91, 2, 11, 14. 92, 15. 93, 1. 94, 14, 22. 95, 7. 98, 9. 99, 1, 9. 100, 3. 103, 7. 105, 5, 7, 14, 26, 39, 42. 106, 32, 34, 40. 107, 12, 24, 43. 109, 20. 110, 4. 113, 8. 115, 2, 3. 118, 18, 23. 121, 7. 127, 1. 132, 5. 144, 15. 147, 19.
Deus, *Vocat.* 3, 1, 3, 6. 4, 1. 5, 2, 5, 12. 6, 1. 7, 1, 8, 9. 9, 10, 13, 19. 10, 1, 11, 18. 12, 1. 13, 1. 16, 2. 17, 3, 5, 6, 13. 18, 2, 25, 43, 48. 20, 1. 21, 9. 22, 1, 3. 23, 4. 25, 1, 16. 26, 1. 27, 7. 28, 1, 4. 30, 2, 7. 31, 14. 35, 10, 17, 23. 38, 1, 21. 39, 4. 40, 5, 7. 41, 4, 10, 13. 43, 1. 44, 1, 4, 7, 24. 50, 7. 51, 1. 52, 9. 54, 1, 4. 55, 9, 23. 56, 1, 3, 7. 57, 1, 5, 9, 11. 58, 6. 59, 7, 15. 60, 1, 10, 11. 63, 1, 3. 64, 1. 65, 10. 66, 3. 67, 7. 68, 7. 69, 1, 6, 13. 70, 1. 71, 3, 4, 8. 72, 1. 73, 20. 74, 1, 10. 75, 1, 8. 77, 4, 15. 80, 12. 82, 8. 83, 1, 9. 84, 1, 3. 85, 1, 7. 86, 3, 7, 9, 10, 12, 16. 88, 14. 89, 46. 90, 1, 7. 94, 18. 101, 1. 104, 24. 108, 1, 3, 5, 11, 12. 109, 14, 26. 116, 16. 118, 25, 28. 119, 5, 58, 145, 170. 120, 1. 123, 2. 130, 1. 135, 13. 137, 7. 138, 7. 139, 1, 3, 8, 19, 23. 140, 6, 7. 141, 1. 143, 1, 10. 145, 10. C. 6, 1. 6, 10.
Dexter 16, 8. 56, 9. 64, 2. 69, 18. 109, 31. 118, 6. C. 6, 16.
Dextera 48, 10. 63, 8. 66, 10. 68, 14, 28. 69, 29. 74, 11. 80, 15. 90, 1, 9. 101, 5. 109, 27. 119, 21, 73, 173. 136, 4, 17. 145, 14. 147, 5.

Dextra 2, 2. 3, 7. 7, 3, 12. 8, 5. 10, 8, 12, 14. 16, 1, 4. 17, 7. 18, 1, 24, 34, 39, 50. 22, 5, 10, 21. 24, 2. 26, 10. 31, 8, 19. 33, 9. 34, 17. 37, 17. 38, 2. 44, 3. 50, 22. 57, 2. 73, 23. 75, 8. 80, 17. 83, 13. 89, 13, 21. 90, 3. 93, 1. 94, 1, 21. 109, 6. 111, 2, 7. 118, 10, 11, 12. 124, 1. 135, 8. 136, 12. 137, 5. 138, 7. 140, 4. C. 3, 2. 8, 2.
Dextræ 18, 35. 21, 3. 28, 5. 31, 5. 44, 1. 64, 9. 68, 28. 70, 4. 71, 16. 76, 5. 77, 10. 78, 42. 92, 5. 104, 24. 105, 4. 135, 5. 139, 10, 19. 145, 5, 12. 150, 2. C. 3, 4. 3, 7. 4, 2. 7, 5.
Dextram 6, 2. 77, 14. 91, 7. 118, 16. 143, 7. 144, 7. C. 6, 12, 9.
Dextras 89, 42.
Dextris 17, 14. 45, 9. 71, 4. 78, 10. 110, 1. 118, 8. 144, 8, 11.
Dextro 129, 8.
Dextrum 110, 5.
Diadema 21, 3. 89, 39.
Diademate 109, 1. 148, 11.
Dias, C. 1, 2.
Dic 30, 4. 35, 3. 66, 3. 97, 1. 118, 4.
Dicam 42, 9.
Dicat 40, 16. 67, 4. 109, 17. 118, 3. 124, 1.
Dicatus 119, 109.
Dicebam 38, 16.
Dicebant 74, 8.
Dicent 145, 6.
Dicente 62, 12.
Dicere 6, 5. 45, 1. 84, 11. 92, 2. 104, 1. 116, 12. 129, 1. 148, 11.
Dicêre, C. 4, 5.
Diceris 94, 20.
Dicet 50, 5. 58, 11. 87, 6. 89, 16.
Dicetur 87, 5. C. 1, 2.
Dicite 47, 6. 96, 1, 10. 113, 9. 135, 1. 149, 1.
Dicitur, C. 6, 14.
Dicta 39, 3. 49, 13. 52, 6. 81, 8. 89, 19. 95, 11. 107, 43.
Dictabit 40, 3.
Dictis 119, 114. 121, 4.
Dictu, C. 2, 3.
Didici 17, 4. 71, 17. 119, 71.
Didicit 106, 35.
Die 19, 2. 22, 2. 40, 10. 42, 3. 49, 8. 51, 2. 56, 1, 2. 59, 2. 62, 3. 86, 3. 89, 16. 91, 6. 105, 10. 109, 13. 119, 76, 148.
Diem 30, 3. 32, 4. 37, 6, 13. 39, 4, 13. 49, 20. 55, 23. 58, 8. 63, 1. 64, 7. 72, 17. 74, 16. 78, 33. 88, 5, 45. 90, 15. 102, 24. 104, 20. 109, 8. C. 4, 6. 6, 16.
Dies 1, 2, 5. 25, 5. 29, 10. 30, 5. 33, 11. 34, 12. 35, 17. 36, 12. 37, 37. 41, 2, 13. 53, 6. 72, 14. 73, 5. 74, 19, 23. 77, 5. 78, 42. 81, 3, 4. 83, 17. 84, 10. 88, 1, 13. 89, 36. 90, 12. 96, 2. 97, 11. 100, 5. 102, 13, 26. 103, 2. 112, 6. 119, 97, 144. 135, 13. 137, 7. 143, 5. 145, 2.
Differ 70, 1.
Diffidit 74, 13.
Diffingis 90, 3.
Diffisa 78, 22.
Difflabitur 37, 20.
Difflat 33, 10.
Diffluat 75, 3.
Diffugientibus 114, 3.
Diffundam 145, 1.
Diffunde 85, 7.
Diffundis 74, 16.
Diffundit 87, 3. C. 6, 4.
Diffusa 89, 13. C. 6, 6.
Digitis 8, 3. 18, 22. 50, 21.
Digna 41, 10. 62, 12. 86, 2.
Dignaris 119, 132.
Dignas 28, 4. 119, 84.
Dignatur 34, 15.
Dilecta 50, 5.
Dilectæ 47, 4. 53, 4. 116, 15.
Dilectas 74, 1.
Dilecte 55, 13.
Dilecti 44, 3. 118, 26.
Dilecto 89, 3. 94, 14.
Dilectos 119, 132.
Dilectum 16, 10. 60, 5. 94, 5. 108, 6.
Dilectus 68, 10.
Diligit 103, 13. 107, 42. 146, 8.
Diligo 119, 119. 140, 163.
Dimidium 132, 14.
Dimisit, C. 3, 6.
Dimittis, C. 5, 1.
Dimittit 119, 118.
Dinumera 48, 12.
Dinumeranda 102, 5.
Dira 1, 6. 31, 13. 35, 4. 40, 14. 41, 6. 55, 11. 73, 9. 140, 9.
Diras 62, 4.
Dirempta 22, 18.
Dirige 5, 8. 31, 3. 43, 3. 86, 11. 119, 5, 10, 133.
Diriget 23, 6. 51, 13.
Dirigit 21, 7. 55, 22. 66, 9.
Dirigor 119, 157.
Diriguere 76, 5.
Diriguit 34, 4.
Dirimet 1, 5.
Dîs 135, 15.
Discant 59, 12.
Discas 34, 11.
Discat 51, 6. 83, 16. 109, 27. 131, 3.
Dísce 2, 10.
Discent 45, 4. 141, 6.

Diſceret 14, 2.
Diſcerpent 63, 10.
Diſcet 22, 31. 64, 9. 107, 43.
Diſcinctus 17, 14.
Diſcit 25, 8.
Diſcite 66, 5.
Diſclude 51, 11.
Diſcrimine 78, 50. 119, 151.
Diſcurrant 59, 13, 14.
Diſcurrunt 59, 5.
Diſcuſſit 105, 19.
Diſcute 67, 1. 119, 66.
Diſcutiet 50, 4. 72, 13.
Diſcutit 30, 5.
Disjecit 18, 14.
Disjiciet 33, 11.
Diſpendia 69, 9.
Diſpenſas 31, 15. 119, 137.
Diſperde 143, 11.
Diſperiere 78, 48.
Diſperſit 68, 14. C. 3, 4.
Diſpliceat 36, 2.
Diſpoſitis 140, 5.
Diſrumpam 89, 34.
Diſrupit 129, 4.
Diſrupta 29, 7.
Diſſecuit 78, 13. 136, 13.
Diſſiliere 107, 16.
Diſſilit 29, 5.
Diſſipat 31, 10. 34, 16. 48, 7. 102, 3. 119, 105.
Diſſipet 35, 5. 58, 9.
Diſſita 123, 1.
Diſſoluenda 105, 10. 119, 76.
Diſtat 103, 11, 12.
Diſtincta 78, 56.
Diſtorta 78, 8.
Diſtrahit 106, 25.
Ditas 65, 9.
Ditaſti 68, 9. 85, 1.
Ditia 126, 6.
Ditibus 107, 34.
Ditione 72, 17. 102, 15.
Diu 78, 2. 105, 18. 119, 174.
Divertit 119, 51.
Dives 49, 10, 17. 60, 8. 68, 12. 108, 9. 119, 162.
Divi 86, 8.
Divide 55, 9.
Divina 75, 7. 87, 3. 103, 17, 22.
Divinam 52, 7. 78, 34.
Divini 78, 69. 118, 24. C. 7, 3.
Divinis, C. 6, 5.
Divis 106, 36.
Diviſos 105, 11.
Divite 17, 14. 37, 11. 104, 25. 128, 5.
Divitiis 49, 2. 142, 7.
Divitis 37, 16. 135, 4. C. 3, 6.
Diurna 4, 4. 91, 5.
Dixerunt 83, 12.
Dixi 30, 6. 39, 1. 40, 7. 41, 4. 55, 6. 75, 4. 82, 6. 89, 2. 95, 10. 102, 24. 116, 4, 11. 119, 57. 140, 6. 142, 5.
Dixiſti 27, 8. 132, 11.
Dixit 78, 61. 105, 15. 109, 17. 110, 1. C. 4, 4.
Doce 25, 5. 119, 33, 108, 144.
Docebis C. 4, 5.
Docebo 119, 46.
Docendus 94, 10.
Docere 105, 22.
Doces 18, 34. 73, 17. 119, 15.
Docet 94, 10, 12.
Docta 34, 2.
Docui 71, 17.
Docuit 116, 10.
Documenta 31, 3. 60, 1. 76, 1. 79, 6.
Doli 15, 2. 17, 1. 19, 9. 40, 4.
Dolia 4, 7.
Dolis 12, 2, 5. 31, 4. 38, 12. 45, 7. 55, 9, 11. 59, 11. 63, 11. 64, 5, 6. 109, 2. 119, 95.
Dolo 7, 8. 24, 4. 32, 2. 35, 7. 57, 6. 71, 10. 76, 11. 78, 36. 96, 10.
Dolor 6, 2, 7. 13, 2. 18, 4. 31, 10. 34, 18. 38, 4. 39, 3. 42, 10 55, 3. 69, 7. 73, 21. 77, 2, 4. 90, 11. 102, 3. 116, 3.
Dolore 38, 7.
Doloris 39, 2. 69, 20.
Dolos 5, 9. 7, 6. 33, 10. 35, 20. 56, 5. 58, 3. 72, 13. 89, 22.
Doloſa 35, 4.
Doloſis 119, 110.
Dolum 7, 15. 9, 16.
Dolus 10, 7. 17, 4. 34, 13. 119, 29. 120, 3. C. 1, 4.
Domas 66, 3.
Domat 32, 9. 34, 10.
Domet 55, 15.
Domi 121, 8.
Domina 19, 1. 134, 3.
Dominæ 123, 2.
Dominator 119, 6.
Dominatur 29, 10.
Domini 19, 7. 34, 11. 42, 2. 45, 2. 67, 6. 78, 10. 92, 13. 96, 3. 99, 7. 104, 34. 105, 2, 3. 106, 13. 111, 2. 112, 7. 113, 1. 118, 26. 122, 4. 125, 2. 128, 3. 135, 3. 148, 1. 149, 6. C. 2, 2, 4.
Dominis 106, 18.
Domino 1, 6. 14, 6. 16, 6. 20, 7. 33, 3. 40, 4, 16. 50, 14. 52, 8. 55, 22. 62, 8. 63, 11. 65, 13. 66, 4. 68, 32. 71, 11. 72, 16. 75, 5. 76, 12. 77, 1. 81, 15. 97, 12. 106, 12, 24. 107, 37. 110, 1. 113, 5. 116, 10, 14. 118, 8, 10, 11, 12. 124, 8. 127, 3. 130, 7. 136, 2. 144, 1. 146, 5. C. 3, 1. 4, 4. 6, 18.

Dominos

Dominos 69, 25. 107, 34.
Dominum 2, 2. 5, 1. 7, 17. 16, 2. 18, 6. 26, 7. 32, 11. 33, 12. 34, 8, 9. 44, 4. 45, 11. 46, 10. 50, 7, 11. 52, 6, 9. 57, 7. 62, 5. 71, 1. 74, 13. 83, 5, 18. 86, 3. 88, 9. 89, 1, 11. 98, 1. 108, 1. 109, 30. 110, 3. 118, 4. 128, 1. 130, 5. 135, 1, 19. 136, 19. 142, 5. 148, 7. C. 4, 1. 6, 1, 3.
Dominus 62, 11. 68, 1, 17. 78, 5, 25. 97, 1. 110, 1. 115, 16. 118, 28. 128, 5. 135, 11. 140, 6, 7. 143, 10. 146, 10. C. 1, 4.
Domiti 135, 10.
Domitos 18, 39. 110, 2.
Domo 18, 13.
Domos 8, 1, 9. 37, 29. 55, 23. 102, 25. 107, 41. 113, 4. 124, 3.
Domum 68, 34. 72, 19. 145, 12. C. 4, 2.
Domus 14, 7. 22, 4. 26, 8. 31, 20. 47, 4. 48, 2. 49, 16. 53, 6. 59, 4. 65, 4. 69, 35. 84, 10. 104, 3. 107, 4. 114, 1. 117, 1. 118, 2. 122, 4. 132, 14. C. 1, 3. 3, 1.
Dona 18, 44. 20, 3. 29, 2. 45, 12. 49, 9. 66, 13, 14. 68, 29. 72, 10, 15. 96, 8. 118, 20.
Dona 119, 80.
Donabit 37, 4.
Donavi 89, 19.
Donis 20, 3. 24, 5. 26, 10. 33, 5. 68, 19. 116, 12.
Dotibus 115, 15.
Draco 91, 13. 148, 7.
Draconibus 44, 19.
Dubiæ 114, 2.
Dubiam 89, 35.
Dubiis 71, 21. 119, 30. C. 6, 8.
Dubio 126, 1.
Dubios 142, 3.
Dubita 4, 3.
Dubitans 119, 31, 67.
Dubitante 128, 4.
Dubitata 95, 9.
Dubites 32, 6. 139, 22.
Dubium 106, 33.
Dubius 13, 2. 73, 23.
Duc 67, 2. C. 6, 14.
Ducam 68, 22.
Duce 9, 13. 10, 18. 18, 29, 40. 21, 1. 22, 30. 25, 9. 26, 3. 34, 11. 35, 3, 10. 37, 5. 44, 5. 45, 16. 56, 4, 11. 60, 9. 81, 13. 85, 1. 86, 11. 104, 19. 106, 7. 108, 10. 115, 12. 119, 134. 136, 14. 146, 5.
Ducem 89, 27. 105, 20. 106, 33. 119, 30, 101.
Ducere 16, 10. 40, 17. 78, 53. C. 6, 16.
Duceris 34, 12.
Duces 16, 11. 68, 18, 27. 74, 13. 78, 11, 31, 54. 81, 14. 83, 11. 91, 11. 94, 15. 104, 25. 106, 16, 23. 110, 6. 113, 8. 119, 24. 125, 5. 135, 10.
Ducet 72, 14.
Ducibus 27, 6.
Ducis 103, 21. 106, 12. 107, 11.
Ducis 68, 26.
Ducit 23, 2. 107, 35. 115, 12. 123, 4.
Ductor 68, 7. 74, 14. 78, 72.
Ductu 54, 7.
Ducum 3, 7. 76, 3.
Dulce 16, 3. 22, 25. 42, 4. 49, 3. 52, 9. 55, 14. 62, 4. 73, 28. 92, 2, 3. 141, 5.
Dulcedine 119, 113.
Dulces 105, 41.
Dulci 12, 3, 92, 10. 102, 7. 104, 15.
Dulcia 19, 10. 126, 1. 137, 9.
Dulcibus 34, 12. 59, 9. 81, 16. 107, 35. 150, 5.
Dulcior 63, 3.
Dulcis 15, 3. 22, 9. 36, 8. 68, 9. 78, 16. 89, 20.
Dulciſſime 40, 13.
Dumis 104, 13.
Dura 22, 2. 73, 5. 74, 15. 94, 4. 106, 46. 107, 14. 135, 10.
Durabit 18, 2. 89, 14. 111, 10.
Durabunt 89, 29.
Durant 93, 5. 119, 142.
Duras 92, 8.
Durat 106, 1.
Duratura, C. 1, 5.
Duraturis 102, 18.
Duraturo 78, 70. 91, 15.
Dureſcant 95, 8.
Duri 88, 8.
Duris 4, 1.
Duro 53, 6. 129, 3.
Duros 12, 4.
Durus 13, 1. 16, 10. 42, 9. 90, 3. 119, 43. 143, 2.
Dux 5, 8. 25, 5. 48, 14. 52, 7. 55, 13. 106, 17. 114, 2, 4, 6. 135, 9.
Duxi 81, 10.
Duxiſti 73, 18.
Duxit 77, 20. 78, 22. 107, 7.

E.

EAdem 105, 10. 145, 14.
Eat 9, 6. 96, 1.
Ebibet 75, 8.
Ebria 109, 29.
Ebur 33, 2. 108, 1.
Eburnas 104, 3.
Eburnis 45, 8.
Ecce 73, 12. 87, 1. C. 1, 2, 7. 2, 3.
Ecqua 35, 17. 62, 3. 79, 5. 101, 2. 119, 84.

Ecquid 52, 1. 71, 19.
Ecquis 14, 2. 24, 3, 8, 10. 35, 10. 41, 5. 62, 3. 64, 5. 73, 11.
Edax 37, 1. 78, 46.
Ede 100, 2.
Edictum 2, 7.
Edidit 78, 12.
Edoce 119, 27. 68, 171.
Edomitis, C. 4, 4.
Educere 60, 10. 108, 11.
Eduxit 18, 19. 37, 14. 78, 52. 105, 43.
Effari 39, 1.
Effer 57, 5, 11. 81, 1. 99, 5. 100, 4. 108, 5.
Effera 64, 3.
Efferet 22, 26. 35, 28. 64, 9. 68, 4. 71, 14. 85, 11. 87, 7. 89, 5. 106, 48. 145, 11.
Effero 119, 99.
Effert 15, 4.
Efflat 12, 3.
Efflavit 18, 8, 15.
Effœtæ 92, 14.
Effrænis 109, 20.
Effrons 56, 5. 94, 20.
Effudit 74, 15.
Effulges 57, 5, 11. 108, 5.
Effunde 69, 24.
Effusis 29, 3.
Egenis 22, 24. 76, 9.
Egenos 72, 4, 12. 140, 12.
Egenum 10, 9. 16, 2.
Egerat 14, 3.
Egi 26, 1.
Egisti 17, 3.
Eheu 44, 22. 119, 95, 107.
Eia 2, 3, 10. 31, 2. 45, 3. 66, 1. 95, 1. 106, 1. 113, 1. 116, 7. 134, 1. 135, 1. 148, 1, 3.
Ejectis 78, 56.
Elata 131, 1.
Elatis 75, 4.
Elato, C. 3, 4.
Elatos 40, 4. 138, 6.
Electæ 68, 9.
Electi 50, 23. 79, 2. 85, 2. 105, 17. 112, 4. 130, 8. C. 6, 17.
Electo 24, 5.
Electos 103, 17.
Elegit 4, 3.
Elementa 119, 130.
Elicuit 78, 20.
Elidet 37, 17.
Eliquat 19, 10.
Elisi 97, 3.
Elisis 29, 11.
Eliza, C. 1, 7.
Elogiis 118, 15. 135, 3.
Elogium 111, 10. 113, 2.
Eloquar 2, 7. 50, 7. 119, 27.
Eluat 10, 12.
Elue 39, 8. 51, 2. 79, 9.
Eluit 32, 1.
Elusit, C. 3, 6.
Emicat 99, 1.
Emicet 89, 52.
Emineas 138, 6.
Eminet 99, 2. 135, 5.
Eminus 29, 3.
Emittes, C. 1, 2.
Emungat 109, 11.
En 11, 2. 12, 1. 41, 8. 59, 2. 60, 1. 74, 23. 79, 1. 83, 2, 3. 94, 21. C. 3, 2.
Endoræ 83, 10.
Enixa, C. 7, 3.
Ense 35, 6. 37, 32. 49, 5. 78, 65. 109, 31. 110, 5. 149, 6.
Ensem 7, 11. 45, 3. 103, 10.
Enses 72, 13. 76, 3. 136, 24.
Ensibus 22, 20. 31, 8. 64, 3.
Ensis 42, 10. 44, 3. 59, 6. 63, 10. 120, 4. 147, 10.
Enthea, C. 2, 3.
Eoa 130, 6.
Eoas 49, 1. 104, 3.
Eodem 50, 19.
Eois 107, 3. 112, 3. C. 3, 6.
Eoo 19, 5. 100, 1.
Eos 49, 14. 66, 4. 75, 6. 110, 3. 119, 147. 127, 2.
Eoum 65, 8.
Ephræmi 78, 9. 80, 2.
Ephræmo 78, 68.
Ephraima 60, 7. 108, 8.
Epulas 78, 18. 80, 5. 104, 28. 107, 36. 128, 2.
Epulis 63, 5. 69, 22. 78, 25. 107, 9. 111, 5.
Eques 33, 17.
Equi 32, 9.
Equidem 140, 12.
Equis 20, 7. 66, 12.
Equos 76, 6.
Equus 147, 10.
Erade 69, 28.
Erasus 77, 9.
Erectum 3, 3.
Erectus 102, 24.
Ereptus 91, 15.
Erexit 20, 8.
Ergo 7, 17. 31, 23. 37, 27. 71, 22. 72, 14, 18. 80, 14. 81, 12. 95, 6, 11. 97, 10. 98, 4. 99, 3. 107, 12. 135, 13. 147, 20. 148, 14. 149, 9. C. 1, 6. 6, 13.
Erigat 130, 7.
Erige 7, 9. 31, 9.
Eriget 36, 12. 115, 13.
Erigis 60, 4.
Erigit 27, 14. 62, 8. 64, 10. 119, 50, 166. 147, 6. C. 4, 2.
Eripe 7, 1. 17, 14. 22, 20. 25, 20. 31, 4. 35, 23. 39, 8. 44, 26. 59, 1. 69, 14. 71, 2, 4. 86, 16. 119, 22, 134. 120, 2. 142, 7. 143, 9, 11. 144, 8, 11.
Eriperer 55, 8.
Eriperet, C. 4, 4.
Eripiet 25, 5. 41, 3.
Eripit 33, 19. 97, 10. 116, 8.
Eripuit 71, 20. 116, 6.
Erogat 112, 9.
Erosit 78, 50.
Errabant 107, 4.

Errabundis 90, 1.
Errantes 77, 20.
Erranti, C. 4, 6.
Errat 104, 18.
Erravi 119, 67.
Error 14, 3. 53, 3. 58, 3. 73, 2, 22. 77, 10. 97, 7. 101, 3. 118, 22. 119, 118.
Erroris 19, 9.
Erubeſcam 119, 6.
Erubuere 71, 24.
Erubuit 22, 5.
Erudi 119, 26, 34.
Erudies 51, 6.
Erudit 25, 14. 144, 1. 147, 19.
Eruditionis 119, 98.
Eruditus 119, 7, 129.
Erue 141, 9.
Eruet 12, 3.
Eruimus 83, 4.
Eruit 30, 3. 107, 6, 13, 19, 28.
Erumpens 39, 3.
Eruta 77, 11.
Eſurie 50, 12.
Evadunt 124, 7.
Evanuit 78, 33.
Evaſit 136, 14.
Evectus 37, 34.
Eveham 119, 175.
Evehet 71, 24. 118, 28.
Evehit 148, 14.
Eventus, C. 2, 4.
Everſis 105, 33.
Everſus 35, 25.
Everte 69, 25.
Euge 35, 21.
Evigila 44, 23. 59, 4. 74, 22.
Evigilans 73, 20. 78, 66.
Evitem 27, 11.
Euntem 50, 3.
Evocat 135, 7.
Euphrates 72, 8. 89, 25.
Euphratis 80, 11.
Eure 148, 8.
Euri 48, 7.
Euris 104, 3. 112, 10.
Euro 89, 12.
Eurus 78, 25.
Exacta 139, 1.
Exanguem 102, 5.
Exangues 37, 25.
Exanguis 88, 5.
Exaudi 30, 10. 51, 1. 55, 1. 64, 1. 69, 16. 86, 6. 119, 149, 169. 130, 2. 142, 6. 143, 7.
Exaudis 10, 17.
Excanduit 86, 5.
Excedere 89, 43.
Excellit 95, 3.
Excelſi 50, 1. 91, 1. 102, 1.
Excepit 106, 44.
Excidat 137, 7.
Exciderant 78, 42.
Exciderat 106, 21.
Excidet 119, 16.
Excipiet 34, 5.
Excipit 44, 13. 70, 3. 123, 4.
Exciſis 80, 8.
Excita 18, 44. 104, 23.
Excitus 12, 5. 18, 8.
Excluſo 60, 11. 68, 35. 106, 1. 108, 12.
Excreſcet 132, 17.
Excubat 121, 4.
Excubias 12, 7. 103, 17.
Excubiis 37, 32.
Excubitor 130, 6.
Excubitoris 127, 1.
Excubo 63, 6.
Excuſſis 105, 33.
Excuſſo 6, 1. 36, 2. 64, 6. 105, 38.
Excute 26, 2. 57, 8. 108, 2. 139, 23.
Excutiant 24, 9.
Excutiat 36, 11.
Excutiens 12, 4.
Excutiet 89, 36.
Excutis 77, 4. 139, 5.
Excutit 29, 9. 33, 15. 73, 8. 146, 4.
Exeat 109, 7.
Exegi 77, 5.
Exegit 137, 3.
Exemit, C. 6, 13.
Exemplo 34, 2. 125, 3.
Exemplum 110, 4.
Exequias 88, 10.
Exerat 7, 6.
Exercitus 103, 21. 148, 2. C. 6, 5.
Exercuit 66, 10.
Exere 21, 13. 74, 11. 103, 1.
Exeret 85, 11.
Exerit 107, 24.
Exerta 18, 16. 144, 7.
Exhibet 107, 34.
Exhibuit 105, 5.
Exige 39, 10.
Exigis 94, 1.
Exiguos, C. 2, 2.
Exilium 101, 8. 105, 13.
Eximius 36, 7.
Exit 126, 6.
Exitii 37, 13.
Exitio 30, 9. 106, 27. 116, 8.
Exitium 5, 6. 37, 9. 73, 27. 106, 43.
Exlex 1, 4. 75, 5. 119, 141.
Exorere 10, 12.
Exoret 25, 7.
Exoriens 139, 9.
Exors 92, 6.
Exoſæ 111, 6.
Exoſas 60, 10. 108, 11.
Exoſculor 119, 140.
Exoſos 37. 22.
Expandis 145, 16.
Expandit 104, 3.
Expediam 139, 18.
Expedient 25, 9.
Expediet 25, 15.
Expende 74, 23.
Experrectus 139, 18.
Expers 33, 5. 100, 5.
Expletus 22, 29.
Explicat 49, 16. 64, 2. 92, 2. 104, 2. 119, 147.
Explicui 119, 26.
Explicuit 31, 8.
Expolit 19, 7.
Expoſitum 5, 8.
Exprobrat 89, 51.
Expulit 105, 44.

Expulſis 44, 2.
Exquiro 73, 16.
Exſcindet 12, 3. 52, 5.
Exſcindis 90, 7.
Exſequar 119, 35, 44, 88, 145.
Exſpecto 85, 8.
Exſpes 42, 5, 11.
Exſpirans 33, 17.
Exſpirantis 35, 14.
Exſtirpa 83, 9.
Exſuccum 102, 11.
Exſultim 64, 10.
Exſuperans 78, 60.
Exſuperant 86, 10.
Exſuperat 131, 1. 138, 5.
Exſupero 119, 100.
Exſurgat 68, 1.
Exſurgens 82, 8.
Exſurges 102, 13.
Extabunt 20, 5.
Extant 102, 5.
Extincti 78, 64. 88, 5.
Extinctis 11, 3. 44. 25. 135, 12.
Extincto 14, 1. 89, 37.
Extinctos 31, 12.
Extinctus 88, 11.
Extinguat 59, 12.
Extinguent 89, 29.
Extingues 139, 19.
Extorquet 69, 4.
Extorrem 39, 12.
Extorres 60, 1.
Extrema 106, 23.
Extremas 96, 3.
Extremi 138, 2.
Extremo 61, 2.
Extremum 29, 4. 64, 7. 65, 5. 69, 2.
Extricabilis 73, 2.
Extuli 119, 54.
Extulit 16, 3. 104, 22. 107, 14. C. 3, 7. 4, 2.
Exuat 22, 21.
Exue 31, 4. 35, 23. 37, 27.
Exuet 5, 5. 52, 5.
Exuit 78, 38. 136, 21. C. 7, 4.
Exul 52, 5.
Exulat 35, 20.

Exulet 109, 9. 140, 11.
Exulibus 147, 2.
Exulta 32, 11.
Exultans 9, 2. 19, 5. 40, 16. 68, 4. 96, 11.
Exultant 84, 2.
Exultat, C. 3, 1.
Exutos, C. 3, 5.
Exuvias 68, 18.
Exuviis 44, 10. 103, 5.

F.

FAber 100, 3.
Fabrica 89, 47.
Fabricam 119, 89.
Fabricata 87, 3.
Fabula 31, 11. 35, 4. 38, 16. 44, 14. 109, 25. 123, 3.
Fac 17, 6. 19, 13. 79, 6. 84, 8. 115, 11. 119, 5, 12, 18, 29, 31, 35, 36, 121. 125, 5. 130, 2.
Face 16, 11. 25, 4.
Faceret, C. 4, 4.
Faces 8, 3. 18, 8. 51, 11. 57, 4. 74, 8. 93, 1. 96, 5. 97, 3. 137, 8.
Faceſſam 101, 2. 119, 33, 48, 135.
Faceſſe 2, 11.
Faceſſere 119, 71.
Faceſſis 103, 20. 113, 1. 148, 2.
Faceſſunt 105, 28.
Facies 78, 58. 139, 16.
Faciet, C. 1, 5.
Facilem 13, 3, 6. 17, 7. 27, 11. 57, 1. 88, 2. 106, 1. 118, 21.
Faciles 18, 32. 120, 1.
Facili 5, 3. 18, 6. 34, 15. 86, 7. 106, 44. 116, 1, 2.
Facilis 27, 7. 51, 1, 18. 56, 1. 90, 13. 119, 108. 145, 19.
Facis 4, 1. 30, 11.
Facit 19, 11. 53, 4.
Facta 4, 4. 7, 16. 9, 1. 11, 4. 17, 11. 22, 23. 30, 1. 32, 1. 33, 4. 40, 3. 48, 11. 50, 4, 15, 21. 52, 9. 56, 12. 57, 9. 59, 10. 66, 1. 68, 28. 69, 26. 73, 28. 77, 10. 78, 4. 88, 12. 89, 5. 90, 17. 92, 4. 102, 18. 103, 7. 105, 1. 106, 2, 47. 107, 32. 108, 3. 117, 1. 138, 4, 5, 8. 139, 17. 143, 2, 5. 145, 1. 148, 1.
Factio 140, 9.
Facto 31, 1. 53, 4. 59, 2. 71, 11. 109, 3.
Factorum 30, 12.
Factum 22, 6.
Facturum, C. 4, 4.
Fæce 17, 15. 73, 5.
Fæcem 12, 8.
Fæcis 75, 8. 130, 8.
Falcatas 46, 9.
Falce 89, 48. 91, 3. 103, 2. 129, 7.
Fallacibus 12, 2. 120, 2.
Fallam 139, 7.
Fallere 15, 4. 78, 57. 119, 90. 144, 8, 11. 145, 18.
Falſi, C. 9.
Fama 9, 11. 18, 45. 48, 8. 72, 19. 87, 3. 92, 11. 106, 31. 117, 2. 145, 12.
Famæ 72, 15.
Famam 55, 3. 101, 5. 109, 2. 112, 6.
Fame 63, 1.
Famem 33, 19. 50, 13. 59, 14.
Fames 15, 5. 34, 10. 37, 19. 78, 30. 107, 5. 109, 24.
Famula 16, 3.
Famulæ 116, 16.
Famulam 14, 2.
Famulas 37, 16.
Famuli 17, 6. 19, 11. 22, 2. 30, 10, 22. 35, 27. 38, 15. 57, 1. 84, 8. 86, 2. 88, 2, 10. 119, 49.

49. 130, 2. 139, 23. 143, 1, 12. C. 4, 2.
Famulis 31, 19. 77, 9. 90, 16. 95, 11. 102, 14. 119, 68. C. 6, 13.
Famulo 25, 18. 38, 21, 22. 40, 3. 51, 1. 56, 9. 66, 20. 69, 17, 26. 89, 20. 91, 16. 119, 18. 143, 10.
Famulos 17, 7. 37, 33. 90, 13. 101, 6.
Famulum 7, 8. 27, 9. 35, 17. 38, 1. 71, 4. 78, 71. 86, 4, 16. 105, 17. 119, 41, 65, 154, 170. 140, 4. C. 3, 7. 4, 6.
Famulus 105, 6. 123, 2.
Fana 74, 8.
Fari 58, 1.
Farra 65, 11.
Farre 104, 15.
Farris 78, 20. 102, 9.
Fas 1, 5. 2, 10. 14, 1. 17, 2. 25, 10. 33, 4. 40, 12. 45, 4, 7. 51, 4. 71, 18. 82, 2. 84, 11. 89, 14. 97, 2. 99, 4. 103, 6. 105, 22. 122, 5. 132, 3. 137, 4. 147, 20. 148, 11.
Faſce 51, 1. 81, 6.
Faſces 46, 10. 75, 6. 78, 73. 145, 13.
Faſcibus, C. 3, 5.
Faſcinet 119, 36.
Faſtidia 123, 3.
Faſtidis 89, 38.
Faſtis 9, 6.
Faſtu 7, 13. 10, 2. 31, 18, 20. 73, 6. 76, 12. 86, 14, 115, 2. 119, 78, 85. 140, 5. C. 3, 4.
Faſtum 31, 23. 73, 20.
Faſtus 5, 5. 24, 4. 59, 11. 73, 20. 119, 53. 140, 8.
Fata 31, 13. 73, 17. 102, 7.
Fateatur 109, 27.
Fatebor 38, 18.
Fatemur, C. 6, 1.
Fateor 40, 17. 118, 18.
Fatetur 107, 2. C. 6, 7.
Fatigans 6, 6. 13, 2. 40, 15.
Fatigat 107, 23.
Fatigo 55, 2.
Fatigor 25, 17. 94, 19.
Fatis 88, 5.
Fatiſcis 44, 15.
Fatiſcit 69, 3. 143, 7.
Fatiſcunt 73, 26.
Fato 109, 8.
Fatuo 49, 10.
Fauces 107, 5.
Faucibus 18, 6. 22, 15. 78, 30. 137, 6.
Fave 67, 1. 118, 25.
Faveas 140, 8.
Faveres 119, 58.
Favet 35, 27. 37, 7. 66, 20. 73, 1. 122, 6. 149, 4.
Favis 19, 10. 78, 23. 81, 16. 141, 6.
Favit 147, 13.
Favor 25, 10. 30, 3. 36, 7. 63, 3. 77, 9. 89, 17. 106, 21. 119, 38. 138, 2.
Favorem 22, 31.
Favoris 44, 20. 51, 1. 85, 7. 89, 28. 119, 41, 107, 124, 149, 159. C. 4, 4.
Fauſta 72, 15. 122, 9. 141, 5.
Fauſtis, C. 1, 2.
Fax 38, 3.
Febris 107, 18.
Feci 119, 60.
Feciſti 21, 2, 6. C. 6, 11.
Fecit 78, 50. 106, 9. 136, 16.
Felicem 2, 12. 34, 8. 94, 12. 118, 26. 128, 1. 137, 8, 9. 144, 15. C. 3, 2.
Felices 21, 6. 65, 4. 72, 17. 84, 12. 102, 28.
Felici 46, 4. 129, 8.
Felicia 135, 12.
Felicibus 1, 3. 30, 6. 44, 3. C. 6, 14.
Felicior, C. 2, 1.
Felicis 23, 5. 91, 16.
Feliciter 72, 14.
Felix 1, 1. 32, 1, 2. 33, 12. 37, 26. 40, 4. 41, 1. 67, 6. 72, 17. 84, 4, 5. 89, 15. 106, 3. 118, 24. 127, 5. 146, 5. C. 1, 1. 2, 4.
Felle 15, 3. 31, 20. 59, 11. 64, 3. 69, 21.
Fellis 110, 7.
Fer 12, 1. 26, 11. 31, 16. 33, 1. 41, 10. 44, 4. 59, 3. 60, 11. 66, 1. 69, 1, 14. 71, 12. 76, 12. 86, 3. 100, 2. 103, 1. 108, 12. 109, 26. 116, 4. 119, 28, 174. 134, 1. 141, 1. 150, 1, 2, &c. C. 6, 13.
Fera 12, 3. 13, 4. 22, 17. 36, 11. 41, 5. 54, 3. 55, 3. 69, 11. 83, 15. 88, 5. 91, 6. 120, 7. 129, 1, 2. 147, 3.
Feræ 8, 7. 63, 10. 104, 11.
Ferales 57, 4.
Feralis 74, 4.
Feram 9, 1. 12, 5. 23, 3. 27, 6. 57, 9. 66, 13, 14. 108, 3. 116, 13. 118, 19.
Ferant 68, 29.
Ferar 13, 2.
Ferarum 78, 53.
Feras 104, 20.
Feras 123, 2.
Ferat 20, 2. 109, 17. C. 4, 6.
Ferax 81, 16.
Ferbuit 76, 10.
Fercula 78, 25. 102, 9.
Ferebant 137, 2.
Ferenda 2, 6. 66, 18. 71, 3. 77, 8. 78, 68. 80, 4. 89, 20. 91, 14. 92, 9.
Ferens 54, 6.
Ferent 45, 12. 72, 10. 88, 12.
Ferentis 86, 2.
Feres, C. 1, 2.
Feret 2, 12. 3, 2. 41, 1. 46, 11. 53, 6. 65, 1. 72, 2, 11. 84, 4, 6. 91,

91, 12. 92, 14. 98, 9. 137, 8.
Feriam 71, 21.
Feriat 81, 2. 98, 8.
Ferimur 90, 10.
Ferio 28, 2.
Feris 29, 8. 74, 14. 80, 13. 137, 7. 148, 10.
Feris 59, 5, 13. 75, 4. 109, 6.
Feris 75, 4.
Ferit 41, 9. 57, 4. 83, 2. 102, 1. 106, 25.
Feritatis 85, 3.
Feriunt 83, 5,
Ferq 5, 1. 16, 8. 89, 50. 142, 2.
Feror 17, 11. 56, 13. 139, 3.
Feros 47, 3.
Ferox 7, 5. 76, 10. 78, 50. 104, 22. 143, 3.
Ferratas 27, 3.
Ferre 3, 3. 5, 4. 17, 14. 30, 10. 33, 1. 59, 14. 66, 20. 68, 30. 77, 7. 81, 14. 94, 4. 107, 37. 122, 1. 130, 3.
Ferrea 105, 18.
Ferret 78, 40. 142, 4.
Ferreus 18, 34.
Ferro 2, 9. 18, 38. 37, 15. 64, 4. 68, 21. 83, 9. 94, 6. 106, 30. 107, 16. 110, 6. 135, 10. 136, 23.
Ferrum 55, 21. 79, 7. 80, 16. 94, 21.
Fers 75, 8. C. 2, 1.
Fert 7, 12. 19, 11. 33, 18. 45, 1. 46, 5. 62, 1. 68, 17. 83, 7. 95, 7. 104, 1. 115, 18. 118, 26.
Ferte 96, 3. 105, 45. 136, 3.
Fertilis 104, 25. 144, 14.
Fertur 19, 6. 42, 1.
Fervens 21, 9.
Fervere 58, 9.
Fervet 48, 7.
Fervido 119, 3.
Fervidus 38, 1.
Ferus 60, 11. 108, 12. 119, 139.
Feſſas 103, 12.
Feſſo 61, 2.
Feſſus 71, 17.
Feſta 78, 64. 118, 28. 150, 3.
Feſtinus 141, 1.
Feſtis 42. 4. 48, 9.
Feſtivo 43, 5. 68, 3. 116, 13.
Feſto 98, 4.
Feſtus 81, 3.
Fiam 38, 16.
Fibræ 84, 2.
Fibras 36, 1. 139, 5.
Fiƈta 2, 9. 31, 12. 103, 14. 135, 15.
Fiƈtam 9, 20.
Fiƈtilibus 81, 6.
Fiƈto 27, 12. 101, 5. 115, 7.
Ficus 105, 33.
Fida 19, 7. 123, 2.
Fidam 55, 23. 74, 9.
Fidat 20, 7.
Fide 27, 14. 37, 3. 42, 5, 11. 62, 10. 89, 8. 116, 11.
Fidei 40, 10. 60, 4. 77, 13. 88, 11. 89, 2, 33. 105, 42. 115, 1. 143, 1. C. 4, 4.
Fideli 31, 5. 54, 1. 130, 7.
Fidelibus 119, 66.
Fidelis 16, 5. 85, 4. 109, 5.
Fidem 15, 4. 27, 14. 30, 9, 71, 15, 22. 78, 32, 57. 81, 8. 89, 35. 103, 17. 105, 9. 106, 24. 119, 82, 106, 123. 121, 4. 126, 1. 130, 5. 132, 11. 144, 8, 11. 146, 6.
Fidens 56, 7. 106, 12.
Fidere 25, 2. 118, 8. 119, 74.
Fides 9, 4. 12, 1. 25, 21. 36, 5. 37, 40. 40, 11. 44, 17. 45, 4. 54, 5. 57, 10. 61, 7. 69, 13. 89, 14, 49. 91, 4. 96, 13. 97, 2. 105, 8. 108, 4. 111, 3. 116, 5. 138, 2. 140, 12. 145, 7. 147, 11. C. 7, 6.
Fidet 9, 10. 40, 3.
Fidi 26, 1. 31, 1. 52, 8.
Fidibus 81, 2. 87, 7. 150, 4.
Fidit 18, 2. 21, 7. 22, 8. 33, 17. 65, 5. 70, 4. 84, 5. 146, 5.
Fidite 62, 8. 115, 9.
Fido 119, 31.
Fido 25, 2. 39, 7. 44, 6. 119, 114. C. 7, 1, 2, 6.
Fidum 89, 1.
Fient 137, 8.
Figat 125, 5.
Fige 84, 9. 132, 8.
Figere 40, 2. 51, 9. 90, 13. 118, 20.
Figes 21, 12.
Figet 51, 13. 64, 7. 68, 16. 69, 36. 84, 7.
Figis 100, 1.
Figite 29, 2. 96, 8.
Figo 132, 13.
Filius 2, 7. 99, 6.
Fimi 83, 10.
Findere 8, 8.
Fine 7, 10. 9, 2, 7. 10, 16. 13, 4. 16, 8. 21, 4. 31, 7. 32, 3. 37, 18. 42, 3. 57, 1. 68, 35. 86, 5, 13. 88, 9. 89, 52. 102, 5, 12. 106, 37. 125, 3. 133, 3. 138, 8.
Finem 37, 37. 119, 84.
Fines 105, 11, 37.
Finge 51, 10.
Finges 81, 9.
Fingit 115, 8. 119, 113.
Finibus 22, 27. 78, 19, 56. 105, 43.
Finiet 79, 5.
Finxiſti 139, 15.
Finxit 33, 15. 35, 11. 94, 9. 95, 5. 96, 5. 97, 7. 115, 16. 119, 73. 134, 3. C. 7, 1.
Fio 109, 25.
Firma 27, 1.
Firma 27, 14. 86, 11. 144, 2.

Firmamine 119, 116.
Firmans 23, 4.
Firmas 10, 17. 56, 13. 65, 6.
Firmasti 30, 7.
Firmat 18, 46. 116, 8.
Firmiter 40, 4. 44, 17. 57, 7.
Firmius 36, 6.
Firmo 20, 8.
Fissa 114, 8. 141, 7.
Fiunt 104, 29.
Fixa 40, 8. 44, 25. 64, 6. 74, 4.
Fixerit 92, 13.
Fixis 10, 9.
Fixisti 38, 2.
Fixistis 31, 24.
Fixit 24, 2. 80, 9. 103, 19.
Fixus 25, 6. 26, 3.
Flabra 125, 1.
Flaccida 37, 2. 88, 4.
Flagellat 148, 8.
Flagitiis 26, 5. 79, 1. 119, 133.
Flagitio 119, 3.
Flagrat 5, 11. 73, 1. 103, 13. 112, 4.
Flagret 34, 8. 107, 43. 119, 79.
Flaminis, C. 7, 3.
Flamma 50, 3. 66, 10. 78, 14. 83, 14. 89, 46. 105, 32, 39. 106, 18. 135, 7. C. 1, 5.
Flammæ 66, 12. 74, 8. 103, 9. 104, 4. 148, 8.
Flammantes 18, 8.
Flammas 16, 7. 58, 9.
Flammea 18, 10.
Flammis 40, 6. 77, 18. 136, 7. 144, 6. C. 6, 8.
Flebile 51, 9.
Flebilis 6, 5.
Flectam 26, 12.
Flecte 34, 9.
Flectere 17, 4.
Flecti 49, 7.
Flectis 73, 24.
Flectit 115, 3.
Flens 6, 6.
Fleret 78, 65.
Fletibus 69, 10. 137, 3.
Flevimus 137, 1.
Flexanima 19, 7.
Flexi 118, 5.
Flexilis 135, 14.
Flexisset 106, 23.
Flexit 105, 45.
Flexo 95, 6. C. 7, 2.
Flore 49, 19. 89, 45. 127, 4. 135, 8.
Florea 133, 3.
Floreat 122, 6. C. 6, 14.
Florebit 72, 7. 92, 12. 115, 12.
Florebunt 72, 16. 132, 18.
Florem 78, 51. 105, 36. 136, 10.
Florere 37, 35. 73, 3.
Floresçere 128, 5.
Floret 22, 29. 73, 12.
Floruit 80, 8.
Flos 90, 6. 102, 4.
Fluant 58, 7.
Fluctibus 4, 5. 18, 6, 16. 37, 5. 42, 7. 49, 5. 55, 8. 61, 3. 69, 1. 72, 10. 83, 17. 88, 3, 7. 116, 6. 120, 1. 130, 5. 136, 6. 143, 11.
Fluctus 9, 13. 25, 18. 69, 24. 77, 16. 93, 3. 119, 30. 138, 7. 144, 7.
Fluent 128, 4.
Fluentis 1, 3.
Fluet 122, 6.
Fluimus 90, 5.
Fluit 68, 2. 97, 5. 119, 103. 147, 18.
Fluitant 22, 14.
Flumina 36, 8. 66, 6. 78, 16. 93, 3. 104, 10. 105. 41. 107, 33. 114, 8.
Flumine 46, 4. 51, 7. 65, 9. 130, 8.
Flumineas 24, 2.
Flumineos 107, 35.
Fluminis 26, 6. 74, 15. 114. 5. 126, 4. 137, 1.
Fluviis 93, 4.
Fluunt 10, 5. 38, 5. 55, 19.
Fluxa 89, 47.
Fluxere 114, 8.
Fluxilis 109, 18.
Fluxit 78, 15.
Focis 66, 15. 138, 2.
Focos 51, 19.
Fodit 9, 15. 119, 85. 129, 3.
Fœcunda 128, 3. C. 1, 7.
Fœcundante 65, 11.
Fœcundat 107, 35.
Fœcundis 147, 8.
Fœda 37, 22. 49, 14. 51, 5. 68, 12. 104, 25. 146, 9.
Fœdæ 25, 11.
Fœdam 51, 2.
Fœdarunt 74, 7. 105, 31.
Fœdasti 44, 7.
Fœdati 107, 40.
Fœdera 25, 14. 40, 10. 50, 5, 16. 57, 2. 78, 10. 83, 5. 89, 5, 8, 31, 35, 39. 100, 5. 103, 18. 105, 10. 119, 76, 92, 152. 138, 2. C. 6, 5.
Fœdere 7, 4. 14, 7. 26, 5. 47, 9. 50, 7. 75, 2. 78, 60. 104, 9. 114, 2. C. 6, 14.
Fœderis 55, 20. 78, 37, 57, 62, 68. 89, 3, 24, 26. 105, 8. 106, 44. 111, 5. 119, 41. 132, 8. 143, 1. 147, 20. C. 4, 4. 5, 1.
Fœdus 89, 3, 28. 111, 9.
Fœmina 35, 18.
Fœnore 85, 12.
Fœta 72, 16. 80, 15.
Fœtura 144, 13.
Fœtus 21, 10. 58, 8. C. 2, 3.
Fons 5, 8. 11, 7. 31, 5. 35, 9. 44, 8. 62, 7. 68, 35. 71, 16. 88, 1.

Fontem, C. 5, 1.
Fontes 49, 3. 84, 6, 107, 33.
Fonti 42, 2.
Fore 119, 106, C. 7, 6.
Fores 24, 7. 68, 20. 77, 9. 88, 3. 98, 9. 107, 16, 18. 121, 4.
Foret 14, 2. 23, 4. 38, 14. 51, 4. 106, 46. 107, 12. 139, 16. C. 4, 4.
Foris 121, 8.
Forma 22, 6. 45, 2.
Formæ 45, 11.
Formam 39, 11.
Formidabile 71, 7. 96, 4.
Formidabilis 68, 35.
Formidem 27, 1. 46, 2. 49, 5.
Formidine 18, 45. 23, 4. 78, 54. 99, 3.
Formidinis 53, 5.
Fornax 21, 9.
Fornice 16, 10. 88, 5. C. 6, 2.
Foro 35, 23. 119, 138.
Forſan 37, 8.
Forte 38, 16. 39, 1. 73, 23. 89, 30. 139, 23.
Fortem 35, 10.
Fortes 144, 14.
Forti 22, 28. 68, 28. 69. 35. 95, 4. 127, 4. C. 3, 4.
Fortia 88, 12. 107, 32. 108, 3.
Fortibus 20, 7. 57, 1. 72, 12. 91, 14.
Fortior 18, 17.
Fortis 27, 7. 59, 15. 109, 27. 136, 4.
Fortunæ 39, 9.
Foſſa 78, 67. 89, 10.
Foſſas 22, 16. 84, 6.
Foveam 7, 15. 35, 7.
Foveas 35, 8. 57, 6.
Fovent 69, 34.
Foves 36, 7. 71, 7.
Fovet 19, 6, 12. 103, 13, 17. 112, 8. 117, 2. C. 3, 3.
Fovit 80, 15 115, 12.
Fracta 29, 5. 34, 18. 73, 21. 142, 4.
Fractæ 106, 42.
Fracto 51, 8.
Fractum 31, 9. 39, 13.
Fractus 38, 8.
Fræna 2, 5. 12, 4. 18, 23. 75, 4. 78, 8. 81, 12. 88, 7. 89, 24. 109, 3. 119, 85, 155. 141, 3.
Frænare 39, 9.
Frænat 29, 10. 55, 19. 68, 34 93, 4. 107, 29.
Fræno 6, 1. 34, 13. 36, 1. 39, 1. 63, 11. 90, 4.
Frænum 73, 8.
Fragilem 94, 22.
Fragili 103, 14.
Fragilis 31, 15.
Fragmina 141, 7.
Fragrat 133, 2.
Frange 7, 6. 58, 7.
Franget 2, 9. 37, 15. 72, 13.
Frangit 7, 2.
Frater 49, 7.
Fratre 77, 20. 105, 26.
Fratres 69, 8.
Fratri 106, 16.
Fratribus 22, 22.
Fratris 35, 14. 49, 7.
Fratrum 133, 1.
Fraude 21, 11. 34, 21. 41, 7. 56, 7. 105, 25. 140, 5.
Fraudem 63, 9.
Fraudes 10, 7. 11, 5. 31, 6. 50, 19. 51, 17. 52, 4. 62, 4. 73, 8.
Fraudis 31, 18. 55, 23. 119, 163. 120, 2.
Fraudum 28, 3.
Fraus 1, 6. 5, 6. 21, 11. 34, 21. 94, 23. 119, 118.
Fregiſti, C. 6, 11.
Fregit 3, 7.
Freme 37, 1.
Fremerem 32, 3.
Fremes 79, 5.
Fremet 64, 10. 112, 10.
Fremit 2, 1. 6, 1. 25, 3 46, 1. 55, 3. 78, 66. 83, 2.
Fremuere 118, 10.
Frequens 18, 44. 45, 12.
Frequentes 138, 4.
Freta 22, 26. 28, 7. 30, 6. 34, 2. 64, 10.
Freti 73, 10. 139, 9.
Fretis 104, 17.
Freto 109, 14. 135, 9.
Fretum 46, 10. 67, 4. 79, 9. 93, 3. 146, 6.
Fretus 5, 7. 11, 1. 37, 9. 61, 4. 63, 11. 70, 4. 89, 15. 119, 104.
Fronde 51, 7. 73, 24. 92, 12. 106, 20. 128, 3.
Frondeus 29, 5.
Frons 93, 1.
Fronte 88, 2. 131, 1.
Frontem 109, 1.
Frontis 89, 44.
Fruar 18, 28. 30, 12. 34, 1. 48, 14. 59, 9. 84, 2. 116, 2, 9. 119, 33. 142, 7. 146, 2.
Frueris, C. 1, 1.
Fructus 17, 15. 119, 56.
Frugiferos 148, 8.
Frugum 105, 30.
Frui 4, 6. 12, 8. 13, 3. 17, 14. 21, 6. 24, 6. 27, 4, 8. 34, 14. 37, 11. 41, 12. 42, 2. 47, 4. 49, 19. 55, 18. 63, 2. 66, 12. 69, 27. 101, 2. 105, 4. 115, 12. 118, 5. 119, 132. 128, 6. 133, 3. 140, 13. 147, 20. C. 6, 14.
Fruimur 90, 10. C. 6, 16.
Fruitura 22, 26.
Fruor 25, 5. 35, 21. 63, 6. 73, 23. 118, 21.
Fruſta 78, 30.
Fruſtra 22, 29. 37, 10. 69, 20.
Fucata 36, 3.

Fuco 4, 5. 66, 19.
Fudere 18, 41.
Fuderunt 107, 6, 13.
Fudi 77, 1. 142, 1.
Fudiſſet 81, 16.
Fudit 105, 30.
Fuga 55, 12. 70, 3.
Fugaces 18, 37. 112, 9.
Fugacis 92, 8. 103, 9.
Fugæ 6, 10. 35, 4. 40, 14. 44, 10. 48, 5. 53, 5. 56, 8. 89, 10, 43. 129, 5.
Fugam 44, 11. 107, 40.
Fugat 88, 13. 143, 8.
Fuge 27, 9. 97, 10.
Fugerat 14, 3.
Fugere 88, 18.
Fugerem 55, 7.
Fugiam 119, 27.
Fugiat 25, 8. 139, 13.
Fugiens 78, 61. 102, 11. 116, 11. 139, 7.
Fugiente 73, 26.
Fugientis 58, 7.
Fugiet 44, 21.
Fugimus 124, 7.
Fugio 119, 104.
Fugis 44, 24.
Fugiſti 114, 5.
Fugit 11, 1. 17, 12. 30, 5. 35, 6. 36, 4. 49, 8. 70, 1. 73, 19. 77, 8. 78, 39. 82, 5. 90, 4. 103, 15, 16. 109, 23. 114, 7. 119, 150. 147, 18.
Fugitiva 49, 18.
Fugitivam 6, 7.
Fugitivus 49, 12.
Fugiturus 72, 18.
Fugiunt 38, 11. 71, 7. 78, 12. 88, 8.
Fulci 25, 4. 119, 116.
Fulcior 32, 7. 73, 23.
Fulcire 78, 7. 96, 10.
Fulcis 41, 12.
Fulciſſent 119, 92.
Fulciſti 18, 35.
Fulcit 4, 3. 18, 1. 27, 3. 42, 8. 63, 8. 118, 22. 119, 16. C. 3, 7.
Fulcivit 40, 1.
Fulciunt 119, 43.
Fulgeat 14, 7.
Fulgebant 107, 40.
Fulgebit 72, 17.
Fulgorem 37, 1.
Fulgura 97, 4.
Fuligine 68, 13.
Fulmen 140, 10.
Fulmina 18, 13. 64, 9. 77, 18. 119, 120. 130, 3. 139, 10. 145, 6.
Fulminans 119, 60.
Fulminat 24, 10.
Fulmine 17, 13. 29, 7. 34, 16. 56, 7. 73, 19. 76, 11. 78, 48. 105, 32. 139, 19.
Fulmineæ, C. 4, 4.
Fulmineam 77, 14.
Fulminei 85, 5.
Fulmineis 105, 14.
Fulmineo 22, 21. 83, 15.
Fulminet 149, 6.
Fulmineum 103, 10.
Fulminis 29, 4.
Fulſerit 49, 14.
Fulſit 50, 2.
Fulta 7, 8. 18, 2. 22, 4.
Fultus 21, 1. 94, 18.
Fulvis 119, 14.
Fumant 104, 32.
Fumo 102, 3. 119, 83.
Fumos 37, 20, 36.
Fumum 21, 11.
Fumus 68, 2.
Fundam 55, 17. 57, 2.
Funde 144, 6.
Fundebat 55, 21. 78, 36.
Fundet 65, 11. 102, 16. 128, 2, 5. 132, 17.
Fundetur 132, 15.
Fundimus 20, 7.
Fundis 65, 8.
Fundit 17, 14. 19, 4. 29, 1. 91, 15. 107, 19, 28.
Fundite 105, 1.
Fundo 4, 1. 39, 12. 69, 13. 137, 7.
Funduntur 65, 8.
Funera 17, 10. 35, 14. 49, 7. 78, 65. 91, 7.
Funere 88, 10.
Funeris 39, 13.
Funeſtis 144, 14.
Fureret 61, 3.
Furiis 5, 12. 27, 12. 35, 3. 83, 2. 106, 37. 119, 134. 143, 9.
Furit 5, 10. 10, 14. 31, 20. 39, 7. 69, 14. 83, 14.
Furor 2, 4. 6, 1. 7, 6. 9, 5. 13, 2. 38, 1. 59, 12. 64, 2. 74, 20. 78, 49. 80, 4. 94, 3. 106, 10. 109, 31. 124, 2. C. 1, 4.
Furoris 69, 24. 80, 16. 85, 5. 89, 46. 145, 6.
Furti, C. 9.
Furva 63, 6.
Fuſa 30, 8. 106, 23.
Fuſca 69, 23.
Fuſi 30, 9. 137, 1.
Fuſilis 12, 6. 18, 30. 115, 4.
Fuſo 9, 12. C. 6, 5.
Futile 49, 2. 62, 9. 119, 113.
Futilis 33, 17. 39, 4. 90, 12. 95, 10. 102, 11. 144, 4.
Futilius 94, 11.
Futura 7, 17. 12, 5. 27, 4. 73, 17. 74, 9. 146, 2.
Futuri 119, 160. C. 4, 3.

G.

GAudebit 25, 13. 37, 11. 104, 31. 140, 13.
Gaudebo 35, 9.
Gaudens 22, 16.
Gaudes 50, 18.
Gaudet 8, 8. 42, 2. 68, 16. 73, 27. 76, 2. 119, 165.
Gaudia 5, 11. 9, 2. 16, 6, 11.

11. 23, 6. 27, 13. 32, 11. 33, 21. 49, 15, 18. 51, 8, 12. 53, 6. 68, 3. 71, 23. 92, 4. 98, 7. 102, 28. 104, 34. 106, 5. 118, 24. 119, 52, 111. 122, 1. 149, 5. C. 2, 3.
Gaudium 119, 47.
Gaviſa 35, 15.
Gaza 49, 17. 104, 25.
Gazas 17, 9. 49, 16. 119, 14.
Gazis 49, 8. 69, 22. C. 3, 6.
Gebala 83, 7.
Gelidæ 80, 11.
Gelidam 9, 3.
Gelidis 88, 4.
Gelido 97, 4. 107, 3.
Gelidus 69, 23.
Gelu 78, 47. 121, 6. 147, 17.
Gemens 51, 17.
Gemerem 142, 3.
Geminans 18, 14. 95, 1.
Geminetur 47, 1.
Gemini 45, 4. 98, 4.
Gemino 33, 8. 40, 3. 47, 3. 55, 1. 65, 2.
Geminus 96, 3. 117, 1. C. 8, 1.
Gemis 43, 5.
Gemit 126, 5.
Gemitu 31, 10. 119, 146.
Gemitus 10, 17. 34, 6. 54, 2. 56, 8. 61, 5. 79, 11. 86, 6. 102, 1, 17. 106, 44. 116, 1, 2. 119, 169. 130, 2. 138, 3.
Gemmas 110, 3.
Gemmifero 148, 11.
Gemmiferum 21, 3.
Gemmis 19, 4. 112, 3. C. 3, 5.
Gemo 43, 2. 102, 5. 119, 147.
Genas 31, 9. 37, 25. 38, 18. 102, 20. 109, 28. 132, 18.
Generis 68, 26. C. 1, 7.
Generoſa 45, 16.
Genetricis 35, 14. 139, 13.
Genialem 128, 3.
Genibus 86, 1.
Geniis 78, 49. 109, 6.
Genio 18, 23. 81, 12.
Genis 71, 24.
Genitor 79, 5. 119, 43, 56, 65. 140, 1. C. 1, 3. 3, 2.
Genitore, C. 6, 7.
Genitoris, C. 6, 12.
Gens 1, 4. 2, 2. 4, 2, 7. 5, 10. 6, 10. 7, 4. 8, 4. 9, 3, 6, 15. 10, 11, 16. 13, 4. 14, 1, 6. 16, 3. 18, 18, 43. 19, 3. 20, 8. 21, 8, 11. 22, 17. 25, 3, 8, 13. 27, 2. 30, 4. 31, 18. 32, 6. 34, 2, 9. 35, 4, 12, 15, 19, 24. 36, 2. 37, 9, 10, 12, 20. 41, 5. 43, 1. 44, 16. 45, 5, 9. 49, 13, 20. 50, 5, 7, 16, 21. 51, 13. 53, 6. 54, 3, 5. 55, 3. 56, 2. 60, 7, 8. 62, 9. 63, 9. 64, 3, 8. 65, 4. 66, 1. 68, 3. 69, 4, 19, 22, 36. 71, 10. 72, 10. 73, 12. 74, 10. 75, 5, 8. 76, 11. 78, 17, 22, 29, 33. 79, 4, 12. 83, 2, 6, 9. 86, 14. 89, 10, 39, 51. 91, 3, 8. 92, 11, 12. 94, 5, 21. 95, 1, 9, 11. 96, 9. 98, 2. 102, 18. 104, 23. 105, 11, 12, 37. 106, 13, 19, 24, 28, 35, 40, 46. 108, 8, 9. 110, 3. 115, 2. 118, 7, 13. 119, 61, 69, 74, 85, 110, 141. 120, 7. 124, 1, 5. 125, 1. 126, 2. 127, 3. 129, 1, 2. 132, 9. 135, 4, 11. 144, 7. 145, 20. 149, 3, 5. C. 6, 14.
Gente 34, 22.
Gentem 75, 2. 148, 14.
Gentes 2, 8. 9, 5. 18, 45. 45, 4. 74, 3. 94, 10. 95, 3. 96, 5, 7. 105, 44. 106, 27, 34. 149, 7.
Genti 47, 4. 105, 10. 137, 4.
Gentibus 44, 2. 78, 56. 80, 8. 96, 10. 105, 1.
Gentis 5, 4. 37, 1. 53, 4. 60, 1, 9. 68, 9, 21. 83, 4. 106, 5, 11. 108, 10. 111, 6. 116, 14. 126, 4. 135, 11. 136, 19. C. 5, 2.
Genu 34, 9. 68, 30.
Genui 2, 7.
Genuinum 139, 20.
Genus 14, 2. 21, 10. 22, 23. 24, 6. 33, 13. 89, 47. 90, 3. 103, 14. 105, 6. 115, 12. 128, 6.
Genuum 109, 24.
Geret 89, 36. 112, 2. 146, 10.
Geris 10, 16. 145, 13.
Gerit 10, 14. 62, 4. 97, 1, 115, 5. 140, 3.
Germana, C. 1, 6.
Germen 132, 10. C. 1, 6.
Germina 83, 4.
Germine 65, 10.
Geſta 9, 11. 78, 43.
Geſtans, C. 8, 2.
Geſtiat 5, 11. 35, 27. 40, 16. 48, 11. 70, 4. 85, 6. 90, 14. 96, 11. 105, 3. 149, 5.
Geſtiet 16, 9. 34, 2. 58, 10. 63, 5, 11. 64, 10. 69, 32. 71, 23.
Geſtiit 21, 6. 97, 8. 105, 38. 109, 16.
Geſtio 119, 23.
Geſtit 47, 4. 89, 12. 133, 3.
Geſtus 123, 2.
Getas 120, 6.
Gigantis 19, 5.
Gignunt 127, 4.
Giliadæis 60, 7. 108, 8.

Glacialibus 147, 17.
Glacies 147, 18.
Gladio 44, 6.
Gladios 118, 18. 119, 45.
Gladium 37, 14. 57, 4.
Gladius 44, 6.
Glomerans 18, 11.
Glomerantur 104, 12. 118, 12.
Gloria 8, 1, 9. 24, 7. 28, 6. 62, 7. 72, 17. 89, 44. 102, 12. 113, 4. 144, 1. 145, 3, 12. C. 5, 2.
Glubere 53, 4.
Gradu 62, 4. 107, 39.
Gradum 122, 1. 126, 3.
Gramen 72, 16. 104, 14.
Gramine 23, 2. 147, 9.
Graminis 37, 2. 92, 7. 103, 15.
Grande 5, 5.
Grandia 12, 3. 57, 9. 73, 8. C. 3, 4.
Grandibus 135, 21. C. 3, 1.
Grandine 18, 12, 13. 78, 47, 48.
Grandinis 105, 32.
Grandiſono 105, 2.
Grando 77, 17. 148, 8.
Grata 18, 24. 33, 1. 51, 19. 104, 34. 119, 77.
Grates 26, 7. 30, 4, 9. 34, 1. 35, 18. 43, 5. 50, 14. 66, 8. 69, 30. 75, 1. 79, 13. 92, 1. 95, 2. 97, 12. 100, 4. 105, 1. 107, 1, 22. 116, 12, 17. 118, 1, 29. 136, 1, 2, 3, 26. 140, 13.
Gratia 21, 7. 30, 12. 45, 2, 11. 85, 2.
Gratior 84, 10.
Gratius 69, 31.
Grato 33, 1.
Gravatur 39, 6.
Gravi 60, 8. 108, 9. 119, 158.
Gravidas 107, 37.
Gravidis 78, 9.
Graviore 102, 10.
Gravis 38, 2. 73, 14, 19. 109, 5. C. 7, 3.
Grege 1, 1. 12, 7. 24, 5. 26, 9. 53, 4. 89, 6. 103, 17. 115, 16. 116, 9. 118, 27. 139, 24. 143, 2.
Greges 78, 48, 71. 105, 29.
Gregi 68, 12. 94, 14. 132, 15.
Gregibus 65, 13. 107, 38.
Gregis 3, 8. 25, 22. 37, 18. 39, 8. 44, 3, 50, 23. 54, 7. 73, 1, 17, 19. 74, 19. 79, 2. 87, 4. 100, 3. 105, 17. 106, 48. 112, 4. 114, 4, 6. 130, 8. 135, 8. 141, 4. 144, 13. 149, 9. C. 6, 16, 17.
Gremium, C. 1, 5.
Gremio, C. 3, 3.
Greſſu 94, 18.
Greſſum 84, 6. 119, 133.
Greſſus 17, 11. 21, 7. 23, 6. 31, 3. 32, 8. 43, 3. 51, 13. 56, 6. 86, 11. 119, 10. 121, 3. 140, 5. C. 4, 6.
Grex 79, 13. 89, 7. 95, 7. C. 6, 3.
Gubernas 67, 4.
Gubernat 37, 23. 66, 7.
Gurges 18, 4. 42, 7. 69, 2.
Gurgite 33, 7, 19. 124, 4. 136, 15. C. 4, 1.
Gurgitis 42, 7.
Guttur 5, 9.
Gutture 75, 5. 115, 7. 119, 131.

H.

HAbe, C. 9.
Habebat 73, 22.
Habena 32, 9.
Habenam 119, 9.
Habenas 22, 28. 50, 17. 89, 30. 107, 17. 119, 150.
Habendus 84, 12.
Habenis 37, 8. 55, 19.
Habent 26, 2. 50, 10. 75, 8. 95, 3. 118, 23. 130, 8. 144, 3. 145, 13.
Habere 10, 11.
Habes 25, 11. 138, 2.
Habet 2, 8. 3, 6. 10, 3. 11, 3. 14, 1. 16, 11. 18, 31. 19, 9. 21, 12. 22, 8, 28. 24, 1. 27, 13. 31, 9. 33, 6. 34, 8. 38, 11. 47, 2, 7. 48, 11, 12. 50, 1, 12, 18. 54, 6. 59, 12. 62, 9. 69, 3, 33. 71, 19. 73, 7. 78, 27. 79, 1. 82, 8. 83, 11. 85, 3. 86, 4. 87, 2. 89, 11. 92, 6. 96, 4, 11. 98, 7. 99, 3. 112, 9. 113, 5. 120, 4. 121, 4. 122, 3. 125, 4. 127, 3. 135, 2. 138, 5. 139, 2, 13, 18. 140, 10. 143, 7. 146, 5. 147, 1.
Habitanda 29, 8. 137, 7.
Habitat 84, 3. 105, 11.
Habitata 44, 19. 46, 4.
Habitent 33, 14.
Hactenus 71, 17.
Hæreat 25, 6.
Hærebant 78, 30.
Hæredem 39. 6.
Hæredes 94, 5, 14. 106, 5.
Hæredi 2, 8. 16, 6.
Hæredis 61, 5.
Hæreditas 119, 111.
Hærens 40, 4.
Hærent 69, 2.
Hæreo 119, 110.
Hæres 33, 12. 69, 25. 127, 3.
Hæres 44, 17.
Hæres, C. 6, 14.
Hæreſcat 137, 6.
Hæreſcit 141, 9.
Hæret 1, 1. 22, 15. 57, 7.
Hæſi 18, 5. 119, 31.
Hæſit 9, 15. 66, 11.
Halet 96, 12.

Halitus 135, 16.
Hamos 69, 22.
Hannæ 99, 6.
Haſta 57, 4.
Haſtæ 44, 12.
Haud 102, 6. 129, 3. 133, 2.
Hauriat 140, 10.
Hauriet 21, 9. 63, 10. 110, 7.
Hauſerunt 44, 19.
Hauſimus 44, 1.
Hauſiſſet 124, 3.
Hauſtæ 106, 42.
Hauſtum 116, 6.
Hauſtus 135, 9.
Hebes 119, 70.
Hebeſcunt 119, 82.
Hebet 40, 5. 73, 16. 139, 6.
Hebræam 137, 5.
Hebri 81, 13.
Hei 14, 6. 19, 12. 49, 20.
Helicen 119, 30.
Herba 129, 6.
Herboſos 105, 35.
Heri 148, 2.
Heriles 123, 2.
Hermon 89, 12. 133, 3.
Heroes 29, 1. 105, 28.
Heroina 45, 10.
Heros 106, 23.
Heroum, C. 6, 5.
Herum 89, 7. C. 7, 2.
Heſperias 49, 1. C. 2, 1.
Heſperii 139, 9.
Heſperiis 104, 19. 107, 3. 139, 10.
Heſperio 100, 1.
Heſperium 19, 6. 65, 8.
Heſterna 90, 4.
Heu 55, 9. 69, 8. 102, 7. 105, 13. 139, 11.
Hians 17, 12.
Hiantes 124, 6.
Hiat 60, 2.
Hiatus 55, 15,
Hiberna 30, 5.
Hibernis 135, 7.
Hiems 74, 17. 147, 17.
Hilarat 60, 6. 108, 7.
Hilares 126, 2.
Hilari 66, 6. 122, 2.
Hinc 73, 18. 75, 1. 92, 4. 116, 5. 119, 75. 130, 4. C. 4, 2. 6, 12.
Hircini 50, 13.
Hircus 66, 15.
Hirſutæ 114, 6.
Hirſutis 68, 6. 107, 34.
Hirſutos 78, 71. 106, 19.
Hirta 104, 18.
Hirti 114, 6.
Hirtis 91, 12.
Hirundo 84, 3.
Hiſcere 18, 12.
Hodie, C. 8, 3.
Holocauſta 50, 8.
Homines 36, 6. 73, 9.
Homini 104, 14. 146, 3.
Hominum 4, 2. 8, 4. 37, 38. 49, 20. 62, 9. 104, 23. 109, 17. 119, 137. 144, 15.
Homo 144, 3. 146, 3.
Homuncio 9, 19.
Honeſtum 73, 13.
Honor 84, 11. 111, 3.
Honoratas 45, 9.
Honore 2, 11. 8, 5. 12, 8. 47, 4. 75, 10. 91, 15, 95, 3. 149, 4.
Honorem 3, 3.
Honoribus, C. 6, 14.
Honos 18, 46. 21, 5. 40, 16. 45, 3, 7. 49, 12. 61, 5. 68, 35. 70, 4. 71, 9. 72, 18. 74, 10. 89, 52. 96, 2. 104, 1. 112, 9. 113, 9. 143, 12. 146, 10. 147, 20. 148, 14. 149, 9. 150, 6. C. 2, 2. 8, 5.
Hora 30, 5. 35, 28. 42, 2. 90, 4.
Horæ 51, 8.
Horrea 78, 23. 85, 12. 126, 6.
Horrendi 22, 13.
Horreo 119, 120.
Horreret 27, 10.
Horres 89, 38.
Horret 39, 6.
Horrida 107, 34, 36.
Horrifico 55, 5.
Horriſono 29, 5.
Horror 18, 5. 31, 11. 38, 11. 57, 6. 73, 14. 143, 7.
Hoſpes 48, 12. 63, 4. 101, 7. 105, 12, 23. 116, 3. 139, 10.
Hoſpita 68, 10. 93, 5.
Hoſpite, C. 1, 1.
Hoſte 35, 1. 43, 2. 54, 5. 58, 10. 19, 9. 68, 18. 91, 10. 125, 3.
Hoſtem 35, 8.
Hoſtes 2, 5. 18, 14, 29, 47. 21, 8. 22, 4. 55, 12. 56, 9. 60, 5. 68, 1. 69, 14. 71, 24. 78, 66. 89, 22. 108, 6. 126, 3. 136, 21. 138, 7. 144, 6. C. 4, 2.
Hoſti 57, 3.
Hoſtia 51, 19.
Hoſtibus 5, 8. 18, 37. 29, 11. 31, 11. 37, 17. 38, 16. 41, 3, 10. 76, 5. 81, 15. 89, 42. 91, 15. 94, 16. 97, 10. 109, 20. 119, 84, 98. 127, 5. C. 4, 4.
Hoſtica 6, 10. 7, 6. 9, 3, 6. 10, 18. 18, 42. 31, 15. 35, 12, 24. 38, 19. 44, 2. 45, 5. 55, 19. 60, 12. 63, 9. 68, 6, 21. 74, 10. 89, 23. 92, 11. 97, 3. 98, 2. 108, 13. 112, 6. 118, 16. 129, 4.
Hoſticus 94, 3. 124, 2.
Hoſtiles 3, 1. 6, 7. 10, 5. 17, 7. 31, 8, 14. 44, 7. 56, 5. 59, 10. 61, 3. 69, 18. 72, 13, 23. 77, 19. 118, 10. 129, 2. 132, 18. 136, 24. 144, 14.
Hoſtili 44, 26. 76, 10. 106, 41.
Hoſtilibus 44, 9. 81, 14. 119,

119, 134. 143, 9. C. 4, 4.
Hoſtilis 13, 2. 74, 20. 109, 31. C. 1, 4.
Hoſtis 3, 2. 5, 12. 8, 2. 10, 14. 12, 7. 13, 4. 17, 9, 13. 18, 3, 17. 22, 11. 27, 11. 30, 1. 31, 20. 35, 3. 37, 32, 34. 40, 14. 42, 9. 44, 10. 46, 5. 56, 1. 57, 6. 59, 8. 60, 11. 62, 3. 64, 2. 66, 12. 69, 4. 71, 3, 13. 72, 4. 79, 1. 86, 17. 89, 40. 91, 1. 106, 10, 45. 108, 12. 109, 2, 11. 118, 9. 119, 139. 123, 4. 129, 5. 137, 3. 139, 20, 22. 140, 4, 7. 141, 10. 142, 3, 6. 143, 3.
Hoſtium 119, 158.
Humanæ 78, 39.
Humanis 16, 3. 75, 7.
Humano 44, 3.
Humanum 33, 13.
Humectas 65, 10.
Humeris 18, 10. 45, 3.
Humeros 81, 6. 109, 19.
Humilem 18, 27, 48. C. 3, 1.
Humiles 18, 6. 107, 41. 116, 6. 138, 6. 146, 8. 147, 6. C. 3, 5.
Humili 89, 12.
Humilis 25, 9. 34, 18. 69, 32.
Humo 18, 18. 27, 10. 63, 9. 71, 18. 75, 10. 89, 16. 105, 12, 23. 106, 34. 138, 7. 145, 14. C. 7, 4.
Humor 78. 15.
Humum 9, 3. 14, 2. 27, 2. 68, 3. 69, 31. 72, 9. 78, 63. 80, 9. 95, 1. 106, 38. 115, 16. 129, 3. 146, 4. 148, 10. C. 6, 17.
Humus 17, 14. 18, 15. 22, 12, 15. 33, 5. 65, 10. 103, 11. 104, 13, 27, 30. 105, 30. 106, 17. 135, 6. C. 7, 5.
Hydris 19, 13.
Hymnis 13, 6. 56, 12. 106, 12. 132, 16. C. 6, 15.
Hymnos 9, 11. 14, 7. 40, 3. 100, 2. 137, 3.
Hymnus 69, 30.
Hyſſopi 51, 7.

I.

I 6, 8, 9.
Jabine 83, 9.
Jacent 49, 14. 141, 7.
Jacenti 41, 9.
Jacentis 25, 16.
Jacet 9, 15. 20, 8. 35, 25. 41, 8. 52, 7. 79, 1. 88, 5. 89, 44. 119, 25.
Jacit 22, 7.
Jacobæos 83, 4.
Jacobi 115, 12.
Jacta 62, 10.
Jactabit 34, 2.
Jactant 86, 8. 96, 5.
Jactantia 59, 6.
Jactas 52, 1.
Jactat 10, 3. 49, 6. 73, 20. 97, 7. 115, 10.
Jactata 33, 21.
Jactatæ 88, 14.
Jactet 35, 25. 83, 4. 105, 3.
Jaculi 120, 4.
Jaculis 18, 14. 68, 13, 30. 127, 5.
Jaculum 57, 4.
Ibimus 80, 18. 122, 2.
Ibis 102, 6.
Ibis 45, 14. 57, 3. C. 4, 5.
Ibit 5, 6. 10, 16. 37, 9. 73, 27. 85, 10, 13. 101, 8. 145, 18.
Ibo 40, 7. 119, 117.
Icta 11, 1. 18, 15. 29, 8. 97, 4. 105, 38. 145, 20.
Icti 89, 24. 111, 5. C. 5, 1.
Idem 105, 21. 115, 11. 119, 90. 126, 6.

Idumææ 60, 9. 108, 10.
Idume 60, 8. 83, 6. 108, 9.
Idumes 137, 7.
Jecur 106, 10. 109, 18. 110, 5.
Jejunia 35, 13. 69, 10. 105, 16. C. 3, 6.
Jeſſæ 132, 10.
Jeſſiadæ 89, 20. 132, 11.
Jeſſiadem 78, 71.
Jeſſiaden 132, 1. 144, 10.
Jesus, C. 1, 2.
Ignara 25, 13.
Ignaros 79, 6.
Ignavo 44, 23.
Ignavus 73, 19.
Igne 12, 6. 18, 12. 19, 6. 20, 3. 29, 7. 33, 6. 34, 18. 37, 20. 46, 9. C. 6, 3.
Ignea 18, 14. 120, 4.
Ignes 7, 6. 18, 15. 33, 17. 97, 3. 119, 147.
Ignibus 40, 11. 74, 7. 78, 64.
Ignis 11, 6. 19, 10. 39, 3. 79, 5. 80, 16. 118, 12. 119, 127. 140, 10.
Ignorant 14, 4.
Ignota 107, 23. 135, 5.
Ignotæ 96, 7.
Ignotas 18, 45. 105, 40.
Ignoti 35, 11.
Ignovit 78, 38.
Ilia 79, 2.
Illacrimans 126, 5.
Illaqueata 69, 22.
Illecebris 34, 12. 133, 1.
Illiciis 84, 1.
Illides 91, 12.
Illidet 137, 9.
Illiſus 74, 14.
Illius 136, 1, 2, 3, &c. 140, 4.
Illudens 52, 6.
Illudes 59, 7.
Illuſtra 90, 17.
Illuſtrem 109, 8. 145, 9.
Illuſtres 5, 7. 89, 29. 96, 1. 136, 17.
Illuſtri 8, 5.

Halitus 135, 16.
Hamos 69, 22.
Hannæ 99, 6.
Haſta 57, 4.
Haſtæ 44, 12.
Haud 102, 6. 129, 3. 133, 2.
Hauriat 140, 10.
Hauriet 21, 9. 63, 10. 110, 7.
Hauſerunt 44, 19.
Hauſimus 44, 1.
Hauſiſſet 124, 3.
Hauſtæ 106, 42.
Hauſtum 116, 6.
Hauſtus 135, 9.
Hebes 119, 70.
Hebeſcunt 119, 82.
Hebet 40, 5. 73, 16. 139, 6.
Hebræam 137, 5.
Hebri 81, 13.
Hei 14, 6. 19, 12. 49, 20.
Helicen 119, 30.
Herba 129, 6.
Herboſos 105, 35.
Heri 148, 2.
Heriles 123, 2.
Hermon 89, 12. 133, 3.
Heroes 29, 1. 105, 28.
Heroina 45, 10.
Heros 106, 23.
Heroum, C. 6, 5.
Herum 89, 7. C. 7, 2.
Heſperias 49, 1. C. 2, 1.
Heſperii 139, 9.
Heſperiis 104, 19. 107, 3. 139, 10.
Heſperio 100, 1.
Heſperium 19, 6. 65, 8.
Heſterna 90, 4.
Heu 55, 9. 69, 8. 102, 7. 105, 13. 139, 11.
Hians 17, 12.
Hiantes 124, 6.
Hiat 60, 2.
Hiatus 55, 15,
Hiberna 30, 5.
Hibernis 135, 7.
Hiems 74, 17. 147, 17.
Hilarat 60, 6. 108, 7.
Hilares 126, 2.
Hilari 66, 6. 122, 2.
Hinc 73, 18. 75, 1. 92, 4. 116, 5. 119, 75. 130, 4. C. 4, 2. 6, 12.
Hircini 50, 13.
Hircus 66, 15.
Hirſutæ 114, 6.
Hirſutis 68, 6. 107, 34.
Hirſutos 78, 71. 106, 19.
Hirta 104, 18.
Hirti 114, 6.
Hirtis 91, 12.
Hirundo 84, 3.
Hiſcere 18, 12.
Hodie, C. 8, 3.
Holocauſta 50, 8.
Homines 36, 6. 73, 9.
Homini 104, 14. 146, 3.
Hominum 4, 2. 8, 4. 37, 38. 49, 20. 62, 9. 104, 23. 109, 17. 119, 137. 144, 15.
Homo 144, 3. 146, 3.
Homuncio 9, 19.
Honeſtum 73, 13.
Honor 84, 11. 111, 3.
Honoratas 45, 9.
Honore 2, 11. 8, 5. 12, 8. 47, 4. 75, 10. 91, 15, 95, 3. 149, 4.
Honorem 3, 3.
Honoribus, C. 6, 14.
Honos 18, 46. 21, 5. 40, 16. 45, 3, 7. 49, 12. 61, 5. 68, 35. 70, 4. 71, 9. 72, 18. 74, 10. 89, 52. 96, 2. 104, 1. 112, 9. 113, 9. 143, 12. 146, 10. 147, 20. 148, 14. 149, 9. 150, 6. C. 2, 2. 8, 5.
Hora 30, 5. 35, 28. 42, 2. 90, 4.
Horæ 51, 8.
Horrea 78, 23. 85, 12. 126, 6.
Horrendi 22, 13.
Horreo 119, 120.
Horreret 27, 10.
Horres 89, 38.
Horret 39, 6.
Horrida 107, 34, 36.
Horrifico 55, 5.
Horriſono 29, 5.
Horror 18, 5. 31, 11. 38, 11. 57, 6. 73, 14. 143, 7.
Hoſpes 48, 12. 63, 4. 101, 7. 105, 12, 23. 116, 3. 139, 10.
Hoſpita 68, 10. 93, 5.
Hoſpite, C. 1, 1.
Hoſte 35, 1. 43, 2. 54, 5. 58, 10. 19, 9. 68, 18. 91, 10. 125, 3.
Hoſtem 35, 8.
Hoſtes 2, 5. 18, 14, 29, 47. 21, 8. 22, 4. 55, 12. 56, 9. 60, 5. 68, 1. 69, 14. 71, 24. 78, 66. 89, 22. 108, 6. 126, 3. 136, 21. 138, 7. 144, 6. C. 4, 2.
Hoſti 57, 3.
Hoſtia 51, 19.
Hoſtibus 5, 8. 18, 37. 29, 11. 31, 11. 37, 17. 38, 16. 41, 3, 10. 76, 5. 81, 15. 89, 42. 91, 15. 94, 16. 97, 10. 109, 20. 119, 84, 98. 127, 5. C. 4, 4.
Hoſtica 6, 10. 7, 6. 9, 3, 6. 10, 18. 18, 42. 31, 15. 35, 12, 24. 38, 19. 44, 2. 45, 5. 55, 19. 60, 12. 63, 9. 68, 6, 21. 74, 10. 89, 23. 92, 11. 97, 3. 98, 2. 108, 13. 112, 6. 118, 16. 129, 4.
Hoſticus 94, 3. 124, 2.
Hoſtiles 3, 1. 6, 7. 10, 5. 17, 7. 31, 8, 14. 44, 7. 56, 5. 59, 10. 61, 3. 69, 18. 72, 13, 23. 77, 19. 118, 10. 129, 2. 132, 18. 136, 24. 144, 14.
Hoſtili 44, 26. 76, 10. 106, 41.
Hoſtilibus 44, 9. 81, 14. 119,

119, 134. 143, 9. C. 4, 4.
Hoſtilis 13, 2. 74, 20. 109, 31. C. 1, 4.
Hoſtis 3, 2. 5, 12. 8, 2. 10, 14. 12, 7. 13, 4. 17, 9, 13. 18, 3, 17. 22, 11. 27, 11. 30, 1. 31, 20. 35, 3. 37, 32, 34. 40, 14. 42, 9. 44, 10. 46, 5. 56, 1. 57, 6. 59, 8. 60, 11. 62, 3. 64, 2. 66, 12. 69, 4. 71, 3, 13. 72, 4. 79, 1. 86, 17. 89, 40. 91, 1. 106, 10, 45. 108, 12. 109, 2, 11. 118, 9. 119, 139. 123, 4. 129, 5. 137, 3. 139, 20, 22. 140, 4, 7. 141, 10. 142, 3, 6. 143, 3.
Hoſtium 119, 158.
Humanæ 78, 39.
Humanis 16, 3. 75, 7.
Humano 44, 3.
Humanum 33, 13.
Humectas 65, 10.
Humeris 18, 10. 45, 3.
Humeros 81, 6. 109, 19.
Humilem 18, 27, 48. C. 3, 1.
Humiles 18, 6. 107, 41. 116, 6. 138, 6. 146, 8. 147, 6. C. 3, 5.
Humili 89, 12.
Humilis 25, 9. 34, 18. 69, 32.
Humo 18, 18. 27, 10. 63, 9. 71, 18. 75, 10. 89, 16. 105, 12, 23. 106, 34. 138, 7. 145, 14. C. 7, 4.
Humor 78. 15.
Humum 9, 3. 14, 2. 27, 2. 68, 3. 69, 31. 72, 9. 78, 63. 80, 9. 95, 1. 106, 38. 115, 16. 129, 3. 146, 4. 148, 10. C. 6, 17.
Humus 17, 14. 18, 15. 22, 12, 15. 33, 5. 65, 10. 103, 11. 104, 13, 27, 30. 105, 30. 106, 17. 135, 6. C. 7, 5.
Hydris 19, 13.
Hymnis 13, 6. 56, 12. 106, 12. 132, 16. C. 6, 15.
Hymnos 9, 11. 14, 7. 40, 3. 100, 2. 137, 3.
Hymnus 69, 30.
Hyſſopi 51, 7.

I.

I 6, 8, 9.
Jabine 83, 9.
Jacent 49, 14. 141, 7.
Jacenti 41, 9.
Jacentis 25, 16.
Jacet 9, 15. 20, 8. 35, 25. 41, 8. 52, 7. 79, 1. 88, 5. 89, 44. 119, 25.
Jacit 22, 7.
Jacobæos 83, 4.
Jacobi 115, 12.
Jacta 62, 10.
Jactabit 34, 2.
Jactant 86, 8. 96, 5.
Jactantia 59, 6.
Jactas 52, 1.
Jactat 10, 3. 49, 6. 73, 20. 97, 7. 115, 10.
Jactata 33, 21.
Jactatæ 88, 14.
Jactet 35, 25. 83, 4. 105, 3.
Jaculi 120, 4.
Jaculis 18, 14. 68, 13, 30. 127, 5.
Jaculum 57, 4.
Ibimus 80, 18. 122, 2.
Ibis 102, 6.
Ibis 45, 14. 57, 3. C. 4, 5.
Ibit 5, 6. 10, 16. 37, 9. 73, 27. 85, 10, 13. 101, 8. 145, 18.
Ibo 40, 7. 119, 117.
Icta 11, 1. 18, 15. 29, 8. 97, 4. 105, 38. 145, 20.
Icti 89, 24. 111, 5. C. 5, 1.
Idem 105, 21. 115, 11. 119, 90. 126, 6.
Idumææ 60, 9. 108, 10.
Idume 60, 8. 83, 6. 108, 9.
Idumes 137, 7.
Jecur 106, 10. 109, 18. 110, 5.
Jejunia 35, 13. 69, 10. 105, 16. C. 3, 6.
Jeſſæ 132, 10.
Jeſſiadæ 89, 20. 132, 11.
Jeſſiadem 78, 71.
Jeſſiaden 132, 1. 144, 10.
Jesus, C. 1, 2.
Ignara 25, 13.
Ignaros 79, 6.
Ignavo 44, 23.
Ignavus 73, 19.
Igne 12, 6. 18, 12. 19, 6. 20, 3. 29, 7. 33, 6. 34, 18. 37, 20. 46, 9. C. 6, 3.
Ignea 18, 14. 120, 4.
Ignes 7, 6. 18, 15. 33, 17. 97, 3. 119, 147.
Ignibus 40, 11. 74, 7. 78, 64.
Ignis 11, 6. 19, 10. 39, 3. 79, 5. 80, 16. 118, 12. 119, 127. 140, 10.
Ignorant 14, 4.
Ignota 107, 23. 135, 5.
Ignotæ 96, 7.
Ignotas 18, 45. 105, 40.
Ignoti 35, 11.
Ignovit 78, 38.
Ilia 79, 2.
Illacrimans 126, 5.
Illaqueata 69, 22.
Illecebris 34, 12. 133, 1.
Illiciis 84, 1.
Illides 91, 12.
Illidet 137, 9.
Illiſus 74, 14.
Illius 136, 1, 2, 3, &c. 140, 4.
Illudens 52, 6.
Illudes 59, 7.
Illuſtra 90, 17.
Illuſtrem 109, 8. 145, 9.
Illuſtres 5, 7. 89, 29. 96, 1. 136, 17.
Illuſtri 8, 5.

Illuſtribus

Illuſtribus 72, 19. 115, 1.
Illuſtris C. 6, 5.
Illuvie 38, 4.
Ima 10, 16. 18, 7, 15. 40, 2. 46, 2. 60, 2. 63, 9. 73, 25. 88, 6. 103, 11. 148, 7.
Imaginis 73, 19.
Imago 38, 17. 90, 5. 106, 20.
Imas 119, 47.
Imbellem 17, 14. 91, 4.
Imbelles 44, 22. 78, 53. 82, 4.
Imbelli 53, 5. 68, 12. 105, 37.
Imbellis 104, 18. 148, 12.
Imber 68, 9. 105, 32.
Imbre 38, 18. 72, 6.
Imbres 77, 17.
Imbribus 65, 10. 135, 7. 147, 8.
Imbuat 50, 8.
Imbuet 51, 19. 92, 11.
Imbuit 106, 38.
Imis 34, 8. 37, 31. 65, 13. 90, 2. 95, 4. 114, 4. 135, 7.
Immane 17, 12.
Immanes 76, 4.
Immani 27, 12. 42, 9. 44, 24.
Immanibus 16, 4. 22, 13. 83, 2.
Immemor 44, 24. 78, 37. 89, 24.
Immemorem 10, 11.
Immemores 9, 17. 50, 22.
Immenſa 48, 1. 86, 10. 103, 11. 145, 3.
Immenſas 73, 12.
Immenſi 106, 8.
Immenſis 36, 1. C. 1, 3.
Immenſum 72, 18. C. 6, 4.
Immenſus 113, 5,
Imminet 22, 11. 37, 32. 38, 12. 41, 9.
Immiſſis 66, 12.
Immiti 92, 7.
Immodicis 128, 6.
Immortale, C. 5, 2.
Immotæ, C. 5. 2.
Imo 130, 1, 139, 22. C. 3, 1.
Impar 18, 34.
Impediunt 2, 3.
Imperas 119, 36. 125, 144.
Imperat 68, 17. 95, 4. 107, 25, 37. 135, 5. 137, 3.
Imperata 119, 48, 60, 145.
Imperii 9, 19. 29, 10. 72, 8. 89, 24. 145, 11, 13.
Imperiis 60, 8. 84, 1. 108, 9. 147, 15. C. 8, 2.
Imperio 29, 7. 33, 13. 44, 7. 47, 8. 49, 14. 65, 9. 66, 6. 67, 4. 72, 2. 74, 17. 78, 26. 87, 5. 93, 1. 95, 10. 102, 23. 107, 16. 113, 7. 119, 4. C. 3, 8. 6, 3.
Imperitas 119, 135.
Imperium 2, 8. 8, 6. 12, 4. 89, 9. 97, 9. 100, 2. 103, 18. 106, 25. 135, 12. C. 8, 5.
Impete 53, 4. 71, 11. 106, 18. 109, 3.
Impetor 22, 20. 32, 7. 94, 16.
Impetus 76, 6.
Impia 5, 10. 7, 1, 13. 10, 16. 12, 8. 14, 6. 18, 18, 40, 48. 33, 10. 35, 19. 36, 1, 3. 37, 9, 12, 38. 38, 12. 50, 16. 52, 2. 54, 5. 55, 15. 56, 6. 64, 2. 66, 18. 69, 4. 73, 3. 75, 8. 78, 17, 36. 79, 7, 11. 80, 6. 89, 51. 91, 3. 94, 21. 105, 11. 106, 16, 19, 24. 109, 6, 14, 25. 115, 2. 119, 61. 140, 2, 8. 145, 20. C. 9.
Impietas 1, 1. 6, 8, 9. 10, 13. 45, 7. 78, 41. 106, 19. 107, 42. 119, 115.
Impietatis 11, 6.
Impiger 77, 1. 78, 26. 83, 8. 100, 2. 119, 32, 60.
Impius 10, 2. 11, 2. 17, 13. 31, 20. 37, 14, 21. 44, 10. 68, 2. 71, 13. 92, 9. 94, 4. 109, 27. 112, 10. 119, 29, 121. 129, 5. 135, 15. 142, 3.
Implacabilis 124, 2.
Impleam 119, 5.
Impleat 72, 19.
Implebit 45, 16. 145, 12.
Imples 66, 2. 104, 25. 127, 5.
Implet 8, 1, 9. 102, 6. 129, 7. C. 6, 4.
Implevi 6, 6. 30, 2. 77, 3.
Implicare 119, 110.
Implicet 35, 8. 91, 3.
Implicitos 69, 22.
Implicor 9, 13. 18, 29. 31, 4. 141, 9.
Implicuere 18, 9. 142, 3.
Implicuit 73, 2. 140, 5.
Implorans 30, 2.
Imploro 28, 1. 141, 1.
Importuna 34, 10.
Impoſito 94, 16.
Impoſitos 62, 9.
Impoſui 2, 6,
Improba 17, 14. 37, 20. 49, 13. 50, 16, 21. 89, 32.
Impubes 67, 3, 5.
Impune 7, 2. 10, 13.
Impuræ 5, 4. 68, 21.
Impuri 141, 4.
Impuro 1, 1.
Impuros 149, 7.
Imputat 32, 2.
Inacceſſas 78, 17.
Inane 8, 8.
Inanes 119, 118. C. 3, 6.
Inanibus 88, 4.
Inanis 5, 5. 73, 20. 102, 17. 141, 7.
Inauratos 72, 14.
Incaluit 78, 49.
Incaſſum 33, 17. 127, 2.
Incauto 62, 4.

Incautum 18, 18. 35, 8.
Incedam 26, 11. 39, 1. 101, 2. 116, 9. 119, 12.
Incedere 115, 7.
Incendia 38, 7. 83, 14.
Incenſus 78, 60.
Inceptum 57, 2.
Incertas 112, 9.
Inceſtat 79, 1.
Incincta 78, 9.
Incinctæ 104, 8.
Incinctum 94, 2.
Inclamo 27, 7.
Inclina 31, 2. 88, 2.
Inclinans 130, 2. 144, 5.
Includent 145, 2.
Includi 119, 152.
Incluſus 39, 3.
Inclyta 77, 14. 87, 2. 89, 36. 145, 5. C. 3, 4. 6, 5.
Inclyte 84, 1. 106, 4. 145, 2.
Incola 66, 1. 104, 26. 119, 19.
Incolat 122, 7.
Incoleret 53, 2.
Incolet 25, 13. 37, 11, 22.
Incolis 49, 1. C. 8, 1.
Incolit 55, 11. 60, 8. 68, 10. 104, 18. 108, 9. 147, 14.
Incolumem 41, 11. 138, 7.
Incolumis 10, 6. 71, 3.
Increpet 141, 5.
Increpuit 9, 5. 18, 15. 106, 9.
Incubitu 36, 7.
Incubuit 130, 5.
Incumbit 118, 26.
Incurrunt 10, 6.
Incuſſo 56, 7.
Incute 9, 20.
Incutient 62, 2, 6. 118, 6.
Indagine 139, 1.
Inde 40, 11. 44, 12, 20. 78, 20, 26. 80, 1. 89, 14. 96, 13. 107, 20. 111, 9. 116, 5. 119, 75. 146, 4. C. 7, 5.
Index 78, 62.
Indicio 51. 13.
Indicium 103, 16.
Indicta 81, 5.
Indigenæ 105, 44.
Indigenis 44, 2. 105, 24.
Indigenum 24, 1. 105, 29.
Indignis 12, 2. 44, 13. 88, 3. 106, 36.
Indignum 140, 2.
Indignus 69, 7.
Indixi 18, 37.
Indixit 99, 7.
Indolui 73, 3.
Indomitas 93, 4.
Indomiti 69, 24. 140, 10.
Indomitus 91, 13.
Induat 141, 10.
Indue 35, 2.
Induet 21, 8. 60, 8. 108, 9. 110, 5.
Induit 106, 32. 142, 3.
Indulgens 118, 21.
Indulges 3, 8. 51, 1. 88, 7.
Indulſi 18, 23. 69, 10.
Indulſit 40, 1. 78, 68.
Indus 72, 10.
Induxit 80, 10.
Inebriat 119, 70.
Inerrat 50, 11.
Iners 119, 72.
Ineſt 33, 20. 58, 4. 59, 6. 69, 5. 73, 11.
Inexpugnabile 73, 4.
Infami 101, 5. 129, 5.
Infandæ 69, 15.
Infandis 18, 4. 22, 20. 55, 11. 78, 10.
Infando 16, 4.
Infandos 104, 35.
Infantia 8, 2.
Infantis 131, 2.
Infauſto 102, 6.
Infelix 3, 2. 42, 7. 56, 5.
Infenſi 72, 4. 140, 4.
Inferias 106, 28.
Inferna 16, 10.
Infernas 49, 17. 55, 23.
Inferni 88, 6.
Infernis 106, 37.
Inferno 89, 48.
Infeſtam 33, 19.
Infeſtat 39, 10.
Infeſtent 44, 17. 138, 7.
Infeſti 22, 16. 63, 10. C. 4, 1.
Infeſtis 79, 2.
Infeſtor 25, 18. 120, 2.
Infeſtum 140, 9.
Infeſtus 77, 4.
Infice, C. 9.
Inficiat 97, 7.
Inficiet 132, 18.
Infima 104, 32.
Infirmis 37, 24.
Infirmos 145, 14.
Inflatum 131, 1.
Informi 104, 26.
Infremit 37 12. 84, 2.
Infremuere 46, 6.
Ingeminabit 119, 74.
Ingeminans 33, 3.
Ingeminant, C. 6, 3.
Ingemuere 69, 20. 106, 42.
Ingemui 130, 1.
Ingenii 139, 6.
Ingenioſa 73, 14.
Ingenium 78, 58. 81, 7. 106, 35.
Ingens 18, 4. 24, 8. 29, 5. 33, 9. 96, 4. 100, 5. 145, 10. C. 6, 5.
Ingentes 49, 6. 84, 11. 104, 25.
Ingenuas 77, 1.
Ingenuo 34, 13.
Ingeſta 71, 18.
Ingluviem 10, 10. 78, 29.
Ingluvies 78, 18.
Ingruit 17, 9. 46, 5. 71, 3. 140, 7.
Inhoneſto 78, 67.
Inhoſpita 68, 7. 107, 4.
Inhumanos 120, 6.
Injeci 17, 3.
Injectis 74, 7.
Injice 141 3.
Inimica 7, 4. 54, 3. 56, 2. 69, 19. 71, 10. 83, 2. 89,

89, 10. 110, 1. 118, 7. 144, 7.
Iniqua 38, 20.
Iniquæ 37, 1.
Iniqui 5, 4.
Iniquis 1, 1.
Iniquos 11, 5.
Iniquum 18, 23.
Iniquus 141, 6.
Injuria 35, 19. 109, 5.
Innocens 119, 86.
Innocua 3, 7. 109, 16.
Innocuo 10. 8. 58, 2. 94, 21.
Innocuos 15, 5.
Innubes 41, 2.
Innumeris 68, 17. 88, 7. 116, 6.
Innuptæ 148, 12.
Inopem 41, 1.
Inopes 109, 10. 146, 7.
Inopi 9, 9. 107, 36,
Inopina 49, 11. 88, 3. 105, 36. 107, 18.
Inopis, C. 3, 6.
Inops 22, 26. 31, 22. 35, 10. 37, 14. 49, 2. 86, 1.
Inopum 69, 33. 109, 16.
Inquinat 53, 1.
Inquinet 70, 2. 71, 13. 74, 21. 83, 16. 119, 31, 80.
Inquiſivit 53, 2.
Inquit 12, 5, 46, 10. 81, 6. 82, 2. 91, 14.
Inſano 115, 2.
Inſcribenda 102, 18.
Inſcripta 139, 16.
Inſcriptæ 19, 1.
Inſerit 36, 5.
Inſertas 48, 13. 87, 1.
Inſervire 106, 41.
Inſidiante 17, 12.
Inſidias 10, 9. 12, 2. 35, 12. 56, 6. 83, 3. 124, 7.
Inſidiis 5, 12. 18, 3. 22, 10. 59, 2.
Inſigne, C. 4, 4.
Inſigniet 106, 31.
Inſipido 73, 22.
Inſiſtis 119, 3.
Inſiſtit 1, 1.
Inſolens 119, 53.
Inſolitas 78, 52.
Inſons 18, 24. 24, 4. 31, 4. 55, 8. 59, 2. 73, 13. 106, 6. 119, 161.
Inſontem 11, 2. 38, 20. 41, 7. 44, 16. 119, 78.
Inſontes 11, 5. 14, 5. 31, 18.
Inſonti 35, 27. 106, 38. 119, 85.
Inſontis 109, 3.
Inſpiras 104, 30.
Inſpirat 107, 20.
Inſtabiles 92, 8.
Inſtant 17, 11. 69, 26.
Inſtantem 78, 35. 102, 20.
Inſtar 1, 4. 9, 9. 12, 6. 22, 6, 14. 27, 5. 30, 7. 31, 21. 37, 2. 46, 7, 11. 52, 8. 73, 19. 90, 5. 91, 4. 92, 7. 100, 3. 106, 9. 109, 18. 119, 105. 128, 3. 131, 2. 135, 4. 137, 1.
Inſtat 104, 23. 112, 1. 119, 126.
Inſtaurabit 84, 7
Inſtitor 109, 11.
Inſtituiſſet 81, 13.
Inſtituta 119, 34.
Inſtitutis 119, 57.
Inſtituunt 119, 130.
Inſto 119, 81.
Inſtrue 28, 9. 39, 13. 119. 169.
Inſtruet 31, 24. 145, 4. C. 1, 3.
Inſula 97, 1.
Inſultans 22, 17. 42, 10.
Inſultat 46, 3. 69, 19. 109, 3.
Inſultet 13, 4. 30, 1. 35, 19.
Inſultu 12, 7.
Inſurgens 124, 2.
Integer 18, 25. 119, 1, 93.
Intemerata 57, 10. 108, 4.
Intempeſtivis 88, 17.
Intentis 123, 2.
Intentus 49, 4.
Inter 41, 7. 61, 3. 69, 15, 21. 74, 15. 78, 17. 82, 1. 88, 6. 99, 1. 104, 3, 10. 119, 19, 63. 120, 5, 6. 135, 20.
Intercepta 41, 11.
Interea 37, 11. 63, 11. 79, 4. 89, 42. 104, 23, 35. 142, 3.
Interioris 17, 3.
Interpres 56, 5.
Intexunt 104, 12.
Intima 44, 21.
Intonuit 46, 6. 76, 6. 104, 7.
Intremet 45, 4.
Intremit 97, 4.
Intremuit 68, 8. 114, 7.
Intrepidè 119, 32.
Intrepidus 86, 11. 119, 48. C. 4, 4.
Intricabar 69, 21.
Intricata 69, 2.
Intulit 8, 6. 44, 3. 68, 18. 74, 5. 78, 26. 105, 16.
Intumuiſſe, C. 1, 7.
Intus 41, 6. 45, 13. 60, 2. 139, 2. C. 3, 1.
Invadent 3, 6.
Invalidis 107, 9.
Invalidus 67, 3, 5.
Invaſit 48, 6.
Invenere 64, 6.
Inveniendus 32, 6.
Inventis 106, 39.
Invia 8, 7. 68, 7. 78, 40. 121, 5. 136, 16.
Invicti 22, 22. 48, 8. 89, 18. 95, 9. 106, 12. 118, 17.
Invictis 80, 17. 126, 3. 138, 7. C. 3, 5.
Invicto 77, 13. 95, 1.
Invidioſa 15, 3. 118, 13.
Inviolata 105, 8. 111, 3.
Inviſa 5, 6.
Inviſæ 106, 11.
Inviſam 38, 6.

Inviſas 70, 5.
Inviſi 105, 26.
Inviſos 78, 49.
Inviſum 71, 11.
Invitat 119, 131.
Involat 10, 9.
Involvam 139, 11.
Involvar 69, 15.
Involvat 109, 29.
Involve 26, 9.
Involverat 53, 3.
Involvit 106, 18. 147, 8.
Involvunt 30, 5.
Inutilis 58, 7.
Io 13, 4. 21, 1. 33, 3. 35, 24. 40, 16, 47, 1, 6. 67, 4. 95, 1. 97, 1. 119, 74. 132, 9.
Jocis 44, 13.
Joco 69, 11.
Jordanis 42, 6. 114, 3.
Joſephum 105, 17.
Ira 2, 4. 6, 1. 18, 17. 30, 5. 35, 5. 46, 1. 49, 7. 57, 1, 69, 14, 24. 76, 10. 77, 9. 78, 31, 50, 60, 66. 85, 3. 86, 5. 88, 15. 95, 11. 99, 8. 103, 9. 106, 10, 14, 29, 30. 110, 6. 118, 6. 135, 13.
Iræ 2, 5. 34, 16. 37, 8. 38, 3. 56, 2, 7. 60, 1. 78, 21. 79, 6. 85, 4. 88, 7. 90, 11. 102, 10. 119, 20. 145, 6.
Iram 2, 12. 38, 1. 86, 15. 103, 8.
Iras 10, 13. 39, 2, 13. 65, 5. 78, 18, 38, 57, 63. 79, 5. 85, 9. 90, 7. 106, 32, 40, 45. 110, 5. 139, 20. 145, 8.
Irati 73, 10.
Iratis 92, 9. 109, 23. 112, 10.
Irato 135, 9.
Ire 68, 18. 75, 1. 76, 7. 92, 1. 104, 20.
Iris 55, 3. 74, 1. 76, 7. 109, 4.
Irradiat 119, 64.
Irreparabile 77, 5.
Irritant 69, 26.
Irritata 78, 40.
Irritavere 106, 7.
Irrorans 78, 24.
Irroras 23, 5.
Irruit 27, 2.
Iſacidæ 50, 7. 106, 47. 115, 2, 9. 124, 8. 135, 19.
Iſacidas 72, 19. 78, 21, 31, 52. 97, 7. 99, 4. 105, 6, 43. 135, 4. 136, 11.
Iſaciden C. 3, 7.
Iſacides 105, 23.
Iſacidis 25, 22. 44, 4. 53, 6. 68, 7, 26. 73, 1. 77, 15. 81, 4. 106, 40. 135, 12. 147, 19.
Iſacidûm 20, 1. 22, 4, 23. 41, 13. 46, 7, 11. 47, 4. 59, 4. 68, 34, 35. 69, 6. 75, 8. 76, 1. 78, 31. 81, 1, 8. 85, 1. 89, 18. 106, 42. 113, 5. 114, 1, 7. 118, 2. 122, 4. 124, 3. 126, 1, 2. 128, 6. 132, 5. 146, 5. C. 4, 1.
It 65, 12. 84, 5. 97, 2. 107, 1.
Iter 1, 1. 18, 36. 19, 5. 25, 4, 8, 10. 27, 11. 33, 18. 36, 3. 37, 23. 39, 6. 44, 3, 18. 51, 15. 56, 13. 57, 6. 64, 8. 67, 2. 73, 10. 78, 13, 40, 50, 54. 81, 13. 84, 7. 89, 15. 91, 16. 100, 4. 105, 39. 106, 4, 9. 112, 1. 114, 5. 119, 101. 121, 5. 132, 7. C. 4, 5.
Jubar 13, 3. 18, 12. 19, 4. 29, 1. 30, 7. 31, 16. 43, 3. 50, 2. 55, 1. 60, 2. 65, 8. 74, 16. 78, 14. 80, 2. 85, 7. 92, 2. 102, 16. 103, 1. 104, 19, 29. 119, 19, 55, 105. 130, 6. 132, 17. 143, 7. 150, 2. C. 1, 7. 4, 6. 6, 2.
Jube 71, 4. 120, 2.
Jubebo 101, 4.
Jubent 17, 2. 50, 5.
Jubeor 11, 1.
Jubes 3, 3. 17, 14. 18, 33, 48. 30, 11. 44, 12. 65, 13. 73, 18. 90, 3. 104, 10, 20. 119, 11, 35, 69, 88, 90, 138. 138, 6.
Jubet 6, 8, 9. 9, 16. 19, 11. 40, 8. 78, 7. 95, 7. 104, 4. 112, 1. 131, 1. 137, 3. 147, 15.
Jucundo 12, 3. 46, 4. 98, 8.
Jucundum 92, 1.
Juda 60, 7.
Judæ 68, 27. 69, 35. 78, 69. 87, 2. 97, 8. C. 1, 4.
Judæa 76, 1.
Judæus 94, 7.
Judam, 114, 2.
Judex 17, 3. 43, 1. 50, 16. 54, 1. 69, 12. 94, 2. 119, 39. 141, 6. C. 6, 12.
Judice 7, 3. 9, 4. 38, 18. 69, 27. 96, 9. 106, 20. 127, 5. C. 7, 4.
Judicet 96, 13. C. 7, 5.
Judicis 1, 5. 48, 11. 50, 6. 68, 4. 94, 20. 109, 7. 111, 1.
Judicium 32, 9.
Juga 9, 19. 11, 1. 18, 33. 29, 6. 46, 3. 47, 3. 50, 10. 60, 8. 68, 15, 16. 73, 18. 77, 20. 92, 12. 104, 13. 108, 9. 133, 3. 144, 5. 148, 1.
Jugalibus 104, 3.
Jugi 84, 4. 96, 2. 116, 17. C. 6, 15.
Jugibus 88, 2.
Jugis 2, 6. 11, 7. 35, 9. 42,

42, 6. 45, 9. 48, 1. 55, 7. 68, 17. 76, 4. 80, 10. 83, 14. 85, 9. 87, 1. 95, 4. 98, 8. 99, 9. 104, 8, 18. 132, 6. 144, 12.
Jugiter 19, 3. 25, 15. 37, 30. 44, 22. 52, 9. 68, 19. 71, 14. 77, 12. 86, 16. 105, 4. 109, 15. C. 6, 3.
Jugo 44, 26. 53, 6. 106, 41. 118, 16.
Jugulantur 94, 6.
Juguletur 37, 14.
Jugulo 7, 1. 38, 12. 118, 18. 136, 24.
Jugulum 17, 9. 31, 15. 37, 32. 79, 7.
Jugum 8, 7.
Iviſſem 81, 14.
Juncta 49, 14. 50, 7. 55, 9. 57, 8. 60, 8. 71, 22. 87, 4. 108, 2, 9. 147, 7.
Junctos 7, 4.
Junctum 78, 60. C. 6, 14.
Juncturas 109, 24.
Junctus 26, 5. 83, 11.
Jungantur 81, 2. 150, 5.
Junge 98, 6. 149, 3.
Jungent 45, 15.
Jungere 42, 2. 50, 18. 92, 3.
Jungit 83, 7. 133, 1.
Junguntur 47, 9.
Juniperi 120, 4.
Junxi 35, 13. 69, 10.
Junxit 38, 11. 80, 11. 88, 18. 106, 35. 114, 2.
Jura 2, 10. 7, 7. 45, 6, 16. 59, 4. 67, 4. 72, 1, 3. 75, 7. 78, 5. 82, 8. 83, 18. 96, 10. 103, 6. 105, 5, 22. 110, 2. 119, 13, 139. 143, 12. 144, 2. 147, 19, 20. 148, 11. C. 9.
Jurans 89, 35. 132, 2.
Juraſti 132, 11.
Jurat 106, 26.
Jurati 78, 57. 89, 3.
Jurato 81, 8. C. 4, 4.
Juravi 95, 11.
Juravit 105, 10. 110, 4.
Jure 60, 10. 108, 11. 119, 75. 129, 1. 149, 10.
Juris 37, 28. 75, 10. 92, 15. 145, 13.
Jus 9, 4. 11, 7. 17, 2. 33, 5. 45, 7, 51, 4. 58, 1. 62, 12. 71, 2. 89, 14. 99, 4.
Juſſa 1, 2. 2, 11. 18, 22. 22, 15. 27, 8. 34, 11. 45, 9. 78, 10. 89, 9. 92, 9. 94, 12. 99, 7. 101, 2. 102, 21, 22. 103, 20. 104, 7, 30. 105, 28. 106, 13. 107, 11. 111, 8. 113, 1. 118, 26. 119, 2, 21, 22, 24, 33, 40, 44, 71, 78, 115, 119, 136, 166. 132, 12. 143, 10. 148, 2.
Juſſæ 74, 8.
Juſſeris 40, 7. 80, 18. 119, 117.
Juſſi 81, 12.
Juſſis 119, 74, 91. 147, 15.
Juſſiſſem 81, 14.
Juſſiſti 8, 6. 18, 40. 102, 25. C. 6, 5.
Juſſit 9, 5. 18, 18. 40, 2. 50, 1. 68, 18. 78, 6, 13, 71. 95, 5. 102, 21. 104, 7. 105, 20. 106, 34. 114, 5. 119, 4. 122, 1. 136, 6. C. 3, 4. 4, 2.
Juſſu 78, 33.
Juſta 38, 5. 58, 1. 119, 59.
Juſtæ 53, 5.
Juſtas 39, 2.
Juſte 7, 9,
Juſti 1, 6. 14, 6. 37, 16. 72, 14. 106, 31.
Juſtis 17, 1. 31, 19. 34, 10. 97, 11.
Juſtitia 75, 2.
Juſtitiæ 9, 16. 32, 10. 36, 10. 40, 9. 48, 10. 65, 5. 71, 19. 85, 10. 105, 7. 106, 3. 143, 1, 11.
Juſtitiam 37, 30. 50, 6. 71, 24. 88, 12. 97, 6. 112, 3.
Juſto 31, 7. 37, 12, 21, 23, 39.
Juſtorum 34, 17.
Juſtos 5, 12. 7, 9. 12, 7. 33, 18. 34, 7, 15. 37, 25, 37. 101, 1. 118, 20.
Juſtum 7, 17. 14, 1. 37, 28. 98, 2. 111, 8.
Juſtus 25, 8. 38, 1. 58, 10. 67, 4.
Juva 3, 7.
Juvant 11, 5.
Juvat 30, 9. 39, 1. 49, 18. 50, 9. 51, 6, 16. 63, 11. 83, 8. 92, 1. 103, 18. 112, 5. 116, 7. 118, 7. 120, 7. 121, 2. 146, 8. 147, 1.
Juvenca 50, 9.
Juvenci 78, 48.
Juvencis 50, 5.
Juvenes 78, 64. 110, 3. 119, 9.
Juventa 29, 6. 89, 45.
Juventæ 25, 7. 78, 51. 105, 36. 127, 4. 136, 10.
Juventutis 135, 8.
Juvenum 148, 12.
Juvet 44, 6.
Juviſſes 94, 17.
Juviſti 63, 7. 119, 65.
Juvit 22, 5. 73, 13. 119, 121. 126, 3. 136, 23.
Juvor 54, 4.
Juxta 141, 7.

L.

LAbant 119, 81.
Labaret 18, 36.
Labatur 125, 5.
Labe 15, 2. 18, 20. 20, 4. 33, 4. 44, 17. 73, 13. 89, 14. 101, 2. 106, 3, 6. 141, 5. 147, 11. C. 6, 16.

Labem 32, 5.
Labere 144, 5.
Labetur, C. 1, 5.
Labiis 59, 6.
Labis 19, 7. 26, 2. 51, 5. 69, 5.
Labitur 37, 24.
Labor 127, 2.
Laboranti 6, 2.
Labore 78, 34.
Labori 104, 23.
Laboris 139, 18.
Labra 5, 9. 12, 3. 34, 13. 55, 9. 59, 11. 140, 11.
Labris 45, 2.
Lac 69, 8.
Laceram 10, 9.
Lacerari 55, 9.
Lacerarunt 69, 20.
Laceret 119, 69.
Laceſſis 137, 8.
Laceſſor 119, 75.
Lachrymæ 42, 3. 137, 1.
Lachrymantia 116, 8.
Lachrymarum 119, 136.
Lachrymas 39, 12. 42, 4. 56, 7.
Lachrymis 6, 6. 30, 11. 31, 10. 42, 9. 69, 10. 80, 5. 88, 9. 102, 9. 137, 1. 142, 2.
Lactat 12, 2.
Lacte 131, 2.
Lactea 55, 21.
Lactens 8, 2.
Lactenti 22, 9.
Lacus 107, 35.
Lædet 101, 5.
Lædi 39, 8.
Læſa 25, 3. 41, 4.
Læſi 51, 3.
Læta 3, 8. 16, 5. 20, 5. 29, 11. 33, 1, 21. 34, 2. 35, 25. 38, 16, 19. 45, 15. 66, 1. 98, 8. 103, 1, 22. 104, 35. 107, 30. 109, 30. 113, 9. 115, 12. 118, 26. 121, 5. 128, 3, 4. 130, 6. 135, 1.
Lætantur 65, 13.
Lætas 107, 37.
Lætetur 2, 11.
Læti 92, 7. 97, 12.
Lætis 90, 15. 147, 14. C. 6, 16.
Lætitia 19, 8. 64, 10. 89, 42.
Lætitiæ 40, 16. 92, 4. 132, 9.
Lætitiam 2, 11.
Lætitias 43, 4.
Læto 65, 12. 69, 30.
Lætor 4, 7. 119, 174.
Lætos 105, 43. 137, 3.
Lætus 9, 14. 23, 3, 6. 32, 7, 11. 45, 8. 49, 15. 51, 15. 63, 7. 81, 1. 100, 2. 116, 13. 127, 5.
Læva 7, 12. 16, 4. 69, 28.
Lævi 52, 2. 144, 12.
Lævo 36, 4. 105, 16. 143, 4.
Lambent 68, 23.
Lambet, C. 1, 5.
Lambit 68, 15.
Lamina 31, 12.
Lana 102, 26. 109, 29.
Lance 48, 10. 119, 137.
Lancibus 62, 9.
Lancinat 107, 39.
Languent 38, 10.
Langueſcit 143, 6.
Languet 42, 2. 102, 4. 119, 28, 81.
Languida 22, 29. 28, 7. 41, 3.
Languidum 119, 92.
Laniantur 44, 22.
Lanient 7, 2.
Lanigeri 78, 48.
Lanigeros 78, 71.
Lapis 118, 22.
Lapſa 27, 2.
Lapſantes 116, 8.
Lapſas 73, 3.
Lapſu 102, 10.
Lapſus 73, 19.
Laquearia 8, 3.
Laqueis 18, 5. 25, 15. 57, 6. 141, 9.
Laqueo 66, 11.
Laqueos 28, 3.
Larem 37, 3. 68, 16. 69, 36. 100, 1. 125, 5. 128, 3.
Lares 18, 45. 25, 13. 37, 22. 69, 25. 78, 56. 79, 7. 90, 1. 101, 2. 104, 35. 106, 18, 35. 107, 36. 132, 13. 147, 2.
Larga 16, 5. 23, 5. 37, 26. 114, 8. 116, 7.
Largam 107, 8, 15, 21, 31.
Largire 119, 40.
Largiris 3, 3.
Largus 129, 4.
Lari 49, 14.
Laris 37, 10.
Laſſat 6, 2.
Laſſatus 95, 9.
Laſſavi 119, 146.
Laſſo 38, 8.
Latè 29, 3. 141, 7. C. 3, 4. 6, 4, 6.
Latebat 104, 6.
Latebræ 139, 7.
Latebras 18, 15, 45. 104, 22.
Latebris 139, 15.
Latebroſa 33, 15. 104, 18.
Latent 10, 7.
Latentes 73, 16.
Latet 59, 5, 13. 111, 2. 139, 2.
Latices 36, 9. 74, 15. 78, 20, 44. 114, 8.
Latio, C. 7, 4.
Latitans 37, 32.
Latitat 139, 24.
Latrocinio 10, 8.
Latuit 105, 18. 106, 7.
Laturus 102, 19.
Latus 47, 8. 50, 1. 63, 10. 78, 73. 80, 1. 96, 13. 110, 5. 113, 3. 116, 5.
Lavat 103, 12.
Laudanda 56, 4, 10.
Laudat 49, 18.

Laudata 145, 3.
Laudate 106, 1. 135, 1.
Laudavi 66, 17.
Laude 50, 23. 71, 19.
Laudem 103, 2.
Laudent 22, 23.
Laude 6, 5. 9, 14. 13, 6. 19, 2. 22, 25. 23, 3. 26, 12. 29, 2. 30, 4. 33, 2. 34, 1. 35, 18, 28. 41, 13. 44, 8. 45, 17. 51, 15. 61, 8. 63, 5. 65, 1. 69, 34. 70, 4. 71, 18, 23. 74, 18, 21. 75, 1. 79, 9, 13. 80, 18. 84, 4. 89, 16. 92, 1. 96, 1. 98, 4. 103, 21. 104, 35. 105, 45. 106, 2, 48. 111, 1. 112, 1. 117, 2. 119, 171. 135, 2, 13. 146, 1. 147, 12. 149, 6.
Laudet 148, 7.
Laudetur 31, 21.
Laud bus 29, 9. 65, 13. 66, 29. 71, 8. 100, 4. 118, 16, 28. 119, 54, 175. 145, 11. 147, 1. C. 4, 1.
Laudis 21, 13. 42, 5, 11. 71, 16. 143, 11.
Lavet 139, 18.
Lauro 28, 9. 30, 1. 103, 4.
Laurus 37, 35.
Laus 18, 3, 49. 4[illegible] 16. 48. 10. 132, 6. 146, 10. 147, 20. 148, 14. 149, 9. 150, 6.
Lauta 22, 12.
Lautas 37, 3.
Lautitiis 16, 6. 22, 29. 142, 7.
Laxat 119, 150.
Leæ 91, 13.
Leæna 17, 12.
Lecta 118, 27.
Lectæ 126, 4. C. 5, 2.
Lecti 106, 48. 110, 3.
Lecto 105, 26.
Lectum 105, 6.
Lectus 105, 31.
Legat 71, 18.
Lege 2, 1. 74, 16. 94, 20. 104, 10. 111, 7. 148, 6.
Legem 81, 4. 119, 15, 79, 153.
Legens 78, 71.
Leges 50, 16. 51, 6. 60, 7. 69, 12. 72, 2. 78, 5. 82, 2. 94, 12. 99, 7. 103, 7, 18. 108, 8. 119, 46, 68, 73, 93, 95, 151, 171, 172, 176. 128, 1. 141, 3. 147, 19.
Leges 86, 7.
Leget 94, 15.
Legi 15, 2. 18, 21. 119. 61.
Legi 119 30.
Legibus 9, 7. 11, 3. 68, 22. 75, 2. 82, 3. 94, 2, 15. 99, 4. 119, 7, 69, 137, 167, 169. 122, 5.
Legifer 106, 23.
Legis 17, 4. 26, 12. 105, 45. 119, 5, 18, 19, 42, 51, 57, 59, 72, 81, 105, 112, 113, 130, 133, 150, 161,
Legis 44, 12.
Legit 17, 12. 33, 5. 45, 9. 79, 3. 89, 19. 94, 7. 135, 4.
Legitimum 88, 5.
Legum 36, 2. 37, 29. 50, 17. 72, 4. 78, 8. 107, 17. 119, 1, 64, 85, 87, 97, 100, 127.
Legunt 104, 28.
Lene 1, 3. 23, 2. 36, 10.
Lenem 125, 4.
Lenibus 128, 2. 147, 18.
Lenis 40, 17. 59, 15. 79, 8. 106, 4. 119, 28, 58. 123, 2.
Lenit 13, 5. 147, 3.
Leniter 31, 2.
Lentas 89, 51.
Leo 7, 2. 10, 9. 22, 13. 91, 13.
Leones 34, 10. 57, 4. 76, 4.
Leoni 22, 21. 35, 17.
Leonis 104, 21.
Leonum 58, 6.
Lerna 18, 4. 138, 7.
Lethali 49, 14. 140, 3.
Lethi 18, 4, 6. 23, 4. 33, 19. 49, 15. 73, 14. 86, 13. 107, 10, 14. 116, 3. 143, 7. C. 4, 1, 6. 6, 11.
Lethifer 51, 14.
Lethiferis 38, 2. 45, 5.
Lethifero 64, 4.
Letho 7, 1. 86, 16. 109, 16.
Lethum 6, 3, 4.
Leva 51, 1.
Levabo 116, 2.
Levans 81, 6.
Levas 119, 104.
Levat 75, 7.
Leves 22, 29.
Leves 90, 3. 102, 27.
Levet 50, 13. 83. 17.
Levi 135, 20.
Levi 45, 1. 89, 12.
Levibus 44, 6. 59, 9. 80, 4. 144, 4. 148, 3.
Levis 18, 33. 26, 4. 29, 6. 38, 11. 72, 16. 73, 22. 83, 13. 90, 9. 101, 5.
Levitatis 62, 9.
Leunculus 17, 12.
Levo 88, 9. 139, 3.
Levor 119, 97.
Lex 18, 22. 19, 7, 11. 37, 31. 40, 8. 112, 1. 119, 9, 29, 70, 77, 86, 152, 160, 162.
Libabo 116, 13.
Libani 29, 5. 72, 16. 80, 10. 92, 12. 104, 16. 144, 12.
Libarem 51, 16.
Libatis 110, 7.
Liber 119, 3. 142, 7.
Libera 12, 4. 18, 23. 44, 7. 88, 7. 106, 10. 126, 2.
Libera 119, 86.
Liberat 146, 7.
Liberiore 118, 5.
Libertate, C. 4, 1. 6, 10.

Libertatem 78, 42. 105, 20.
Libet 107, 22.
Libidinibus 81, 12. 106, 14.
Libido 51, 5. 55, 11. 101, 4. 119, 36.
Libo 119, 108.
Libratis 55, 7.
Libratis 58, 1.
Libycis 140, 3.
Licet 3, 6. 8, 2. 27, 10. 44, 17. 46, 2. 75, 3. 91, 7. 119, 157. 138, 6, 7. 139, 9, 11.
Ligata 139, 16.
Ligurivit 78, 25.
Limacum 58, 8.
Limant 22, 12.
Limbum 133, 2.
Limes 72, 8.
Limina 43, 3. 55, 17. 83, 12. 96, 6, 9. 100, 2, 4. 118, 20. 122, 1. 132, 4. 138, 2.
Limine 69, 12.
Liminis 63, 2. 84, 10.
Limite 61, 2. 71, 15. 89, 28. 102, 23, 24. 106, 1. 107, 1. 117, 2. 118, 1, 2, 3, 4, 29. 136, 1, 2, 3, &c. 145, 13. C. 1, 8. 8, 5.
Limitis 100, 5.
Limpida 105, 41.
Linet 68, 21.
Lingua 15, 2. 16, 9. 24, 4. 37, 30. 39, 1, 2. 40, 5. 45, 1. 50, 16. 52, 2. 57, 4, 8. 59, 11. 63, 5. 71, 23. 75, 1. 77, 12. 108, 2. 119, 51. 120, 3. 126, 2. 137, 6. 140, 3. C. 9.
Linguæ 12, 4. 50, 20. 59, 6. 78, 36. 109, 20. 141, 3.
Linguam 10, 7. 12, 3. 39, 9. 63, 11.
Linguas 12, 4. 55, 9. 64, 3. 73, 9. 78, 19. 89, 51, 102, 8.
Linguis 55, 12. 87, 7. 88, 14. 120, 2. 144, 8, 11. C. 6, 5.
Linquatur 17, 5.
Linque 38, 21, 22.
Linquens, C. 6, 17.
Linquere 11, 1. 78, 71.
Linqueret 114, 1.
Linquet 89, 37.
Linquit 36, 3.
Linquunt 49, 10.
Linunt 79, 10.
Liqua 58, 8.
Liquefacta 46, 6. 75, 3.
Liquerat 107, 5.
Liquet 44, 18.
Liquida 115, 18. C. 4, 4.
Liquidæ 147, 17.
Liquidis 42, 6. 78. 23.
Liquido, C. 3, 7.
Liquimus 85, 1.
Liquiſſet 81, 5.
Liquiſti 22, 1.
Liquit 12, 1. 76, 6. 88, 4. 105, 37.
Liquitur 22, 14. 40, 12. 107, 26. 119, 20, 139. 147, 18.
Liquor 133, 2.
Liquorem 119, 103.
Lis 9, 4. 22, 18.
Lita 12, 3. 55, 9. 59, 11. 64, 3. 140, 11. 141, 5.
Litabo 55, 16.
Litare 50, 5.
Litaret C. 4, 4.
Litat 50, 23. 145, 10.
Lite 103, 9.
Litem 32, 1. 103, 9.
Lites 127, 5.
Litet 16, 4.
Litibus 55, 9.
Litigiis 55, 9.
Littora 139, 9.
Littus 19, 6. 65, 8. 78, 27.
Lituis 150, 3.
Lituos 98, 6.
Livor 37, 1.
Loca 16, 11. 18, 32. 61, 4. 68, 7. 78, 17, 40, 52. 102, 6. 104, 11. 107, 33, 40. 109, 10. 121, 5.
Locas 104, 16.
Locat 2, 12. 5, 11. 14, 6. 49, 6.
Loci 78, 69. 102, 14. 103, 16.
Loco 112, 6. 119, 90.
Loculis 17, 14. 49, 6.
Loculos 109, 11.
Locum 109, 8.
Locuples 4, 7. 78, 62. 98, 3.
Locus 10, 15. 34, 16. 38, 3. 48, 3, 12. 101, 8. 135, 3.
Locuſta 109, 23.
Locuſtæ 78, 46. 105, 34.
Longa 56, 8. 109, 24.
Longæ 77, 6.
Longi 34, 12.
Longius 22, 19.
Longo 42, 4.
Loquaces 104, 12.
Loquar 5, 3. 49, 3. 61, 1. 78, 3.
Loquatur 9, 11.
Loquax 98, 8.
Loqui 55, 9. 59, 6. 73, 8. 75, 5. 106, 33. 115, 7. 116, 10.
Loquor 56, 5, 9. 135, 5. 139, 4.
Loquuntur 28, 3.
Lothi 83, 8.
Luant 28, 4.
Luat 94, 2. 125, 5.
Lubens 119, 146.
Lubet 68, 17. 75, 7. 104, 20.
Lubrica 31, 15. 35, 6. 39, 11. 73, 18. 78, 39.
Lubricus 34, 13.
Luce 2, 7. 4, 1. 13, 3. 16, 7. 17, 15. 18, 28. 19, 8. 21, 6. 22, 2. 26, 8. 30, 12. 31, 16. 32, 8. 34, 1. 35, 21. 36, 9. 42,

42, 8. 48, 14. 51 5. 63, 2. 67, 1. 80, 1. 90, 12. 96, 6. 116, 2, 9. 119, 33, 64, 66, 72, 132, 154. 130, 6. 135, 16. 143, 3, 8. 147, 3. C. 6, 9, 12, 14. 8, 3. 9.
Luceat 54, 5.
Lucem 17, 15. 19, 2. 57, 5, 11. 82, 5. 108, 5. 128, 5, C. 4, 6.
Lucerna 119, 111.
Lucernæ 119, 105.
Luces 13, 2. 19, 9. 55, 19.
Lucida 55, 17. 86, 17.
Lucidus 96, 11. 111, 10. 146, 10. C. 6, 3.
Lucis 136, 8. C. 4, 4.
Lucri 44, 12.
Luctus 48, 6.
Ludibria 89, 50. C. 3, 4.
Ludibrio 39, 8.
Ludibrium 15, 3. 79, 4. 89, 40. 123, 3.
Ludicra 96, 5.
Ludificata 106, 36.
Ludit 104, 26. 124, 6.
Luem 107, 20.
Luent 16, 4. 141, 5.
Lues 91, 6, 10.
Luet 55, 19. 92, 11.
Lugens 126, 6.
Lugubri 30, 11. 69, 11.
Lugubris 35, 14.
Luimus 44, 22.
Luit 98, 2. 107, 17.
Lumbos 18, 32. 66, 11.
Lumina 4, 8. 6, 7. 13, 3. 19, 8. 22, 17. 27, 9. 33, 8. 37, 6. 38, 6. 40, 12. 44, 23. 58, 8. 69, 3, 23. 84, 9. 94, 9. 101, 3. 102, 24. 115, 5. 116, 8. 119, 18, 123. 121, 4. 123, 1. 139, 6, 13. 146, 8. C. 5, 1.
Lumine 4, 6. 10, 9, 11. 11, 4. 14, 2, 17, 11. 23, 6. 31, 7. 33, 18. 34, 15. 36, 9. 42, 4, 11. 71, 18.

72, 7. 73, 16. 89, 15. 37. 97, 11. 119, 25. 142, 5. 143, 8. C. 1, 2. 2, 3. 3, 1.
Luminis 16, 3. 100, 3. 104, 30. C. 1, 2.
Luna 72, 7. 81, 3. 89, 37. 121, 6. 148, 3. C. 1, 7. 6, 18.
Lunæ 72, 5. 89, 4. 104, 19. 136, 9.
Lunam 8, 3.
Lunavit 37, 14.
Lupata 17, 3.
Lupatis 34, 13. 39, 9.
Lupis 44, 11. 58, 6. 79, 2. 124, 6.
Lupos 12, 4.
Lurida 78, 45. C. 6, 11.
Luſtra 8, 7. 90, 10.
Luſtra 51, 7.
Luſtras 139, 1.
Luſtravi 26, 6.
Luſtravit 14, 2.
Luſtris 90, 10. 95, 10.
Lutea C. 6, 10.
Luti 18, 42.
Luto 2, 9. 7, 5. 8, 4. 9, 20. 31, 12. 69, 2. 89, 44. 103, 14. 113, 7.
Lux 19, 2. 27, 1. 44, 3. 51, 5. 53, 6. 55, 10. 56, 13. 59, 5, 13, 14. 71, 24. 73, 14. 79, 5. 81, 4. 90, 4. 101, 2. 112, 4. 115, 1. 118, 24, 27. 119, 84, 164. 121, 6. 139, 12. C. 5, 2. 7, 5.
Luxas 38, 3.
Luxat 109, 24.
Luxata 74, 6. 75, 3.
Luxato 82, 5.
Luxuriabor 52, 8.
Luxuriante 89, 42. 92, 14.
Luxuriantur 107, 33. 147, 14.
Luxuriare 36, 1. 65, 13. 128. 5.
Luxurioſa 72, 16. 144, 12.
Lymphaticus 14, 3.

Lyncea 139, 6.
Lynceus 7, 9.
Lyra 68, 25. 113, 1. 118, 28. 144, 9.
Lyræ 57, 8, 71, 22. 81, 2. 92, 3. 98, 6. 108, 2. 147, 6, 7. 150, 3.
Lyras 137, 2, 4.

M.

MAceror 143, 6.
Machina 33, 9. 48, 14. 66, 5. 102, 26. 103, 22. 119, 91. 138, 5. 145, 10. 148, 4.
Machinor 139, 24.
Macies 31, 9. 102, 5. 106, 15, 109, 24.
Mactat 106, 37.
Mactavi 18, 38.
Macte 45, 4. 68, 28.
Maculata 32, 2.
Madent 38, 6. 79, 3. 88, 9.
Madentem 51, 14.
Madentum 3, 7.
Madere 38, 18.
Madet 140, 11.
Madiana 83, 9.
Mage 35, 14.
Magicis 58, 4.
Magis 31, 12. 57, 4. 103, 11. 106, 40.
Magiſtra 19, 7.
Magiſtros 119, 99.
Magne 5, 1. 20, 9. 36, 5. 57, 10. 71, 19, 22. 94, 1. 108, 4. 131, 1. 144, 3. C. 8, 1.
Magni 18, 31. 66, 13. C. 6, 12. 7, 5.
Magno 105, 9.
Magnus 20, 1.
Majeſtas 7, 7. 24, 9. 29, 2. 41, 4. 48, 1. 86, 10. 95, 3. 99, 2. 104, 1. C. 3, 2. 6, 4.
Majeſtate 24, 10. 29, 4. 93, 1. 138, 5. C. 1, 3.

Majeſtatem 78, 41. C. 6, 6.
Majeſtati 48, 10. 54, 3. 90, 11.
Majeſtatis 31, 3. 77, 14. 97, 6. 145, 5. 150, 2.
Major 105, 24.
Majores 39, 2. C. 9.
Majus 99, 3.
Mala 25, 17. 32, 7. 38, 9. 52, 7. 78, 34. 79, 10. 88, 15. 109, 22. 119, 75. 142, 2. C. 8, 4.
Malas 3, 7. 58, 6.
Male 7, 4. 65, 3. 82, 5. 97, 7. 107. 27.
Mali 5, 9. 25, 13. 32, 5. 51, 5. 55, 13. 69, 7. 120, 3.
Maligna 69, 29.
Malignis 119, 98.
Maligno 109, 2.
Malis 35, 17.
Malis 4, 4. 10, 1. 18, 4, 26. 31, 9. 34, 17, 18. 35, 12, 17. 38, 8, 19. 40, 12. 44, 15. 69, 20. 71, 3, 20. 80, 5. 106, 42. 107, 6, 13, 19, 28. 116, 6. 119, 84. 129, 1, 2. 130, 1. 143, 4.
Malis 121, 8.
Malorum 4, 5. 62, 3. 83, 16. 119, 143. 138, 7.
Malos 7, 9.
Malus 77, 10.
Manantia 49, 14.
Manarunt 78, 44. 105, 29, 41.
Manaſſa 80, 2.
Manaſſæ 60, 7. 108, 8.
Mancipat 12, 2. 25, 10.
Mancipet 19, 13.
Mandat 66, 18. 126, 5.
Mandata 71, 3. 77, 8.
Mane 3, 5. 5, 3. 57, 9. 59, 16. 90, 6. 108, 3. 126, 1. 139, 18.
Manebit 27, 4.
Manent 65, 1. 105, 8. 119, 96. C. 6, 14.
Manes 88, 12. 90, 2. 115, 17.
Manet 31, 23. 40, 8. 73, 4. 103, 16. 110, 4. 137, 8. 146, 9.
Manibus 91, 12. 96, 8. 149, 8.
Manibus 88, 4. 106, 28.
Manicas 21, 8.
Manifeſta 40, 16. 109, 26.
Manifeſtus 75, 1. 90, 16.
Manna 78, 23.
Manſueta 25, 9.
Manu 16, 3, 5. 18, 14, 16, 24. 19, 1. 22, 28. 23, 5. 24, 8. 37, 15. 46, 8. 48, 8. 49, 14. 51, 12, 18. 53, 5. 55, 16. 56, 4, 11. 58, 7. 69, 26, 35. 74, 3. 76, 3. 78, 4, 55. 79, 11. 80, 12, 14. 83, 12. 87, 3. 92, 7. 95, 4. 96, 10. 98, 1. 100, 3. 103, 22. 104, 5, 32. 105, 27, 36. 106, 23. 115, 7. 116, 7, 16. 127, 4. 134, 3. 135, 15. 137, 2. 144, 5. 145, 4, 20. 150, 1. C. 3, 4. 6, 9. 8, 2.
Manum 25, 16. 35, 1. 36, 8. 37, 24. 60, 5. 61, 2. 74, 11. 103, 3. 104, 28. 107, 8, 15, 21, 31. 108, 6. 118, 15. 129, 7. 142, 6. 145, 16.
Manus 5, 6. 8, 6. 10, 5, 13. 18, 20, 21, 23. 20, 6, 8. 22, 16. 24, 4. 26, 10. 28, 2, 4. 31, 13. 32, 4, 11. 37, 21, 26. 38, 12. 44, 16. 49, 9. 55, 15, 20. 59, 1. 69, 18. 71, 20. 73, 13. 74, 23. 78, 38. 79, 7. 80, 8. 81, 6. 82, 4. 89, 23. 97, 8. 101, 1, 6. 102, 8. 106, 6. 109, 16. 112, 5, 8. 116, 2. 118, 13. 124, 7. 129, 2. 139, 14, 19. 140, 11. 143, 1. 145, 8. 149, 6. C. 1, 8. 9.
Mapalia 120, 5.
Marcentibus 32, 4.
Mare 48, 7. 65, 5. 77, 16, 19. 78, 13. 96, 11. 104, 9. 107, 25. 113, 6. 114, 3, 5. 135, 6. 136, 13. 145, 15.
Mareotica 89, 10.
Maris 46, 2. 57, 1. 65, 7. 66, 6. 69, 14. 89, 9, 25. 96, 10. 104, 7, 25, 26. 106, 7, 9, 11. 139, 18. 148, 7.
Marita, C. 9.
Maritis 68, 5.
Marmora 97, 5. 118, 22.
Marmore 144, 12.
Marmoreo 49, 14.
Maſcula 66, 15.
Maſſa 115, 4.
Mater 27, 10. 131, 2. C. 2, 2.
Materiem 137, 1. 140, 8.
Materies 42, 5, 11. 59, 7. 80, 16. 104, 33. 118, 14.
Materna 58, 3.
Materno 137, 9.
Matre, C. 1, 1.
Matrem, C. 1, 5.
Matris 22, 9. 37, 25. 51, 5. 71, 6. 109, 14. 114, 6. C. 6, 10.
Matronæ 68, 11.
Maturis 129, 7.
Maxime 39, 7. 78, 51. 92, 1. 105, 43. 119, 132, 134. 138, 1. 140, 6. 141, 8. C. 6, 3.
Maximus 18, 31. 83, 18. 122, 3.
Meat 36, 4. 53, 1.
Media 42, 8. 55, 10.
Medias 55, 17. 69, 1. 78, 37.
Medica 141, 5.
Medicam 103, 3.
Mediis 4, 5. 10, 1. 18, 6. 34, 18. 37, 5. 46, 5. 55, 7. 63, 3. 71, 3, 20.

88, 14. 91, 15. 95, 5. 97, 10. 104, 10. 107, 6, 13, 19, 24, 28. 120, 1. 130, 5. 136, 6. 137, 3.
Medio 22, 25. 33, 19. 37, 6. 42, 1. 51, 9. 68, 25. 74, 4, 17. 78, 16. 102, 23. 103, 19. 104, 5. 113, 7. C. 4, 1.
Meditabor 119, 15.
Meditans 56, 6. 78, 18. 119, 52.
Meditatur 1, 2.
Meditor 119, 97.
Medium 136, 13.
Medullas 119, 47.
Medullis 37, 31.
Melchiſedecis 110, 4.
Meliora 69, 3.
Melius 119, 68. 135, 2,
Mella 19, 10.
Melle 12, 3.
Mellea 41, 6.
Mellificæ 118, 12.
Mellis 119, 103.
Mellita 5, 9. 37, 4.
Melos 33, 3. 87, 7. 103, 20.
Membra 3, 5. 22, 29. 41, 3. 44, 25. 63, 1, 10. 68, 13. 73, 26. 79, 2. 88, 4. 132, 3. 139, 3, 16.
Membris 107, 20.
Memini 9, 13. 30, 8. 37, 35. 40, 9. 42, 4. 55, 14. 68, 7. 105, 12. 132, 11. 138, 3.
Meminit 103, 14. 105, 17, 42.
Memor 6, 3, 4. 9, 12. 20, 3. 44, 26. 54, 1. 60, 4. 74, 20, 22. 86, 15. 89, 26. 98, 3. 105, 8. 106, 8, 44. 111, 5. 115, 12. 119, 28, 41, 49, 62, 65, 93, 107, 149, 153, 170. 132, 1. 143, 1, 5, 11. 146, 4. C. 5, 1.
Memoranda 111, 4.
Memorande 119, 11.
Memorans 16, 4. 145, 4.
Memorant 19, 2.
Memoraſtis 78, 3.
Memorat 50, 16.
Memorem C. 3, 7. 4, 4.
Memores 22, 27.
Memori 28, 6. 51, 18. 54, 2. 78, 1. 81, 8. 107, 43.
Memphi 87, 4. 105, 21. 114, 1.
Memphis 68, 31.
Mendacia 52, 3. 78, 36.
Mendacibus 4, 2. 144, 8, 11.
Mendax 5, 6. 101, 7.
Mens 2, 11. 11, 3. 15, 2. 16, 9. 18, 21. 19, 12. 35, 10. 20, 4. 22, 26. 24, 4. 25, 1, 9. 27, 8. 28, 3, 4, 7. 31, 14. 32, 2, 11. 33, 10, 15, 21. 34, 2, 18. 35, 20, 25. 36, 1, 3. 40, 5, 8, 12. 42, 2, 5, 11. 43, 5. 44, 15, 18, 20. 45, 7. 51, 6, 17. 52, 7. 53, 4. 55, 15, 20. 56, 5. 57, 7. 59, 1. 62, 5. 63, 2, 8. 64, 10. 69, 3. 73, 2, 7, 22. 77, 3, 12. 78, 8, 37. 82, 5. 83, 16. 84, 11. 85, 6. 86, 5, 15. 90, 14. 95, 10. 101, 6. 103, 1, 22. 104, 35. 106, 3, 6. 108, 1. 112, 5. 116, 7. 119, 20, 25, 28, 35, 40, 61, 70, 81, 93, 112. 126, 1. 130, 1, 6. 131, 1. 139, 17, 18. 140, 13. 141, 5. 143, 4, 7, 8. 145, 7. 146, 1, 4.
Menſæ 41, 9.
Menſam 128, 3.
Menſas 28, 9.
Menſis 23, 5.
Mente 1, 2. 2, 1. 8, 4. 10, 14. 16, 8. 19, 14. 21, 2. 25, 12. 34, 9. 37, 7. 50, 14. 62, 1. 73, 21. 77, 6. 78, 1, 18. 104, 24. 105, 25. 109, 14. 111, 1, 10. 119, 2, 10, 29, 45, 59, 112, 148, 153, 163. 128, 4. 130, 3. 132, 1. 140, 2. 145, 3. 147, 5.
Mentem 4, 4. 6, 2. 18, 46. 19, 11. 31, 9. 40, 1. 42, 6. 51, 10. 77, 10. 119, 36, 50, 104. 132, 11. 139, 22.
Mentes 7, 10. 19, 7. 25, 2, 14. 27, 14. 31, 24. 50, 7. 60, 3. 62, 8. 68, 20. 78, 32. 105, 5.
Menti 12, 2. 26, 3.
Mentibus 78, 42. 85, 8. 106, 21.
Mentis 25, 17. 31, 22. 32, 8. 41, 4. 47, 7. 62, 8. 67, 1. 92, 6. 94, 11. 110, 4. 119, 66, 111. 147, 3.
Meras 52, 3.
Mercaberis 49, 9.
Mercè 107, 23.
Mercedem 18, 24. 28, 4. 37, 40. 127, 3.
Merces 11, 6. 17, 15. 31, 23. 32, 10. 38, 5. 70, 3. 109, 5. 119, 56.
Merentem 59, 3. 69, 4.
Merenti 35, 7.
Meres 103, 21.
Merge 26, 9. 109, 14.
Mergent 9, 18.
Mergit 29, 3. 75, 6. 88, 17. 104, 19.
Mergitur, C. 4, 6.
Mergunt 31, 12.
Meri 119, 103.
Meribæ 81, 7.
Meribam 106, 32.
Meris 22, 29.
Merita 21, 12.
Meritæ 75, 8.
Meritas 50, 21. 89, 32. 90, 7. 100, 4. 105, 1. 106, 32.

Meritis 28, 4, 62, 12, 71, 8. 103, 2. 119, 54.
Merito 75, 10.
Mero 4, 7. 69, 12. 75, 8. 78, 66. 80, 15. 104, 15. 116, 13.
Merſa 59, 5, 13. 78, 2. 86, 6. 89, 44. 143, 8.
Merſas 44, 25.
Merſerat 78, 11.
Merſit 79, 7. 85, 2. 136, 15. 143, 3.
Merſos 83, 17. 107, 10.
Merſus 38, 8. C. 7, 4.
Meruere 16, 4. 89, 35. 125, 5. 126, 1.
Meruerunt, C. 6, 5.
Meruit 9, 11. 18, 20. 59, 11. 96, 8. 107, 17.
Meſſes 21, 10. 78, 24. 81, 16.
Meſſibus 85, 1. 96, 12. 104, 25. 147, 14.
Meſſis 65, 9. 129, 8. 132, 15.
Meſſuit 49, 19. 88, 5.
Meta 44, 15. 62, 3. 64, 6. 80, 5. 85, 5. 102, 26.
Metæ 48, 10.
Metam 94, 8. 119, 144.
Metat 91, 3. 103, 2.
Metet 7, 14. 82, 7. 118, 10, 11, 12.
Metiar 60, 6. 108, 7.
Metiri 90, 12.
Metiris 104, 19.
Metis 78, 41. 112, 2. 117, 2. 119, 152. 138, 2. 139, 18. C. 6, 6. 8, 5.
Metit 89, 48. 126, 6. 129, 7. 145, 2.
Metu 6, 10. 11, 1. 14, 5. 18, 15. 29, 8. 36, 1. 55, 5. 56, 3. 68, 8. 76, 5, 8. 77, 18. 88, 15. 89, 28. 97, 4. 105, 38. 107, 26. 114, 7.
Metuam 139, 10.
Metuant 33, 8.
Metuenda 63, 9. 91, 10. 94, 4.

Metuens 4, 4. 119, 11.
Metuent 72, 5.
Metuente 145, 1.
Metuentibus 85, 9.
Metuere 53, 4. 124, 7.
Metum 34, 4. 55, 19. 62, 2, 6. 64, 1. 116, 7. 118, 6.
Metus 48, 6.
Micans 33, 6. C. 6, 3.
Micantibus, C. 6, 4.
Micare 18, 12.
Micat 1, 2. 55, 4, 10. 68, 13. 84, 2.
Milite 74, 14. 136, 15.
Militem 119, 162.
Militiæ 22, 30.
Militis 78, 66. 147, 10.
Mille 10, 7. 16, 6, 11. 18, 16. 19, 13. 22, 6, 12. 25, 17, 19. 32, 10. 34, 19. 35, 18, 20. 45, 9. 50, 10. 55, 18. 61, 2. 62. 4. 65, 4. 66, 12. 68, 17. 79, 8. 83, 3. 84, 10. 90, 9. 91, 7. 94, 19. 95, 10. 98, 1. 102, 8. 103, 5. 105, 19. 107, 39. 109, 3, 22. 116, 17. 118, 24. 119, 70, 87, 95, 109, 143. 129, 1, 2. 135, 10. 140, 13. 141, 5. 142, 2. 145, 4. C. 5, 1.
Millibus 14, 3. 135, 4. C. 3, 1.
Milvis 74, 19.
Minaces 119, 45.
Minaci 29, 7.
Minante 109, 25.
Minantes 31, 13.
Minari 75, 5. 94, 4.
Minas 2, 1. 27, 12. 31, 14. 46, 10. 61, 3. 74, 23.
Minatur 40, 14. 58, 2. 59, 7. 63, 9. 70, 2. 120, 7.
Minatus 106, 23.
Minax 35, 15.
Minimo 44, 12. 68, 2.

Minis 25, 19. 77, 16. 105, 14.
Miniſter 134, 1.
Miniſtra 123, 2.
Miniſtra 82, 8.
Miniſtræ 104, 4.
Miniſtras 2, 10. 45, 9. 104, 28.
Miniſtrat 104, 14. 147, 9.
Miniſtret 60, 11. 108, 12.
Miniſtri 20, 6. 119, 115. 135, 1.
Miniſtris 8, 5. 119, 115.
Miniſtro 105, 42. 119. 38.
Miniſtros 9, 17. 37, 35. 73, 3.
Miniſtrum 105, 26.
Minor, C. 6, 7.
Minus 39, 5. 73, 15. 85, 3. 104, 25. 120, 4. 140, 12.
Minuta 104, 25.
Mira 72, 18. 78, 4.
Mirabile, C. 2, 3.
Mirabilis 31, 21.
Miracla 40, 5. 46, 8. 119, 27.
Miracula 26, 7. 28, 5. 44, 1. 45, 4. 66, 5. 71, 16. 75, 1. 77, 14. 78, 11, 32, 42. 86, 8, 10. 96, 3. 98, 1. 104, 24. 105, 2, 5, 27. 106, 21. 107, 8, 15, 21, 31. 135, 9. 136, 4. 145, 5. C. 3, 4.
Mirandæ 139, 14.
Miratur, C. 3, 2.
Miris 36, 1. 139, 16.
Miror 139, 6.
Miſcens 69, 19.
Miſella 113, 7.
Miſer 13, 2. 22, 17. 38, 17. 40, 17. 42, 4. 61, 2. 69, 3. 73, 21. 77, 6. 88, 6. 119, 75. 139, 8. 142, 4.
Miſeræ 37, 33. 51, 5.
Miſeram 7, 2.
Miſerans 109, 12. 112, 5.
Miſeratus, C. 4, 2.

Miſeras 60, 3. 119, 72.
Miſerebere 102, 13.
Miſerere 25, 16. 57, 1. C. 6, 16.
Miſereri 109, 16.
Miſeret 86, 5. 103, 8.
Miſeri 9, 12. 10, 17. 34, 6. 61, 5. 80, 16.
Miſeris 44, 23. 46, 1. 66, 14. 72, 13. 102, 19. 105, 16. 107, 8, 15, 21, 31. 123, 3.
Miſero 42, 3. 55, 6. 109, 26. 142, 4.
Miſeros 10, 10, 12. 44, 19.
Miſertus 26, 11.
Miſerum 9, 18. 12, 5. 56, 1, 2. 88, 7.
Miſit 18, 17. 55, 18. 89, 12. 105, 17, 40.
Miſſa 44, 6. 56, 4, 11. 78, 55. 105, 19, 27. 106, 15. 127, 4.
Miſſas 42, 4.
Miſſile 7, 12.
Miſſilibus 144, 6.
Miſſo 17, 13. 72, 6.
Miſſus 35, 5. 118, 26.
Miſta 102, 9.
Miti 37, 11.
Mitibus 33, 22. 149, 4.
Mitis 31, 9. 67, 1.
Mitius 54, 6.
Mittat 12, 4.
Mitte 4, 1. 51, 8.
Mittes 130, 3.
Mittet 91, 11. 94, 16. 110, 2. 128, 5.
Mittit 105, 26.
Mittuntur 19, 4.
Mixta 18, 13. 69, 21. 75, 8. 77, 18. 80, 5.
Moabæa 83, 6.
Moabæis 60, 8. 108, 9.
Mobile 45, 6.
Mobilis 15, 5. 75, 9. 102, 12.
Moderabitur 121, 3.
Moderatius 39, 10.
Moderator 18, 20. 78, 72. 122, 9.
Moderatur 22, 28. 119, 4. 136, 8.
Moderer 119, 12.
Moderor 119, 102.
Modis 2, 5. 36, 1. 50, 16. 55, 2. 66, 14. 79, 8. 90, 9. 95, 10. 105, 19, 45. 106, 36. 107, 39. 110, 4. 139, 16. 141, 5. 150, 5. C. 6, 15.
Modo 9, 2. 32, 3. 106, 37. 125, 3.
Modò 37, 3, 72, 6. 78, 72, 92, 7. 95, 7. 107, 40. 119, 32.
Modos 137, 3. 149, 1.
Modulari 92, 3.
Modum 34, 14. 37, 8. 69, 24. 78, 60. 94, 8. 112, 5.
Modus 44, 15. 62, 3. 64, 6. 73, 9. 80, 5. 102, 26.
Mœnia 9, 6. 18, 29. 48, 12. 51, 18. 62, 3. 69, 35. 79, 3. 87, 1. 102, 25. 104, 2. 136, 5. 147, 2. 148, 8.
Mœnibus 60, 9. 108, 10.
Mœret 102, 7.
Mœror 116, 3.
Mœrore 119, 158.
Mœſta 94, 19. 144, 14.
Mœſtæ 147, 3.
Mœſtis 54, 2. 102, 6.
Mœſtum 107, 20.
Mœſtus 55, 23.
Mole 39, 6. 49, 14. 51, 17. 77, 3. 83, 16. 89, 48. 104, 26.
Moles 102, 26.
Moleſta 80, 6. 95, 10. 119, 143.
Moleſter 119, 122.
Moleſtiis 119, 28, 67, 107.
Molimina 33, 10.
Moliri 105, 38.
Molita 7, 15.
Molitur 111, 7.
Molle 91, 16. 139, 16.
Molli 23, 2. 41, 3. 132, 3. 147, 16.
Mollia 55, 19. 65, 13. 94, 13.
Mollibus 20, 4. 29, 9. 36, 7. 72, 16.
Molliit 106, 45.
Mollior 51, 1.
Momenta 39, 4. 90, 12.
Momento 103, 9.
Momordit 9, 3. 27, 2.
Moneo 50, 17.
Mones 40, 6.
Monet 19, 11.
Moniti 138, 4.
Monitis 45, 10. 49, 1. 50, 22. 78, 1, 32. 119, 17, 21, 66.
Monitrix 127, 2.
Monitus 81, 11. 107, 11. 119, 68, 136.
Monoceros 29, 6.
Monocerota 22, 21.
Monſtra 27, 11.
Monſtrant 75, 1.
Monſtras 17, 5.
Monſtrat 23, 3. 56, 13. 145, 9.
Monſtro 95, 10.
Monſtrum 71, 7.
Montanis 29, 8. 137, 7.
Montes 18, 7. 46, 2. 65, 6. 104, 8. 114, 4, 6. 125, 2. 144, 5. 147, 9.
Montibus 36, 6. 42, 1. 50, 11. 63, 3. 72, 3, 16. 90, 2. 97, 5. 104, 6.
Montis 15, 1. 24, 3.
Monumenta 9, 16. 40, 9. 105, 7. 145, 6.
Monumentum, C. 4, 4.
Mora 30, 2. 37, 10. 49, 10. 78, 47, 61. 94, 18. 101, 8. 105, 13, 36. 106, 41. 107, 6, 13, 19, 28. 119, 60.
Mora 78, 46, 47.
Morabor 23, 6.
Moram 6, 3, 4.

Moras

Moras 16, 10. 22, 19. 31, 2. 40, 17. 70, 5, 71, 12. 89, 51. 90, 13.
Morbis 103, 3.
Morbo 38, 7. 41, 8.
Morbum 32, 5.
Mordaces 35, 16.
Mordaci 64, 3.
More 18, 42. 19, 5. 22, 14. 30, 1. 37, 2. 44, 9. 49, 12, 20. 58, 7, 8. 59, 5, 13. 83, 10, 13. 94, 3. 97, 5. 103, 5. 144, 4. 147, 16.
Morem 1, 3. 29, 4. 42, 10. 79, 5. 103, 15. 119, 119.
Mores 17, 4. 35, 24. 78, 58. 81, 7. 106, 35. 119, 9. 139, 1.
Mori 106, 31. 145, 1, 21.
Moribus 26, 2.
Morigerum 119, 80, 106.
Moris 69, 17.
Moritur 49, 10.
Mors 9, 13. 13, 3. 18, 5. 35, 8, 14. 49, 11, 19. 55, 4, 15. 58, 8. 64, 7. 68, 20. 78, 51. 82, 7. 88, 3, 15. 89, 48. 92, 7. 105, 36. 106, 23. 107, 18. 115, 17.
Mortale 14, 2. 90, 3.
Mortalem 119, 129.
Mortales 39, 11. 47, 1, 6. 62, 8. 66, 5, 8. 130, 3. 136, 25.
Mortali 56, 4, 11. 115, 16. 143, 2.
Mortalia 33, 15. 49, 6.
Morte 106, 26. C. 7, 5.
Mortis 44, 19. 49, 9. 79, 11. 118, 17.
Moſen 105, 26.
Moſes 77, 20. 99, 6.
Moſi 106, 16.
Mota 18, 7. 80, 6. 106, 14.
Moto 44, 14.
Movebit 112, 6.
Movet 35, 16.
Mox 39, 3. 40, 13. 62, 3. 73, 19. 75, 1. 78, 66. 83, 12. 104, 30. 105, 23, 34, 40. 106, 13, 35. 107, 39. 115, 12. 119, 88. 126, 2. 132, 11. 137, 7, 8. 147, 18. C. 7, 5.
Mugitu 104, 21.
Mulcavi 7, 4.
Mulceat 5, 11.
Mulcebit 132, 16.
Mulcet 93, 4.
Muli 32, 9.
Multa 61, 6. 107, 38.
Multicolore 92, 10.
Multiplicata 79, 12.
Multiplices 32, 5.
Multis 135, 4. C. 3, 1.
Multo 80, 9. 85, 12.
Mundi 17, 14. 33, 9. 40, 3. 65, 2. 66, 7. 102, 26. 103, 22. 107, 3. 136, 5. 145, 10. C. 1, 3. 4, 3. 6, 3.
Mundus 51, 7. 71, 19.
Munera 2, 7. 21, 3. 65, 1. 68, 18, 30. 76, 12. 78, 20. 104, 34. 106, 28, 36.
Munere 79, 13. 105, 30. 116, 17.
Muneris 30, 1.
Munia 89, 18.
Muniet 37, 40. 72, 13. 87, 5.
Munifica 18, 24.
Munificam 107, 8, 15, 21, 31.
Munis 65, 6. 89, 42.
Munit 125, 2.
Munitæ 60, 9. 108, 10.
Munivit 147, 13.
Munus 19, 14.
Muri 30, 7.
Murice 109, 29. C. 3, 5.
Muris 74, 4. 89, 40.
Murmura 65, 7.
Murmure 41, 7. 46, 3. 78, 13. 93, 3. 95, 9. 98, 8.
Muros 55, 10.
Murus 9, 9. 25, 22. 144, 2.
Muſcæ 105, 31.
Muſcis 78, 45.
Muſſat 41, 7.
Muſſitat 79, 10.
Muta 16, 4. 30, 9. 94, 17. 115, 5. 137, 2.
Mutabit 33, 11.
Mutant 78, 32.
Mutata 105, 25.
Muteſcat 31, 18.
Mutua 37, 21. 115, 7.
Mutus 38, 14.
Myrrham 45, 8.
Myſtæ 118, 19. 132, 9.
Myſteria 25, 14.

N.

NAbathæorum 83, 6.
Nablia 33, 2. 57, 8. 71, 22. 81, 2. 92, 3. 108, 2. 137, 2. 150, 3.
Nacti 59, 11.
Nævos 32, 1. 39, 8. 79, 9. 85, 2. 103, 3.
Namque 71, 24.
Nardo 141, 5.
Nare 115, 6.
Naribus 18, 8, 15. 33, 17.
Narrabunt 50, 6. 145, 7.
Narrate 96, 10.
Naſcente, C, 3, 1.
Naſcentem 22, 10.
Naſcentur 115, 14.
Naſcetur 72, 16.
Naſcimur 49, 12.
Naſcitur 127, 3.
Nata 129, 6.
Natat 17, 14. 38, 10.
Nate 110, 1, 4.
Nati 103, 14.
Natio 2, 10. 79, 10. 83, 4. 145, 21. 148, 10.
Nato 2, 12. 37, 25. 105, 9. C. 7, 2.

Natum, C. 1, 2. 6, 7.
Natus 72, 1. C. 6, 8.
Naufraga 54, 7.
Naufragus 69, 15.
Nauſeat 107, 18.
Nebulas 18, 8. 30, 5.
Nebulis 97, 2. 119, 25. 147, 8. 148, 8.
Necem 7, 13. 10, 10. 78, 35. 102, 20.
Neces 11, 5. 32, 10. 58, 2. 73, 8.
Neci 17, 13. 18, 40. 37, 33. 56, 7. 75, 8. 101, 5. 132, 24.
Necis 30, 9.
Nectere 22, 19. 62, 4.
Nectit 33, 10.
Nefanda 2, 1. 32, 1. 49, 13. 59, 6. 109, 2. 112, 10.
Nefandas 106, 34.
Nefandi 37, 10.
Nefandis 79, 1.
Nefando 10, 2.
Nefandos 105, 37,
Nefas 1, 5. 5, 5. 7, 10, 16. 10, 15. 12, 2. 14, 1. 17, 13. 36, 4. 39, 1. 51, 2, 9, 14. 55, 10. 78, 18. 82, 2. 94, 4. 103, 6. 122, 5. 140, 2.
Negabit 77, 7.
Negas 94, 9.
Neget 10, 13.
Negligis 22, 2.
Nemo 21, 10. 49, 11. 53, 1, 4. 60, 11. 74, 9. 78, 64. 79, 3. 86, 8. 100, 3. 105, 37. 106, 11. 108, 12. 109, 12, 15. 119, 68. 129, 7, 8. 142, 4. 143, 2. C. 3, 4.
Nemora 105, 33.
Nemorum 29, 8. 109, 23.
Nempe 78, 32. 102, 14. 105, 42. 109, 31, 110, 4. 119, 113.
Nepthalidæ 68, 27.
Nepos 17, 14.
Nepotes 68, 27. 69, 36. 78, 4. 83, 8. 89, 29. 102, 28. 103, 17. 132, 12.
Nepoti 105, 9.
Nepotibus 111, 4.
Nequam 26, 5.
Nequeo 16, 2.
Nequeunt 115, 17.
Nequicquam 74, 20. 127, 1.
Nequis 5, 4.
Nequit 40, 5. 49, 8. 58, 5. 119, 152.
Nequiter 30, 1. 36, 2. 40, 15. 73, 9. 83, 5. 94, 20. 119, 21.
Nervis 92, 3. 144, 9.
Nervo 11, 2.
Nervus 21, 12.
Neſcia 15, 2. 19, 7. 24, 4. 36, 3. 48, 10. 78, 37. 101, 6. 106, 31. C. 7, 3, 9.
Neſciat 69, 24. 137, 5.
Neſciit 78, 60.
Neſcio 94, 20.
Neſcit 39, 6. 49, 20. 93, 2. 117, 2. 119, 160. 145, 3.
Neſcius 109, 16. 119, 90. 132, 11.
Nidos 104, 12.
Nigra 110, 7. 139, 9.
Nigræ 139, 12.
Nigris 106, 28.
Nihil 90, 10. 94, 11. 96, 4. 97, 12. 113, 5. 144, 4.
Nihili 78, 22.
Nihilo, C. 7, 1.
Nil 35, 7. 59, 3. 69, 4. 99, 3. 115, 4. 119, 68. 122, 3. 135, 2. 139, 2, 13. 145, 13. 146, 3.
Nile 78, 12, 51. 105, 43.
Nili 81, 6. 114, 1. 136, 11.
Niliaci 85, 1.
Nilus 105, 27. 135, 9.
Nimbiferi 107, 3.
Nimbiferis 55, 8.
Nimbus 88, 16.
Nimias 17, 14. 62, 10.
Nimiis 40, 12.
Nimio 60, 3. 69, 12. 78, 66. 142, 3, 6. 147, 17.
Nimis 37, 7. 61, 2. 88, 7. 109, 22. 119, 69, 123. 120, 3. 139, 5.
Nimium 2, 12. 38, 4. 55, 5, 13. 62, 3, 9. 65, 4. 73, 20. 84, 4. 106, 3. 112, 9. 118, 11. 119, 132. 139, 18. 146, 5. 147, 1. C. 2, 4. 8, 4.
Nitar 71, 14.
Nitatur 24. 3.
Nitens 52, 2.
Nitent 17, 10. 96, 6. C. 7, 2.
Nitere 106, 5.
Nites 45, 13. 71, 19.
Nitet 24, 10. 26, 8. 40, 11. 48, 10. 72, 7. 88, 1. 93, 1. 110, 3. 145, 9.
Nitidis 128, 3.
Nitido 118, 27.
Nitidos 107, 36.
Nitidum 72, 17. 132, 17.
Nitimur 95, 1. 124, 8.
Nititur 84, 12.
Nitor 68, 13. 144, 12.
Nitor 25, 20. 56, 4, 10. 70, 5. 71, 5. 119, 42. 141, 8.
Nitoris, C. 1, 7.
Nive 33, 4. 51, 7. 115, 13. 147, 16.
Nivea 34, 14. 85, 7. 110, 3.
Nivei 114, 4.
Niveis 45, 4. 68, 24. 125, 5. 130, 4. C. 4, 6.
Niveos 37, 37. 58, 10.
Niveus 45, 14.
Nivibus 68, 14.
Nix 148, 8.
Nixa 22, 5. 25, 3, 20. 31. 14. 87, 1. 104, 5. 130, 7. 143, 8.
Nixibus, C. 1, 2.
Nixum 18, 18.
Nixus 116, 10.
Nobile 118, 22. 138, 2.

Nobilioris 74, 6.
Nobilis 87, 5. 122, 2.
Nobilitate 104, 31.
Nocentes 17, 14.
Nocitura 94, 23.
Nocte 4, 4. 9, 5. 19, 2. 22, 2. 36, 4. 41, 2. 42, 3, 8. 51, 2. 56, 1, 2. 59, 2. 62, 3. 77, 2. 85, 4. 86, 3. 89, 16. 91, 6. 97, 11. 119, 62, 148. 121, 6. 127, 2. 139, 11. 149, 5.
Noctem 3, 5. 6, 6. 19, 2. 74, 16. 104, 20, 23.
Noctes 119, 97.
Noctis 17, 3. 56, 6. 63, 6. 77, 6. 78, 14. 90, 5, 15. 102, 6. 139, 11, 12.
Noctivagas 104, 20.
Noctu 22, 2.
Nocturna 30, 5.
Nocturne 134, 1.
Nocturnus 130, 6.
Nocuere 55, 12.
Nodis 141, 9.
Nodos 2, 3.
Nomadas 120, 5.
Nomen 15, 3. 18, 46. 96, 2. 102, 15. 105, 3. 138, 2. 145, 21.
Nomenclaturis 147, 4.
Nomina 9, 5. 16, 4. 40, 7. 69, 28. 109, 15.
Nomine 88, 11.
Nominis 41, 5. 79, 9. 103, 1.
Nondum, C. 2, 3.
Noſcet 9, 10.
Noſſe 25, 4. 36, 10. 39, 4. 90, 16. 119, 73.
Noſter 95, 7. 115, 3.
Noſtra 38, 15, 16. 40, 7. 80, 4. 101, 5. 108, 9. 115, 1. C. 3, 1. 6, 15.
Noſtræ 30, 9. 39, 7. 44, 24.
Noſtras 50, 8. 79, 4.
Noſtri 35, 4. 42, 9. 44, 8. 69, 6. 103, 8. 115, 12. 118, 25.
Noſtris 69, 20.
Noſtro 79, 10.
Noſtrum 4, 2.
Nota 11, 1. 56, 9. 69, 5. 99, 2.
Notabit 132, 18.
Notæ 50, 11.
Notanda 103, 7.
Notant 17, 11.
Notas 119, 168. 139, 4.
Notat 11, 4. 44, 14.
Notata 50, 21.
Notes 69, 28.
Notet 35, 19.
Noti 18, 22. 21, 2. 35, 5. 107, 3. 125, 1.
Notis 50, 17. 55, 8. 66, 18. 71, 2. 73, 3. 80, 4. 90, 10. 92, 9. 103, 16. 107, 25. 109, 23. 135, 7.
Notis 71, 13.
Noto 77, 8.
Notos 89, 12. 107, 29.
Notus 1, 4. 18, 42. 75, 6. 78, 26.
Nova 45, 1. 59, 14. 96, 1. 102, 18. 104, 1. 149, 1. C. 5, 2. 6, 5.
Novacula 52, 2.
Novæ 22, 14. 97, 5.
Novales 65, 11.
Novam 51, 10.
Novas 64, 6. 78, 18. 86, 16. 104, 15. 107, 9. 143, 11.
Novat 103, 5.
Novellas 80, 13.
Novi 19, 5. 105, 2. 140, 8.
Novimus 78, 3.
Novis 5, 11. 28, 7. 31, 24. 38, 3. 42, 7. 45, 4. 71, 14. 78, 6, 64. 95, 2. 106, 29. 132, 16. 137, 1. 148, 9.
Novo 5, 3. 57, 9. 59, 15. 98, 1. 108, 3. 144, 9.
Novos 33, 3. 40, 3. 100, 2. 102, 26. 126, 2.
Novus 105, 24. 119, 19. 139, 10.
Nox 16, 7. 19, 2. 32, 4. 38, 10. 55, 10. 88, 1. 143, 3, 5.
Noxa 137, 7.
Noxæ 17, 3. 39, 8.
Noxam 5, 4. 7, 14. 9, 9. 51, 2. 105, 14. 139, 24.
Noxas 32, 2. 130, 8.
Nube 25, 7. 29, 7. 34, 12. 51, 6. 55, 19. 72, 14. 81, 7. 105, 39. 119, 73. 144, 5.
Nubes 18, 11, 12. 36, 5. 57, 10. 78, 14. 23, 28. 92, 5. 108, 4. 135, 7.
Nubibus 48, 13. 77, 17. 87, 1. 97, 3.
Nubifer 133, 3.
Nubiferis 104, 8.
Nubila 18, 9. 25, 17. 29, 3. 32, 8. 44, 14. 68, 33. 73, 5. 89, 46. 90, 15. 104, 3. 119, 32. 139, 12. 147, 3.
Nubilat 121, 5.
Nubilus 126, 4.
Nubis 99, 7.
Nuda 90, 8.
Nudas 89, 40.
Nudatur 29, 5.
Nudavit 89, 10.
Nudo 72, 9.
Nudus 49, 17.
Nulla 1, 3. 9, 18. 10, 12. 25, 5. 28, 5. 33, 11. 35, 28. 37, 29. 36, 36. 38, 7, 14. 41, 8. 52, 2. 53, 5. 71, 24. 72, 11, 12. 74, 9. 78, 65. 81, 9. 85, 5. 89, 28. 91, 7. 93, 2. 100, 5. 101, 4. 111, 8. 115, 1. 118, 6. 119, 60. 144, 155. 135, 13. 145, 2.
Nullam, C. 4, 5.
Nulli 9, 10. 37, 21. 109, 17. 129, 7.
Nullis, C. 6, 6. 8, 5.
Nullius 16, 2. 104, 5. 118, 6. C. 9.
Nullo 7, 8. 15, 5. 32, 2. 40,

40, 10. 45, 6. 49, 8. 50, 22. 59, 6. 69, 4. 71, 15. 78, 50. 89, 28. 94, 3. 102, 12. 105, 10. 107, 1. 109, 13. 118, 1, 2, 3, 4, 29. 119, 76, 151. 136, 1, 2, 3, &c. 140, 1. C. 6, 6. 8, 5.
Nullum 14, 1. 34, 8. 101, 3.
Nullus 34, 16. 37, 19. 48, 3. 53, 3. 69, 25. 127, 5.
Numen 42, 3. 51, 17. 68, 4. 79, 10. 89, 35. 95, 11. 96, 4. 99, 3. 102, 15. 138, 2. 146, 5.
Numerabo 101, 6.
Numeras 56, 8.
Numerem 22, 17.
Numeres 78, 27.
Numeret 107, 38.
Numeris 5, 11. 28, 7. 57, 8. 95, 2. 108, 2.
Numero 38, 19. 56, 2. 69, 4. 105, 12. 106, 2. 139, 17.
Numeros 40, 3. 89, 1. 109, 30.
Numerosa 3, 1. 17, 14. 25, 13. 45, 5. 118, 12. 144, 13. C. 4, 3.
Numerum 39, 4. 147, 4. C. 6, 15.
Numina 81, 9. 96, 5. 97, 7. 115, 8. 135, 15, 18.
Numine 4, 8. 5, 11. 9, 8. 11, 1. 21, 1. 22, 4, 5, 26. 25, 2. 31, 14. 37, 9. 41, 12. 64, 10. 65, 5. 68, 20. 70, 4. 89, 19. 93, 4. 97, 5. 106, 20, 36. 114, 7. 129, 8. 145, 20. C. 1, 1. 4, 4.
Numini 119, 109, 125.
Numinibus 135, 18.
Numinis 2, 12. 9, 17. 10, 13. 14, 1, 2. 15, 4. 18, 31. 19, 1. 20, 1, 8.

22, 22, 31. 24, 6. 25, 10. 29, 1. 34, 1. 36, 1. 42, 2. 48, 8. 49, 7. 50, 6, 22. 52, 1. 55, 19. 60, 12. 68, 26. 78, 8, 18, 41, 49, 57, 62. 79, 6. 84, 2, 7. 85, 9. 91, 1. 99, 8. 105, 6, 27. 106, 14. 107, 32. 108, 13. 115, 13. 118, 15, 17. 119, 48, 166. 122, 6. 124, 1. 132, 6. 135, 9. C. 1, 3. 4, 5.
Nuncupo 38, 9. 88, 1.
Nuncia 85, 8. 92, 11. 104, 17.
Nunciet 51, 8.
Nuper 76, 10. 78, 43.
Nurus 45, 12. 48, 11. 68, 5, 25.
Nusquam 105, 31.
Nutarunt 18, 7. 68, 8.
Nutibus 119, 106.
Nutu 16, 7. 33, 13. 47, 2. 62, 11. 107, 33. 115, 3. C. 6, 3.
Nutum 33, 7. 135, 6. 148, 8.
Nutus 8, 6. 123, 2.
Nycticoracis 92, 6.

O.

O 55, 6. 66, 3. 92, 5. 94, 12. 104, 24, 35. 106, 3. 107, 8. 109, 20. 112, 1. 118, 25, 26. 119, 1, 18, 29, 71, 103. 127, 5. 128, 1. 133, 1. 141, 10. 145, 8. 146, 5.
Obest 15, 3.
Obice 94, 3.
Objecit 57, 6.
Objecto 5, 12.
Objice 74, 19. 109, 6.
Objicis 44, 13.
Obis 89, 18.
Obit 50, 6. 71, 15.

Oblato 49, 9.
Oblectatur 149, 4.
Oblectet 149, 2.
Obliquo 39, 1.
Oblita 44, 20. 106, 13.
Obliterat 103, 3.
Oblivia 9, 18. 13, 1. 31, 12. 42, 9.
Obloquentes 119, 42.
Obrepet 132, 4.
Obrepsit 32, 3. 76, 5.
Obruant 119, 109.
Obruat 46, 2. 103, 2.
Obrue 59, 10. 74, 3. 79, 10. 83, 17. 144, 6.
Obrueret 66, 14.
Obrueretur 32, 6. 104, 9.
Obruet 2, 5. 12, 4. 37, 29. 82, 5.
Obruimus 71, 11.
Obruis 88, 7.
Obruit 9, 5. 18, 14. 56, 1. 74, 13. 77, 19. 78, 31, 54. 106, 11, 29. 119, 87. 126, 3.
Obruor 25, 18. 38, 4. 40, 12. 42, 7. 55, 8. 69, 1. 119, 136, 161.
Obruta 44, 15. 119, 25.
Obrutus 55, 6. 88, 16. 89, 48.
Obscœnæ 40, 14.
Obscœnis 71, 13.
Obscœno 89, 44.
Obscura 81, 7.
Obscuri 115, 17.
Obsecuta 119, 61.
Obsedit 18, 4. 116, 3.
Obseptum 18, 19.
Obsequar 119, 17, 146.
Obsequens 119, 7.
Obsequi 119, 56.
Obsequii 109, 5. 119, 159.
Obsequio 25, 10. 119, 129.
Obsequiosa 45, 10. 57, 7. 60, 8. 108, 9. 147, 15.
Obsequium 2, 11. 17, 4. 18,

18, 21, 44. 26, 12. 40, 8. 105, 45. 119, 91,
Obſequor 119, 67, 141.
Obſequutum 119, 168.
Obſerva 37, 37.
Obſervans 52, 9. 119, 79.
Obſervant 17, 11.
Obſervantem 51, 2.
Obſervat 17, 12. 56, 6. 95, 10. 123, 2.
Obſervo 25, 1.
Obſeſſas 31, 8.
Obſidet 12, 8. 60, 11. 108, 12.
Obſidio 139, 5.
Obſiſtas 35, 3.
Obſita, C. 1, 7.
Obſta 43, 1.
Obſtantes 59, 10.
Obſtipum 35, 13.
Obſtitit 95, 10. 106, 16.
Obſtrepunt 119, 21, 126.
Obſtrictam 103, 17. 132, 1.
Obſtrinxit 105, 9.
Obſtruit 77, 9.
Obſtupeat 8, 2.
Obſtupuere 77, 16.
Obſtupuit 68, 24. 76, 9. 114, 3. 143, 4.
Obtemperat 47, 8. 147, 15.
Obtinet 115, 3.
Obtrivit 136, 17.
Obtulit 106, 36. 147, 20.
Obvius 34, 5. 57, 3. 81, 14.
Occaſum, C. 5, 2.
Occaſus 47, 7.
Occidat 109, 8.
Occidet 37, 38. 41, 8.
Occiduas 104, 3.
Occiduis 66, 4.
Occule 119, 19.
Occulis 104, 29.
Occulit 119, 55.
Occulta 21, 11.
Occultas 37, 12.
Occultis 109, 2.
Occulto 34, 18. 35, 7.
Occumbat 37, 14.
Occupat 49, 10. 55, 10. 119, 53. C. 6, 4.
Occupet 32, 9. 69, 23. 109, 8.
Occurri 31, 11.
Oceani 33, 14.
Oceano 36, 6. 119, 136.
Oceanum 95, 5.
Octo 90, 10.
Oculi 73, 7. 135, 16.
Oculis 6, 7. 10, 9. 16, 8. 25, 15, 19. 34, 8. 38, 10. 51, 2. 77, 4. 90, 8. 92, 11. 123, 2. 126, 2. C. 5, 2.
Oculo 17, 12. 35, 19.
Oculos 5, 3. 18, 22. 23, 4. 25, 6. 35, 23. 44, 19, 21. 74, 2. 78, 58. 92, 6. 97, 4. 116, 3. 139, 7. 142, 4.
Ocyus 35, 1. 55, 8. 57, 3. 59, 4. 68, 13. 69, 18. 74, 3. 90, 14. 119, 22. 143, 7.
Odere 69, 8.
Odi 26, 5. 119, 113, 163. 139, 21, 22. 141, 5.
Odii 109, 5.
Odiis 21, 8. 25, 19. 38, 20. 41, 7. 55, 3. 69, 4. 89, 23. 109, 3. 129, 5.
Odio 11, 5. 45, 7. 78, 31. 101, 3.
Odioſa 78, 61. 95, 11. 106, 40.
Odiſti 5, 5. 7, 10.
Odit 10, 3. 34, 21. 78, 60. 139, 21.
Odor 51, 16.
Odore 133, 2.
Odoris 96, 12.
Offendant 16, 4.
Offendet 73, 15.
Offenſam 119, 11.
Offeret 18, 44.
Offerri 50, 8.
Offers 44, 9.
Officioſus 112, 9.
Officium 50, 6.
Oge 68, 22.
Ogum 136, 19.
Olet 5, 9. 45, 8.
Olfactat 115, 6.
Olim 34, 22. 37, 26. 46, 10. 51, 11. 52, 7. 66, 10. 68, 7. 72, 1. 74, 5, 12. 79, 8. 89, 25. 95, 10. 102, 10. 105, 5, 12, 16. 107, 2, 9, 42. 109, 16. 110, 2. 111, 4. 119, 52, 111. 124, 1. C. 4, 4.
Oliva 128, 3.
Olivæ 2, 6. 23, 5. 52, 8. 89, 20. C. 7, 2.
Olivi 109, 18.
Olivo 2, 2. 45, 7. 92, 10. 104, 15.
Olla 58, 9.
Olus 104, 14.
Olympi 49, 15. 103, 19. 106, 15. 122, 9. 124, 8. 132, 1.
Olympus 78, 24.
Omne 5, 5, 10. 14, 1. 19, 14. 26, 3. 29, 9. 30, 1. 47, 9. 53, 1. 68, 16. 77, 2. 99, 2. 105, 9. 107, 26. 109, 19. 119, 139. 132, 5. 134, 2.
Omnem 32, 5. 34, 4, 20. 73, 12. 77, 4, 105, 14.
Omnes 14, 3. 16, 11. 53, 3. 58, 3. 66, 20. 78, 3. 80, 18. 83, 5. 94, 10. 95, 1. 103, 3. 106, 27. 118, 23. 119, 13, 105. 139, 5. 145, 16. 146, 4. C. 2, 1. 6, 6.
Omni 44, 8. 96, 10. 104, 31. 112, 9. 119, 3, 11. C. 1, 1. 8, 3.
Omnia 1, 3. 19, 6. 53, 3. 65, 13. 67, 6. 72, 5. 104, 29. 119, 54. 137, 6. 139, 7. C. 1, 4.
Omnibus 17, 10. 19, 4. 40, 14. 45, 16. 48, 3. 67,

67, 2, 7. 69, 32. 78, 2, 24, 50. 107, 5. 111, 3. 118, 24. 128, 5. 140, 3. 145, 7, 9, 16. 148, 13. C. 2, 1. 6, 5.
Omnipotens 8, 6. 11, 4. 18, 27. 30, 1. 107, 24, 41. 119, 57. 129, 4. 147, 5. C. 1, 8.
Omnipotentis 142, 1.
Omnis 5, 8. 12, 2. 34, 5. 35, 20. 37, 38. 47, 8. 62, 1. 67, 3, 5, 6. 73, 14. 78, 33. 81, 15. 89, 26. 94, 21. 95, 6. 96, 9. 97, 1. 103, 21. 107, 32. 109, 27. 119, 115. 130, 5. 139, 6. 144, 2. 145, 11. 146, 10. 147, 20. 148, 14. 149, 9. 150, 6. C. 6, 3.
Onagri 104, 11.
Onus 38, 4.
Onuſta 148, 9.
Opaca 10, 8. 23, 4. 44, 19. 97, 2. 143, 3.
Opacis 147, 8.
Opaco 86, 13.
Opacus 69, 33.
Ope 18, 1. 27, 7. 28, 5. 30, 2. 33, 21. 34, 7. 35, 2. 41, 8. 62, 5. 63, 8. 69, 29. 75, 3. 94, 18. 106, 10, 30. 107, 14. 111, 8. 112, 5. 119, 8. 138, 7. 140, 8. 141, 5. 142, 7. 147, 3.
Opem 2, 12. 3, 2. 4, 1. 7, 2, 4. 9, 10, 13. 10, 14. 12, 5. 18, 17. 20, 2. 22, 19. 25, 15. 26, 11. 30, 10. 31, 1, 16. 33, 18. 38, 21, 22. 41, 1, 4. 43, 5. 44, 4. 46, 5. 50, 15. 52, 7. 53, 6. 54, 1. 59, 3. 60, 11. 62, 1. 66, 20. 69, 14. 70, 1, 4. 71, 12. 76, 9. 77, 2, 7. 78, 22, 34. 79, 8. 80, 1. 83, 7, 16. 85, 7, 9. 90, 14. 91, 15. 94, 16. 98, 2. 102, 19. 104, 21. 107, 2. 108, 12. 109, 26. 112, 7. 115, 8. 116, 4. 118, 9, 25. 119, 28, 174. 123, 3. 124, 1. 141, 1. 142, 1. C. 6, 13.
Operi 115, 8.
Operis 104, 31.
Operis 65, 13.
Operit 147, 9.
Operoſa 74. 6.
Operum 77, 13. 127, 2.
Opes 4, 6. 17, 14. 26, 10. 37, 16, 18. 49, 6, 11. 62, 10. 69, 4. 73, 6, 12, 20. 75, 7. 84, 11. 105, 21, 24. 106, 24. 109, 11. 112, 9. 119, 72. 128, 5. 147, 13.
Ophyræ 119, 14.
Ophyræa 45, 9.
Opifer 68, 19.
Opifex 14, 2. 33, 15. 34, 15. 36, 5. 42, 9. 63, 1. 68, 19. 83, 13. 84, 8. 94, 11. 105, 7. 110, 1. 114, 2. 118, 6. 119, 8. 143, 10. 147, 18.
Opima 132, 15.
Opimas 81, 16.
Opimis 22, 29. 24, 5. 36, 8. 63, 5. 107, 9.
Opimus 65, 11.
Opis 22, 11. 39, 7. 51, 14. 59, 16. 65, 5. 72, 12. 86, 2. 88, 1. 89, 26. 91, 2. 106, 43. 107, 27. 109, 21, 27. 121, 1. 129, 4. 142, 5. 146, 3.
Oppida 9, 6. 72, 16. 89, 40.
Oppreſſæ 106, 42.
Oppreſſit 71, 20. 107, 12.
Oppreſſos 44, 24.
Oppreſſum 69, 29.
Opprimat 40, 15. 83, 3.
Opprimit 69, 4. 94, 5.
Opprimor 119, 95.
Opprobria 69, 19.
Opprobrii 69, 10.
Opprobriis 22, 6. 38, 12. 41, 5. 44, 9, 13. 83, 17.
Opprobrio 4, 2. 40, 14.
Opprobrium 15, 3. 31, 11. 79, 4. 86, 17. 109, 18.
Opta 122, 6.
Optamus 118, 26.
Optas 116, 7.
Optat 42, 2. 63, 2. 119, 35.
Optata 35, 21. 66, 12.
Optatæ 106, 4.
Optatam 3, 2. 71, 12. 76, 9.
Optatas 85, 13. 107, 7. 128, 2. 145, 16.
Optatis 20, 6. 106, 15.
Optatos 97, 11.
Optatum 13, 3. 30, 3.
Optatus 78, 29.
Optem 120, 3.
Optet 4, 6. 70, 4. 105, 4.
Optetur, C. 9.
Optima 72, 7.
Optime 25, 11. 35, 1. 55, 1. 59, 8. 80, 4. 86, 1. 94, 17. 116, 4. 119, 114. 126, 4. 140, 13.
Opto 36, 10. 104, 34. 119, 79. 122, 8.
Opulenta 68, 29.
Opulentæ 21, 3.
Opum 39, 6. 49, 17.
Opus 22, 31. 57, 2. 74, 6. 104, 23. 115, 4. 118, 22.
Ora 3, 7. 7, 5. 10, 1. 12, 2, 4. 17, 10. 21, 9. 22, 13, 21, 24. 25, 21. 31, 17. 35, 21, 26, 27. 37, 19. 44, 24. 48, 11. 49, 14. 53, 5. 58, 6. 68, 13, 31. 69, 7, 17, 32. 70, 2, 4. 71, 13. 74, 21. 76, 10. 77, 4, 7. 78, 29, 67. 81, 7. 83, 16. 84, 7. 88, 9, 14. 89,

89, 45. 92, 2. 94, 14. 107, 5, 42. 109, 2. 110, 4. 115, 5, 17. 117, 2. 119, 31, 46, 80. 126, 2. 127, 5. 132, 2. 144, 12. 148, 2. C. 6, 10.
Oracula 49, 4. 74, 9. 78, 2. 93, 5. 119, 18, 129.
Oras 60, 8. 68, 10. 105, 23. 108, 9. C. 1, 2. 9.
Oravi 17. 6. 88, 13. 94, 18. 119, 58, 145. 120, 1.
Oravit 130, 1.
Orba 80, 12. 94, 6. 102. 12. 109, 9.
Orbam 68, 5. 109, 12.
Orbata 135, 8.
Orbe 1, 4. 10, 15. 14, 2. 34, 16. 39, 5. 44, 11. 48, 3. 53, 3. 58, 11. 89, 4, 48. 97, 7. 100, 1. 145, 9.
Orbem 37, 22. 40, 9. 53, 2. 55, 19. 66, 3. 72, 19. 74, 16. 87, 3. 89, 37. 96, 10. 103, 19. 104, 35. 119, 4. 145, 1. C. 6, 4, 6, 12, 18.
Orbes 16, 7. 33, 6. 73, 1. 121, 2.
Orbi 8, 6. 31, 21. 32, 4. 68, 35. 75, 1. 105, 7. 106, 8. 109, 19. 116, 12. 122, 5. C. 1, 7. 6, 7. 7, 5.
Orbi 82, 3.
Orbis 3, 2, 6. 14, 1. 18, 31. 22, 27. 23, 1. 24, 1. 25, 3. 37, 18. 41, 1. 48, 2, 14. 50, 1, 7. 52, 6. 53, 5. 54, 6. 59, 3, 7, 12. 61, 2. 67, 7. 72, 15. 73, 15. 78, 12. 79, 4. 83, 18. 86, 9. 87, 2. 89, 38. 94, 7. 95, 2. 96, 1, 3. 98, 7, 9. 99, 3. 102, 15, 19. 106, 26, 31, 48. 109, 21. 112, 4. 113, 3, 5. 117, 1. 119, 60, 78, 134, 146. 122, 3. 133, 3. 135, 2. 138, 2. 139, 4. 140, 12. 145, 15. C. 2, 2. 8, 1.
Orbita 72, 5. 119, 51.
Orbitæ 119, 31.
Orbitam 119, 1.
Orbos 10, 18.
Orbum 10, 14.
Orbus 38, 13. 146, 9.
Ordine 42, 4.
Ordo, C. 6, 3.
Ore 4, 6. 8, 2. 11, 7. 18, 8, 13. 20, 7. 24, 10. 27, 4, 8, 12. 33, 22. 34. 13. 37, 25. 41, 12. 50, 19. 57, 4. 62, 4. 63, 3, 11. 71, 8. 74, 18. 84, 2. 101, 2. 103, 21. 104, 27. 105, 4. 118, 2. 119, 108. 132, 17. 138, 4, 6. 139, 20. 140, 13. 142, 7. 149, 6.
Orebo 83, 11.
Ori 17, 3. 135, 16.
Oriens 33, 8. 104, 22. C. 2, 1.
Origine 103, 14. C. 4, 3.
Origo 31, 5. 92, 4. 93, 2.
Oris 39, 12. 60, 1. 78, 43, 52. 80, 9. 95, 9. 106, 7. 139, 10. 147, 20. C. 6, 5.
Oris 47, 7. 71, 9. 104, 29.
Oriunda 8, 4.
Orna 115, 1.
Ornatus 105, 21.
Ornet 135, 21.
Ornus 141, 7.
Oro 119, 121.
Orta 30, 5. 88, 1, 13. 103, 16. 112, 4.
Ortu 19, 6. 103, 12. C. 5, 1.
Ortus 22, 28. 47, 2, 7. 50, 1.
Os 10, 7. 16, 4. 34, 13. 37, 30. 39, 1. 50, 1. 52, 4. 73, 8. 85, 11. 101, 7. 103, 5. 141, 3.
Oscula 2, 12. 22, 29. 85, 10. 99, 5. 106, 39.
Osorem 15, 4.
Ossa 6, 2. 22, 17. 31, 10, 13. 34, 20. 38, 3. 42, 10. 51, 8. 53, 5. 55, 5. 61, 8. 73, 21. 74, 14. 79, 3. 102, 3, 5. 107, 5. 109, 18. 119, 112. 139, 15, 16. 141, 7.
Ossibus 32, 3.
Otia 29, 11. 55, 7. 59, 10. 63, 7. 95, 11. 122, 8. 123, 4. C. 4, 6.
Ovans 35, 25. 89, 12, 16. 98, 4. 107, 42. 126, 6. 137, 6. C. 4, 1.
Ovantes 148, 9. C. 3, 5.
Ovat 44, 10. 59, 8. 130, 6.
Ovem 7, 2.
Oves 22, 13. 44, 22. 74, 1. 77, 20. 78, 53. 107, 38.

P.

PAbula 145, 15. 147, 9.
Pacato 18, 43.
Pace 25, 13. 34, 14. 37, 11. 55, 18. 85, 7. 128, 6. C. 5, 1.
Pacem 120, 7.
Pacis 29, 11. 55, 20. 59, 4. 85, 8.
Pacta 14, 7. 50, 5. 78, 5. 89, 49. 91, 4. 95, 11. 102, 13. 119, 38. 137, 4.
Pactam 30, 10. 119, 82, 123.
Pacti 44, 26. 54, 1. 60, 4. 74, 20. 86, 15. 89, 34. 98, 3. 105, 42. 106, 8. 119, 49, 107, 154. C. 3, 7.
Pactis 130, 5.
Palæstinæ 48, 11. 59, 12. 60, 8. 87, 4. 108, 9.
Palæstinis 83, 7.
Palam 23, 5. 116, 14. C. 4, 4.
Palantes 80, 3, 7, 19. 107, 7.

Palatia 19,4. 47,5. 115,16.
Palea 1,4. 83,13.
Paleas 35,5.
Palla 45,13. 109,29.
Pallentibus 30,3.
Pallida 55,10. 88,1.
Palma 72,3.
Palmæ 141,2. C. 6,5.
Palmam 119,98.
Palmas 63,4. 88,9. 134,2.
Palmi 39,5.
Palmis 30,8. 92,12. 150,4.
Palmite 80,9 148,9.
Palpare 115,7.
Palpat 10,3.
Paludati 62,9. 68,12.
Paludatos, C. 3,5.
Pampinus 80,10,
Pandam 78,2. 91,16.
Pande 25,4. 27,11. 49, 1. 67,2. 68,26. 86, 11. 98,1. 119, 124. 143,10.
Pandens 26,7. 35,21. 50,1. 119,18.
Pandente 36,8.
Pandere 52,9. 71,18. 78, 13. 115,17. C. 6,5.
Pandet 25,14. 85,12,13. 112,2.
Pandis 50,16.
Pandit 18,15, 36. 33,9. 78,52. 150,2.
Pandite 24,7. 29,2. 62,8. 105,1. 117,1. 118,19.
Panditur 106,7.
Pandunt 22,13.
Pangam 30,12.
Pange 33,3. 80,1. 103, 20,21. 112,1.
Pangite 9,11.
Par 35,10. 41,10. 45,1. 68,14. 71,19. 77,13. 86,8. 89,6. 90,11. 96,4. 102,27. 113,5. 115,8. 120,4. 135,18.
Parabat 118,13.
Parans 10,10.
Paras 50,19. 68,10.
Parat 2,2. 28,3. 41,7. 45,1. 52,4. 59,3. 62, 4. 75,1. 83,3. 105, 25. 106,27. 119, 110. 139,21.
Paratis 140,5,
Parca 72,16.
Parce 6,2. 22,19. 40, 17. 51,9. 59,4. 90,13.
Parcere, C. 8,4.
Parcet 72,13. 94,10.
Parcius 50,8. 130,6.
Pare 37,34.
Pareat, C. 8,2.
Parebo 119,57.
Parem 28,4. 116,12.
Parens 3,7. 5,1. 17,1. 18,31. 20,9. 22,9. 25,4. 30,5. 31,1. 32,6. 33,22. 38,15. 42,8. 48,9. 51,14. 54,2. 57,10. 65,5. 67, 1. 68,35. 69,8. 71,1, 19. 79,1,12. 84,10. 89,5, 52. 94,1. 104, 31. 106,23. 108,4. 109,15. 115,1. 119, 39, 102. 123,1. 125, 4. 131,1. 132,8. 142, 3. 144,3, 15. 145,7. C. 8,3.
Parent 68,17,22. 89,22.
Parente 94,6. 109,9.
Parentem 47,1. 50,15. 104,25. 115,11. C. 6,2.
Parenti 40,8. 78,22. C. 6,9.
Parentis 1,2. 43,5. 107, 11. 119,2. C. 1, 6.
Parentum 45,16. 78,6.
Pareo 119,23, 55.
Pares 139,12.
Paret 67,4. 136,3. C. 3,1.
Pari 41,10. 82,2. 119, 137. 137,8.
Parit 16,6.
Pariter 112,3. 132,12. 148,4. C. 6,8.
Pariunt 5,9.
Parma 20,1.
Pars 22,30. 26,4. 38,7. 50,23. 87,4. 101,5. 109,16. 130,3. 139,15.
Parta 44,3. 71,23. 78,4. 98,1. 106,7, 116,13. 145,4.
Partæ 40,10. 106,13.
Partam 9,14.
Partas 69,4.
Partes 118,7. 127,1.
Partiar 60,6. 108,7.
Parturientis 48,6.
Parturit 7,14. 17,13. 110,3.
Partus 45,3. 118,24.
Parva 37,10.
Parve, C. 4,5.
Parui 119,87.
Pasci 14,4.
Pascis 4,2.
Pascit 22,17. 23,1. 84, 3. 104,17.
Pascitur 70,3.
Pascua 65,12. 147,16.
Pascuntur 53,4.
Passer 84,3. 102,7.
Passi 123,3.
Passibus 1,1. 107,1. 119, 117. C. 6,17.
Passim 8,2,7. 10,8. 20, 5. 46,9. 65,8. 68,30. 85,13. 89,50.
Passus 16,11. 17,12. 119, 12,102. C. 7,4.
Pastor 77,20. 78,53, 72. 80,1. 107,38.
Pateant 20,1.
Patefecit 111,6. 118,23.
Pater 2,4. 4,3,6. 6,3,4. 9,2. 10,1,12. 11,4, 7. 12,7. 13,1. 16,10. 18,27. 19,12. 21,1. 23,6. 25,11,18,22. 27,10. 28,9. 30,1,10. 31,16. 35,1,22,28. 39,8. 40,6. 41,12. 44,3. 51,2,18. 55,1. 59,1,3. 63,7. 65,1. 66,10,13. 69,29. 71, 12. 73,15,17. 75,8. 80,4. 82,1,8. 84,12. 85,12. 89,1,18. 90, 11,17. 94,17. 102,12, 17. 103,6. 104,7,28. 105,23, 24, 40. 106, 29.

29. 107, 41. 109, 1, 6, 21. 116, 4. 118, 21. 119, 57, 106, 114, 116, 135. 126, 4. 129, 4. 132, 1. 139, 14, 21. 140, 12, 13. 143, 8. 144, 9. 145, 1. C. 4, 4. 4, 6. 6, 8. 7, 6. 8, 1.
Pateram 75, 8.
Paterni 119, 124.
Paternis 17, 14.
Paterno 119, 41, 156.
Patet 113, 5.
Pati 55, 12. 119, 75.
Patiare 39, 8.
Patienter 103, 8.
Patientia 78, 40.
Patiere 35, 17.
Patimur 10, 14. 80, 6. 89, 50.
Patior 38, 9.
Patravimus 79, 8.
Patravit 94, 4.
Patre 5, 7. 18, 50. C. 6, 7.
Patrem 2, 7. 20, 9. 89, 26. 109, 12. 115, 10. 116, 17. 134, 1. C. 6, 6.
Patres 44, 1, 106, 7. 115, 14. 148, 11.
Patri 14, 4. 95, 6. 102, 22. 135, 1. C. 3, 8. 4, 4. 7, 1.
Patria 18, 37. 137, 3.
Patriæ 20, 9.
Patriam 70, 1. 137, 3.
Patrias 37, 29.
Patribus 10, 18. 68, 5. 81, 3. 82, 3. 95, 8. 103, 17. C. 4, 4.
Patrii 6, 3, 4. 18, 19. 25, 11. 45, 10. 51, 1. 85, 7. 126, 1. C. 4, 4.
Patriis 39, 12. 45, 9. 52, 5.
Patrio 115, 12.
Patrios 25, 13. 147, 2.
Patris 2, 2. 27, 10. 34, 19. 40, 3. 44, 11. 45, 10. 66, 1. 80, 2. 102, 18. 103, 17. 105, 1. 106, 30. 107, 22. 119, 71. 132, 7, 11. 146, 1. 148, 2. C. 1, 4, 5. 6, 12. 7, 2, 5.
Patrocinii 86, 17. 109, 26. 144, 10.
Patrocinio 35, 22. 72, 4.
Patrum 49, 13. 109, 14.
Patuit 105, 19.
Patulas 78, 28. C. 6, 11.
Patulis 18, 15.
Paucis 61, 6.
Pavidos 18, 14.
Pavit 18, 35. 78, 29.
Pavore 65, 8. 76, 12.
Pauper 86, 1. 113, 7.
Paupere 49, 10.
Pauperies 109, 22.
Pax 35, 20. 37, 37. 72, 3, 7. 85, 10, 13. 122, 7. 125, 5. 133, 1, 3. 147, 14. C. 4, 6.
Peccant 130, 3.
Peccem 141, 3.
Peccet 125, 3.
Pecori 104, 14. 147, 9.
Pectine 103, 20.
Pectora 2, 5. 4, 1. 7, 9. 10, 17. 13, 5. 15, 2. 25, 9. 26, 2. 31, 23. 33, 1, 15. 34, 3. 36, 9. 37, 1. 38, 2. 45, 7. 64, 4. 69, 20. 73, 6. 90, 12. 94, 19. 95, 8. 105, 45. 106, 45. 107, 10, 39. 109, 22. 130, 4, 8. 133, 1. 136, 26. 144, 12.
Pectore 9, 1. 16, 9. 25, 6. 30, 4. 37, 11. 40, 10. 51, 10. 54, 2. 62, 4. 63, 11. 64, 1, 6. 69, 5, 16, 30. 73, 11, 22. 78, 8. 81, 8. 86, 12. 88, 5. 89, 50. 101, 2. 107, 43. 113, 1. 119, 7, 52. 137, 5. 138, 1. 143, 4. 148, 10. C. 7, 2.
Pectoris 17, 3. 116, 3. 119, 26, 32, 64, 130. 130, 1. 139, 5, 22. C. 3, 1.
Pectus 4, 5. 5, 9. 10, 11. 26, 2. 33, 5. 37, 39. 39, 6, 13. 42, 5, 11. 51, 10. 55, 21. 61, 2. 71, 23. 73, 13, 16. 82, 5. 84, 11. 86, 11. 106, 3. 107, 26. 119, 11, 16, 34, 43, 47, 70, 113, 133, 135, 139, 154. 125, 4. 131, 1. 139, 2, 13. 141, 4.
Pecudem 119, 176.
Pecudes 8, 7. 104, 11. 148, 10.
Pecudum 49, 14, 20. 50, 10. 51, 19.
Peculi 74, 2. 118, 26.
Pecus 50, 8. C. 9.
Pede 9, 17. 14, 2. 17, 5. 18, 27. 40, 13. 59, 4. 66, 6, 7. 68, 3. 69, 31, 36. 77, 5. 81, 15. 89, 39. 94, 16. 95, 1. 99, 1. 104, 13. 119, 3, 118. 122, 2. 123, 4. 132, 7.
Pedem 24, 3. 40, 2. 51, 13. 84, 7.
Pedes 2, 3. 5, 7. 18, 9. 22, 16, 27. 25, 15. 30, 4. 37, 31. 55, 22. 58, 10. 66, 9. 69, 2. 86, 9. 91, 12. 105, 18. 106, 19. 107, 10. 109, 7. 116, 8. 122, 4. 142, 3. 146, 7. 149, 8.
Pedibus 7, 5. 18, 38. 36, 11. 44, 5. 60, 12. 65, 11. 75, 7. 89, 44. 108, 13. 110, 1. 135, 6. 142, 6.
Pedicæ 142, 3.
Pedicis 31, 4.
Pejor 49, 13.
Pelagi 18, 15. 22, 3. 29, 10. 81, 11. 86, 6. 89, 9. 135, 17.
Pelago 93, 4. 104, 6.
Pelagum 46, 3.
Pelagus 33, 7.

Pelle 22, 20. 25, 17. 31, 15. 64, 1. 69, 14. 70, 5. 119, 39. 140, 4. C. 8, 4.
Pellere 102, 20. 106, 34.
Pellet 121, 6.
Pellit 33, 19. 107, 20.
Pellunt 119, 130.
Peluſiaci 81, 10.
Peluſiaco 78, 44.
Peluſiacos 78, 54.
Peluſiacus 105, 25.
Penates 113, 9. 132, 8. C. 2, 2.
Pende 143, 2.
Pendebam 37, 25.
Pendere 139, 17.
Pendet 33, 22. 37, 39. 54, 5. 82, 2. 86, 2. C. 3, 1.
Pendula 104, 5, 16. 137, 3.
Pene 8, 5. 38, 17.
Penes 12, 4. 50, 12. 62, 12. 89, 9. C. 8, 5.
Penetrabile 57, 4. 120, 3.
Penetralia 42, 4. 122, 2.
Penetralibus 20, 6. 27, 5. 33, 14.
Penetrans 119, 47.
Penetrante 44, 21.
Penetras 7, 9.
Penetret 109, 18.
Penitis 119, 48.
Penna 119, 96.
Pennas 55, 6.
Pennis 59, 9. 77, 8. 96, 6. 111, 3. 125, 5. 130, 4. 148, 10. C. 3, 3. 4, 6. 6, 3.
Penſat 109, 4.
Penſavit 35, 12.
Penſet 109, 20.
Penſitat 41, 1.
Penus 4, 7. 144, 13.
Pependi 119, 59.
Pependit 33, 21.
Peperit 44, 3.
Pepigere 144, 8, 11.
Pepigi 89, 28.
Pepigiſti 89, 3.
Peracta 72, 16.
Peragrat 104, 25.
Perambulat, C. 6, 18.
Percellor 119, 157.
Percipe 34, 8.
Perculit 50, 1. 57, 6. 88, 15. 122, 1. C. 2, 3.
Perculſa 6, 10.
Perculſæ 45, 4.
Percuſſa 141, 7.
Percuſſi 78, 48.
Perde 5, 10. 7, 9. 10, 15. 55, 9. 68, 30. 119, 126.
Perdit 46, 9.
Perdita 14, 1.
Perdite 74, 8.
Perdius 78, 53.
Perdurate 31, 24.
Peream 28, 1. 40, 13. 59, 8. 69, 15.
Pereant 83, 9, 11, 17. 104, 35.
Pereat 5, 10. 10, 2. 69, 22. 71, 13. 86, 6. 140, 9. 141, 10.
Peregi 27, 8.
Peregrina 18, 43. 39, 12. 105, 23.
Peregrinæ 60, 1. 137, 4.
Peregrinis 78, 62. 106, 36. 107, 36.
Peregrinus 69, 8.
Perempto 58, 10.
Perennat 138, 8.
Perenne 33, 3. 111, 9.
Perennes 17, 15. 19, 9. 24, 9. 49, 11. 78, 5.
Perennet 68, 35. 89, 52.
Perenni 89, 14.
Perennis 16, 11. 37, 9. 69, 28. 72, 15. 89, 2. 119, 159. 132, 14. 145, 5.
Pereunt 26, 9.
Pereuntis 119, 153.
Perfecit, C. 3, 2.
Perfero 40, 12. 69, 7.
Perficit 72, 18.
Perfida 37, 12. 78, 22. 94, 8. 106, 29. 120, 3.
Perfidiæ 15, 2.
Perfruar 17, 15.
Perfruitura, C. 7, 6.
Perfudi 89, 20.
Perfudit 45, 7.
Perfunde 119, 135.
Perfundens 2, 6.
Perfundet 92, 10.
Perge 138, 8.
Perget 94, 4.
Pergit 106, 24.
Peribit 7, 13. 34, 21. 55, 23. 92, 9.
Pericla 34, 19. 62, 2, 6. 63, 9. 66, 12. 118, 6.
Periclis 33, 21. 119, 114.
Pericula 112, 8. 119, 109.
Periere 135, 10.
Perierunt 78, 65.
Perii 39, 10. 88, 16.
Periit 71, 9. 74, 14. 105, 33.
Perire 34, 22. 49, 12.
Periſſet 124, 5,
Periſti 106, 17.
Perit 90, 6. 129. 6.
Peritos 119, 100.
Peritura 1, 6.
Periturus 45, 2. 52, 1.
Perjura 24, 4. 59, 11.
Perjuris 78, 57.
Perluit 133, 2.
Permanet 119, 91.
Permeat 42, 10.
Permittes 16, 10.
Pernicibus 49, 8.
Perniciem 2, 12. 35, 12. 52, 4. 83, 9.
Pernicies 91, 7.
Pernicioſa 14, 3. 15, 5. 106, 15. 137, 7.
Pernox 78, 53.
Peroſa 51, 17.
Perpes 70, 4. 89, 46. C. 3, 3.
Perpeſſus 78, 34.
Perpete 5, 2. 28, 9. 49, 19. 56, 12. 63, 11. 73, 24. 85, 4. 103, 4. 106, 26.

26. 119, 129, 165. 128, 6.
Perpetis 30, 5. 79, 5. 89, 33. C. 4, 2.
Perpetuis 122, 8. C. 7, 6.
Perpetuo 13, 3. 23, 6. 38, 6. 78, 5. 115, 17. 119, 65, 90.
Perpetuos 119, 24.
Perpetuum 18, 49. 86, 12.
Perpetuus 21, 5.
Perrumpam 18, 29.
Perſequar 49, 4.
Perſequitur 44, 13.
Perſolvam 26, 7. 43, 5. 116, 14.
Perſolvat 95, 2.
Perſolvit 37, 21.
Perſolvite 97, 12.
Perſonet 134, 2.
Perſpicit 90, 11.
Perſtabit 145, 20.
Perſtet 69, 16.
Perſtrepet 45, 15.
Pertinax 119, 99.
Perverſis 31, 17. 37, 7. 53, 4.
Pervia 20, 6. 136, 16.
Peruncta, C. 7, 2.
Pervolat 104, 3. C. 6, 3.
Peruſtus 37, 20.
Pes 18, 36. 26, 1. 66, 11. 73, 2, 23. 94, 18. 119, 32, 101. 121, 3. 141, 9.
Peſſum 10, 16.
Peſſumdedit 18, 47.
Peſtes 10, 7.
Peſtiferæ 105, 31.
Peſtis 53, 3. 78, 50. 91, 3.
Petam 60, 9. 108, 10. 139, 8.
Petat 71, 10. 109, 28.
Pete 81, 10.
Peteret 68, 24. 126, 1.
Petes 4, 2.
Petet 55, 23.
Petiere 118, 11.
Petii 3, 4. 77, 2. 142, 1.
Petiit 21, 4. 69, 11.
Petis 37, 5.
Petit 11, 2. 17, 9. 20, 4. 31, 18. 37, 32. 40, 15. 41, 5. 42, 10. 55, 1. 71, 13. 78, 18. 84, 5. 106, 24. 109, 25, 31.
Petita 35, 7. 102, 13.
Petitum 107, 29.
Petivit 21, 11.
Peto 7, 1.
Petor 22, 6. 35, 15. 38, 12. 59, 2. 140, 1.
Petulans 119, 51.
Petulante 7, 13. 35, 19. 40, 15. 70, 3.
Petulcis 107, 38.
Petunt 42, 3. 69, 9. 99, 6. 106, 11.
Phalanges 3, 1. 77, 20. 118, 10.
Pharetram 127, 5.
Pharetratas 25, 19.
Pharetris 78, 9.
Phari 105, 17, 37.
Phariæ 136, 10.
Pharias 105, 23.
Pharii 77, 15. 81, 5.
Phariis 78, 43, 52. 80, 8. 106, 7, 22.
Pharios 74, 13.
Pharium 136, 15.
Pharos 105, 28.
Phineas 106, 30.
Phoſphorus 143, 8.
Phrygia 45, 14.
Pia 22, 3. 31, 23. 34, 2. 35, 27. 37, 30. 38, 15. 45, 6. 64, 4, 10. 68, 3. 72, 3. 76, 12. 77, 12. 92, 12. 96, 9. 107, 19, 28. 116, 13. 118, 15, 20. 122, 1. 125, 1. 133, 1. 136, 26. 140, 13. 145, 20. 149, 5.
Piamina 40, 6.
Pias 27, 14. 33, 19. 62, 8. 68, 20. 119, 172.
Picea 68, 13. 69, 23.
Piceis 55, 4.
Picta 19, 1.
Pictos 78, 59.
Pietas 11, 2. 12, 1, 5. 14, 3. 18, 20, 24. 19, 9. 25, 21. 31, 17. 47, 8. 58, 11. 69, 10. 73, 13. 78, 6. 91, 10. 93, 5. 105, 19. 112, 9. 132, 16. 147, 11.
Pietate 33, 12.
Pietatis 17, 15. 32, 10. 37, 17. 53, 2. 69, 6. 99, 5. 127, 3. 142, 3. C. 3, 3. 4, 4.
Pigeat 138, 8.
Pignora 89, 33. 105, 4. 106, 8, 37. 127, 4. 128, 3. 137, 9. 144, 3.
Pignus 18, 19. 41, 11. 86, 17. 88, 11.
Pii 59, 10. 98, 2. 113, 9.
Piis 25, 14. 33, 10. 37, 26. 38, 20. 52, 3. 56, 12. 61, 5. 85, 8. 105, 5. 127, 2. 144, 7.
Pila 99, 7.
Pilis 69, 4.
Pilos 40, 12.
Pingat 144, 12.
Pinget 119, 46.
Pingis 104, 15.
Pingitur 45, 14.
Pingues 60, 8. 108, 9.
Pingui 37, 35.
Pinguior 119, 70.
Piniferas 83, 14.
Pio 16, 3. 37, 19. 105, 9. 141, 5.
Piorum 1, 5. 60, 4. 69, 32. 78, 7.
Pios 4, 3. 11, 7. 18, 30. 31, 23. 33, 1. 34, 21. 36, 10. 55, 22. 83, 3. 94, 3, 21. 97, 10. 103, 11. 109, 16. 111, 5. 112, 4. 117, 2. C. 7, 6.
Piſcis 8, 8.
Piſtrix 104, 26.
Pium 34, 19. 111, 7. 145, 17.
Pius 5, 11. 18, 25. 34, 5. 37, 14, 39. 49, 14. 52, 6.

6. 53, 3. 73, 10. 79, 13. 105, 3. 111, 2. 112, 5. 125, 3. 130, 4.
Placant 51, 17.
Placato 51, 19.
Placatus 71, 12.
Placent 40, 6. 97, 12. 132, 13.
Placet 51, 17.
Placida 37, 7.
Placido 4, 8. 11, 7. 33, 18. 34, 15. 42, 5, 11. 69, 27. 106, 4. 112, 2. 143, 8. C. 1, 2. 3, 1.
Placidos 35, 20.
Placidum 37, 22.
Placidus 25, 16. 61, 1. 67, 7. 84, 9.
Plaçitis 119, 42, 66, 91, 100. 147, 19.
Plaga 75, 6.
Plagas 49, 1. 89, 32. 104, 3. 141, 9. C. 6, 6.
Plagis 38, 3. 39, 10. 106, 29. 119, 87. 140, 5.
Planctibus 13, 3.
Planctu 28, 2.
Planctum 18, 6.
Plantis 22, 29. 99, 5. 115, 7.
Plateis 18, 42.
Plaudet 21, 1.
Plaudit 36, 2. 133, 3.
Plaudite 47, 1, 6.
Plauſu, C. 2, 3.
Plauſum 42, 4.
Plauſus 126, 3.
Plebis 12, 8. 14, 4. C. 3, 6.
Plebs 67, 3, 5. 109, 25.
Plectis 39, 11. 119, 21.
Plectit 94, 10. 107, 33.
Plectra 57, 7. 77, 6. 81, 2. 98, 5. 137, 3.
Plectris 150, 5.
Plectro 49, 4. 105, 2. 145, 1.
Plena 4, 7. 18, 7. 23, 5. 34, 10. 55, 11. 65, 13. 119, 85. 132, 9. 141, 6. C. 1, 1, 7.
Plenis 23, 5.
Pleno 65, 9, 12. 132, 15.
Plenum 99, 3.
Pluit 78, 23.
Plura 78, 27. 81, 10.
Plurima 37, 25.
Plurimum 119, 39.
Plus 4, 7. 62, 9. 81, 10. 119, 72.
Pluſquam 18, 2. 109, 4. 119, 89.
Pluviam 143, 6.
Pluvias 105, 32.
Pluvios 89, 12.
Pocula 23, 5. 60, 3. 69, 21. 75, 8. 80, 5. 102, 9. 105, 31. 110, 7.
Pœna 31, 23. 38, 3, 5. 103, 10. 106, 32. 109, 20. 137, 8.
Pœnas 9, 12. 16, 4. 28, 4. 39, 10. 40, 12. 50, 21. 51, 14. 54, 5. 55, 19. 59, 11. 73, 14. 89, 32. 92, 11. 94, 1, 23. 98, 2. 107, 17. 119, 84. 125, 5. 141, 5. 149, 9.
Pœnis 38, 20.
Pœniteat 36, 2.
Pœnitet 34, 18.
Poli 30, 12. 33, 6. 45, 4. 89, 37. 98, 4. 104, 2. C. 7, 1. 8, 2.
Pollens 24, 8. 38, 19. 105, 12. 118, 16. 132, 17. C. 3, 2.
Pollenti 78, 4. 79, 11. 89, 13. 150, 1.
Polles 54, 1. 71, 19.
Pollet 49, 2. 126, 2. 150, 2.
Polliciti 86, 15. 111, 5. 119, 28, 65, 170. C. 5, 1.
Pollue, C. 9.
Polluet, 127, 5.
Polluit 26, 5. 51, 5. 106, 39.
Polo 105, 19.
Polum 38, 8. 111, 7.
Polus 18, 12. 29, 7. 69, 34. 89, 5, 29. 115, 18. 150, 5.
Poma 92, 14.
Pomis 1, 3. 148, 9.
Pompa 49, 17. 68, 18. 149, 5.
Pompæ 68, 18.
Pompam 37, 16.
Pondere 44, 24. 60, 3. 104, 5. 116, 11. 142, 3. 143, 7.
Pondus 115, 4.
Pone 34, 14. 37, 8. 39, 13. 42, 4. 46, 10. 94, 8. 116, 7.
Pone 78, 26. 84, 3. 119, 69, 101. 149, 8.
Ponere 18, 48.
Ponet 41, 3.
Ponimus, C. 6, 15.
Ponti 72, 10.
Pontus 104, 27.
Popelli 64, 8.
Popello 50, 9. 101, 7.
Poplite 27, 2. 38, 17. 68, 29. 72, 11. 89, 7. 95, 6. 107, 22. C. 7, 2.
Popoſcit 21, 2.
Populant 80, 16.
Populat 118, 12.
Populata 106, 18.
Populatus 105, 35.
Populi 9, 6. 20, 9. 22, 22, 25, 27. 27, 12. 45, 12. 46, 1, 6. 50, 4. 60, 4. 62, 10. 65, 7. 69, 9. 71, 4. 73, 15. 74, 2, 12, 18. 78, 32. 79, 7. 81, 7. 89, 5. 101, 5. 105, 20. 106, 32, 35. 107, 3. 110, 6. 116, 18. 117, 1. 118, 8. 135, 14. 149, 1.
Populis 7, 7. 45, 6, 16. 47, 9. 60, 8. 67, 2, 7. 71, 18. 72, 3. 75, 3. 77, 8. 78, 2. 83, 6. 105, 13. 108, 9. 145, 7. C. 4, 2. 5, 1. 6. 5.
Populo 3, 8. 14, 7. 26, 12. 29, 11. 35, 18. 53, 5. 68, 13, 35. 72, 2. 76, 1. 78, 5, 19. 79, 10. 81,

81, 4. 84, 5. 89, 19. 103, 7. 105, 44. 111, 6. 119, 63, 70. 123, 2. 136, 16, 21. 149, 4.
Populos 9, 1, 11, 17, 19. 18, 48. 42, 4. 44, 5. 45, 10. 47, 3. 57, 9. 59, 4. 71, 17. 72, 17. 82, 8. 96, 13. 102, 15. 108, 3. 115, 3. 119, 13. 144, 2.
Populum 28, 9. 40, 10. 53, 4. 59, 1. 68, 22. 72, 12. 78, 7, 25, 60. 83, 15. 87, 6. 94, 5. 105, 15, 25, 39. 106, 8, 10, 27, 40, 43. 107, 22, 38. 111, 9. 119, 19. 146, 8. 147, 19. 148, 14. C. 4, 1. 4, 5. 6, 14. 7, 2.
Populus 2, 1. 33, 12. 65, 2. 67, 4. 68, 10, 24. 72, 9. 78, 34, 40, 54. 83, 8, 11. 87, 4, 7. 92, 6. 100, 3. 104, 25. 106, 3, 12. 110, 3. 129, 1. 135, 9. 145, 10.
Porrige 6, 2. 38, 21, 22.
Porriget 25, 15.
Porrigis 23, 5.
Porrigit 37, 24. 145, 16.
Porrigo 28, 2.
Porro 6, 8.
Porta 56, 3.
Portam 48, 3.
Portas 78, 12. 147, 13.
Portum 37, 5. 48, 3. 107, 29.
Portus 42, 9. 61, 3. 62, 2, 6. 71, 5. 94, 22. 118, 14. 143, 9.
Poſcam 50, 12. 61, 2. 86, 7.
Poſcat 105, 4.
Poſce 2, 7. 43, 5. 50, 15. 51, 14.
Poſcere 37, 25. 78, 34. 79, 6. 83, 16. 118, 9. 149, 9.
Poſcet 94, 23.
Poſcimus 120, 7.
Poſcit 9, 10. 40, 16. 70, 4. 91, 15. 104, 21, 27. 112, 7. 115, 8.
Poſco 26, 11. 56, 9. 86, 2.
Poſcunt 63, 1.
Poſitis 69, 17. 77, 16.
Poſito 76, 11.
Poſſe 18, 46. 41, 10. 90, 12. 94, 9. 106, 5. 141, 4.
Poſſint 55, 9,
Poſſit 72, 1.
Poſtera 106, 48. 112, 3.
Poſteritas 71, 18. 78, 8. 81, 13. 131, 3.
Poſteritate 106, 27.
Poſteritatis 37, 26.
Poſthabito 106, 36.
Poſthac 63, 7. 73, 24. 77, 7. 90, 16. 101, 2.
Poſtica 1, 1.
Poſtulo 50, 7.
Poſuit 78, 70.
Potens 33, 16. 52, 1. 59, 2. 103, 20. 104, 16.
Potentem 7, 17. 90, 16. 118, 15.
Potenter 119, 86, 105.
Potenti 2, 9. 96, 10. 148, 5.
Potentia 21, 13. 75, 7. 89, 13. 92, 5. C. 8, 5.
Potentibus 35, 2.
Potentior 93, 4.
Potentium 119, 51.
Potentum 119, 161.
Poteram 55, 12.
Potes 22, 19. 44, 4.
Poteſt 6, 5. 15, 5. 49, 7. 56, 2. 72, 18. 111, 8. 115, 1. 129, 1. 147, 5. C. 4, 4.
Poteſtas 12, 4. 99, 2. 145, 3. C. 1, 8. 6, 3. 7, 1.
Potior 109, 16.
Potius 50, 14. 51, 9. 74, 21. 84, 10. 141, 5.
Præbebit 91, 13.
Præbent 119, 91.
Præbere 40, 8.
Præbes 145, 15.
Præbuit 18, 21. 69, 8. 78, 24. 107, 9. 137, 1. 147, 20.
Præceps 5, 16. 14, 3. 37, 8, 28. 62, 3. 94, 13. 107, 17. 141, 6.
Præcepta 119, 5, 102, 112.
Præcipitanda 104, 5.
Præcipitantur 148, 4.
Præcipitem 118, 13.
Præcipites 9, 17. 73, 18. 102, 27.
Præcipiti 77, 17.
Præcipitis 83, 13.
Præco 26, 7. 40, 10. 72, 15. 119, 13. 145, 5.
Præconia 115, 17. 147, 12.
Præcordia 16, 7. 64, 7. C. 6, 8.
Præcurret 50, 3.
Præda 21, 8. 44, 11. 68, 12. 76, 5. 78, 62. 80, 13, 16. 89, 40. 92, 9. 105, 13. 119, 162.
Prædam 10, 9. 104, 21. 109, 6. 119, 133. 124, 6.
Prædatori 50, 18.
Prædia 47, 4. 69, 25. 111, 6. 135, 12.
Prædicabo 119, 7.
Prædicat 50, 7. 135, 20.
Prædicet 35, 27. 67, 3, 5. 96, 3. 107, 32. C. 8, 1.
Prædixit, C. 4, 3.
Prædo 76, 5.
Prædonem 35, 10.
Præeunt 68, 25.
Præeunte 71, 17. 72, 1. 78, 11.
Præfectus 105, 21.
Præferam 119, 127.
Præferet 27, 6.
Præfero 119, 14.
Præfers 52, 3.
Præfert 87, 2.
Præfigit 119, 144.
Præfracto 75, 5.
Præfuit 78, 73.
Prægnans, C. 1, 7.

Præi 17, 5. 143, 8.
Prælata 25, 4.
Præmia 16, 5. 18, 20. 19, 11. 27, 14. 31, 19. 41, 10. 62, 12. 84, 11. 98, 9, 145, 19. C. 6, 5, 14.
Præmunivit 19, 11.
Præpes 90, 9.
Præpoſui 2, 6.
Præradiante 32, 8.
Præreptus 109, 8.
Præripio 119, 98.
Præripit 47, 9. 99, 2.
Præſaga, C. 4, 3.
Præſcius, C. 4, 4.
Præſcribis 119, 142.
Præſcripta 102, 26.
Præſcriptas 149, 9.
Præſens 38, 17. 54, 4. 139, 4.
Præſente 139, 12. C. 1, 1.
Præſentem 75, 1.
Præſentibus 39, 1.
Præſes 80, 4. 84, 1.
Præſide 25, 12.
Præſidet 46, 7, 11. 95, 5. 97, 9. 105, 7. 116, 12. 122, 5.
Præſidii 17, 8.
Præſidio 10, 14. 25, 1. 99, 4. 119, 41.
Præſidium 18, 2. 25, 22. 31, 21. 32, 7. 71, 3. 89, 27. 91, 9. 94, 22. 106, 48. 144, 2. C. 5, 1.
Præſtabit 91, 10.
Præſtabo 119, 106.
Præſtans 148, 13.
Præſtanti 89, 19. 135, 5. C. 3, 7.
Præſtet 17, 8. 146, 3.
Præſtitit 106, 7.
Præſto 21, 7. 23, 4. 27, 14. 34, 18. 71, 12. 119, 151. 121, 5. 139, 3.
Præſtolor 119, 123.
Præſtringunt 97, 4.
Præter 7, 14. 43, 5. 44, 20. 73, 25. 81, 9.
Præteriere 77, 5.
Prætulerit 122, 9.
Prætulit 78, 69.
Prævaluere 129, 2.
Præverte 17, 13.
Prævertere 21, 3.
Præverteret 59, 9.
Prævertit 49, 7.
Prævia 68, 14. 85, 13. 105, 39. 135, 7.
Prævius 107, 7. C. 4, 5.
Prata 65, 13. 72, 6.
Pratis 72, 16. 110, 3.
Pratorum 22, 3.
Prava 37, 10. 39, 1. 52, 3. 59, 1. 91, 8. 141, 4.
Pravi 94, 8. 101, 6.
Precabitur 72, 15.
Precantem 119, 58.
Precantes 22, 5.
Precanti 66, 20. 69, 13. 119, 146.
Precantis 17, 6. 57, 1. 86, 6.
Precari 141, 5.
Precatur 62, 4.
Prece 4, 1. 9, 10. 26, 6. 106, 23. 116, 17. 118, 5. 119, 58, 174. 145, 10.
Preces 3, 4. 9, 12. 10, 17. 18, 6, 41. 20, 7. 21, 3. 22, 2, 5. 28, 6. 34, 4, 15. 55, 17. 66, 19. 77, 1. 88, 2. 91, 15. 99, 6. 102, 2. 141, 2.
Precibus 18, 3. 40, 1. 55, 2. 64, 1.
Precor 10, 2. 14, 7. 17, 14. 33, 22. 35, 8. 55, 1. 69, 22. 70, 2. 71, 13. 84, 8. 86, 6. 89, 52. 97, 7. 107, 8, 15, 21, 31. 109, 6, 16. 118, 25. 119, 29, 38. 122, 9. 138, 8. 140, 9. 141, 8, 10. 144, 12.
Premam 75, 10.
Premant 31, 17.
Premar 27, 5. 38, 16. 50, 12. 54, 1. 86, 7. 143, 11.
Premat 7, 5. 13, 3. 17, 14. 25, 7. 35, 6. 43, 1. 82, 4. 103, 6. 104, 35.
Preme 34, 13. 85, 4.
Premenda 60, 12. 108, 13.
Premens 19, 2. 104, 3.
Premerentur 76, 9.
Premerer 118, 5.
Premeret 18, 17. 32, 4.
Premes 18, 27. 76, 10.
Premet 3, 2. 13, 2. 37, 22. 49, 14. 50, 3. 72, 4. 89, 23. 94, 3, 16. 107, 42.
Premi 9, 5. 35, 17. 42, 9. 60, 3. 61, 2. 109, 22. 125, 3. 127, 5.
Premis 65, 7. 69, 24, 26. 124, 8. 127, 2. 137, 8.
Premit 1, 1. 7, 13. 10, 2. 12, 5. 15, 5. 27, 12. 37, 19. 38, 2, 20. 46, 9. 54, 3. 56, 1, 2. 66, 7. 68, 4, 6. 74, 18, 22. 75, 7. 77, 4. 91, 1, 15. 107, 26. 115, 17. 118, 9. 119, 78, 150. 129, 5. 132, 7. 139, 5. 140, 12. 149, 5.
Premimur 79, 8.
Premo 5, 1.
Premor 31, 1. 38, 4. 39, 9. 49, 5. 62, 3. 70, 5. 109, 1, 4. 119, 50, 86, 107. 143, 6, 12.
Premunt 17, 11. 59, 4. 73, 5.
Prendi 9, 16.
Preſſa 66, 6.
Preſſerunt 65, 3.
Preſſit 66, 12. 129, 1, 2. 143, 3.
Preſſus 142, 3.
Pretio 49, 7. C. 4, 1.
Pretioſior, C. 6, 13.
Pridem 63, 7. 94, 17.
Prima 32, 5. 51, 5. 119, 130. 139, 16. C. 4, 3.

Primæ 78, 9.
Primævo 127, 4.
Primis 90, 1. 129, 1, 2.
Primitias 78, 51. 89, 27. 105, 36.
Primitiis 135, 8.
Primo 103, 15. 141, 2.
Primordia 68, 26. 93, 2.
Princeps 24, 7. 135, 11. C. 6, 3.
Principe 72, 5. 89, 12. 106, 32. 140, 9.
Principio 102, 12.
Principis 86, 9. 89, 45. 105, 21. 147, 15.
Prior 68, 33. 90, 2.
Priora 77, 10. 78, 6.
Priore 63, 2.
Priorem 105, 20.
Priores 78, 58.
Prioris 119, 160.
Priſca 25, 6. 37, 10.
Priſci 78, 2. 106, 44.
Priſcis 77, 11. 145, 4.
Priſco 14, 7. 50, 7.
Priſcum 82, 5.
Priſcus 25, 6. 51, 8. 68, 13. 69, 32. 77, 9. 89, 49. 107, 5. 138, 2.
Priſtina 89, 49. 105, 8.
Priſtinæ 119, 149.
Priſtinos 119, 88.
Priſtinus 69, 16. 88, 4.
Prius 49, 14. 60, 10. 66, 14. 78, 61. 85, 3. 104, 6. 107, 11, 33. 108, 11. 119, 67. 132, 4. 136, 16. C. 1, 7.
Pro 55, 3. 69, 7. 74, 4. 90, 11. 94, 6.
Proavis 39, 12. 49, 19. 78, 12. C. 3, 8.
Proavum 106, 6.
Probat 1, 6. 11, 5. 12, 6. 37, 23. 49, 13. 66, 10. 111, 8.
Probata 105, 19.
Probatus 69, 16.
Probavi 81, 7.
Probavit 119, 127.
Probet 20, 3. 109, 7.
Probitas 37, 6, 72, 7.
Probra 22, 7. 55, 12. 79, 12. 89, 50. 106, 16. 119, 39.
Probri 74, 22.
Probris 109, 28. 119, 22.
Probro 25, 3. 31, 17.
Procedam 142, 7.
Procedis 45, 8.
Procella 30, 6. 50, 3. 83, 15.
Procellæ 119, 157.
Procellis 44, 18.
Procelloſi 89, 9.
Proceres 14, 4. 31, 13. 49, 2. 58, 1. 67, 3, 5. 104, 4. 105, 22. 119, 23, 46. 135, 11. 138, 4.
Procerum 89, 50. 149, 8. C. 6, 5.
Prociduus 38, 16.
Proclinatos 36, 12.
Proclinatus 38, 16.
Procubuere 105, 33.
Procul 6, 8, 9. 10, 5. 22, 1, 11. 34, 5, 13. 37, 13. 44, 9, 23. 46, 1. 55, 7. 71, 4. 94, 13. 101, 4. 112, 8. 119, 29, 102, 115. 120, 2. 123, 1. 131, 1. 137, 1. 138, 6. 139, 19. 144, 14.
Procumbent 72, 11.
Prodere 15, 5.
Proderet 78, 6.
Prodit 36, 1. 78, 14. 145, 17.
Producam 91, 16.
Produces 61, 6.
Prœlia 35, 26.
Profana 14, 5. 44, 14. 94, 13. 105, 15. 144, 6.
Profanas 89, 39.
Profani 106, 35.
Profanis 59, 4. 105, 13.
Profecturas 2, 1.
Profecturo 139, 20.
Proferet 78, 20.
Profeſſus 62, 11.
Profugi 107, 4. 139, 7.
Profuit 73, 13.
Profundi 50, 10. 77, 16.
Progeniem 82, 6. 105, 6. 149, 3.
Progenies 9, 20. 12, 8. 45, 9. 79, 10. 89, 4, 32. 106, 6. 115, 12. 140, 2.
Prognatos 143, 2.
Prognatus 132, 11.
Prohibens 34, 20.
Prohibente 49, 14. 140, 1.
Prole 68, 6. 107, 38, 41. 113, 9. C. 7, 6.
Prolem 109, 12. 128, 6. C. 1, 2, 3.
Proles 17, 14. 22, 31. 89, 36. 94, 6. 104, 25. C. 1, 6. 6, 7, 9. 7, 2.
Prolis 103, 13.
Promam 73, 15.
Prome 31, 16. 43, 3. 68, 29. 74, 11. 80, 2.
Promere 40, 5.
Promeret 32, 4.
Promeruit 29, 2. 94, 2. 98, 9. C. 2, 4.
Promes 88, 10.
Promis 65, 5.
Promiſſa 66, 14. 103, 18. 119, 58. C. 3, 8.
Promiſſi 89, 28.
Promiſſis 119, 82.
Promiſſo 20, 3. 119, 25.
Promittet 85, 9.
Promo 19, 14.
Prompta 20, 6. 34, 17. 51, 12. 102, 2. 108, 1. 145, 8,
Promptam 79, 8.
Promptius 139, 18.
Promptus 25, 15. 34, 4. 38, 21, 22. 62, 1. 119, 17, 44, 145. 145, 18.
Prona 10, 17. 34, 17. 61, 1.
Prono 148, 10.
Pronos 73, 18.
Propago 81, 5. 94, 15. 97, 8.

Prope 35, 2. 42, 9. 116, 6. 143, 8.
Propera 30, 10.
Properante 40, 13.
Properat 122, 4.
Properata 64, 7. 92, 7.
Properemus 83, 12.
Properent 132, 9.
Propinarunt 69, 21.
Propinquæ 79, 11.
Propinquos 45, 10.
Propiore 13, 3.
Propitiis 73, 3.
Propitio 1, 3. 69, 27. 119, 65.
Propitium 13, 6. 147, 20.
Propitius 119, 18.
Propius 69, 16, 18. 148, 2.
Propter 44, 22. 69, 7. 106, 32.
Proſequar 119, 129.
Proſequor 16, 3.
Proſpera 62, 4. 122, 6.
Proſperiore 115, 12.
Proſpexit 14, 2. 116, 1.
Proſpicit 133, 3.
Proſtant 40, 7.
Proſternar 43, 4. 54, 6. 138, 2.
Proſternes 138, 7.
Proſternet 45, 12.
Proſtituetur 74, 10.
Proſtituiſſe 137, 4.
Proſtratis 18, 37.
Proſtrato 13, 4.
Proſtratus 102, 2.
Protegar 61, 4.
Protegat 36, 10. 40, 11.
Protege 16, 1. 20, 9. 27, 7. 35, 2. 80, 14, 17. 86, 2. 119, 124. 140, 4.
Proteget 20, 6. 55, 16. 69, 35. 72, 2. 91, 4. 94, 14. 121, 7. 140, 12.
Protegis 7, 10. 10, 14, 18. 17, 7. 18, 30. 36, 7. 84, 8, 9. 119, 156.
Protegit 9, 11. 14, 5. 31, 20. 68, 5, 20, 34. 101, 1. 103, 11. 132, 2. 146, 7. 150, 1.
Proterat 36, 11.
Protere 59, 1.
Proteret 82, 2. 110, 6.
Proterit 73, 12. 76, 12. 119, 53.
Proterva 31, 18. 39, 1. 55, 3. 66, 3. 72, 4. 94, 2. 95, 10. 123, 4. 125, 1.
Protinus 48, 5. 76, 10. 77, 16. 78, 72. 80, 3, 7, 19. 88, 5. 89, 32. 119, 136. 145, 18.
Protulit 39, 2. 50, 2.
Proventu 92, 14.
Provida 34, 19. 131, 2.
Providus 23, 1. 68, 5.
Provocat 139, 20.
Provocet 10, 13.
Proximus 22, 29. 89, 12.
Prudens 49, 10. 53, 2. 101, 2.
Prudentia 78, 73. 111, 10.
Pruina 147, 16.
Pruna 120, 4.
Prurit 74, 23.
Pſallite 47, 6. 57, 8. 108, 2.
Pubes 60, 12. 89, 10, 23. 108, 13.
Publicavi 119, 13.
Pudeat 69, 6.
Pudenda 6, 10. 31, 17.
Pudicæ 68, 11.
Pudor 31, 1. 34, 5. 35, 26. 37, 19. 44, 15. 53, 5. 69, 7. 70, 2. 71, 1, 13. 74, 4, 21. 78, 67. 83, 16. 89, 45. 94, 6. 97, 7. 109, 29, 31. 119, 46, 80. 127, 5. 132, 18.
Pudore 107, 42. 109, 28. 119, 116.
Pudoris 12, 4.
Puellæ 45, 15. 78, 64. 148, 12.
Puellis, C. 2, 1.
Puer 37, 25. 67, 3, 5. 71, 17. 119, 52. 146, 9. 148, 12. C. 4, 5.
Puerpera, C. 1, 2.
Pugnabitur 60, 12. 108, 13.
Pulcherrima 48, 2.
Pulcrius 135, 2.
Pullos 104, 17.
Pulſa 62, 3. 78, 54. 150, 4. C. 5, 2.
Pulſant 68, 25.
Pulſat 69, 31. 88, 3. 107, 18.
Pulſet 68, 3. 95, 1.
Pulſis 103, 5. 119, 125.
Pulſo 64, 1.
Pulſu 16, 7.
Pulſurus 6, 3, 4.
Pulvere 18, 27. 44, 7, 25. 107, 40. 113, 7. C. 3, 5.
Pulveris 16, 10. 119, 119.
Pulvis 78, 27.
Pungi 119, 71.
Pupillam 17, 8.
Puppem 119, 16.
Puppes 48, 7.
Puppibus 107, 23.
Pura 4, 1. 12, 6. 17, 1. 18, 23. 19, 9. 26, 6. 32, 11. 51, 6. 101, 6. 111, 10. 132, 9. C. 9.
Puri 73, 5.
Purioris 119, 124.
Puris 18, 26.
Puriter 26, 1. C. 6, 14.
Purius 19, 8.
Puro, C. 6, 13.
Puros 51, 9.
Purpura 50, 1. 62, 9. 103, 15. 136, 3.
Purpureæ 45, 10.
Purpurei 58, 1. 84, 10. 106, 7.
Purpureo 63, 1. 72, 17. 75, 8. 89, 6.
Purpureos 82, 1. 119, 46.
Purpureum 19, 4.
Purum 24, 4. 84, 11.
Purus 18, 26. 19, 13. 119, 1.
Puſio 35, 10.

Putabo 22, 25. 52, 9. 73, 28.
Putant 59, 6.
Putanti 26, 3.
Putas 50, 21.
Putat 10, 4, 11. 62, 4.
Putem 58, 1. 141, 5.
Putet 24, 6.
Putre 5, 9.
Putres 16, 10.
Putri 62, 3. 69, 2.
Putris 88, 11. 105, 29.

Q.

QUacunque 139, 3.
Quadrigæ 119, 44.
Quæcunque, C. 6, 2.
Quadrupedes 36, 6.
Quadrupedum 49, 12.
Quærant 59, 14. 109, 10.
Quære 119, 176.
Quærens 55, 7.
Quærenti 37, 36.
Quærimus 44, 11. 74, 20.
Quærit 10, 4. 40, 16. 104, 22.
Quæſitam 119, 174.
Quæſitas 147, 9.
Quæſitis 5, 2. 28, 2.
Quæſitor 143, 2.
Quæſivi 69, 20.
Quæſo 31, 4. 140, 6.
Quale 140, 3.
Qualis 144, 12.
Quam 73, 1, 19.
Quamvis 23, 4. 68, 13. 95, 9. 119, 69. 86, 109, 143.
Quando 121, 5.
Quanta 29, 4. 31, 19. 92, 5. 145, 7.
Quantillus 144, 3.
Quantis 66, 3.
Quanto 73, 1. 107, 43. 126, 2.
Quantula 8, 4.
Quantulacunque 2, 12.
Quantum 3, 1. 8, 1, 9. 103, 12.
Quantumvis 93, 3.
Quantus 25, 12.
Quaſſa 65, 8.
Quaſſam 60, 2.
Quaſſans 109, 25.
Quaſſat 22, 7.
Quate 83, 15.
Quater 47, 6. 112, 1. C. 3, 2.
Quaterer 23, 4.
Quateret 66, 14.
Quati 18, 12. 53, 5.
Quatiet 14, 5. 18, 45.
Quatis 38, 3. 73, 19. 148, 8.
Quatit 46, 3. 68, 33. 76, 12. 135, 7.
Quatuor 95, 10.
Queat 58, 9. 76, 7. 106, 2. 130, 3. 139, 17.
Querebar 31, 22.
Querela 7, 8. 30, 8. 119, 147.
Querelis 17, 1. 39, 12. 54, 2. 102, 6. 130, 2. 142, 2.
Queri 42, 4.
Queror 42, 6. 50, 8. 61, 2. 77, 6. 102, 2. 119, 82.
Querula 106, 25.
Queruli 107, 4.
Querulis 55, 2. 81, 7.
Querulo 77, 10.
Queſtibus 30, 2. 34, 17. 77, 3. 118, 21. 119, 145.
Queſtus 4, 3. 55, 1. 102, 17. 143, 1. 145, 19.
Queunt 30, 9.
Quicunque 16, 4. 49, 1. 118, 4. 128, 1. 135, 21. C. 4, 6.
Quidquid 8, 6. 24, 1. 26, 2. 33, 15, 20. 47, 2. 50, 10, 11. 69, 5, 34. 75, 8. 89, 11. 96, 11. 97, 7. 98, 7. 104, 27. 111, 7. 130, 8. 131, 1. 135, 6. 138, 5. 140, 10. 145, 17. 146, 6. 148, 7.
Quies 3, 5. 120, 7. 122, 7. 127, 2. 132, 14.
Quieſce, C. 9.
Quiete 63, 6. 119, 165. 139, 3.
Quieti 3, 5.
Quino 33, 2.
Quiſquam 10, 18. 38, 16. 69, 27.
Quiſque 62, 12. 65, 1. 78, 25. 98, 9. C. 4, 4.
Quiſquis 2, 12. 5, 11. 24, 6. 35, 27. 40, 4, 16. 50, 14. 63, 11. 65, 5. 66, 16. 68, 26. 70, 4. 73, 27. 81, 1, 8. 84, 5, 12. 92, 9, 13. 99, 5. 100, 1. 101, 8. 102, 15. 104, 35. 107, 2. 111, 10. 115, 11, 12. 119, 79, 165. 125, 4. 128, 4. 134, 1. 135, 20. 137, 9. 139, 22. 146, 3, 5. 150, 6.
Quocunque 119, 69.
Quodcunque 119, 138. C. 3, 1.
Quondam 85, 2. 92, 4.
Quoque 45, 6. 58, 11. 69, 9, 12. 73, 2. 92, 4. 106, 17. 109, 17. 110, 7. 137, 8. 139, 24. 148, 6. C. 4, 5. 6, 8, 11.
Quoſcunque, 2, 1.
Quot 3, 6. 74, 8. 87, 2. 106, 42. 107, 3. 110, 3. 113, 6. 119, 107. 139, 18.
Quota 130, 3.
Quotannis 68, 9.
Quoties 20, 3. 21, 1. 42, 4. 45, 8. 46, 5. 48, 9. 56, 3, 9. 69, 11. 73, 26. 78, 35, 40. 86, 14. 87, 6. 100, 2. 103, 10. 109, 25. 119, 53, 120. 120, 7. 126, 5. 130, 3. 139, 3. 140, 7. 149, 5.

Quotquot 22, 28. 33, 6. 49, 12. 50, 1. 59, 12. 95, 3. 107, 3. 148, 4.
Quoſque 4, 2. 6, 3, 4. 35, 17. 74, 10.

R.

RAbidis 80, 13.
Rabies 55, 11.
Radians 68, 13.
Radiante 18, 28.
Radices 80, 9. 92, 13.
Radii 19, 4.
Radiis 57, 5, 11. 90, 17. 94, 19. 104, 2. 108, 5. 119, 135. C. 6, 4.
Radio 119, 159.
Radios 17, 15. 121, 6.
Ramis 104, 12.
Rana 78, 45.
Ranas 105, 30.
Rapi 81, 12. 112, 10. C. 3, 4.
Rapiant 89, 34.
Rapidi 125, 1.
Rapidis 71, 2. 90, 10. 104, 19. 148, 2.
Rapina 11, 5.
Rapit 10, 9. 49, 11. 58, 8. 68, 13. 73, 10. 90, 9. 101, 5.
Rapitur 103, 16.
Rapiunt 119, 44.
Rapta 137, 9.
Rapuit 106, 33.
Raræ 9, 16.
Raro 50, 8.
Rarus, C. 2, 2.
Raſa 9, 6.
Raſtris 82, 7.
Rata 17, 6. 21, 2. 84, 8. 103, 18. 119, 38. 130, 2.
Ratas 6, 8, 9.
Ratem 94, 22.
Rates 104, 26. 148, 8.
Rati 39, 7. 88, 14.
Ratis 141, 8.
Ratum 20, 4.

Rauca 69, 12.
Rauci 42, 7.
Rauco 46, 3.
Rea 7, 3. 55, 20.
Rebellem 59, 1.
Rebelles 18, 39. 44, 5. 78, 8. 79, 10. 106, 7, 43. 110, 2. 119, 158. 149, 7.
Rebellibus 106, 16.
Rebellis 9, 20. 72, 9.
Rebus 3, 4. 4, 1. 9, 9. 20, 1. 30, 8. 41, 2. 43, 2. 61, 4. 62, 10. 66, 16. 69, 17. 71, 21. 75, 7. 81, 7. 83, 1. 91, 2. 102, 2. 107, 6, 13, 19, 28. 116, 10. 119, 50, 56. 131, 2. 136, 23. 145, 8. C. 6, 8.
Recens 30, 12. 129, 6. 137, 7.
Recenter 131, 2.
Receptas 68, 18.
Receſſit 104, 7.
Receſſus 29, 8. 62, 8.
Reciſa 10, 16. 37, 38. 103, 16.
Reciſi 104, 35.
Reclamas 50, 17.
Recludant 24, 9.
Reclude 51, 15.
Recludit 22, 15. 64, 4.
Recludo 139, 23.
Recluſa 106, 17.
Recluſit 18, 15.
Recolam 9, 1. 63, 4. 77, 10. 104, 34. 119, 176.
Recolenda 9, 16.
Recolens 143, 5.
Recolent 145, 6.
Recolet 119, 93. 145, 2.
Recollige 106, 47.
Recolo 27, 13. 42, 4. 77, 6.
Recondas 8, 4. 130, 3.
Reconde 78, 1. 81, 8. 109, 14.
Recondis 10, 14.
Recondit 119, 11. C. 7, 5.

Recrea 86, 4. 119, 25, 154.
Recreans 116, 10.
Recreas 65, 8. 94, 19. 104, 15. 109, 28.
Recreat 23, 3. 42, 5, 11. 97, 11. 107, 20. 111, 5. 119, 16, 50, 162.
Recreent, C. 8, 3.
Recreentur 119, 37.
Recreet 25, 2.
Recreor 119, 72, 167.
Recruduit 77, 2.
Recta 18, 30. 24, 5. 25, 5. 26, 3. 36, 4. 37, 27. 86, 11. 119, 134.
Rectam 119, 108.
Recti 18, 20. 23, 3. 37, 3, 13. 49, 14. 78, 37. 145, 17.
Recto 26, 11. 53, 1. 101, 2. 116, 9. 119, 12. 125, 5.
Rector 1, 6. 45, 7. 49, 15. 61, 1. 79, 1. 86, 15. 89, 38. 96, 13. 102, 1. 103, 19. 106, 7, 15. 119, 60, 134, 137, 146. 125, 3.
Rectorem 68, 32. 95, 2.
Rectori 96, 1. 115, 9. 149, 1.
Rectum 36, 3. 37, 30. 119, 138.
Recubans 4, 8.
Recubem 23, 2.
Recumbit 38, 15.
Recurſans 137, 1.
Recuſant 119, 136.
Recuſaſti 60, 10. 108, 11.
Recuſat 66, 20.
Recutitæ 83, 4.
Redde 6, 3, 4. 13, 3. 28, 4. 51, 10, 12. 60, 2. 80, 3, 7, 18, 19. 90, 15. 103, 2. 107, 1. 119, 88, 107, 149.
Reddens 41, 12.
Reddet 72, 17. 79, 13. 85, 12.

Reddidit 105, 20. 147, 2. C. 7, 5.
Reddit 63, 1.
Redeat 51, 8. 59, 14.
Redeunt 73, 5.
Redi 80, 14.
Redibit, C. 7, 5.
Rediit 78, 34, 58.
Redimi 49, 8.
Redimita 72, 3.
Redis 42, 6.
Redit 16, 7. 78, 58. 89, 48. 126, 6.
Reditura 78, 39.
Rediviva 103, 5. C. 7, 6.
Redivivus 17, 15.
Reduces 85, 4, 6. 122, 2.
Reduci 14, 7.
Reducis 104, 20.
Reducta 77, 19.
Redundat 33, 5.
Redux 88, 10. 116, 18.
Reduxit 107, 3.
Refectus 130, 6.
Refer 4, 4. 48, 13. 50, 15. 79, 12. 148, 1.
Referam 13, 6. 41, 10. 61, 8. 71, 16. 116, 17. 119, 171. 144, 9. 145, 5, 21.
Referant 107, 32.
Referent 68, 27.
Referet 43, 4.
Referre 116, 12.
Refert 48, 8. 57, 4. 62, 12.
Referta 18, 4. 45, 7.
Referunt 143, 5.
Reflui 106, 11.
Refluo 124, 4.
Refocilla 119, 159.
Refugas 18, 15.
Refugi 66, 6.
Refugis 5, 4.
Refulges 119, 62.
Refulget 72, 12.
Refusa 106, 22.
Regales 23, 5.
Regali 109, 1. 132, 3.
Regalia, C. 1, 4.
Regam 32, 8. 75, 2.
Regant 119. 9.
Regat 51, 12.
Rege 21, 6. 103, 21.
Regem 2, 2. 18, 50. 44, 4. 45, 1, 11. 89, 19, 27. 135, 21. 136, 15. 145, 1. 147, 1.
Regenda 132, 12.
Regentis 22, 31.
Reges 33, 16. 47, 9. 68, 14, 32. 72, 11. 84, 10. 105, 14. 107, 40. 113, 8. 136, 17. 138, 4. 148, 11. 149, 8. C. 3, 4.
Reges 16, 11. 60, 10. 108, 11.
Reget 1, 3. 45, 6. 61, 8. 89, 36. 146, 10. C. 4, 6.
Regi 2, 6. 28, 6, 8. 45, 1. 47, 6. 61, 6. 72, 1. 104, 1. 116, 12. 136, 2, 26. C. 1, 1.
Regi 62, 11. 81, 12.
Regia 19, 1. 26, 8. 45, 8, 9, 12. 48, 13. 82, 7. 89, 2. 105, 31. 110, 4.
Regibus 135, 12.
Regina 45, 9, 17. C. 2, 1.
Regis 32, 10. 45, 14. 48, 2. 66, 5, 16. 78, 11. 89, 18, 38. 93, 2. 97, 6. 105, 30. 110, 4. 138, 5. C. 4, 5.
Regis 36, 6. 44, 9. 59, 4. 69, 6. 74, 16. 80, 14. 82, 8. 83, 18. 84, 8. 86, 10. 104, 24. 144, 10. 145, 9. C. 6, 3.
Regit 6, 8, 9. 9, 8. 33, 13. 40, 1. 47, 2, 9. 72, 19. 89, 13. 99, 4. 100, 3. 103, 6, 19. 104, 35. 107, 27. 111, 7. 112, 4. 119, 105. 121, 5. 122, 5. 148, 6. 150, 1. C. 3, 8. 7, 6.
Regius 72, 1.
Regna 2, 8, 10. 18, 43. 46, 8. 50, 1. 60, 9. 81, 5. 102, 21. 105, 26. 108, 10. 113, 6.
Regnat 55, 10. 58, 11. 74, 20. 77, 13. 93, 1. 99, 1.
Regnator 132, 1.
Regni 2, 6. 105, 22. 145, 12.
Regnis 72, 17.
Regno 78, 73.
Regor 16, 7. 119, 42, 100.
Regula 119, 29, 142.
Regum 24, 7, 8. 45, 15. 50, 1. 68, 23. 76, 12. 110, 5. 118, 9. 136, 3. 144, 10. 146, 3.
Reis 51, 1. 52, 6. 94, 1.
Relapsa 82, 5.
Relaxas 75, 4.
Relevatus 30, 2.
Relicta 126, 1.
Relictis 44, 11.
Religiosa 45, 11.
Relinquens 73, 10.
Relinquit 73, 27.
Reliquæ 96, 5.
Reliquas 109, 11.
Reliqui 86, 8. 119, 136.
Reliquis 76, 10. 82, 7. 96, 7, 10. 99, 2. 122, 3, 9. 135, 5. 147, 20. C. 1, 1. 2, 1.
Reliquit 9, 16. 105, 5. C. 3, 8.
Reliquos 37, 19. 97, 9. 106, 18.
Relliquiæ 102, 9.
Relliquias 126, 4.
Reluctantes 7, 11.
Remigium 55, 6.
Remissi 119, 37.
Remorante 90, 4.
Remota 51, 6. 76, 4. 119, 73.
Remugit 97, 4.
Renascuntur 104, 30.
Renes 38, 7. 94, 11.
Renidens 16, 6.

Renovat 119, 49.
Renuam 141, 5.
Renuis 9, 10.
Renuit 89, 31.
Renuunt 119, 152.
Reos 5, 10. 50, 7. 107, 34. 149, 7.
Repara 60, 2. 119, 156.
Reparabit 69, 35.
Reparans 18, 47.
Reparas 27, 13.
Reparaſſe 138, 3.
Reparavit 147, 2.
Repelle 7, 1.
Rependam 34, 1. 35, 18.
Rependet 137, 8.
Repente 34, 21.
Repentinis 34, 17. 104, 9.
Repentino 73, 19.
Reperta 37, 36.
Repetet 77, 12.
Repetit 9, 12. 146, 4.
Reple 90, 12.
Reples 36, 9. 89, 42.
Reponam 119, 63.
Repoſta 16, 1. 31, 6.
Repoſti 30, 9.
Repperit 17, 3.
Reprende 38, 1.
Reprimam 119, 42.
Reptilis 22, 6.
Repurgatis 19, 13.
Reputas 94, 9.
Reputo 139, 6.
Requies 105, 13.
Rerum 6, 1. 10, 1, 6. 12, 7. 16, 1. 23, 6. 33, 15. 34, 15. 36, 5. 37, 23. 38, 15. 39, 7. 40, 8, 13. 42, 9. 44, 4. 47, 1. 48, 2. 52, 7. 55, 1. 59, 8. 62, 11. 63, 1. 65, 4. 66, 5. 68, 19. 69, 30. 71, 1. 72. 7. 73, 16. 74, 12. 78, 21. 79, 5, 12. 83, 13. 85, 12. 86, 9. 92, 1. 94, 11, 12, 17. 105, 7, 24. 106, 29, 47. 110, 1. 114, 2. 115, 9. 118, 1, 6, 29. 119, 8, 43, 65, 132. 132, 8. 135, 12. 136, 1. 138, 1, 5. 140, 1, 6. 141, 8. 143, 10. 147, 18. C. 1, 2, 8. 6, 3. 7, 1.
Res 8, 4. 13, 3. 25, 1. 49, 4. 62, 7. 78, 3, 119, 137.
Reſarciet 41, 3.
Reſcindet 100, 5.
Reſecanda 126, 5.
Reſera 78, 1. 118, 20.
Reſerans 49, 3. 135, 7.
Reſerante 104, 28.
Reſeravit 78, 23.
Reſidem 119, 25.
Reſides 32, 4.
Reſolve 119, 64.
Reſonant 118, 15.
Reſonent 135, 3. 144, 14. 150, 5.
Reſpice 27, 8. 37, 37. 86, 16. 106, 4. 132, 1.
Reſpiciens 119, 26.
Reſpiciis 138, 6. 144, 3.
Reſpicit 11, 7. 25, 21. 71, 1. C. 6, 17.
Reſpondi 81, 7.
Reſponſa 99, 6.
Reſpue 27, 9. 132, 10.
Reſpuit 9, 12. 18, 41. 77, 2. 81, 11. 107, 18. 119, 85, 155.
Reſtant 74, 8.
Reſtat 22, 11. 39, 7. 107, 27. 121, 1.
Reſtaurato 51, 10.
Reſtet 34, 16.
Reſtinguent 85, 5.
Reſtinguunt 36, 8.
Reſtituat 119, 77.
Reſtituenda 49, 8.
Reſtituentur 138, 7.
Reſtituetur 28, 5. 41, 8. 75, 3.
Reſtituis 23, 4. 94, 19.
Reſtituit 30, 3. 71, 20.
Reſurgere 41, 10.
Retenta 76, 8.
Retexat 40, 5.
Retexi 32, 5.
Retia 119, 163,
Retibus 140, 5.
Reticenda 138, 2.
Retrahente 30, 7. 143, 7.
Retroſpectans 13, 3.
Rettulit 18, 24.
Retunde 140, 1.
Retundet 37, 40.
Retundit 135, 14.
Revellet 33, 11.
Reverentur, C. 9.
Reverentia 22, 23. 37, 29.
Reverſa 74, 13.
Revinctis 149, 8.
Revixit 28, 7.
Reum 35, 11. 109, 7.
Revocante 104, 29.
Revocavit 136, 11.
Revolve 132, 1.
Revolvens 92, 4.
Revolvit 126, 1.
Revolvo 119, 47, 148. 139, 18. 143. 5.
Revoluta 32, 4.
Rex 5, 2. 8, 1, 9. 18, 1. 21, 1. 24, 10. 45, 3. 63, 11. 66, 13. 68, 28. 72, 22. 73, 1. 74, 12. 76, 9. 86, 1. 89, 43. 105, 20. 106, 4. 119, 9. 145, 2. 146, 3. 149, 2. C. 6, 14.
Rexi 119, 59.
Rexit 44, 3. 78, 14. 105, 21, 39.
Rictibus 22, 13. 27, 2. 35, 15.
Rideat 96, 12.
Ridebit 2, 4. 92, 14. 126, 5.
Ridebo 10, 6.
Rident 72, 6.
Rides 50, 21.
Ridet 14, 6. 22, 7. 37, 13. 65, 10. 79, 4. 92, 9. 104, 13. 106, 24. 112, 8. 125, 1.
Rigantur 46, 4,
Rigas 65, 9.
Rigaſtis 105, 41.

Rigat

Rigat 147, 8.
Rigavit 81, 7.
Rigidæ 107, 16.
Rigidis 39, 9.
Rigidus 139, 1.
Ringit 22, 7.
Ripæ 80, 11.
Ripam 1, 3.
Ripas 98, 8.
Riſere 107, 11.
Riſit 52, 7. 80, 6.
Riſu 40, 15. 44, 13.
Riſum 126, 2.
Riſus 6, 7. 30, 11. 35, 16. 59, 7.
Ritu 49, 14.
Rivi 78, 44. 105, 29.
Rivos 23, 2.
Rixa 80, 6.
Robora 136, 10.
Robore 18, 2. 32, 35, 39, 46. 20, 8. 24, 8. 33, 17. 38, 19. 39, 13. 44, 3. 65, 6. 66, 3. 68, 30. 71, 19. 77, 15. 89, 13, 42. 93, 1. 105, 12. 111, 2. 118, 16. 126, 2. 132, 17. 135, 5. 142, 6. 147, 13. 150, 2. C. 3, 2. 3, 7. 4, 2.
Roboris 68, 35. 95, 9. 106, 8. 119, 27.
Robur 8, 2. 73, 4. 96, 6. 102, 23. 143, 4. 145, 6.
Rodis 39, 11.
Rodit 31, 10. 109, 2.
Rogat 109, 7.
Rogavi 119, 9.
Roget 115, 2.
Rogo 25, 11. 31, 16. 141, 1.
Rore 38, 6. 65, 12. 104, 13. 133, 3. C. 7, 2.
Roſæ 37, 2.
Roſcida 110, 3. 121, 6.
Roſea 36, 9. 96, 6.
Roſeo 1, 2. 19, 6. 50, 2. 132, 17. C. 5, 2.
Roſeum 32, 4.
Rota 71, 15. C. 6, 18.
Rotæ 83, 13.
Rotas 45, 4. 46, 9. 77, 19. 92, 8. 102, 27. 103, 12. 104, 3.
Rotat 1, 4. 73, 1.
Rotis 20, 7. 66, 4. 68, 4, 17, 24. 88, 13. 136, 9. 144, 4. 148, 3, 13.
Rotundo 63, 3. 118, 2.
Ruãm 102, 10. 143, 7.
Ruas 37, 8.
Ruat 35, 8. 46, 5.
Rubens 50, 1.
Rubet 10, 8. 58, 2. 94, 21. 109, 29.
Rubis 58, 9. 68, 6. 107, 34. 140, 3.
Rubore 6, 10.
Rudera 37, 10.
Ruderibus 102, 14.
Rudes 19, 7. 25, 14. 119, 130.
Rudimentum 51, 5. 139, 16.
Ruens 14, 1. 78, 26.
Ruent 11, 6. 110, 3.
Ruet 10, 16. 34, 21. 37, 10, 28, 34, 38. 50, 3. 62, 3. 89, 23, 37. 91, 8. 94, 3. 118, 7. 141, 6.
Ruga 31, 9. 37, 25.
Rugit 22, 13.
Ruina 7, 16. 16, 8. 25, 2. 26, 9. 37, 22, 29. 104, 35. 119, 102. 146, 9.
Ruinæ 32, 6. 81, 15. 93, 1.
Ruinam 36, 12.
Ruinas 10, 6.
Ruit 5, 10. 59, 2. 74, 6. 77, 17. 79, 1. 83, 9. 86, 14. 94, 13. 104, 21. 105, 32. 107, 17. 135, 7. 140, 2.
Ruminor 119, 98.
Rumor 132, 6.
Rumore 112, 7.
Rumpamus 2, 3.
Rumpe 28, 1. 31, 2. 35, 22. 71, 12.
Rumpitur 18, 34.
Rupe 3, 4. 14, 7. 17, 12. 20, 2. 40, 2. 53, 6. 65, 1. 68, 16, 35. 110, 2. 128, 5. 134, 3.
Rupem 61, 2.
Rupes 18, 2. 28, 7. 31, 2. 43, 2. 50, 10. 59, 16. 62, 7. 68, 14. 71, 3. 78, 17. 104, 10. 116, 19. 118, 14. 119, 114. 125, 1. 144, 2. 148, 9.
Rupis 27, 5. 50, 2.
Rupit 31, 8. 107, 14.
Rupta 9, 17. 124, 7.
Rupti 55, 20.
Ruptis 37, 8. 77, 17.
Rupto 104, 9,
Rura 60, 7. 68, 9. 108, 8.
Rurſum 106, 29.
Rurſus 68, 22. 78, 57, 58.
Ruſticus 129, 3.
Rutilans 148, 2.
Rutilat 29, 7. 121, 4. C. 5, 2.
Rutilis 136, 7.
Rutilos 18, 15.
Ruunt 3, 1. 97, 3.

S.

SAbolonæi 68, 27.
Sacer 89, 7. C. 6, 3.
Sacerdos 110, 4.
Sacerdotes 78, 65. 132, 16.
Sacra 2, 6. 3, 4. 14, 7. 15, 1. 20, 2. 29, 2. 34, 7, 22. 42, 4. 48, 8. 50, 7. 53, 5, 6. 60, 6. 65, 4. 68, 14, 35. 78, 1, 68. 83, 12. 87, 3. 100, 4. 101, 8. 102, 16. 104, 1, 16. 105, 12, 37. 106, 34, 35, 46. 108, 7. 110, 3. 113, 1. 114, 3, 5. 116, 19. 118, 20. 119, 33. 121, 1. 122, 7. 124, 1, 5. 129, 5. 132, 9, 16. 136, 14. 137, 1. 138,

138, 2. 145, 12. 149, 3. C. 1, 5. 3, 2. 9.
Sacræ 22, 30. 79, 12. 89, 44. 93, 5. 95, 11. 97, 6. 98, 6.
Sacram 55, 9. 106, 38.
Sacraria 68, 18. 77, 13. 78, 61. 91, 1. 135, 3.
Sacrarum 119, 1, 97.
Sacras 5, 7. 16, 7. 29, 1. 77, 20. 78, 55. 137, 4.
Sacrasti 18, 50. 89, 19. 132, 10.
Sacrata 15, 5. 24, 3. 78, 62. 106, 13. 118, 26.
Sacratas 118, 19.
Sacratis 96, 8.
Sacravi 105, 15.
Sacravit 20, 6.
Sacri 25, 22. 73, 1. 87, 4. 89, 26. 118, 3. 122, 2. 135, 1, 13. 147, 20. 149, 9.
Sacrilega 74, 3.
Sacrilegæ 33, 10.
Sacrilegi 54, 7. 74, 18.
Sacrilegis 41, 11.
Sacrilego 78, 63. 139, 24.
Sacrilegum 83, 15.
Sacris 2, 6. 20, 6. 27, 5. 33, 14. 48, 1. 50, 22. 51, 11. 66, 15. 68, 17, 18, 29. 73, 17. 74, 2. 78, 32. 87, 1. 99, 5, 9. 107, 32. 111, 1. 119, 21, 126, 167. 134, 2. C. 2, 4. 6, 8, 15.
Sacro 12, 7. 18, 13. 51, 7. 52, 9. 65, 2. 68, 26. 76, 2. 77, 8. 78, 13. 84, 2. 103, 17. 114, 2, 7. C. 7, 2.
Sacros 51, 19. 79, 7. 106, 16. 149, 1.
Sacrum 89, 39. 102, 16. 125, 2. C. 1, 6.
Sæcla 61, 6. 72, 5. 78, 6. 89, 29. 90, 4. 104, 30. 106, 8. 112, 3. 145, 21. C. 3, 2.
Sæcli 93, 2.
Sæclis 68, 33. 78, 6. 84, 10. 90, 1. 105, 8. 111, 3.
Sæclo 45, 6. 119, 11.
Sæcula 85, 5. 103, 5. 145, 2.
Sæpe 4, 1. 42, 6. 77, 5. 82, 6. 99, 8. 102, 13. 106, 43. 135, 14.
Sæva 35, 15. 50, 20. 59, 7. 83, 5. 145, 6.
Sæve 83, 9.
Sævit 6, 1. 10, 8. 31, 18. 50, 15. 71, 3. 91, 6.
Sævo 17, 11. 26, 9. 35, 1.
Sævus 10, 9. 37, 32. 58, 2. 80, 13.
Saginæ 4, 7. 78, 29.
Saginantur 104, 28.
Saginas 17, 14.
Saginat 22, 12.
Saginati 106, 20.
Saginatos 78, 31.
Sagitta 11, 2. 44, 6.
Sagittis 44, 6. 45, 5. 90, 13.
Salebras 23, 6.
Saliceta 137, 2.
Saliistis 114, 6.
Salmana 83, 11.
Salmonis 68, 15.
Salo 112, 2.
Saltibus 55, 7.
Saltus 50, 10.
Salubres 114, 8.
Salve, C. 1, 1.
Salus 14, 7. 18, 2. 33, 22. 37, 39. 44, 3. 57, 3. 71, 5. 89, 14. 106, 7. 111, 4. 130, 7. 138, 7. C. 3, 1.
Salutant, C. 6, 3.
Salutantis, C. 2, 3.
Salute 71, 23. 116, 13.
Salutem 9, 14. 28, 8. 56, 9. 70, 4. 109, 17. 119, 123. 123, 2. 146, 3. C. 4, 5.
Salutifer 6, 2. 86, 3.
Salutifera, 27, 7. 55, 16.
Salutiferæ 51, 8.
Salutiferam 62, 1.
Salutiferum, C. 4, 6.
Salutis 13, 5. 25, 4. 27, 1. 40, 10. 55, 23. 56, 3. 62, 2, 6. 67, 2. 74, 12. 91, 16. 94, 22. 106, 4, 13. 118, 14. 119, 81, 155, 166. 140, 7. C. 5, 1.
Sana 82, 5.
Sanat 141, 5.
Sancta 12, 1. 22, 3. 25, 14. 30, 4. 32, 6. 33, 1. 34, 9. 37, 31. 43, 3. 46, 4. 48, 10. 61, 4. 65, 4. 69, 36. 74, 2. 76, 1. 81, 5. 89, 31. 94, 15. 95, 1. 97, 8. 100, 2, 5. 119, 74. 125, 5. 130, 4. 142, 7. C. 6, 6.
Sanctæ 2, 6. 78, 69. 132, 13.
Sanctæ 17, 1. 89, 5. 95, 11. 119, 106. 138, 2.
Sancti 37, 18. 63, 2. 78, 3, 37. 103, 1. C. 4, 4. 9.
Sanctior 81, 4.
Sanctis 33, 18. 75, 2. 81, 3. 122, 5.
Sanctius 97, 12. 99, 3. 119, 138.
Sancto 115, 12.
Sanctum 18, 25. C. 6, 3. 8, 1.
Sanctus 22, 3. 99, 5, 9.
Sanguine 9, 12. 10, 8. 14, 4. 22, 16. 53, 4. 68, 21, 23. 78, 44, 63. 79, 10. 94, 21. 105, 29. 106, 38. 116, 14, 16. C. 6, 5. 9.
Sanguineis 58, 6. 106, 41.
Sanguineo 58, 10.
Sanguineus 7, 2.
Sanguinis 30, 9. 50, 13. 118, 3.
Sanguinolenta 63, 10. 129, 5. 140, 11.
Sanguis 38, 11. 72, 14. 79, 3. C. 6, 13.
Sanna 1, 1.
Sannio 22, 7. 35, 16.
Sannis 2, 4. 69, 19. 123, 4.
Sanxi 89, 35.

Sanxit 33, 11. 111, 9.
Sapientia 49, 3.
Sapis 111, 10.
Sapit 107, 43.
Sat 90, 11. 106, 37. 127, 2. 145, 3.
Sata 29, 3. 65, 13. 85, 12. 88, 17.
Satagis 119, 2. 128, 1.
Satago 17, 4.
Satiari 42, 2.
Satiat 127, 2.
Satis 106, 33.
Sator 6, 1. 15, 1. 34, 22. 38, 9.
Satur 23, 2.
Saturabit 22, 26.
Saturabor 63, 5.
Saturans, C. 3, 6.
Saturantur 36, 8. 104, 11.
Saturat 136, 25.
Saturata 45, 13. 65, 10. 90, 14.
Saturavit 107, 9.
Saxa 62, 3. 81, 16.
Saxis 78, 20. 102, 14.
Scamna 132, 7.
Scandere 18, 33. 42, 4. 43, 3. 61, 2.
Scandit 18, 10, 47, 5. 68, 18. 78, 45.
Scatebris 107, 35.
Scelerata 21, 8. 22, 17. 26, 10. 28, 3. 33, 10. 37, 40. 43, 1. 44, 16. 50, 21. 55, 15. 56, 5. 78, 30. 89, 39. 94, 5. 109, 15. 119, 110.
Sceleratas 74, 3.
Sceleratos 119, 119. 139, 19.
Sceleri 10, 15. 19, 13. 34, 14. 103, 10.
Sceleris 12, 4. 18, 21.
Scelerum 9, 17. 10, 15. 14, 3. 32, 1, 5, 10. 34, 16. 36, 1, 12. 37, 35. 38, 4. 40, 12. 50, 21. 51, 1, 17. 62, 3. 71, 4. 73, 3, 9. 75, 4. 78, 17.

82, 5. 94, 23. 99, 8. 101, 4. 103, 3. 104, 35. 106, 6, 23. 109, 6. 119, 115, 150. 125, 5. 137, 7. 146, 9. 149, 7.
Scelus 1, 1. 5, 10. 10, 3. 11, 2. 14, 1. 17, 9. 26, 10. 44, 21. 51, 4. 53, 1. 59, 4. 64, 5. 69, 4. 73, 12. 94, 3, 6. 101, 4. 139, 24. 141, 7.
Sceptra 2, 6. 22, 28. 37, 23. 59, 12. 66, 7. 76, 12. 78, 68. 82, 7. 89, 20, 29, 36. 91, 14. 96, 10. 97, 1. 110, 2. 112, 2. 113, 8. 132, 11, 12, 18. 144, 10. 146, 10. C. 1, 4. 6, 9. 8, 2.
Sceptri 145, 11.
Sceptrigeri 89, 27.
Sceptrigeros 82, 1. 138, 1.
Sceptris 18, 43, 47. 82, 6. 97, 2. 135, 10. 146, 3.
Sceptro 2, 9. 47, 2.
Sceptrum 10, 16. 78, 72. 144, 2.
Sciet 83, 18. 149, 7.
Scilicet 9, 15. 21, 11. 38, 3. 39, 12. 42, 5, 11. 69, 26. 74, 20. 78, 10, 22, 39. 99, 9. 102, 19. 103, 3. 106, 44. 107, 24. 109, 16. 112, 4. 114, 7. 127, 5. C. 1, 8. 2, 1. 4, 3.
Scintillans 21, 9.
Scire 119, 125.
Scit 103, 14.
Scopulis 46, 3. 91, 12. 137, 9.
Scribetur 33, 12.
Scribitur 127, 3.
Scripsit 94, 14.
Scrobe 9, 15.
Scrobem 119, 85.
Scrutatur 94, 11.
Sculpe, C. 9.
Sculpsit 106, 39.
Sculpta 18, 22.

Sculptile 115, 8.
Sculptilibus 135, 18.
Sculpto 106, 19.
Scurriliter 35, 21.
Secat 37, 6. 148, 10.
Secreta 102, 10. 139, 17.
Sectare 34, 14.
Sectari 73, 28. 119, 24.
Sectator 37, 3. 50, 23. 145, 17.
Sectatur 11, 5.
Secter 119, 34.
Sector 119, 128, 166. 120, 5.
Secunda 128, 2.
Secundabit 115, 16.
Secundes 140, 8.
Secundet 20, 4. 90, 17.
Secundum 89, 6.
Secura 4, 8. 32, 6. 81, 15. 93, 1.
Securam 25, 12. 61, 2. C. 6, 14.
Secures 18, 41.
Securo 3, 5.
Securos 67, 2.
Securum 18, 33. 78, 13.
Securus 2, 12. 5, 11. 16, 11. 54, 7.
Secus 68, 17. 114, 4.
Secutus 37, 27. 119, 6.
Sede 80, 14. 109, 26. 148, 1.
Sedens 68, 35.
Sedeo 139, 2.
Sedes 37, 9. 45, 6. 91, 1. C. 6, 12.
Sedet 45, 9. 93, 2. 113, 4.
Sedibus 18, 28. 34, 6. 36, 11. 44, 11. 47, 2. 52, 5. 60, 5. 89, 19. 108, 6. 135, 7. 136, 25.
Sedile 1, 1.
Seditiosa 74, 23.
Seductus 1, 1.
Sedula 119, 148.
Sedulo 119, 61, 164.
Sedulus 37, 37. 123, 2.
Seges 21, 13. 32, 4. 63, 1. 72, 16. 102, 11. 105,

105, 16. 126, 5. 129, 8. 144, 13.
Segetes 78, 46. 107, 37.
Segetum 65, 13.
Segnes 40, 17.
Segnis 86, 15. 103, 8. 145, 8.
Segnitiem 57, 8. 108, 2.
Segrege 89, 19.
Segregis 79, 7.
Selectæ 106, 5.
Selecto 116, 9.
Selectos 80, 17.
Seliget 25, 12.
Seligis 65, 4.
Semel 33, 11. 62, 11. 69, 24. 77, 4. 91, 4. 95, 9, 11. 105, 9, 13. 106, 7. 116, 1.
Semente 72, 16.
Semesa 78, 30.
Semina 7, 14. 32, 5. 126, 5.
Semine 21, 10. 49, 12. 143, 2. C. 1, 2, 6.
Semineces 79, 9.
Seminium 51, 5. 91, 13.
Semita 17, 5. 89, 4.
Semitæ 119, 81.
Semitam 119, 5, 94, 108, 124, 150.
Semitas 119, 168.
Semotam 61, 2.
Semoto 18, 31.
Semper 3, 8. 7, 17. 9, 8. 26, 1. 33, 21. 34, 10. 37, 21, 26, 28. 38, 17, 20. 44, 15. 59, 8. 71, 5, 8. 86, 3. 88, 13. 93, 5. 102, 27, 28. 103, 17. 112, 9. 119, 45, 57, 96, 115, 121. 121, 4. 131, 3. 139, 2. 143, 3.
Sempiterni 119, 2.
Senatorum 105, 22.
Senecta 10, 12. 32, 3. 71, 17.
Senectæ 92, 14. 103, 2, 5.
Senectus 71, 9.
Senes 107, 32. 119, 100.
Senex 67, 3, 5. 148, 12.
Seni 90, 10.
Senibus 73, 4.
Senfere 98, 2.
Senfi 120, 1.
Senfibus 34, 8. 119, 48.
Senfim 59, 10. 119, 20.
Senfimus 60, 3.
Senfit 7, 4. 105, 27. 107, 2. 135, 9.
Senfu 14, 1.
Senfus 6, 5. 14, 2. 73, 11. 78, 8.
Senta 16, 11. 78, 17. 107, 40. 109, 10.
Sententia 110, 4.
Sentiat 36, 10. 125, 4.
Sentiet 89, 23, 32. 91, 15. 112, 10.
Sentio 61, 2.
Sentit 10, 14. C. 1, 7.
Sepes 118, 12.
Sepibus 80, 12.
Sepofita 19, 3.
Sepofitis 42, 6. 55, 7.
Sepofitos 18, 45.
Sepfifti 104, 9.
Sepfit 73, 14.
Septa 74, 17. 97, 1. 105, 28. 119, 67.
Septem 90, 10.
Septemplicis 114, 1.
Septies 119, 164.
Septima 12, 6. 66, 10.
Septimus 19, 10. 119, 127.
Septis 80, 12.
Septus 107, 1.
Sepulcra 30, 9. 49, 14. 94, 17.
Sepulcri 17, 15. 49, 14. 89, 48.
Sepulcrum 5, 9.
Sepulta 77, 3.
Sepultum 18, 16. 42, 9.
Sequar 43, 5. 59, 8. 63, 8. 86, 11. 101, 2. 119, 27, 30, 69, 101, 112, 117, 173.
Sequatur 25, 8.
Sequentem 119, 8.
Sequeretur 78, 8.
Sequeris 139, 3.
Sequefter 59, 4.
Sequeftratam 21, 12.
Sequeftrati 111, 4.
Sequeftratos 65, 4.
Sequeftravit 31, 19.
Sequetur 49, 17. 110, 3. C. 2, 4.
Sequi 8, 6. 24, 5. 26, 3. 39, 1. 42, 4. 49, 13, 18. 58, 1. 72, 1, 27. 78, 7. 85, 4. 89, 31. 94, 12. 95, 7. 99, 7. 103, 18. 104, 4. 106, 13, 35. 119, 2, 119, 121, 134, 136. 128, 1. 143, 10. 146, 8.
Sequitur 68, 25. 91, 14. C. 3, 3. 4, 6.
Sequor 31, 6. 119, 78, 99, 109.
Sequuntur 69, 36.
Sera 89, 29, 48. 127, 2.
Seras 24, 9.
Serena 18, 28. 25, 13. 31, 16. 119, 135.
Serenas 143, 7.
Sereno 17, 2.
Seri 69, 36. 132, 12.
Seria 49, 4.
Seris 111, 4.
Serit 103, 9.
Sermo 119, 103, 140.
Seros 49, 9. 78, 4. 103, 17.
Serto 92, 10.
Serva 119, 41, 170.
Servabere 20, 5.
Servabit 34, 18. 41, 2.
Servam, C. 3, 1.
Servans 32, 6. 119, 58. 122, 4.
Servant 112, 5.
Servantiffimus 35, 28. 129, 4.
Servarint 132, 12.
Servas 57, 2.
Servafti 71, 6. 138, 2.
Servat 18, 50. 89, 8. 103, 17. 121, 4. 146, 6. C. 7, 2.

Servavit 98, 3. 106. 8.
Servent 84, 10.
Server 71, 3.
Servet 69, 29. 141, 3.
Servi 102, 28. 119, 153.
Serviam 119, 125.
Serviat 33, 20. 66, 4.
Serviet 18, 43. 22, 30. 72, 8. 89, 25.
Servili 137, 2. 149, 8.
Servio 42, 3.
Servit 50, 1.
Servos 44, 26.
Servulum 119, 122.
Servum 119, 173. 143, 11.
Sexcentis 69, 20.
Sexus 67, 3, 5.
Sibila 98, 8.
Sibilat 69, 12. 119, 141.
Sicca 32, 3. 66, 6. 107, 33, 35. 147, 8.
Siccare 102, 20.
Siccat 116, 8.
Siccis 114, 8.
Siccos 68, 9.
Sichemæ 60, 6. 108, 7.
Sidera 5, 3. 28, 2. 29, 1. 30, 8. 33, 13. 42, 4. 50, 6. 64, 1. 68, 3, 8, 15, 33. 73, 9. 77, 3. 81, 2. 88, 9. 97, 6. 99, 9. 106, 25. 111, 10. 115, 18. 116, 4. 134, 2. 136, 7. 141, 2. 148, 3.
Sidere 1, 3. 32, 4. 105, 16. 129, 8. 143, 4.
Sidere 104, 8. 137, 6.
Siderea 91, 11. 119, 72.
Sidereas 8, 1, 3, 9. 96, 5. 102, 25.
Siderei 93, 2. 119, 89. 138, 2. 148, 2.
Sidereis 122, 7. 148, 13.
Sidereo 36, 9. 66, 7. 96, 9. 132, 7.
Sidereos 18, 9. 30, 4.
Sidereum 119, 19.
Sideribus 90, 2. 147, 20.
Sidonii 89, 25.
Sidoniis 45, 13.
Sidonio 109, 29.
Sidus, C. 4, 6.
Signa 40, 16. 47, 5. 65, 5. 73, 27. 86, 17. 95, 9. 109, 26. 110, 3.
Signa 143, 8.
Signasti 44, 18.
Signat 16, 6. 17, 12.
Signem 132, 4.
Signifer 60, 4.
Sile 39, 12. 83, 1. 109, 1.
Silentes 6, 5.
Silenti 4, 4.
Silentia 28, 1. 35, 22.
Silentum 143, 3.
Silet 81, 3.
Silex 74, 15. 114, 8.
Silicum 78, 15. 105, 41.
Siloni 78, 68.
Silonis 78, 61.
Siluit 39, 2.
Similem 50, 21.
Similis 102, 3.
Simplice 50, 14. 118, 18.
Simplicitas 12, 1. 69, 5.
Simplicitate 66, 19.
Simul 37, 38. 44, 2. 59, 10, 11. 65, 8. 72, 6. 74, 8, 76, 6. 84, 2, 9. 88, 18. 103, 1. 104, 7, 11. 114, 4, 6. 115, 14. 118, 2, 10, 11, 14, 26. 124, 8. 135, 10. 148, 6. 149, 6. C. 2, 3. 3, 2. 6, 7.
Simulac 32, 5.
Simulacra 16, 4.
Sinæ 68, 8, 17.
Sincera 18, 21. 33, 12. 119, 10.
Sinceræ 37, 17.
Sincero 63, 11. 101, 2.
Sindone 110, 3. 132, 9.
Sine 119, 133.
Sines 16, 10.
Sinet 34, 22. 49, 19. 125, 3. 145, 21.
Singula 104, 24. 139, 4.
Sinis 12, 8. 42, 9.
Siniſtra 50, 4.
Siniſtram 91, 7.
Siniſtras 119, 104.
Siniſtrorum 101, 4.
Sinit 21, 7. 34, 20. 124, 6.
Sinu 19, 12. 24, 1. 74, 11. 137, 9. 139, 23.
Sinuat 11, 2.
Sinum 129, 7.
Sinus 33, 14. 45, 14. C. 1, 7.
Sion 14, 7, 48, 2, 11. 74, 2. 97, 8. 129, 5. 133, 3. 135, 21. 137, 1, 3.
Sionæa 76, 2. 110, 2.
Sionææ 50, 2. 69, 35.
Sionæas 87, 1.
Sionæi 65, 4.
Sioni 2, 6.
Sionis 14, 7. 20, 2. 51, 18. 53, 6. 65, 1. 68, 14, 16. 78, 69. 81, 4. 95, 11. 102, 16. 116, 19. 125, 1. 128, 5. 132, 13. 134, 3, 147, 12, 19. 148, 14. C. 5, 2.
Siquidem 33, 22. C. 3, 2.
Siſera 83, 9.
Siſte 35, 23.
Siſtere 50, 1.
Siſtet 24, 3.
Siſto 7, 8.
Siti 63, 1.
Sitiat 119, 72.
Sitiens 35, 4. 72, 10.
Sitim 36, 8. 50, 13.
Sitio 63, 1.
Sitis 14, 3. 95, 8. 107, 5.
Sitit 4, 6. 119, 40. 143, 6.
Situ 62, 3. 78, 17.
Soanæo 78, 43.
Sobolem 18, 50. 29, 9. 68, 5. 78, 63, 69. 105, 24.
Soboles 22, 30. 34, 11. 45, 16. 49, 13. 72, 9. 81, 11. 89, 27, 30. 102, 28. 104, 21. 109, 9. 112, 2. 114, 4. 127, 3. 132, 17. 144, 12. C. 6, 7.

Soboli 28, 9. 48, 13. 78, 6. 90, 16. C. 3, 8.
Sobolis 78, 51. 102, 28. 105, 36. 106, 38.
Sobrius 107, 27.
Socia 150, 3.
Sociata 11, 2.
Sociem 16, 4.
Socientur 98, 5.
Socii 5, 6. 69, 20. 71, 7. 88, 8, 18. 101, 5. 104, 35. C. 7, 3.
Sociis 28, 3, 8. 45, 7. 55, 9. 106, 17.
Socio 15, 3.
Socios 7, 4. 34, 16. 71, 4. 101, 4. 146, 9. 149, 7.
Socium 12, 2.
Socius 41, 9. 94, 20. 101, 5.
Sodales 64, 5. 101, 6. 119, 63.
Sodalis 55, 13.
Sodalitii 26, 4.
Sol 19, 4. 32, 4. 33, 8. 63, 1. 72, 17. 75, 6. 78, 14. 89, 37. 92, 2. 103, 12. 104, 19, 22. 109, 23. 119, 55. 121, 4. 146, 10. 148, 3. C. 2, 1.
Sola 68, 33. 78, 52. 83, 3. 102, 6. 104, 11.
Solam 2, 12.
Solamina 77, 6.
Solarentur 69, 20.
Solatia 50, 12. C. 6, 8.
Solatur 31, 7.
Sole 55, 17. 90, 6. 147, 20.
Solem 84, 11. 119, 44.
Solennes 79, 13.
Solenni 89, 16. 100, 1. 135, 3. 149, 5.
Solers 136, 5. 139, 15, 17. 147, 5.
Solerti 104, 24.
Solet 49, 13. 78, 53. 119, 83. 143, 3.
Soletur 119, 76.
Soli 18, 1. 45, 10. 77, 15. 81, 3, 5. 85, 1. 89, 36. 96, 10. 105, 26. 106, 23. 118, 4. 126, 1.
Soli 136, 4.
Solibus 1, 4.
Solida 40, 2.
Solidis 19, 4. C. 3, 5.
Solii 9, 4. 47, 8. 78, 73.
Solio 7, 7. 11, 4. 17, 2. 18, 9. 50, 1. 76, 2. 82, 1. 89, 14. 119, 23. C. 3, 5.
Solis 37, 6. 58, 8. 59, 5, 13. 65, 8. 66, 4. 71, 15. 72, 5, 19. 74, 16. 89, 4. 105, 39. 111, 10. 112, 2. 117, 1. 121, 6. 136, 8. 145, 12. 148, 3. C. 5, 2. 6, 2, 18.
Solita 89, 33.
Solitam 77, 7.
Solitas 85, 6.
Solito 44, 9.
Solitum 60, 2. 71, 18.
Solium 1, 5. 9, 7. 36, 6. 45, 6. 47, 7. 71, 16. 89, 4, 36. 93, 2. 103, 19. 113, 4. 115, 3. 122, 5. 132, 11. 139, 8. C. 1, 4. 8, 2.
Solicitabo 116, 17.
Solicitandus 5, 2.
Solicitant 15, 4.
Solo 18, 2. 20, 8. 25, 20. 37, 35. 44, 25. 70, 5. 74, 7. 78, 43, 70. 79, 1. 137, 8.
Solor 121, 3.
Solvam 61, 8. 116, 18.
Solvat 70, 4.
Solve 50, 14. 76, 11. 79, 11. 141, 9.
Solvens 35, 27. 110, 4. 118, 5.
Solvere 14, 4. 22, 25. 30, 9. 75, 1. 92, 1. 95, 6. 102, 20. 115, 1.
Solvet 140, 13.
Solvimus 126, 2.
Solvisti 116, 16.
Solvit 31, 8. 132, 2.
Solvite 66, 8. 68, 32. 105, 1. 136, 2, 26.
Solum 25, 21. 27, 8. 51, 3. 73, 28. 83, 18. 85, 11. 86, 4. C. 9.
Solvor 42, 4.
Solus 24, 6. 56, 3. 86, 10. 103, 19. 109, 21.
Soluta 3, 5. 22, 14. 38, 3. 53, 6. 62, 3. 69, 23. 71, 23. 126, 2.
Soluto, C. 4, 1.
Soluturus 66, 13.
Solvuntur 97, 5.
Solymæ 9, 14. 48, 12. 51, 13, 18. 80, 1, 9. 84, 7. 85, 9. 87, 1, 4, 5. 93, 5. 98, 3. 99, 2. 102, 13, 21. 125, 5. 129, 1. 132, 6. 135, 21. 137, 1. 146, 10. 147, 2, 12. 150, 1.
Solymam 9, 11. 76, 2. 84, 8. 121, 4. 125, 2. 128, 5. 132, 2. 149, 2.
Solymas 124, 3, 6.
Solyme, *nom.* 22, 4.
Solyme, *voc.* 137, 5.
Solymes 79, 1.
Solymis 89, 19. 137, 7. 138, 2.
Somnia 7, 14. 105, 19. 126, 1.
Somniat 14, 1. 56, 7.
Somno 4, 8. 13, 3. 35, 23. 44, 23.
Somnum 77, 4.
Somnus 73, 19. 132, 4.
Sonantis 23, 2.
Sonat 29, 9.
Sonipes 33, 17.
Sonora 33, 3. 148, 8.
Sonori 77, 17.
Sonoro 150, 3.
Sonos 19, 4. 115, 6.
Sontes 26, 9. 73, 18. 101, 1. 107, 12.
Sonti 38, 3.
Sopor 76, 5.
Sordes 16, 10. 102, 9.
Sorpsiſſet 124, 4.

Sorpſit 106, 17.
Sorpta 63, 9.
Sorptus 38, 4.
Sors 37, 16, 26, 29. 44, 14. 66, 14. 73, 19. 78, 39. 91, 15. 109, 22. 119, 57, 141. 140, 12.
Sorte 22, 18. 66, 10. 69, 29. 105, 11. 111, 6.
Sortis 16, 5.
Soſpes 35, 3. 59, 4. 118, 17. 136, 14.
Soſpitat 66, 9.
Soſpite 59, 10. 141, 10.
Soſpitet 119, 175.
Sparge 59, 10.
Spargere 106, 17.
Spargi 53, 5.
Spargimur 60, 1.
Spargis 119, 119.
Spargitur 38, 5.
Sparſas 59, 10.
Sparſerunt 141, 7.
Sparſit 106, 16.
Sparſos 106, 47.
Spatioſa 68, 22.
Spe 40, 4. 62, 8. 71, 7. 102, 24. 119, 81.
Specta 37, 5, 7. 46, 8. 109, 15.
Spectabilis 45, 9. 109, 19.
Spectabis 128, 6.
Spectabit 107, 42.
Spectandum 5, 1.
Spectans 9, 2. 32, 11. 34, 5. 46, 3. 48, 2. 50, 16. 52, 6. 58, 10. 59, 3. 63, 5. 69, 32. 73, 3, 10. 92, 6. 112, 10. 116, 4. 126, 2.
Spectante 22, 22. 35, 18. 50, 9. 79, 10. 80, 2. 116, 18. 136, 13.
Spectas 122, 5.
Spectat 33, 13, 14. 89, 7. 109, 25. 130, 6.
Spectator 22, 7.
Spectatores 38, 11.
Spectatur 144, 12.
Spectent 101, 3.
Specto 123, 2. 131, 1.
Spelunca 88, 6.
Spem 2, 12. 5, 11. 14, 6. 25, 5. 27, 3, 13. 30, 7. 31, 24. 49, 6. 78, 7. 91, 2. 112, 8. 119, 49. C. 6, 17.
Spera 37, 7, 33.
Sperare, C. 4, 5.
Sperat 70, 4.
Speret 69, 27.
Spernis 50, 17.
Spernit 107, 17.
Spero 27, 10. 69, 3.
Spes 7, 1. 9, 18. 13, 5. 16, 1, 9. 18, 2. 22, 5, 9, 19. 25, 3, 5, 20. 27, 1, 9. 30, 7. 31, 3. 38, 15. 41, 11. 46, 1. 48, 9. 55, 23. 56, 3. 57, 1. 62, 1, 5. 71, 1, 21. 72, 12. 73, 28. 74, 12. 86, 2, 4, 6. 91, 9. 102, 17. 107, 27. 111, 4. 119, 111, 116, 155, 166. 121, 1. 130, 5, 7. 135, 13. 142, 5. 143, 8. 144, 2. C. 3, 6. 6, 17.
Spicula 7, 6. 17, 14. 21, 12. 27, 3, 11. 31, 15. 50, 20. 55, 18. 56, 4, 11. 58, 7. 60, 5. 64, 3. 65, 8. 89, 22. 105, 27. 108, 6. 109, 3. 118, 17. 127, 4. 140, 4. C. 6, 11.
Spiculis 119, 122, 161.
Spirabit 37, 30.
Spirans 55, 21. 73, 8.
Spirant 17, 10. C. 6, 8.
Spirantes 51, 12. C. 3, 4.
Spirat 27, 12. C. 7, 6.
Spiritu 119, 108.
Spiritus 35, 6. 51, 11, 12. 61, 8. 69, 1. 80, 1. 119, 37, 88. C. 1, 5. 3, 1.
Spiro 56, 12.
Splendebunt 112, 3.
Splendidius 122, 3.
Spoliis 62, 10. 80, 6. 105, 37.
Spolium 22, 18.
Spondet 49, 11.
Sponte 24, 9. 45, 12. 82, 5. 89, 9. 103, 8. 104, 14. 110, 3. 129, 6. 145, 16.
Spopondi 119, 106.
Spreto 16, 4.
Spreverat 53, 5. 78, 10. 118, 22.
Spreverit 78, 35.
Squallebant 32, 4. 78, 45.
Squallida 88, 8.
Squallor 143, 7.
Squammiger 104, 25.
Squammigeros 105, 29.
Sta 35, 2.
Stabilem 146, 6.
Stabiles 119, 96. 132, 8, 13.
Stabili 74, 16. 104, 10. 111, 7. 148, 6.
Stabilis 26, 1. 75, 9. 90, 2. 97, 2. 119, 91, 172.
Stabilita 48, 8. 102, 25.
Stabilivit 24, 2. 68, 28.
Stabis 37, 34.
Stabit 32, 6. 48, 14. 93, 1. 110, 4.
Stabulis 50, 9.
Stamina 91, 16. 139, 16.
Stamine 33, 2.
Stans 45, 6.
Stant 104, 4.
Stare 37, 27. 119, 90.
Stas 102, 12.
Stat 10, 5. 15, 5. 33, 16. 44, 17. 74, 17. 98, 9. 104, 5. 119, 120.
Stata 32, 6. 122, 4.
Statione 66, 12.
Statuit 33, 11.
Statuta 119, 148.
Statutis 119, 87, 110. 126, 157.
Stellantibus 45, 3.
Stellantis 68, 17.
Steriles 68, 6. 107, 35. 113, 9.
Sterili 7, 14.

Sternamur 132, 7.
Sternar 5, 7.
Sterne 106, 4.
Sternent 22, 27.
Sternere 68, 30.
Sternes, C. 4, 5.
Sternet 86, 9.
Sternis 18, 32.
Sternit 37, 23. 107, 29.
Sternitur 89, 9. 122, 4.
Stertunt 121, 4.
Stet 118, 27.
Stetit 22, 4. 126, 1.
Stimulante 29, 6. 37, 8.
Stimulatus 78, 31.
Stimulis 119, 71.
Stipabit 91, 11.
Stipans 110, 5.
Stipat 96, 13. 104, 25. 111, 3.
Stipatus, C. 6, 12.
Stipet, C. 6, 17.
Stirpe 10, 16. 37, 38. 45, 15. 103, 16. 104, 35. 113, 9.
Stirps 25, 13. 87, 2.
Stolidas 89, 51.
Stolide 52, 1.
Stolidi 39, 8.
Stolidus 118, 22.
Strage 110, 6.
Stragem 7, 13.
Strata 20, 8. 49, 14.
Stratis 35, 23. 44, 26. 104, 23.
Strato 7, 5.
Stratum 41, 9.
Straverat 18, 18.
Straviſſet 106, 23.
Stravit 57, 6. 136, 10, 19. 143, 3.
Strenuus 148, 12.
Stricta 17, 3. 21, 12. 27, 3.
Strictas 18. 41. 102, 8.
Strictis 38, 12.
Stricto 37, 32. 109, 31.
Stridula 83, 14.
Stringat 149, 8.
Stringe 60, 2.
Stringit 44, 16. 94, 21. 139, 20.
Stringunt 2, 3.
Strinxit 35, 11. 78, 21.
Structa 102, 16.
Struit 35, 20. 37, 12. 63, 9.
Struxerat 78, 59.
Struxit 35, 7, 12. 90, 1. 94, 9. 139, 14.
Studii 146, 2.
Studiis 38, 20. 52, 3. 144, 7.
Studio 16, 3. 119, 97.
Studioſa 16, 3.
Studium 26, 3. 34, 14.
Stulta 14, 1. 49, 13. 74, 22. 75, 4. 78, 59. 95, 10. 107, 17.
Stultitiæ 38, 5. 94, 8.
Stulto 74, 18.
Stultus 53, 1.
Stupeant 118, 23.
Stupefacta 83, 16. 130, 1.
Stupet 28, 5. 36, 3. 38, 13. 119, 120. 139, 18. C. 3, 4.
Stupor 32, 9. 119, 53.
Stupuere 48, 4.
Suaderet 18, 23.
Suavitatem 119, 127.
Subdam 60, 7. 108, 8. 110, 1.
Subdere 44, 5. 106, 41. 118, 16.
Subdidit 18, 47.
Subdita 59, 12, 66, 4. 72, 16.
Subdola 9, 15. 43, 1. 83, 3.
Subduc 40, 11. 71, 9.
Subeam 27, 11. 139, 8.
Subeant 105, 5.
Subeat 89, 47. 97, 12. 130, 4.
Subeſſe, 130, 5.
Subeſt, C. 3, 1.
Subeunt 78, 43.
Subjacet, C. 1, 5.
Subibunt 2, 8.
Subjectis 58, 9.
Subigenda 18, 38. 83, 12.
Subjice 35, 24. 143, 2.
Subjicis 44, 12.
Subiiſti, C. 6, 10.
Subiit 78, 35, 39. C. 7, 5.
Subinde 41, 9.
Subire 119, 152.
Subit 24, 7. 45, 9. 71, 9. 77, 5. 88, 5. 104, 22. 107, 30. 119, 47. C. 2, 1.
Subitæ 6, 10.
Subitam 2, 12. 36, 12.
Subitis 135, 7.
Subito 7, 16. 14, 5. 44, 5. 49, 16. 64, 7. 77, 18. 78, 58. 83, 9. 110, 5.
Sublatæ 141, 2.
Subleva 119, 58.
Sublevat 112, 5. 116, 6. 146, 7.
Sublevet 109, 12.
Sublimem 102, 10.
Sublimi 9, 14. 71, 21. 75, 9. 89, 12. 109, 30. 119, 13.
Sublimia 89, 6. 131, 1.
Sublimior 113, 6.
Sublimis 11, 4. 24, 9. 124, 8.
Sublinit 101, 7.
Submiſere 18, 40.
Submiſſo 68, 30. 72, 11.
Subruis 89, 40.
Subruit 137, 3.
Subſidio 54, 4. 119, 65.
Subſiliere 114, 4.
Subſiliit, C. 2, 3.
Subſiſtet 125, 1.
Subſtitit 105, 23. 106, 30.
Subſtruis 127, 1.
Subſultant 29, 6.
Subtexunt 148, 8.
Subtrahe 27, 12. 38, 21, 22. 44, 26. 69, 17. 71, 18. 102, 2.
Subtrahet 21, 10. 35, 17. 37, 33. 94, 14.
Subtrahis 10, 1. 22, 1. 88, 14.
Subtrahit 58, 5. 77, 7.
Subtraxiſſe 31, 22.
Subtraxit 74, 11.
Subverſo 54, 5.

Succedam 60, 9. 108, 10.
Succedat 30, 11.
Succedere 132, 3.
Succedit 17, 14.
Succendat 45, 11.
Succendit 95, 9.
Succeſſu 9, 18.
Succiduo 27, 2. 38, 17.
Succiſi 37, 2.
Succiſus 102, 4.
Succo 2, 6. 23, 5. 89, 20. 143, 6.
Succos 75, 8.
Succurre 119, 146.
Succurrent 77, 11.
Succurret 73, 25. 134, 3.
Succurri 81, 6.
Sucothi 60, 6. 108, 7.
Sudarunt 68, 8.
Sueta 10, 8.
Suffecit 78, 24.
Suffice, C. 8, 3.
Sufficiam 89, 21.
Sufficis 23, 5. 89, 17.
Sufficit 16, 5. 107, 36. 116, 7. 127, 2.
Sufflaminat 55, 22. 95, 4.
Suffuſa 6, 10.
Suggeret 49, 3.
Sulcarem 30, 6.
Sulcat 17, 13. 107. 23. 129, 3.
Sulcis 126, 5.
Sulphur 11, 6.
Sulphure 21, 9.
Sume 35, 3.
Sumere 137, 3.
Sumit 37, 21. 102, 26.
Summa 7, 17. 16, 5. 18, 33. 27, 4. 46, 3. 73, 25. 74, 7. 89, 3. 104, 3. 111, 10. 132, 2. 135, 7. 146, 2. 148, 1. C. 7, 1.
Summi 35, 5.
Summis 18, 7. 72, 16. 83, 14. 90, 2. 95, 4. 97, 5. 98, 8. 104, 6, 18.
Summo 118, 26. 129, 6. C. 1, 5.
Sumpſerat 78, 38.
Sumpta 106, 32.
Sumptis 77, 8.
Sumpturus, C. 6, 10.
Super 66, 1. 81, 1. 89, 52. 103, 1. 108, 3. 127, 2. 134, 1. 137, 6. 138, 2. 150, 1, 2, &c. C. 6, 1.
Supera 2, 4. 18, 6. 33, 13. 73, 11, 25. 77, 13. 87, 6. 110, 1. 140, 10. 145, 17. C. 3, 1.
Superabit 55, 21.
Superæ 20, 6. 78, 42.
Superans 38, 19. 45, 2. 69, 4.
Superant 40, 12. 73, 4. 74, 9. 119, 129.
Superare 18, 33.
Superas 76, 4.
Superat 119, 103.
Superata 40, 12.
Superba 18, 47. 81, 15.
Superbus 119, 87.
Supercilio 10, 4.
Supercilium 5, 5.
Supereminet 37, 16. 69, 2. 97, 9. 113, 4. C. 2, 1. 6, 6.
Superes 103, 22.
Supereſt 38, 8. 85, 4. 119, 112, 155.
Superi 32, 10. 34, 19. 40, 3. 66, 5. 78, 11. 97, 6. 103, 17. 148, 2. C. 4, 5.
Superinducta 32, 1.
Superis 18, 28. 34, 6. 47, 2. 60, 5. 89, 19. 108, 6.
Superna 148, 1.
Supero 65, 8.
Superor 142, 6.
Superos 113, 5.
Superſtat 104, 26.
Superſtes 78, 65. 106. 11.
Superſtitio 78, 59.
Superum 14, 4. 28, 6. 45, 7. 47, 5. 68, 28. 78, 22. 89, 6. 96, 1. 102, 22. 104, 1. 106, 4, 20. 110, 4. 119, 9, 137. 134, 1. 142, 1. 149, 1, 9, 10. C. 1, 3. 4, 4. 6, 14.
Supinas 116, 2.
Supinatas 134, 2.
Supinis 96, 8.
Suppetias 12, 5.
Suppetit 135, 17.
Suppleat 109, 19.
Supplex 3, 4. 5, 3. 18, 6. 22, 29. 28, 2. 55, 16. 57, 2. 66, 4. 77, 1. 86, 3. 88, 1, 13. 106, 39. 109, 4. 112, 7. 119, 145. 122, 4. 134, 2. 142, 1. 143, 6.
Supplicat 106, 19. 119, 79. C. 2, 2.
Supplice 20, 7. 30, 4. 34, 9. 86, 7. 104, 21. 111, 10. 119, 58, 174. 141, 1.
Supplicis 3, 4. 10, 17. 18, 6. 34, 4. 55, 2. 86, 5. 130, 2. 138, 3.
Supprime 83, 1.
Supputat 147, 4.
Suprema 41, 13. 80, 14. 109, 26. C. 1, 8. 6, 3.
Supremam, C. 6, 6.
Supremi 66, 1. 107, 11. 148, 4. C. 1, 3. 4, 5.
Supremis 48, 13.
Supremo 119, 4. C. 3, 8.
Supremum 39, 13.
Surda 9, 12.
Surdior 22, 3. 81, 11. 135, 17.
Surdum 94, 9.
Surdus 38, 13.
Surgam 17, 15.
Surgant 19, 4.
Surge 3, 7. 9. 19. 17, 13. 44, 23. 132, 8.
Surgens 103, 15. 129, 6. C. 1, 6.
Surgent 102, 16.
Surgere 18, 18. 37, 24. 95, 5. 102, 25. 104, 8. 107, 37. 128, 6. 136, 6. C. 4, 2.

Surget 1, 3. 75, 10. 89, 16. 92, 4.
Surgis 90, 7.
Surgit 65, 9. 113, 7.
Surgo 139, 2.
Suſcepit 18, 6. 22, 10. 34, 4.
Suſcepta 4, 1.
Suſcipe 4, 1. 17, 1. 19, 14. 35, 1. 39, 12. 69, 17. 79, 11.
Suſcipies 38, 15.
Suſcipis 10, 17.
Suſcipit 24, 1. 34, 15. 101, 8.
Suſcitat 127, 2.
Suſpectæ 5, 8.
Suſpectans 142, 1.
Suſpecti 17, 1.
Suſpendit 119, 89. 136, 5.
Suſpice 46, 10. 61, 1. 62, 5.
Suſpicienda 9, 1.
Suſpiciens 77, 3.
Suſpicis 48, 12. 91, 8.
Suſpicit 5, 1. 25, 1. 34, 8. 65, 5. 89, 11. 104, 27. 143, 8. 145, 15.
Suſpiria 42, 4.
Suſtinet 27, 14. 33, 9. 37, 31. 62, 5. 94, 22. 145, 14, 16. C. 2, 2.
Suſtinuere 118, 13.
Suſtinuiſſe 16, 3.
Suſtulit 18, 16. 32, 5. 33, 9. 102, 10. 105, 29. 116, 6. 126, 2. C. 3, 5.
Sylva 76, 4.
Sylvarum 104, 16.
Sylvas 29, 6. 83, 14. 104, 11.
Sylvis 29, 9. 74, 5.
Syrtes 86, 4.

T.

TAbe 38, 5.
Tabellis 102, 18. 139, 16.
Tabentia 63, 1.
Taberna 69, 12.
Tabeſcet 112, 10.
Tabeſco 119, 139.
Tabida 44, 25. 91, 3.
Tabifici 69, 20.
Tabificus 73, 21.
Tabo 49, 14.
Tabor 89, 12.
Tabulis 40, 7. 56, 8. 69, 28.
Taceberis 45, 17.
Tacita 19, 14. 21, 2. 62, 1. 73, 21. 107, 42.
Tacitæ 90, 5.
Tacite 40, 6.
Tacitis 64, 6. 91, 3.
Tacito 71, 10. 83, 5. 89, 50. 119, 52. 139, 23. C. 2, 3.
Tacitum 39, 3.
Taciturna 35, 22. 40, 9. 137, 3.
Tacitura 135, 13.
Tacitus 4, 4. 5, 1. 50, 21.
Tacta 40, 3. 68, 8. 104, 32. 105, 16. 137, 6. 143, 4.
Tædia 56, 8.
Tale 35, 7. 59, 3. 69, 4.
Talia 39, 3. 52, 6. 89, 19. 95, 11. 101, 8. 135, 18.
Talibus 78, 21, 29. 106, 26. 110, 4. 127, 5.
Talis 144, 12.
Tamen 3, 3. 31, 14. 35, 13. 37, 25, 36. 40, 17. 44, 12, 20. 59, 10. 64, 4. 66, 12. 71, 7. 73, 1, 17, 23. 78, 17, 32, 57, 68. 88, 13, 33, 38. 92, 8. 93, 4. 99, 8. 105, 14. 106, 13, 28. 107, 12. 118. 13. 119, 109, 151. 129, 2. 138, 6. 139, 10, 11. 141, 5, 8.
Tandem 36, 2. 54, 5. 62, 3. 78, 23, 55. 83, 16. 85, 3. 94, 8. 101, 2. 106, 26. 142, 5.
Tangar 141, 5.
Tangat 74, 2.
Tange 144, 5.
Tangent 17, 6.
Tangere 137, 5.
Tangit 49, 20. 97, 10.
Tangite 105, 15.
Tangor 102, 4.
Tanta 24, 10. 104, 34.
Tanti 106, 21.
Tantis 119, 84.
Tanto 116, 17. C. 1, 1.
Tartara 139, 8. C. 7, 5.
Tartarus 140, 10.
Tauri 22, 12. 50, 13.
Tauro 106, 19.
Techna 112, 6.
Technas 37, 12. 64, 6.
Technis 5, 10. 26, 4. 91, 3. 141, 10.
Tecta 4, 8. 37, 27. 48, 13. 57, 4. 65, 5. 68, 6, 10. 69, 25, 35. 78, 56, 70. 89, 6. 90, 8. 95, 11. 102, 16. 104, 16. 107, 7. 118, 15. 123, 1. 126, 1. 132, 13. 137, 7, 8. C. 6, 14.
Tecta 104, 6. 115, 13. 139, 15. 140, 3.
Tecti 129, 6.
Tectis 141, 10.
Tecto 132, 3.
Tectus 78, 35. 105, 30.
Tegar 57, 1. 71, 18. 139, 11.
Tegat 25, 7. 109, 18.
Tege 17, 8. 144, 5.
Tegent 139, 7.
Tegerentur 107, 4.
Tegerer 119, 92.
Teges 5, 12. 13, 1.
Teget 18, 50. 21, 9. 27, 5. 34, 18. 72, 12. 91, 1.
Tegis 44, 24.
Tegit 10, 10. 19, 9. 32, 1. 33, 15. 34, 19. 37, 39. 59, 10. 62, 4. 76, 4. 79, 3. 92, 5, 12. 94, 20. 99, 4. 104, 2. 143, 3. 147, 16. 148, 7.

Tegitur 49, 17.
Tegunt 12, 3.
Tela 3, 6. 7, 1, 13. 10, 14, 18. 18, 14, 48. 37, 40. 46, 9. 55, 12. 68, 21. 69, 9. 70, 2. 76, 3. 78, 21, 63. 79, 10. 91, 5. 101, 1. 106, 23. 116, 15. 118. 6. 119, 120. 135, 14. 140, 1.
Telis 38, 2, 12. 45, 5. 53, 8. 59, 1. 71, 2. 76, 7. 83, 9. 89, 10. 119, 134.
Tellure 17, 14. 148, 7.
Telluri 82, 8.
Telluris 15, 1. 38, 9. 55, 15. 79, 1. 98, 7. C. 6, 6.
Tellus 2, 8. 5, 1. 9, 17. 18, 7, 44, 49. 32, 6. 37, 29. 39, 12. 40, 3. 44, 2. 46, 2, 6. 47, 8. 50, 12. 58, 11. 60, 2. 64, 9. 65, 5. 67, 6. 68, 4, 8. 69, 34. 71, 18. 72, 8. 74, 17. 75, 3, 9. 76, 7. 78, 61. 82, 5. 89, 5, 11. 96, 4, 11. 97, 1, 4. 102, 25. 104, 5, 32. 107, 8, 15, 21, 31. 114, 7. 135, 6, 8. 145, 15. 147, 15. C. 1, 3. 3, 7.
Telo 64, 7.
Telum 57. 4.
Temeranda 137, 2.
Temerare 132, 11.
Temeraria 95, 10.
Temnam 56, 4, 10.
Temperat 99, 4. 113, 5. 136, 9. 144, 1.
Temperet 2, 11.
Tempeſtas 50, 15.
Tempeſtate 148, 8.
Tempeſtiva 69, 13.
Tempeſtivas 104, 27.
Tempeſtivis 1, 3.
Templa 15, 5. 22, 3. 24, 7. 28, 2. 46, 4. 55, 14. 61, 7. 68, 24. 74, 3, 5. 78, 70. 79, 1. 84, 1, 5. C. 6, 3.
Templi 29, 2. 43, 3. 65, 4. 69, 9. 74, 7. 83, 12. 96, 9. 100, 4. 118, 20. 122, 2. 134, 1. 135, 2. 138, 2.
Templis 106, 28.
Templo 27, 4.
Templum 29, 9. 134, 2. 137, 7.
Tempora 2, 6. 30, 1. 45, 7. 66, 12. 68, 21. 89, 20. 103, 4. 112, 9. 141, 5.
Tempora 3, 8. 31, 15. 32, 6. 55, 19. 61, 6. 73, 5. 90, 15. 94, 13. 102, 26. 104, 19. 118, 26. 122, 4. 128, 4. 136, 8. 145, 13. C. 6, 15. 7, 2.
Tempore 68, 15. 90, 13. 145, 15. C. 6, 6.
Temporibus 90, 15.
Temporis 78, 2. 117, 2. 119, 160. C. 8, 5.
Temporum 119, 152.
Tempus 68, 16. 77, 5. 105, 9. 109, 19. 119, 126. 132, 5. C. 1, 4. 4, 4.
Tenax 49, 14. 86, 15. 94, 8. 106, 3. 119, 154.
Tende 25, 16. 60, 5. 61, 2. 86, 1. 108, 6. 141, 1. 142, 6.
Tendo 143, 6.
Tene 30, 9.
Teneant 17, 4.
Tenebit 132, 11.
Tenebræ 88, 12. 91, 5. 139, 12.
Tenebras 16, 10. 18, 28. 67, 1. 88, 6. 105, 39. 119, 64, 66, 105, 130.
Tenebrionum 119, 101.
Tenebris 18, 19. 35, 6. 39, 6. 44, 21. 69, 15. 78, 2, 11, 14. 88, 18. 103, 2. 104, 20. 105, 28. 107, 14. 112, 4. 119, 30, 55, 104, 125. 139, 11. 143, 3. C. 4, 6.
Tenebroſa 92, 5.
Tenebroſi 105, 18.
Tenellæ 128, 3.
Tenelli 58, 8.
Tenente 55, 17.
Teneræ 37, 2. 68, 25. 71, 22. 81, 2.
Tenere 96, 10. 113, 8.
Teneri 77, 9.
Teneris 58, 3. 71, 5. 88, 15. 96, 12.
Tenero 69, 16. 103, 13.
Tenes 2, 10. 122, 7. 139, 8. 148, 1. C. 6, 9.
Tenet 7, 12. 72, 17. 102, 15. 109, 8.
Tenſa 37, 15.
Tenſis 30, 8.
Tenta 68, 25. C. 8, 4.
Tentas 145, 18.
Tentavit 78, 57. 95, 9.
Tentoria 15, 1. 78, 28.
Tenuem 10, 2, 14. 15, 5. 109, 24.
Tenues 72, 2, 13. 82, 3. 103, 6. 109, 31. 112, 9.
Tenui 132, 15. 139, 13.
Tenuis 37, 16. 119, 141.
Tenuit 119, 60.
Tepent 133, 3.
Tepido 38, 18. 105, 29.
Ter 33, 3. 34, 8. 37, 26. 45, 13. 47, 1, 6. 48, 1. 94, 12. 96, 1. 97, 1. 112, 1. 118, 26. 144, 15. C. 1, 7. 3, 2. 6, 3.
Terat 50, 22.
Teret 119, 32.
Terga 6, 10. 18, 10. 35, 4. 40, 14. 44, 5, 10. 48, 5. 53, 5. 56, 9. 68, 1, 12. 70, 2. 78, 9, 67. 89, 10, 43. 104, 3. 129, 3, 5. 149, 8.
Tergo 9, 3. 49, 5. 119, 150.
Teri 34, 20.

Teris 18, 30. 100, 2. 119, 1.
Terit 35, 16. 37, 12, 23. C. 1, 4.
Teritur 102, 26.
Terminat 29, 10.
Terminos 119, 160.
Terminus 41, 5. 56, 2.
Tero 119, 94.
Terra 18, 12. 19, 4. 24, 1. 33, 8. 37, 9. 45, 4, 17. 46, 10. 57, 5, 11. 58, 2. 66, 4. 67, 4. 69, 34. 72, 11. 76, 8. 77, 14, 18. 79, 9. 81, 16. 83, 10. 89, 1, 6. 93, 1. 96, 9. 97, 5, 6. 98, 3, 4, 7. 99, 1. 104, 9. 105, 38. 108, 5. 150, 5. C. 2, 1. 3, 2. 6, 2. 8, 2.
Terræ 63, 4. 66, 1. 79. 12. 106, 24. 124, 8. 145, 14.
Terram 24, 1, 2. 38, 6. 50, 5. 95, 4, 5. 119, 90. 121, 2. C. 7, 1.
Terrarum 65, 8.
Terras 8, 1, 9. 12, 1. 14, 2. 33, 13, 14. 37, 11. 38, 8. 53, 2. 66, 7. 71, 15. 76, 11. 89, 13. 96, 3. 102, 19. 104, 25. 111, 7. 113. 4. 119, 64. 134, 3. 136, 6. 146, 6. 147, 14. C. 3, 8. 6, 3.
Terrebant 77, 18.
Terrebitur 112, 7.
Terrebunt 91, 5.
Terrent 36, 4.
Terret 76, 11.
Terrificis 25, 19.
Terrificus 18, 5.
Terris 37, 27. 59, 14. 70, 4. 72, 6. 75, 1. 85, 11. 105, 7, 16. 110, 7. 118, 23. 140, 11. 145, 9. 148, 13. C. 4, 6.
Territa 9, 3. 64, 8.
Terror 116, 3.
Terrorem 9, 20.
Terroribus 66, 3.
Terruit 18, 4. 105, 14.
Tertia, C. 7, 5.
Teſqua 29, 8. 63, 2. 68, 7. 91, 12. 105, 41. 107, 4, 34, 36. 136, 16.
Teſta 12, 6. 22, 15. C. 6, 10.
Teſtæ 31, 12.
Teſtantur 97, 6.
Teſtatus 50, 5. 142, 2. C. 2, 3. 3, 7.
Teſte 59, 6. 62, 11.
Teſtentur 98, 7.
Teſtes 77, 13.
Teſtetur 149, 5.
Teſtis 40, 10. 66, 5. 78, 62. 89, 2. 98, 3. 116, 19. 119, 159. 142, 3.
Teſtor 89, 37.
Tetrica 88, 2.
Tetricæ 118, 17. 148, 9.
Tetricam 107, 20.
Tetricis 76, 4. 119, 28.
Tetricus 18, 26. 39, 12. 66, 20. 69, 17. 132, 10.
Texere 83, 10.
Texiſſent 94, 17.
Texiſti 18, 35. 139, 13.
Texit 18, 11. 22, 10. 78, 28. 80, 9. 85, 2. 90, 1. 99, 8.
Texitur 45, 13.
Texta 78, 36.
Texuit 121, 2.
Thalamis 45, 8. 78, 64.
Thalamo 19, 5.
Thariadæ 105, 42.
Theſauri 135, 4.
Theſauros 135, 7.
Tholis 29, 2. 96, 8. 118, 20.
Thura 26, 6. 27, 6. 54, 6. 66, 15. 97, 7. 102, 22. 138, 2. 145, 10.
Tibia 150, 4.
Timebo 3, 6. 27, 3.
Timenda 16, 8. 78, 21. 91, 7. 119, 39.
Times 111, 10. 128, 4.
Timet 9, 9. 10. 5, 18. 25, 12. 50, 20. 64, 4. 69, 18. 112, 1.
Timidæ 141, 8.
Timidi 104, 11.
Timor 2, 11.
Timore 40, 3. 53, 5.
Tincta 5, 6. 68, 13. 82, 4. 139, 19.
Tinea 39, 11.
Tinge 109, 28.
Tingent 68, 23.
Tingere 109, 16. 116, 15.
Tinget 37, 19.
Tinnit 33, 2.
Tinnula 68, 25.
Tinxit 2, 2. 78, 63. 106, 38.
Titubante 94, 18.
Titubantem 119, 133.
Titubare 21, 7.
Titubat 107, 27.
Titubem 23, 4.
Tituli 71, 8.
Titulis 19, 1. 41, 13. 45, 4. 72, 19. 106, 31. 115, 1. 135, 21. C. 3, 2. 6, 5, 14.
Titulo 105, 21. C. 1, 2.
Titulos 18, 49. 49, 11. 87, 3. 96, 8. 106, 2. 113, 3. 145, 2.
Toleranda 38, 9.
Toleratur 147, 17.
Tollam 5, 3. 51, 15. 57, 9. 75, 9. 108, 3. 109, 30. 138, 2. 144, 9.
Tollantur 117, 2.
Tollat 9, 19. 93, 3. 94, 2. 98, 4. 137, 6. C. 4, 5.
Tollatur 68, 19. 96, 2.
Tolle 39, 10. 51, 9. 90, 13. 98, 1. 99, 9. 134, 2. 140, 8. 147, 12.
Tollere 40, 12. 41, 7. 63, 5. 105, 25.
Tolles 18, 27.
Tollet 14, 7. 27, 10. 65,

65, 3. 92, 13. 106, 31. 138, 7. 145, 11.
Tolletur 16, 7. 91, 15.
Tollis 18, 48.
Tollit 19, 5. 89, 17. 104, 17. 107, 25. 145, 14. C. 6, 15.
Tollite 34, 3. 68, 32. 105, 2. 147, 1.
Tolluntur 135, 7.
Tonans 81, 7.
Tonanti 107, 6, 13, 19, 28.
Tonantis 46, 8. 135, 2.
Tonat 29, 3.
Tonitrua 77, 18.
Tonſus 72, 6.
Tonuit 18, 13.
Tori, C. 7, 3. 9.
Tormenta 40, 12. 119, 61.
Toro 4, 8. 41, 3. 132, 3.
Toros 78, 45.
Torpent 119, 123.
Torpor 31, 9. 69, 3.
Torquebar 73, 21.
Torquent 69, 9.
Torques 42, 5, 11. 43, 5.
Torquet 107, 10.
Torret 34, 18.
Tortas 32, 5. 119, 128.
Torvo 10, 9.
Torus 105, 30.
Toſta 32, 4. 40, 6. 50, 13. 51, 16.
Tot 44, 18. 78, 11, 27, 34. 105, 8, 44. 110, 3. 123, 3.
Tota 32, 6. 33, 5. 45, 13. 57, 5, 11. 66, 5. 89, 25. 104, 13. 106, 17. 108, 5. 110, 3. 111, 1. 119, 2, 45, 163. 124, 5. 149, 1.
Totas 103, 1.
Toti 105, 10. 109, 19. C. 6, 7.
Totidem 91, 7.
Toties 6, 6. 51, 1. 69, 16. 106, 7. 136, 24. 137, 1.
Totis 71, 24. 89, 43.
Toto 9, 1. 34, 16. 44, 11. 48, 3. 53, 3, 4. 58, 11. 86, 12. 113, 1. 119, 131, 140. 138, 1. 143, 2, 4. 145, 9.
Totum 87, 3. 119, 53. C. 6, 6.
Totus 42, 4. 119, 120. 145, 15. C. 2, 2.
Toxica 12, 3. 64, 8.
Trabeata 2, 2.
Trabes 49, 16. 74, 5. 104, 3.
Tracta 50, 9.
Tractus, C. 7, 4.
Traderet, C. 4, 4.
Tradidit 111, 4.
Tradita 3, 5.
Traducens 106, 10.
Traducet 94, 13.
Traducit, C. 4, 6.
Traducitur 144, 15.
Traham 17, 15.
Trahat 19, 3. 149, 8.
Trahe 61, 1. 102, 2.
Trahenda 88, 6. 143, 3.
Trahens 130, 1.
Trahes 5, 3. 110, 2. 128, 5.
Trahet 9, 17. 21, 10. 47, 3. 101, 4. C. 4, 6.
Trahis 6, 3, 4.
Trahit 10, 9. 15, 3. 115, 6. 133, 1. 144, 2.
Traho 34, 1.
Trahunt 84, 1.
Tramite 26, 11. 36, 4. 39, 1. 53, 1. 101, 2. 116, 9. 119, 12. 125, 5. 136, 8.
Tranquilla 63, 6. 116, 7.
Tranquillæ 55, 20.
Trans 65, 5.
Tranſactæ 65, 3.
Tranſcendit 68, 33. 113, 4.
Transfer 113, 2.
Transfiges 45, 5.
Transfiget 37, 15. 68, 21.
Transfixus 83, 9.
Transfuga 73, 27.
Tranſigeret 14, 3.
Tranſiget 110, 5.
Tranſiliens 18, 29.
Tranſit 103, 17.
Tranſtulit 80, 8.
Tranſverſum 101, 5.
Tranſvolant 119, 96.
Tranſvolat 8, 1, 9. 36, 5. 57, 10. 108, 4. 144, 4.
Traxere 36, 12.
Traxiſti 22, 9. 71, 6.
Traxit 26, 8. 40, 2. 58, 3. 86, 13. 106, 43. 107, 3. C. 4, 1.
Tremat 33, 8. 96, 9.
Treme 99, 1.
Tremenda 7, 7. 78, 10. 106, 23.
Tremendo 47, 2.
Tremente 37, 25.
Tremet 67, 7.
Tremiſcens 46, 6.
Tremit 60, 2. 76, 7. 104, 32.
Tremor 69, 23.
Tremoris 18, 7.
Tremuit 77, 16, 18.
Tremuli 38, 10.
Tremunt 29, 8. 31, 13. 65, 8.
Trepida 49, 16. C. 1, 2.
Trepidabunt 56, 3.
Trepidæ 53, 5. 68, 1.
Trepidas 50, 7.
Trepidat 38, 10.
Trepidem 46, 3.
Trepido 11, 1. 55, 6. 64, 1. 88, 15.
Trepidos 2, 5. 44, 10.
Trepidus 48, 6. 89, 43.
Tribu 80, 2.
Tribuente 50, 23.
Tribuit 78, 72.
Tribules 21, 6. 88, 18.
Tribulibus 122, 8.
Tribunal 94, 2.
Tribus 22, 23. 78, 9. 106, 42
Tributa 72, 11. 107, 37.
Triplicis 91, 4.
Triſte 6, 6. 51, 5.
Triſtes 30, 5.

Triſtia 65, 5. 90, 15. 102, 7. 104, 15. 141, 5.
Triſtibus 21, 8. 68, 30. 77, 4. 78, 49. 88, 9. 105, 28. 126, 2. 142, 2.
Triſtis 38, 17. 73, 19. 102, 3. 106, 10. 109, 5. 119, 147.
Triſtius 90, 10.
Triumpha 35, 25.
Triumphales 104, 3.
Triumphali 24, 8. 47, 5. 68, 18, 33.
Triumphalis, C. 6, 5.
Triumphantem 110, 3.
Triumphantes 55, 18. 68, 23.
Triumphantis 30, 1. 47, 1. 94, 3.
Triumphas, C. 6, 3.
Triumphata, C. 7, 5.
Triumphatos 47, 3. 78, 11.
Triumphet 7, 5. 38, 16. 119, 121.
Triumphi 41, 11.
Triumphis 18, 44.
Triumphos 44, 3.
Tropæa 20, 5. 60, 8. 68, 26. 74, 4. 78, 4. 85, 9. 98, 1. 106, 12. 107, 22. 108, 9. 115, 1. 145, 4.
Truces 10, 15. 22, 12. 25, 2. 44, 5. 46, 6. 68, 30. 69, 14. 74, 10.
Truci 22, 21. 119, 69.
Trucis 46, 1. 71, 4.
Truculenta 18, 5. 21, 11. 44, 16. 55, 9.
Truncis 106, 39.
Truncum 128, 3.
Trutina 41, 1. 62, 9. 82, 2. 143, 2.
Trux 22, 13. 148, 7.
Tuba 81, 3.
Tubæ 17, 7. 47, 5. 78, 9.
Tubas 98, 6.
Tubis 144, 14.
Tueamur 33, 20.
Tueatur 11, 3. 86, 4. 115, 9, 10, 11.
Tuebor 89, 21, 33.
Tueor 25, 15.
Tuere 35, 22. 68, 28. 69, 18. 119, 122, 154. 143, 12.
Tueri 138, 8.
Tueris 109, 31. 144, 10.
Tuentur 34, 7. 37, 18.
Tulere 18, 22. 21, 2. 135, 10.
Tuli 18, 6. 31, 7. 81, 7. 142, 2.
Tulimus 126, 3.
Tuliſſet 124, 1.
Tuliſti 4, 1.
Tulit 18, 16. 34, 6. 46, 7. 78, 25. 81, 4. 83, 9. 118, 24. 132, 1.
Tumeat 19, 13.
Tumens 31, 20. 59, 11. 140, 5.
Tument 17, 10. 73, 6.
Tumentia 76, 12.
Tumet 12, 3. 131, 1.
Tumidæ 119, 157.
Tumidas 69, 15.
Tumidi 72, 11.
Tumidis 26, 9. 48, 7. 55, 8. 75, 10. 124, 5.
Tumido 89, 39.
Tumidos 119, 21. 147, 6. C. 4, 2.
Tumidum 74, 13. 93, 3. 107, 39.
Tumidus 10, 4.
Tumuli 16, 10. 18, 5. 88, 5. 141, 7.
Tumulis 6, 5.
Tumulo 16, 9. 22, 29. 30, 3.
Tumultu 106, 25.
Tumulum 22, 15.
Tumulus 88, 11.
Tunica 22, 18.
Turba 2, 1. 7, 13. 18, 44. 22, 16. 26, 4. 33, 16. 34, 21. 35, 4. 36, 11. 37, 28. 38, 19. 39, 11. 41, 7. 44, 7, 14. 45, 12. 52, 1. 55, 19. 56, 6. 57, 4. 59, 2. 64, 8. 69, 11. 76, 10. 78, 57. 90, 10. 94, 2, 13. 95, 10. 104, 22, 25. 105, 15. 106, 33. 113, 7. 115, 4. 123, 4. 143, 3.
Turbæ 33, 10.
Turbantur 104, 29.
Turbaris 42, 5, 11.
Turbarunt 60, 3.
Turbas 62, 5.
Turbentur 68, 1.
Turbine 77, 17. 83, 15.
Turbis 25, 20.
Turbo 11, 6. 58, 9.
Ture 55, 16. 118, 19. 141, 2.
Turgens 115, 2.
Turgent 17, 10. 73, 6.
Turgentes 25, 19.
Turget, C. 2, 3.
Turgetis 68, 16.
Turgida 31, 18. 86, 14.
Turis 51, 16.
Turma 103, 20.
Turmæ 98, 7.
Turmas 25, 19.
Turpat 44, 15. 69, 7. 89, 45.
Turpe 25, 2. 51, 2.
Turpes 105, 30.
Turpet 7, 5. 35, 26.
Turpi 35, 4. 48, 5. 89, 43.
Turpia 68, 1. 69, 19. 85, 8. 101, 3.
Turpibus 83, 17.
Turpis 5, 6. 50, 18. 70, 1. 74, 21. 78, 67. 94, 23. 106, 20. 119, 80.
Turpiter 34, 18.
Turres 48, 12. 51, 18. 114, 1.
Turris 28, 8. 31, 2, 21. 46, 1. 59, 15. 61, 3. 71, 3. 92, 15.
Turturis 74, 19.
Tuta 22, 4. 145, 20.
Tutabere 5, 12.
Tutabitur 37, 33.
Tutam 56, 7.
Tutaris 54, 4. 71, 2.

Tutas 25, 9.
Tutela 3, 8. 10, 1, 14. 13, 5. 31, 5. 69, 33. 74, 12. 135, 13.
Tutelaribus 34, 20. 70, 1, 89, 18.
Tutior 48, 3.
Tutius 118, 8.
Tutos 83, 3.
Tutum 17, 8. 18, 36. 67, 2. 78, 54. 91, 8. 106, 9.
Tutus 5, 11. 18, 3. 35, 9.
Tympana 68, 25. 150, 4.
Typho 12, 3.
Tyranni 7, 2. 18, 40. 48, 4. 68, 12, 29. 135, 10.
Tyrannis 12, 5. 54, 3. 82, 7. 103, 6. 106, 41.
Tyrannus 105, 25.
Tyriæ 45, 12.
Tyriis 83, 7.
Tyro 94, 10.
Tyrus 87, 4.

U.

UBer 129, 8.
Uberibus 71, 6.
Ubertas 65, 12.
Ubi 20, 5. 146, 4. 147, 18.
Ubique 65, 9. 74, 20. 78, 28. 85, 13. 90, 1. 93, 1. 103, 19. 115, 3. 146, 6. 150, 2. C. 7, 6.
Ulcere 38, 7.
Ulciſcar 89, 32.
Ulciſci 51, 4.
Ulla 29, 10. 36, 12. 74, 19. 81, 4. 83, 17. 88, 5. 89, 36. 91, 10. 102, 26. 103, 2, 6. 112, 6. 139, 15. 145, 21.
Ullo 119, 16.
Ullus 78, 8. 107, 12. 109, 17. C. 1, 4.
Ulnis 34, 5. 37, 25.
Ulta 7, 16.
Ultima 1, 5. 2, 8. 18, 44, 49. 19, 4. 45, 17. 65, 5, 8. 71, 18. 72, 8. 89, 1. 97, 1. 98, 3.
Ultimus 67, 7. 72, 15. 86, 9. 96, 1. 106, 48. 109, 21.
Ultioni 119, 126.
Ultor 7, 6. 10, 5. 12, 5. 71, 11. 78, 30. 79, 10. 83, 18. 94, 1. 106, 30. 137, 7.
Ultorem 64, 9.
Ultrices 10, 13. 44, 16. 78, 38. 89, 23. 97, 3, 8. 112, 8. 137, 8.
Ultrici 18, 14. 37, 15. 58, 7. 80, 17. 105, 27. 106, 23.
Ultricibus 76, 7. 144, 6.
Ultrix 82, 5.
Ultro 51, 16. 54, 6. 95, 7. 112, 5. 147, 15. C. 2, 4.
Ulturum 106, 26.
Ululatibus 22, 1. 38, 8. 59, 5, 15.
Umbo 3, 3. 59, 10. 143, 9.
Umbra 6, 5. 17, 3, 8. 31, 20. 32, 1. 36, 10. 37, 36. 53, 5. 56, 6. 63, 6. 81, 10. 84, 9. 88, 10. 91, 1. 97, 2. 102, 11. 107, 14. 109, 23. 121, 5. C. 4, 6.
Umbrabit, C. 1, 5.
Umbræ 144, 4.
Umbrans, C. 3, 2.
Umbras 74, 20. 80, 10. 136, 9. 143, 8.
Umbris 4, 2. 12, 2. 18, 11. 30, 3. 37, 33. 88, 4. 109, 16.
Una 31, 2. 33, 9. 37, 31, 39. 68, 16. 69, 8. 71, 5. 80, 18. 84, 10. 119, 15, 162. C. 2, 1. 7, 6.
Unam 37, 23. 112, 7. 119, 20, 32, 54, 165. 137, 6.
Unanimi 34, 3.
Unda 22, 3. 26, 6. 39, 7. 42, 2. 46, 2. 50, 13. 63, 1. 66, 6. 73, 10. 74, 13. 77, 19. 78, 54. 89, 9. 25, 34. 98, 8. 104, 25, 105, 29. 106, 7, 11, 22. 114, 5, 7. 124, 4. 139, 18. 147, 18. 148, 7.
Undabant, C. 3, 6.
Unde, C. 2, 2. 4, 6.
Undæ 54, 7. 147, 17.
Undantem 75, 8.
Undantes 92, 13.
Undas 18, 22. 81, 6. 83, 9. 114, 1. 137, 1. C. 2, 1.
Undâſſent 81, 16.
Undat 79, 3.
Unde 78, 23.
Undique 12, 8. 17, 9. 18, 5, 11. 22, 6, 20. 33, 18. 38, 5. 46, 5 49, 5. 59, 3. 73, 14. 74, 5. 86, 4. 88, 3. 102, 21. 105, 28. 119, 95. 121, 2. 125, 2. 138, 4. 139, 5.
Undis 24, 2. 29, 10. 34, 18. 42, 6. 81, 11. 88, 14. 95, 5. 104, 22. 107, 3, 24. 114, 3. 121, 4. 136, 11, 14.
Undoſi 57, 1. 143, 8.
Uni 34, 20. 119, 125. 131, 3.
Unica 25, 5. 31, 2. 42, 5, 11. 118, 14. C. 6, 7. 7, 2.
Unicam 119, 30.
Unicus 62, 2, 6.
Unius 71, 16.
Uno 5, 11. 31, 24. 37, 39. 84, 12. 104, 27. 129, 3. C. 3, 1.
Unos 103, 13. 135, 4.
Unquam 85, 6. 144, 14.
Unum 31, 6. 37, 5. 38, 8. 44, 4. 71, 1, 10, 14. 96, 3. 105, 3. 108, 1. 118, 28. 119, 35, 140. 130, 5. 143, 8. C. 6, 3, 17.
Unus 33, 18. 44, 4. 48, 14. 63, 8. 71, 5. 72, 18. 86, 12. 89, 17. 104, 33. 119, 62. 148, 13.
Upilio 23, 1.
Urat 21, 23. 37, 7.

Urbe 55, 10. 101, 8. 125, 5. 137, 1.
Urbem 55, 9. 59, 5, 13.
Urbes 72, 17. 107, 4, 7, 36.
Urbi 48, 1, 8.
Urbibus 87, 2. 122, 3.
Urbis 60, 6, 9. 69, 12. 87, 6. 108, 7, 10.
Urbs 46, 4. 87, 3. 102, 14. 122, 2, 6, 7. 147, 12.
Urget 38, 4.
Urit 89, 5. 105, 3. 111, 2. 120, 4.
Urna 56, 8.
Uror 116, 1.
Urunt 38, 7.
Uſa 24, 4.
Uſquam 78, 44. 121, 3. 146, 6.
Uſque 18, 26. 32, 7. 33, 9. 35, 16. 70, 3, 22. 73, 23. 78, 37. 79, 5. 80, 4. 82, 2. 83, 1. 89, 46, 51. 93, 1. 94, 3. 103, 17. 106, 44. 109, 4. 119, 93, 109. 121, 4. 137, 1. 143, 6.
Uſſit 95, 8.
Uſtæ 1, 4.
Uſtus 72, 10.
Uſura 15, 5.
Uſuris 109, 11.
Uſus 30, 9.
Uſus 55, 14.
Uter 119, 83.
Utero 50, 19. C. 1, 2. 2, 1.
Uterque 10, 14. 55, 23.
Uterus, C. 2, 3.
Utile 119, 71.
Utilis 58, 11. 109, 5.
Utinam 81, 13. 109, 20.
Utramque 72, 19. 145, 12.
Utraque 117, 1.
Utrumque 47, 8. 50, 1. 72, 8. 78, 73. 113, 3.
Uva 105, 33.
Uvæ 78, 47. 80, 13.
Uxor 78, 65.

V.

VAcans 15, 2. 33, 4. 106, 3.
Vacare 101, 2.
Vacat 38, 7. 141, 5. 143, 2.
Vacillans 39, 1. 94, 18.
Vacillantes 37, 31.
Vacillaret 18, 36.
Vacillavit 73, 2.
Vacillem 17, 5. 38, 16. 119, 10.
Vacillent 55, 22.
Vacillet 73, 23.
Vaco 119, 167.
Vacuam 36, 1.
Vacuari 126, 6.
Vacuas 7, 10.
Vacuum 10, 11. 125, 4.
Vacuus 105, 31.
Vada 66, 12. 106, 9.
Vadis 26, 9. 40, 12. 74, 17. 86, 6. 97, 1. 106, 22. 143, 8.
Vaga 68, 3. 83, 14.
Vagæ 144, 4.
Vagam 119, 176.
Vagas 93, 1.
Vago 112, 7.
Vagus 63, 4. 72, 8.
Vale 78, 61.
Valeo 119, 93.
Valida 10, 12. 63, 8.
Validæ, C. 4, 2.
Validi 78, 48.
Validis 34, 13.
Valido 18, 39. 65, 6. 66, 3. 111, 2. 147, 13.
Validos 18, 29.
Vallat 25, 10. 33, 18. 46, 5.
Vallatur 78, 27.
Valle 16, 10.
Valles 65, 10. 104, 8.
Vallibus 65, 13. 95, 4. 104, 10.
Vallis 23, 4. 44, 19. 84, 6.
Valvas 24, 7. 118, 19.
Vana 7, 14. 21, 2. 40, 1. 49, 13. 62, 9. 75, 4. 81, 9. 89, 47. 106, 33. 119, 37. 140, 12.
Vanas 91, 15.
Vaneſcet 37, 20. 68, 2.
Vaneſcit 73, 19. 102, 3, 11.
Vaneſcunt 139, 12.
Vani 102, 17.
Vanius 94, 11. 144, 4.
Vano 12, 3. C. 1, 2.
Vappa 26, 4.
Varia 66, 10.
Vario 72, 7.
Vaſcula 2, 9.
Vaſta 46, 2. 50, 3. 65, 7. 69, 25. 72, 17. 104, 2. 148, 7.
Vaſtant 83, 14.
Vaſtârant 78, 46.
Vaſtârunt 105, 34.
Vaſti 69, 14. 96, 10. 104, 25.
Vaſtis 49, 5. 83, 17.
Vaſtius 36, 6.
Vaſto 68, 30. 93, 3. 106, 18.
Vate 16, 7. 20, 6. 60, 6. 108, 7.
Vates 49, 4. 71, 16. 74, 9. 89, 19. 105, 15. 118, 3. C. 4, 5.
Vatis 105, 19.
Vatum, C. 4, 3. 6, 5.
Vecta 148, 3.
Vectes 107, 16.
Vectet 139, 9.
Vectigalibus 104, 14.
Vectigalis 68, 31.
Vegeto 90, 10.
Vehet 37, 30. 72, 17. 89, 29. 111, 10.
Vehimus, C. 6, 1.
Vehor 94, 22.
Vela 54, 7. 73, 3. 104, 2. 112, 2. 128, 2. 141, 8.
Velabit 22, 18.
Velantur 119, 112. 147, 16.
Velâſti 30, 1.
Velati 132, 9.
Velavi 69, 11.
Velavit, C. 3, 5.
Velet 109, 19.

Velim 84, 10.
Velis 44, 23.
Velivolis 107, 23.
Vellere 147, 16.
Velo 104, 6.
Velut 44, 11. 94, 10. 102, 11, 26. 119, 131. 125, 1. 129, 6.
Veluti 17, 8. 29, 6. 126, 1. 127, 4.
Venalis 26, 10.
Vendicat 37, 40.
Venena 10, 7. 41, 6. 73, 9.
Venenatis 78, 45.
Veneno 12, 3. 140, 3, 11.
Venerabile 68, 4. 105, 3.
Venerabilis 48, 1. C. 6, 7.
Venerabitur 52, 6. 68, 31. 102, 15.
Veneramur, C. 7, 2.
Venerandus 67, 7.
Venerantur 89, 7. 115, 2.
Venerare 115, 11. C. 9.
Venerata 78, 59.
Veneratur 47, 7. 135, 15. C. 6, 2.
Veneremur 95, 6.
Venerentur 118, 22.
Veneretur 34, 8. 96, 9.
Veneror 62, 1. 119, 95.
Veni 40, 13. 53, 6. 69, 18. 85, 7 90, 13.
Veniam 25, 11, 18. 51, 1. 109, 7. C. 109, 6. 8, 4.
Venierat 105, 17.
Veniet 68, 13. 69, 32.
Venire 44, 12.
Venis 32, 4. 78, 15. 105, 41.
Venit 78, 29, 67. 102, 13.
Venti 54, 7. 78, 39.
Ventilat 24, 8. 35, 5. 38, 1. 72, 16.
Ventis 30, 6.
Ventorum 18, 10.
Ventos 62, 9.
Ventura 22, 31.
Venturæ 27, 13.
Venturi, C. 4, 4.
Venturo 90, 13.
Venturum 113, 2.
Venturus, C. 6, 12.
Ventus 89, 34.
Venuſta 49, 14.
Venuſtus 119, 103.
Ver 72, 6.
Vera, C. 6, 7.
Verba 17, 10. 21, 2. 33, 4. 50, 3, 17. 55, 9, 21. 63, 11. 66, 19. 73, 8. 75, 5. 78, 36. 86, 7. 101, 7. 105, 8. 115, 7. 116, 10, 11. 119, 131. 135, 16. 139, 4. 141, 6.
Verbere 29, 5.
Verbi 119, 116.
Verbis 119, 141.
Verbo 33, 6. 148, 5.
Vere 103, 15, 16.
Verenda 93, 1. 99, 7.
Vereri 34, 11.
Vereris 128, 1.
Veretur 135, 21.
Veri 36, 3. 85, 10. 90, 12.
Veridicum 111, 8.
Veris 55, 19. 104, 17.
Veritas 119, 151.
Veritatis 119, 142.
Veritis 144, 8, 11.
Verna 116, 16. C. 9.
Vernabat 92, 7.
Vernam 86, 16.
Vernantes 1, 3.
Vernat 104, 30.
Vernet 96, 12. 144, 12.
Vernis 65, 10.
Vero 52, 3.
Verret 72, 9.
Verrit 148, 10.
Verſa 6, 10. 9, 6. 21, 11. 51, 13. 83, 13. 114, 3.
Verſans 40, 5. 68, 3.
Verſat 36, 4. 58, 2.
Verſatur 135, 6.
Verſo 9, 3.
Vertat 70, 2.
Vertere 44, 10. 89, 43. 114, 5. 132, 11.
Verterunt 68, 12.
Vertet 11, 3. 64, 8.
Vertex 29, 5.
Vertice 18, 7, 17. 35, 5. 44, 14. 47, 3. 49, 20. 50, 2. 71, 21. 72, 9. 76, 6. 103, 11.
Verticis 40, 12. 69, 2, 4.
Vertis 100, 4.
Vertit 73, 10. 89, 49. 107, 36.
Vertite 137, 7.
Verum 85, 11.
Veſano 86, 14.
Veſcar 23, 6.
Veſceris 150, 6.
Veſci 104, 33.
Veſcimur 90, 14. 115, 18.
Veſcitur 16, 3. 61, 7. C. 4, 4.
Veſcum 104, 14.
Veſper 22, 28. 47, 2. 50, 1.
Veſpere 107, 38. 141, 2.
Veſte 104, 2.
Veſtigat 17, 12.
Veſtiges 37, 10.
Veſtigia 1, 6. 18, 33. 23, 4. 25, 4. 26, 12. 35, 6. 56, 13. 67, 2. 68, 17. 73, 24. 77, 19. 78, 14. 119, 59. 139, 3. C. 6, 14.
Veſtis 35, 13. 45, 8, 13. 109, 18. 133, 2.
Veſtit 128, 3.
Veſtitur 72, 16.
Vetat 116, 15.
Veteris 32, 5. 74, 2. 86, 17. 119, 49.
Vetitæ 95, 8.
Vetulo 71, 18.
Vetuſtas 111, 8.
Vexat 55, 3. 90, 9. 109, 22.
Vexata 44, 18.
Vexilla 60, 4.
Vexit 68, 11.
Vi 46, 9.
Via 18, 30. 89, 4.
Viæ 5, 8. 55, 13. 114, 2.
Viam 2, 10. 8, 8. 17, 12. 23, 3. 25, 4, 12. 27, 11. 37, 5, 23. 86, 11. 110, 7. 119, 3. 143, 8, 10. C. 7, 5.

Viarum 10, 8. 119, 101.
Vias 17, 4. 18, 32. 25, 9. 31, 8. 32, 5. 55, 17. 78, 28, 52. 85, 13. 95, 10. 119, 104, 128.
Viatorum 80, 12. 129, 8.
Vibrant 60, 5. 69, 9. 108, 6.
Vibrat 64, 3. 101, 1. 109, 3.
Vibrata 76, 3.
Vibratus 11, 6.
Vicem 45, 16. 109, 19.
Vices 10, 6. 119, 152.
Vici 9, 4.
Vicina 71, 9.
Vicinam 85, 9.
Vicinia 44, 13. 80, 6.
Vicinis 31, 11.
Vicinum, C. 5, 1.
Victa 9, 13. 40, 12. 60, 8. 78, 40. 108, 9. 118, 7. 119, 123. 143, 7.
Victima 4, 5. 51, 16.
Victimas 119, 108.
Victo 35, 24.
Victor 9, 19. 18, 29. 21, 1. 35, 2. 89, 48.
Victori 47, 6.
Victrici 30, 1. 80, 14. 83, 12.
Victricibus 20, 2. 89, 25. 92, 12.
Victricis 105, 4.
Victuris 139, 16.
Victurum 87, 7.
Victurus 112, 9.
Victus 43, 2.
Vide 17, 2. 37, 35.
Videant 69, 23.
Video 116, 11.
Videor 69, 8.
Vides 6, 7. 10, 14. 22, 16. 38, 9. 44, 21. 48, 13. 49, 2. 68, 30. 74, 4. 97, 7. 102, 8. 119, 168. 139, 23. 148, 2.
Videt 74, 9. 94, 7, 11. 117, 1.
Vidi 37, 25. 54, 7.
Vidimus 48, 8. 53, 5. 55, 9.
Vidisti 139, 16.
Vidit 68, 24. 76, 9. 97, 8. 98, 2. 105, 25, 27, 38. 114, 3. C. 1, 2.
Viduæ 94, 6.
Viduas 68, 5. 80, 12.
Viduatus 102, 7.
Viduis 146, 9.
Vigeo 19, 14.
Viget 38, 19. 93, 1.
Vigil 7, 6. 78, 73. 102, 7. 119, 97. 121, 4.
Vigiles 119, 148. 135, 2.
Vigili 11, 4. 77, 6. 78, 34. 90, 4.
Vigor 22, 15. 51, 8. 69, 32. 73, 4, 26. 88, 4. 107, 5.
Vigorem 107, 20.
Viles 12, 8.
Vili 2, 9. 113, 7. C. 3, 5.
Vilibus 50, 9.
Vilis 31, 12.
Vilius, 19, 10.
Vim, 34, 20. 49, 14, 15. 59, 3. 68, 29. 70, 2. 105, 14. 106, 10. 116. 11. 140, 1.
Vincere 52, 2.
Vinci, 58, 5.
Vinciet, 92, 10.
Vincit 35, 10. 95, 3.
Vincla 14, 7. 18, 39. 77, 15. 102, 20. 105, 18. 107. 10. 116, 16. 135, 10.
Vinclis 105, 22.
Vincta 106, 46.
Vinctam 75, 2.
Vinctos 69, 33.
Vinctus 118, 27.
Vincula 55, 20. 66, 11. 68, 6. 79, 11. 81, 14. 89, 34. 105, 20. 107, 14. 118, 5. 129, 4.
Vinculis 119, 89.
Vindex 9, 20. 18, 2, 48. 21, 12. 34, 18. 35, 6, 23. 37, 17. 52, 5. 59, 8. 63, 10. 94, 15, 23. 97, 10. 99, 8. 106, 47. 107, 39. 109, 21. 126, 2. 143, 9. 147, 2. 149, 4.
Vindice 17, 7. 21, 5. 22, 4. 25, 20. 35, 9. 37, 25. 44, 2. 50, 22. 54, 5. 56, 4, 10, 13. 59, 4. 70, 5. 71, 5. 75, 8. 76, 5. 83, 13. 89, 16. 90, 3. 94, 1. 105, 43. 106, 30. 107, 2. 110, 6. 116, 10, 16. 118, 10, 11, 12. 119, 21, 173. 136, 12, 23.
Vindicias 115, 1.
Vindicis 20, 5. 49, 5. 53, 5. 64, 4. 96, 2. 106, 22, 31. 112, 8.
Vindictæ 10, 14. 17, 14.
Vinea 80, 8, 15.
Vinxit 119, 61.
Viola 105, 15.
Violæ 103, 15.
Violanda 40, 10.
Violans 89, 39.
Violant 74. 3.
Violârat 78, 10.
Violata 105, 42.
Violavit 55, 20. 80, 13.
Violem 141, 3.
Violenta 12, 5. 29, 4. 38, 3. 54, 3. 82, 7. 86, 14. 106, 23. 140, 1.
Violentia 48, 7. 118, 12.
Vipera 140, 3.
Vir 5, 11. 26, 5. 34, 5. 35, 18. 37, 39. 49, 14. 52, 6. 53, 3. 58, 10. 73, 10. 105, 3. 112, 5.
Virens 90, 6.
Virente 107, 41. 128, 3.
Vires 18, 32, 47. 21, 13. 23, 4. 29, 1, 11. 31, 10. 37, 17. 41, 3. 63, 2. 68, 34. 73, 4. 74, 11. 78, 51. 80, 2. 84, 7. 85, 6. 86, 16. 88, 10. 89, 17, 21. 90, 11. 95, 9. 96, 7. 99, 4. 103, 1. 104, 15. 107, 9, 24. 111, 6. 119, 40, 81, 117, 149, 156. 138, 3. 143, 11. 145, 11. C. 1, 8.
Viret 1, 3. 37, 35. 72, 16. 80, 10. 115, 13. 144, 12.
Virgine C. 1, 5.
Virginei C. 2, 1.

Virgineis 45, 15.
Virgineus 68, 11.
Virginibus 144, 12. C. 1, 1.
Virginis, C. 1, 5.
Virgo 45, 14. C. 1, 1, 2. 7, 3.
Viri 22, 6. 139, 16. C. 6, 10.
Viribus 18, 34. 31, 24. 33, 16. 35, 25. 38, 10. 44, 25. 56, 1. 59, 8. 69, 4. 71, 14. 80, 17. 89, 8. 95, 3. 119, 94. 126, 3. 138, 7. C. 1, 3. 3, 5.
Viridantis 2, 6.
Virili 119, 34.
Viris 72, 16.
Viritim 62, 12.
Viro 109, 9.
Virorum 14, 1. 48, 6. 49, 1. 116, 11.
Viros 45, 2. 60, 7. 62, 9. 108, 8.
Virtus 25, 21. C. 1, 5.
Virtute 76, 4.
Virtutis 76, 1.
Virum 110, 6. 117, 2.
Virus 38, 5. 58, 4. 120, 3. 140, 9.
Vis 2, 9. 17, 4. 31, 4. 33, 11. 55, 9, 11. 59, 16. 73, 6. 76, 6. 91, 10. 92, 5. 102, 10. 103, 6. 112, 6. 139, 6. 147, 5.
Visa 18, 37. 48, 4. C. 5, 2.
Visas 8, 4.
Viscera 31, 9. 37, 15. 50, 13. 78, 50. C. 1, 5. 6, 10.
Visere 55, 14. C. 2, 2.
Visit 41, 6. C. 4, 1.
Visurus 84. 7.
Visus 119, 82.
Vita 15, 2. 27, 4. 28, 1. 31, 10. 34, 18. 35, 7. 39, 5. 49, 8. 52, 5. 63, 3. 88, 6. 89, 47. 90, 9. 102, 3, 23. 115, 12. 119, 67. 122, 6. 133, 3. 138, 7. 143, 3. 146, 1.
Vitæ 7, 1, 3. 13, 5. 16, 11. 17, 5. 18, 2. 22, 19. 25, 5. 27, 1, 9, 13. 30, 5. 31, 3, 5, 15. 34, 18. 35, 12. 36, 2. 38, 18. 21, 22. 39, 4. 40, 13. 41, 5, 9. 42, 2, 8. 46, 4. 49, 19. 51, 5, 12, 14. 55, 13, 23. 56, 3, 13. 57, 1. 61, 6. 62, 7. 65, 3, 5. 69, 5, 28. 71, 3, 5, 20. 73, 26. 78, 39. 81, 1. 84, 11. 88, 1. 90, 12. 91, 2, 9, 16. 92, 15. 94, 13, 15. 102, 24, 26. 109, 21. 118, 21. 119, 5, 24, 29, 77, 124, 168. 128, 4. 139, 1. 143, 2, 9. 144, 2. 145, 19. C. 4, 2. 5, 1. 6, 14.
Vitales 36, 9. 104, 30.
Vitali 42, 2. 130, 8.
Vitalibus 104, 33. 150, 6.
Vitam 7, 1. 14, 3. 21, 4. 22, 20. 25, 10. 26, 1, 5. 33, 20. 66, 14. 69, 18. 74, 19. 80, 3, 7, 18, 19. 85, 6. 86, 2. 107, 2. 115, 1, 9, 10, 11. 116, 8. 119, 88, 117, 175. 144, 2. C. 4, 6. 7, 4.
Vitant 85, 8.
Vites 80, 13, 14. 107, 37.
Vitibus 105, 33.
Vitient 141, 4.
Vitiis 37, 27.
Vitis 128, 3.
Vitium 37, 8.
Vitreis 75, 6. 95, 5. 104, 22. 121, 2.
Vitulus 66, 15. 69, 31.
Vivam 118, 17. 119, 17, 116, 144.
Vivat 18, 46. 113, 9.
Vive 74, 20, 22.
Vivere 18, 46. 61, 6. 121, 8. C. 4, 4.
Vivet 37, 9.
Vivifico 19, 6.
Vivit 38, 19.
Vivo 19, 14. 56, 13. 119, 93. 120, 6. 142, 5.
Vivos 124, 4. C. 7, 5.
Vivum 55, 15.
Vivus 49, 18.
Vix 107, 38. 129, 6. 147, 17.
Vixi 31, 11. 119, 54.
Vixit 78, 58. 105, 12.
Vocabo 63, 1. 88, 13. 89, 27.
Vocali 57, 8. 108, 2.
Vocantem 28, 6.
Vocanti 31, 17.
Vocas 65, 4.
Vocat 102, 7. 147, 4. C. 2, 1.
Vocatus 65, 2. 138, 3.
Voce 9, 1. 33, 3. 34, 3. 40, 16. 50, 7. 66, 8, 17, 18. 68, 33. 82, 6. 84, 4. 100, 1. 106, 25. 107, 20. 113, 1. 119, 13, 83. 141, 1. 143, 3. 145, 7, 21. C. 6, 3.
Vocem 83, 1. 85, 8. 130, 1.
Voce 19, 3. 42, 4. 78, 1. 89, 34.
Vocet 14, 1.
Vocetur 109, 15.
Voci 81, 2. 98, 5.
Vocibus 81, 13. 119, 67. C. 2, 4.
Vocis 12, 4. 51, 15.
Voco 22, 2. 86, 3. 88, 9. 109, 4.
Volant 29, 7.
Volat 18, 11. 19, 6. 90, 9.
Volatile 62, 9.
Volet 117, 2.
Volvar 5, 7.
Volucres 50, 11. 78, 26. 105, 40. 124, 7.
Volucres 18, 10. 33, 6. 76, 6. 97, 3. 121, 2. 147, 4.
Volucri 1, 4. 77, 5. C. 3, 4.
Volucribus 139, 9.
Volucris 8, 8. 11, 1.
Volucris 103, 20.
Volucrum 104, 16.
Volvere 49, 3. 140, 2.
Volvet 93, 1.
Volvi 73, 18.

Voluit 78, 7.
Volvit 18, 8.
Voluntas 18, 21.
Voluptas 37, 4.
Voluptates 65, 4.
Voluptatis 35, 9.
Voluta 30, 4. 106, 19.
Volutat 2, 1.
Voluto 19, 14.
Vomere 129, 3.
Vomit 41, 6. 57, 4. 140, 9.
Vomunt 73, 9.
Voranda 74, 14. 79, 2.
Vorant 97, 3.
Vorat 10, 10.
Vorax 50, 3. 80, 16. 106, 18. 124, 4.
Vorent 17, 11.
Vorer 57, 3. 69, 14.
Voret 10, 9. 55, 15.
Vortice 38, 4.
Vota 4, 1. 14, 4. 17, 1, 6. 18, 6, 41. 20, 4. 22, 3, 25. 31, 17. 38, 9, 15. 39, 12. 44, 20. 50, 14. 53, 4. 57, 2. 61, 1, 5, 8. 63, 1. 66, 13, 18. 67, 6. 68, 32. 69, 13, 17. 71, 2, 7. 76, 11. 77, 1, 8. 80, 4. 84, 8. 86, 6. 88, 1. 95, 6. 105, 1. 107, 6, 13, 19, 28. 112, 10. 115, 16. 116, 11, 13, 14, 18. 118, 19. 120, 1. 130, 2. 131, 3. 132, 10. 138, 3. 140, 8. 142, 1. C. 3, 4.
Voti 20, 5. 27, 4. 66, 19. 109, 16. 132, 2.
Votis 1, 3. 18, 3. 20, 6, 9. 27, 7. 30, 10. 31, 22. 35, 13. 38, 16. 55, 2, 16. 59, 9. 79, 6. 81, 7. 86, 1. 99, 8. 102, 13. 140, 6. 145, 19.
Votivo 80, 15.
Voto 5, 2. 10, 5. 56, 12. 86, 7.
Voves 76, 11.
Vovisti 41, 11.
Vovit 65, 1.
Vox 12, 2, 6. 18, 30. 22, 15. 26, 12. 29, 4. 36, 3. 38, 14. 40, 9. 41, 6. 47, 1. 55, 21. 56, 4, 10. 57, 7. 60, 6. 69, 3. 71, 14. 73, 15. 76, 6. 80, 18. 81, 2. 84, 2. 87, 7. 89, 12. 90, 9. 98, 5. 104, 7, 34. 107, 32. 108, 1, 7. 118, 28. 119, 89, 172, 175. 122, 1. 145, 11. 147, 7. C. 2, 3, 9.
Vulgi 35, 15. 44, 14. 123, 3.
Vulgo 101, 7.
Vulgus 4, 6. 49, 2. 62, 9. 119, 72.
Vulnera 18, 38. 32, 3. 38, 5. 41, 4. 68, 23. 69, 26. 141, 5. 147, 3.
Vulnere 78, 67. 129, 3.
Vulneribus 18, 38. 38, 3. 39, 10.
Vulneror 42, 10.
Vulnus 77, 2.
Vulsa 40, 6.
Vultu 17, 15. 85, 6. 106, 4.
Vultum 13, 1. 31, 22. 71, 18. 80, 3, 7, 19. 102, 2. 104, 15.
Vultur 79, 2.
Vultus 16, 11. 21, 6. 30, 7. 31, 16. 44, 7. 51, 9, 12. 55, 1. 67, 1. 89, 15, 46. 97, 7. 102, 26. 121, 2. 143, 7.

Z.

ZEbeas 83, 11.
Zebus 83, 11.
Zephyris 20, 4. 89, 12, 96, 12. 104, 3. 128, 2.
Zonæ 109, 19.

FINIS.

MVSEVM BRITANNICVM

CORRIGENDA.

Pſal		Pro	Lege
	in Vit. p. viii. 13.	editum	edito.
xxii. 3.	in Notis	Adverbium	Proverbium
xxxiv. 1.		fuar	fruar
xxxv. 10.	in Interp.	*egenus puellus ſuperat potentem prædatorem,*	*puellus* ſuperat *potentem, pauper ſuperat prædatorem,*
xliv. 25.		merſas;	merſas,
ibid.	in Interp.	*tu obruis animas noſtras in cinere; et vides* noſtra *tabifica membra jam hærentia humo.*	*jam* vides *animas* noſtras *obrutas in cinere, et vides* noſtra *tabifica membra hærentia humo.*
liii. 1.	in Interp.	*omnis nequitia polluit cor* ejus;	*nequitia polluit omnia corda;*
lxxviii. 23.		*ſa vis.*	*favis.*
cv. 11.	in Textu et Notis	Canææ	Canæ.